¶ Enrici a Cuellar me-
dice facultatis professoris
primi: opus insigne: ad li
bros tres predictionum
Hippocr. Cõmento etiã
Gal. aposito et exposito.
Anotationes eiusdem sup
primo libro que interlegẽ
dum occurrere.

NEC NON SVMMARIVS
INDEX EORVMQVE
OPVS CONTINENT.

Conimbrie.
Cum gratia et Priuilegio.
M. D. XLIII.

DIVO IOHANNI PIO, FELICI, INVICTO. LVSITANORVM, REGI FORTISSIMO. AFFRICO. ETHIOPICO, ARABICO. PERSICO, INDICO, TRIVNPHATORI MAXIMO. ENRICVS ACVEILL AR. .S. .D.

Ogitanti mihi regum optime; atq; in ea animi premeditatiōe diu versanti, cui potissimū hoc opus scriberem, venit in mentē illud qđ Alexādrū vix in mortis periculo constitutū respōdisse fertur, percontatū etenim cui iā principatū relinqueret, se dixisse aiūt, ei qui optim⁹ esset, ego vero si perte licet magnis cōponere pua imo nulla, cum in vniuerso terrarum orbe inter christianos reges. nullū esse videam q̇ tibi morib⁹ aut potētia vlla ex pte cōparandus sit, tētaui quidē nō semel, istud opusculū tue celsitudini nuncupare. Nō quod magnū aliquid fore existimem, sed ipsū quod alioquim externi homines pro tuis sūmis virtutibus factitare solent, nō iniuria facturum me ea arbitratus sum. Tibi enim soli qui lōge omni virtute. vniuersos christiáos principes, a tergo relinquis, ista que imortales animos redūt, dicāda merito sūt. nā si reges fulsisse videmus in bellis, obsiluisse tñ in pace. quod si regū atq; imperatorū animi virtus ita in pace, quēadmodū in bello valeret, equali⁹ profecto atq; constantius sese res humane haberent. vt cū Salustio loquar, alios vidimus togā, sed nō simł arma honestasse. cedāt cū Cicerone arma toge, cōcedat laurea lingue. Deniq; nl̃s est cui⁹ virtutes vitiorū aliquo confinio haud lederent, te aūt vnum cādidarūt litere, honestarūtq; arma, qđ tandē, virtutes oēs per alios alioquim varie dispersas. Deus optim⁹ .M. in te vnū colectas redegit. Nam si in bellis preclara facinora tua contemplemur, quis adeo rerū ignarus, qui aliorū cū illis censeat comparāda. Que omnia haud imerito pretermittenda duxi, tum ne adulationis notā subirem, tum quod si eorū seriem scribere vellem, magnū profecto volumē essem repleturus. Quod sane breuitas epistolaris minime patit̃ omitto ꝗ succūberet materie ingenii mei tenuitas, & presso atq; nitido Salustii historicorū principis stilo, aut oppiparo & Facundo Titi Liuii charactere opus esset, quapropter santius proinde atq; prudentius esse ea sub silentio preterisse duxi, quam pauca breuiter diminuteq; dicere. Hoc autem non pretermitam inter plurima. Que me acriter vrgebant, vt istud opus qualecunq;

qualecunq; est,tue celsitudini dicarem.illud potissim ũ fuisse,quod videam neminẽ esse.qui non intelligat ,quante sit tibi cure.R.P.hanc Lusitaniam cum ceteris rebus,tum vel precipue in re literaria quã florentissimam efficere quãq; tibi iocundũ sit,& semper fuerit,Literatos qui sunt tuo ministerio dedicati,presertim eos quibus a te demandatum est,in hoc colimbrie florentissimo gimnasio bonas literas profiteri,omni ingenii ope suis prodesse,quos erudiendos susceperint.Fauor etiã tuus.& beneuolentia erga Literatos me quoq; non parum impulsit,& quo magis tua noua & incredibilis virtus est,non modo hec beneuolentia, qua Literatos amplexari soles,nuda & sterilis est,sed adiungis benignitatem,atq; adeo pro regiis opibus magnificẽtiam.Et huiusquidem rei,testis est lutetia,atq; alie Academie,in quibus tot scolasticorum agmina de tuo alluntur,& hec voluntas singularis tua,quẽadmodum in sapientiam & cultum ingenii sis affectus, testatur.Ob idq; visus mihi,opere preciũ singulare futurus sum, si horas vniuersas in compositione istius opusculi consumerem in gratiam studiosorum. Quod quidem quo tibi iucundius fore speto, eo decurro alacrius. De operis autem qualitate& vtilitate nihil ad me attinet dicere,esto penes illos iudicandi arbitriũ,qui in ea qua nos materia,aut certe pari ingenii vires prius fuerint periclitati.Hoc vero opus.R.T.Ma. Benigno(vt soles) serenoq; vultu accipies,quod si tractatione placere non possit,inscriptione saltem placeat.

VALE.

EIVSDEM ENRICI AD LECTOREM BREVIS COMMENDATIO.

DEus testis conscientie mee, quod ad ostētationem nihil facimus, sed publicā anhelantes vtilitatem (Si quid vtilitaris hoc habet) posquam piissimo Iesu permittente, ex iusu serenissimi regis Iohannis, in hac felicissima Colimbriēsi Academia medicam facultatem profitemur, ne hora sine frutu pertranseat, quod tēporis a publico legendi labore supstirit, huic Hip. operi dedicauimus. Quod licet a tot celebratissimis viris priscis, ac nostri seculi, expositum sit, ad manus nostras vsq; peruenit, nisi Thadei expositio, hominis inquā doctissimi, sed ad multa spaciati, ob quod non vt expectabatur, scripsit. Nisus sum ego id tantisper illucidare, saltim ansā dare, affectantibus similē subire laborē. proposuiq; ad autoris mentē, tanq̄ ad scopum, intendere, parū diggressus, expositoris officii haud imemor, non tamen succinte adeo, vt aliquid vtiliū pretermittam, aut obscurius coguar loqui. Gal. vna cum Hip. explicando. & si fas est, quandoq; confferens de sententia Gal, sue intētionis ratione eflagitāte. nouā literam Hip. ac Gal. iuxta Laurenriani interprettationē prosequimur, veterē, cū opus sit, ad maiorē lucem citando. Suscipe ergo Lector benigne, hoc nostrū opus, & si quid inaduertenter dictū cōspexeris, pie tolera. dentesq;, si cui insunt acuti, cohibeat, obsecro, propter numē regium. quod vocaui propitium. ac prope est, alia nostra inscripta videre, que sinam dilacerari libētius, & famē (si qua est in viuos) saciare suam. Sed o quā longe hec a studiosis quibus hec inscribo.

THOMAS RODERICVS MEDICINE professor, eiusdem artis studiosis.

LEgi nuper natum apud nos opus prognosticorū eximii doctoris Enrrici a cuellar, legi & admiratus sum. De quo, visum est mihi admonere vos, quid sentiā. Puto enim subituros vos libentius meum iudicium, & maiore cum fide audituros, quam vel vestrū ob artis tirociniū. & qua adhuc caretis saliuā, vel authoris ob eam qua nemo mortaliū liber est philantiam. Ostendit liber plane doctum artificem, & reconditam in medicina & philosophia eruditionē. argute dubitat, acriter disputat, firmiter satisfacit. nusq̄ remissus, nusq̄ eneruatus, nusquā mollis est. vbiq; lacte proponit, concludit, breuiter, demū charta modica est, fructus imodic9 Et quo magis laudes, & admireris operis materia exucca est & nuda, neq; giros pactitur, neq; tricas. non tolerat importunas cauillationes verborum

non multicem nominũ diuiſionẽ,nõ momẽta puncta & monſtra eiuſmodi ocioſe mentis,quibus ſuperior etas mire alliciebatur,imo delludebatur. Non hec inculcat vir doctiſſimus,ſed ſterile propoſitũ erudito pectore fouet,& abſtruſo doctrine ſuẽ calore fecundat.doleo tamen vicẽ illius,q̃ ſcio futurũ eſſe, vt apud quoſdam delicate auris viros,ne dicam mollis & effeminate, dum nihil recipiunt,quod Ciceronem non ſapit,nullã paginã laudant grece dictionis expertẽ. Frigeat veſtra fetura,& libri dignitatẽ ex inculto ſermone,eſtiment digni homines,qui perpetua multarentur Grãmaticorũ ſchola,neq̃ ignoro dubitatũ eſſe iampridẽ,& verſatũ hoc argumentũ in vtraq̃ partẽ a viris doctiſſimis,nũ offiriat ars dicendi rerũ ſciẽtie, an ita neceſſaria ſit,vt preter eam res ipſe dignoſci nequeãt.neq̃ id modo agimus,vt in vniuerſum,aut hoc ſuadeamus,aut illud.ſed queadmodũ ſentimus in hac arte fieri nõ poſſe,vt qui vel grecas,vel latinas Literas ignoret, nõ caliget ſepiuſcule,hallucinetur,& cerutiat,ita e diuerſo dãnãdos eſſe puto,& longe fugandos literatulos quoſdã dementatos homines,qui ſi pliniũ ceperint in manus de re medica loquentẽ,laudant & admirant,ſi celſũ,ſi aurelium. raſim nõ tolerant,A ui.repudiant. Scatent(inquiunt)erratis oblinguarum impetitiã,iniquũ eſt ac prope impietatẽ cõfferre inter ſe authores grauiſſimos de re literalia & nobis prerlare meritos. At ego Raſii ſententias ſuſpicio,A ui placita admiror,agnoſco i illis interdũ vitia,q̃ cauere , noſtre prudentie eſt,vbi agnoſcimus errorũ originẽ,interpretatorum fuiſſe negligentiã. Probo celſum & plinium medire agentes,ſed maiora ſunt & rõmodiora,q̃ in illis deſidero. Ea poſterior inuenit Gal.excoluit Raſius,excerpſit A ui.itaq̃ nemo eſt tã ſurdus,cuius auribus eloquentia non ſona ſit, nullũ palatum tã ſcabrũ eſt,cui nõ ſapiat Plinii lenitas,ſed hoc leocina ſunt nõ ſcientie. Placet egro pharmacũ ex aloe nullo melle cõditũ,placeat medicine tironi barbarie oblitus Raſius.Ita imperitiã cõpendio ſanabit, ſi ſetetur nõ que dulcia ſuut,ſed que cõmoda. Chriſtiana tuba beatiſſimus Paulus,& ſi incultus inquit ſermone ſum,nõ tamen ſcientia. neq̃ vero author prorſus elinguis,eſt,ſuã habet phraſim,q̃ neq̃ curſu ſuo mulceat;nec ſenticoſe exaſperet,caluniabũtur forte inſcriptionẽ q̃ nomẽ pdictionũ ſit eius libri,quẽ Hip.inſcripſit prorreticorũ.ea.n.eſt verbi greci interpretario,ſicut hic vertẽdũ fuerat preſenſionũ pro greco pgnoſtico. De qua nominũ diſſonãtia fuerũt,q opinarent,ita diſtare,vt pgnoſtica ſẽper ſuccedãt prrhetica multa ex pte.cõtra quos pnuntiat Gal.plogo prrheticorũ.re,eadẽ vtroq̃ nomie ſignãri,q̃ q̃to tpe aio rõcipis,pgnoſtica nũcupãt,cũ pſẽtib9 appcris prrhetica,q̃re ſi eadẽ vtraq̃ ſũt,nõ ẽ q̃ vitio vertam9 authori,q̃ ſi mutuat9 ſit titulũ alicui opis.ſequt9 Laurẽtianũ,q ſidelr vertiſſe pſenſionũ. Vos diſcipuli amãtiſſimi diſcite frui magiſtrorũ laborib9,& quod vobis faciat ſudam9. Dominus Iheſus pariat fructum ſexageſſimũ & cẽteſſimum.

VALETE

PROLOGVS OPERIS.

ET si Hip.raro vtatur prefactionibus, ad libros quos edidit, vt initio operis istius afirmat Gal.huic tñ nõ simplicẽ,sed geminã apposuit.Quã ob rẽ nec indicens videbitur,si nos vnã aliam ad tironũ instructionẽ,pro opisq; intẽtu in presentiarum apponamus.qua,ea quæ in librorũ aparatu solent queri punta,explicẽtur & apperiant,que quidẽ & si plura soleãt peti,hoc tamẽ numero cõtinẽtur.ipso authore duce,qui librũ secth arũ Gal.cõmẽtauit.siue Alexãdrinus sit,aut alius.Est prim⁹.si talis liber est proprius genuinusq; ipsius authoris an putatiuus & adulterinus.Secundns,que sit inscriptio operis.Tertius, q̃ authoris intentio in eo opere. Quartus quam vtile sit tale opus.s.cui parti medicine attineat. Vltimus.quẽ ordinẽ legendi habeat,hoc est quẽ locũ inter illi⁹ authoris libros. primum igitur aggrediẽdo dicim⁹,aliq̃t authores fuisse huius nominis Hip.vt Thesali filius. qui aui.nomine fuit nuncupatus.Thesalus vero Hip. coous fuit filius.6.epidimiarũ in plogo,& multis locis illius libri.Ergo siue quippiã a tẽporũ iniuria nictẽtes volumina sua tutari,Hip.magni nomine,ea inscripserint,siue ipsius filius aut nepos, aliqua dictauerint que Hip.nomini.dedicarũt,seu aliquot,a magno Hip.collecta,ad lucem reduxerint,aliquos sibi miscentes regulas. Hoc vnum elicio,vt de plurimis sic magno Hippo.attributis libris dubitet Galenus,tales libros spurios appellans,tanquã minime consonos tanti autoris grauitati,ac scensure.vt est.4.de ratione victus in morbis.6.epidimiarũ.liber prorrheticorũ.& plura id genus.De quo in primo prorrheticorũ sup textu vrine in turbulentis sic ait adde q; ennutiationes.s.propõnes apho.adeo excellant,vt plane dicant, grauẽ eius libri authorẽ esse.presens vero liber.s.prorrheticorũ absurde in multis.&c.Nusq̃ tamẽ inuenim⁹.librũ presentẽ,Gal.reffutasse,repudiasse,ve aut ipsũ non esse magni Hip.aliquo modo dubitasse.vt ex sexcẽtis locis Gal.est colligere,sed vnus instar mille i.6. epidimi.cõmento.2.sup textu .(In calidiore firmiorũ) vbi hoc,vocat exactum opus Hip.& illud de fracturis,& de articulis.propius ergo magni Hip.est liber iste.de operis autẽ titulo,dat dubitandi rationẽ Gal,qui in.3.libro de morbis vulgariis,eũdẽ corõ.Hip.tũ in presagiis,tũ in predictionibus citet.desideras ergo scire,si idẽ sit opus,& beninoniũ.aut cui cõgruat nomẽ presagii, cui predictionũ.Pro quo notandũ est.vt lingue grece peritissimi aiũt, qualis noster Thomas,in epistola qua,nostrũ audientibus cõmendat laborẽ,q; prorrheticõ grece id sonat,quod latine predictio.scdm quod,taxãdus veniret ille Laurentianus,quẽ sequimur.qui predictionũ vertit. cũ talis sit titul⁹ prorrheticorũ,& nõ prognosticorum.quod est grece huic operi titul⁹.Quod vertendũ erat pressensionum.dicim⁹ autem nos ex Gal.sententia in

prologo prorrethicorū.q̄ꝫ liber presens & predictionum & presensionū di ci potest susulti H ip.intētione in hoc prologo.cum ait,presentiens,&predi cēs.corā egro.Sed mea snia,predictionū titulus magis quadrat.Nam licet prognosticō sonet presentitum aut precognitū.hoc est conceptum in men te & cognitū.& vt ex Gal.dicto loco.hoc tale,sit radix eorū q̄ viua voce ex primi possūt(iuxta Arist.sniam)lib.primo de interpretatione.Cū ait qui s autē predicere valet q̄ minime p̄cognouit: inde ergo,si predictio ad publi cā vocis expresionē ptinet.presētia ad mentalē noticiam,colligo.q̄ꝫ vocula predictio magis ambiat huius libri propositum & congruat.nā earū trium vtilitatum quas hic liber continet,ea q̄ fit,reuelando aliquot ipsis egrotis q̄ ipsi minime dixere,aut famā suā tutādo infirmi morte presagita , ceteraq̄ꝫ apperiendo,q̄ futura sunt.tantū inquā talia,actuali voce significāt.Ob que nō taxādus sed cōmēdād⁹potius Laurē tatianus est.distat aūt prorreticorū pertractatio,ab ista nostra,grauitate,& ordine,vt post dicet.semp aūt pre sagiorū liber.vbi inueniat citatus,p̄gnosticorū intelligitur.Gal.in mille lo cis.sit nobis vnus aliorū exēplū.in.6.epidi.i cōtārio primo.sup textu tuber cula acuminata.vbi citat Hip.in hoc primo lib.versus finē de apāte in mu cronē ducto,ac ruptionibus apātum sub nomine presagiorū.De q̄bus nos late in glo.quasi presagiū,sit id futurū,q̄d animus presentit.vt vocula pro gnosticō desiderat.De.3.vero pūto,dicim⁹authoris intētū esse.futura ip sis egrotis dicere,presentia,ac preterita,q̄ morbi vi esse habēt.q̄d fiet serio sa,discreta q̄ꝫ horū signorum,q̄ hic pertractat cōsideratiōe habita,tū mor borū naturas,tū virtutū regentiū nos,cōtēplando,quo consequet eū finē in illis trib⁹ vtilitatib⁹,de quib⁹ in prohemio ab Hip.nec mirereris,& si res ip se,ita ad esse,sicut ad cognosci se habeant,aliq̄d q̄d nō ē .s.futurū cognosci posse.nā res ipsa duplex habet esse,alterū ideale in causis suis,alterū existē tie,ergo esse virtuale futurarū rerū,hoc est in causis suis,fundamētū est co gnitiōis huius lib.argumēto nobis sunt rustici,naute,& astrologi,qui ōnes futura p̄dicāt cognitis causis,q̄ pregnātes successus,p̄mittūt sic in presētia rū,p ea q̄ dixim⁹,si attēte ipsa cōsideret.est ali⁹ pūtus.q̄ vtile sit opus istud de quo cum statim mīta.ea sola snia Gal.in.3.de morbis vl'garib⁹libro.cōtē ti sum⁹ cum sic ait , tam numerosa hec doctrina cōtinet.vt recēseri minime queat.& illico subdit,nō posse doctrinā meliorē eē q̄ Hip.in presagiis,cu iuscūq̄ꝫ virtutem signi sigillatim tradētis.Hec ipse.nam & si liber prorrhe ticorū fere eiusdē sit farine.lōge distat ab hoc.ipsomet Gal.dicēte in primo prorrhe.cōtārio.1.sup textu vētris vīde rubēs.in p̄gnostico igit seorsū sig norū singulorū virt⁹declarat atq̄ꝫ eorū q̄ affectiōnē indicāt vnā cōcursus aliq̄do est script⁹,i hoc aūt lib.prorrhet.le pi⁹i vna,diuersorū generis signo rū cōcursiōe,cōplura supflue iplicant.de alio aūt pūto.dicēdū ē.q̄ꝫ fine ali [illegible] cōsēsto ab hoībus,hec,aut illa ars inuenta est sic Gal,illo pulchro

libelo de constitutiõe artis medice.ita inuēta ē ars q̃ sanitatem conseruaret aut cōmissā instauraret medica nomie:cuius inde ps altera therapentica. q̃ tres ptes in se colligit,ipsarum vna ē pgnostica eodē loco.Igit̃ pti curatiue subditus ē noster lib.cum tot cōmoda sibi impriat, vt in plogo de vict⁹ rōne i acutis Gal.ꝙ si arabib⁹ placere vis.adde habitum istum eē theoricum.cu; nec modum aut ōpis q̃litatē doceat imediate.& si inferi⁹lib.3.incidēt i textu de gurguliois i sicione,qd mere praticum inmisceat.Q uē autē iter Hi. libros locum habeat.S cim⁹ Gal.infra i phemii fine dixisse, vt ātponēd⁹ sit epi.lib.pro cui⁹ ennōeatiōe notādum ē ipm Hip.plurimos edisse libros quorum primum,credim⁹ fuisse epidi.libros.tanq̃ historiā quādam & memoriā eorum q̃ in pratica sibi cōtingebāt.ob qd sepe nomē infirmi. locum & alias circunstātias inserit i textu priusq̃ ad morbum accedat narrādum. vt Gal.testat̃.6.de morbis vulga.cōtārio pri.i fine text⁹.acutum habētes caput.expimētalia,artis initium fecere i plogo methaph.A rist.&sic ea,q̃ i in numeris visa sunt egrotis ad quādā certā sūmā Hip.collegit.vt ipse Gal.in lib.1.prorret.cōtō.2.sup textu stomachi dolore,vbi habet hāc sniam.vt ea q̃ in libris epidi.i egris cōtingebāt,i presagiis,ac aph. ad vlte; methodum reduxit.Ob qd Gal.eā supiorē sniam habuit vt merito lib.epidi.hunc sequeret,vt si quā doctrinā hic tradictam,libet resoluere,scituteris i eō lib.pticuria q̃ hicnō licebat recensere,vnde he sūme & aphō orte sunt,sic in prologo epidi,requerit̃ preterea presagiorum lectō,sic in fine prologi,sūme cōsulit ad pfectā erudictionē,manu ducere vniuersalia ad singulare ptractationē cōfirmādā,certitudie expiméti visa inpticularib⁹.sicut&ratio approbat ex pimēto habita ex Gal.mille locis & ideo mācha est ars alterocrurii defficiēte.cū quo ēt notes,vt nihil dubites.sniam apho.pponēdā huic pgnostice in docēdo,cum certiores & magis coēs snias cōtineat.fuit .n.apho.lib. pro thesauro veritatum in senio ab Hip.cōgestus.vt prio de crisi ex Gal.patet ac i. 6.epidi.cōtārio.2.sup textu.ex adibitiōe vt ea snia apho. posteriora capitis doléti.inscripta etat in lib.epidi.p verbum iuuuit.in apho.p verbum iuuat q̄ si i epidimicis libris, solū iuuamētū fuit pticulare illi homini.nunc vero i apho.post lōgā expientiā oībus iuuare proponit̃.ecce igit̃ auditor amātissime,q̃ scire cupiebas ante ingressū opis.hortorq; vt paginā videas i fine libri sitā,q̃ aliquot puncta adiecim⁹,q̃ inter legēdū nobis visa fuerūt sup primū hui⁹.qz nōdū tot⁹liber erat prelo dat⁹,ibiq; reperies foliū castigās mēdas & vitia ex prelo,q̃ plura sunt tum mei absentia,tumortographorum ignauia,sed omnia facilia sunt huius artis auditorib⁹,ad librorum ergo diuisionem & expositionem litere accedamus,spiritus sancti auxilio humiliter iplorato q̃ sui roris itima sperstiōe,rusticorū cor docile,facile reddit & inspirat vbi vult.& mihi spiritualē salutē cōferat deinde lucem ad sequētia,dixi.

Prologi Finis.

NOVA AC ADMODVN VTILIS EXPOSITIO SVPER LIBROS PRAEDICTIONVM HIPPO.

Feliciter incipit. Edita a peritissimo Enrīquo de Cuellar in Sacra medicina doctore Cathedrā prime moderante in Felicissima Colimbriensi achademia. Aposito etiā Galieni Comento.

Edicuȝ vti prouidētia (vt mihi videt) optimuȝ est.

COMENTVM GAL.

PRO PRESENSIONE DIXISSE PROuidētiā perspicuū est. Igitur infert presentiēs enim & predicēs corā egro. Ceterū pretexuit operi prefationē vt pote necessariā: q̄q̄ nō admodū vtatur prefationib⁹: ob quosdā medicos qui illius seculo extitcrūt & item nunc sunt: sese nominātes methodicos, medicorū officium hr̄i dicētes, aut presentē cōseruare sanitatē in beneualētibus, aut reuocare coruptā in egrotātib⁹. Vaticinatiōis vero iteresse p̄nti re futura. Itaq̄ȝ docet Hippocr. ex prefatione q̄ vsui medicorū psagia habeant, orōne in tria capita distracta, egri eni parēt propēsius: ac medicus presentiēdo futura delōginquo obuiā it: & demū crimie vacat iternitiois. Porro voluit, vt nihilominus salutis cā censeātur. Set iā adiiciam⁹ dictionibus ea, ex qb⁹ singula capita adstruat.

GLOSA.

LIBER predictionum Hip. diuiditur in tres libros. Hac ratione scdūȝ aliquos, ꝙ sit in nobis facultas triplex indiuiduorū grā: animalis videlȝ nr̄is, et vitalis. Et ꝙ ī primo ptractat, de signis attinētib⁹ virtuti aīali. In 2° de signis virtuti nr̄i. In. 3. de virturis vitalis indiciis. Sed quia signa vitalii super facultate precipua: sunt Pulsus et anhelitus lȝ. vario modo: de quib⁹ ī vltimo libro nulla fit mētio: & q₂ ī codē de dolore tractat qui ad vim aīalē expectat: et de sanguinis fluxu qui nr̄i abscribit. Itē quia in. 2. de vngū liuore: qd̄ sup vitali facultate est prestantissimū inditiū, ob que hūc diuidēdi modū nō acceptamus omnino. Et si viā habeat, quia in vltimo prout de vita & morte destinatis ad certū terminū agit: id virtuti vitali contribuēdū nō dubitatur. In primo etiā inumera protēta cadūt sup vi animata: vt suadebat hic mod⁹. Credimus ergo aliū modū faciliorem, ꝙ ī primo agat de signis pronosticis relaris ad morbos acutos prīcipaliter, In. 2. de imputandis, cronicis morbis prout cecidere ab acutis. In vltimo: de eis signis sȝ quasdā propietates creticas: silȝ ad diē Prefixū mor

aut vite itē ad iudiciū per vacuationē aut abſceſſū: itē ad pmutationē vnius prioris morbi in alterū nequiorē aut leuiorē. Singul' ergo librorū mixtim fere de ſignis concernentibus omnē facultatē agit: ſed cū hac cōſideratiōe. Quid de ſignis ſuper vi generatiua: & organis eius: inferius videbitur.

Primus liber diuiditur in prohemiū & tractatū. Tractatus incipit ī principio capitis tercii in noua traductione: ſiue in cancne. 8°. antique eſt litera cōſiderare cōuenit. Prohemiū incipit in pricipio ibi Medicū vti ꝓuidēcia

Que litera prohemialis tota vt ex Gal. colligitur cōducit ad hanc cōcluſionē, q̄d ſcia pronoſticationis eſt altera pars medicine: et maxime neceſſaria aduerſus eos antiquos male ſentientes: q̄ potius ad diuinationē ſeu auguriū pertinere credebant, vt Gal. libello de ꝓnoſticatiōe ac eo de cōſtitutione artis medice eo loco q̄ medecina fururorū diuinatrix effecta eſt.

Ob q̄d ad maiorē lucē in aparatu iſtius operis q̄rant' duo pūta. Prim⁹ ſi. ſit ſcia de ſignis pronoſticis: ſcd's ſi illa erudirio ſic medico ſume neceſſaria

De primo videret' alicui q̄ nō: q̄ā de variabilibus & aliter habētib⁹ nō eſt ſcia: vt in principiis haber videri: talia ſunt pronoſtica ſigna: eo q̄ futura cōtigentia: quorū eſſe pēdet vt certificetur ex qualitate morbi: obediētia infirmi: actiōe nature: medici pericia: quis aūt pugillo hec omnia colligēt? Peccare eni circa dicta: nōdū criſim tardat: verū vitā cābiat in mortē, Gal. 4. de decretoriis & libello de cōſtitutiōe. Itē ſcienria & opinio differunt. Sed de his ſignis ſola habetur opinio: nō enim aſentimus eis abſq; formidine eſt eni hec ars cōiecturariua. Gal. de optima hereſi: prout in cautelis quas docer ſeruari in predicendo: oſtēdit' dixit eni in. 6. apho. comtō. 16. vt nihil abſolute dicat Q̄ d aūt & ſi ſcia de ipſis ſignis ſit: Medico minie ſit neceſſaria: oſtendit' ex Gal. libelo de partibus artis medicatiue cap. 2. in ſūma doct. 2. Non tū ex ipſa ſignificatione puenit' ad finē artis. Itē plurimi praticātes dirigūt canonice intentiones curatiuas cognita paſſione: nihil exacte perpendentes de iudicio infirmi: aut de morte aut vita in opoſitū Hip. in litera ꝓhemii ac Gal. libelo de cōſtitutione artis medicatiue i verbo de præſagiis igitur poſthac verba facturi ſumus, q̄m tum ad alia quedā tū ad curarionē potiſſimū cōducūt. Pro ſolōne primi pūti aduertendū eſt. q̄ cū ſcia ſit habitus cōcluſionis aut cōcluſionū exiſtēs in intelectu: demōſtratione propter quid aut quia acq ſitus, & mediū ſit potiſſima cauſa ſciēdi, de prefactis ſignis etir ſcientia. Primo tanq̄ de medio quo notificantur medico aliquot ſcibilia: puta ſi erit Petro īfirmo ſalus in hoc morbo: & fiat talis demoſtratio. Per quæ poteſt oſtendi victoria nature ſupra morbū in ſuturū: poterit certificari futura ſal⁹ in Petro. Hec prepō eſt Gal. 3. pnoſtic. ac. 3. de criſi, & dicto libello de cōſtitutione ſupra citaro. Sed per ſigna pronoſtica oſtenditur id: ea aplicādo ſuis ſignificatis: in gradibus ſuis. Alterū enim vincere eſt neceſſarium dicebat Gal. in fine 2e artis paruę, lz ad rēpus

iūdiciū

iudiciū. Sit dubiū: ob q̄d signa sana aut egra: dici posūt neutra ibidē. ꝙ si obiciās illa signa si nō sūt demōstratiua: nō sūt signa, qua r̄ ergo extēdūt eorū vis ad futura? respōsio facilis est, alterū idicare silicet de imediato significato: & aliud predicere, nō icōuenit ēt de eisdē signis: tāquā de sbtō esse sciā; de quo aliqua passio demōstraē, vti cruditas de lotio, ꝑ albedinē & subtilitatē visa i eo, ac notādū est. ꝙ ꝑpter aliquod contigētias q̄ morbo asociari possunt, vt gal. i dicto libello de cōstitucione i verbo. An igitur que morbi pueniunt ratione necessario prenoscūt: an ne hec vniuersa? potest. n. humor aliquis i corpore itꝰ ad ꝑiculā aliq̄ vite n̄cessariā cōfluere. & subito ocidere. Nō esse hāc artem quo ad hāc partē i primo gradu certitudinis. Sed casibꝰ plenā sufficit vt plurimū certificari, ꝙ i super hec pars medico necessaria sit, afirmat. gal. i presenti cōmento, & supra dicto libro citato suddit tn̄ gal. ibidē ꝙ licet hec pars futura predicet: nō ideo casualia presagiat. sed q̄ rationabiliter ex morbo procedunt, & nō cui vis medico hoc est facile. Sed dūtaxat peritissimo, & digno cōparari ad artē hip. ēt ifirmo i nullo peccāte. Hanc igitur necessitu dinē introduxit hip. i hoc ꝑlogo, sdm tres rationes quas ponit i processu, nā illud sat necessariū est i hac arte, penes q̄d infirmi maxime iuuātur, ac medici sed hoc fit hac parte. igitur totū gal. libello de cōstitutione artis medice que comoditates sunt tres gloria & clara fama medici, ex quo infirmi augetur cōfidēcia, q̄ nō est parua pars curationis, vt videbitur, & altera est futura discrimina notādo: eis obiā ire, aut cauēdo, vel mitiora redēdo, ac releuari a culpa quā sibi vulgus imputaret de ifirmi morte, antea nō promulgata, q̄ oia expedientur dariꝰ in processu, dicit ergo. hip. i sententia. de melioribus rebus est ipsum medicum vti prouidentia. i. preuisione: vt altera ex greco litera sonabat, prouidētia. n. preuisio, predictio, seu pronosticatio, pro eodem sumi pōt q̄d iudiciū licet ad futura refferaē, integratur tamē ex presentibus cui signū imediate refertur, ac preteritis, quibus iuuatur. gal. in principio presageture expulsibus ait, non esse venientium tantū pre sciētiā. Sed presentiū & preteritorum satis olim demōstrauit. hip. 3. n. de crisi ex preterita hora qua vehementer infirmus fuit a flitꝰ licet colligere destinatā horā mortis. Sic homini prudenti & de familia preuidēti se offert ꝙ ānꝰ est siccus: & ꝙ in futuro poterit frumentum maioris vendi, & ꝙ in simili anno fuit frumēti caritas. ꝭ Sed cum litera ex arabico traducta, multo plura verba habeat, atq̧ aliā sentētiā. Vnde ea diuersitas? nisi esset ꝙ vt plurimū, litera arabica, est vti glosa ad grecā literā, vt primo artis partue in textu arabice traductionis vt statuas primo rē ad quā intendis & c. ergo licet finis operis & artis huius sit presertim comē datus i hac noua litera, finis tamē ipsius opātis est imediatior, cū frusta ars esset, medico nō exequēte. tāgiē ergo i ātiqua litera ēt finis ipsius medici. est n. pr̄s pronostica medicis, precęteris honoratissima. gal. de pulsibus dignoscendis in principio. Incipit ergo litera a fine ipsius operantis, qui triplex est

prout bonum est trifariam dictum. Si liced delectabile, honestum, & vtile licet de hoc vltimo non fiat mentio in litera, q id posponendum omnino a vero medico primo de morbis curãdis. Libello de constitutione & clarius .9. de placitis in serie que sic habet, apertum est igitur medicum etiã qua medicus est, corporis sanitati cõsulere, qua vero ob aliud hoc agit, aliam habiturũ esse appellationem aut ambiciosus, aut humanus aut questuosus &c. In amicorum ergo copia, quam promitit hec ars honestum bonum exprimit, quia virt⁹ est amiciciæ vere fundamentum, q si offeras hanc artem potius inimiciciã parere, vt ex insidiis que parabãtur gal. rome ab aliis medicis libello de pronosticatione eo q euenirent presagia sua, responsio est facilis q apud medicos sũt semia discordie imortalia. Patet ergo qualr finis medici sit explicat⁹ prĩcipalis, & min⁹ prĩcipalis. Sed precipuus est humanã pcurare valetudinẽ, ad qd adeo facit hec pars pronostica, q dicat gal. libello de partibus artis medicatiue cap. 3. sume. 2. q absq; cognitiõe termini & crisis est ĩposibile curare cõueniẽt, qualis cognitio crisis absq; hora status precognita? quale victus regimẽ ĩpo statu incognito? qd ad hãc ptẽ attinet, ne tñ aliquis crederet augurii aut deuiatiõis eẽ hãc artẽ. Suddit ĩ fine text⁹ adeo prudẽtũ regulis rationẽ suã muniat &c. q̃si dicat nõ a casu aut augurio acquirit hec ars. Sed vehemẽti & solicita idagatiõe presupositis sapiẽtũ regulis, ex quo tã raro fallit & priuat fine, quã sepe fortũa ducti, differt. n. ars a fortũa penes illd .9. de placit, ac vide gal. 4. de victus ratione in acutis cõmẽto 53. quare. &c.

Presentiens enim & predicens coram egro quecunq; infirmi omittunt: enarrans creditur agnoscere egri conditionem. GALENUS.

Primũ caput hac astruit oĩone, audẽt dicẽs hoĩes magis se cõcredẽt manib⁹ medicorũ q̃ties pdictões haudq̃q̃ itercidãt. Ita eni efficit vt eger facile existimet medicũ anoscere cõdionẽ egri. i. q̃ nã sit nã morbi acq; ad hũc modũ seq̃la texit demõstratiõis Ex pdictiõe existimat eger medicũ agnoscere nã; egrotatiõis. Porro existimãs medicũ agnoscere nã; egrotatiõis, se exhibet obseq̃ntiorẽ, ac demũ se exibẽs obseq̃ntiorẽ, morbo facili⁹ vidicãt (Quecũq; ĩfirmi omittũt) Infirmi omittũt nõ q̃ nllo piculo agnoscũt q̃madmodũ nõnlli iterp̃tes ĩscite pdiderũt sedes ĩ pfũdo corpis ppetsas, aut cãs, & itẽ affectiões earũ sed ex causis p catarticas noie. i. p̃gressas, ex accidẽtib⁹ aũt ea q̃ euidẽtia circa corp⁹ sũt, ac sẽsib⁹ vsurpãt. v. g. ĩ pulmõia maxilla rubicũda, nã q̃dã horũ ĩfirmi dicere refugiunt. Ergo quecũq; talia per enarrationem ĩfirmi nequaquam dixerunt, simul atq; audiuerit a medicis relata, eos optima rõne demirãtur. Ceterũ quonã modo id fieri cõueniat, pcedẽte smone docebo. Gl.

In textu isto qdqd sit de variaciõe traductionũ ponit primã vtilitatẽ isti⁹ artis pnostice, sit cõseq magnã fidẽ ipsũ ĩfirmũ de ipso medico, q eruditissim⁹ sit, & ex tali cõcepta cõfidẽtia. Iuuat p salute atigẽda, acquirit aũt ĩfirm⁹ cã fidẽ ex predictionũ ṽitate, & aptiõe secretorũ q̃ in se sẽtit ĩfirm⁹, q̃ nõ

cogita-

cogitabat ipsũ medicũ pcepturũ absq̃ iformatiõe ipsi⁹ ifirmi. Primũ qd' se offert notãdũ φ cũ hic rext⁹ de signis demõstratiuis aut mẽoratiuis tãtũ vi deat loq̃,nil.n.sibi futurũ ipe ifirm⁹narrar ipsi medico,aut omirit,cũ ergo.2ª sen.prim.doc.3.ac.2.artis curatiue i principio,talia mẽoratiua ipsis ifirmis exi guã aut nllã piãt vtilitatẽ,q̃r hec pars est vtils ipsis ifirmis,nisi eẽr φ imedi ate poti⁹ oñdũt gl'iã & sapiẽtiã medici,deide cõcepta fiducia iuuãt vt dicet, nã licet.1.frõte ex memoratiuis idiciis videat medicus icuratiõe iuuari,vti si sciã vuln⁹ eẽ a rabido cane,aut q̃ i mẽsis diuitũ.S olẽt cõuiuari,egẽt flobotho mari, vt ille sectarũ,comẽtãtor iuebat,i veritate psẽs dispõ q̃ nõ deuiat a pte rita,dat vi elapsæ narratiõi.circa q̃ prẽtria pũta sũt cõrẽplãda,prim⁹q̃ sũt iste res q̃s medic⁹ narrat ipis ifirmis,2⁹ q̃r medic⁹ cognouit eas.3.q̃r ifirm⁹ ide iuuet,&p quẽ modũ,de prio dixere aliq̃ vt narrat gal.i comtõ eẽ locos passio nũ.s. affectas sedes,cãsq̃ ipsorũ affectũ & alia id genus,vt si dicat q̃ loco cõ gerat aqua i hidropisi & vnde poterit extrahi, & φ sequtur ifortnniũ sãguis. Sed i veritate fallũt hi ,nã rlia cũ sint simpl'r icognita ifirmis,nõ est vnde cre dat ipi medico,aut cogitat ex libristlia posse sciri,aut φ nõ pl'ris facit si ta lia cognoscat,explicat tñ ill d' expresi⁹ i ea litera q̃ habet interpretatur infir mis totũ qd' abreuiauit.s.infirm⁹ a narratione sua,qd' sic intelligo,nã ifirmi i primis pãdũt medicis qd' sibi videt maxime facere ad iformãdũ medicũ de morboquẽ paciũt.s. actionẽ lesã locũ doloris & cãm potissimã,q̃ credũt fuis se illi⁹ eũ et⁹,q̃escũt vero ab vlteriori narratiõe.S i igit illis auditis,sapiẽs me dic⁹ aliq̃d addit eorũ q̃ cõticuit ifi rm⁹,puta suspisse fũgos. visa fũgali vrina aut eẽ passũ polutiõẽ,aut vnũ lat⁹ eẽ magl affectũ altero,visa plenitudie aut velocitate puls⁹ illius ptis,aut oppositis diff.aut φ doleat i furcla,cũ locũ ieci noris tãrũ ifirm⁹ reuelauerit ,vti nos cõit i vrinis quas.suspicim⁹ rusticorũ si ex is aut aliq̃li narratiõe cognoscim⁹ egritudinẽ,priusq̃ nomẽ passiõi ipona m⁹,afirmam⁹ sinthomata ipm egrotũ habet,q̃ frequẽti⁹ eũ morbũ comitãt quasi ex lotio diuinemus ea,dixi notante rque frequẽtius, nam vt sumitur.s. de locis affectis in ea pulchra hystoria glauconis accidencia q̃ necessario nõ sequntur morbum,non debent absolute afirmari,tunc igitur admirantur in firmi sapientiam medici φ multa narrasset q̃ ipi omisere in iformationibus suis.Exemplum aũt de rubedine maxille in pulmonia introductũ a gal.i cõt. nõ intelligat φ tale medicus reuelet ifirmo,cũ sit corã oculis ipsi⁹ & nõ occul rũ &.l'.visa rubedine inueret illum pacti pulmoniã,non est ad mẽtem litere, solũ ergo ipsũ introduxit gal.ad explicãdũ φ ifirmi, se pe tũ in causis sui egri tudinis,ac sinthomatis aliqua omittũt, q̃ non vidẽtur magni põderis,sicut ẽ rubedo maxille iu pulmonia q̃ ẽ res sic leuis quã infirmus non apreciat aut aliquid simile.aut φ narret medicus,res sic aptas ipi infirmo,sicut rubedo ma xille,sed i antiq̃ cõt non est tale exẽplũ nec i exẽplari greco vno qd' mihi ostẽ sũ fuit.De.2.ẽ dubitatio nã.gal.1.de locis affectis inquit,pterita non solum

infirmi narratione: Sed astantium, presentia autē sensui sunt manifesta, ex hoc textu potest colligi, non addere medicum aliquid ad informationem infirmi aut astantium, amplius ipse morbus sepe ignoratur ab ipso medico, vt ea occasione nihil operari tunc expediat, vt alibi est cōmendatum, quanto ergo minus valebit in aperiendo secreta ipsis egrotis, quod firmatur ex gal. 5. de locis affectis vbi ait. Sic nos esse dubios in aliquibus passionibus dignoscendis, vt eas minime cognoscamus nisi bis aut ter curemus ipsas, quod si forte fortuna id fiat parui preci est, licet sapiens & prouidus medicus ex occasionibus quas sibi fortuna offert, potest sibi gloriam comparare vt ipsi Galeno ingredienti occurrit seruus medici infirmi peluim baiulans, qua vidit deiectionem vt loturam carnis, qua certificatus est ipsum parti apā iecinoris & nō pleurisi vt īfirm⁹ putabat, & sic exaltat⁹ est corā glaucone ipē gal. totū. 5. de locis affectis, dico ꝙ textus iste nō habet locū ī morbis quos medic⁹ ignorat, salti ꝑ tpe ignorātie, sed ī cognitis, vbi adiut⁹ memoria sinthomatū q̄ vidit ī simili passione, ī aliis īfirmis, ac ex eruditione librorū ipē potest narrare ipsis infirmis aliquot sinthomata. ad que non aduertentes aut vt minime faciētia ad casum, ipsi omisserunt. De. 3. autē dicimus ꝙ iuuat̄ īfirm⁹ īchoans a quadam demostratione quam format in mente sua, & est talis, est obediēdū & cōfidendum de medico scienti cognoscere naturam egritudinis, sed qui narrat īfirmis ea q̄ īfirm⁹ minime reuelauit, presumit̄ eē talis igit̄, sed tal̄ cōfidētia multū operat̄ ad salutē igit̄. Sed merito dubitabis, q̄a; fūdamētū isti⁹ ratiōis est, ꝙ sciēs cognoscere passionē sciet recte curare īpam, q̄a extat ipsā cognoscere & nō scire perfecte remedia adhibere, ac ī tpe cōgruo, q̄d est magna pars 1. ad glauconē, q̄d cōfirmatur nā medic⁹ nō dicit̄ ꝑfect⁹ nisi ex habitu doscibili ac asuescibili. nā. 9. de placitis. Vniuersalis inquā method⁹ sine exercitacione multa ī singularib⁹ artificem bonum efficere nō potest. l3. 1. p. in prohemio videatur Aui. aliud sentire sed nō sentit. Sed sic habet res, ꝙ scientia significationū potest exacte aprehēdi passio cū suis proprietatib⁹, significatio aūt est extra habitum experimentalem. 2. de morbis curandis, ractio autem sine experimento manca est, nam vim auxiliorū ōndit expimentū, & si īuētionē curatiōis ipsa ratio. 2. decē tractatū, erg. medic⁹ ꝑ habitū theoricū poterit aperire aliqua infirmis omissa, eēq3 ōnino inutilis ipsis. Cui obiectioni respondēdū ē ꝙ l3 id eueniat, iā propter dictā cōfidentiā cōceptā ab īfirmo satis iuuatur ipse infirm⁹, credēdumq3 est talem medicū vndiq3 eē ꝑfectū cū etiā iuuetur memoria aliorū īfirmorū. Sed ꝑ quē modū talis cōfidentia ad salutē faciat breuiter diseramus. 1. priuatiue nam non apreciās ipsū medicū posset inobedire ei, & inde salutē retardari & sepe ī oppositū statū verti, obtēperēt infirmi medicis vt serui domio dicebat antiqua litera. 1. de morbis curādis ꝑter q̄ obediēciā sepe amara & horrida assumūt, si vtile ab ipō medico ꝑdicet̄ & si generosū sit propter gustū pretermitere q̄d iuuatiuū est in libelo de cu-

ra iteri

ra itericie si gal. est,qui ergo non cogitur a generoso animo,cogatur a medi co cui credit,exponit͛q ad sesū confidētie ille a pho.hip.i omni egritudie cō fortari mēte bonū.hoc est sperare de salute,plus.n.credit corpus anime credu litati quā copiis auxiliorū.5.pte naturaliū dixit aui. presertim.Si dotes ima giatiue virtutis tm̄ vt ipse exaltarem⁹,hāc aūt cōfidētiā non credas imediate sanitatē facere,quia sanitas ad vi; nr̄em expectat & fiducia est alcioris ordi nis,nec coicat i materia cū corpe qd̄ sanat,sed ex ordie virtutū nr̄im fit que dā fortificatio caloris nr̄is,& virtutis augmētum.vt ide morb⁹ tepescat,& q̄ doq; destruat.cū.n.virtus vincit,remedia felicitāt.4.ad glauconē,huius gene ris ē sal⁹ itroducta cibo valde affectato,bono nūcio & simili occasione.vnde nō vituperam⁹ omnino medicorum loquacitatē,historiarū narratiōe;,& alia id gen⁹,si ill' allicit ifim⁹ vt magis credat ipsi.vt ēt supsticiosa habeāt lorū cx cōciliatore diff.156. q̄ aūt ad hāc materiā pl⁹ faciūt de vigore imaginariue & pserti i sica cōpsone,& q̄liter species imutēt corp⁹,& qualiter agens & paciēs non semper comunicent in materia, vide conciliato.diff..135.quate.&c.

Ita curatione optie molieris pnoscēdo futuras affectiōes:fieri.n.nō pōt: vt oēs in sanitate egri pducant:id eñ meli⁹ foret q̄; psentire futura.

COMMENTVM GALENI.

Secundā predictionis vtilitatem hoc loco persequitur.Etenī vbi medic⁹ a gnoscit exquisita ratione affectionem egri quosdam prohibebit affectus,q̄ per eam infestare assolēt,quorumdam prohibebit magnitudinem,omnibus vero in commune recte prospiciet,& precauebit quemadmodum bonus gu bernator per futuram tempestatem.

GLOSA.

Hoc loco ponitur.2.vtilitas huius artis pronostice,qd̄ recte a gal.sentit in commento sub exemplo prudentis gubernatoris nauis,cuius intentio princi palis est tute & sine periculo ducere nauim ad preoptatū portū,& iste est finis imediatus , sicut apud medicum introducere sanitatem,quod propter discri men infirmorum non est minoris effectus,quam eam in sanis seruare , imo in docendo,curatiua preponitur consuatiue vt in libello introductorii, finis ergo qui est sanitatis adeptio,fuit intentus in prima vtilitate pronosticatio nis,confidentia infirmorum de ipsis medicis,quia tamen non est posibile om nes procurare infirmitates,& vtitur bono vocabulo vet⁹ traslactio,quia me dicus est nature procurator vt Galenus.primo decreticis,quod de vero medi co intelligitur & non de venatore qui sedet super viam,aut negociatore , na; talis verius nature est inimicus,ad rem igitur reuertentes,cum semper opta tum finem consequi non valeat .si enim posset , melius esset quam futura ptedicere & recedere.iuxta id galeni.Morituri solis pronosticis sunt dimit tendi,saltem per hunc textum,ad instar illius prudentis gubernatoris,proui deat insultui aut procellis futuris,vel vt omnino caueat si est pse,aut vt tole rabilius sucedat.Sic in nauigatione nostrorum lusitanorum in indiam osten

ditur clare gubernantis prudentia.cum oporteat terq; quater humillare vela presentita celo corruscante procella.q; si ventorum impetus nauim inueni at panosam,non multũ esset eam imergere vndis.Cõtingitq; quandoq; desperato gubernatore de naui omniumq; salute.vt ipse hortetur, animo equo sustineant exitum miserabilem rerum,consulitq; quandoq; ferire rupes,& querere litus,si qua sit spes euadendi.Sic medicus in preuidẽdo futuris periculis,vt scilicet caueat verbi causa frenesim quam presentiuit,aut q; mitioribus angustiis ac cruciatibus succedat mors,sic moriturum de proximo subethica febrili ad senectutis ethicam conducit, & si nõ sit euadere ab ea senili, eo q; vita tantisper differtur.Sic galen.10.de morbis curandis in verbo, quãto itaq; satius est aliquid nonnulla fiducia &c.& antea preelegit augere flemonem,quam ĩ marasmum transire hominem, vbi curationem presuponere pnosticationem vti ducem ,dixit ,presentitis enim intolerabilibus periculis si cauere non valet ,curationem ad mitius trãsferendam dirigit.Est igitur probatio conclusionis intentæ,in hoc textu talis,si prima vtilitas huius artis que ad salutem vere ordinatur esset semper in manu medici, posset legitime ab vtilitatibus sequentibus excusari,quia tamẽ non est hoc semper in manu sua vt dicit Ouidius non est in medico semper releuetur vt eger,ideo cogitur ad alias cõmoditates quarum altera dicta est,fiat autem pro hoc talis presoligismus.qui enim cognoscit futura pericula,aut cauebit ea aut mitigabit vt se imunẽ ostẽdat de qua vltima vtilitate statim inferius,Sed qui prædicit futura,ea cognoscit igitur,totus discursus not⁹est,neq; ideo infferas medicu; posse cauere omnia,nam de hoc singulariter.Galen.prima parte ad glauconem. Pro inde doctori est necesse cognoscere, præuidere,,& intelligere causas , & quid ex eis futurum est,predicere,vt congruis beneficiis occurrat quãuis sepe vincatur beneficia etiam cum bene offeruntur,quia impetus mali fortior sit.Sed tu poteris obicere per ea que gal.12.de morbis curandis qui postqua; dixit,sincopi frequẽter occupare egrotos ex medicorum ignorantia , subdit neq; ĩ his eos spectem⁹,aut ĩpis nos cõfferam⁹,sed cũ eo q̃ cũ re vera pit⁹ ĩ arte sit scd non putet egrũ aĩo extẽplo linq,ĩpo neq; sithoma predicẽte, nec ad id ꝑpato aut idẽ ꝓhibẽte.erg.ex hac sie videt colligi,pitũ medicũ omni euẽtui puiderꝫ,rñsõsio ẽ ĩ ꝓnptu,q; sithomatĩ comitãtib⁹certe,certũ morbũ debet preuidere,ipsis iam visis semel ne occurrant,aut eis eundo ouiam, aut predicendo aut leniendo quare &c.

Cũ hoĩes itereãt:alij p⁹q; adhibeãt medicũ et vi mozbi:nonlli adhibẽtes medicũ stati moziũt:qdã diẽ viuẽtes vnũ:aut paulopl⁹ tpis anteq; medic⁹ arte repugnet. Opoztet igit agnoscer taliũ nãs affectionu; q̃ntũ sup vires cozpis fit. Pariter ⁊ si quid in mozbis diuinũ habetur:illi⁹ quoq; ediscere prouidẽtiam. Ita enim merito cõmẽdabitur:⁊ fidus medicus erit. GAL.

Hoc smõe duo de pdictis capita ĩ pdicẽdo vtilitatis,pterea adstruẽs adiecit

tertiũ,infōtē obolitiōis crimie fore medicũ dicēs q̄tiēs cōualituros, aut mori turos egros ꝓnũtier. Igiē adolſcētē medic⁹ q̄dã nup icipiētē ſudare rōne accidētis demiſit i balneũ,tũ aũt ſudoris copia effluētē medic⁹ gauiſ⁹ē,tãq̄ ſcrutat⁹ eēt exq̄ſite tēp⁹. Paulo poſt iter mortu⁹ eger magna neceſſariorũ idignatione ē. Hacten⁹ fecim⁹ p̄farionē enarratiōis luce illuſtriore preter q̄ verbũ di uinũ breuiſſimis. Q̄d inq̄ enarratiōis gen⁹ cōgruit iis q̄ piti ſũt circa pricipia ſtudētib⁹ vtilitati cōmētariorũ. Inſuetis vero dictiōibus auctorũ, aut ſeq̄le in ofonib⁹ ignaris, aut vtiliſſia cōtēnētib⁹, diuerſitãtib⁹ etiã nũc i cauillis & argutiolis ofonũ ali⁹ enarratiōis mod⁹ ꝓpri⁹ ē. Lōgiorib⁹ claudēs quē preterit ōnē licebit vtilitati ſtudērib⁹, i medio reliquērib⁹ librũ dũ ad eã veniam⁹ dictionē. Cui⁹ tale ē initiũ. Cōſiderari cōuenir hũc modũ p morbos acutos. GLO.

Sententia huius textus iuxta introductionum.gal eſt addere poſtremam comoditatem,quæ ſequitur ex arte pronoſtica, ſcilicet medicum reddere tutum a nota vulgi circa pereuntium egrotãrium exitum,cum antea prædixerint illum,quod galenus.libello de cōſtitutione artis medicæ. Inculpabilem reddit medicum ipſa pronoſticatio de infirmi morte, & vide in mille locis, & quia hec prædictio de infirmi morte aut oppoſito ſtatu,non poteſt acq̄ri ſine ſubtili ac ſpeciali ponderatione ac collatione virium infirmi ad morbum,vt.3.huius & dicto libello per galenu; apparet,ideo ſtatim in textu ſub dir. Oportet igitur cognoſcere talium naturam affectionum &c. & quia ſuper eodem iuditio poſſet iuuari contemplando aliquem diuinum effectu;, ſi in eo morbo inuenitur,iterum ad id contemplandum excitat, & ſi ita eruditus eſt,merito fidus & comendabilis habebitur talis medicus. Gale.aũt ifamiam medici nō ſit circũſpecti tractat i comtō, ſub exēplo illi⁹ medici q̄ ſudãtis iuueis exupant i balnea ꝓximã mortē nō cauit, imo & ſudorē cōmendauit: & vires ipi⁹ nō metiuit, ac q̄titatē nō cōſiderauit. O bōe de⁹ q̄t nr̄is tpib⁹ repiũtē medici q̄ occurrũt plãctui neceſſariorũ, ifirmi, hoſpiti i ſalutato, & ſũt cōtēti iterrogaſ, q̄ hora fũct⁹ē, tãq̄ id faciat ad vitã manētiũ, & ſi q̄d piculi ſeſere, ſi merces differebãt, ita & ꝓnoſticũ. Sed de his hacten⁹. Sed literã iſtã ſubtiliter cōtēplãdo: rcppetēte s eã ptē. fieri.n.pōt vt oēs ifirmi i ſanitatē reducaſ id. n. meli⁹ foret q̄ futura p̄dicere, dicim⁹ q̄ hip. i litera tãgit tres grad⁹ morborũ ī quorũ primos duos exprimit cauſa, q̄ preffactũ finē minime conſeq̄ poſſit nec eſt in manu ſua, & in vltimo tangitur predicta vtilitas prædicendo mortem, in primis.n. nō habuit hec pars locũ; cum ex terribili impetu morbi, aut priuſq̄ medic⁹ vocet, aut paulo poſt nōdũ ipo acicto ad op⁹. ne ꝓnoſticũ, q̄a nōdũ ſigna pōderauit, nec curatiuũ, ipo nō exibēte ſpatiũ ad opãdũ itereãt ipſi egroti, his erg. i ſultibus priuatur fine ireto precipuo. ſ. ſanitate ac ſequenti vtilitati videlicer futurorũ euētuu; prædictione, ex quo patet q̄ rationabiliter gal. primo de morbis curandis. Tax et antiquos qui ſtabilitatem addidere fũctioni morbi, contigit, n. ad inſtar fulguris videſ ipetũ morbi, vt

nihil ſibi

nihil sibi & tempori.nõ ergo notabić a vulgo ĩ talib9 medicus,cũ nec ordinã di vitã habuit spaciũ. Vltra quos duos gradus iplicite ĩtelligiť terti9magis p duräciũ ĩ quib9si necessario sanitaté cõsequereť,legitime excusareť a pronos ticatione,cũ vero nõ poteſt,ſat ſit clarificare famã ſuã pronoſticis. Sed vt me lius que ſequnť pcipiãť,dubitare contingit,an ſanitatẽ predicere attineat par ti pronoſtice ſicut mortẽ.ex textu ĩmediato. Videť q nõ in verbo id.n. meli us foret.&c. Sed ex ſerie illius text9,eſt aũt quodã celeſte,ĩ fine, preſerti ſđm antiq̃ literã q̃ habet & ſi morituro finẽ aliis vero ſalutẽ nũquid ĩ altero accu ſacionẽ mereť,videť q ſic,reſpõdẽdũ eſt,q ſanitas abſoluta extra ptẽ pnoſti cã ẽ,bene tñ cõdiciõata attinet huic pti,q̃a potuit vnũ aut alterũ ſuccedere, q̃ cadũt ſub iudicio pronoſtico.ſi.n.neceſſario ſanitas ſuccederet poſt morbu, caſſa eſſet hec ars õnio ĩ õni vtilitate predicta,& forſã pars curatiua,niſi ad a breuiãdũ aut leniẽdũ morbũ eligereť. Sed offerť.2.dubitari,ad maiorẽ lucẽ nã gal.i.lib.ſectarũ ait,op vtrorũq medicũ habeť piciã,vt vnũ caueat& alt̃ſ ſuſcipiat .ſ.curabiles ſuſcipiat ad cura,& ĩcurabiles fugiat õnio,beñ ergo ſal ua eſt medici fama,ſi morituros non ſuſcipit ad curã,ſi eos ſuſcipit facit cõtra preceptum galeni,quid iuris ergo? Sit ſolutio per aliquod dicta, primu ſit morbos neceſſario & determinate ob noxios morti nõ debet ſuſcipere ad cu ram niſi ſit conſolatione infirmi, aut perſuaſione amicorum & ipſis vt ſatis faciat,vt galenus.10.de morbis curãdis in verbo curare autem hos cum prefa ctione conuenit & etiã aliis locis hoc inuit, ptiſim ergo cãcrũ vlceratũ hi dropiſi cõfirmatã & ſimiles,nõ eſt vt ſuſcipiat tales curãdos,nec iuuetur pro noſtico,niſi cogeretur ob dictas cauſas. Secundum dictũ q̃a vt.3. huius vi debitur.morbi nõ ſe offerunt ſtati determinate ſalubres aut letales,cum pro tulerit.2.apho.non eſſe talium certas pronoſticationes ſalutis & mortis, op in talibus dum primo cognitũ fuerit piculũ pãdere,& antea ſub cõditione ſi oio nõ claruit,quod ſi faciat,tuebitur famã ſuam & effugiet vulgi notam,nõ tamen vt rudes & cautelis pleni noſtri temporis medici,qui etiam leues mor bos celebrant periculoſiſſimos apud neceſſarios infirmi, vt premium auge ant & profferãt ipſorum beneficio releuatos a prefixa morte,ſi forte fortuna obeant,per plateas predicant id predixiſſe. Vulgus autem ſuper medico ve re ſcienti,& ſuis debitis temporibus pericula eminentia vaticinãti, facit diſ curſum ſatis artificialem. Si medicus non cognouit morbum ac ipſius ĩſultũ potuit erraſſe circa curam ipſius.& vice verſa ſi fecit facienda cognito ipſo,& ſi finem non conſequatur,non meretur accuſationem. Scit enim hanc artem fruſtari fine quãdoq,q̃a in eo differt a natura q̃ raro fallitur,& excedit fortu nã q̃ ſepe.9.de placitis.dixit.n.auerrois iter mechanicas cõputari hoc iure,vt ad inſtar ipſaru ob inſtabilem & ĩdiſpoſitam materiam,aliquãdo fruſteť fi ne. Sed non poteſt ſibi imputari macula,ſi predixit que futura erant diſcri mina medicus.n.non ſemp ſanat ſicut orator non ſemper pſuadet dixit. A ri

libro te

libro rethoricorum. Poſſetq; ab eo punto quo exacte morte;, cognouit dimi
tere infirmum iuſt. id gal. in .1. apho. cuius virtus eſt deffecta defectiõe mor
tali non eſt medicandus. Sed eſſemus ſcãdalo populo, item q̇a monſtra cõti
gunt in hac arte. vt in natura .7. coliget vt abſq; vlla ſpe reuiuat homo. Vnu;
tamen conſulimus pro eo tempore nihil notabile precipere. Iuxta id galeni
11. de morbis curandis in quibus deſperabilis eſt ſalus in prudentis conſilii
fuerit apud vulgum infamare preſidia que multis fuere ſaluti. Nos .n. tẽpo
ra & auxilia ſcribimus qui ſaluari poſſũt quibus aũt non neq̄q̄ quarto de ra
tione victus in morbis accutis. Si autem non libet mortales morbos per hos
diſtinguere gradus, dicas hip. Solum reddere cauſam q; medicus perpẽdat
bene naturas morborum ſic occurrentium, vt impetuoſos exacte cognoſcat, i
quibus ſat ſit tueri famam ſuam pronoſticatione, cum non valeat finem con
ſequi. Sed prim⁹ modus eſt magis artificialis, q̇a cõtingit vltra eos ſic violẽti
ſſimos aliquot curaſſe, vbi exitus eſt anceps & in proceſſu ſuficit clarificare
famam ſuam non ſucedente inopinata morte, non tamen terrefiat iuuenis
medicus ſi ſibi contingat aliquod infortunium horum nã fateor tã diuerſũ
eẽ vulgi cõſilium a noſtra exiſtimatiõe & ſic varie ſuccedere negocia vt nihil
ſic aprobet medicos quam plurimorũ ſepulchrum Vt vnde mors oriebat̃ in
de vita reſurgat. Morbi aũt, etiã medico faciẽte q̄d in ſe eſt, ex vario nomine
redunt̃ letales. 1. ex paſſionis magnitudine vti a poplexia. 2. a cõſeq̄nti vti ex
fluxu ſanguinis & ſpũ; i ſolutione cõtinui ipi⁹ cordis. 3. ex defectu inſtrumẽ
toru; vti pthiſis i hoie defectu illi⁹ herbe, vltimo ex defectu virtutis vti q̄r
tana in decrepito q̄re. &c.

Altera lõgior enarratio prefatiõis. Caput. 2.

MEdicũ vti ꝓuidentia (vt mihi videtur) optimũ eſt. GAL.
NON ſcdm cõmunẽ auctorũ cõſuetudinẽ videt̃ Hip. vſur
pare ꝓuidentie nomẽ eteni, curã & diligentiam ita appellant
queadmodũ. Euripides indicauit dicens. He moriens tñ, mul
tu; ꝓuidit, vt honeſte caderet. Q ũ etiã verbu; ꝓuidere ꝑ oẽs
modos iſinitũ mltitudie ẽ, iuxta auctorũ itellectũ ꝓ eo q̄d ẽ curã gerere cui⁹
dã rei & ꝑ̄pare vtilia. Preterã ꝓuidẽtia mundũ gubernari vlgata alioq̄n apd
phos & trita q̄ſtione, eã ipſã indicat ſignationẽ. At vero hip. nõ ita, ſed ꝓ pre
ſentione ꝓuidentia dixit. Mihi vero videt̃ nõ ſimplr ſed ad cõmuni q̄dã ſi-
gnificatiõe ſm vtrãq; applĩationẽ. Q ð. n. videãt q̄dã ãteq̄ fiãt ꝓuidere apd
homerum, & item preuidẽtie vocabulnm factum eſt, & ab ea ipſa preſentire
& item preſenſic. Quocirca quicquid natura ſenſiſſe ratiocinatione peruеſti
gamus ante quam intueamur, preuidere hec merito dicimus indicantes ver
bo vt talia videamus antequam fiant, & ob eã rem q̄ geruntur ſi fiant de re-
pẽte cõtra arbitriũ & cogitarionẽ, ſi cõſulto eũ ꝓuidẽtia fieri dixim⁹, id q̄d ſo
loni quoq; eſt ꝓditu; hunc i modu;. Interſtiguant ꝑpendantq; iudices areo-
pagite cõueniet nun cedes, vulnus icẽdium, ꝓuidẽtia comiſſũ ſit, & itẽ medi

camentũ ſiquis adhibens iteremit, Quinetiã rhetores ãtiq̃ores ſepe nũero talia verba & noĩa vſurpant, iquib⁹ q̃ prouidentia gerunt, dicunt aduerſus ea que ſine vlla cõſultatiõe & deliberatiõe cõrigũt. ver. gra. ſi q̃s inuit⁹ alterũ ob leſit, aut ſi pcuſit ob iratus haudquaq̃ ꝓuidẽtia extitiſſe dicũt. Sed ſi q̃s multo cogitauit ante aliq̃d tale cõmittere, & cõſiderauit quo pacto ꝓuidẽtia id cõmiſſũ volũt. Id ergo cõmũe ſignificat apd' auctores de ꝓuidẽtie vocabl'o bonar ũq; & malarũ geſtionũ, nec vt q̃dã exiſtimãt de bõis tãtũmõ dici aſſolet. Eteni ea ipa q̃ſtio, vtrũ fortũa q̃dam regat mũd⁹ an ꝓuidentia, de cõmuni ſinificatiõe relata ẽ, q̃ũo ex oppoſito fortũe dilucet. Porro q̃dã nõ fortunã ſed caſũ aduerſum ꝓuidẽtiã diuidũt. Idipſum vtraq; appellatiõe ſignificantes. Quinetiã ſepe numero dr̃ ap̃his mundũ gubernari mel'oris appl'tione a diiciẽtib⁹, & itẽ opti, ꝓterea ꝙ ꝓuidẽtie vocabl'm meliores deterioreſq; note ꝓmiſcũ ſciãt. A tq̃ videt vt ꝓuidẽtia ex aduerſũ dicta fortũe, nõ ita dicat ex ſignatiõe. Ita. n. vocata ꝓuidẽtia bonarũ fũctionũ tãtũmõ noiat. Vniuerſi. n. ꝓuidẽtia haudquaq̃ ẽ functionum malarum. Si igit ꝓuidentia ſm hãc cõem ſignatiõne dicta ẽ, cõſtat vt ita appellet ea rõne ꝙ aliq̃d antea fiat quã videat. Pari mõ pſentiõis vocabl'm factum ẽ, ſi. n. q̃ ſẽſib⁹ ſuapte vi & nã vſurpãt, quibuſdam pueſtigam⁹ inditiis, merito talia dicim⁹ preuidere, pide q̃ ſi videant anteq̃ fiãt. Ita efficit vt rerum q̃ p tria accidãt tpa preſenſio cenſeat. Vates ei nihilomius demirand⁹ ẽ qui tanquam preſentia dicat ꝓterita q̃ nõ vidit ipſe q̃ q̃ futura prenũtiet, pari rõe q ea q̃ nunc gerunt quidẽ anteq̃ videat nihilomin⁹ q̃ illi bonus vates eſt. Igitur hip. indicauit dicẽs preſentiẽs & ꝓdicẽs corã egro pſẽtia ꝓterita & futura. Ei⁹ dẽ. erg. facultatis itereſt ꝓterita q̃ nõ videris dicer vt extiterit, & irẽ pñtia atq; etiã poſt futura, vſu vero iter ſe admodũ deſſidẽt, futurorũ ei pſẽtio vtiliſſia ẽ ꝓteritorũ vero iutil' q̃dẽ aliis, ſed vtil' vni medi:o, cui libeat artẽ ſuã oſtẽtare. Ceterũ hec q̃quã nõ ſit medicinal' ꝓpria artis, tñ enarratiõi nimiũ cõcinũt explicãti i cõmẽtariis iplicitas noĩ ſignatiões. Illd̃ extra ſup abũdãti q̃dẽ relatũ ẽ ad enarrationẽ, vtile vero ad aliq̃ d ad ald̃ q̃d q̃dã dicũt expoſitor̃s de morib⁹ ſcriptoris modeſtiã cõmẽdãtes ẽt hoc loco dicẽtis, vt mihi videt optimũ eẽ. Potuit ei dixiſſe medicũ vti ꝓuidẽtia optimũ eſt. Ipſe vero hac quoq; pte adiecit verbũ, vt mihi videtur, ad qui ſcriptur⁹ hui⁹ decreti demoſtrationẽ. Ad vero q̃ Herophili ſectatores dixerunt diuidentẽ pſentionẽ a predictione nõ ſolũ inutilia ſunt & impropria ſignata, ſed ſophiſtica & falſa: At qui videntur rerum diſcrimina decere non deferre nomina. Primum in eo ipſo peccantes, ꝙ neſciant ſe de vocabulis facere ſermonẽ nõ de nã rerũ vtiliũ arti. Senſio eni pſentiõis nomine cõtẽta dicit magna ex pte ſi firma ſit, iterdũ vero & ſi q̃d deſit ne firmiſſia ſit tãtiſp ſiſr noiat. Quo circa nõnũq̃ cũ adiectiõe dicũt ii qui talia enarrãt iterdũ exq̃ſitã ſenſionẽ iterdũ ratã, q̃nq; firmã aut etiã perpetuã ex ĩpa adietiẽe indicãtes nequaquam ſignificari ſemper firmã de noie ſenſiõis. Pari ratione

preſentio

presẽtio biiuga ẽ, altera firma, verbi gr̃a, ab hyeme futurũ ver ẽ, a quo estas, post autumn⁹, nõ firma altera ex qb⁹ Arat⁹ versu cecinit de Luna.

Si vero cornus sublimius annuar illi.

Vim boree ex petes, austrum si recta supinat.

Ita eni fieri magna ex pte obsuatũ ẽ. At qd itẽrdũ nõ ita cõtigit. At vero he rophili astipularores volũt presẽtionẽ esse firmã & stabilẽ, predictionẽ vero nil h̃re isti⁹ modi, mlta enĩ predici dicũt q̃ nõ eueniãt, pide vt qs possit predi cere ea q̃ nõ presẽsit, aut alid' voce eloq̃ q̃ qd' ẽ aio cognitũ, q̃ si nolit appella re cognitũ, prors⁹ noiẽt opiatũ, ia vt ãtecedat i aio predicẽt. Sed si nõ dicãt presẽtionẽ, sed preopiationẽ, nõ tñ auctores vocãr preopiationẽ q̃uo nec he rophili sectatores. At q̃ pte plr̃ia barbarizãt. Aut igiẽ preopiarionẽ lege sãci ant dissidẽr a presẽtiõe piter suadẽtes hoib⁹ recipeẽ legis sãctionẽ, aut si id fa cere nõ q̃ũt vocabl̃a rerũ s̃m cõsuetudiẽ iaudiãt. At vero i cõsuetudie ẽ medi cis spẽ de futuro magna ex pte. & itẽ firmã noiare presẽrionẽ. At fidi medici itẽrest nõ talia vestigaẽ. Sed q̃ pacto quispiã i egris p̃dicẽdo vẽtura magna ex pte ver⁹ sit, raro fals⁹, eteni vocula magna ex pte singl̃aris quidẽ ẽ. Sed re rũ plicas mltiformes agnoscit iuxta maioris miorisq̃ rõnẽ. Si q̃s igiẽ vigiti predictiõib⁹ oberrat semẽ iterpellauit ppetuitatẽ, melior tñ ẽ q̃ bis a fine pre dictõis itercidit. Rurs⁹q̃ mlior hic ẽ q̃ q̃ ter, q̃uo rurs⁹ ille q̃ q̃ q̃rer elus⁹ est At q̃ pmiscue tribuiẽ oib⁹ cõseq̃ finẽ magna ex pte. Talẽ ergo docẽdi viã ex q̃ aut picat⁹ q̃spiã sepi⁹ alio cõseq̃ẽ finẽ admitteẽ, supuacuã aũt i signatiõib⁹ noinũ opiositatẽ ab alenare & defugeẽ cõueit, q̃ prodic⁹tãt⁹ sophistes ex osculat⁹ pitiorib⁹ grauis molest⁹q̃ erat, subideq̃ a Socrate mordebãt apd' pla tonẽ i ceteris alioqn cõmẽdãd⁹. Sed nõ recte fortasse feci iter initia memorãs Herophilũ, prestat ei idicare vera precepta medicorũ iis q̃ studeãt minis teris artis neq̃ r̃re cuũ bifariã pti docẽdo delíras fabl̃as sophistarũ pti refutã do. Recti⁹. n. erit vtilia i his cõmẽtariis tãrũmõ pseq̃, q̃rere vero alio volũie & cõsideraẽ i maiori ocio q̃cũq̃ Herophil⁹ i predictiões Hip. oblaq̃tur. Gl.

Licet Hip. nihil in vanũ protulerit. Semper quod bis dicitur, in cassum repeti videtur, nisi ob aliquã occasionẽ id fiat, que est rem esse comendandam. Nam vtilia repeti comendat. Galenus. pluribus locis. Cum igitur hec litera sit eadem cum prima prologi, dicamus quod. Galen. in vltimo co mento primi aphorismorum, non est dubium hanc literam in illa contineri. Sed non piguit ipsum hanc adiungere literam in qua nihil magis nouum edocetur. Sed ad memoriam reuocantur ea que prius enunciauerat. Silicet hanc artem pronosticam comendare sub verbis, medicũ vti prouidentia qua si preuidentia optimum est, quanuis enim multa sit in hoc vocabulo equiuocatio, solum vt diximus pro presensione hoc est futurorum pre cognitione sumitur, & quod medicus debet satagere sic prudentum regulis mentem muni re suam vt ad exactam magis certitudinem acedat, & si pp̃ter istabilẽ corpo

rũ con

rũ conditionem cõtingat aliquãdo decipi, ille exactior erit medicus qui rarĩ us fallatur. Sed de hoc in calce libri vltimi huius diseremus, quantum vero taxãdi sint medici, qui posposita rerũ vera idagatione, tẽpus sunt cõterunt ĩ nominum diceptatione, possem absq; mẽdatio citare sexcẽta loca apud gal. posponatur ergo hi antiqui contra quos sic fuse. gal. i cõmẽto qui tãta vim fecere in hoc vocabulo ꝓuidentiã ꝯ nõ esset pcctũ ab aliquo obici esse hanc litetam supflue adiectã quia nõ cõtentus primo textu ꝓlogi ẽt repetit secundũ: sic preteritos posset repetere. ꝯ quidquid sit ars pronostica vtilis est ipsis medicis i dicta triplici vtilitate iã narrata, quarum ꝑma si ẽt repetaꝉ ab hip. a nobis i pñsenti iterũ nõ exponetur. Solum commemorãtes equã fidem adhiberi medicis, & equã cõfidentiã, ĩfirmis de enatratione preteritorũ aut ꝑsentiũ, sicud futurorũ, qñ infirmus cognoscit ea preterita ac presencia a nullo esse manifestata ipsi medico, sed ipse pericia sue artis cognouerit, quare &c

Et si quid in morbis diuinũ habetur: illius quoq; ediscere prouidẽciã.

COMMENTVM GALENI.

Quid nã sit diuinũ illud, cuius fieri admonet presentionẽ: inter expositores dissensio est. Nõnulli putãt ob itã quãdã deorũ hominibus accidere morbũ dicuntq; testimoniũ huius opĩonis eos qui vocatas scripserũt historias citta rationis adminiculũ: neq; q̃ idicãtes vtrum fuerit Hip. huius opĩonis q̃d inq̃ erat officiũ & boni expositoris, Nõ ei simplr dicẽdũ est ꝑ enarrationes quicquid nobis videatur verum: sed qđ sit secundũ sententiã scriptoris, q̃q̃ fuerit falsũ. Cõstat enim vt Hip: nullo suo libro cãm egrotatõis i deos refũdat q & pcussos vñ nã ducti veteres ita vocarit: volumie de rictu acutorũ morborũ ofidit. Hic igiꝉ liber cõfesse ver⁹ germãn⁹ q; est. At libro q eũ de sacro morbo mlta quoq; ꝯscrita sũt ad ob stirpãdã suspitionẽ eorũ, q deũ mittere egrotatiões cõtẽdũt. Nõ igiꝉ comitialẽ putam⁹ diuinũ hrĩ morbũ: nec amoris affectũ. Id eni credẽtes qdã verã scripserũt historiã deꝑhẽdisse erasistratũ ob amorẽ egrotare fillũ tegis diuinũ tñ esse neq̃q̃ docuerũt, neq; ab hip. neq; ab Erasistrato vocatũ, neq; ab alio q̃dã medico amorẽ. Porro eos q graciléti sint decoloresq; aut ĩsões, aut febricitãtes ex causis amatoriis illo capite cõpletũꝉ maiores quo de causis ꝑcartaticis. i. ꝑgressis cõmemorãt. Cũ eni he ĩ pl'ra deducãꝉ gñ̃a, vnũ ex his cõflictatio ẽ. Cõflictãꝉ vero ii q̃dẽ iter mortuis liberis aut necessariis, aut conatis, aut amicis, illi vero expectãtes se ipsos, vel suos a fici, vł ẽt patriã oẽm fore euersã. Itidẽ cõflitãꝉ studiosi pecuniarũ priu ati pecuniis, vł ẽt ãbitiosi priuati gl'ia. & itẽ alii oẽs ita afficiũꝉ. Ex his ergo sũt qui ob amorẽ cõflictãꝉ haud q̃q̃ diuinã ꝑpessi, sed humanã affectionẽ, nisi qs credat poetis, q fabulãꝉ demonẽ q̃ndã pusillũ recẽs natũ gerẽtẽ facesardẽtes hoies quosdã i hãc agere aflectionẽ. At vero q decretotiũ gen⁹ dierũ diuinũ appellet suũ q̃dmõ cõprobauit affectũ aut q̃q̃m ꝑdidit Hip. opionẽ. Nõ. n. siplr q̃cũq; cãs habẽt icognitas, aut iopiabiles diuia vocam⁹, set vbi mirabl'ia

habeanꝉ

hẽant dũtaxat. Quãq̃ nec ignorauit Hip. cãs d̃cretorũ dierũ vt in cõmẽtariis de dieb⁹ decretoriis ppẽsũ iã eſt. Igit̃ vt docui neq̃q̃ mẽorare cõuenit p has cõmẽtatiões q̃cũq; pdita ppã ſũt: l; q̃cũq; veri ſĩlia & cõſẽtiẽtia videãt Et ob eã rẽ q̃ ab Herophilo ſcripta ſũt i predictiões Hip. dilata ad aliũ locũ diſſimulabo. Idq; nũc & toto deīceps volumīe ipſe efficiã: & itẽ cõmoneo faciẽdũ iis q tales incidũt cõmẽtatiões quomin⁹ culpẽt me multa expoſitorũ errata de cõſilio reticẽtes. S; ſi diligẽter lecturi ſint q̃ a nobis ſũt pdita illa ex ſeipſis eſtimẽt atq; arbitrent̃ licebit. Ergo omittẽtes nugas q̃ diuino circũferũt̃ nitemur ipſi eã rẽ ẽ; Hip. veſtigare. Igit̃ vt vnũ aliq̃d ad artẽ medẽdi attinẽs diuinũ ſit nec ſolũ ab hip. cõmẽdari cognitionẽ ei⁹: ſed etiã cõfẽſſam eẽ cuiuis pſpicuũ eſt. Scriptor eñ deridiculus foret cõmẽdãs rei cognẽ; quã nullo pacto docuerit, Itaq; ſoluemus fidẽtes iã nõ aliud hr̃i id preterq̃ ambiẽtis nos aeris cõditionẽ: de q̃ ſcripſit i ſentẽtiis ita. Si hyẽs ſqualida & aq̃lõia fuerit: ver vero pluuiũ auſtraleq;: febres acutas fieri eſtate neceſſe eſt: & lippitudines & in teſtinorũ difficultates maxīe mulieribus & iis q humidã hñt naturã. Hec & alia q̃ deīceps ſunt prodita: preſentiões ſũt eorũ q̃ a nobis ob circũflui aeris cãm infeſtãt: de q̃b⁹ p ſñias breui ſũma quaſi decurſu p capita cõmonuit. Sed libro de morbis vulgariis latius docuit. In his vero predictionib⁹ obmiſit q̃q̃ ad huius opis inſtitutũ attineãt Itaq; rectius erat q̃ſiuiſſe q̃ ob rẽ dicere ſupcedit: q̃d nã dĩnũ hẽat q̃ praue enarrat̃. Mihi vero vr̃ ob libri magnẽ; haud q̃q̃ adieciſſe huic volumi tractatũ de vulgaris morbis & ob id ſit̃ abſoluit librũ in calce hoc adſcripſit. Op; ipetũ morborũ exuperantiũ cito cõſiderari nec nõ tenere tpis cõditionẽ. Ergo q̃ neceſſe ſit agnoſcere medicũ: & ſi q̃d aliud attinet ad prædictionũ ſollerciã: & itẽ genitură morborũ exupantiũ indicauit: ꝓpriũ verũ volumẽ ſeorſũ illis dicauit p ſñias inq̃ vt eſt ꝓditũ breui ſũma: li. vero de morbis vulgariis fuſius tractatũ excoluit. Quãobrẽ nõnulli expoſitores ſtatim ab hoc ope librũ de morbis vulgariis merito enarrauerũt: & nos ſil̃r faciem⁹

GLOSSA.

OCaſionẽ habem⁹ præſumẽdi totũ ꝓlogũ bis dictũ & ſit ab aliquo inutiliter adiectũ⁹, cũ litera preſẽs in præfactiõe ſit poſita: in calce illi⁹ cũ hoĩes intereãt, quicquid ſit ibi poſita aut hic repetita expõne eget. Sume eni facere ad rẽ pronoſticationis illius diuini cõtẽplatiõnẽ dicit Hip. Primũ q̃d ſe offert notandũ eſt ꝙ litera noue traductionis hẽt diuinũ: & ipſi⁹ loco antiq̃ habebat celeſte, diuinũ dicit̃ a deo & celeſte a celo, apud Grecos celũ vocare deũ aliquibus placet & gẽtili. s. canonis. c. de hiera. citat. text̃ 22. in p° de celo. Ariſtotelis, q̃uis q̃d ex eo textu magis itellexi fuit: poni ce lũ ingñabile q; celũ deorũ ſedes eſt: qui cũ ſint apud eos etiã quid eternũ: ipſorũ mãſio eterna eſt. Sed ex Gal. deduco celeſte ſumi q̃nq; pro diuino, nã in verbis obſcuris in hoc comento dicit ꝙ in lib. 1. de ractione victus

versus

versus finē in canone.35.antiqui aūt existimabant sup istos ꝑprie ꝙ ipsos pcussit pcussio de celo:q̄s noua litera vocat sideratos:iste ē ergo text⁹ quē obscure citat Gal.in comēto sub verbo pcussos,ex q̄ si q̄s citet Hip.aliquē morbū esse adeo,ex eo textu percussos a celo.i.adeo.ipse nō cōsētit in illā analogiā ātiquorū nisi ꝑpter necis celeritatē,qđ tū statī magis declarabit.

Igitur primū,qđ est considerandū quid per diuinū seu celeste inteligat, 2º qualiter in hac arte ipsius cōtēplatione maxime iuuet.Sup primo ergo Gal.introducit tres modos quorū duos primos pospōit:vltimū vero accēptat.Primus ergo monet medicū cōtemplari,si in morbis sit quid diuinū: hoc est si morb⁹ ille adeo comitatur.nā q̄busdā antiquorū visū fuit pluries torqueri hoies ingruētibus morbis dei præcepto,q̄ expō confutat a Gal.q2 non est ad mentē autoris,nā expositor abstringitur hac lege: siue verū aut falsum dicat,id insinuare ad autoris mentē,cū igitur ab Hip.nullibi inueniamus dixisse morbos adeo causarii:igit id dicere nō est de mēte autoris frusta eni comēdaret qđ nulibet scripsit.ꝙ si offeras Hip.duob⁹ modis id comēdasse:primo ex textu citato prō de ractiōe victus. Vidisti nō fuisse eā suā intencionē,sed explicare causam cur prisci eo pleuritide effectos de sup esse pcussos credebāt,propter necis sit; celeritatē & viriditatē affecti lateris,vti est eorū qui a fulgre occiduntur conditio. ꝙ si secūdo clarius offeras Hip.libelū de diuino morbo inscripsisse:respōdendū est id fecisse ad redarguēdū eos qui diuinū aliquē morbū credebāt: nā epilesia nō est aserēdū dici posse diuinū morbū:bene ꝙ ratione impediat q̄ pars in nobis diuina dicitur,nec medicus absq̄ reuelatiōe id percipere posset. Sed qui reuelatione dignus concipere.n.talē esse: ex impossibilitate curatiōis,cui alludit illud Gordoni. cap.de epillesia,ꝙ nō curatur quia forsan non bene cōueniūt cū deo id christiane protulit quod Hip.non contradicit.Iusta eni fixionē causarū,morbi sunt sepæ iposibilis curatiōis nr̄iter. Vnde ob hoc nomē:tolerauit Gal.primo de morbis curādis:addi finitioni in morbi:stabilitatē & durationē.Extra eā igit mētē Hip.bona pars medicorū tenet adeo comiti morbos:sic Aui.in sua Metha. proter hoiz flagitia & pserti pestes & clarius azarauius capite de epilesia. Nos āt ex fide clarius habenus:scimus.n.sororē moisi ex pctō murmurandi lepra esse affectā:& scim⁹ autorē vite morbū corporeū curasse peccatis remissis: Iusta id vade in pace & āpli⁹ nolli peccare:ob qđ iubemur medici ante oīa precipere infirmis cōfiteātur pctā sua.Ex canone cū sepe īfirmitas corporalis.&c. Ergo expositio ista licet vera sit non est ad mentē autoris.

Secundus sensus ēt a Gal.taxatus est ꝙ per diuinū ipse intelligat dierū decretorū significationes & misteria circa egrotos. Vide q̄tū interssit inter diē.7.&.6.in 1º dierū decretoriū,vt tā varie exeāt infirmi:quorū dierū iudicium cū sit adeo vtile pro actu pronosticationis:habeātq̄ pro causa princi

pium occultum & celeste scilicet lunæ in fluxū & motum, cōiūctionēq; aliorum siderū fortunatorū & infortunarorū, q̄ oīa diuīa dici possūt vti ꝓpietates occultæ, & ad hūc sensū hiera picra īterpretarur diuīa, qa actio soluti ui est res diuina, ex sui natura eo.s.ꝗ causa ꝓpietatis est virt⁹ celestis vt ille mesue, aut plenissīa & supior īfluētia ex Aui. īde virib⁹ cordis, cū igit̄ die rū decreroriū talis sit artifex, diuinū q̄d latet ī eis. Quod si oīo cōtēplaretur medicus presertī hos aspectus ad diem casus īfirmi. Iungeresq; eis infirmī natiuitatis iudiciū, multa posset prædicere de felici, aut sinistro exitu infirmi, de quo aliquid gal.3.dierum decretorium. Quorū dicta & si tolerabilia sint, non tn̄ ad mentē. hip. propter multa. Primū qa sic īgēs labor esset astrorū cōiunctiones exacte considerare ꝑ singl'is īfirmorū quid si natiuirarē cō tēplaret, formādo figuras, calculādo & iudicādo, & q̄d pl⁹ est talia nō ptinēt ad medicū, nisi astrologus sit & disertissimus. Sed pauci sunt astrologi. & si cōciliator diff.10. Velit necessario medicū eē astrologū, pospōnit deīde gal hunc sensū, qa l; iuditia dierū decretoriū causā habeāt diuīam hoc est supiorem, nō q̄ scūq; res licet vocare diuīas, q̄ habeār cās incognitas. Sed vbi simul illud īcognitu; sit admirādū, q̄d dat sētire nō eē īcōputo ac iuditio decretoriū dierum. Sed hec ratio domini gal. semp cum īpius pace parū valet Primo qa coartat acceptionē huius termini diuinum, nā coiter q̄d excedit op⁹ q̄litatū primarum diuinum solemus vocare. Vti vim generatiuā q̄ vltra crasim qualitatiuam compaginem membrorū format.2 de tēperamētis nō negādo eos effect⁹ dignos eē admiratiōe. Scd̄o & forti⁹ ī gal. ꝗ dispōnes aeris & ab eo ꝓnostica quē sensū īpe exaltat, non video sic eē īcognitas ipsius causas atq; simul eē admirabiles, quod.n.eēt occulti⁹ ī eo esset dispō pestis ꝓpter celestes formas Aui. prima.4. cui⁹ tn̄ euerū vt medic⁹ ignorat ibi: Volumus ergo illum sensū abiiciendū, non ex motiuo gal. sed ex nostro, ne medic⁹ sit sic obnoxi⁹ astrologicis iudicis, in quibus propter instabilē materiā ac artificis exiguitatē ē tāta deceptio. Sēi⁹ ergo terti⁹ quē gal. ait eē ad mētē hip. ē, ꝑ id diuinū aut celeste ītellixisse abiētis nos aeris dispōnē, ꝑ cu iusexq̄sitā cōsiderationē admirabil' nimiūq; stupēd⁹ habebit. Fūdat⁹ in hac ratione, ꝗ nō debet auctor aliquis aliquā rē summe cōmendare cuius nusquā in codicib⁹ suis mentionē fecerit. Sed nllā aliarū rerum ītellectarū ab aliis comendauit, aeris vero dispositione; summe, in calce huius opis, cum dixerit & tenerit temporis cōditionē, hoc autē hip. per modum epilogi resumit ad ea q̄ hic in prohemio, in eo textu cum plures hominū itereāt, vbi īpetū affectionū præcepit cōtēplari ad naturæ vires, in quo textu ī dicta prefatiōe illico suddit, & si quid diuinum ī morbis habetur. &c. In calce vero vt diximus expresso eodem morboru; īpetu, extēplo adiecit, tenere ergo temporis cōditionē, ex quo liquet. Vtrobiq; idē ītelligere, quantu; aurē ad excellentiā prædictionis ac certitudinem faciat hec contemplatio, subdam⁹ breuirer pri

mum obiiciendo. Si pars hec est medica, & pronostica, quid de futura dispositione aeris poterit medicus predicere: nisi vt astrologus: breuiter: aer qui cõsideratur non ẽ nisi presens aut preteritus & ex preterito in presente: aut ex presenti ĩ futurũ predicit egritudies. Iuxta vi & cõditõnẽ taliũ tpũ: mutationes.n. tẽporũ maxime generãt morbos: ac iuxta eã mutationẽ maiorem aut minorem de pxio aut lõgius erit ea impressio. Sed qliter aeris dispositionem rẽ sic familiarẽ & notã: diuinã vocat. Respõdeo: primo q aerem ex primere pro cœlo & re altã seu siderata non est absonũ: nam helias dicit scriptura raptus Celũ.i.p aerẽ, & cõstat q est de cõmũi cõsensu apud nos ante diez iudici manifestatur antexpi pfidiam ac cauilationes, item alibi pluit illis de cœlo mana, & constat his duobus locis p cœlũ aerez intelligi, eidem medice loquẽdo ĩ apatu epidimiarũ p gal ac primo ac illi sup verbo hip. erat cœlũ nubilũ, estq sepe causa q aerẽ mutat a sui cursu nri occlta: vt pria 4.c. de febre pestilẽtiali: &.2. prii.c.8. Quã admirãda aũt psagia ex tali contẽplatione oriãt. Parti sũt cõprehẽsa ĩ.3. apho. parti ĩ libro de morbis vulgarib ac p aui.2. pria. doctria.2. p tria capita, qd mirabili q femis aborsũ pdicere: q bonas iudicationes ĩ morbis, si tpa nriter se reddiderit, & vice versa inpret nri statu ẽt q morbi oriãt ĩ tali cõstirutiõe, aut ĩ pxima, & ĩ qua ætate, & vnde succedet iudicatio, si fluxu sauguis, aut sudore aut absq his & sic mirabiĩs repurabit, predicẽdo morbos, & qualis erũt exit. viso, si sint contrarii aut cõfigurati cõstirutiõi, qd clari erit legẽri hip. libellũ de aere & aq ac totã rtiã apho. ac dictũ librũ de morbis grasãtib, & pfecto dolẽdũ ẽ q tũ nris tpib posponat hec cõsideratio, vt tota ea lectio spernatur, & vtinaz psẽtes morbos agnoscerem, cũ vere ea eruditio nõ solũ ad gĩiã medici sed frugis eẽt magne, corpa ĩ oppositũ prepãdo, & ei ipsioni obuiãdo, qcũq n. psẽtes morbos curãt, eos anteq sint phibẽt, libello itroductorii. Sed si hec vere fuit hip. mens, neue, deus nouit. Sat est gal. id sensisse, & aliqĩ est cõiectura allegata. Verũ est q mulrũ dubitare facit, ea series hip. vbi dixit, propter impetum morbi sepe medicum non valere arte sua morbis obuiare & ĩ deo iuuetur saltim pronosticatione, predicendo periculum, quo facto instigat ac excitat statim medicum ad diuini contemplationem, quod si esset aeris dispositio, nescio quantum conducat ad tam conscium iudicium, nisi eẽt videre ortum vnius morbi sume distantis a dispositione aeris, vti causonez ardentissimam in rabiosa hieme frigida, aut simile. Iam fuit aliquis, sicut ille raimundus in libello de secretis naturæ, qui dixit galen. voluisse occlta re hoc secretum hip. ac ipsum per celestem aut diuinam rem, quitam essentiam intelligisse dictam cœlum apud antiquos, propter mirabiles effect quos producit ad instar cœli, cum suis variis astris & cõstellationibus & illa quinta essentia, vim habens omnis astri, tot mirandos producit effectus vt vitam iam õnino lapsam ac spe expertem, redducat ad lucem, & plurima a

ĥia pulchra profert.11.parte vide,quod tamen ego credo pie,& potius ad curationem,quam ad pronosticum faceret,quod ideo absit,quare &c,

Onsiderari conuenit hũc immodũ ꝑ morbos acutos pricipio vultu n egroti sit ne similis beneualentium potissimum sui:ita enim optimus erit:si vero quã maxime contrarius si mili sit:exitiosissimus est. **GALENI**

PERSPICVE idicauit vt hoc .lib.de morbis agat acutis, i cepit aũt ab iditiis q̃ in vultu existãt,eo ꝙ i primis appareãt,& viꝫ obtineãt maximã. Vt h igiť i primis appareãt cuiuis ꝑ spicuũ ẽ.vt aũt vi ad p̃dicẽdũ obtineãt maximã deiceps discas licebit,atqꝫ i primis reuoceť i aĩo cõĩs totius medicinal' artis p̃fatio q̃ lib.catayatriõ ptetexuit hunc ĩmodum.An silia an dissilia sint statim inter initia cõsideradcrãdũ de maximis de facillimis ex his q̃ ex toto& vsq̃quaqꝫ accedunt,& quę cõtueri licet,obtuitu,tactu, auditu,lingua & animo vsurpare,nõ enim presentiones solum ex his verum etiam curatiões affectum inchoãť.Igiť quonã mõ curari debeãt affectꝰ.lib de curandi via & rõe diffinitũ iã est,de presensione nũc agendum est, renonendũqꝫ vt intersit p̃dicendi artis non solum futura. sꝫ ẽt preterita ptesẽtia ex quibusdam inditiis ĩ corpe ĩuenire. Sed presẽtium cognõẽ ꝓprio & suo noie cõsueuimꝰ noiare dinotationẽ.Itaqꝫ cõsiderãdũ admonet vultũ egroti ĩter initia sil's ne,an dissilis bñaualẽtiũ sit.Sꝫ potissimũ sui hoc ei signum sꝫ decreta.Hip.ĩtelligiť:vt nõ solũ de cõĩ nã oĩm,sed ẽt de ꝓptia vniꝰcuiꝰqꝫ p̃cepta artis cõsidetẽt.Cõferri ei ptes affectas p̃cepit cũ bñualẽtibꝰ, neqꝫ alienas ĩtueri,sꝫ eius q̇ affectꝰ sit.Optimꝰ igiť egri vultꝰ ẽ.q̊ties silimꝰ sui pmaneat,e cõtratio deterrimꝰ si q̃ maxie ĩ cõttaria vertiť,ea vero q̃ iter optiũ & detetrimũ hẽanť tua ĩterest cõsiderati finitis extremis, nã si ꝓpriora sũt optimo melora,si detetrio ꝓpriora,deteriora existũt.Media vero inter hec sũt q̃ pati vtriqꝫ ĩtetcapẽdie circũsistũť.Itaqꝫ v'tũ optiꝫ vno capite cõplexꝰ ĩdicauit,maxie veto cõ:rariũ vtpote nobis neq̃q̃ famil'arẽ pticulatibꝰ ĩdici is explanauit,e q̃bꝰ sigl'a seorsũ aggrediar ꝓdita deiceps ad hũc modũ.GL

Cũ liber iste de signis sit,& ĩporũ finis triplex, vt ꝑpessũ ẽ,talibꝰ vtiť medicꝰ vti medio q̊ saitatẽ mortẽ aut picl'ꝫ ꝓtẽdat ab hac igiť ꝑte ĩcipit tractatꝰ huiꝰ opis seu pars executiua,q̃ tota versať ĩ hoc prio lib.circa signa q̃ sumũť ab extremis mẽbris,istiꝰ aũt textꝰ sentẽtia si ga.ctedimꝰ,assumať aliq bꝰ pũtis.Primꝰ ẽ de solertia medici circa acutas egritudĩes.scdꝰ ꝙ ĩcipit auctor a signis faciei,q̇a mãifestiora & precipua.3ꝰ.ꝙ hec cõsiderario similitudinis aut dissil'tudinis ĩ hoc.pti.signo ꝑpensa introduciť tãq̃ ꝓhemiũ ad oĩa signa,vt ea lege claudanť.4ꝰ.ꝙ signũ ꝓnosticuꝫ cõspicit p̃sentia & p̃terita;& si pricipalius futura.5ꝰ.ꝙ facies ĩfirmi debet cõpati prio generaliter ad faciẽ cuiꝰcũqꝫ sani,sed cũ id medico nõ sufficiat,nõ solũ ĩ generalibꝰ versãdo, sed & pticularia rimaturo,q̃ obrẽ facies ipsiꝰ ad sui ipiꝰ sani debet ref

vltim⁹ q̄ figāt duo extrema, vl₃ facies sana, & hois sūcti facies, q̄b⁹ extremī ppēsis, de facie in medio existēte diiudicet, put vni aut alteri ppinquor sit. ¶ Ratio primi puncti est q̄ cum acuta egritudo sit breuis & periculosa, ex gal. 3. de dieb⁹ decretoriis & si breuitas cōsequtiua sit ad impectuosum motum q̄ ipsā cōstituit acutā, inde est q̄ triplex cōmoditas pronosticationis, i eis habet maxie locum, op₃. n. in talib⁹ sūme infirmum obedire medicis, vt nullum cōmittat errorē. iuxta id hisac i libro febrium de colericis q̄ ex pre rogatiua acuti dicunt, q̄ acuitas colere nō suffer ignorātiā medici, aut isit mi stultitiā in his. n. pecare morbis, tāgit vitā. In cronicis aūt raro est q̄ non cōmittat error. 3. huius, aut ex ifirmo medico aut ministris, nec id tāgit vitā oportet scdo eminētissimo acutorū piculo obuiā ire, vt caueat aut tolerabili⁹ reddat, q̄a sm̄ quosdā, poterit ex preuisione medici mors succedere minori cū afflictione, in cronicis vero sepi⁹ succedit mors ad instar vltimi senii eum resoluti intereant, iterū cum subitus & inopinatus exitus sit acutissis morbis familiarissim⁹, tpis q₃ angustiis arti opāti nō cedat, vltimo comodo potiat. s. futurā morte prout est ple presagiēdo, ne inopinata forseū culpabilē reddat. Circa q̄d statim isurguntduo dubia nō pretereūda, primū ā circa omnē acutā egritudinem iubeat solicitum eē medicū. 2⁹. si tantū circa acutas egritudies. De primo videb t q̄ sic cū dixerit absolute p morbos acutos, oppositum q̄a nulla cautela potest haberi circa pestilentiales morbos dic q̄ loquitur principaliter de omni acuta egritudine per peccatum publicū, nā duo complēt pfectionē i his signis, necessitas & certitudo, & hoc vltimum cadit a pestilentialib⁹, vt gal. 2. apho. crisis semp minat bonum, ni si sit i pestilentialibus: nō negādo signa mala satis habere locū i his morbis De secundo autem dubitatur cum infra. de quartana hidropisi ēpimate sit sermo, q̄ cronici sint morbi, dic q̄ tales vestigia sunt acutorum, ac cum hoc nihil sibi cum his signis, de quib⁹ statim, cum subita facie i mutatio lōgiqua est a cronicis, presertim i primis diebus tribus, prout illa particula in primis exponitur, q̄ si in cronicis similis maneat in principio sibi. Videndum, secunda apho. non est de ratione huius libri cum in ambas partes non cambietur. De secundo autem punto dicimus notum esse infirmi faciem primo offerri ipsi medico, cum sedeat coram infirmo & ipsum salutet, & pacifice intueat, & nō toruis oculis, ex quo medici benginitas ostēdit, & ide allici incipit ifirmus ipsi⁹ fauore, q̄d cōfidentiā facit vt dictū est, & cū hec pars libere possit cōspici i masculo & femina, toto tēpore quo adloquit ifirmum, & dimittit ipsum reformari, v t non varieē pul[s]⁹, cōtēplabit ipsi⁹ faciem, nec hec signa de facie, tantā cōlatiōnē habent vt reliqua, & ideo in se sūt clariora. Si autem vers⁹ parietem aūt dolore cōpress⁹ supinus iaceat infirm⁹, aut alienatus vt hono rē minime prestet ingredienti medico, iferi⁹ hoc habebit cōsiderationē. Sūt quoq₃ signa a facie sūpta principaliora, q̄a facies est quo

humanum

dam exéplar naturæ, vbi vrger & ostēdit species humana, & sic dicit hoc eē humanum, sufficere apud theologos in batispmate, & ideo clericus māifestat faciem illius qđ offert, & ipsa visa icipit officiū. Gal. aūt promittit se daturū inferius causā huius principalitatis, & vulgus de hoc bene perpēdit cū dicat q̄cq̄d corp⁹ habet, facies predicat, & ideo apud iuuenalē quid tibi cū vultu. Quia tamē vt īferi⁹ tractabit signorū pricipat⁹ ex signis sūptis a principalib⁹ mēbris integrat, ideo signa à facie sūt principalia mediate, ꝑ q̄ro ī ea principaliū oīm virtus refulget & sentit cerebro nāq; subditā est sīm situ; & multiplicē ꝓpaginē, q̄ inserit ei ab ipo deriuatā, colorq; quē facies ex cutis subtilitate p̄ aliis partib⁹ represētat, vtri⁹q; sāguīs & spūū; est effectus, cū p spūū; lucem, color permaneat florid⁹; lux. n. actuat colores prio de aia ac īde sensu & sensili, sp⁹ autē lucidi sunt pria pticula apho. ac ttacta, de viribus cordis p A ui. similiter illa hilaritas q̄ in facie se offert, vnde in euāgelica doctrina hipocritæ exterminant facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes, nec dico ꝙ vtuntur cimino frequēter vt palidiores videar, gēri 2. cano. ca. de cimino. O bone deus quot mala hi falsi hipocritæ semināt imūdo, tam propēnsē propiam vrilitatem anhelāres sub eā ouili pelle. Sole erit ergo animi aflictio ficta aut vera hoc speculo insigniri, sic & letitiæ preconia. Consentaneum ergo est existētibus exterminiri causis veris in acutis morbis, poterit et membrum hoc imutari, non parum iuuat ad hanc variationē ꝙ fit ex tanta membrorum varietate constans; quæ. n. ex multis ac diuersis constant, magis sunt corruptioni obnoxia, vti de pluuiali aqua aliquando dicetur, estq; membrum hoc sāguinis & spūū; expers naturaliter, nec obstat tantū resistere frigori, illud. n. est ob consuetudinem ꝙ sēpe frigori occurrat & non veletur, tanta ergo dicta sint, vt hoc signum eē potissimum sentiamus. Circa alium pūtum est notādum ꝙ hoc signo vtitur. Hip. tanquā p̄fatione ad oīa signa, vt tantū habeant maliciæ quantū a statu nr̄i distant & tātum pfectiōis vt sānis nō disentiant de quo aliquid p̄rimo de crisi, & ideō ī hoc genere signorum statuendā est naturalissima facies, sic & deterrima, altera est sanissimi hoīs, altera defūcti, inter quæ est omnis facies de q̄ accidet significare, ex quo licet intelligere cū textus loquatur p̄ similitudinē ad sanū aut mortuū, nō esse talē sed vt talē, non conuenit ergo etiam morbo presente faciem esse similē sano, qđ aūt thadeus innuebat per talem similitudinem censeri infirmum reuerti ad salurē, cū id iudiciū sit ī primis dieb⁹ recti⁹ dixisset significari parū elōgari a salute, sicut per similem esse mortuo valde propinquari ei, in principio ergo morbi faciē tātū elongari, ꝙ distet a vultu sānorū, nō nisi magni īpetus est morbi ipsius, ob qđ tale signum est magni momēti, si igitur videris vrinā pulsum anhelitum ceteraq; signa ī principio morbi fere statū suare nr̄em, bonum quippe, pessimū vero si valde distent. Quod vero subdit potissimū sui, valde comēdādū est, cum me-

dicus per solá instructioné coē; non sit perfectus.9 de placitis in verbo vni uersalis in quā method⁹. Sermones.n. medicine coēs magnā suscipiunt di uersitaté cū ad particularia contrahuntur. Dicebat A uerois, & ideo bonū ē faciem non distare a sāni facie, sed optimum a sui ipsius sāni, ita.n. in produ ctiōe fetuū cōtigit, q̄ si ex toto passū vīcat, oīo rediť simil & sm minoré vi agētis abreuiať illa similitudo, ita q̄ matri & nō patri, aut auo, aut homini, & itā tū pōt ifirmari. virt⁹, q̄ alicui extra hūané spēcié, sm qué modū, mōstra oriūť, sic facies mortui ē ꝓtēr ū quoddā ac mōstrū ī hūana specie, nō.n. di citur homo nisi equoce ad q̄d ꝑueniť ex ōni modo naturæ deffectu, & in tā tū sibi sano asimilať prout virt⁹ magis cōstat, cōtēti salti, homini sano nō sit dissimil, pserti si ipu; i valitudie minime cognoscebam⁹ q̄d pricipaliter attē dēdū ē i hilaritate priuatione liuoris, efigiæq; mediocri pulchritudo .n. nō est par ōnib⁹, & q̄a q̄to morb⁹ acutior est, tāto cauti⁹ est ei occurrendū: cū in talibus differre sit nocuū, ide visa subita ac magna mutatiōe i facie ifirmi, in sudādū solicite magis, ex quo bene gal. i cotō, q̄ pars hec ad medēdi metho dū nō parū ꝑstat, nec min⁹ vtle ē statū nīe; faciei cōtēplari, vt sciam⁹ figere terminū i qué deuenīēdū ē nō.n. scim⁹ elligere cōtrarii q̄titaté statu nīi nō ppēlo.3. de siplicium medicamētorū facltatib⁹ isudādū ergo ē vltra genericas cōiderationes specialib⁹ cōtēplatiōib⁹ nā penesid discrepat sapiēs medic⁹ ab ignaro, dixit arnald⁹ i speclo capite.51. Quib⁹ ōnib⁹ sic visis ac pēsatis, nō est facile q̄d restat de veritate cāonis ac text⁹ hip. nā ex aui. pria.4. tra.1. ca.4. nō lōge a pricipio inq̄t, q̄ si māserit cū dispōne sua nō est egritudo illi⁹ accui tatis: quæ verba sunt refferenda ad faciei mutationé, dimisso labore gētili & aliorū, nam litera de nouo castigata id optime explicat, cum dicat quan doq; ex forma seu figura, nā si ipsa tornatilis fiat est egritudo acutam, tunc sequitur litera quā obiecim⁹, si manserit cum dispositione sua. s. facies egri tudo tūc non est illi⁹ acuitatis, tunc sic hip. i presenti cōmēdat i morbis acu tis, circa quos solicitos nos reddit faciem nō mutari a se ipso sano, sed cū id accidit sentit aui. talem morbū nō eē acutū quid ergo, item scda apho. tex tu.28. morbum non variare faciem habeť pro malo signo, sed faciem esse si bi sano similem est non esse alteratā igiť. Ad dictum aui. respondeamus q̄ sunt plres grad⁹ in morborū acuitate & l; corporis macilencia q̄ acquisicia est, plures poīsit habere cās ex gal. dicto textu, morbi tamen itensio ac ma gnitudo est potissima ergo tornatil & consūpta facies si illico a pricipio ap pareat, intensā morbi vi ꝓtendit, bene ergo concedim⁹ i acutis magis minui faciem q̄ in cronicis sub eodem tempore, & si cetera sint paria. sed nō exter minať facies i ōni acuto morbo, q̄ turpis ac feda redať ergo non est igentis acuitatis qui faciem finit esse cū dispōne sua ergo i ea euersione, q̄ multum distat vituperať, stat ergo q̄ muteť nccessario i acutis, & q̄ i salubrib⁹ nō val de elōgetur a statu nīi hip. vero incitato textu non vituperat nisi nihil mi

nui corp⁹ per morbi p̄sentiā, minui autem q̄d nō cōducat ad feditatē & exter miniū nō vitupat, imo cōmēdat. Sed tu poteris pulchre iterū obicere, si ma gis rationale est in morbis acutis faciem mutari a dispositione sana, quā vt pmaneat cum dispositione sua & signa q̄ s̄m rationem fiunt sunt bona, quæ vero extra rationem verēda, quare ergo facies dissimilis sano q̄d est cōsēta neum ī morbis acutis magis vituperatur, quā opposita, ad q̄d respōdet dū taxat vituperari eē vltra rationem tabefactū, ex quo aliquid esse contra ra tionem stat bifariam, vno modo a toto genere, alio modo quātitate solum non ergo est cōtrariū rationi cōsūmi i acutis a toto genere imo cōsentaneū & ideo deterius esset sub eodem tempore tātū cōsūmi in cronicis, solū ergo est quātitate malū, qa ex illo excessu significat magna vis morbi, q̄ distictio facit ad multa inferi⁹ dicēda, sed obicies adhuc fere ad idē infra nāq̨ de mē te Gal. cométo illius si vero nudos habeat pedes, signa q̄ discrepāt a cōditio ne & morbi qualitatē, sunt valde timēda, opposita non sic. Sed faciem esse sub extermīnio non est icōsonum eis, eē vero similem sano maxime pug nat ergo non est optimum sibi sano similem seruare vultum. Poteris pro so lōne notare quandam distinctionem q̄ licet alludat illi priori de genere & quantitate explicat magis materiam in se tamen est difficilis. Ratio aūt di sonantia insignis que viuntur, aliquando determinat esse absolutum sig norum, aliq̄n dō qualitatem ipsorum, scilicet iporū maliciā aūt bonitatem signū eē rationale in esse absoluto ē consonare morbo, & ei adiacentib⁹. ver bi causa intensio febris colérice, in iuuene colerico, ac in tempore estatis tali precedēte regimine (esset adsoluta irationalitas) eam videre in senepituito so ac hieme, nūc ratio aūt conformitas signi in esse absoluto semper minuit periculum & dissonantiā auget. Et sic intelligitur ille textus in morbis mi nus periclitantur egrotātes, sed opposita consideratio habenda est in quali tate signorum concernenda, q̨ rationalitas auget & inconsonantia minuit, verbi causa aleuiatio infirmi precedente coctione & euacuatione est ratio nalis, & his peioratio est irationalis, & non apparente coctióne & euacuatio ne aleuiacio est irationalis, & peioratio ratioalis, de quo Hip. in textu scda apho. Alleuiatis non secundum ratioē non op; credere ergo itationali tas minuit bonitatem nec vereri mala que fiūt irationabiliter, & sic iratio nalitas minuit periculum, semper in qualitaté signorum, quasi dicamus q̨ cum solum habet rationem signi, quanto magis absq̨ ratione minus est ti mendum, secus cum cadit super ratione cause significate, quid .n. probo me dico si infirmus āgustiet aut sincopizet? Si morbus ē salubris, pull⁹ fuit sē p cōstās, coctio fuit bona; ex eo .n. gaudet artista, l; tristet idiota vt dicebat ille alexādtin⁹ prio epidimiarū ergo i bonis aut sinistris signis sēper attēdē dū ē si rōnabilia sint in sui euentu, qa tunc suū esse confirmant, & vice versa cum autem dico aleuiatiōem absq̨ coctione esse irationalem, & sic augere

timorem,bene consentio eam rationalitatem minuere bonitatem,alleuiatio.n.significatur esse quodam bonū siue verū aut apparens ergo in qualitate signorū aliqua irationalitas auget contra determinata, vt alleuiatio dicta absq; coctiōe.Responsio est clara ꝙ irationalitas minuit semper de bonitate in bonis,& de malicia in malis:aplicando nunc ad propositū; clarum extat,ꝙ magna trāsmutatio in morbis acutis non est verenda vti in cronicis,q̄a est rationalis acutis & icōsona cronicis,sed in esse signi boni aut mali irationalitas minuit & rationalitas auget. Vnde in morbo acutissimo vidē do faciem nō admodū trāsformarā,illa icōsonantia effectus minuit maliciam illi⁹ signi,q̄a tandē significat ex aliqua causa morbū sic edacē nō preualuisse,super corp⁹,puta ex virtutis cōstātia,aut humorū densitudine aut pororū strictura,sed in veritate illa prior sollo clarior est q̄d signū extra rationē a toto genere,aut q̄titate,ergo illa cōsuptio momētanea nō ē pessia ꝙ a toto genere sit contra seuissimi morbi iperū,sed propter rationalitatē q̄titatis,l; ergo nō multū exterminari in facie deuiet a q̄litate morbi acuti cō mēdat̄ ꝓpter renitētiā causarū q̄s diximus,maneri.n.oio cū dispōne sua eēt pei⁹ q̄ extermiari tātisp si id i aliq̄ casu daret̄,scit vria sāa i morbo acuto.q̄re Nasus compressus. GALENI

Malum hoc inditiū primū adscribit nasum cōpressū,Sed op; vt docuimus,cōferēdo cū nā cui⁹ q; talia cōsiderari,nā si nā symmus est, nas⁹ ꝓrsus cōpressior apparebit,quēadmodū si aqlin⁹ aut ēt subrect⁹ ē,ita vero cōside rādū ē vt i q̄tū a nature forma recessit,itātū ipse prau⁹ existat. Itaq; cōpss⁹ nasus plane appet i his q̄ lōgiore morbo extenuāt̄,aut ꝑ dolore cōflitāt̄,aut q̄uis mō exsoluātur,aut aio liq̄ē & irē i oīb⁹ defūctis,& ob eā rē q̄s merito colliget epilogismo cōi oīu; hoīu; vtas rōne prauū eē idiciū q̄d ꝑ male exist at affectionē,Cęterū q̄ nā sit talis affectio ꝑ q̄ nas⁹ cōprimit̄ dogmatice iā cōtēplatiois mun⁹ ē idicare q̄; dephēdi tm̄mō analogismo cōueniet. Analogismus vero rō ē;q̄ ab euidēti auspicat̄ rei obscure facies cognōnē. Epilo gism⁹ vero cois rō ē & oīu; assensu cōspecta.Sed primū epilogistice de singulis cōsiderem⁹ inditiis,recti⁹ ci erit ex cōfessa cōmūniq; oīu; hoī; rōne facere initialē doctrinā,quā stati iter initia venire ad analogismū.GLOSA

Incipit hi.ab hoc loco prosequi signa a partibus integrantibus faciem, & describit pessimam,hoc est finitimam mortuorum forme, q̄ comūiter hipocratica facies dicitur,sic Auerois.4.colliget.cap.43,eo ꝙ depicta sit ab hi. faciem autem laudabilem non descripsit,ne cogatur omnem depingere faciem,& si naturalem optas agnoscere, infirmo prius non cognito tibi, poteris interrogare presentes & necessarios de statu naturali ipsius,presertim si videndo faciem,satis turpem,signa alia non sic sint mala,quia talis difformitas potuit sibi inesse a natura ꝙ si dicas sat erit vidisse eam adeo turpem vt Hip.depixit,quia nulli hominum sano inesse potest,verum extat quo

ad omnes

ad omnes conditiones,sed partes aliquot huius exemplaris possunt inesse naturaliter alicui,quo non sic terrebitur medicus,ob quod A ui.fcda.4.cap. 26.cum videris in oculis facie,aut aliis formam non naturalem op; in primis considerare si id sit naturale ipsi in diuiduo,& non iudicet temere,& sic medico,quo ad hec signa prestat esse phisionimico.Cum igitur ex tot partibus facies constat,incipit a naso & signis ipsius.Si autem quis querat cur plures sint faciei partes,cur a naso incepit presertim q A ui,incepit ab oculis,sufficit autoris placitum,aut q sit pars in facie eminentior,& quod medico considerari primo se offert, vti vrbis eminentiores turris, aut sane & magis assētio,q Hip.nasum habebat nostrum quem sic cōmendat. Si igitur nasus fuerit cōpressus siue acutus vt alia dicebat traductio, optime perpendat qualis erat naturalis forma,nam vnus est aquilinus, alter turificus, alius vero simus,quicunq; ergo compressus sui collactione appareat notabiliter;est huius textus nasus,ob quam compressionem saltim cuspis videtur acutior,& satis malum signum,& vulgus multum attendit ad hoc signum, quod ostendit violentam & subitam mutationem a statu naturali, cuius deuastationis sicut reliquarum arefactionum plures possint asignari causæ, conformitur ad gal.in secunda apho.cōmento illius febricitantibus non omnino leuiter &c.A c in cōmento sequenti,non ex alio introducit ipsam reprobam esse ,nisi q mortuorum efigies parsit,malum nāq; est imensū q i viuo sit tāta fūcto vicinitas.Cuius pteti nequitia bifariā potest hominib9 declarari.prio via coitatis cui oēs assētiūt,& vocat ille mod9 epilogism9 fūdat9 hac animi cōceptione,illd est pessimū signū qd predicat hominē viuū simillimū eē defūctio,hoc nemo negat,alius modus est analogismus,& est quedam ressolutio aut propri9 quedā demōstratio ex ressolōne,qua aliquid ignotū ostēdit p aliquid nociusqd sit simpr r illi9 causa, & quia vbi aliquid cōcludit ē necessari9 assuptionū assēsus,& qa nō eque omnes psuademur ex eisdē.Et qa in priori epilogismo,maior est apud omnes euidentior ipsa luce,aut fundat in hac propōne, signa tanto esse deteriora prout a naturali statu magis elongātur,q l; vet9 litera cōti ponat occultari aliquo tempore recte loquitur sicut dignitates reliquæ toto tempore quo ignoratur termini,minor autem propositio q talis nasus iueniat in mortuis est publicum experimentum vnde conclusio a nemine dubitatur,ideo in pbando hec signa est facilior via epilogismus,analogism9 vero icipit a qstione propter quid talis nasus inest his egrotis,cuius questionis ressolutio plene quietat aim,ob qd nec hec via oio pospōnit i processu.nā huius consuptionis duplex causa asignatur,prior & de per se.s.igens calor deuorās substātiā carneam,quæ nasum decorat ac substinet aut natiui caloris tantam debilitatem,qui ad extremas partes nequit diffundi,q ambo sat exitiosa sunt pro primi vero enudeatione notandum est q nasus constat ex illis duobus ossi-

bus oſſibus triãgularibus ac cartilagine diuidente ac altera ĩferiori cũ pua ſubſtãtia carnea potiſſime ad puntũ naſi, hec igit̃ pars carnea eo ꝙ humidior, & inde maiori diſolõni obnoxia prima apho. & .9 . de morbis curandis, cicius deuoratur, & inde gracilatur naſus, non quia continuatis diflacionibus etiam oſſa non obediant Defficit deĩde membrorũ ſubſtãtia ob reſtaurationis deffectum, & calidi naturalis abſentia, cui datum eſt gubernare ac proprium ſaluare ſbtũ; cum igitur naſus attenuat̃, aũt igentem flamã que carnem deuorauit, aũt cauſam exterminantem calidũ nr̃e, qđ ſũme eſt pnitioſſum. Poteſtq; frigiditate vincente huius membri ex calidi abſentia caro tabeſcere & cõtrahi. cui frigiditudini ſic obnoxium eſt hoc membtu; vt in iuaſionibus paroxiſmorum, hec pars predicet ipſorum euentũ ſat a lõge eſt. n. oſuoſũ ac cartilagineum membrũ, ac minime carneum, ex quo ipſius frigiditudo poteſt colligi, quantum nãq; ſanguine abundant tãtum calore ſeccio de temperamẽtis, & hec natiua debilitas preſtat occaſionem, vt ĩ mortuis quorum corpora aromatis condiuntur, ea pars non poſſit õnino muniri a corruptione ergo in mortuis conſentaneum eſt hãc parte; gracilẽ reddi, & ſic in egritudinibus taxari eam figuram, que vicinatur tali extremo, q̃ rationes ſunt analogiſmi partes, qđ tamen non eſt ſic facile aut notum ſicut prior modus epilogiſmi, A ui. autem ſecunda. 4 cap. 3. plura alia ſigna attinentia ad naſũ poſuit, ſicut tortuoſitatẽ q̃ ſignificat ſpaſmũ malũ, & morte; ꝓximã & ita a planatione ipſius, & cũ nõ eſt cõtent⁹ infirm⁹ i atrahẽdo acrẽ naſo, hoc ẽ parte caua, ſed narib⁹ etiam hoc eſt iuuatur folibus inferioribus ſcilicet pulpis nariũ, & profecto raro fallit: & qualiter coſtutione nariu; fiat atracto aeris, cum impulſu & inſpiratione atractio fiat dilatatione, alibi eſt videndum per Gal., & ſic alia ſigna ponuntur ex odore ĩfirmi, & ex inſtilatione aquæ citrinæ in febribus acutis, & ſi cõpuntus non ſternutat quæ omnia poteris videre. quare &c.

Naſus cõpreſſus: caui oculi: ad ſtricta tẽpora: aures frigide cõtracteq3: & fibre earum verſe: item cutis circa frontem dura: intenta: arida: & color totius vultus viridis: aut niger. **GALENI.**

Hec quoq; inditia omnia circa vultum exiſtunt in morbis diutinis & doloribus, & animæ defectionibus & multo magis ĩ morte, epilogiſtica enim ratio facillima eſt, vt diſſimilia nature mali cuiuſdam obtineant ſignificationem ſubiicientes ſtatim ab initio id quod confeſſum conſpectum q; eſt, vt maxime contraria nature exitioſa, ſimilia vero ſalutis inditia habeantur. Ita q; hec a nobis de eis epilogiſtice dicta ſint. Nam poſt exquiſita ratione de omni eorum natura conſiderabimus. ¶ Fiunt ergo tales affectiones, aut ob aliquam cã; cõſumẽtẽ & corrũpentẽ ptes aĩaliũ carnoſas, aut ob debilitatẽ natiui caloris q nõ ĩſuper extẽdi ĩ extremas corpis queat ptes. ſed in viſceribus ſo

ribus solis exigu⁹ obseruetur. Porro huic.s. cõmittat̃ affectui vt ne preterea
affluat ad extremas corporis partes tãtum sanguinis aut spiritus, quantum
antea affluebat habentibus per naturam & ob eã rem in vultu maxima mu
tatio naturalis habitus liq̃do apparet. Cũ ei partes ossee, & item carnose &
humidiores inter se adiunte sint, tum autẽ ossee subsistãt similes vtpote te
naciores. Carnose vero humidiores que consumãtur facile & collabãtur ĩ
eas ob inopiam spiritus, & sanguinis facillimus cognitu affectus est. Nasũ
enim circa solas pinnulas nonnũe substantia carnosa, subsidium vero omne
osseum est. Merito igitur quoties pars carnosa consumpta aut vacuata cõ
sidat, extremum eius tenue redditur. Pari modo quoties vehementer refrĩ
geratur quod iam defunctis accidit, stipata enim per refrigerationem sub
stantia carnosarum partiũ gracilentus in summis merito redditur. Non
enim alium quendam nasum vocamus compressum quã qui gracilentus in
sũmis existat. Igitur ad hunc modum nasus compressus apparet, Caui pte
terea fiũt oculi, ꝓpter eas ipsas causas. Sed quanto humidiores molliores q̃
summo naso sunt tanto citius cauantur. Quinetiam spũs copiam animalis
participant, & item caloris non parum habẽt: quibus deficientibus merito
contrahũtur. Id vero cauum oculorum est. Timpora similiter adstringunt̃
propterea ꝙ sola reliqui capitis musculos habeant; q̃s nominant a tempori
bus crotaphitas, reliquũ vero caput õne ꝓpri⁹ carne vacat. Aures frigidæ &
coartæ, q̃a chartilaginee carne vacãt exangues habentur, itaq̃ celerrime rẽ
frigescũt, vt q̃ suapte nã ad affectũ istitutiores patiores q̃ sint. Sed q̃ ob rẽ fi
bre earũ verse sũt, ã q̃a molliorẽ obtinẽt subã; nõ q̃ admodũ subsidiũ oẽ q̃d
ĩq̃ tenuis chartilago exq̃site ẽ tenuiore itecta cute. Quã ob rẽ de p̃dictis cau
sis sibre extẽuãt̃, vertũt̃, siccitãt̃, stipãt̃: ita vero affecte retrouers⁹ tẽdũt̃ ma
gis ad originẽ p̄bẽtiũ ill' sẽsũ ñruorũ; & ei cõuelli cũctis corigi; exsicatis cõe
ẽ, ꝓpiũ vero vnicuiq̃ ĩ corpe pti ẽ illo verti & cõuelli poti⁹ vbi ĩ exorũ ei ñr
uorũ initiũ ẽ. Id. n. ĩ digitis plãe ĩtueri licet si ei ĩtim⁹ tẽdo ab aliq̃ cã efficiat̃
digiti pspicue ĩflectũt̃, si extim⁹ attẽdũt̃. Ceterũ ob eã ipã siccitatẽ stipatio
nem q̃ cutis oĩs circa vultũ oẽm duriuscl'a appet & itenta. Affect⁹ vero mãĩ
festi⁹ appet circa frõtẽ, q̃a carnosa subã tenuior hac ĩ pte cuti subtẽdit̃. De p̃
dictis vero cãis carnosa nã afficit̃ magis q̃ q̃ cutis istõne cõsistit. At vero co
loris mutatio pessia ẽ q̃ties ad nigrũ existat, vtpote sãguie refrigerato, quẽ
admodum vbi foras effussus sanguis conglobatur, moderatior vero quo
ties in cholorum. i. viride fuerit veteres enim assolent ita nominare nonun
quam palidum colorem. Interdum vt pleriq̃ brasicam & lactucam chilo
ros idest virides nominant. Quiidem color nigrior est q̃ rubidius est etiã
tanquam initium quoddam nigri liuidi q̃, quem frigus, perinde quasi ni
grum effecit. ¶ Quo circa vultus in quo omnia predicta habentur, exitio
sus merito nominatur, isq̃ per morbos longiores sepenumero videtur, ra

ro vero inter initia apparet. Et ob eam rem cũ maxĩo piculo ẽ, vt qui nullã abs tpe causã habeat. Lõgo eñi iterposito tpe cõsumi corp⁹, itẽ refrigerari ptes extremas haudq̃q̃ mirabĩe ẽ, iter initia vero pferti acuti morbi prorſ⁹ exitiosũ cẽset, nisi ob aliq̃ aliã cãm taĩ extiterit. Ceterũ q̃ nã cõmittere cãe eã rẽ posit ipe pcedẽte dictiõe docebit. Nũc vero rẽ adiiciẽdã q̃ videt Hi. omisisse pri⁹ audi. Vt.n.p morbos diutios talẽ fieri vultũ nõ admodũ exitiosũ ẽ, ita nec ĩ terra frigida, hyeme, cõditiõe frigida, senecta; q̃admodũ p sñias inditauit. Per morbos min⁹ piclitant ii quorũ nãe morbus conuenit, aut etati, aut habitui, aut tpi qđ qb⁹ nõ cõpetit aĩq̃ ex his rõne. GLOSA.

Prosequitur de aliis particulis faciei: vna de coloris mutatione mẽtionẽ facies. In cui⁹ expõne gal. ĩ prima pte explicat de naso, vnde cõpressus fiat, qđ dimittimus qa ĩ pcedẽti textu plus quadrabat, & ibi dixim⁹. Incipit erg. expositio istius canonis ĩ ea pte cõti caui preterea fiunt oculi quorũ cõsuptõnẽ & cauitatẽ ab eisdẽ causis itroducti, vt de naso sẽtiuit maĩfestat Circa qđ merito stati dubitabis, si n. altera causarũ in consũptione nasi, erat caloris nĩis debilitas, q̃ ad extremas ptes difũdi nõ valet, & stati dicat ĩn ocuĩ abundare spũ; animalẽ & calorẽ uĩe, scis.n. alibi hãc eẽ veriorẽ cãm, q̃ ocĩi nõ rigeãt ĩ hic me aliis ptibus faciei satis rigẽtib⁹, & si piguedo q̃ sub tunicis est, calidũ fouens ĩ causa cauitatis, nõ esset refferẽda ad ocĩos, dic quod argumẽtũ solũ psuadet, minus eã cãm habere locũ ĩ ocuĩ, ppter naturaliter magis abundare calore nĩi, sed existere causã, vt minime lupeditet, ipo ĩfluẽte cohibito p agredi ad extremas partes, ex penuria aut affectu aliquo coh'bẽte etiam oculi sentiẽt eũ deffectũ, ex cuius absentia partis faciei vehemẽter trasmutari est necessum, & q̃to oculi vincunt nasũ ex copia natiui caloris tanto ex parte alia sunt ad resolutionem & cauitatem proptiores, quia humidiores, nec calidiores esse ĩm naturam, redet eos imunẽs magis a coruptiõe, cũ ille calor est factus febrilis, cum iste sit alter modus ramificandi vnum ex alter o. Iusta illud Auerois colliget. 7. qualiter autẽ humida substantia sit magis diffiationi obnoxia superius dictũ fuit. Fuit aũt cõueniẽs oculorũ sbã; humidã esse, ad sucipiẽdũ, itẽ q̃ sint de genere aquæ, & nõ ignis, saltim oculorũ moles & sbã, quod dico propter spũs vt plato tolerari possit, item si ea subã notabili calido predita, humida nõ eẽt, cito in tabẽ duceret. Cũ igitur sp⁹ facile resoluãt ob subtilitatẽ, sbã humida desflatiõi q; facile obediat nec mirũ ẽ dictis causis positis, cauũ redi hoc mẽbrũ, & ide lat mali sigñari cu; alterũ dictorũ pnũtiet. Sed hoc ad huc eget aliq̃li excutione, nã Aui. ca. de empimate ponit ĩ ea passiõe oculos ĩpingari, & tumidos fieri, cũ igit ĩ cronicis plixo spatio accidat, qđ ĩ morbis acutis breuiori ĩ hoc cotõ, videt falso dixisse cauarit ocĩos ĩ acutis. Dic q̃ tussis q̃ est in ẽpimate molesta, facit ocĩos tumorosiores. ac corrupta coctio p vapores ĩflat extrĩsecas ptes ocĩorũ, nã cõpatiũt nutritiua mẽbra spũalib⁹ ibidẽ, ẽ ergo. ratione cõsuprionis vtro

biq; caui

a. . pcauitas diuerso spatio. Sed i epimate apparēs i flatio, simile habes i ca. de paralesi in.2.terti. q paruificat sbā & mollificat ocul⁹. Qualiter autē nō solū p oculorū cauitatē, sed ex ipsorū eminētia sit formare iuditiū, inferius videbit cū multis aliis iudiciis ex oculis, de quib⁹ simul aui.2.4.i .ca.33. Tpa plana. Tpa seu timpora sunt ptes laterales capitis iter ossa petrosa, frōtē & orbitas oculorū, & sit qdā muitio amaxillarū pomis ad ossa petrosa sup eā do, q ansa vocat siue clauicuia, sub q custodiūt duo musculi tpales maxime nobiles, qa multū sēsitiui ob neruos eē ibidē nudos qdā modo, & caris exp tes: pter ppiqtatē ei ipsorū ortui i eo loco nō potuerūt carne mūiri mltū & si ibi oio nō sint exptes caris, imo copiosi⁹ aliis locis, & ē ocasio q ea ps citi⁹ ca nescat aliis ptib⁹ capitis, de quo obscure aris.5. de gñratiōe aīmaliū ca.4. in fine, qcqd sit ex carne aliqtula q ill' musculi adiacet ē in eo loco eminētia q dā, q si deuastet ex acuto & edaci calido, necessū ē adstringi tpa, hoc est con trahi sine planiora videri, vt vet⁹ dicebat litera eo exiguo humore depasto Frigiditas auriū ē in tali dispōne. pter mlta, sūt.n. aures vt liqdo videt ex āgīa mēbra pelle & cartilagīnib⁹ cōstātia, inde sua ptæ natura mēbrū sat fri gidū. Sed anteq vlteri⁹ pcedamus obicies merito, cum sit videre aures ru bicūdissimas vti in verecundia, vnde aris in.32. pti pro. in prio pb. pter qd aures verecūdātib⁹ rubicūdiores facie, ac aliis pticulis, vel vt litera alia aliis periculis, q litera licet damnet acōcili, saluari posset liquido, vt querat au ctor cur nōdū in verecundia verū i aliis periculis hoc est accidētib⁹ animi si cut in ludentibus in angustia, sunt ille partes aliis rubicūdiores, quo habito tūc sic gal.1. de temperamentis probat in puerulis esse notabilē calorē, p ru brum colorē sui corporis, qa id est indiciū victoriæ sanguis, cui⁹ comercio mēbra magis aut min⁹ dicūtur calida eo dē loco, igitur aures calidæ sunt, & quid egenius testib⁹, cum aris loco citato aures calidissimas & bene colora tas nuncuper, videtur igit gal. periclitase hac i causa. Primo dicam⁹ ad pug nā aris & gal. in his locis, & sm cōciliatorē ibi, pars carnea q existit in extre mo aurium inferius ē calidior aliis partib⁹ faciei, & illa est q rubet ex causis ibi & nō soluit complecte, quia videm⁹ totā aurē rubicūdā, crederem ergo colore rubeo affluī totā, propter subtilitatē sbē, quæ irradiat aspib⁹ & san guine versus eam partē retractis, ac ob spissitudinē cartilaginū manu tenet ille color verum extat q ea pars inferior rubet magis, & citius eum represē tat ruborem a parte autem calida non valet augmentum super toto mem bro, nisi mole & vt vincat ceteras, nec a complexione acquisicia valet argu mentum, super crasi alicuius membri. si gal. credim⁹ secūdo de simplicium medicamentorum facultatibus & scdo de tēpamētis, & multis locis, nec vo lo molestari in presēti p accidentalē cōplexionē pulmonis gal. ergo attēdēs ad magis natiuam auriūm cōplonē, dixit ipsas frigidas eē prio argumento a substātia rei, tū inditio q facile infrigidēt cōuersio.n. genere proporcio nali faci

nali facilior est.2.de generatione.2.pri.ac.3,de simpl.pars.n. q̃ cito ĩfrigidatur aut frigida aut rara.2.artis curatiuæ,sic vinum dilutũ calidum,citius tepescit meratiori,& sucus latuce quã raffani, dicebat ille arnaldus in speculo.Sic igitur cum aures frigidæ sint suapte natura,ex occasionibus cito ĩfrigidãtur,quod sumi potest ab A ui.15.fen.terti,de signis apãtu; splenis, vbi de naso & auribus dixit,& membra ista vehementis sũt passiõis ab ĩfrigidãtib9,qui pass9 A ui.est alter de terrebilib9 sui canonis,& perperam exponitur,nec in codice antiquo aut castigato,nisi p expõne; nr̃am quã deo ducẽ videbis aliqñ cum expõne,vna,ad alios senticosos pass9 qui sunt in ipsius codice.Calido igitur febrili deuastante calidum naturale,q̃d ĩ aurib9 exigue vis est consentaneũ est frigida sentiri,ac carne fibrarum consupta,ipsas fibras contrahi ad instar particularum q̃ cõuellunt̃.nõ sic.n.cartilago obedit in versioni vti ea mollior sba.De duricie cutis circa frontem ipsã,vnicũ verbum,quãtu;.n.defficiat humiditas huic parti exteriori,& carnis penuria,& caluitium,q̃d facile huic parti accidit,argumento sũt,enuchi.n.nõ podraguizãt,nec fiũt calui dixit hip.q̃ oĩa & si breui tempore accidant ĩ acutis prolixiori in cronicis vti in ethica.prio de diff.febri,& pria.4.ca. de ethica, pars vero q̃ supra frõtẽ bragma dicta aut fontanela,lõge est ab hac siccitate.5.de generatione animaliũ,scis.n.quãtũ pars anterior cerebi mollis & humida sit,q̧ si ide argumenteris hãc ptẽ; ãteriorẽ; maxie caluitio resistere,scis n.eunuchos & femias nõ caluescere eode; lib.ca.3.eo q̧ spadones humidi sint,respõdendũ ẽ q̧ pili cadũt deffectu calidi nr̃is,& humidi pigis & scis quot possent hic ĩ seri de casu foliorũ ĩ arborib9,de mulis & equis, & si mili b9cu; igit̃ hac pte cerebtu; cõtineat,& frigidu; & ĩbecille sit suapte natura & q̃ vitiosa sunt,causa patua ĩmutant̃,ex coitus frequentia, quo calor naturał & humidu; p coitũ exacte cõsumit̃,ille partes depillãt̃,pars.n. occasionis ad caluitiũ est humiditatis penuria,sed potissima caloris nr̃is debilitas q̃liter ergo eueiat.Pars ĩ serior q̃ frõtẽ circuit carnis expers obnoxia est cõsũptiõi,vt arida tẽsa & dura fiat.Restat cõtẽplãdũ de faciei colore pessio mortẽ ,ptẽdẽte,aut piculũ magnũ dicit erg. si ĩ primis dieb9 tota ĩ viriditatẽ,aut nigredinẽ mutet̃.Antiqua vero litera habet alios duos colores scilicet citrinum & liuidum.Sed ex more grecorum viridis clarus sumitur pro citrino,& viridis obscurus pro liuido,ex quo id excusari potest,aut q̧ dicti ctis viis in nigrum peruenitur vt inferius tractabitur. Quæ omnia vt luci diora sint,primo dubitatur qualiter super signo tam infirmo & arundineo, cui tam exigua fides adhibetur.2.cano.3.simpli.& secundo de temperamentis,tantum confidat hip.in presentiarum,cum habeatur ratio de sũme certis.Respondendum est q̧ cum his circunstantiis q̧ non sit a causa primitiua,& sit in tota facie,ac ĩ primis diebus,magnã vim obtinet, ductis ex illo principio coiter cõcesso,q̧ summe detestabilis sit eo ipso viso in defunctis.

Sed cum

Sed cum ad analogismum transit gal. Vituperat hos calores q̄a significēt augmētū frigiditudis, vt in sanguie deppoſito in flobotomiis aparet vt ex tito calore nr̄i, niger euadar. Sed in hoc vis⁹ est defecisse gal. nā in.1.de scrisi introduxit colorem nigrum factum a calore excessiuo, hic vero solū pētia frigiditudis fieri asseruit, preferri, q̄ i morbis accutis i quib⁹ habeat ea; vi pori⁹ calorē q̄ frigus habeat sequi, item quia color viridis nō videt signare nisi calorē ecessiuū, sicut i colera prasina, vt i.1.hui⁹ & loco allegato, itē &. 3.dacto, q̄ frig⁹ signicare posset, pr̄ra alia etiā posset ptēder nos.n.videm⁹ in peussionib⁹ mēbrorū calorē nigrū iduci, itē imēbro doloroso accidit viriditas aut nigredo, sicut hip.& gal.1.de rōne vict⁹, i acutis textu.35.erg.aut nō significat dūtaxat frig⁹, aut nō tm̄ picl̄m. Pro itroductiōe ad hocdubiu; op; cōsiderare. cutim nr̄ā eē membra quodam represētās colores q̄ sūt sub eo, vti vitrū aut simile ppter sui porositatē & trāsparētiā, scis.n. alias fuisse quēdā tiranū, q̄ cuti humanā fenestris apponebat, & tpabat lucem sui raritate. Scdo op; notare q̄ color q in cuti appet, aliqñ est gratia humorū iuxta id gal.i.1.apho.comtō.2.color q̄ dē corpis abundātiā humorū oñdir &c. q̄ sic causat⁹ ab hūorib⁹; ē mal⁹ aut bon⁹ put humorū vitiū oñdit magnū aut paruū, habēs fūdamentū i.3.huius textu.39.vbi ait diuersitatē coloris significare diuersā cā; q̄ cōuulsiōne puerulis inducit ex q̄ ibi viridē & nigrū taxa uit colorē. Cōtigit deide variari colorē icuti nō q̄ hūor variet, sed q̄ varia tur causa q̄ manu tenet pre existētē; colorē. Est vlterius notādū vt sumitur de mente alberti libello de sensu & sensili, & est fere oium q̄ psentia lucis ē maxima causa i colore albo; & ipsi⁹ absētia i colore nigro, cornu.n.p solā li maturā variat colorē, manenti sub eade; crasi, q̄d mire subtiliter arist.i.1.de generatiōe aialiū .c.6.de colore aiantium, calidæ aquæ pilū faciūt albū, frigi de nigrū, cut⁹ causa q̄ calida pl⁹ aeris habent, aer aūt plucens albedinē facit quēadmodū spumā effici certū est, & exoro te videas aimalia alba sūme co mendari i meliori calore, & suauitate, cōtra vulgum qui adeō vituperat gallinas albas, videndum tñ ē si illa albedo a nr̄i fiat calido aut nō. Sed de his satis. Et licet huiusmodi causa non sit precisa, est tamen multi valoris. Sit aliud fūdamentū q̄ spūs nostri sūt lux quedā, aut ipsi⁹ satis pticipēs tracta.de virib⁹ cordis p aui. ac pria terti capite de melācolia, vbi dixit ipos solicitari i tenebris, idē.1.apho.ac.5. de visu ptiū, cū ēt de sanguie ait est pfecte mūd⁹ & rube⁹ aparebit i eo color qui est similis lumini celesti, idē ille georgius va la de vnione animæ ad corp⁹. Igitur ex precedētib⁹ iā est itelligere q̄ color florid⁹ ac viuid⁹ facie, q̄ i sānis apparet, est i absētia vitiosorū humorū & psētia puri sāguis, irradiari spuū; nitore, q̄d cū cōsiders, vna, cū eo q̄d gal.1.2.huius comtō illi⁹ si liuor vndiq; admixt⁹ &c. iuenies colorē nigrū & viride; ex titionem caloris vitalis significare, q̄d mirū ergo pdirionē significare cum nature potissiu; istrumētū deficiat, q̄d est calor nr̄is.1.apho.ac.1.de vsuptiū,

Sed vt obiectio superius posita facili⁹ soluat̃,est notãdũ q̃ color niger duobus modis inducitur,aut a calido adurente sic.n. qui cõburunt̃ nigri cernũtur,& tũc coiter disponunt̃ colore viridi precedẽte,aut a frigore,& tunc precedit color liuidus,seu fuscus,fundamentum habes primo de crisi & clarius in libello de tumoribus preter naturã de carbunculo,vbi iter vtrasq̃ nigredinem posuit discrepanriam.Quod si ita euenit,id est qđ prefata obiectio petebat,cur gal.i comtõ vtriusq̃ causæ efficiẽtis nigredinẽ non fecit mẽtionem.Dicimus q̃ legitime excusat̃,ipse.n.non itroduxit huiusmodi signũ detestabile eẽ,nisi qa i mortuis reperit̃.Sed id qđ de mortuis scim⁹,ẽ q̃ frigidi sint,sicur vita existi p calidũ ergo talis color id qđ mali cõtinet,est frigidi presentiã,hoc est calidi nr̃is extictionẽ.Procede ru vlteri⁹ & dic,q̃ ad istã caloris nr̃is extictionẽ peruenitur p frigiditatẽ mortificantem.aliqñ p calorem cõburẽtẽ.Sic.n.libello de morte & vita itroducitur duplex mors.s. marcoris,& extictionis,in testimoniũ cuius dixit Aui.2.primi sũma de vrinis.Ad sũmã vrina nigra significat vehemens incendiũ,aut forte frigus,& qđ sequit̃ in textu p disiunctionis notam,aut mortẽ,aut caloris nr̃is supationẽ,male exponit̃ agẽtili,ibi eius pace,& litera castigata rectius dixit,mortẽ quã caloris nr̃is:aut eius fugã:quasi exprimens effectũ illarũ duarũ causarũ.Vtraq̃ potẽte ducere ad caloris nr̃i deuastatione:qđ primo fuit i mẽte gal.primo decrisi citato loco,cum expressis illis duabus causis coloris nigri.Subdit aut propter mortificationẽ virtutũ nr̃ium propter superfluitatem frigoris,qđ nõ est causa tertia qa sibi pugnaret:sed explicuit modũ quo vires & calor nr̃is defficit:qa vtroq̃ excessu est fugiditas:alter̃ priuatiua,altera positiua:& gẽtil̃ vult excusare gal. ibi de diminuta doctria eo loco,ꝫ id superflũ est.Habeo ergo ex his oĩb⁹ deductũ:q̃liter color niger aut viridis qui in accutis morbis visitur in principio:& non a causis manifestis:nec presentia humoris:significat pditionẽ qa caloris nr̃is significat extictionẽ. Sed non parum facit ad expositionis bonitatem videre.Si liuor aut nigredo q̃ i pcussionibus mẽbrorũ visit̃,ac doloris ptculis:inducatur ab eisdẽ dictis causis,& primo dico vnũ manifestũ.Si dolor habet talẽ effectũ iducere clara ẽ respõsio q̃ i atrictionibus ictibusq̃ rerũ quassãtiũ linescãt aut denigrẽtur mẽbra ex dolore qui ingens solet accidere in tali dispositiõe & post es iuuari superficie textus hip.i.2.apho.maiorẽ dolorẽ denigrare.Sed ibi p occltare sumit̃.Tunc igitur assignãda est ratio q̃re dolor id faciat:est igit̃ maxie vitæ cõtrari⁹.2.primi.11.terti & i illo libello de cura lapidis ĩ est.gal. ergo calor nr̃is & spũm sbã ex eo resoluitur & finitur.Vnde ad caloris natu ralis absentiam redeũdum est.Sꝫ quia ex toto hoc non satisfacit,presertim q̃ in initio doloris acrescunt sanguis & spiritus in membro affecto dolore. Quia igitur ille textus hip.citat⁹ i primo de ratione victus in morbis accutis forsã pperamus intelligitur.Ideo aliter dicimus ad quoñem:& presupponimus

ponimus, q̄ p rē percutientē subito occurrētē tāq̄ q̄d lesiuū, & offēdens nāe sp⁹fugāt a mēbro & sāguis coartāt in pticula, & ibi male disponitur, & aliq̄ ps excutiē a venulis p porositates uers⁹cuti, nec obicias isanie seu pus cōuer tēdū ex textu hip. i. 6. apho, nā ibi pus sumit gēnrice ad mutatōnē cui⁹cūq̄ alteratiōis pter nr̄is, cū igit excutiāt a venis fugeē q̄ calor nr̄is poterit appa rer nigredo. In eo aūt q̄d offerebāt de dolore, i q̄ ē maior difficultas, q̄n q̄dē lat⁹ affectū virescere, aut nigrescere ex dolore videbatur. Ita q̄ pcusi a celo reputabāt. S up quo ad bonitatē expōnis liceat nobis facere aliq̄lem digre sionē cōtra thadeū, qui eo loco pace ei⁹, satis debiliter se habuit, resūmentes igit itentōnē hip. ibi. vt oīa lucidiora sint dicam⁹ itroduxisse plura icōueni entia ex licētia ptisane nō exibite cōgruēti tpe, ita ut q̄pia sufocarēt cū ster tore, & magna anhelit⁹ angustia quos q̄dem sic intercēptos, ātiqui celit⁹ eē p cussos arbitrabant, & prestās ratiōnē ipsorū motiuo, inquit, q̄ inuentū eēt doloris lat⁹ viride aut nigrū sicut i pcusiōib⁹. Iuxta q̄d nota q̄ ille loc⁹ affē ct⁹, nō est effect⁹ istius coloris, ppter dolorē, vt male sētit ille doctor, cum plurima doleant mēbra colore nō viciato aut variato, sed i pfactorū iteritū cū ātea dolerēt, appuit loc⁹ sic colorat⁹, subita aūt mors vt i pricipio hui⁹ di xim⁹, fecit p analogiā estimarī eē ex celo pcusos, sic. n. itereūt fulgure pcusi. s. subito & talib⁹ vestigiis, & ego ocul⁹ ppriis vidi vestigia fulguris a lōge feri entis hoie; eē sic denigrata, quia ille ē effect⁹ prior calidi absolute, dū i ma teria humida operatur, vnde illis duobus nominib⁹ eē sic pcussos credebāt & nō solū ob inopinatā mortē, vt ille doctor. Sed ob quid affectū lat⁹ talis appuit coloris, dat ratiōnē Hip. i sequēti textu ad citatū, in quo oīo delirat thadeus, & verba text⁹ sunt talia q̄m priusq̄ dolor soluāt peunt, celeres siq̄ dē fiūt respirationes. Tūc dubitat thade⁹ de textus sentētia q̄liter quis pōt arripi morte dolore nōdū soluto, si dolor ē rei noxie sēsus & āte mortē sēsus deficiat. Respōdet prio q̄ subito & vna, dolore & vita priuati sūt, q̄ expōē i ppia ad verba text⁹. Soluit scdo faciēs vii illo verbo text⁹ priusq̄, dicitq̄ eē possibile imaginari icipiēte morte a corde & finita vita i ipo, māere sēsū in membris, & si nō p notabilē tēpus q̄d expimento firmat cū viderit homi nis caput iugulatū apperire os bis aut ter, & iterū q̄ ex vulnere cordis su bito absoluāt virt⁹ vitalis a corde nōdū exuta a mēbrisq̄ virrus cū sit funda mētū sensus pria pri. poterit ē vita finita. s i corde eē i mēbris sēsū, & sic mor te scilicet radicali cordis preuiniri priusq̄ dolor solueret a mēbris dolētib⁹ Mirādū pfecto de tāto medico & philosofo, q̄liter est imēmor de corde q̄ prio viuat, & vltimo motiāt cū aris, nec id asueeret de morte nr̄i tm̄, q̄ aesset error peior priore. Itē si imediocribus cordis affectib⁹, suspicim⁹ tātā sub ordiatiōnē mēbrorū & spūū, q̄ desertis sedib⁹ externis tot⁹ calor fugiat ad arcē qualiter ergo in vera morte dabis animam informantem cetera mem bra ipso corde exanimi. Si dixisset vice versa, inuenirect A ui. ducem. 16. 3

cap.de solutione ventris oĩum modorum in fine in verbo deinde destruit pulsus eius ipo viuo, deide morit, Si vero excitarar nos ad platonis positione, de trib⁹ aĩmis & distictis sedib⁹ multa inueniret in scđo de placitis p gal. qđ opus tñ ipe non vidit vbi habetur in imolatiõibus & ritibus gentiũ esse cor eductũ e viceribus aĩmãtis, ipo deide ad rps vociferãte totũ.n.illđ ga. vt cerebrũ nõ pẽdeat a corde nec facultas a facultate, Qđ aũt caput iuguati appiret õsbis aut ter, id ex isultu spũ manẽtiũ i mẽbro fieri potest sicut man⁹ abscisa visa est saltare, nec naturaliter, nisi miraculose, credit caput vnũ aliud osculatũ fuisse, nec ille motus psupponit sensũ nec est arbitrarius. Totũ aũt hoc dãnũ venit thadeo, pter nõ sẽtire subtiliter illđ verbũ text⁹ priusq̃ dolor solueret. Dicam⁹ igit q hi pleuretici nõ moriũt pcusi a celo, sed suffocari, eo q ttũcat⁹ est anhelitus sine quonõ est vita, ex plenitudine ci bariorũ subira, occupate vias inspiratiõis, si aũt attẽdis ad cõditionẽ anima liũ suffocatorũ, respectu eorũ q̃ iugulãt, sufocat, pter subitã mortẽ sãguis priuato exitu tot⁹ cõgelat i mẽbris exhalãte calido, & manẽt fedi coloris, si vero sãguis fluat, aut cõsũmat, manẽt mẽbra alba vti i carne cocta ẽ videre q̃ mod⁹ si aduettis, repit i eis q̃ itereũt ex plix morbis, aut fluxu, nã finiũt vitã cũ miu⁹ fedo colore, collige ergo nũc fragmẽta q̃ supauerũt, cũ igit tales pleuretici iteteãt sufocati, positi i acumie doloris, sar de sãguie tũc cõgel to i pticula, exalãte calido simĩ cũ aĩa, ad istar sufocatorũ denigrat, & illđ la t⁹ maifesti⁹, hoc totũ euenit q morte pueti sũt, priusq̃ dolor solueret, ẽ dice re mortui sũt i acumie doloris, & nõ i sucesu morbi, nõ ẽ.n. dolor res perma nẽs vt dom⁹, vt dicamus de eo vti de domo q̃ q̃s cõderat, ẽ petr⁹ morte puẽ t⁹ priusq̃ finiret op⁹, sic q maneãt doloris quicq̃, sicđ dom⁹, nã absq; sensũ nõ ẽ dolor, nec tañ i morte, nã si flobothomia sputis medicamẽtis sãguis eẽt satis miorat⁹, & si succederet mors, nõ sic vireiceret lat⁹. celeres siquidẽ fiũt respiratiões dic tu pter ipetũ flãmæ ad id cõcitabat, sed dolore ipediebãt & ciborũ plenitudie viæ ipeditæ sũt, vnde nec potuit pleuretic⁹ suæ necessi tudini subuenire, & ita cũ ispiratio & vita dicãt ad cõuertẽtia priuato cõfi gurato ãhelitu ad istar, sqnatici fũct⁹ ẽ pleuretic⁹ nõ lõge a principio priusq̃ dolor solueret, ex bñficio medici, & ide liuot & nigredo i mẽbris & hec est nr̃a deductio, q si lõgior fui veniã presta petẽti. Vt autem pacifica sit tota hec lectio, restat satisfacere cuidã obiectioni dixit gal. i presenti cotõ q faciei mutatio i regione frigida est min⁹ timenda, ipse vero in cotõ illius non febricitãtibus oio dicit eẽ rationalẽ in tali regione, sed q̃ irationabilia sũt si gna sũt magis verẽda, p supetius narrata igit. Respõdet Thade⁹ q illic lo quit de tabe toti⁹ corporis, hic vero de mutata dũtaxat facie, qđ tñ nihil est Respõdet scđo coartãdo verba cõti hui⁹ ad auriũ colorẽ & frigiditudinem qđ magis ridiculũ est. Dicam⁹ ergo q cũ i his mutatiõib⁹ verẽdis, vna sal⁹ sit posse pẽdere a causis primitiuis, & qa existẽte aere frigido, aut regione;

propter

propter eē valde irationabile,presumit posse eē a tali cā,ideo non sic timet aut qa psumit i tali regiōe esse iductā successu tpis,& sic i morbo trouico, qd nullius est timoris;& sic q̄tū adesse absolutū,si existente regione frigida,talis versio faciei videret,esset maioris periculi,qa a fortiori cā morbida;q̄ icalida,vt aeri difflāti aliqd dat,sed raro est q nō fiat tal cōsuptio ifrigida regiōe,aut a cā primitiua,aut tpis successu q̄ ambo mitigāt timorē.q̄r.

¶Si igitur inter initia morbi talis fuerit vultus nec duz scrutari aliis signis possibile sit:interrogare oportet num vigilauerit homo : an aluus resoluta admodum fuerit:an fame affectus.ꝛ si quid horū cōprobet: minori cū piculo est. Indicatur vero talia p diē ꝛ noctē:si ob has causas talis fuerit vultus. Si vero nullū horū dixerit:neq3 predicto tempore desiterit:signū esse exitiosū sciendum est. GALENI.

Sume exitialis & isanabilis morbus est, per quem statim iter initia vultus exitiosus fine exteriori cā extitit,minori vero cum piculo est,si pp aliquam causam euidentem acciderit verbi gra, ppter vehementem isōniā , aut indigentiam aliquam alimenti aut alui fluorem. Prestat eīi ne ex his cāis quidem nimium exsolui vires iter initia egrotatiōis,mīori vero cum piculo est, quotiens ob aliq̄ talem causam extiterit nō ob maleficentiā egrotatiōis. Sed que nā sit affectio corporis in qua talis vultus efficitur statim primis diebus perspicue breuibus tibi iā explicabo. vbi debilitas detentorie in animalibus facultatis p iter sit atq3 humores tenuiores cum febre calida pre debilitate, excernit, subide aliqd iuisile ppter tenuitatem ex tractu cuti, vtpote tenuioribus humoribus affluentibus. At vero febris etiā magis consumit tenuissimos humores, minus vero tenues extenuat; ita vt vnq̄ vacuatio designat . Sed si miletur continuis vomitionibus: aut alui fluoribus: aut ex vrina imodicis vacuationibus. Verum interest q he sensibus vsurpantur, ea vero quam nūc cōmemoraui pre tenuitate fluoris aciem frustatur . Talis ergo nequaquam consistit vult9 in morbo pituitoso, queadmodum nec per societatem pper ex superātiam sanguinis. Sed inopiam potius esse oportet in corpore & dolore preuenire & āgore,ex his.n.humor colligit bilios9. At vero si terra calida sit & āni tempus estiuum , & conditio calida siccaq3 tantisper tali affectione prehendi hominem proptius est . Potissimum quoties biliosior fuerit ex natura. Quinetiam nonnulli facile discutiūtur atq3:difflantur:alii vero hostiolum ventriculi debilem habent, q̄ omnia quotiens similis concurrant tale corpus propensissime prehendi potest affectione q̄ vultū exitiosum cōmittat. Si igitur hoc quispiam agnoscit nō solum predictionem sed etiam curationem poterit inuenire, habens intentionem firmare vires ventriculo idoneis alimentis. Sed hoc non parum extra itenetis propositum dicta sunt. De causis exterioribus considetandū exquisitius est. He sunt quarum ipse nominatim habuit mentionem, fames, insomnia, fluor alui , qui,

busadiiciaslicebit,similia horum vacuationem ĩmodicam sanguinis e naribus,aut vulua,aut matiscis,aut vulnere, aut quouis alio modo,& itẽ mesititiam vehementem que quibus libeat causis constiterit.Sed forsam recta ratione aliquis dicet hec dicta esse ab Hip.ptãte in sermone qui est de insõnia.Accidit enim insomnia etiam ob alias causas,accidit etiam pper mestitiam,ita vt pro modo mestitie sequatur insomnia,& ob id continere eã merito dicitur.Itidem aluus admodum fluens exemplum tibi cuiusuis ĩmodice vacuatiõis erit.Si igitur diligenter verseris in operibus artis perit⁹q; sis circa vniuscuiusq; rei formam,sepenumero apparebit causa que talem vultum cõmittat.Signa vero earum dictu difficilia sunt, & ob eam rẽ tradere ea sermone quamq̃ pleriq; nouerint medicorum refugiunt.Sed õnia propriis & suis locis a nobis explanata iam sunt q̃ pper ipse quoq; postq̃ didiceris ea,poteris interdum ingressus ad egrum pronuntiare de causa que talẽ vultum cõmisit.Sed potissimum vbi precedentem õnem victus rationẽ nõ ueris egri cõsiderãs preterea de tẽpamento eius,& multo magis vbi peritiã habeas de motu atteriarum,& qualitatis febris.Si ubi iciamus .n.aliquẽ gr̃a exẽpli tpe estiuo p cõditionẽ calidã & siccã biliosũ ex natura adulescẽtẽ ex cõstitatione inopia & mestitia icepisse egrotare,sitq; calor eius tangẽdi sensũ admodũ mordẽs & vrina biliosa,& puls⁹ viriũ indicãs debilitatẽ,suspicare talẽ p relatã fore cõditione ob quã vultũ cito sit habitur⁹ exitiosũ , ppterea q̃ antea nequaq̃ cõgrue vixit.Itaq; si ñ sint talia circa egrũ,neq; fuerũt neq; prio die vĩ scdo existãt tertio vero igredięti tibi vultus appareat q̃lis nũc dict⁹ ab Hip.ẽ,scias hũc ꝑpter aliquã cãm exteriorẽ ita affectũ.Igitur apd te cõsiderabis quid nã potius in eo extiterit num secretio aliqua mlta, an insõnia,ex inopia .n.non erit talis vniuersim nisi petuenirẽt talia ĩ morbo q̃lia dicta iã sunt,atq; ex nã fuerit talis qualis dictus ẽ. Si igitur ptidie videas egrũ haud quaq̃ latebit mltã fore spontiuam secretionem sitmissima eni eius inditia habentur q̃ a nobis in cõmentatiis de iudicationibus, & itẽ libro de presagiis pulsuũ explanata iã sũt.Quapropter licebit statim aspicienti hoiem difinire vehemẽte; extitisse insomniã,etenim videbis oculos eius admodum squalidos,qui non propter euidentes & ĩmodicas vacuationes pinde vt ꝑter insomiam,tales redduntur. Porro videbis palpebras surgere difficulter & item talem habere formulam in cõniuendo atq; etia; & instabiles haberi quales per somnum ob stupidum(ita enim Coma inter pteter)existunt.Quinetiam vbi nunc primum tibi appareat eger,antea vero nullo pacto perspexeris talia signa,atq; pulsus aliquam afferẽt cognitionem.Per imodicas enim excretiões seruabit aliquod q̃qua; exigum sit iditium formule,significans eas per insõniam vero chordule exter t.: spẽm referet.At si ꝑter inopiam duntaxat in talẽ vultus venerit affectionẽ ex dictis inditiis neutra adsunt neq; insomnie,neq; excretiõis.& ob rem potius

ex acciden

ex accidentibus q̃ ex propriis signis in illis presagire conueniet propter inopiam alimenti deductum esse eum in talem affectionem & adhuc magis quoties febris proprietatem caloris discutientis exquisita ratione cõsideranti tibi neq̃qua; importet. Si enim talis appareat, ob illam potius quã ob exteriorẽ cãm gracilentum ita videri vultum existimandum est. Ceterum cõuenit imorari diutius attrectãdo omnem manum non solum volam egri; sed etiam superiores partes diligenter animaduertentes. Si non solum acriorem, sed etiam si substantiæ copiam vna secum & quidem corpulentam rẽ portet veluti flãmulam quãdam peruadentem cutem tue manus qua cute; egri contingis se insinuantem perspicue in profundũ, tales enim febres sunt que vultum istiusmodi cõmittunt. Hec igitur (vt docui) dici quidem possunt difficulter, non tamẽ õnino dici nõ possũt; neq; difficulter agnosci ab his qui circa ea exercitati sint, quiq; viderint talia sepe numero a me õnino presagiri. Sed multo magis si studerint agnoscere operibus ipsis quecũq; i cõmentariis de presagiis edocti sunt eo q̃ videant quidem talia predici vt fieri possint re ipsa dicentes, non reprobantes vero prius que ab initio videntur cognitu difficiliora. Nam geminos fratres simillimos quidem semel, aut bis videndo nequaquã interstringues, ex necessariis vero null⁹ allucinatur. Hec igitur dicta sunt ad cohortãdos iuniores, sed potissimum eos q̃ nunquã p̃dici hec omnia a nobis p̃spexerũt, non enim solum insomniam dicere debent, sed etiã vt ꝓpter mesticia; tale quodã extiterit. nõ enim Erasistratus vidẽs coruos aut cornices volãtes dep̃hendit adulescẽtis amorem, nec vt quidã dixerũt amatoriũ pulsantẽ sensit arterias adulescẽtis, null⁹ eñ pulsus ꝓprius amoris est. Sed quẽadmodũ appatuit interdũ ẽt mihi iniicienti manũ vole egri. Muliere vero quadã visa domi statim iniquus pulsus atq; inordinatus euasit, paulo vero post ad habitũ naturalẽ sit recedẽte muliere visa rediuit. Ita .n. mutat⁹ pulsus cõem quẽdã signat perturbationis affectum i animo fuisse egroti. Perturbationẽ vero talẽ interstingui cõueniet ex his q̃ dicuntur ab eo pariter, aut videtur, etenim rurs⁹ dictis q̃busdã pulsus vertit ad iniq̃tatẽ p̃turbato egro ob ea q̃ audiuit. Sed de his seorsum a me scriptũ iam est dicato ope cui titulus est de presentiendo. Nunc vero ad institutum reddeam⁹. Illud agitabatur vt multa de preteritis, & item presẽtibus coram egro potest medicus dicendo cõmendari, velut ea q̃ nunc dicta sunt hac oratione, insõmniã, alui fluorem, famẽ. At vero interdum ex his vnum definite dicere difficile est. Sed e duob⁹ alterum, aut e trib⁹ vnũ prorsus possibile erit firmiter presentire. At vero id q̃; laudem feret apud audientes interrogando presensione facta ad hunc modum; num ob insõniam vehementem, an alimenti inopiam ita attenuatus est? sepe enim comprobant vtrunq; & demirantur bifariam medicũ, interdũ alterũ eorum rñdentes itaq; demirantur. Id igitur ab Hip. dictum est interrogare oportet

num vigilauit eger,an multa deiecit,an famescat.Deide quid dicit⁹& ſiq̃d horũ cõprobet minori cũ piculo eſt Merito,meli⁹ eñi eſt adeo forte eſſe fa cultatem vt a nlla cauſa exteriori vincatur.Minori vero cum periculo eſt:ſi ob aliquã talẽ cauſam nec ob egrotationis maleficentiam talis conſumptio exiſtat.At vero quia poſſibile ẽ vt ambo cõcurrãt,tũ cã aliqua exterior (vt dixi) afficiẽs corpus:tum etiã febris cõſumẽs interſtitio erit tibi de ſuſequẽ ti die nocteq;.Si eñi ab exteriori cã ſola qualis dictus ẽ vult⁹ extiterit,caſti gationẽ per diẽ & noctẽ adipiſcet,ſi vero ex affectiõe in corpore aut perma nebit talis,aut etiã deterior erit.Itaq; cõſtat vt hec omnia ab Hip.recte di cta ſint.Sed quã ob rẽ dixit,ſi igitur inter initia morbi tal'fuerit vult⁹ nec dũ ſcrutari aliis ſignis poſſibile ſit.Deinceps conſiderem⁹. Duorũ enim alte rũ eſt,aut quia non accidunt inter initia morbi,aut quia nihil firmũ denũti ant nequaq̃ poſſibile eſt talibus vti ſignis ad res dubias diffiniendas. Ego igitur dico non ſemper fieri talia,nec ſi fiant,firmum aliq̃d iudicare. Cete rũ vt ita ſe habeat,in enarrandis illis docebo. GLOSA.

Intentio hipp.in textu preſenti eſt viſo malo,quod turpis deſcripta facies promittebat iſtituere medicum vt firmet tale iudicium ſm̃ gradus maliciæ qui poſſũt tali deformationi cõtribui,& extat tota vis cognoſcere ã morbi maleficentia:an cauſarũ extriſecarũ occurſu id euenerit:nã ſi morbi vt illud factum fuit ſumme verẽdum, ſi vero ex aliis cauſis eſt,citra eum timorem qualis vero ſit modus diſcernendi illud ĩ textu proponitur,tum medici iter rogatione,tũ ex aliis vt ſtati appebit.Sed cũ e duob⁹ pendeat hec diſcretio, prĩo pcipit alia ſigna ſcrutari, q̃ ſi minime valeat ſcrutari,ad ĩterrogationẽ ſe trãſfert.Si aũt ea ſigna quecũq; ea ſint:poſſit medico ĩ pricipio eẽ cogni ta,& ſi cognita valeãt ad certitudie; iudicii,gal.ſat obſcure ĩ calce cõti & neſ cio quã bene,de quo ſtati.Per morbi igit̃ pricipiũ q̃d ĩtelligat,ex cotõ ſeq̃n ti appet ſup verbo iã triduo vbi cõformit̃ ad ĩpius ſniam,cotõ illi⁹ paroxiſ mos & cõſiſtẽtias ac prĩo de criſi ĩpo pricipio trifariã dicto hic vt latitudinẽ habet ad tres dies ĩtellecto ſũmit̃,& q̃a ill̃d tp̃s nõ exacte claudit pricipium ideo litera noua recti⁹ dixit ĩter initia morbi.Ob q̃d aũt ĩ eo ſpatio tẽporis dicit̃ morbũ eẽ adhuc in pricipio,q nã nõdũ fuit adiuta aliq̃ celeſti fauore nec quadre aut medii aſpectus aliq̃b⁹ placuit, ſed valeat q̃tũ valere poterit. dicit igit̃ hip.ſi talis vult⁹ appeat ĩ eo tẽpore,& aliis ſignis nõ ẽ tibi o medice pcipere,ſi vi morbi ĩtroduct⁹ ſit talis vult⁹,op; interrogare ſi preceſſit aliq̃ cauſa manifeſta que id poſſet cauſare, q ſi ea cauſa abſit clarum liquet vi morbi id cõtingiſſe,ſi vero cauſa exterior o currit,tũc procedere op; ſi vna aut plures,& ſi ſole aut vna,cũ morbo occurrerũt,nã ex eo tẽperanda ẽ ſnia. Notãdũ prĩo,q cũ multiplex ſit litera ea q̃ ex arabico,beñ ſubterfugit labo rem cum ſolum ſe refferat ad interrogationẽ,litera vero prior greca expreſ ſius loquitur cu; ait & nõ ẽ tibi pſe vt ſignifices ſuper illo per reliquas ſigni fica-

ficationes. Extat ergo num pricipalis hesitatio quid itelligat hip. p hec alia signa q̃ ptio precipit, i quo passu thadeus abscódidit gloriã suã, & nõ deside rat itelligi ab aliquo mortali ũ Gal. vero in calce cõti huius duo dicit de tali bus signis, ptimũ ꝙ nõ appareant i principio itellige tu nisi raro, ideo p talia medic⁹ nõ potest certificari, pcedat ergo ad iterrogandũ, dicit. 2. ꝙ & si ap pareãt in tali tpe ifirmi süt iudicii, & ideo p talia dubia signa nõ debet stabi liri medicus certitudinẽ pnosticatiõis, ideo remittit nos ad signa sequentis text⁹ q̃ videt fauere huic motiuo, cũ dicat de his interrogare q̃ ãtea monui .s. dic tu ã cã exterior precessit, subdit alia q̃ꝙ signa eẽ cõsideranda q̃ in toto corpore, & ẽt i oculis existãt, Itaqꝫ ꝙ gal. i dicto calce nõ explicat, qualia sint hec signa q̃ scrutari precipit hip. nisi ꝙ nõ visunt eo tpe aut süt ifirmi iudi cii: & quali hui⁹ sint cõditiõis i sequẽtib⁹ mõstrauit, potestqꝫ colligi ex sup ficie verborũ ei⁹ ac ex textu sequẽti talia signa q̃ docet scrutari, eẽ i toto cor pore & ocul, quib⁹ visis si eo certificari potuit eũ turpẽ vultũ vi morbi sic eẽ affectũ bene quidẽ, aliter pcedat ad itetrogationẽ causatũ manifestarũ; ꝙ si absint, tũc nõ ẽ dubiũ maleficiẽtia morbi accidisse. Ego aũt i suplemẽtũ eorũ dico, talia signa eẽ pulsũ vrinã cõditõnẽ febris, cõstitutionẽ ãni, habitu dinẽ toti⁹, regimẽ pcedẽs & alia id gen⁹, viso igit tali vultu i cõplõne cole rica & dieb⁹ canicularib⁹ cũ calore febrili satillãte, facile ẽ itet initia morbi talẽ vultũ vi morbi posse cõtingere, sed si medic⁹ nõ ẽ mltũ ibut⁹, & aliqua pugnẽt aliquib⁹ puta habitudo dutã & musculosa, caloti mordaci, aut regi mẽ ctasũ qd solidos effecit humores, vrine ignee & pulsui velocissio in hoc ancipiti iudicio, medic⁹ poterit dubitare, si vi morbi solũ talis vult⁹ sit fact⁹ q̃a aliqua stipulat, aliq̃ pugnãt, tũc autor ad cõplectũ iudiciũ pcipit interro ges, an causa manifesta pcessit. Ego in preseti si licet disentio a gal. prio q̃a forsã nõ credidit esse hec illa signa q̃ hip. docet scrutari scdo ꝙ talia semper possũt videri itet initia morbi, nec ꝙ vellit alia signa eẽ attẽdenda propter ifirmũ iudiciũ ipsorum, q̃ ad ifetiorẽ narrationẽ pertineãt, sed dũtaxat i eo dubio procedat ad iformandũ se ab ifirmo, & astantibus de causis preteritis & ptesẽtib⁹, q̃a sic fit prio de locis affectis iformatio, vt possit certificari de malicia morbi. Sed op⁹ est deide reuertam⁹, ad id qd supra agitatũ ẽ quali hi. precipiat alia iterrogate, cũ gal. dicat i cotõ, eẽ hũc passũ medico glorio sũ. apperiendo ifirmo aliquid certũ de causis manifestis, & tanto se ostendet sapientiorẽ q̃ ãto ad vnã causam precisa se adstrixerit, si. n. id per infirmũ cognoscit, vile est preciũ sui presagii. Dico prio facili⁹ ꝙ medic⁹ potest ha bere opinionem causas manifestas habere igressũ i eo affectu: sed que illarũ sit dubitat, & id iterrogat, & inde aliq̃d glorie comparat, offert. n. infirmo hoc modo, compertũ habeo hũc tuũ affectũ a causis primitiuis habuisse de pendẽtiã, sed vollo abs te iformari ã isomnia an fluxus an aliud fuit i causa apteciat ifitmus eã notitiam, & respondet q̃nqꝫ vnam illarũ causarũ aliquã

 do duas

do duas,& hoc de mente gal.est in cōmento. Sed quia ipse vult medicū sic esse eruditum atq; instructum, vt ad vnam vel alteram causam se determinet, ideo radicitus respondeo, q̄ hip. non loquitur ad perfectissimos medicos nam tales viso in initio sic deffedato vultu, ac perpensis signis aliis de quibus diximus, non dubitarent vi morbi talem affectum accidisse, aut q̄ non solum in vultu, verum in signis totius corporis videt pōdus morbi, vt supra excitauimus, sed quia non sunt omnes exercitatissimi, ideo ad rudes est iste sermo necessari⁹, de interrogatione absentie aut presentie causarū primitiuarum. Ob quod gal. i cotō hortat̄ iuuenes q̄ non desistant assolerti inquisitione circa infirmos, nec difidant de se si talia extemplo non diiudicēt & introduxit exemplum de quo in multis locis de duobus gemelis valde similibus qui non discernunt nisi a necessariis, ad quos sit diutina conuersatio concludit ergo hip. si viso tali vultu, & perpensis aliis signis, nō tescis determinare, si vi morbi talis facies sit tunc interroga ab infirmis si preessit aliqua ex primitiuis causis. Et nota quanto rationabilius de illis signis sentimus, quam alii, nam si illa signa alia non sint in principio nec magni momenti, tutius esset precipere primo interrogare, & non linquere animū suspensum. Quod autem deductio nostra quod hip. ad imperfectos duntaxat medicos loquatur, sit rationalis probatur, quia tanti momenti est aut forsa; maioris, ipsum medicum cognoscere de causis primitiuis, que ipsarum est precisa, quanti est cognoscere, si vi morbi illa affectio acciderit, aut non, nō ergo licebat medico aut decenserat ignorasse secūdū, verbi causa si vi morbi id contingit, & cognouisse primū, sed textus presupponit ipsū ignorare, si vi morbi id contingit, ergo non loquitur ad exactum medicū, nam ille & determinatam causā primitiuā potuit cognoscere ergo ad imperfectum loquitur q̄ vtrūq; ignorat pro eo statu. Sed in narrando causas extrinsecas & manifestas q̄ possunt esse i causa talis affectus, tres tetigit gal. per quas licet intelligere alias id genus pria est vigilia imoderata, q̄ de se inflāmat & dif-flat spūs, ac priuatiue cum minus de alimento mēbris apponat̄, ex deffectu alterantium facultatū, atq; i ea diuersis phātasiis cruciatur eger sic q̄ per lectum agitantur valde, qd̄ non parum debilitat eos i scda apho. i cotō illi⁹ febricitantibus non leuiter qd̄ etiā in parte scda primi de eis q̄ ex vigilia proueniunt, huiuscemodi est mestitia, per quam angustiam licet intelligere, nā tristicia sola sepe presertim si est de preteritis conducit somnum, ipsa tamē etiam exuat ossa, que autem est iuncta timori multo plus alterat corpus. Scda causa est fluxus ventris imoderatus per quem licet intelligere, quaz cūq; ex upantē vacuationē q̄ inanire habet preserti si ex humoribus fuerit laudabilibus est.n. cuicumq; tali vacuationi affinis casus virtutis videndū 5. & sexta apho. & sola corporea moctio surgēdi ad sellā nō parū debilitaret eos ab ea. colg. 7 d; corporeū exercicium raro habet igresū cotō illi⁹ febrici, nō

leuire

leuite. Vltima causa est imensū ieiuniū, qđ aliq̃bus corporib⁹ magne resolutiõis ē occasio, vt ē videre.10.de morbis curādis.c.3.& p A ui.pria.4.de cibatiõe febricitātiū, vbi habes hũc ipm vultū ex magna enedia īductū, habesq̃ 4.apho,ac.7.q̃r ieiuniū sit species vacuatiõis q̃ oīa cũ p gal.sit optimeq̃ deducta supsedeo. Sed nõ ē exigua dubitatio q̃r alui fluorē exteriorē vocet cā; q̃uis.n.vacuationē& potissie pēdētē a nā extrīsecā nuncupauit cā;, põt huic dubio satisfieri, prio q̃ apđ medicū oēs res nõ nles vocat cāe extrīsece sic animi passiones eius rationis sunt, cum igitur vacuatio sit altera harum rerum, exterior causa dici p ɔtest. Secundo respondeo & melius q̃ differt satis dicere causas manifestas, & dicere causas primitiuas seu extrinsecas, na; & si omnis causa exterior seu primitiua sit manifesta non conuertitur, fundat hoc totū ī dictis gal. prio de diff.febriū.c.3.in textu āticipāt cõsistētiā febriū euidētes cause.i.manifeste p q̃s non solū primitiuas, sed antecedētes l; ītelligere, & clarius fundat hec sententia.5.par.apho.i canone quecũq̃ abortiunt in scđo mēse absq̃ causa manifesta per quā gal.ī cotō ītelligi febrē diaria & alias id gen⁹, vnde ex his q̃ gal.hic &.4.apho.ī cotō illi⁹ q̃ sāguiem spõte mingũt consentaneum est colligere q̃ causa manifesta bifariā dicit, vno modo q̃ exterior, alio modo q̃ cognita ipsi medico, & si corporea sit, & ita causas naratas per autorem in presenti vocamus exteriores, q̃a manifeste & cognite omnibus. Quod iterū restat declarādū, vnde minus periculū q̃ ille vultus ex publicis causis talis sit, quam morbi magnitudine, nõne ex fluxu sanguinis põtest quis ad mortem facile terminari, item spāsmus siccus qui a toto genere pernitiosus solet exquisitas vacuationes comitari, item ex ieiunio, locis supra citatis quis ad tabē aut mortem ducitur. Respondemus q̃ he cause non absoluunt a timore, ob qđ solū dixit minori cum periculo est, minus mali est.n.a publicis causis vinci, quia ipsarū affectio facili⁹ corrigit, preserti cũ nõ cõsequntur finē malitie, qđ dico cicius itereat aliquis a te lo q̃ ab aptē sed ceteris paribus est maior spes ī castigādis exteriorib⁹ causis & absũt facilius, meliusq̃ esset nec naturam vinci a talib⁹ manifestis causis Est etiam aduertendū ad id qđ dixit hip.in textu, q̃ si vitiū talis vultus intra vnū aut alterū diem non cõsisterit, hoc est non releuatur infirmus & melius se habet. est inditiū talem defedatiõnē non pendere a causis primitiuis sicut etiam sentit gal.non esse exiguum testimonium ab eis pendere si exisTētibus aliquibus occasionib⁹ ex morbo vt talis vult⁹ possit succedere differatur ea turpitudo ad plures dies, sed de hoc vltimo in sequenti textu. Sētit ergo de primo quod ponderare volumus quasi iuuat, peccatum ex publicis causis intra tam breue tempus possit releuari, & sic eo reditu ad priorem statum poterit excusari ab interrogatione, cum illud ponatur pro signo discrepantie inter vtrumq̃, item si illa phisica regula vera est quod id agit forte agens ī breui spatio, qđ magis lētū ī prolixo, & cõstat q̃ tātam impressio

nem po

nem potuit inducere harũ causarũ ĩpetus quãtã ĩ extẽso tpe morb⁹ cronic⁹ sed que fit ex morbo cronico nõ potest reformari nisi longo tempore iuxta illud Hip. q̃ multo tempore extenuantur corpora. Item ex fluxu sanguinis vi demus aliquãdo succedere hidropisim & similia que non nisi longo tẽpore curantur. Pro solutione dicimus ptimo ꝙ melius est informari ab infirmis quã expectare illud inditium, eo ꝙ si esset obuiandum morbo differre in talibus esset malum i.4 apho. dico. 2. ꝙ & si interroges infirmum prestat ad illud indicium attendere quia saltim ex eo colliges non confoueri etiam a morbo illum affectum, in comertio causarum manifestarum, dico etiã ꝙ & si vultus ita extemplo non reddeat ad pristinum nitorem sufficit non deformari plus, ac tantisper reformari, propter quod notandum ꝙ nitor qui in facie apparet est pendens a sanguine & spiritibus teplentibus & colorantibus faciem, sub eo splendore, & licet impetus causarum occurrẽtium subito possit manire hãc substantiã; & ſps extirpare, cum impressio talium non valuit membra radicalia infirmare & que sunt minera significationũ; & virtutum recedentibus illis causis sub breui spatio nouus sanguis & spiritus acquiruntur, quo viuidus color & species acquiritur. Iuxta id Hippo. que vero modico modice, ex quo licet apparenter in febribus colicatiuis, sit tanta inanicio vt in habitualibus inde ex primis releuatur infirmi, ex secundis minime, nec etiam lentum agens prolixo tempore semper consequitur quod intensum breui, nisi sit intra latitudinem sue potentie ob que omnia consentaneum est si vultus breui spatio reformatur, non esse id vi morbi in ductum, quia id morbo vlterius vincente naturam non posset reformari nisi a tempore declinationis Sed restat super principali considerandum, nam non videt sume verendum de tali vultu quandoquidem rationabiliter succedat ad calorem satilantem; habitudinem colericam. Vnde iuxta id hipp. in morbis minus periclitantur, & iuxta dicta superius ꝙ rationalitas insignis minuit timorem. Dic ꝙ sat mali est peruenisse ad tantam trãsmutationem, & elongationem a statu naturali, ꝙ facies illa sit defuncto similis a quauis causa sit, & si metus temperetur iuxta variationem causarum, & sic minoris momenti est quam si cum contrariis dispositionibus esset ea turpitudo, nec Gal. eum vultum sub illis dispositionibus induxit vt maioris esset periculi, sed ꝙ in tali configuratione minus presumebatur de causis primitiuis, ideo si cum toto illo non certificaris, intertoga sicut in contrariis causis presumitur magis super causas euidentes sicut dixi in cõmẽto precedenti vt ponderauimus i regione frigida eum vultũ eẽ minoris periculi, non ꝙ non sit maiores ceteris paribus quam i calida si vi morbi, sed q̃a quãto min⁹ proporcionat regioni tãto magis ꝑsumit de causis manifestis que alleuiãt metum. Et demũ nota ꝙ licet pria apho. quanto resolutio est occultior, tanto virt⁹ est fortior, ꝙ lꝫ i ꝑsenti cotõ de tali isẽsibili diffiatione

mẽtio

mentio fiat quod virtus nō constat multum, imo debilitas virtutis est altera de causis dissolutionis, bene arguitur sup potentia cause disoluētis dispōnēq; humoris disoluendi quod tenuissimus sit, q̄lis est colera, & ad istud ꝓpositum pōt cōduci dictū gal.i.2.de diff.feb.vers⁹finē de tēpo.ꝑticularibus febris quod eo tempore si virtus cōstat cum humoribus tenuioribus est causa sudoris q̄ est vacuatio sensilis, quia si virtus esset debilior esset ressollutio insensilis ꝫ ille passus aliter ē intelligendus vt vbi poteris videre quare &c.

¶Si vero in morbo vetere iā triduo talis fuerit vultus: de his interrogare oportet de quibus antea monui alia quoq; signa esse cōsideranda: que in toto corpore: atq; ēt i oculis existūt. GALENI.

Principii nomē significat primariā morbi accessionem, q̄ nondū vllā obtineat latitudinem, & itē eam que ad aliquod tēpus, non tñ multū extēdat, neq; nō primū egrotatiōis tēp⁹ a q̄ alterū numerāt adcensū, deide tertiū cōsistēdit vigorem & demū quartū inclinationē. Cū itaq; dixerit paulo ante Si igitur iter initia morbi talis fuerit vultus, per illam dictionē nequaq̄ indicauit cuiusnā de tribus pricipiis faciat mētionē nunc vero scribēs, si vero in morbo vetere iā triduo talis fuerit vult⁹ clare docuit vt de eo agat q̄d habeat latitudinem, id enim ad triduū vsq; porrigit. Ergo tantisper q̄ his docuit antea signis existimauit addendā esse ductā ab aliis signis finitionē de quibus dixerat, nec dum possibile sit aliis scrutari signis. GLOSA.

Gal.ꝑ quā breuiter se habuit i expōne hui⁹ textus, par ūq; debet thadeo in presenti, q̄ propter, nostrā addamus sniaꝫ, q̄ est quod cū cōtigat ipsū medicum ifirmos videre quādoq; a prīo die morbi, q̄doq; post tres dies, iuxta quā cōtigentiā, hip. intētio i hoc textu est docere quātū interstit inter huiusmodi iudicia diferenda, penes variationē horū dierū, & sic q̄d addēdū sit sentēcię enucleate in textu precedēti. A ge igit quod post tres dies vocat⁹, vultū vidisti infirmi de quo disseruimus, tūc non desinas iterrogare de illis tribus manifestis causis quarū precessit narratio, quod si qua, aut plures precessit non vere beris valde, & principaliter ad id intendere, si viso infirmo a prīo die eū vultum, post tres concernisti, tūc.n. ea interrogatio habet iustū locū. si.n. morbus tanti ēst impetus mirum est tot dieb⁹ mānsisse cū vultu fere nr̄i, imo die b⁹ ellapsis ipsum permutatum cerneres, quod si obicias ad accionem.2.de diff. morborū &.1. primi temp⁹ exigi, tāquā requisitū q̄dā: ergo potuit vi morbi post eos tres dies talē comparere vultū, & antea non defectu temporis, dic quod morbo impetuoso cū illis conditiōibus supra narratis, sat sufficiens tēp⁹ est vna, aut altera dies, qua debet macies plusq̄ expectabatur comparare Iusta id hip. i scda apho. minui plus aut nil, vtrūq; malum, potuit tamen vlterius post eos dies deturpari facies ichoacta turpedine vultus in precedentibus, sed quicquid sit de hac consideratione superius excitata. Textus iste principaliter loqtur, te vocato ad ifirmū post tres dies, quē ātea nō videras in quo

inquo viso vultu sic turpi si aliqua causarum primitiuarum p̄cessit bene q̄ dem metus temparatur; & post illud spaciū, rationabilius sup eis presumitur sed accede iam ad vtilitatem huius text⁹, pone non fuisse causā manifestā in talis vultus efficientia, tunc iubet hip. ad certitudinem presagiri alia signa contemplari, que in oculis et toto corpore apparent; &non videtur mihi textus sētentiam coartādā ad diem q̄ precisse, post tertiū, sed qđ text⁹ precipiat ea signa attēdenda eē ad certitudinē iudicii, cū post tres dies morbus affligat. 2. textus est, q̄ licet talis vultus sume exitiosus sit, si post illos dies visitur, etiam absente causa primitiua, non est sic verendū, vt eodumtaxat mortem posses predicere, nisi alia signa timenda i oculis & toto corpore ad sint; nam non est multum, q̄ in morbo iam quodāmodo veteri, membrū sic delicatum ac ex variis cōstans possit vi morbi etiam impetuosi defformari secus est de tali vultu, si in primis diebus adeo defformetur q̄ mortuorum vultus similis fiat, etiam si eo tempore non sit opus reliqua signa contēplari in oculis & toto corpore, ob quod monet post tale spatium reliqua signa di cenda contemplari, & non antea vt singulariter in textu precedēti cōtra gal excitauimus, frusta.n.tā cito reppeteret eamdē snia;, cū in priori, prio signa scrutari docuit, deide p̄cipit iterrogare, nūc vice versa, prio iterrogare dein de alia quoq; signa cōsiderāda q̄ in oculis & toto corpore, ergo aliud intēdit qđ ēt introduxit hip, tanq̄ prohemium quādoq dē de illis signis erat pertractaturus deinceps q̄ in oculis visuntur & toto corpore de oculis iquā textus sequēti ac in alio post ipsum de acubitu quod ipsum corpus totum respicit. Signa ergo a turpi facie debilitātur post p̄cipiūt, ideo iuuari habet p̄signa ex oculis & acubitu, nō q̄ hic colligas ea signa de oculis & accubitu prio die non eē cōcernēda, sed forsā nō stati apparet ipsorū iudiciū, & sufficit vultu; sic turpem cōtēplatum esse, qui sat cerebri ostendit lesionē qđ deide manifestius p oculos & acubitū apparebit. Morbum a ūt triduaniū vetere; vocat quia acutorum valde, consistentia est, sic breuis, vt sit sibi senectus materia vti habentibus etatē breuem vt alias videbitur quare &c.

De signis que in oculis existant cap. iiii.

Si enim lucē effugiāt: aut nolētes illa chrymēt: aut puertant aut alter altero fuerit minor: aut cādidū rubidū habeāt: aut liuidas aut nigras venulas: aut pituita appareat circa obtutū: aut sublimes tumidi ve oculi: vel caui admodū fuerint vel totiūs color euariet vultus. Hec enim oīa mala eē atq; exitiosa censendum est. GALENVS.

HEC OMNIA accidentia in cōmune preter naturam sunt, sed dissidēt inter se eo q̄ quedam contraria nature, alia vero (vt ipse antea dixit) maxime contraria existūt & ob eā rē ex cōmuni epilogismo ōnia quidē exitiosa existiabūtur. Sed p q̄titate cōtrarietatis minusq; & magis id obtiebūt. At

vero

vero affectiões ex q̃b⁹eueniāt ꝭ ſquelā dectetorū.Hip.rectius ē deiceps conſiderare.Itaq; refugere lucem quod inquam eſt auerſari propter debilitatem accidit viſorie facultati, quæ nõnunquā; affectione laborat opificiorum velut per lipitudines,interdum ipſa ex ſe afficitur dum exitiale inditium eſt.Pati modo ſi oculi illachrymāt ptopter lippitudinem, aut fluctionem aliquam de capite decumbentem preter naturam quidem affectus eſt non tamen omnino ſignificat abolitionem.Si vero propter debilitatem de detentiore facultatis exitioſum inditium letaleq; eſt. Porro peruertuntur oculi conuulſis muſculis eos commouentibus.Quod ſi fuerit illorum tantummodo affectus nihil difficile ſignificatur, ſi vero principii neruorum quod quidem cetebrum eſt ſumme exitioſum eſt, propinquantes enim muſculi principii affectū priusquam ceteri perſentiſcunt, interdum ii qui in oculis ſunt de quibus nunc dicit,quandoq; crotaphite.i.muſculi timporum nominati de quibus libro de articulis indicauit.Quinetiam fieri alterum oculum minorem q̃ qui conſtet ex natura accidens exitioſum habetur indicat enim extingui facultatem regentem eum.At vero albamentum oculi appatere tubtum quomõ pet lippitudies quaſdam accidit.& itē quaſdam temulentias copiam ſignificat quæ in cerebro ac membranulis fatiget intetdū etiam inflãmationem quæ in eo infeſtet.Nam vtrouis modo ſanguis ad oculotū venulas exprimitur,& obeam rem pars in eis cãdida tubra apparet,quæ cotalla apellata ambit circitet,quam per diſſectiones docuimus omnium in oculis membranularum tunicularumq; copulam quandã haberi,& item docuimus vt ambientis caluam membranule termin⁹ ad eã vna cum venulis permeet.Ceterum vt ob hec dixerit candidum fieri rubrum perſpicue indicauit ex iis quæ ſub inferens ait,aut liuidas,aut nigras venulas habent,id vero perq̃ exitioſum cenſetur,tubre enim apparent venule etiam propter nimietatem,vt dixi,vel inflãmationem quandam quæ in cerebro fatiget,At vero nigreſcunt & liuent refrigerate, refrigerãtur vero extinte,ita fit vt colores prorſus exitiales aſſidue exiſtant. Ceterum pituita accidit oculotum vt conſtat,tu; ob affectū opificiorum queādmodū per lippitudines:tum etiam aliter que nullo cum periculo eſt.Po to accidit ꝑpter imbecillitatem regentis oculum facultatis naturalis que impos eſt oculorum conquerere alimentum,pituita enim(vt oſtenſum iam eſt)excrementum ſemicococti alimenti eſt.Etgo pet lippitudines pre copia humoris preter naturam& item ꝑpter affectionē opificiorū veriſimīſe ē nequaq̃ cõcoq̃ recte alimētū eorū.At vbi iopia pſpicua ē q̃ cauū idicat oculorū cauſa de nimietate prorſus tecedit.Sed reſtat virium debilitas ſola non que l; ſ; admodū vehemēs q̃ nec minimū quidem alimenti oculorum abunde cõcoquete poteſt.Quinetiam ſublimes oculi.i.inſtabiles & ſubinde cõmoti ſignificant,aut delitium,aut ttemorem circa muſculos eorum e quibus alterutrum

rutrum per relatam affectionem exitiosum habetur, profecto delirium ex inopia maximo cum periculo est:& item tremor perper ariditatemopificiorum insanabilis est. At verotumidos oculos aut admodum cauos de testatur. Itaq; tumentium accidens oculorum inter initia quoq; fatigat egrotatiōis,maxieq; vomētib⁹ex copia igesti vini sibiq;. Caui vero admodu; oculi nequaq̄ fiūt & ob eā rē neutrū cōmemorauit accidēsiter initia dū ait. Nal⁹cōpressi⁹ oculi caui hoc q̄dem ea rōne q̄ nllo pacto appareat i vultu exitioso,nam quo pacto pariter caui tumidiq; oculi erunt,illud q̄a nllo mō tantisp eueniat. At q̄ videnť ea q̄ dicta sunt de oculis tumidis cum prędictis pugnare. Cum.n.dixerit de vultu exitiosō nasum cōpressum cauos oculos,tum aūt talia diffiniendo iis q̄ triduo tā appareāt tumidos neq̄quā recte adiecit. Sed qđ mihi videť ab Hip.factum,hac orōne ia; explicabo, pmutando omne; eius fmōnē in hanc dictōne. Si vero morbo vetere iā tri duo talis fuerit vultus,de iis interrogare oportet de q̄b⁹ antea monui alia quoq; signa cōsiderāda q̄ in toto corpore atq; etiam oculis existant. In oculis vero signa exitiosa iā triduo talia sunt,si lucem refugiunt,si lachrimāt,si puertunť,si alter altero fuerit minor & candida pars in eis rubra appareat, si venulas habent,aut nigras,aut liuidas,aut pituitā angulis inheręscit, aut sublimes sūt,aut tumidi,aut admodum caui,aut totius vultus color euariat. Hec enim omnia exitiosa habentur:& quicq̄d horum existat circa vultum prędictum iudicium non paruum est futurę mortis, Igitur ad hunc intellectū vt mihi videť, numerātur cum ceteris significatione quecūq; i vultu exitioso pariter existere queunt,atq; etiam tumidi oculi qui simł existere nequaquā possūt. Quia nō solū instituerat dicere quecunq; simul sint cum vultu exitioso, Sed etiam ex signis exitiosis q̄cunq; circa vultū apparent. Quocirca si non vnum solum,sed etiam plura de predictis non possint esse in vultu exitioso,nulla pugna erit in sermone eius qui de prauis signis omnibus faciat mentionem. Ceterum vt recte dixerit nec dum possibile sit aliis scrutari signis considerandum iam est vno capite cōmuni tali. Vnumq̄dq; ex predictis,aut non accidit inter initia,aut non ex toto exitiosu; est. Sed seorsum singula consideranti tibi videbitur id q̄ maxime verum. Igitur ex multa vini potione nōnunquam & vomitione vehementi inter initia mor bi lucem effugiunt,itidem lachrimant & peruertuntur oculi, aut sublimes fiunt,aut tument,aut venulas habent rubras. At vero in colorem nigrum aut liuidum mutatio venularum nunquam accidit inter initia. Quomodo neq; insigne cauum neq; pituita oculorum. Sed triduum aut quatriduum (quod minimum fit) in genituram talium desideratur.

GLOSA.

Cum inuitauit nos in precedenti textu ad signa i ocul cōtēplāda,suū pse quit intentū,& sunt pluta,q̄ ōnia testanť preter nłem dispōnē lm̄ magis & minus

min⁹ ideo nō sūt eq̄lia ī malitia. Incipit ergo alesiōe ī visu & spū visibili, ī ver bo si lucē effugerit. Ob q̄d expediēs ē notare q̄ ocul⁹ q̄ organū ponit vis⁹ vt ē videre mile locis ē v̄lde affine mēbrū & alligatū ipi cerebro, ob q̄d. 2. ar tis puæ dūtaxat de signis oculorū, & nō de alio anexo seu orto ab ipo cerebro fuit ꝓsequt⁹, oīq̄ cerebrii pte p̄stare cōpaginē ocul, scis eī sinuos cauos ōneq̄ gen⁹ pelicularū igredietiū talē cōpōnē; ide deriuari, nec min⁹ ꝓpia cerebri sbā tēpando copiā spūm vesiuorū, quos supeditat ipsis, sic. n. aui. i. 3 tercii virt⁹ visuū descēdit a cerebro, & spūs visibilis sbā. Cui astipulat̄ gal. q̄rto de morbis curādis ī pricipio q̄m impl̄e ē oculos ꝓut op; curare, nisi ca piti pri⁹ cura adhibeat̄, itaq̄ ocul⁹ ē organū q̄dā, quo ipm cerebrū videt se cūdo de locis affectis vers⁹ finē. Op; scdo notare ꝑ veritate ad hec ōnia sig na de q̄b⁹ hip. q̄ p̄dicta nocumēta q̄ i ocul appent, aut accidūt ꝓpter lesionē & ꝓpiū affectū ipsorū, & sic nō sūt alicuius timoris q̄ huic dictioni attineat, aut sūt ob cerebri dānū q̄d ipsi oculi sētiūt, q̄d gal. facile dedit itellig̃e. 4. de locis affectis. ca. 1. verbo q̄ si oculi in vis⁹ priuatiōe nihil mali visi sūt habere nocumētu; erit ī neruis q̄ ad oculū decedūt, tūc igit̄ ē hui⁹ textus farrago, & ex talib⁹ signis ē timere. Quale aūt sit hoc dānū cerebri, sic idicatū tali oculorū lesione, coiter aut p̄sētia iflāmatiōis i ipso, aut cōuulsio i partib⁹ ipsius q̄ cōuelli possūt, aut deffect⁹ notabilis ī facltate detētoria & cōcotrice, extīctioq̄ i instrumento ipsarū q̄d ē calor nr̄is, q̄ ōnia aut singula si significēt satis sūt verēda. Sed ad maiorē lucē anteq̄ descēdam⁹ ad text⁹ materiā, aliq̄t pūta op; idagare, q̄ iure p̄supponi vident̄, ē prim⁹ de colligātia mēbri prici pal ad sibi subdita. 2⁹. si apā i cerebro aut spasm⁹ sic⁹ ē necessario iferēs mortē, hic. n. colligemus q̄ horu; signoru; sint simpl̄r letalia. De prio aduertēdū est q̄ q̄do organū cōpatit̄ pricipali, aliis organis nō lesis, duo cōsiderant̄ inde, alterū ē maior affinitas illi⁹, & de hoc dixit Aui. pria terci cap. 6. tra. 1. q̄d ē cerebro ꝓpiqui⁹, citius ab eo suscipit dānū, scd̄m ē q̄ illd̄ dānū i prici pali nō ē sumū, l; sit notabile, de quo hip. i febribus si puentu; sit vt nō videat nec audiat &c. Ecce q̄liter nō expressit vnius organi dūtaxat nocumētu; sic i appoplexia ē ōnimoda ociositas i epilepsia minor. Notādū vlterius de mente gal. 3. de locis affectis cap. 1. q̄ mēbra lesa p coitate; bifariā afficiūtur aut cōmissa aliq̄ q̄litate, seu humore nō suppeditādo nr̄iter, i quo affectu ꝓximiora organa magis ledūt̄ existente viarū equa dispositione ac resistētia, aut nō cōmissa vi q̄ suppeditāda ē, & id aut penuria illius sbē q̄ cōmitti habet, & sic distātia prio deffíciūt, ide ꝓpe morte; cōsūpt;, extrema frigescunt solo pectore calido, aut p retrationē viriu; q̄s ad se vocat pricipale, vti satelites ad arcē, & tunc citius icipit defficere i ꝓximiorib⁹, sed reformātur tātisp, vers⁹ ea; ptē a distātiorib⁹, retractis viribus, si vero i his gradib⁹ cōsideres, prim⁹ est mioris colligātiæ & i hoc. 1. illa est maior q̄ respicit vim solā absq̄; sbā ipsā defferēte, vti de virtute sēsili & motiua apd̄ gal. q̄ ad alia pter oculos sa

oculos solũ ad instar lucis irradiat, sed de hoc alias, si aũt in ea coitatio abso luta q̃ maxima dicta est apud A ui. pria terci, sit alius modus colligantiæ a predictis, perte considera, si igitur oculus ex cerebri affectibus, ad hãc textus narrationẽ puenit, ex tali coione, consentaneũ fuit eos modos colligãtie explicasse. De scdo dicimus, & faueat nobis ille mesue capite de frenesi, cura hui⁹ egritudinis si iã impressit cassa & vana est, si vero nõdũ pl'is, sed nõ apd stultos & ignaros medicos, ex quib⁹ verbis cum aliis q̃ ponit gal. 7. aph. cotõ illius quibuscumq; schachilõ &c. Colligitur breuis ressolutio, q̃ apã ce rebri confirmatũ est simplr exitiosũ, si vero non peruenit ad eũ statum, nõ erit tale, sed quia vt colligitur. 10. de vsu partiũ & pria terti per A ui. partes ipsius sunt tres. ventriculosa, medularis & mirigarũ si snia ista vera sit i apa cẽ harũ singularũ partiũ, dicim⁹ q̃ sic sed principaliter earũ partiũ q̃ ad vẽ tres terminantur, nã intẽperat maxime spũ; substãtiã, q̃ temperies inspirationi sũme est necessaria ipsi cordi, qđ in parte sentit gal. in sexta apho. cotõ illius si cerebrũ incissũ &c. Vbi se ressoluit cã solutionis speciem eẽ simplr letalem, q̃ ad ventres penetrauit. Sed hoc totum habeat dubium ostenditur ex eo textu hip. dolenti aut circundolenti caput pus exiẽs p aures remediũ est, vnde colligitur ab apatẽ confirmato euasisse quãdoquidẽ pus non fit nisi in abcessu iam confirmato. Item videtur q̃ hec distinctio de confirmato & nõ confirmato sit oio friuola, nam apã existens in statu videtur dici confirmatũ q̃nquidẽ puenit ad vltimum sui esse, sed post eum statum fit euasio in salubri, eo q̃ habet quatuor tpa, morbus nrĩs salubris curatus a natura. Breuiter & si aliæ possent fieri rationes dicamus, cõclusionem iã habi tam verã esse, & q̃ pus illud primi argumẽti non exiuit a ppia substãtia cerebri dilacerata. Sed ab aliqua cauitate interiacente, aut a partibus glãdo sis replenti b⁹ & additis, & ad. 2. dicimus q̃ multũ refert dicere apã pueniẽs ad statũ, & cõfirmatũ esse nã hoc significat eẽ peruẽtũ ad vltimam maliciã possibilẽ q̃ illi generi morbi est plis, esse autem i statu dicit peruẽtũ esse ad apicẽ non vlterius suscipiens incrementum, simile huius habes per A ui. 11. terti, q̃ a malitia in corde complonis confirmata non est euasio, non tamen facta cõplõ est semper confirmata, alioquim nullus ethicus sanaretur. Cu; igitur plura horũ signorũ nostri textus pronũcient i cerebro ipso apã calidum, nec ide censsebuntur, simplr letalia, nisi sub eõ statu confirmationis potissime si plura non concurrãt simul, nam cũ fluxu lachrimarũ ex vno tã tum oculo, & vera aleuiatione, ego ipse vidi duos pueros euasisse. Sic dicẽ dũ de cõuulsione si sica sit & in vltimo malitiæ quibus sic preambulatis, reuertamur super primo idicio textus de fuga aut intolerãtia lucis. Pro quo sit nobis philicum fundamentum, q̃ color & lux sunt visus obtã 2. q̃ excelens sẽsibile corrũpit sensum, 3m. q̃ agens dicit vigorosũ aut in se, sicut solis splendor, quem nõ substinet nisi robustissimus visus, vt aquile, opposito

oculus no-

oculus noctue de quo A ui, ita se habet intellectus noster &c, qua de causa plurima animantia q̃ lucẽ nõ valent sufferre in tenebris ambulãt, & tũc prẽdantur, aut dicit̃ excelens sensibile cõlatione alicuius potẽtie, quã excedit, & si ipse nõ sit tãti impet⁹. Sicut in presenti, nã idem lumẽ qđ sanis oculis est gratũ, ipsis affectis redit̃ infestũ, ob qđ significat̃ ibecillitas in spũ visibili, qui ad oculũ descendit, qui cũ nõ infirmet̃ propter affectum propium oculi, vti in lippitudine seu obthalmia cõtingit est inditiũ cerebrũ sic eẽ affectũ, ꝙ spiritus aut exigua cõpia suppeditãtur aut in q̃litate vitiosi & intẽperati, & ideo non sũbstinẽt radiorũ põd⁹, quia ĩtemperaturã sequit̃ debilitas, sicut temperamentũ fortitudo. 4. de sanitate tuenda, & ille hali in tract. de testiculis i. 2. artis curatiue, colligit̃ ꝙ id e aliud sũme verendũ. s. elongatio spũm a sua propria nã & cõditiõe nã cum sint de lucis natura. pria aphõ. & tra. de virib⁹ cordis per A ui & ideo tristãt̃ in tenebris pria. terci. Cu; igit̃ in pcedenti ad hũc sit puentũ statum, ꝙ odio sit ipsis lux malũ quippe grain de significat̃, sicut in simili hidrophãtici aquã haborrẽt ĩm veriorẽ opinio nẽ, ꝙ id venenũ rabidũ siccũ sit, ꝙ corpora effecta sũme sicca aquã haborreãt oĩo, dimitto eos imaginari sẽper canem qui eos momordit, quẽ i aqua representari attumãt. sed de his hacten⁹, dicebat igit̃ aui. ad ppositũ; 2. 4. si sit vehemẽs amor tenebret tũc est mortale; nisi sit vehemẽs dolor in capite aut oculis, nam propter ingentem dolorem harum partium solent egroti eligere tenebras ad maiorem quietudinem; & si valeant lucem sufferre, qa ipsa ledi percipiunt, ipsam fugiunt; ex quo licet per viam signi tale lucis odium detestabile sit per viam cause non essed detestanda. Dicit gal. deinde in declaratione huius signi, virtutem in se ipsa debilitari, sed in primo de anima dicit̃ in erroribus eo textu si sennis haberet oculum iuuenis. &c. vbi colligitur animam nec facultates in se ipsis debilitari, sed duntaxat instrumenti aut organi deffectu, dicimus nos idem intelligere ex Galeno, tunc. enim virtus ex se ipsa debilitatur, cum in organo particulari non est noxa, sed in radice vnde emanat. Super alio signo scilicet in voluntaria lachrimarum emissione, oportet notare hanc sententiam positam esse ab ipso auctore quarta par. apho. textu. 52, vbi dicitur ꝙ si volũtarie oculi lachrimẽht nullum est inconueniens secus preter voluntatem, quam sententiam etiam posuit A ui. 2. 4. capi. 33. estꝙ deinde aduertendum lachrymas vocari voluntarias, que imperio voluntatis profluunt, & si causa tristans absit imo sicut in risu ficto disponuntur membra pectoris cum quodam sonitu, & membra faciei cum quodam motu & hiatu, & si causa delectans non sit presens imo sepe contraria, sic lachryme possunt cohiberi aut emanare voluntate imperante, qđ tamẽ non est ita facile vti in risu, propter exigi corpulentam sbãm humidã q̃ habet expelli per oculos, quod tamen totum feminis facile est presenti si vellitũt adolescentes fallere. cor ẽm femine lagena est, vocant

etiam doctores voluntarias lachrimas q̄ per causam notā fiunt sicut fumo repungente tristicia ira potissime indebilibus,q̄ omnia absq̧ timore sunt. Quare autem infirmibus lachrime sunt calide,& ingaudētibus frigide: & sic de aliis proble circa ipsam,vide Arist.3.prob.& aui tertia terti,nollentes aūt lachrimas vocamus ex gal ambobus locis q̄ affectu oculi,aut ex fluore accipit aur in crisi proxima,qd̄ non indicaret malum,Sed cū propter cerebri noxā accidant in morbis acutis,tunc pessimū est,id nāq̧ accidit facultate detentoria ipsius cerebrii defficiente,quare nō regunt̄ proprie natiueq̧ humiditates,sed labūtur ac defflunt:qd̄ maxime habet locum cum ab vno tantū oculo exeunt:nan sicut in signis sufusionum,signum ꝙ imagines ipsas protendūt,& non ventriculi vitiū,est ꝙ vnum tantū occupent oculum sic fluxus lachrimarum ab vno tātū oculo,est detestabile,quia significat id dānum esse in altera parte cerebri,Ob quod Aui.ca.de freneſi inuit,& propie cum fluit ex vno oculorum tantū,qd̄ etiā in eadē.fen.trac.prio.capit.13. Q̄d autem lachrime possint se determinare potius ad vnum oculum ,quaꝫ ad alterum,ex pluribus occasionibus euenire potest,aut ex modo accubit⁹ ꝙ ad decliuem magis inclinat̄ aut ex debilitate,quia sinistra pars infirmior est ,aut ob maiorē copiā humiditatis,sicut sinistro cōtingeret.11.parti. pro. 21.pb.21,aut ꝙ sig.latiōe quadā virtutis formātis,ea pars, formata est ifirmior:videndū i ferius cotō illi⁹ frendere dētibus &c.Aut vltimo & facit ad sententiā textus,qd̄ apā sit i eo latere cerebri,nā cum cerebrū,ꝑpter iuuamētū paralitatis,sit diuisū ad duas ptes,accidit vnam affici absq̧ altera,q̄ si deffi ciat,ad oculū sub alternū trāsmittit fluorē.Sed hoc cōcesso: vnde sic malū est hoc signū̄ responsū ē a Gal.in p̄senti cotō,ob debilitatē.f.detētorie facultis,Sed nō licet sub silentio pertransire,q̄ virt⁹ est ista q̄ defectissima significat.2.in quo membro ea virtus deficiat,& dubitandi occasio sumitur ex Aui.tertia.3.trac.2.ca 26.dum loquitur de lachrimis accidentalib⁹ ait causaꝫ eē imbecillitatē detētorie,aut concoquētis facultatis,aut diminutionē lachrimalis:ex quo omnē causam oculis accōmodari videtur & si dicat,principiū illi⁹ humiditatis,est quidē cerebrū,q̄ si intelligat,ꝙ cōplement ū est p e culos Sed eo dato ,quid periculi est,ꝙ vis alteratiua,aut oculi detentoria deffi ciat̄ cuꝫ oculi ad bene esse animalium faciant duntaxat & dato, ꝙ intelligendum veniat de ipsius cerebri facultate,quid mali promittit̄ cum in ōni bus catarris satis defficiat ipsa detentoria vis:potissime cuꝫ humor mole & non acredine prorritat.Item cum manifestum sit,ꝙ per calorē febrilem eliquantem,possint admodum fluere,vti in morbilis & variolis, quod protē tum est in eis̄ ab hac materia non se expediunt doctores facile , & dicamus aliquot propōnes,prima ꝙ lachrima proprie dicta,dicit sensibilem humiditatem fluentem ab oculis ad gutarum instar , & licet humiditas aliqua aquosa,in propria oculorum alitione superſit.talis non mereretur dici lachri

ma,nam ipsam expultrix virtus versus cauitatem nasi pet occulta foramina excutit.vti in fistula lachrimali apparet ob quod acuta que odorãtur lachrimas excitant.Secunda prepõ tã sensibilis humiditas:que sic expellitur alliunde habet ortum,puta a cerebro,quod est humidissimum membrum oculis interne & exterñe satis coniunctum.Iuxta illud Iheremie in ca.9. qs dabit aquam capiti meo,& oculis meis fontem lachtimarũ. Tertia prepositio, talis humoris fluor,prout aliunde emanat,plures causas iam narratas potest consequi.Quarta apã cerebri presertim calidum,omnibus dictis occasionibus disponit ad lachrimas.Quinta.ex hoc sequit,non posse ex talib⁹lachrimis,sic sũmi argumentũ sup detẽtoria facultate,vt inde mors presumat cũ a plurib⁹causis oriri possit. Vltima ppõ,creditur,vt hoc signum, horrendũ sit esse conducendũ,vt eo,oculi virtutis detentotie infirmitas iudicetur, & nõ ipsius cerebri,& licet Gal.se non explicet:sic intelligendus est: & si ille thadeus,alia via incedat:est qui faueat huic nostre sentẽtie , oportet ergo apã significari in ipso cerebto,quod si ad talem statum peruenit:vt sui affectu vis detentoria oculi defficiat,& inde profluant lachrime:non regulata humiditate,qua nutriri poterat:aut q̃ in eo cõtineri habebat, sũme exitiosum est,maxime ꝙ id non est a lippitudine seu obthalmia:aut ab aliqua causa manifesta,nec per modum eliquationis,quia sic non magis apropriaret vni oculorum.Ergo sic per apãtis calidi presentiã cerebrũ occupãtis:cui sic compactitur oculus illius partis,ꝙ in volũtarie lachrimatur. Deinde dicit:oculos peruerti,contorqueri:seu spasmati:quod optime a Gal.i cotõ explicatur,& inferi⁹reppetetur: sic & pars textus:aut alter altero fuerit minor Sed circa mutatiõe albioculorũ i rubeũ,licitum est patũ imorari:albũ oculorũ circuire caluam i sui radice,pspicuũ ẽ,reliquasq; oculorũ tunicas,q̃ qdem mẽbranula venularũ copiã possidet:q̃ i dispõne sana occultat, i ira tñ lippitudine:aut alia quauis plenitudine,aut feruore,apparent & inde, excusso aliquo sanguine per poros:causat rubedo ã ex sola inflãmatiõe cõcitante,ex quo cum vitio cerebri fit,timendum est multoꝗ magis:si i liuidu; variat⁹sit color alb⁹,aut in nigrũ,cũ extictiõem calidi nĩs significet. Sed multũ me hesitare facit de hoc,dictũ Aui.fcda.4.in capite.48. de signis sũptis ex pte extremitatũ,vbi postquã fecit mẽtionẽ de liuote,dixit & nigredo melior est q̃ ofuscatio, & rubida ergo mutatio albi oculorũ in rub eũ,potest ẽẽ magis verẽda,quã i liuidũ aut nigrũ.alluditq; ad illd,q̃d ille au ctor dixerat.14.terci.ttac.4.de expulsionibus ab epate cũ de expulsiõe nigra ait, tunc niger flux⁹ ẽ dignior,vt non sit i dipõne mala,qui passus cũ labore itelligit ibi a glosatorib⁹,idq; videt.2.hui⁹,de sputo rubeo,q̃d maxie dãnauit . Mi isoluẽdo hoc dubiũ,melior mod⁹videt,ꝙ itersit inter ptes corpis in pticipacione huius coloris,qm̃ i albo oculorũ,nõ sũt colores,liuid⁹,& niger,pro pter frig⁹ extrinsecũ.cũ iter oĩa extetna mẽbra,sint oculi a frigore magis tu

ti, vt supra dictũ ẽ ĩ extremitatib⁹ vero, possũt eẽ a cã extrĩseca, ideo nõ tm̃ malũ ꝑtẽdũt vt rube⁹ qui fit in talib⁹ extrimitatib⁹, ex abundatia humorũ ipsorũq; corruptela, & sic A ui. loco citato, nõ ergo õis color niger, ẽ nequior rubeo, bene ĩ pĩbus suppositis. De pituita aũt appente circa oculos, op; fetite, ꝙ ipa ẽ supfluitas alimẽti nõ retificati, nec conuersi ad sbãm q̃ si ex ĩ capacitate obieti talis cõpateat, ẽ cõsueta oĩbus matutiã circa oculorũ angulos & ẽ supfluitas melãcolica vt coĩter dicitur, ex uperatq; aliq̃n vti in lippitudine, ex molle humotis & deffectũ alterãtis viso & minus passa a calore ĩ pricipio appet tenuis, deĩde vers⁹ augmẽtũ crascessit & reputat̃ ꝑ bono signo, q̃ oĩa nõ sũt hui⁹ dictiõis, nec timẽda solũ, cũ cerebrũ sic significat̃ lesũ, ꝙ ipi⁹ cõpactibilitate, sic ocul⁹ difficiat ꝙ circa peculiare alimẽtũ nõ valet, ex quo ꝓpria oculi sbã, tẽdit ĩ diminutionẽ. Q d si offeras tũc eẽ idẽ signũ cũ altero, cũ alter ocul⁹ minot altero appet, nisi eẽt, ꝙ & si ĩ coto quodã sint, possibile ẽ p vtrũq; significari suo modo. Trãsit deĩde ad motũ oculorũ, & liteta varia ẽ nã noua habet oculos sublimes, & loco eius, alias, tremulos & ĩnstabiles, ad discrepãtia fixorũ, & intuẽtiũ pseuerãt ad vnũ locũ in qd satis malũ est, vidẽdũ p A ui. pria. tetti. ttac. 1. ca. 13. sed id ad cõgelationẽ, aut melãcoliã poti⁹, quã ad freneſi ptinet, sed nõ legim⁹ ĩ preseti, nisi istabiles, hoc est agitatos, huc & illud versos, qd maniã, aut frenesim, denotat nã cũ oculi de mente polemonis, sint sicut flores animẽ, ide anime affect⁹ maxime tẽp sentant, vnde aspectu solo, libidinosos, iratos, tristesq; denotate possumus cũ ergo maniaci ac frenetici, vatiis agitẽt̃ phãtasiis, huc & illuc vertũt oculos quasi cõsequturi, qd imaginãt̃, ideo A ui. loco dicto, plutimũ vero mobiles, significat iflãmationem, aut demoniacũ, ac nõ parũ facit ad eã oculorũ mobilitatẽ, vapor aeris, ac pũgens, q̃ cerebri mitigas, ac oculorũ tunicas pũgit, sed bonũ ẽ addete, q̃ lr hoc vocabulũ, sublimes oculos, denotet instabiles, ad qd pigri⁹ tespõderem, nisi dictũ salomoĩs ĩ ꝓuerbis. ca. 6. cõspexissent. s. sex sunt q̃ odit dñs inte r quę habet litera, oculos sublimes. s. supbos, & ociosos, ad õne ĩ pectaculũ versos nihil õmittẽtes. Possuntq; ttemuli eẽ, ob siccitatẽ cõuellentẽ, cõcutit̃. n. cõuulsus, quasi tremẽs, si aũt a siccitate, possit eẽ vet⁹ ttemor alias dictũ est. Ex cõditiõe aũt natiua, aliquis habet tremẽtes oculos & versatiles, vt ego ĩ pucro nobili vidi, & tũc nõ eẽt huius ditõnis siue causa alia publica cõtingat. Circa oculorũ tumorẽ atq; cauitatẽ nõ ẽ facilis agtess⁹ ꝑpter magnã tenebrã, q̃ est in dictis gal. ĩ hoc ꝓposito, de quo haud iiuste querit̃ thade⁹ ĩ preseti, & ante q̃ nos iuoluãi⁹ maioti labetitho assignem⁹ cã; ad snia; Hip. & dicam⁹, ꝙ cũ tot sint vie a cerebro ad oculos ipos, vt ĩ internis affectib⁹ sbẽ cerebri, ad radices oculorũ ex opticis coĩcet̃ passio atq; ad alias oculorũ ptes cõsẽtaneũ ẽ ĩ ipius cerebri tepletiõib⁹. pre setti apõsis. ipos tumidos fieri. & ide malũ iditiũ eẽ. mĩori vero cũ periculo si vomitu an simili occasione. tumefiet et. sed iporũ cauitas eximia. vĩ nutri

tiuam

tiuã esse defectissimã, qua ptes substinentur, manifeste declarat. Quod si obiicias hoc signũ reppeti inutiliter, ob id qđ dixit, aut alter altero minor appuerit, dic qđ hoc signũ ãbos cõspicit oculos, ac aliđ est, oculũ eẽ puũ & cauũ eẽ. Quib⁹ pregustatis, sup eis signis, accedit Gal. sic plen⁹ dubiis obiiciẽs prĩo Hip. diminutum, cũ mẽtionẽ nõ fecerit de oculorum tumore, ea pte q̃ de cauitate mẽrionẽ fecit cum igiẽ cõtrariorũ eadẽ sit & c. 2. dat ĩtelligeř, illa duo opposita, nõ attẽdi circa eadẽ rẽ iterum & taxat Hip. de supfluo, cum bis de oculorũ cauitate mẽtionẽ fecerit, respõdet prĩo hic, mentionem fieri de eximia cauitate, q̃ cõfigurata ẽ ꝑcessui morbi & ide hec, & tumor etiam magn⁹, nõ sũt digna vt appeãt ĩ pricipio nisi ille tumor magn⁹, a cã ꝓcedat manifesta, qđ nõ ẽ timẽdũ. Subdit ꝙ deĩde aliã solõnẽ, ꝙ hec duo opposita. s. cauitas, & tumor, nõ herẽt oculis pro eodẽ tp̃e ergo si caui erãt oculi in vultu exitioso nõ poterãt eẽ eminẽtes, nimis aũr caui, nõ sunt ĩ pricipio ꝙ si obiicias, salti mediocriter eminẽtes, tenebaẽ ĩ pricipio narrare, sicut rẽpe rate cauos respõdet, ꝙ signa simplr̃ exitiosa, dicta sũr ĩ eo rextu. Si nasus cõpss⁹, hic vero oĩa q̃ ĩ vultu exitioso cõpare possunt & si exitiosa necessario nõ sint, de tumore ergo, in pricipio cõticuit, aut ꝙ nõ apper, aut ꝙ exitio'um nõ sit tunc signum, ĩ ꝓcessu vero sic ꝙ apparet, & habet vĩ significãdi, vnde vltra alias expositiões ad eũ passum, supi⁹ narratũ, si nõ ẽ tibi aliis signis scrutari &c. Hec ẽ si. n. naso cõptesso, oculorum cauitate &c. non est tibi pře certificari, cõtẽplare deĩde reliqua, q̃ ĩ oculis & toto corpore, vri in oculis, erit tumor notabilis, deriuata plenitudine ad oculos ipsorũꝗ cauiras eximia, nõ intelligendo, ꝙ sint affectus eorũdem oculoru}, ꝓ eodẽ tp̃e sed ꝙ vni ĩ diuiduo, erit cauitas pniciosa excedens, & alteri, tumor magn⁹ cum in ꝓcessu vi morbi, & nõ a causa primitiua accedat qđ totum, sub tenebra q̃ dam Gal. ego aũt, huic quõni plani⁹ satisfacio, hoc modo, taxas Hip. dupli cis criminis, videlicet ꝙ de tumore cõticuit ĩ textu precedẽti, & ꝙ de cauitate ĩ presenti inutiliter reppetit, dic facile, ꝙ ĩ precedẽtib⁹, ĩrroducẽs faciẽ simplr̃ letalem, q̃ indicabat vim exuperantem caloris cõsumentis, non fuit op⁹ ĩtroducere tumorem oculorum, qui ꝓhibitionẽ talis diffiatiõis indicabat & ex toto pugnabat, & oculorũ cauitati, & causarũ primitiuarum presẽtie, de quibus instigabat, ipsum medicum interrogare, hic vero facilius nõ arguitur, de superfluo, cum agat de omnibus signis, q̃ circa oculos conspici possunt, vnde non solum tumorem, verum & lachrimas, mutationemꝗ alii ipsorũ, ĩ varios colores &c. Cauitas aũt in precedentib⁹ narrata: non erat signum ab oculis, vt a talibus, sed vt ipsi, sic caui, pars erant illius deformis & turpis facici, ab Hip. introducte, hic vero reppetiẽ cauitas, vna cum reliquis, que oculis insunt q̃ est plana & vera solutio huius passus, in qua omnes consenrient, nisi deprauatum habeant gustum, & non facere vim, si cauitas huius textus, est maior ea, que in priori textu descripta est. Quod vero

demum subdit,de variatione vultus totius infedum colorem repetit per modum epilogi,sicut antea de eo mentionem fecit in vultu ab eo descripto q̄ vultus variatio penes colores,etiam in processu sumenda est,quare &c.

¶Considerari conuenit hunc in modum suspectiones etiam oculorū p somnum. Siquid enim candide partis sub apparet commissis palpebris nec alui fluor:aut medicamentum in causa est:aut nec ita dormire consue uit:vitiosum inditium:exitialeq; admodum est. GALENVS

De verbo suspici,suspetionis vocabulum fecit,cuius pluratiuū hypophases.i.suspectiōes existit,a qb⁹ p diuisioné ionicā hypophasies.i.suspectō-nes formātur. Ceterū nō satis noui q̄ rōne adducti. Artemidori & dioscoridis sectatores scripserint hypophasias cum.V. Quod igitur est ab Hipp. dictum,clarum est. Ipse enim enarrauit,qdnam appellet suspectionē dicēs Si quidem enim sub apparet candide partis cōmissis palpebris,atq; etiam adiecit diffinitionem ad exquisitiorem sermonis cognitione; dicens,neq; fluor alui,aut medicamentū in cā est. Sed subaudiri oportet cetera quoq; que vim eandem obtineant. Vno enim capite complexus dixeris accidens propter imbecillitatem fieri mouētis palpebras facultatis,qd inquā exitiale est,quoties sine causa constiterit exteriori, Hec vero talem habeant.s.oportere vim,vt vires exsoluant,verbi gratia,alui fluor,aut purgatio ex medicamento purgante vehemens,aut mestitia vehemens,aut insomnia,aut inopia alimēt,aut sanguinis fluor multus,aut simpliciter quouis alia immodica vacuatio. Ceterum cōnumerare Hip. vt paulo ante dixi,oīa exitiosa signa,non solū q̄cumq; in vultu exitioso habeantur indicauit hac parte ad ñciens,nec alui fluor,aut medicamentum in causa est. Predixerat enim in vultu exitioso talem finitionem,an aluus admodum resoluta fuerit, resoluta eni; aluus cōmune quoddā est fluoris alui & item medicamēti. Sed quoniam rursus aliunde orsus omnia exitiosa percenset inditia,merito cuius q; eorum proprias diffinitiones apponit.

GLOSA

Prosequit̄ Hip. de alio inditio circa oculos,potissime cum ad sōnū infirmi prouocantur,ex quo in morbis acutis,dat̄ cautela medicis,nō solū cōsiderādi iposegros vigiles,sed & cum dormiūt,si igit̄ albū oculi appeat, palpebris id nō ,phibentibus cōmissis,letale est nisi vi alicuius manifeste cause contingat & affirmo tante efficacie cē hoc signū,vt nunquam eo fui deceptus,in multis qui sub dictiōe mea obiere,est igit̄ ratio ad snia; text⁹,q̄a tali inditio,significat̄ morbū cē magnū,atq; in nobili mēbro puta cerebro & ex altera tantū illarū occasionū,posset timeri mors.7.apho.cōt. sup Gal. ad hunc igit̄ sic magnū morbū sucedit virium prostatio,preserti motiue in qua imbecillitate fundatur hoc protentum. Notat̄ q̄ literaliter sup hoc textu,cōsuetudine dormiēdi sīn cum modū palpebrarū,tēperare ex toto periculo

tulum & dat cautela medicis ipsis,id interrogent,ne facile,ī pronosticū ꝓ rūpant,ac etiā notat,qualiter consuetudo inter causas manifestas numeratē Et singulariter nota sup hoc signo tā timēdo,ac similib⁹,ꝙ si signa alia sint bona,semp ē habenda suspitio,ꝙ a causa manifesta possit causari. Notādū deinceps nos loqui in morbis acutis nam si i tortura oris,contingeret aliquā palpebrā superiorē cōtrahi,aut inferiorē mollificari,vt i quodā clerico vidi,tunc in sōno ac vigilia erit patulū candidum oculorū. Quibus preābulis omissis,veniamus iterū ad causā quā prebet Gal.ad sniaꝫ text⁹,inquit eniꝫ in sūma esse resolutōnē,seu debilitatē facultatis mouentis palpebras,qđ satis videt dubiū,nā palpebra superior est q̄ sola mouet & oculū tegit.10. de vsu par.& si āplexus mutuus inferioris,in id veniat,ob qđ meli⁹fuit minorē eē,eodem loco,videndū nec cogor in presēti querere,qualr aues vice versa claudāt oculos,inferiorib⁹motis nec cogor in presenti moralr notare, ꝓ dolor ꝙ hoīes in celū creati tegant oculos a parte superiori,& irationalia vice versa. Reuertendo igit ad argumentū videretur palpebrā semiclausā,teneri a virtute motiua;nō sinēte ipsā precipitari,& totum prolabi, iuxta impetū grauitatis sue,virtuti.n.mouenti,nō solū datū est,mouere mēbra verū quiescētia fixere & cōseruare,iuxta methas suas,singulariter ipē in libello de rigore ergo tot⁹hic discursus psuadet,ꝙ si vis motiua palpebrarū deficeret ōnino,poti⁹ clauderet oculus,vt nihil cādidi apperet,quā semi clausis,ipsū ptim susciperet.Item videmus aliquos interire virib⁹non sūme defectis,tali oculorū statu. A ui.in.2.4.capit.34.sub his verbis ponit hoc signū, si palpebra i sōno apta manet &c.iā putaui in hoc,aliquā siccitatē associare q̄ quādā in musculis cōtratiōnē faciat,ve virtuti tēdēti & laxare nitēti,non obtēperēt potissime ꝙ vacuationibus aut spōtiuis aut artificialib⁹, ex textu id succedit quib⁹sup fluis siccitas associat manifesta,& nō min⁹viriū defectus,quantū ingressū habeat sicitas i hac aptione,ostendit festinata oculorū clausio,q̄ i potatorib⁹succedit,ex copia humoris diffusi,id est etiā clarissimū isubet,i quo ifirmi satis excitati & psuasi aperire palpebras,nō possunt,imo stati claudūt,vt ex Rasio i.9.ca.ppō,& alis autorib⁹, est colligere cū igit,quicqđ fit de viriū prostatiōe si ꝑ id signū,sicitas significatur tāta vi morbi inducta i pattibus cerebri,vt valeat tarso oculi & ipius musculis cōmunicati,pessimū est.Sed hanc causam a nobis narratā,circūdat vna obiectio,ex textu aris i.4.par.i prob.prob.vbi q̄rens,q̄re coiens & moriens i sursū vertat oculos:qđ feminis lasciuis sat familiare est: & notatum a masculis,qđ vulgo oculos i album verti dicit,ocultata cornea,a coniuntiua rotata in sursū ex latione & acensu calidi sursū versus,arripiuntur ꝗ coeuntes,in modū quedā stasis ex delectatione ipsa,post totā hāc narrationem subdit aris concludunt aut claudunt oculi propter id qđ nō est amplius ibi humiditas nos aūt vice versa,deffectu humiditatis,itroducim⁹apertos,aut semi apertos

tos oculos. Respōdem⁹ vnā illorū tralationū eē negatiuā, vt sonet non clau dūt oculi q̄a ibi nō ē humiditas, & tūc snīa ē plana, & satis conformis nr̄o p̄ posito, aut q̄ claudāt deffectu humiditatis, vt defficiente sbtō calidi natiui & ipsū defficiat, quo defficiente, claudant oculi nō manēte vi, q̄ ipsos appe rire valeat, imo dimissa palpebra: claudit̄ iuxta impetū sue grauitatis. Ego magis amplector literā negatiuā, q̄ fauens magis intētui nostro: cū dicat conciliator in glosa q̄ q̄piam i febrib⁹ adurētib⁹ māssit ad instar leporis cū dormiebat palpebris cōtractis obsicitatē, item q̄ litera negatiua, propositō proble. hoc est parti prime & principali, satisfacit de ceeunte: & moriēte vbi pro eo statu, aptos & nō clausos videm⁹ taliū oculos, Quicq̄d sit de hac cā, ego in hoc non dissentio a Gal. imo deffectū virtutis mouētis palpebrā itroduco pro causa, vt non valeat p̄fecte claudere oculū: ipsam palpebrā im p̄fecte aplicando ipsi inferiori; & hoc ē satis cōsonū Aui. i. 2. de genere aiali. ca. 4. veri⁹ finem vbi introducens cerebrū i hoie, ac partes superiores tardi⁹ cōpleri, ac tardi⁹ moueri, sic & partes q̄ distāt multū a pricibio motiuo, vtī crura aut q̄ i frigiditate sūt, pigre multū mouent̄ introduxit in testimoniū palpebras ipsas; vt moueri nō valeant cōplecte: nisi ipsa vi mouēte satis va lida, ob q̄d, cū caput quātalibet grauitate tentat̄ ex sōno aut ebrietate aut alia eius modi causā, palpebras attollere nō possum⁹, ex quo aris discutsu, satis liquet, virtute motiua deffeciente, ipsas palpebras non posse cōplecte moueri, qua aūt de causā, vim istam motricē vigorosā eē exiguat̄, pro mo bili sic paruo, sicut est palpebra, presertim cum nō sit frigida: nec a pricipio distās, imo ipsi cerebro coniunctissima p̄te cōtemplare: nam aris eo loco nō se bene exprimit. Quo dacto dices tu, item eē adhuc sub iudice; nā in tp̄e sōni retractis spib⁹, & ipsa facultate defficiente motiua, palpebre superio res perfecte tegunt oculos, & applicant̄ iferiorib⁹ ergo sic virtute ipsa deffi ciente ex morbo, p̄fecte cōcluderent̄ oculi, nisi siccitas vt inuim⁹ in causa eēt Respondeo q̄ iuxta snīa; Gal. ide motu musculorū medi⁹ mot⁹ cuiuscū p̄ musculi, est a statu medio virtutis, vt si sūme retrahere, aut tendere mēbru; conet̄, non fiet sine labore, & aliquo conatu virtutis mouentis, tunc dico, q̄ perfecte claudere oculū, est op⁹ motus palpebre vltra mediū, & inde nō fit nisi ipsa vi satis cōstante: si ergo i sōno nō p̄fecte claudar, est signū q̄ deffi cit ab eo valore consueto, & sic ipsius resolutio, & infirmitas declarat̄, q̄ si ar gumenteris, i sōno nō esse actu vim motiuam in plutibus mēbris, ergo ille status palpebrarū semiclausarū, nō ē ab aliqua vi manu tenēte sic palpebras & ipsas mouente, secundu; motum, pro eonseruatione quiescentium, vltra impetum naturalem, dic q̄ coiter mēbra manent, sub illis figuris in somno quibus erant, cum actualis virt⁹ retracta est & q̄ de communi cursu vt dor miamus, solemus claudere oculos; lux enim conuocando sp̄s ad exteriora turbat sōnum, cum igit̄ ex morbo defficiens, se applicauit somno, non va

lente

lente vi motiua perfecte claudere palpebras,sicut nec eleuare ob vini gravitatem,aut simile succedente sono, contingit oculos conspicere,sub ea figura semi clausure & inde fat malum significatur & si nō satisfacio ex toto excitote ad maiorem contemplationem quare &c.

¶ Si peruertitur:aut liuida palpebra est:aut labru: aut nasus cu aliquo alio signo mortem prope esse sciendu est. **GALENI**

In multis codicibus ita legitur initū orationis,i aliis vero pro peruertitur distrahitur:scriptum est,ita vt ex voce palpebre contractio significetur, velut ea q̄ propter algorē refrixerūt .Id igitur inditium est mortis queadmodum liuida.Si vero peruertitur tentionem quādā conuulsificā,aut resolutionem in altero ex musculis oculos claudentibus indicat . Vtrūq; exitiosū censetur,quotiens alia indiria suffragantur,quēadmodum indicauit, tanq̄ hec sola nequaquam sufficiant denuntiare mortem.

GLOSA

Complet Hip.i hoc canone,signa q̄ sumūt̄ ab oculis,& ad absolutionē doctrine,aliquot iditia ex adiacētib9 ptibus miscuit.Dicit igit̄ Hip.si peruertitur,aut distrahit̄ palpebra,aut retorquat̄ sub termio.n.retorta palpebra ,citat hic text9a Gal.10.de vsu partiū,inuēns idq̄ ipsū ē qd ab Hip.nominatur retorta palpebra q̄ res vtiq;,magni quoq; mali in morbis idiciū eē ponitur Gal.vero i presenti cotō,videt̄ sētire differētiā,iter distrahit̄ & puertit̄,q̄si vocabulū distrahit̄,affectū determiate ptis.s.ipsi9palpebre declaret,nos autē fugiētes eq̄uocationē,his trib9 vocib9pro vno vtamur , q̄si de cōuulsiōe hoc ē spasmo palpebre,loquat Hip.in presenti,vbicūq;.n.de spasmo Hip.loquit̄ .i.i.4.&.5.aph.o.sub hoc vocabulo puertit̄,legit̄ sīia,si aūt discrepātia aliquā vis sētire destrahi,ē qdāmō cōtrahi,& ispirari etsi nō sit pmotū cē uulsiū,puerti aūt ,aut retorq̄ri,p cōtratiuū motū explicat̄ quicqd sit p tale idiciū ex Gal.i cotō denotat ,aut cōuulsio,aut resolutio i altero ex mu.sculi oculū claudētib9,vtrūq; aūt exitiosū ē,vt explicabit̄ .Habet aūt dubiū hec sīia Gal.nā ipse.10 de vsu priū loco allegato,cām retorte palpebre explicans inquit fit aūt hic affectus vtroq; musculorum & cōuulso,& ad se ipsum trahēte continuam tarsi particulam.Considerātes igitur q̄ Gal. citato loco dicta sunt.& expressi9ab Aui.i fen.pria pti.doc.5.ca.5.de anathomia musculorum palpebre,dicamus,tres eē musculos i palpebra superiori,inferior aūt eis caret,cū imobilis sit,& supra tetigim9,potuit aūt & vice versa,supiorē eē imobilē inferna mota,sed placuit sic factori optimo, ac decuit vt proximiora essēt hec mouētia,suis primis motoribus,puta facultati emanāti a cerebro notandumq; est eorum musculorum alterū,dūtaxat subsētuire oculi aptioni,nam cū pupilla sit i loco medio ipsius oculi , & vt videamus,oculos aperimus & aptos conseruam9,eā fuit optima musculi situatiō ad apiēdū q̄ paru lā redderet pupillā obiectis,fuitq; ide cōsētaneū,apiente musculū,poni ide-

te locū

re locū mediū palpebre,q̄ pars cadit sup pupilā,& sic id melius fit per vnū dūtaxat musculū,circa eā partē situatū,quā p duos,ad extremitates,qa illis dūtaxat ptibus eleuatis,forsā media pars signū faceret ad pupilā,vti i corti nis suspēsis videm⁹(musculi vero)e cōtra claudētes,fuere duo & extremi tatib⁹palpebre appliciti nā si vn⁹,fuisset dūtaxat ipellens palpebrā ad clau surā,aut eēt i medio,aut i altero extremorū,si i medio palpebre, coōperiret pupilā,cū ad ipsā eleuaret,dicit A ui.si vero muscul⁹claudens vni tantū ex tremitati applicaretur,q̄ clausura in pte vbi est chorda,meliusfit,&prio in alia pte debilitaret,& pcōsequens nō eēt coptura eq̄lis,sed similis copture palpebre hois patiētis torturā,meli⁹ergo fuit duos eē claudētes musculos, ābabus extremitatib⁹ inixos,quib⁹clausure op⁹pficiat.Notādū vlteri⁹,q̄ sicut i materia de tortura oris visū est.2.terti p A ui.& alios cū duo musculi applicant alicui parti mutuose respicientes,resolutio vni⁹.disponit ad op positi cōtratione ex qua consideratione,soluit dubiū,an pars q̄ feda & egra apparet i tortura,re & veritate sit egra,nene,ex quib⁹ itelligēd⁹ venit Gal. i presenti cotō,q̄ resoluto altero musculorū.s.habēte paralesi,& si verbi gr. muscul⁹ iuxta paruū cātū.s.angulū extrinsecū,seu siluestre,& si id disponat ad aliqualiter molificatione illius partis palpebre,ide o positus musculus in se cōtrahit,& iuertit cā partē palpebre,q̄ sentit iuersa magis:ex mollitie al teri⁹partis,quādo vero singulus illorum musculorum contrahit:clarū ex tat palpebrā inuersari,qa aplicita altera parte palpebre,versus inferiorēilla altera,sursū tenet rigida.Quādo vero Gal.dicto.10 de vsu partium,dixit, hūc affectū fieri,vtroq̄ musculorū & cōuulso,& ad se ipsū trahēte cōtinuā tarsi particulā,nullā mentionē fecit de resolutione musculorū taliū,sed de conuulsione duntaxat,dixit autem per vtrosq̄ musculos fieri,nō q̄ fit ne cessum semper ambos conuelli:sed quia vtrum q̄ singulo accidat:id fiet:& aliqñ per ambos,& durum est i hoc affectu ,sigillati vni tantum coicari:nā ea sicitas isesta,q̄ ad talem conuulsionē disponit:q̄ i presenti textu , vicio ce rebri inducit:nō alterū,dūtaxat respiciet musculum,nec minus, & si alium affectum cerebri sequatur,nan per causam priuatam i oculis,non eēt istius dictionis,nec periculi.Quam sententiā etiam Hip.in.4.apho.tex.4.9.con firmauit inquiens i non defficientibus febrib⁹ si labrū aut oculus,aut supcl liū:aut nasus distorqueatur si non videat aut non audiat,mors i proximo ē, qa talis affectus,nō fit nisi aut extincto calore naturali,vnde mēbra nō nu trita visuntur in se quasi contracta,aut ob inflāmationē cerebrii, & sicitatē cōfirmatā, q̄ omnia sunt satis timenda.In presenti autem textu,fit mentio de colore liuido,circa ipsam palpebram,& est signum valde notatū a vulgo indicans preffacta inditia,sub tali colore,eē letalia,cum talis color,illi par ti non detur,nisi in absentia caloris naturalis,qd Hip.in apho.allegato, nō vsus tali colore,suplet per verbum debili iam existente virtute vnde ipsum

iam

iam sensibus priuari testatur, est autē mors proxima, quia ex Auerol.1.par: canticorum, amissio sensuum est mors ichoata, q̄ cōpletā predicat de ꝓximo, q̄ sensuū turbatio: aut deffectus erit id q̄d in calce istius textus ponitur cum aliquo alio signo mortem prope esse sciendum est, que autem signa ab Aui. ponuntur istius ordinis, in fen. pria. 4. parte vide, quare &c.

Quomodo oporteat cubare egrum Cap. v

Cubantē offēdi egrū a medico opꝫ in latus dextrū: aut sinistrum ac manus: ceruicē ꝛ crura paulū reducta habentē: ꝛ omne corpus molliter positū. Ita enim pleriqꝫ beneualentiū cubāt: at ita cubare vt sani solēt saluberrimū est. GAL.

ID QVOQVE tèstatur nūmerari ab Hip. signa exitiosa ac tota libri parte, Cōstat enim vt nobilissimus vir nunc non ab alio primo de signis in toto corpore doceat, sed ea copulat predictis. Cum enim antea dixisset in vultu exitioso etiam alia signa consideranda esse, que in toto corpore, atqꝫ etiam oculis existant, deinceps omnia inter se copulando persequitur. Id vero quod dicitur oportere offendi egrum a medico considerante non cubantem supinum, seu quēdam resolutum, sed in alterum latus prout meli⁹ illi adfuerit, idcirco bonum est quia robur indicat facultatis per musculos firmantis corpus, quomodo rursus debilitatem vbi cubare in latus non queat. Verum ipse Hipp. adiecit orationi cōmunē epilogismum, dicens ita enim pleriqꝫ beneualentium cubant scilicet potissimum tantisper dum medicus egros considerat. Rectius enim est subaudiri in oratione proditum ab eo potestate per dictionem dum ait cubantem offendi egrum a medico oportet, non enim simpliciter in latus ait oportere hominem cubare, sed a medico offendi cubantem ita. Porro adiecit ac manus, ceruicem & crura paulum reducta habentem. Id enim consuetum plerisqꝫ beneualentium est, quinetiam adiciens verbum pleriqꝫ apposuit finitionem quādam alterum habentem caput aliis multis vtile plagiis, cuius meminisse conueniet, licet interdum obmissa sit. At vero quidam illud fit, iam explicabo. Quecūqꝫ in egris priuatim preter ceteros pecularia sunt hec, haud quaq̄ velut superuacua considerari oportet. Si enim offendas egrum vt pleriqꝫ beneualentiuꝫ cubantem diligēs talem iacentis habitum, si vero e contrario non conuenit continuo horrere quasi malum inditium, sed requirere vtrum in consuetudine sit talis egro figura. Ceterū q̄d est dictū molliter positū offēdi corp⁹ ex aduerso intēto proditum ē. Quatuor.n. membra idest. crura man⁹ paulum reducantur & omne corpus iaceat oportet extra immodicos habitus constitutum intelligo habitus immodicos quotiens aut summe extenduntur, aut immodice iuflectuntur membra, aut spina cuius partes vertebre quoqꝫ in ceruice existunt. Igitur immodici habitus extentis admodum neruis efficiuntur quomō libro de motu musculoruꝫ diffinitum iam est. Qui vero

inter

inter habitus immodicos incidit nequaq̄ intentus est. Quocirca tallem vocauit molle, quia corpora molliora intendi nō solent. GLOSA;

Precepit Hip. ī superiorib⁹ ad firmādu; iuditiū sup̄ his signis, vltra Hip, vultū, cōtēplari alia signa, q̄ ī ocul', & toto corpore cōspici poterāt, cū igitur de ocul' abūde sit dictum, ad toti⁹ se trāsfert corporis signa initium faciēs a forma iacēdi, q̄ totum corpus respicit sm̄ varias figuras, quas corpus iacendo sūmere pōt, & dicit ī hoc textu duo principaliter, primum ē q̄lis est melior forma cubandi, & inuit q̄ sup̄ altero laterum, vt lubet, secundum ē; q̄lem modum debeāt habere p̄tes corporis, sub ea cubādi figura, & addit; q̄ sub quadā cōtractione & moderata flexione, potissime brachia crura & ceruicē, & demum corp⁹ totum molle, hoc est tractabile, & non rigidum quē situm, ratione, collaudat ī fine textus, quia cubare ęgros ad instar sanorū laudabile est, ex epilogismo superi⁹ cōmendato q̄d vero sic, cubēt sani, experimento cognoscimus. Pro introdūtione ad hos textus omnes quos Hip. introducit de forma cubandi, est notandum, q̄ homini cui datum ē recte inspicere; & ad sidera verter̄ vult⁹. Iusta id poeticū, os dedit hoīni sublime. &c. nec ī presenti possum protellare de causa naturali effectiua hui⁹ erecte inspectiois, ne longior fiam, vide si (placet hisac in libello suo elementorū) ois figura; qua ista directio occultat̄, generice dici potest cubādi forma; sed curuati, sedere & ad dorsum flecti improprie, proprie autem sup̄ dorso; vētre aut altero laterum cubare que differētię oēs; homini sunt p̄les, & consuete, non sic vero aliis animantibus; vt in p̄cessu videbit̄. Notādum deinde verba a quibus textus incipit, facere nobis; duorum alterum posse intelligere, & si vtrumq;, non est peccatum, p̄rio q̄ si ob imbecillitatem, aut aliā quamuis cām, infirmus nō valeat sup̄ laterum altero cubare; veniēte tn̄ medico gratia ipsum vidēdi, se firmet super latero, adhuc id, laudabile est, vincit. n. impetum corporis; ipsa anima; gratia reuerendi medicum, ac ipsum loquendi sed meli⁹ est sentire talem figurā cōmendari; quā elligit eger absq; cautela, ac non preuidente de aduentu ipsius medici. Causa autē ex analogismo verificans intentū Hip. est quia talis forma cubandi significat complectū dominium facultatis animate motiue ī cerebro & muscul', sm̄ cui⁹ vigorem & regimen corpus nostrum; q̄d apredominio graue est, nō habet eam formā iacēdi, q̄ cadaverib⁹ in anime absentia consentanea est, cadauer. n. non crectum, aut lateribus firmari potest, sed procliue aut supine, eo q̄ spaciosior & latior margo est ante, & pone super quibus id graue quiescit; cum igitur contra hanc terream inclinationem, superatur corpus ab anime viribus, super laterum altero, & si angusta sit vasis, figitur. Quod si quis infulsse obiiciat statum quiescendi, nō eē accōmodatum facultati motiue, secus est moctionis, respondeas naturam, phisico. 1. principium esse motus & quietis, & sani⁹ a facultate motiua regit̄ corpus, cū desistit ab actuali motu, q̄ cū mo-

netur

netur,cuius inditium eſt, ipſum tremorem qui eſt actio leſa in vi mouente non minus fieri nobis motis,quam nitentibus aliquam particulam firmare,ſic auem in aere ſuſpenſam,mouerì dicimus,nam rueret grauitaris ipetu,ni ſi tali vi ſubſtineret, vides.n.quã ſubito precipitetur,ſi feriente iaculo feriat,plura id genus ſcit pulchra in hoc propoſito Gal.libello de.rigore.ı de cauſis motus muſcolorũ,ſic ergo ſubſtinere corpus ſuper altero laterum ad vim motiuã attinet & dãnaret ſub peiori figura inueniri,niſi ex cõſuetu dine eam habear,vſus.n.ſunt res exrra ratione;rercia.pri.etiã nõ eſſet letale iditiũ ſi vi,& morbi intenſione,prefactũ ſtatu; laudabilem non poteſt cõſuare diu,qa vis animalis ſepe a n̄ri vincit,vt in tuſi.& retentione vrine eſt videre,pro quo facit ille text⁹ A ui.in.14.tertii.trac.ca.1.de ſignis apãtis ieci noris,haber ſic,nõ poſſunt dormire ſup latus dextrũ,& grauar eos dormire ſuper ſiniſtro,imo plurima inclinatio eoru; eſt ad dormiendum reſupine, etiam in capite de ſignis malitie pleureſis habet,eſt additio doloris quando dormit ſuper latus.&c.Cum igitur ſe muniat natura, & fugitet ledentes ca ſus,non eſſet vituperare valde,ſi cauſa horum affectuum,cõmendatum cu bandi modum egroti non aſſequantur.Eſſetq; aliud dubium ſatis curioſũ ſalua conſuetudine, ſup quo latere eſſet melius infirmum tubare, loquor per viam ſigni & ſaluo meliori iudicio,cum de hoc nemo loquatur, dico ꝙ ſuper ſiniſtro,quia cum cor inde magis fatigetur,ſi id facile tolleret,bonu; inditium eſt,item quia pars ſiniſtra,eſt qua firmamur, & ita delectabilius ſuper ſiniſtro quieſcimus.ſexta.par.prob.i prob.7.item ſi pars dextra exercitata diu in vigiliis,non vincit animum,vt ſuper ea quieſcat ſed ſuper ſiniſtra,ſignum eſt maioris potentie.Sed abſoluamus totam rem, de his ſiti bus per viam cauſe vnum verbum addicientes inuendo, ſuper dextro eſſe vtilius egrotis cubare,cum aliquali modificatione.primo quia forma iacen di principaliter ordinat ad ſõnũ,ſed ſõnus meli⁹ ſit dormiẽtib⁹ ſup dextro dicto proble.& ſequeri qa dextra i vigilia ſe magis exercuit,& inde magis amat quieſcere,itẽ qa ſõnus icohat a reuocatiõe caloris n̄ris ab exteriorib⁹, facitq; nõ parũ,aiam min⁹ ad ſpectacula diuerti,ſed acutiſſimũ videre, qđ ẽ p oculũ dextrũ,acubãdo ſup ipo,qđa; mõ icarceram⁹,& veloti⁹ ipediẽ,cũ igit hec forma diſponat ad lucẽ magis opacã,& ꝗ vis figura vocat opus ſibi cõfiguratũ ſeu ꝓporciõatũ,eodẽ ꝓb.ide ẽ ſõno icipiẽte a tenebra,dulci⁹ ſup dextra capim⁹ ſõnia,qa ergo p̄ra cõmoda iptit ſõnus ipis egrotis.ſ.cõfortationis virtutis ſudoris,& melioris coctiois,amabilior ẽ acubit⁹ ſuper dextro,& ſi ad vẽtriculi coctiõnẽ,ſup ſiniſtro magis cõmẽdeẽ.13.fen.p A ui.qđ ſatis abũde ille cõcili.diff. ꝓpia & ſup dicro pro.diſputauit.& credit,nõ exiſtẽte ſup calefatiõe epatis,ꝗ ꝓhibeat,ad oia dextrũ eẽ preſtãtiore; acubitũ, quipiam pacificãt eos,ex mutatiõne laterũ i hora dormiẽdi,qđ per te vide Reſtat tandem de ſcđa par.textus videre,in ꝗ laudatur,brachia,ceruicem,

& cru

& crura,parũ reducta esse,nam tensio & corporis rigiditas,exuperantẽ sici catẽ aut effectum thethonosum indicaret, violenta aũt cõtractio cõuulsio nẽ eẽ aũt ĩ media dispõne,significat nihil e ẽ ĩ muscul,qđ virtuti monẽti ob uiet. Veru; extat qđ ista moderata flexio,quid vtilitatis impartiat ĩfirmis ad absolutionem doctrine,obligamur in presenti dicere,& si qd per viam cause attestet,super quod dicam⁹,conformit̃ ad aris in.6.par.prob. in prob 3.ꝑpter quid conflexe iacere melius est,id.n.precipiũt medici,si quid mai⁹ non prohibeat,ꝙ medici id precipiant & curẽt,patet per A ui.i scda.4. in ca pite.42.sup verbo,quoties equas eũ & preparas,respondet A rist.ꝙ cũ inten tio medici sit ad future repletiõis ꝓhibitionẽ,ac pres̃etis remoctionẽ, inde felicis cõctiõis,opus quoad fieri potest intẽdit,cũ in morbis nr̃ibus, hoc sit prestãti⁹ opus,que figurã iacẽdi,huic fini cõmodatissima est,cum calefiat venter melius,calore adunato tanq̃ ad quodã centrũ carnositatis ac pingen do iuspisat̃ ipsi⁹,ac nutritiua vasa magis vicinia fiũt atq; cõcurrit cũ hoc ca lorẽ nr̃e; earũ sedium melius euẽtari ac regni,quia cũ sũme tensũ est corp⁹, abreuiat̃ spatiũ ventris,& non dat̃ cauitas aeri euentati,item ex dicta fle xibilitate,prõptius excludunt̃ flat⁹ q̃ omnia si contẽpleris, docent te eã fi gurã flexiõis imoderate sũme eẽ elligẽda.quare &c.

¶ Supinũ vero cubare manib⁹ ꝛ crurib⁹ ex̃tẽtis:minus bonũ est. **GAL**

Talis iacentis habit⁹õnio bonus nõ est,proindeq; nec min⁹bon⁹ ẽ.Si e nĩ oio bon⁹nõ est, vt talis habit⁹minus bon⁹ sit fieri qui põt. Ceterũ vt id bo nũ non fit,ipse postea docebit hũc imodũ. Si vero procliuior fuerit & subi de ad pedes dilabit̃,maiori cũ periculo est. Tanq̃.n. predict⁹habit⁹cũ peri culo sit,ita dixit de eo maiori cũ piculo est. A t vero mihi videt̃ vt talis iacẽ tis habitus neutris adnumeret̃ur inditiis,que nec ad sanitatem vim habeãt insignẽm,neq; ad mortem sed aut integre media sunt,aut parum ad alterũ tendunt,ita vt qui negligentius loquuntur de eis cum verisq; conferre po ssint,velut hoc loco. Hip.dixit minus bonam esse talem cubantis figuram q̃ que est antea prodita,deteriorem verò qua; hec ea deinceps dicta est, ad monens hoc loco finire oportere in õnibus lõcis cum consuetus sit eger cu bare supinus. Si enim ita fuerit nec admodum magnificat medicum igre dientem,tunc neq; in medio mali boniq; habitus existimabitur,sed potius bonus. Si verò neq; absoleat cubare figura & admodu; vereatur medicum non bonum inditium est,sed potissimũ si fuerit prudẽtior ex natura. Q uo circa talis iacentis habitus in medio boni maliq; collocandus est quantum in eo est. Sed vtroq; versum pro natura egri transferendus est.

GLOSA.

Prosequitur Hip.pronostica ex alia forma cubandi,& cũ incepisset a lau dabilissima,introducit mĩn⁹bonã,sed nõ oio comẽdabilẽ , aut detestandã quã ob rem pacificat̃ quecũq; obiectiões ĩ cotõ offerũtur sup hoc ꝓposito

nam

nam hec figura ad superiorem collata, est minus bona, & constat φ ad bonū per minus tale, & non per malum habet refferri, in se autem, cum hec nō sit aliqua de formis nrībus, & cōsuetis cubādi nō dicit bona, imo mala, & ideo Gal. faciebat vim, φ si talis forma nō est bona, qūo minus bona dici potest? quasi argumētet a superiori negatiue, sed ī veritate, q̄ dicuntur ad aliquid, vtriusq; extremi sunt capacia, clarius aūt, dicit minus mala cū ad deteriorē sequentem refertur. Pro introductione vero ad hāc literā notādū ē, φ vt su mit de mēte Arist. 10. par. prob. 1. pb. 16. pter quid aīalia nō polluūt in sōno homo vero sic iacerē sup spinā ex calore renū disponit ad illum effectu; ob qd obit cōsulit religiosis ne sup dorso cubēt, cū igit sol9 homo aut pigmeus sup spinam cubare possit, ide ipis sol'eo nomie pollutio accidit, Quare aūt disposuit nā, vt sol9 homo possit super spinā cubare, ex fine & materia satis faciem9, nā vt sumit ex Gal. de vsu ptiū, omnē eā formā standi aut cubandi eē datā homini, sm quā manum exercicium, que est organū potissimū impediri nō possit, cū igitur solus homo manibus vtat, vti potissimo organo & p formā hāc iacendi illis vti possit, ad aliquos vsus, ide talis figura nō est pter nrīs, imo excedit eā cubandi sup ventte, q̄ magis occultat manuu; exercicīū. Estq; talis cubādi mod9 prīs homini ex materia, quia ventrē & dorsū habet latū, reliqua animantia satis angustā spinā, vnde homo sup spinā, vti nauis sup charina, quiescit, nō igit mirū, si sup dorso qescat homo, & φ non sit detestabile, sed text9 iste loquit, cū ad id inclinat, cū pseuerantia nō ex vsu quasi nō potente se, super laterū altero firmare, tūc. n. significat resolutōne; facultatis motiue, vt Gal. citādo hūc textū affirmat 1. 2. de motu musculorū & sic defacto cubant q̄ debiles sunt, ex quo videbis, quā ctasse vulgus sētiat cum super hoc pposito, moneāt egrotos non sic cubēt, quia talis forma causat debilitatem, vertunt. n. signū, i causā, imo si qua vis manet, sic meli9 conseruatur, & ideo ex instintu nature, ad eam formā inclinantur, sed nulla forma tantum protendit debilitatem, vt ista. Sed absoluamus totam rem, addēdo quid patiat per viam cause, talis cubandi forma, primo preparat ad malas egritudines neruorum, superfluitatibus diffusis precius ad neruos, & cerebro peius ex purgato tercia primi & prio de sanitate tuēda, pci9 q; fit coctio sub hac forma, estq; ad asperitatem & lingue ariditatem conducēs, ex Aui. de asperitate lingue acute febrientium, in verbo nec resupinetur dormiens. Prestat aūt hanc seruare figuram, fere q̄ cōtinetur in toto textu. pro palpandis seu considerandis visceribus si obstructa sunt videndum prima. 4. in. ca. 5. trac. 2. in verbo quare resupinetur febriēs, & extendat pedes suos & tangantur viscera eius. Estq; figura hec, aptissima ad summendum aliquid in ore vt lambendo ad pulmonem transeat, iuxta id rasi. capi. de sputo sanguinis, & supinus iacens aliqeid de terra sigilata teneat in ore, licet matheus legat literam resupinus, hoc est versus anterius inclinatus, quasi sentiēs diff. inter

supinus

supinus & resupinus, q̃ tamen idem significat, supino enim pronus opponitur fundabat sententiam suam ille doctor, q cum aspeta arteria anteri⁹ posita sit si inclinati ad anterius deglutitem⁹, protius resudare ex via cibi posteriore, ad pulmonis canalem, sed in veritate fallitur, quia tota ratio resudationis est mora deglutionis, ideo in forma inspissa dantur talia, cũ ergo nõ ita auide nec ptoptissime, deglutiamus supine, sicut recti aut ad anteri⁹ inclinati, prout ego experientia didici, in quadã femina, patiente initium visceris in via cibi, que non valebat deglutire nisi peditus stans, habes ergo de hac cubãdi forma, quid vtroq; modo significet, quod vero addit, i fine textus, extentis manibus & pedibus, signum est complecte resolutionis, nã mẽbra sub media figura debent eẽ, vt sint sine defatigatiõne gal. dicto libello de mente Hip. potissime si perseuerat corpus sub tali moilitie quia aliquã do, oppositã figurã tãquã medicamẽtũ eligit natura. Iuxta id Arist. i prob. propter quid incendẽdo p loca plana magis fatigamur, spiritus em̃ fixi sub eadem figura fatigant, vti si intentes manũ diu tenere imobilẽ. Quod aũt vollo singulatiter notes, q multo peius inditium erit, brachia diu seruare extenta, quã crura, quia crura suapte natura ad extensionem prona sunt cum sub ea figura defferant corpus, & nobis puerulis extensa ligentur a nutricibus, ita q media figura cruriũ, vt expers sit defatigationis, ad extensiõnem debet inclinari, imo nimiã flexionem crurium, sine manuum auxilio efficere non valemus, nisi saltatores aut luctatores, ex quibus constat, nõ adeo malũ eẽ in morbis, crura extenta esse, pessimum brachia, quia magis contra inclinationem naturalem & proprium officium, hec omnia summi possunt a gal. in 2. de motu musculorum. quare &c.

¶ Si vero procliuior est ac deorsum delabitur subinde ad pedes: maiori cum periculo est. **GALENVS.**

Quẽadmodum cubare in latus, quãq̃ obtinebit vim ita recti⁹ iacere quão ẽs cubamus. Et ob eam rẽ si in alterum colloces latus corpus defũctũ prorsus, aut in partem pronã, aut supinam cõuertet, vellut si illud accliue figures, ita quoq; in pedes delabitur, merito igitur prauum id dixit haberi inditium, quod quidem extinctionẽ quandã significet regẽtis corp⁹ facultatis.

GLOSA.

Antiqua litera faciebat nos intelligere, signum alterius rationis, ab eo q̃d Gal. nitit explicare in cotõ, quasi cum imperu quodã, a capite lecti ad pedes se iactauerit. quasi nimio dolore, aut angustia cruciatet homo, indicaretq; potius illud, insultũ morbi, quã deffectum regentis facultatis, sed cu; de angustia, postea sit habend⁹ sermo, istius textus signum, aliter est interp̃tandum, videlicet, q illi forme cubandi supine, q̃ quasi neutra erat, addi posset, q̃d ad id istũ textũ ptinet, ex quo piculũ auget, vt si infirmus nõ habeat pmanere in capite lecti; imo procliuior factus dimisso ceruicali, adhunc

conti-

continuet eum prolapsũ, & versꝰ pedes delabať, ꝙ.n. delicati supine cubent aut quiuis non pseuerát, id tollerabile ē ꝙ vero tali situ conseruari nõn valeat, & si sepe parraueris eos, sed augis modũ, reppere p̄ lectũ eos videas, id non sine discrimine fit, tantum resoluta ipsa vi animata, vt nihil pugnet cõtra precipium corporis, suo ponderi derelicti, ad qđ firmandũ adducit Gal pro sologismũ cõsuetum, ꝙ cadauera eã assequatur formã, si acliuia ponantur, sic in lethargia vbi hec vis sũme defficit, corpora ad truncorũ modũ iacent i lecto, & quoties erigere ea intendas, delabunť inferiꝰ, ꝙ omnia vt melius intelligamꝰ, introducamus seriem Gal. in libello de rigore: vbi hãc precipitationẽ, de mente Hip. in libello de humoribꝰ, vocat casũ seu ruinã habet sic Gal. intelligitur aũt propter hunc smonẽ Hip. ꝙ si eger iacens in lecto ceciderit versus pedes, certissime significať, vltima virtutis debilitas, preterea, ꝙ qñ homo nõ potest in egritudine sua tenere corpꝰ erectũ scđm exigentiã alti situs, imo remoueť ab eo celeriť, significať eẽ in eo tã perniciosa debilitas ꝙ peruenit ad tẽpus, in quo corpus suũ regere & conseruare nõ valet, sm̃ formã predicti decubitꝰ, in quo conseruari deberet, imo pmitit ipm ad iferius declinare celeriť, ac si eẽt mortuũ & inaiatu; corpꝰ, pp̄ter qđ dictũ est, qđ significat malũ in vltimo, vocauit aũt illud Hip. in libro de humoribꝰ cadere, & nõ est idem cadere, & descẽdere, est.n. sicut ruina, & decubitus nã hoc, vi anime rigentis, id omnimodam debilitatẽ, quare &c.

¶ **Si vero nudos habeat pedes nec admodũ calidos: ac manus collũ & crura dispergat in equaliter: malũ est. Significat eni inquietationẽ.**

Optime finiunt orationem dicens, nec admodum calidos perfebres enim calidissimas vna cum ceteris partibus etiam pedibus ardescentibus nudare eos egri cogunť. Si vero febris ñ fuerit talis nudare pedes malitie ē egri vł inqetationis iditiũ. Porro si manus quoq; p iter cũ ceruice & crurib⁹ nõ ex more compõnit vt antea dixit, sed in equalr̃ tales disꝑgit ptes malũm iditium est. Dixit enim signi ficari inquietationem. Hoc vero nomẽ iudicat illos conflitari quouis iacentis habitu, necnõ allũ ex alio mutare.

Quod si te presente, vt docuit iacens eger statim cõmutet priorem habitum in alterum pariter & membra disꝑgat in equalr̃, vel etiam ceruicis posituram scias talem, aut propter ventriculi vitium, aut propter viriu; debilitatem inquietari colligẽs hoc etiã loco epilogismo ingeniũ eius vtrum mollior sit & ad singula manus det promptiꝰ, l; per quã exigua & puniať.

GLOSA

Hoc signum nõ est captu; ab aliqua forma cubandi speciati, sed ē affectꝰ quipiã, q significať, quo ois forma cubãdi corrũpiť, disꝑgir.n. crura, brachia & colũ hac & illac, & sic ad decubitum totius corpis ptinet, est igitur talis affectus, inquietatio seu angustiã, qua infirmus cõflitať quouis iacendi habitu. Pro cuius declaratione notãdum est, ꝙ angustia i nobis bifariã acci

dere poteſt prio ꝑpter cauſas extrinſecas triſtãtes pariter & turbantes, nã hec paſſio, & ira & triſtitia integrãt dicta grece halẽ ſic A ui. pria. pri. doc. 2. cap. 13. quo affectu calor nr̃is agitat, mouet q; intus & extra ſicut in verecũdia, ſed in hac eſt timor & ira ſimul, differt q; anguſtia ab anxietate q; anxietas eſt nimia ſolicitudo circa vnam rem, & potius attinet eſtimatiue, quam cordi, de quo affectu ſic orto, non eſt in preſenti conſiderare. Primo per cãs intrinſecas, & talis ꝑpõ & de per ſe ſignificat nocumentum in virtute vitali cuius ſignum, quia ſepè terminat ad ſincopi, hoc aũt dãnũ, aliqñ prouenit, propter aliquos humores in ventriculo exiſtentes potiſſime ſi imbibiti ſint circa os ipſius, cũi tantum cor ipſum cõpatitur, vt vix dicernas inter tremorem huius oſtioli & ipſius cordis, videndum .1r. terci per A ui. ca. de tremore ob qd. 4. apho. cotõ. 17. antiqui omnes hoc membrũ cor vocauere, de qua vẽtriculi inquietatione eſt ille textus nõtabilis in. 7. aph. halice anxietudo. &c. in quo cotõ habet, q; halẽ grece ſignificat apud nos anxietatem, & licet nõ faciat Gal. diff. inter anguſtiã & anxietatem, ea eſt quam diximus, explicat aũt ibi cum affectum, vt hic diximus quãdo omni acubitu cõfligat ifirm⁹ & ideo repente variat figuras ſicut anxioſos aut ſtomachoſos homines, ſolem⁹ apellare, qui omnib⁹ negotiis moleſtant, & affligunt. Quibus ſic preãbulatis, veniendũ eſt ad explicandum quals in litera hic affect⁹ ſentiat, nã; anguſtia exprimit penes cõmutationem decubit⁹, quo ad ea mẽbra princi paliter, q̃ mutare ſolem⁹, reliquo corpore nõ variato, & ſunt crura, brachia & ceruix q; aũt hec variatio ſit timenda colligit, quia eſt valde irationalis, & in hoc textũ principaliter colligit, quanti momẽti ſit irationalitas ſigno rum, nã q; ſi infirmus acrẽ febrẽm eſtuãte q; calorem habeat, ideo detegat pedes ſnos, hac & illac diſpergat mẽbra quẽrens loca frigida (nam ex fixo a cubitu vtunt magis ex reflexione vaporum) nihil mirandum & in hoc caſu etiã inudos haberet pedes, nõ tñ tepidos, ſed ſatis calidos, & ſi eo artificio temperet flãmã, ſed habet pedes tepidos, & inde colligit, q; nõ vrget acerrimo calore, & cũm hoc non ſunt diſpergere membra huc & illuc, inditiũ eſt anguſtiari & conflictari vt vrgeat nullibet quieſcere & ſic malitiã affect⁹ incriſeci denotat, aut tanta in virtute imbecilitas, vt a quauis retorqueẽt, qd patientib⁹ graues dolores eſt ſatis aſtinet & familiare verum extat, q; in delicatiſſimis, non eſt hoc ſic timendũ, quare &c.

¶ Si vero hianti dormiat ore: extitioſum eſt. GALEN

Debilitatis hoc quoq; ſignum claudentium os muſculorum eſt, que admodum paulo ante de muſculis palpebras cõmittentibus explanatum iam eſt. Itaq; codex ita legitur, que madmodum nun dixi, nã antiqui codices ita habent dioſcorides vero aliter legit ad hunc modũ. Si vero hianti dormiat ore ſub inde hiat altera vt ſub inde dormiat. Vt igitur ſecundum mali ſit q̃ quam non hianti fiat ore planius indicauit per illam ſententiam qua dixit

somnus & insomnia alterutrum si modum excessit mali est. Sed primū dictum esse verisimile est, vt hiet tantisper dum dormit. Si enim hiet nō dormiens multo maiorem noxam significabit.

GLOSA

Hanc literam, presuponere priorem, q̄ de supino acubitu disseruit, cui fauet antiqua litera cum habeat, & si eger iacuerit de iecta ceruice & apto ore malum est, nam cum ad textum vsq; frendere dētibus &c. de isti acubitu loquat, hians os: non esset ad acubitus formam pertinens, nisi ipsi egro supine iacenti deiectaq; ceruice, id contingat, & in morbo illo grasanti, quem vidimus in āno. 21. in hoc regno, plures egri isto modo iacebant. Circa hunc textum Gal. primo excludit iniam aliquorū antiquorum excusabile, q̄ propter oris hiatum, fiat anotatio de somno superfluo, id. n. non attinet huic dictioni, sed sniē aphoristice in. 2. parte somnus & vigilia vtraq; &c. textus aūt iste etiam profunde nō dormiāt habet misterium & multo maius si non dormienti cōtingat de quo postea. Pro introductione ad causā verificantē istum textū est notandū q̄ oris apertio fit per distantiā mandibule inferioris a superiori, solus. n. cochodrilus mouet superiorem mandibulā aris inde historia animalium, ex quo hec oris apertio, opus est musculorum inferioris mādibule, sed non ab eisdem musculis, quibus claudit, quia sunt mot⁹ oppositi, concurrunt ergo varii musculi, vt est videre. 1. de motu musculorum per Gal. & pria pri. per A ui. scilicet duo ad mollitionē & conterendū cibaria, & duo ad apertionem qui firmant retro aures, & descendūt cū reflexione versus mentū, sed opus clausiōis complet p duos musculos nobilissimos quos vocamus tēporales, & ansa ossiū preditos, propter sui viuacē sensū, ac ad cerebrum propinquitatem, quibus augef firmitudo, p eos molendi musculos, ac per chordā fixā in medio ipsorū, vt stabilior esset reflexio eleuatiua qn ex arbitrio talem clausurā firmare vollumus: q̄ si nobis iuitis, ipm aptū maneat: deffect⁹ ē in ill' muscul' claudētib⁹ nobis, aut vollētib⁹, ē op⁹ aliorū musculorū, ex quo, tal' deffect⁹ p̄ferri vitio cerebri cōmiss⁹, malū & exitiosū ē, & si ex aliis causis hiare possit os, vt ex Gal. sumit l. 1. de motu musculorū, eo verbo itaq; supinū iacere & hiare, nō absq; actione stertēdi, aut ex solutiois, aut ebrietatis, aut ignauie signa sūt. Modo de ipo deffectu facultatis mouētis, exequamur, ob qd notandū q̄ media figura oris, musculis dimissis suo iuri, est cū aliq̄li hiatu, & ideo homie moriēte, si nō sit p̄sens, qui claudat os, necessū ē hiare, extrema aūt figura, ē cū multū apit ipm os, aut cū vide strigit dētes, vt cedere nō possit, ergo ex his q̄ colliguntur a Gal. ibi. si os debet firmari clausū: ēt i sōno, debet esse p cōtuationē operis rei rahentiū genā, si ergo nobis iuitis, hiet os, ex deffectu huius cōtuatiois est fit aūt talis deffect⁹ vi morbi, vt ad istū textū ptinet, aliqn, ex attētione maxima ad aliq̄ rē, potissie si sit admirabil', vnde virt⁹ dedita tota illi fātasie, obliuiscitur

cie iperare vi exequēti motū,ac p intensum actū vni⁹potentie,remitti alte ra.Iuxta id intenti fortibus imaginationib⁹ delata sub ocul nō videm⁹, qđ habet maxime locū,i personis rudibus& vilib⁹,vbi est abundātia humiditis,& facilior destitutio ab aie regimie,vnde ex tali ignauia,retractis spib⁹ ad itra,fit quedā lasitas i virtute motiua,ac si dormiens sit aut ebri⁹, i qbus oib⁹ ppter puū conactū desistunt mēbra ab ea figura,q̄ habebāt i pricipio sōni,secus cōtigit cū magna atētione,& firmitudine,de naribus aut anullum claudim⁹manū,vt cōtigat excitātib⁹videri digitos flexos.qđ Gal.dicto lo co,i sōno aūt pfūdo,qđ p stertore significat, in ebrietate,i ignauia maxima facultate motiua satis laxata,dimittit mēbrū figurā priorē,& muscul dimi stis suo iuri,os hiat,qđ totū contiget vt diximus,si vi morbi defficiat sic le thargici cōsueuere dormire,ositāt.n.frequēter, & obliuiscunt claudere os, inde sōn⁹grauis sucedit,quo vis aialis pfundat,& laxa manet,qđ Aui.beñ ide signis lethargie.Possetq̄ ōs aptū manere,ex conuulsione musculotū ap perientiū,si rigidi pmanēt,si.n. non cedūnt,& laxat oppositis trahētib⁹,non cōplet mot⁹,vt Gal.4.de motu musculorū,& mille locis docet; essetq̄ satis malū signū,maxime si ex cōuulsione sica appeat i luxatione etiā mādibule id acciddere pōt,sed nō attinet huic dictioni.Potestq̄ oris aptio, magnū si gnificare icēdium cordis,& omniū mēbrorū,quia ex cōmunissima snia cali dum nrm nō pmanet,nisi debite euentet,anhelit⁹nāq; & vita dicunt ad cō uertentiā.5.de locis affectis crescitq̄ necessitudo euētandi,fm ipetū caloris ita q cū op⁹ inspirationis,homi sano cōpleat p magnū musculū cintorii, i aliis necesitudinib⁹p eos costales vsq̄ ad nariū musculos diffūdit mot⁹,no bis vero sanis existentib⁹,maior pars hui⁹euētatiōis ingredit per nares, & in de trāsiēs ad fauces petit pulmonē,quare autē a narib⁹,& nō ex ore,natu ra est machinata hanc vtilitatē cerebrum etiā inspirandum fuit in causa, ac de fforme esset,continue os aptū tenere ad hoc misteriū,ex quo obitet ad do,q cū natura nō possit vacare ab inspiratione,si contingat aliquē ita clau sum habei ōs,q escā sūmere nō vellit,cōstrictis narib⁹,aperiūt tales,os suū q̄si necessitent ad inspirādum p ipm,colligēdo igit ea q̄ dicta sunt, dicim⁹ q si natura ob magnā euētandi necessitudinē,via narium sibi nonsatissa cit,cogit os habere patulū ad talē ingressum,expulsionenq̄ fuliginum ac criuni,q aūt natura hoc adminiculo sibi puideat,argumēto nobis sunt a ues de rapina,& venatores canes.qui de fatigati tēpore statis, p magnū spa cium os tenent aptum,q aūt ad maiorem copiam aeris trahendi,debeat os apertum teneri,est textus Aui.i 21.terti trac.2.ca.23. verbum habet,cum in cipit os matricis aperiri,tunc op; vt laboret siti,& apperiet os suum quan tum potest,& intromitat aerem plurimū,quo textu l; iuuer ego in presen ti,non est in tuto apud me.sed est passus per me expositus,cum ceteris Aui. qui aliquando videbunt lucem deo propitio qualiter autem in pessimis

squi

schinanchiis os teneat apertum,& ide canine dicte forsā inferius tangetur. he ergo sunt significationis hiantis oris,quare &c.

¶Si crura quoq3 supini cubantis admodū reducta distrataq3 sint.

Significantur crura q̄ plurimū dispersa sint ac talis iacētis habitus abhor ret a rōne ita vt indicet delirium,q̄nq̄dem nullus ita cubare soleat, queadmodum neq; si circūplexa legant̄,talis eñ habitus absurdus ē,si q̄s cubādo supinus habeat crura reducta & inter se circumplexa.

GLOSA

Et si noua litera de crurium distractione simulq; & plicatura loquat̄, tañ quā de duab⁹ positis differētiis,q̄ in crurib⁹ cōspici possunt satis reprobis in supine cubāte,quia tñ superius de crurum brachiorumq; & ceruicis dispersione fuit loqut⁹ habūde, forsā de sola reductiōe,supflua tñ, vt antiqua habet litera,debet hoc loco facere mētionē,& si es memor vidisti pōderatū p nos,quāto peius erat videre crura admodum reducta & aplicata ad istar canis,quam dispersa,quia sic magis a nr̄i diff.elōgabant̄,quomōcunq; autē itelligam⁹,ex alienatione id sucedit,homo.n.vrban⁹ cum san⁹ est,fugit eas cubandi figuras,q̄ deturpare possunt vrbanitatem suam; talis in cruribus dispersis. verendis magis patulis, & iplicatione supflua vt instar iaceat bruti,& in india vt a viro eleganter didici, turpe ē etiā sedentibus crura haberē dispersa admodum preserti in cōspectu grauium personarum,sed reducta admodum,vt dixerit mihi vir citatus,mercatorem quendā nobilem, q̄ ip̄s visit,ex morbo reductum aposuisse manū ipsius cruri, quasi vellet ipsum alloqui centunq; aureos intromisisse subpoplite nam talis modus sedendi, colligere poterat eam pecuniam sub genu,quare.&c.

Quomodo cubare in ventrē malum sit. Caput.vi.

Si quis cubet in vētrē nequaq̄s solit⁹ ita dormire: quo tpe san⁹ fuit malo est:delirīū eniaut dolor circa vētris sedes significat.

CEREBRO comemorat adiūctam his oībus diffinitionem vt secundū cōsuetudinem aliquid accidat egrotantis,etenim nunc cubare in ventrem contra consuetudinem aut delirium significāt queadmodū in predicta cubandi figura,aut dolorem quendam q circa tales ptes fatiget. Constat eni3 vt multi talem eligant figuram,quorum in ventre dolor infestat.

GLOSA

Circa huius textus declarationem, duo duntaxat sunt videnda, primum quam ob causam,sani hūc modum iacendi aliquando elligant .2. qual' alie nati & in ventrē cōtorti,& accrit̄ dolentes illum querāt,de primo dicimus q hominis cutis cum ad perfectiorem tactū ordinet̄ in eo,ex temperie cō plexionis & ratione fuit,vt tutior posset cōnari,fuit in eo magis expers carnis,rarior & subtilior, priuataq; in multis partibus capillis,habuit.n. homo ipse industriam querendi indumenta,que in parte Gal.3.de vsu partium.

 Secūdo

Secũdo notandum est q̄ caliditas naturalis, & si molle sit in homine vincẽs in qualitate non exuperat nimis: estq̄ in homine non accõmodata ex toto, naturalibus fũctionibus, magis distracto homine, ad animatas operatiões iuxta solutionem illius problẽ, quare fetus aliorum animantium ab homine magis similat parentibus, cum igit virtutes mutuo operantes debilitentur, ex his ac libro vrinarum ex Aui. 13. terti. cap. 5. trac. terti, ex his caliditas nostra natural, iuxta organa coctiõis eget confortari, & quibuslibet admeniculis, gratia cuius ẽ machinata natura eam pinguẽ telã, zirbum nomine seu omentũ, que in homie vtrunq̄ ventrẽ ambit, & colligit, cuius testimonio, ille miles qui partem amissit plaga recepta in libello, innermis mansit in vasis coctiõis, in quẽ finem, infantulus aplicitus vẽtri precepit. 7. de morbis curandis. aut catulus vel simile, sic saculus plenus pluma aut cotone, cuius cautele deffectũ, putrefacio potest sucedere. ca. de causis putreficationis ptia. 4. per Aui. facitq̄ ad illud fomentũ, ea pulchra suauitas, quẽ suo casto calore confouebat satũ regẽ, quib⁹ exẽplis manu ducimur, aliquot sanos homines, elligere acubitũ supra ventrẽ & puluinari molli plumã supposito, vt caliditas melius reflectat ad ventrẽ, & meliorẽt coctiones aut iacet sic ex cõsuetudine, vel ad mutandum figurã, qui oẽs casus non ꝑtendũt malũ, qd huic dictioni attineat. Extra quos, alterum de duobus predicat, descripta p autorem aut delirium, quo sibi non cõsulunt, in laudabili modo iacendi, aut si forsã natura, aliquo instictu cõsulit hoc facere, quasi non tantũ ledãt calido magis incarcerato, & minus euaporãte. Dolẽte vero ſm ventrem, eũ habitum capiũt, ꝑpter multa, primo ꝑpter calorem nẽm melius confouerí, cuius actione minuit tã doloris, aut q̄ calido vincente spũs sensitiui cõsumunt, & per istum modum habuit ille Arnaldus de vila noua, medicamenta anodina mitigare dolorẽ in libelo de cõsideratõe ptis opatiue, item q̄ in quouis dolore, ginit q̄piam sps flatuosus, qui ipm auget, potissime extendendo & soluẽdo continuũ cui solute cõtinuitati illa cõpresio vẽtris resistit, q̄tũ autẽ cõpssio mẽbri tẽpata faciat ad diminutionẽ doloris, ẽ text⁹ singularis p Aui. 22. tercij de dolore iũcturarũ, ex quib⁹ cõmoditatib⁹, potissime cũ dolor finit eos sic iacere, eligũt & istigãt a nã sup vẽtre cubare, quasi signẽt locũ doloris eo accubitũ, sic i friuolis cautelis medicorũ, iubet cõspicer q̄ pte istrm⁹ ferat fixã manũ vt vaticinemur ea pte dolere, de q̄ nõ curo, beñ ergo dixit text⁹ eo accubitu aut sigificari deliriũ, aut vẽtris dolorẽ, q̄re &c.

¶ Si vero velit residere eger in ipso morbi vigore in omni morbo acuto malum pessimũ vero in pulmonia est. **GALENVS.**

Qui pulmõia ifestant ii dicũt sẽtire magnã i thorace ãgustia, dũ supini cubãt, residẽtes vero fieri spirãtiõs, decũbit ei ad spinã p supinũ iacẽdi habitũ ps i pector thoracis a q̄b⁹ pulmo arctat nec idoneũ accipit aerẽ i spirãdo p alios vero morbos quoties vigẽt. Id. n. maxie cõsiderãdũ ẽ tanq̄ nõ sit temere

mere additũ exitiosissimũ est velle egrum residere in ipso consistendi vigore. A mãt .n.tantisp maxie ppessi imoti cubare: & si ɋ̃seos excitet cõflictanẽ Itaq; arbitrare ppter vehementẽ spirãdi difficultatem, aut iqetatiõe, aut deliriũ residem egrũ aggredi p cõsistendi vigorem egrotatiõis. GLOSA.

Iste est vltim⁹ textus de statu cubantiũ, vt sedere, aut surgere, sm̃ aliã literã nitatur infirmus, qđ in omni acuto morbo est malũ, si in ipso morbi vigore contingat, in pulmonia vero pessimun. Ommito quistionem in presenti si pulmonia sit acutus morbus, cum sepe pituitosa sit, ex quo humore nõ fit acutus morbus, cotõ illius senes iuuenib⁹ egrotãt minus, omito etiam, si morbi frigidi ob nobilitatem sedis qua resident, acuti sint. Duo ergo rantũ notam⁹ sup hoc textu, primũ, vnde pueniat ea agitatio & insultus, vt sedere aut surgere seu alecto saltare cogat, & quare frequentius in augmẽto morbi .i. vnde id protendit malũ, & i pulmonia peius. De primo dicim⁹, ꝙ licet in omni alienatiõe posset hoc euenire, quia sicut corrupta phantasia qdã cogit aliqñ clamare, aut quid aliud alienum ab vrbanitate & ptione facere, sic stimulare posset eos ad sedendũ aut saltandũ, vt in hora crisis iã visum est, istum tñ modũ sedendi ob deliriũ, dũtaxat ad frenesim sãguineã coarctauit Aui. pria. tertii de signis frenesis sãguinee in verbo, accidit ei frequẽtia sedendi & stãdi absq; necessitate qua inde habeat, ad explicationem cui⁹ memorandũ est, ꝙ vt superi⁹ de figura erecta homis tetigim⁹ ex pte effectiui Omisso fine cõtemplãdi celestia (vt placuit Hisac) potentia calidi nr̃is quo abũdat homo respectu sue mollis pre ceteris aiãtibus fuit causa calidi .n. ẽ sursum petere, & ad talem disponere figuram, nisi corporis grauedo id vetet vt in infãtulis apparet, cũ igit in frenesi sanguinea copia sit vaporũ calidorum ascendẽtiũ, talib⁹ vrgenẽ, vt surgãt ĩfirmi, quib⁹ iterũ grauãtib⁹ sua mole, ad mediam figurã puta sedendũ inclinanẽ ĩfirmi, vti pueris contigit cum calidũ excutere pondus humidi inchoat, ad sex menses aut plus sedent & si tales, modo erigere se, modo sedere, procurant ergo talis sessio ex corrupta fantasia si accidat, omni delirio est consona, si vero ex tali consideratione, solum sanguinẽ, ergo vt colligam⁹ oĩa significata p talem sessionem, aut ingens incendium, aut alienationẽ, aut augustiã vehementẽ, significam⁹, cũ .n. cõflictẽt, angustiat⁹ omni accubitu, aliqñ inclinabit ad sessionem quasi ea variatione fugitur⁹ anxietatẽ. Sed quid sit in causa, vt in ipso morbi vigore puta in augmento & statu magis vitiosũ, & rimendũ sit illud, breuiter disseramus, nam lʒ agitatio inquietudoq; sit eo tpe ratiõabilior, ex impetu morbi & per consequens nõ sic timẽda, alio nomie significam⁹ id rimorosũ. Iacet .n. eo tempore infirmus sic pressus morbo, vt ex sola loquela angustieẽ, cupitq; si pse esset non mutare situm, si igit contra suã inclinationẽ quiescendi agitentur tales, vt sedeaẽ, non est sine magna angustia, aut delirio. Cogũtur autem eo tempore ex ingenti incẽdio surgere, qa causma exu

panti⁹ est, est aũt cã ad illud, q̃a ſimiť lib. de difficultate inſpirationis a Gal. ab Aui. 10. tertii qui difficile; habet inſpiratõnẽ: & eligunt formam corporis aptiorem ad illud, qualis ſeſſio eſt vt in preſenti cõmento etiam Gal. ex quo, aliquis anhelitus dicitur preparationis, vt non fiat niſi homo ſe preparet, verbi cauſa ſedeat, vt canales aeris ex nulla parte oppreſſi, ſint apertiores, ſi igitur vera ſunt q̃ alibi in materia de pulſibus & inſpiratione ſunt dicta, ꝙ iuxta impetum flãme, eſt inſpirationis augmentum, ſi valde intenſi, iaceant ſupini aut proni, non ſic eueniant, vis coarctantis, vti ſedentes, ob quod natura inſtigata inclinat ad ſeſſionem vt validus calor melius refrigeretur. Sed vnde hoc totum peſſimum in pulmonia, nam ſigna que malitiam habent rationalem, ſũt minus verenda, vt ſupra diſeruimus, ſed ꝙ habens pulmoniã, valde in anhelãdo laboret, res eſt per quam clara, etiã paſſione nõ fortiſſima, ꝙ igiť vrgeatur ſedere ad liberius anhelandum, conſẽtaneum eſt, ergo videť multo magis verendũ, ſi verbi cauſa in apãte iecinoris iſte iacens adeo male inſpiraret ꝙ vrgereť ad ſeſſionem. in pulmonia. n. leui obſtaculo cogiť ſedere. Reſpondendum eſt totam rationem periculi eſſe eam grauiſſimam paſſionẽ ex qua ipſi infirmi ſuffocari poſſunt perquã citò ad tantam magnitudinem perueniſſe, vt nulla vis ſit inſpirandi, niſi ſedẽdo, ex tanta. n. anguſtia & obſtructione canaliũ, que ſignificatur perſeſionem, ſuffocatio eſt in manu, eſſet. n. ſatis cõmendabile, ſi pulmoniam patiens poſſet inſpirare ſupinus, aut lateralis, eſſet. n. ſpes, ꝙ impetus morbi non exigeret hominem ante tẽpus de his motib⁹ Aui. 1. 4. ca. 5. 4. quare &c.

Siquis ſtrideat dentibus nõ conſuetus a pueritia ita efficere inſania ſignatur ac mo2s: ſed in vtriſq3 futurũ pꝛedicere periculũ neceſſe eſt. Si vero mente cõmotus ita efficiat admodum exitioſum iam eſt. GALENI.

STRIDENT dentibus quoties muſculi in tempibus maxillis mõ cõuulſionis cõmouentur. Interdum affectis muſculis duntaxat aut ab ortu nature, aut ꝑpter aliã aliquam cauſã poſteriorem nõnunꝗ origine neruorum in eiuſmodi affectionem deducta de q̃ maxime conuulſiones fieri ſolent. Ceterum agnoſcere oportet initialem vniuſcuiuſq; preparationem partis propiam, de qua alio loco fuſi⁹ explanatum iam eſt. Nũc vero ſufficiet ſemel dicere precipientes hoc loco reuocari in animu; reſiduũ diſputationis quo minus mireris fieri poſſe vt cõmuni neruorum origine affecta muſculus al's alius tremore: aut conuulſione excipiať, vt enim clare videm⁹ in quibuſdam corporibus optiman ineſſe crurum preparationem, in aliis deterrimã ſtatim ab initio, ita vt hi currant ocyſſime, illi vix ſtent: & item partes alias ſimiliter affectas ita facile offendi ab exiguis cauſis alios crurib⁹ alios ſummis pedibus, aut oculis, aut capite, aut alia aliqua parte ſtatim a principio ſequitur opificiorum preparationes. Nihil igitur mirum videri decet

ſi aliq̃d

si aliquid debiles habent musculos qui oculos mouent, alii vero eos qui maxilas mouēt, qua de re nōnulli subinde stridēt dentib⁹ēt ꝓpter exiguas causas, illi vero subinde mouent oculos. Stridere .n. dērib⁹ ex nā simile ē affectui oculorū isito q̄busdā quē appellitant equū cū nullo tpe manere possint requieti, sed in modū intremiscenti ū subinde nictant. Ceterum ꝑ morbos febriculosos affectu originis fieri conuulsionē simile est rursus illi preparationi musculorum in oculis, de quibus ait aut sublimes apparēt ī quibusdā eīn corporibus citius accumbūt originis affectib⁹ musculi oculorū: in aliis musculi tēporum aut maxillarum. Merito igit̄ dixit accēns illud significare insaniam aut mortē. Insaniam q̄dem quasi mētis dixerit vehementē cōmotionem, mortē vero quia neruorum origo affecta est. Illud stimari pōrquonā mō supra dicens insaniam significari mox dicat. Si vero mente cōmor⁹ ita efficiat admodum exitiosum iam est, etenim perspicuū est vt si stridere dentibus ꝓnunciat delirium adeo non desinet vt vehementi⁹ fiat accidente delirio, cum hoc ꝙ alii quidam musculi tantisper in talem deducantur affectionem. Videtur ergo talis itellectus esse orationis. Stridere dentib⁹ quibus ab initio non erat consuetum futuri delirii accidens est. Si vero adeundo interdum egrum offendas vtrūq; perpeti delirare & stridere dentibus, hunc iam esse prope mortē arbitrare. Quo circa ī priore sermone cū nōdu; cōmotus mentem stridebat dentibus eger simpliciter idipsum indicabatur duntaxat vt in sanie ac mortis inditium haberetur, vbi vero iam delirat pariter & stridet dentibus, in propinquo mors est. Id vero clare docuit adiiciens verbum iam, vt enim exitiosum sit accidens priore docuit oratione sequēti vero verbū admodum & iā adiecit, dicēs admodū exitiosū iam est .i. valde exitiosū, q̄d est q̄dē nō mlto post, sed cito moriturū egrū.

GLOSA

ET si a dentibus ipsis multa inditia sumi possunt, vt in calce lectionis dixeremus Hip. in presenti vnū duntaxat ꝓsequit̄ inditiū scilicet quēdā motum concussuum ipsarum mandibularum, quibus infixi sunt dentes, vt ipsis concussis fiat sonitus quipiam horrendus, qui dentium stridor dicitur est autem ille concussiuus motus inferne mandibule, q̄ mouet̄ ad superiorem imobilem, ipsis muscul' tpalibus .s. mouentib⁹ mādibulā, affectis. Pro cuius textus enucleatione, abiciamus primo causas aliquot talis affectus, q̄ non attinent huic dictioni, aut sunt sine periculo, prio si a pueritia non habet inconsuetudine eū vsū, aut q̄si nlem eū affectū, q̄a in talib⁹ propie non cadit consuetudo, q̄a cū cōpositio cuiuscūq; particule preter cōpōnē inseq̄tur quid diuinū, vt prio de tēpamētis & aliis locis, p q̄d diuinum plura intelligi possunt vsq; ad varias siderū impresiones, propter pticulas confici variis horiis & vario loco, ob q̄d merito distributionis materie aut ex parente ip̄o aut aliis causis predictis, partiales debilitates cōtrahuntur, vt vnus oculum

lum,alter crura,alius mandibulas infirmas habeat,& sic promptius passibiles ale dentibus,si vero ex talis partis imbecillitate,contingat cetera mēbra habere fortia,vt Aui.cap.de catarro,& qualiter ea autoritas Gal.1.de locis affectis,cōtra archigenē.ca.7.non contingit aliquem simul omnem partem habere debilem,non sonet quod Auice. dixit & ad illud propositum citetur,per te vide.Cum igitur virtus fortis omnia contemnat.1.de diff. febrium &.10 de morbis curandis,& debilis aqua uis causa prorritet,non conuenit ob natiuam debilitatem talium temporalium musculorum ex q̄uis causa,dentium pati stridorem,vt in puero generoso vidi acute febrienti, & informatus q̄ a natiuitate id patiebatur non timui,sed vellem dares mihi causam,quare dormientibus talis natiuus stridor accidit,& non vigilantibus,loquor semper de hoc stridore natiuo,nam nobis vigilantibus oscitatio fit:ex vaporibus quibusdam pungentibus mandibulas,& nemine; dormientem oscitantem vidimus,stridentem vero sepius,stridet etiam vigilans vt statim inuemus,dicerem q̄ ad oscitatione; pro maiori parte exigit memoria,vt est videre in.7.probl.cur aliis oscitātibus oscitare cogimur,in somno autem est ligata memoria fere,inde oscitatio non est nocturna,q̄ si dicas sepe nos prio oscitare,non precedente estimatione,tunc ad principale respondeo,q̄ motus oscitatiuus est paruus motus,vt virtute sēsitiua quodāmodo ligata in somno non est q̄ in eo musculi mandibularum ad oscitādum moueantur,stridor autem est motus maior,& presentibus vaporibus constringentibus & siccis,satis prorritantibus vim expulsiuam musculorum non inconueniēs in somno concuti dentes ex motu mandibule,in somno autem,illis vaporibus magis cōstringentib⁹ musculos promptius fit,nisi causa sic exuperet,q̄ etiam in vigilia patiantur,videmus enim epilenticos magis paroxismare noctu:& leuioribus paroxismis per quem modum pueri habentes lumbricos dentibus noctu strident,& est vulgo familiare indicium,& de eo Auicena.16.tertii tracta.5.capi.3.est etiam,extra hanc dictionē,ille dentium stridor qui in principiis paroxismorum fit,nam cum ex parsione vaporis accris,fugaq̄ caloris & nouo impetu ipsius agitetur totum corpus,sic & singule partes ad mandibulas vsq̄,q̄d per anthonomasiā quartane est peculiare,ex Aui.1.4.de signis quartane,in verbo & est illic cōtratio per quā strident dentes verū nō sicut ī flematica.i.multo forti⁹ in q̄rtana,vt sit necessū pilam vel simile iter dentes ponere,vt non fragant.Ita accidit positis debilib⁹,cū exuūt vestes,vt lectū intrāt ē.n.frigidū inimicū neruis dētib⁹ 5.aph.patiūt.n.a frigore magis ipā carne & si sint duriores ī pb.sūt.n.rariores,& ideo forsā albi ibi vidēdū.Solet dētiū stridor accidere vehemēter iratis,vti de apro.dicit cū a venatorib⁹ agitat,sic hoībus,iuxta illd psalmi. Quare fremuerūt gētes,forsam has cās omnes illd verbū antique litere excepit.s.i febrib⁹ Quib⁹ igit sic expulsis,tanq̄ expertib⁹ metus,ad eu; stridorem

rem dentiũ qui diſcrimina parit,acedam⁹:de quo prĩa pars text⁹,ꝙ ſignificar inſaniam aut mortem,q̃ ambo predicendã ſunt futura,tanq̃ ſũme periculoſa inſania.n.per ſe ſatis timenda,quo & magis ſi talis ſtridor minetur mortem cauſa primo huius partis prima ẽ,quia talis ſtridor ſignificat prĩo cerebrum ipſum eſſe affectũ,nam inſanus cum ſit incontinua rixa & agitatione ad inſtar furibũdi cõcutit dentes,ꝙ ſi hec inſania,eſt per apoſtemaris calidi preſentiam in cerebro,quod etiam inſequitur,corrupta fantaſia,vt inde dentes agitet,vt contingat aliquando ſtrigere linguam & apoſtemari.Iuxta verbum A ui.in de ſignis freneſis,tunc in his caſibus clarum eſt talem ſtridorem ſignificare illam inſaniam,q̃ dicit mihi vehementem pmixtionem mentis,qua in eũ corruptum motum inclinatur,iuuat autemeã ſignificationem proprius,quandoquidem ſit neceſſum,quo ad primum verbum textus,videre ſtridorem,qui inſaniam protendat,nam quod diximus poteſt magis habere locum in ſtridore poſt inſaniam,ꝙ ſcilicet per ſtridorẽ iam dictum,ſignificatur.vapores acres verſus cerebrum agitari;q̃doquidem muſculi ſic finitimi & nobiles concutiuntur qui vapores vlterius fixi in cerebro inſaniam cauſabunt.Iuxta illud A ui.in dicto cap.tremor mẽbrorum ante ipſum & cum ipſo nunciat ipſum,ſcilicet apoſtema freneſi.3.nam & ſi de tremore aliorũ membrorum id veritatem habeat ,potiſſime illorum muſculorum,maxime cum viſitur in febribus,antea non exiſtente . Nec facio vim,ã primo iſti vapores afficiant eos muſculos,& inde timeatur cerebro,cum ſuis miringis,an cerebro per ſui miringas incipiente conuelli;ex determinata natura huius indiuidui,primo hi temporales muſculi quam alii concutiantur,& ſtrideant. Quicquid ergo ſit,conſentaneum eſt per talem dentium ſtridorem inſaniam ſignificari,& inde mortem,que principio neruorum affecto,potiſſime calido apoſtemate in promptu eſt. Sed cũ prima textus pars explanata ſit,iacet in ſcdã,magna obſcuritas & heſitatio. Nam pſagita morte in prĩa pte text⁹,q̃d mortali⁹ morte poterit ſignificari,ĩ verbo vltimo text⁹,admodũ exitioſũ eſt,itẽ ſigna q̃ pcedunt aliquẽ morbũ,& ipi aſſociant ipſo preſẽte,ſicut lotiũ albũ ſubtile ĩ freneſi,ſi ergo ſtridor ſignificauit iſãiã,q̃ tñ nõ erit ſẽper cũ delirio,vt textus ſentire vellit in.2.parte exiſtẽte inſania,poſt,ſtridore iũgi illi inſanie iam precedenti,item antea fuit ſtridor & mania,poſt verò,inſaniã cũ ſtridore,quid addit hec vltima ps vt maiora diſcrimina pariat. Abſoluam⁹ oẽs has dubitatiões,tun ex Gal.tũ ex ingeniolo noſtro,& pro rudib⁹ dicamus,primo poſſe ſtridorem,ſignificare iſaniam,& ipſa ſuccedẽte,ceſſare eũ ſtridorẽ,pôt hoc dictũ fũdari,in dictis Hip.ĩ eo apho.quẽ citat A ui.ĩ duob⁹ locis in.2.terti.ca.de tremore,& ĩ pria.4.clari⁹ in capite de cauſone ẽ apho.qbus ĩ cauſone tremor,alienatio ſoluit rremorẽ,& nõ eſt impſis verificationis,vt dixit Gal.quia cerebro ampli us calefacto cõſumũt materia,q̃ verbi cauſa ſtridorẽ cauſabat,ſit.2.dictũ ẽ

pſẽ

possibile aliquē febrientē insanire primo deinde stridorē supuenire,siue siē ex corrupta fantasia vt supra,siue principio neruorū conuulso, pro tūc illis dūtaxat musculis paciētibus hoc dictū est clarū,quia potuit insanire vaporibus intus susceptis in cerebro,deinde affectū cōmunicari paniculis deide neruis.cui fauit Gal.in eo verbo cōti. Si vero adeūdo interdū egrū offēdas vtrūq; ppeti,delirare & stridere dētibus. Sit tercium datū possibile est, stridorē insaniā antecedētē pmanere simul cū ipsa. Istud etiā dictū est clarū,ex vno fūdamēto supi⁹ narrato ac id Gal.suadet in eo verbo cōti.& si p modū obiectionis eteni pspicuū est nō desinet, vt vehemētius fiat accidēte delirio. Quartū dictū tatus iste textus.habet dūtaxat duo significata,p dētiū stridorē,siui insaniā,aut mortē.Sed vltima pars textus determinat,qñ magis horrendū,qđ est mors,significabitur,qđ sūme exitiosum vocat. id aūt erit qñ stridor sequitur insaniā,et cum ipsa reperitur. nā vehemēs mētis pmistio significat magnū in cerebro dānū,& multo maius cū iā coicatur neruis vt inde strideat dentes. Sic q; nō erit euasio atali affectu,& sit iste primus sens⁹,quē ista litera pactitur.nā per stridorē antecedētē solū insania significatur,incipientibus illis vaporibus acribus petere cerebrū nō autē necessario mortē,imo cōtigit et leniri insaniā, & tremorē,expulsa materia cretice. vt iā Aui.in illis locis citatis intelligere voluit. Sit vltimū dictū in signis mortalibus oio,dari possunt gradus secundū acceleratione discriminis, vt pessima omniū sint signa,q̄ mortē de pximo significāt.nūc autē intelligamus stridorē dentiū posse ambo significare loquot de stridore pteeūte insaniā.scilicet ipsam,& mortē.Sed mortē non sic determinate, nec sic cito. sicut per ipsum aduenientē insanie.prima pars patet,quia ex paruo incōmodo cerebri potest succedere maius, & sic mors ad insaniā. Sed cum stridor associatur insanie,iam nocumentū est exuperās,& mors est in vicino,vt antiqua litera aiebat,& ipsam insequitur Gal.in comēto quod Gal.perspicue sentit in cōmento ponderando illa duo verba textus iam & admodū Aui. in.2.4.cap.37.trac.primi posuit fere hec verba hip.& est duplex litera:altera negatiua in hūc modū.stridor dentiū fortasse significat maniā seu per mixtionē, & si mania nō accidit,deinde accidit,illud significat perniciē, & tunc lege,si non accidit mania antecedente stridore,deinde accidit stridor ,iam existente mania. Significat perniciē quasi sentiat,posse insaniā pluries accidere,non preeunte stridore stridor vero qui significat pernicié,est qui associatur manie. Sed hec litera nō potest substineri,quia debet fieri cōparatio de eodē signo puta stridore.& ideo litera affirmatiua cōtinet verū.puta q; stridor fortasse significet maniā.& est vers⁹ verbo fortasse quia a multis causis potest fieri,vt ipse statim.tunc sequit litera affirmatiua.si vero mania accidat,deinde accidat illud,puta tremor.id significat pniciē. ¶ Verbū autē cordis positū in eo textu Aui. legatur chordis.hoc est partibus exercētibus

tibus motũ musculorũ, quæ si debiles sunt patiuntur aqua vis causa. Plura autẽ signa a dentibus: simili de masticatione in vanum de ipsorũ limositate de ipsorum imobilitate, ar si tẽtet eos quauis hora astrigere, & alia id gen⁹. Vide p ipsũ A ui. ibi et parti. 4. aphori. nõ pretermitendo illud inditiũ ppetue veritaris, & est thadei et cõcili. 10. pro pri. 14. si dẽtes ob lõgi exicati arũdinei appareãt; significat mortẽ sine dubio vis. n. nr̃is oio defficit. q̃re. &c.

ℭ De vlceribus. Caput. viii.

Vlcus siue antea extitit: siue existat in morbo cõsiderandũ est. Si enim moriturus eger est: ante mortem aut liuidum & siccum: aut pallidum & siccum est.

SICCVM erit õnino vlcus quotiens facultas nutriẽs corp⁹ debilis habeatur: null⁹ vero color in eo sẽper erit, sed pro diuersitate humorũ in corpore & itẽ pro mensura lesionis euariabit. Si enim biliosus humor exuperet croceus erit color, si nigri bilarius aut liuidus aut ẽm alterã significationẽ viridis erit. Antea enim docuimus vt Chloron interdum pallidũ colorẽ, interdũ viridẽ significet, ex qua significatiõe solem⁹ brassicã viridẽ nominare. Pari modo lesio quoq; maior liuidũ solet efficere colorẽ: vt qui longe distet a nigro, minor vero rubrũ aut pallidũ. Quocirca finẽ dictionis quidã legũt ita, aut pallidũ & siccum erit, alii vero illo modo, aut viride & siccum erit.

GLOSA.

EXpeditis signis q̃ magis respiciebãt virtutẽ animalẽ, et potissime mouentẽ, ad aliud genus signi sat diuersum se trãffert, quod duplicẽ facultatẽ defficiẽtem predicat, est aũt naturalis, more medico & vitalis. Et quia traductio nulla e greco, de antrace aut carbunculo mentionẽ facit, sed de vltere duntaxat. & sic eam aceptat conciliator in vltimo verbo diff. 91, ideo & si carbunculis et antrax vlcera dici possint proter scarã & vesicationẽ ruptam in breui, non tamen de eis prosequar, nec diff. inter vtrũq; assignare cogor. Sub nomine ergo vlceris prosequamur literã. Noto ergo in primis hoc signũ non solum in febribus verum in aliis morbis habere locum, ideo textus dixit in morbo, quasi inuat posse et sine febre videri hoc significatũ. 2. noto q tale vlcus poteret antecedere ipsum morbũ, & alteri morbo superuenire ac in presenti duntaxat considerari, vt signũ, & non vt morbus, ex quo per ipsum tale absq; alio morbo, posset compleri pronosticũ, vt videbitur atq; tali vlcere etiã leui, in iuncto circũstantiis textus, poterit cõpleri iudicatus. Que omnia vt clariora fiant, incipiamus dubitare, nã cum vlceris verum medicamentũ sit exicacio. 3. 4. & 5. de morbis curandis nõ est malũ signũ vlcus exicatum esse: Secundo dubitatur an sola exicatione absq; aliquo colore viciato de q̃bus text⁹ apparẽti i eo, pnosticũ verũ sit. Tertio si colore vicioso, absq; exicacione, habebit vim iste textus, et ita vter horũ erit fortius signũ, si exicacio, si viciatus color. Quarto quãto ãte mortẽ hoc

signũ

signum soleat apparere, vltimo an refferat videri in vno membro, aut altero. De primo dicim⁹ φ vlc⁹ est soso cōtinuitatis ex apāte rupto aut vulnere supporato causata, q̄ quā diff. a mēbris sortiaf scda.pri.&.3.4.est videndū ēt linquo chirurgicis pertractādū, quālr greci, sub eodē nomie vuln⁹ & vlcus intelligūt. Omne aūt vlc⁹ si ad bonum habet terminari, debet habere lauda bilem saniē seu pus, quia illud significat victoriā calidi nr̄is, videndū.5.aph. cotō illi⁹, calidū saniē faciens, & si illa victoria nō fit absoluta, semper.n.pus aliquā ibecillitatē insequit. videndum tercia.4.p Aui.&.5.de simpliciū facf tatib⁹p Gal.hec aūt tal' puris manifestatio, facultatis contoquētis ē inditiū φ saluet pticulā dilaniatā, prout p̄se est, sed ex acquisitia debilitate nō valet p̄fecte, vnde aliquid aquosū qd cherurgici exicare nitunt, & aliquid crasi us qd expurgare offertur chirurgicis, intendendum, ob qd dicitur colter φ mel rosatū liquidum & vinum decōnis stepticatum sunt duo gemeli ipsis chirurgicis, vt igitur caro in partibus solutis acrescat, exicari vlcus est opus sed non superflue. Cum igitur vlcus omnino absq̧ pure inuenit, non est ea siccitas absq̧ triplicis nocumenti altero, qd totum sat mali indicat. Primo poterit ille humor repatriare, & versus membra alia nobilia moueri φ si venenosum sit vlcus, non absq̧ periculo fit, & est modus absconsionis apātum inferius taxandus, sed cum id non sit ipresentiarum multum ad Hip.mētē omitatur. Potestq̧ in febribus magnam incendiū denotare, quod crustosa & sica reddit vlcera. Demum significare potest sicum vlcus, deflectum virtutis naturaf, q̄ defficit a instauratione particularum cum carnis generatio a quacūq̧ parte vlceris incipiat, non potest esse absq̧ pure & presentia aliquius humiditatisque instauratio si in ea defficiat particula, argumentum est ad alias partes.aial aūt sine restaurati ōe nō viuit.2.de anima, qd aūt tibi audeo dicere est, & absq̧ dubio credas, φ i ꝓpio filio tenello ex variolis fūcto, i vlcere quodā ex ipis i scapulis facto, vidi plane sniam huius canonis verificari, cum ante mortem illud vlcus summe exicatum: liuidumq̧ fit re dactum, & vidi alios pueros prius scabie sat humida plenos, a variolis atri piquibus prope mortem scabies omnino fuit exicata. Quanto autem ad hoc propositum soleant dolere chirurgici, si vulnera in lacertis aut capite in ueniant sita, aut consumpta quo ad labia, ipsos interroga in quo habet locum ille textus Hippocratis.5. aphorismo. quibus tumores in vulneribus apparent, non valde conuelluntur aut insaniunt. De alio punto, dico φ per solam exicationem bene posset mors indicari, cum deffectum virtutis naturalis omnino significet, sed credo necessario associabit sibi vitiatum colorem, qui si niger fuerit, complectum statum malicie protendit, cum vim ipsā vitalē cōplecte defficere, ipsius instrumento puta calido nr̄i extincto, & quia vt inferi⁹ tractabif, visuq̧ est p̄io de crisi & p̄ria.pri. φ ad calorē nigrū peruenitur duplici via frigore, & calore, prout citrinus color seu viridis qui

aliquādo

aliquando de citrino dicit,aut plumbe9seu liuidus precedit,inde est φ au-ctor in litera de his duobus,etiam mentionem fecit,ex quo forsam illa prima pars expositiōis Gal.qui colorem eorū vlcerū per victoriam diuersorū humorum:nititur exponere,excusari poterat. Vlcus.n.hoc duntaxat significationem habet nec sic,gradus lesionis in calido nī exprimeret,nisi a tergo intendendo illum nigrum colorē p atrabilē sūme adustā fieri,& tunc nō video,quālr liuid9posset precedere(quicquid sit)cuȝ virtus vitalis, mote medico intimior sit vite,ipsa nī adhuc per calorem,certius quā per humiditatis absentia,illud vlcus credas significare considerato,φ color non sit a causa euidenti aut humorum presentia,nec credas generaliter nos maiorem fidē dare colori quā calitatibus:solum.n.contemplamur vires nature defficiētes,φ si vtrūqȝ occurrat,non est φ dubites de morte. Necessumqȝ ē vt perseuerent ea signa qđ i omni significato exigit propter naturā aliqñ sinthomatis turbatā,ad tps corporis regimē dimittere scda.4.p A ui.videndū. De alio aūt pūto credim9,p duos aut tres dies antecedere mortē,ad qđ sufficit experiētia,nec aliquā particulā corpis determinare,imo in ōni,viso eo vlcere poterit eē verū & mlto verior erit snia,firmi9qȝ iudiciuȝ,si i locis nobilib9affinibusqȝ regalib9mēbris,id cōtingat nā i extrīsecis mēbris:multo peiores putredies viuunt,ppter nō sic gubernari a nā,nec ide tāt9 deffect9 est facultatib9tribuendus,quantus si i sede nobili defficiat,quare &c.

De gesticulatione manuū. Cap. ix

DE gesticulatione manuū ita agendū est. Qui in febre acuta aut delirio:aut pulmonia:aut capitis dolore manus subide ob os fert:aut frustra venatur muscas:aut colligit festucas aut de veste euellit pillos:aut de pariete stipulas carpit:id omne malū exitialeqȝ est. GAL.

GESTICVLATIONES manum idest functiones & motus quos hoc loco cōmemorauit ob imaginationem fiunt illi similem q̄ per suffusiones cōtingit.Egri.n.per suffussiones quecunqȝ vident in medio loco crystalloid9 ita a glacie nominati humoris & tunicule circa pupillam cotun similioris foris sita esse existimant,quia semper assueti sunt dum hērent per naturam res per medium aerem intueri.Pari modo hi de quibus Hip.agit in febre acuta pulmonia delitio ac dolore capitis intueri se tanquā foris sita credunt ea que intus in oculis habeantur.Ostendimus enim vt spiritus visorius vt pote splendens sibi medium assimilet crystalloidus ita a glacie nominati, & pupille humorem tenuem ac mundum simillimum candido ouorum q̄ per lippitudines vtimur.Porro diximus vt spiritus per hunc feratur humorem ex pupille foramine ad aerē exteriorē vna cū eo cōpactū.Hoc vero aere illustrato vis9vtit tanq̄ in sito opificio qualis in corpore neruus habere. Idqȝ docuimus seorsū dicato opere quo agit de visu,necnō.13.demostratō-

ne

nec lib. atque etiam septimo de decretis Hip. & Pla. & itē. 100. lib. de vsu ptium.
Vt ergo cerebrū per neruū sentit affectionē digiti in pede ita per aerē circunductū externa visibilia cōtuet quęque modice distant, Itaque suffusiones fiunt in hoc humore subtili vt dixi candide tenuiorique pti oui q inter pupillā & cristalloidē ita dictū a glacie incidit. Ita fit vt p cruditates q nonunq visa similia suffusis cōtingāt. Si n. restitit humor aut niger, aut crassus phi bens digredi foras visoriū splendorē ibi visa p nā humoris cōsistunt, inter dum pilorum quorūdā aut subtegminis, aut staminis quinque culicis nigrescentis, aut muscule q volitare ob os videat. Quinque rei fitsletie aut milio nigro. Ita accidit per febrem acutā ac pulmoniā exhalantibus ad caput i corpore humoribus. Humor. n. ille in pupilla nundus cōcipit exhalationē, vbi vero perturbat predicta visa apparēt, atque ēt p vehementē capitis dolorē. Vt igit p delirium pre capitis repletiōe redundās aliquis humor i oculos eadē accñtia cōmittit & euellet subtegmia & colligere festucas solita ab oībus vocari me dicis p delirium nomen īde traxerūt. Itaque nōnulli tradiderūt nobis subteg mis & stipule visa tantisper dum fiūt, & itē q postea meminerunt. At vero duplex eorum drīa est. Quidam enim per ipsa sensibilia visa ceperunt delirare iucdiādi facultate cōstante alii vero ppter eximiā prudentiā, att n pua ex pte affecti iudicādi facultate restiterunt, retuleruntque vt vincāt & repugnent nec visis accedant. Hi igitur indicarunt nobis qbus visis mouerēt manus vt Hip. scripsit, sepe. n. videbant illis subtegmia vestium eminere atque in piete stipulas adiunctas esse sepe vero & festucas multas impositas stragulis, atque etiam volare pusillas bestiolas ppe oculos has igitur venari aggrediunt circunferentes manus tanquā aliqd atretuti. Alia vero q vñr emi nere partim de vestibus carpere agrediunt, partim euellere de piete, merito igit affectiōes talia cōmittentes accidentia censētur, difficiles qppe q febris acute aut pulmonie aut doloris in capite sequantur magnitudinē delirio vero quia sedes princeps est affecta cuius vniuersum genus exitiale hr in febre vero & item pulmōnia, atque etiam capitis dolore propter magnitudinem, queadmodum diffinitum iam est.

GLOSA

Pronosticari docet de mortis periculo, per inditium quodam ex manibus sumptum, si inordinatum & frequentem habeant motu quod manū gesticulationem in presenti vocat Hip. hoc est ipsarum motū minutum, & frequentem, nunc ad faciem nunc ad vestes, ad parietem, vt hinc & illinc discerpere vellit aliqua q sibi representatur diuellenda qui casus in. 3. de vulgari de vxore de calcis. Cum. n. manus organum sit organorum. 3. de Aui. 1. de vsu partium, est satis subdita virtutibus iternis imperantibus admōtū, cū ergo sine fine moueantur destinato & vtili, non fit absque perturbatione facultatis, q in cerebro residet, qua gubernamur in actibus nostris, talis est ea ma

nam

num gesticulatio, de qua textus, est.n. quedã cassa & inanis ipsarũ motio totius prudentie expers, atq; inde in sũma, pro tanto hoc inditiũ pessimũ est. pro quanto eam mentis comoctionẽ significat, estq; signũ familiare in freneſi, presenti aut de proximo futura, in ceterisq; morbis de quibus textus de quo etiam iste auctor, in. 4. de victus rõne in morbis acutis, in textu 37. Per pulmoniam vero non est absonum intelligere etiã pleureticũ apostema, quacũq; parte paniculati ipsorum precordiorũ accidat, potissime ipsius diaframatis, cui cerebrum maxime cõpatitur, & inde methafrenũ dici tur apud aliquos, eo q; sit frenum mentis prohibitis obstaculis vaporũ accẽ dentium ad caput, ac q; ex ipsius impedimentis facile turbet ratio lege, qd contingerit zoar, cum fugeret ab hali, ad hunc. n. affectũ conductus ẽ, q; vi losa, tegmina vederet apãte tamẽ tele, q̃ pulmonem diuidit: qđ & Gal. euenit. 4. de locis affectis cap. 1. quam seriem inferius citabo, ad totam sniam cõ firmandã apperiendãq;, ergo sentire debemus, q; omnis is affectus in textu narratus, est huic inditio obnoxius, vnico nomine, prout in omnib⁹, põt eẽ illa deceptio, & fallax representatio: põtq; ratio in talibus vacillare, nam in cũctis his affectibus est ocasio, vt copia vaporũ calidorũ salrat ad caput qđ eas deceptiones parit, omnes aũt hi affectus cum ad hanc perueniũt dispositionem, si in aliis sedibus sint, malum protendũt ob sui magnitudinem in cerebro vero, propter sedis dignitatem, supra enim citauimus Gal. q; discrimina in morbis suscedunt aut locorum affectorum nobilitate, aut ipsorum affectuũ magnitudine, & intelligo semp de luri modum eẽ necessariũ in hoc signo, siue cerebri affectu incohet, siue aliorũ mẽbrorũ, quib⁹ cerebrum compatit. Et quia integrũ hui⁹ textus fundamentũ consistit, in declaratione huius false imaginatiõis ad quã peruenitur per presentiam vaporũ in his morbis concitatorum, que falsa imaginatio facit manus eos inanes motus prosequi, oportet aliqua pãcta in presentiarũ discutere, prio si cõtingit hanc facultatem vitiari, cogitatione & memoria saluis. 2. si hec deceptio imaginatiue, pertinet ipsi imediate, an oriat a visu. 3. si illa obtã dilusoria si realiter percipiant, aut percipi possint, aut qđ percipit. 4. vnde tantum periculum, quandoqdem corrupte imaginatiões possunt fieri in homine sano aut leui morbo presso. 5. de ratione ad mentẽ Hip. in tali periculo. 6. in quo horum morborũ erit tale inditiũ periculosi⁹, vltimo quare potius versus faciem manus vertant, quã versus alias partes. De primo videret alicui non posse ledi imaginatiuam reliquis manentib⁹ saluis, quia virtus posterior & imaterialior ledit a lesione prioris, dicebat ille Auerois in libello de memoria & reminiscẽtia, idẽ Aui: prima. tertii. oppositum dixit Gal. 3. de morbo & sinthomate, vbi expresse ponit tria exẽpla, quorũ prio persuadet, in quodam medico saluã rationem cum corrupta fantasia, sc̃do conuincit improii ciente vasa rationem cõmixtam esse, imaginatiua existenti incolumi. 3. aũt

antecedentibus sanis, omnino memoriā deffecisse, vt ille propii nomīs nō recordaretur, qđ etiā Gal. sentit in prio pretticorū cotō. 27. Dicam⁹ ergo ꝙ licet cerebrū ponat̃ sedes batū facultatū scđm suas mansiones, non tamē totū singulis eque est accomodū sed singulis singule cellule magis aptant̃, cū varie sint tēperature ex quo in lesionib⁹ magnis omnes turbari est necessu; quia se presupponūt & comunicāt, citra tamē tantū affectū, exēpla Gal. ostendere, alterā partē, ille. n. medicus credebat tibicines esse infensos ipsi ob clangorem & si falleretur in fantasia illa, sic A ui. pria tertii. cap. 6. Ad alia ergo pūcta procedamus, sicut ergo pectori, manus assequit̃ cū diligentia, id qđ formauit phantasia, nec tardat id assequi, ne ex mora variet̃ forma sic in hac corrupta imaginatiua, manus assequit̃ ad capiendas eas res, q̄ represen tant̃ euelende Poteris aūt ad aperiendā rē legitime dubitare, non est sic falsum, montē eē smeragdinū quē struxit phantasia, sicut parietē stupis plenū quare ergo timemus hoc secundū, ptimū vero nullius est per iudicii, aut incōmodi, item imaginātē aliquo cimices aut muscas volitare oculis coram q̄ re non sunt. vt in principio suffusionū, non timem⁹ sup tali homine, ī materia vero istius textus ex similib⁹ deceptionib⁹, ē mortis imago, esset igit̃ certius eos morbos timere, vbi talia visuntur, quam ex hoc signo timere de talibus morbis. Dicam⁹ igitur ad pūcta proposita, quibus qđ sequit̃ pertinet facultatis imagiatiue potestas ē, ad ipossibilia vsq; cōponere & diuidere, ideo in actu ipsius nec metus, aut gaudiū, nisi aliquis interueniat concēssus, aut opinio, si tñ imaginaret̃ ex aliquo obstaculo, parietē lapideū, eē argenteū, verbi causa, & afficiendo, est publicū dānū in tali potentia, & qui in initio aque, imaginat̃ muscas aut simile in aere, cum tamē re talia non sint, nō indicat malum, nec timetur de vita, quia ratio est incolumis, vnde nō tētat se mouere manu, eas effigies seu formas, quandoquidē consentit re non esse, tentat tamē in initio eas formas manibus se mouere, credendo ꝙ sunt sed stati consult⁹ a ratione quiescit ab intēto, in materia aūt huius text⁹ secus contingit, quia propter errorē cogitatiue anuentis corrupte phantasie, non cohibetur manus ab executione, imo indesinēt̃ assequit̃, quasi iterata manus gesticulatione cōpleat, qđ in prima non fuit assequtus, & quicquid stipule aut villorū parietes aut sub tegmina representāt, nituntur euellere nec frustati quiescunt, quia se decepi non credunt, que ōnia tibi clariora fiāt si audias Gal. vltra ea que in cōmento dicit, in serie supra promissa in principio. 4. libri de locis affectis, sic habet at contrariam affectionem non solū in aliis verum in me ipso cum puer adhuc essem expertus sum, qñ. n. per statē ardente febre laborarem, & festucas attro colore ex cubili eminere, & flocos in vestibus similiter esse putabam, quos aufferre tentans, nihilq; sub digitis eductum inueniens, accuratius vehementiusq; id efficere conat⁹ sum audiens itaq; duos ex amicis, qui tunc aderant dicentes, vedes ne hunc iam

& flacos

& flacos euellere & festucas colligere: statim intellexi, id ipsum qd dicebam me fecisse, cum vero sic animo constarem, vt rationalis in me facultas nō vacillaret, recte inquā dicitis, proinde ne phrenetis me arripiat, auxilio stote, hec Gal. ex qua sententia perlucide colligis, qualiter imaginatiua erat vitiata, & pro tanto non fuit perfecta lesio in cogitatiua, pro quāto & si vacillauit ratio, fuit aliqua animi costantia, qua resisteret illi vacillationi, vt nō assequeretur eas falsas formas, & auxiliis amicorum cessauit, quod incohauerat, quod simili modo Gal. in ea parte cōti, at vero duplex est diff. &c. Quo viso reuertamur ad principalem punctū, qualiter sit illa deceptio & corrupta phantasia, vt ille forme represententur, cum tamem re non sint, quod vt melius intelligatur Gal. introducit imagines que fiunt in initio aque, & ait, ꝙ sicut in initio suffusionis, putat quis ꝙ in aere sunt aliqua simulachra que in veritate sunt in oculis, ita incorruptis phantasiis horum morborum nostri textus. Sed circa id oportet aduertere, vt sumitur a doctoribus sup. Aui. prima tertii & tertia tertii, ꝙ imagines que sunt oculorum passiones non apparent nisi in vigilia, que vero representari possit lesa imaginatiua in luce & tenebra offerri possunt, ex quo illi vapores petentes primū cerebri ventriculū vbi aptius imaginatiua exercet munus suū, ibi comixti spiritibus ipsis, falsas formas representari disponunt, qui vapores non sunt inter humorē glacialē & corneam, sicut in imaginibus protendētibus catharatā, sed a parte centrali magis offerunt, turbantes sinceritatē & ordinatū motū spirituum, sed tu dices ꝙ Aui. secda. 4. de hac materia cap. 50. sentit fieri hāc delusionem, propter descensū vaporum ad oculum, & humiditatem albuginneam, & hoc in freneticis, ergo talis imago non poterit apparere nisi in vigilia sicut in initio suffusionum. Potest dici, superiores potentias posse bene concipere & cognoscere absq priorib⁹ sensibus & si eos presupponant in ordine recto cognoscendi. Quipiam etiam tenēt, posse organa exteriora in somno imutari, vt ex portione flegmatis dulcis deriuati ad linguā gustet i somnis dulcia & eis alliciatur, quipiā volunt totum illud esse quādā deceptionem & delusionem imaginatiue, de quo in presēti ducimus vt cōtingat propter vapores agitantes spiritus, falsas representationes etiam fieri in sōno, ex quo inde signis frenesis, est excitari a somno cum clamore & agitatione, significat enim illud raptum vaporum qui turbant spiritus & varia simulachra representant. Reuertamus ergo ad institutum: & dicamus qualis sit modus percipiendi hic fictitia, sentiunt ergo autores, ꝙ quando aliquid crassius aere exteriori interponitur inter humorem cristalinum, & albugineum, tale potest videri, nec pugnat esse i organo, nam vbi est irradiatio spiritus visori, & cristalloides, vt atuetur illud obiectum, ac omnino non est super organum vt inde non faciat sensationem, quod sentiebat clare ille hali. 10. artis parue trac. de ventre, cum dixit imaginationes que fiūt in oculo va-

riantur, secundum illud quod formatur in humiditate grandinea, a vapore qui formatur in foramine vuee, intendit ergo auctor ille, q vapor multiplicat species suas ab albugineum, quod est supra cristalloidem intra retinam telam, & percipiatur perueniendo ex specie multiplicata ad organum ex quo decipitur homo, credens talia esse exterius in aere, qd quasi ex Gal. sumi potest in presenti cōmento, saltim in antiqua litera, aut est illa deceptio ex variatione situs obiecti quod hic non discutimus. Iste autem dicendi modus non placet gentili, & credit rem existentem intra oculū minime videri, quia sic vuea & alie oculi partes opposite cristaline percipi possent pre sertim vuea cū coloribus variis sit predicta, nec consuetudo id vetare poterit, cum alia obiecta & si continue videantur, semper percipiunt, item quia eadem ratione vapor ille ab oculo alterius hominis satis propinquantis & perspicacis visus posset aprehendi, quod nullus est expertus. Quapropter dicendum est, q predictus vapor requiritur ad tale corruptū iudicium, & hoc sentit textus iste, sed vapor ille non causat deceptionem, eo q ipsemet videatur, sed q species rerum visibilium ab extra peruenientium libere nō consequntur, nec perueniunt ad organum, & sic recipiuntur obtū, ad modū recipientis, iusta regulam Arist. vnde si vapor rubeus est, exteriora talia iu dicantur, vti in lipitudine accidit: & si vapor sit densus non potente obiecto ab ea parte penetrare, iudicatur res ab ea parte opposita obscura, & qsi per forata, quod optime Galenus in presenti cōmento & si in suo modo explicandi act m visionis quomodo fiat, platonicus sit, & non peripatheticus, cū habeat visum fieri extra mitēdo, de qua sententia tan fuse & grauiter. 7. de placitis, ab ea parte cuius quidem disceptationis tale erit principium &c. & vt totam rem calleamus, oportet verbum ipsius in hoc cōmento contemplari, qui habet vaporem hunc inuentum inter albugineum & pupillam prohibere iradiationem spiritus visiui, ad aerem circūstantem, & que vidēda sūt aprehendi, iuxta naturam vaporis ibi inuenti, quod longe clarius loco iam allegato in serie que sic habet, restat igitur vt aer circunfusus tale instrumē tum nobis sit, quo tempore videmus, quale est semper neruus in corpore, si quidem eo pacto aer nos abiens a spiritus visiui ocursu, quo a solis fulgore affici videtur, nam & ille supremo aeris termino contacto statim vim suaz fulgidam in totum dispergit, & nostra peruisorios neruos acies progressa spirituali substantia predicta, cum in aerem incidit, primo appulsu in cum alterationem inducit, que longe lateq; in continuum scilicet, nos ambiens corpus sparsa repente in totum diffunditur, id quod liquido etiam in vi so lis inesse conspicimus, nam si solidum aliquod corpus in medio ponamus, videbimus confestim aerem intercepto fulgore destitui & &c. itaq; virtus visoria est in continua, emanatione a cerebro per neruos vsq; ad aerē ambientem, & ibi aere illustrato virtus ea aprehendit visibilia mediāte aere, vti

int9

mediāte neruo, ex quo satis crasse intelligunt Galenum qui aerem videre asseuerant, nisi per modum dictum intelligatur, nec vim ipsam visoriam per fundi ad obiecta vsq; que percipiuntur; error est, id sentire a Gal. sed sicut homo existens domi ad fenestram positus, si paries aut obstaculum aliquid habet potestatem impediendi discernendi ea que extrinsecus fiunt, ita vir tus visoria ad fenestram puta ad foramē pupille perueniens, aere illustrato coniuncto, per suam natiuam lucem aprehendit que iuxta tenorem sue po tentie potest aprehēdere, quicquid ergo sit, siue platonice aut Aristotelice hic sentiamus, aut visoria vi exeunte aut visibili ingredienti per suas speci es, vapores inuenti intra oculum prebent causam, vt visibilia iuxta colores, situm, & sbē modum eorum vaporum percipiantur, ex quo quibusdā sub tegmina flacosa, aliis parietes stupi plenos, aliis muscas volantes, aut grana seu puncta nigra, iudicari videmus. Ex quo singulariter oportet contem plari, non aliter fieri has deceptiones in morbis acutis, quam initio suffusio num, nam vtrobiq; ex corrupto visu fallitur imaginatiua, absq; eo ꝙ in ea vi sit lesio, quod patet singulariter, nam ex ea serie Galeni citata in .4. de lo cis affectis, vbi Galenus in se ipso in cōmoda huius textus incepit gustare, ait, ipsum pati contrariam affectionem ad superius descriptam ī de eo qui post vasa, proiecit puerum, in quo imaginatiua erat salua, ratio autem cor rupta, in ipso autē ratio salua, non tamē inde arguas, ergo imaginatiua in materia huius text⁹ corrupta? nam id fateor, quādoq; dem sub tegmina fla cosa iudicent, que non sunt, sed hec deceptio non erat qualis illius medici, ꝙ tibicenes domus angulis esse imaginabatur, vbi ea facultas priuati lesa erat Quod si dicas si in galeno, ratio erat incolumis quid timendū in plusquam ei vbi suffusiones incipiunt? Respondendū est, ꝙ ipsi ex prudentia & ex hortatione amicorū conualuit ratio, que iam incipiebat vacillare, & consen tire corrupte phantasie, & in tantum euasit a periculo, prout ratio constauit & non fuit subdita imaginature dilluse, ex visu dillusō, vt dictū est. Ex quo patet, quare textus ponderauit, manus versus faciem gestare, quia cum ibi sint oculi, & sentiunt visum turbatum, & videre res sub variis figuris, a con suetis prudentia nondum extincta manus gestant versus oculos quasi pos sint euellere, aut eas effigies coniunctas oculis, aut abstergere oculos, quos credunt oppressos caligine, sic Rasius capit. de pleuresi in statu mortali, ait, tales sepe fucare oculos, & adhunc passum vsq;, non differt talis qui phreni tim incipit pati, a paciente initiū aque, sed hic, ratione incolumi sibi consu lit, ꝙ in vanum tentat se mouere simulachra, & ideo quiescit, alienatus ve ro ratione turbata non sibi consulit, sed perseueranter assequitur corruptas phantasias. Quod si dicas rationem non esse extinctā quādoquidē nitātur euellere flocos, vti a vestibus mundissimis homo sanus pilos, cōcedendum est non esse omnino extictam rationem, sed vbi morbus inualescit omnino

F iii extingu

extigitur: in releuandis vero, in dies magis depuratur & resistit, quod signũ etiã apud vulgum magni momenti est, & dicitur comuniter, colligere supelectilem ad iter proximum, quare &c.

De spiratione. caput: x.

Spiritus crebrior significat dolorẽ aut inflamationem q̃ supra precordia fatiget. Si vero spiratur magnus multoq; interposito tẽpore delirium indicat. Si vero frigidus de naso & ore admodum exitialis iam est.

HANC omnem dictionem secundo de difficultate spirandi libro latius enarraui: quocirca nunc duntaxat capita rerum attingam. Spiritum hoc loco vocat vniuersam spirationem, qui si crebrior sit (ait) interdum significat dolorem, quandoq; partium in thorace inflãmationẽ que sũt cor ac pulmo posite supra septum. Maiores enim precordia ac septum idem appellauerunt. Itaq; per dolorem spiritus, quẽadmodũ ostensum iam est: crebrior paruusq; est per inflãmina vero crebrior magnusq;. Hec enim assolet nominare inflãmationes. At vero rara spiratio hoc est multo interposito tempore si magna est, indicat delirium, si parua extinctiõem natiui caloris. S; hanc affectionem significauit ex accidentibus dicens, frigid9 de naso & ore admodum exitialis iam est. Ceterum vt de his spirandi difficultatibus fecerit hoc loco mentionem tantũmodó de morbis agens acutis, itemq; vt lib. de morbis vulgarib9 plures citauerit spirandi difficultates sec͠udo libro de spirandi difficultate perpensum iam est.

GLOSA

Docet pronosticari per signa sũpta ab inspiratione, ad q̃ inditia, omnia q̃ ex inspiratione sũmuntur, sũma diligentia oportet aduertere. Nam si inditia ex pulsu in tota nostra schola celebrantur vt dignissima omnium nõ minus inspirandi inditia, cum ex Gal. libelo de vtilitate pulsus, bene perpenso anhelitu, facile erit pulsum agnoscere, & mihi habet certiora esse inditia ex anhelitu, cum doctissimus Hip. de inspiratione multa, vt testatur Gale. in calce cõmenti, de pulsu autem nullus sermo ab ipso, & ptimesco, tot9q; horreo Gal. seriẽ hoc explicantẽ adducere; dixit enim .3. de cri si versus finem, & Hip. quidẽ nõ narrauit signa que inueniuntur in pulsu, aut quia non sciuit ea, & nota qualiter in hac causa finat Hipp. precipitari, vt totam rem de pulsu deuoret, sed ego magis assensio secunde cause, quia existimauit non esse de certioribus signis, quicquid dicat Gal. q; ipsum pulsum preconem nunquam fallacem predicauit, forsam ad locium ipsũ refferendũ sentiuit. Quibus sic preambulatis. Dicendum est hanc sententiã textus distributam esse ad tria signa ex inspiratione, in primo de signis doloris & inflãmatiõis, hoc est apostematis in regione precordiali in sec͠da de signis alienationis, in tertia de signis mortis, hoc totum per distĩcta inditia, que in anhelitu visunt.

Cum pulsus & anhelitus ex dictis Gal. loco citato, & .2. artis curatiue, & primo de difficultate inspiratiõis, & ex Aui. 13. proportionent, hoc est ad eãdẽ finẽ ordinent, easdẽ sortiẽ inspiratio diff. quas puls⁹, magis autẽ notabiles sunt magnitudo, celeritas, & spissitudo, cũ suis oppositis, est q̃ doctrina illi⁹ auctoris.1. de diff. pul. & mille locis, magnitudinem accõmodatissima diff. pro fine ipso consequẽdo, puta refrigerii necessitudĩe, ita vt ea sępe ab aliis diff. excusetur, si vero ea diff. non sufficit: acquirit deinde celeritatẽ, & deinde spissitudinẽ, aut si magnitudine non sufficit, aut non valet, illis aliis diff. iuuatur. Nec cogor in presenti assignare rationes taliũ, ac quę earũ diff. prius amittatur, aut acquiratur, & qualr ex virtute, instrumento, & necessitudine, totũ id ortum habet; de his enim abunde dictũ est alias. Aggrediamur ergo iuxta hec preambula primã textus partẽ, vbi per isspiratione spissam, primo dolor in precordiis significat, pro quo ipse Gal. adducatur in dicto libello de difficultate inspirationis, & hoc in fine. 1. libri. q̃ dolore existente in spiritualibus mẽbris, necessũ est vim ipsã inspirantẽ defficere a magnitudine, & id supplere frequẽtia, & hac diff. esse contentã, nisi febris accidat, tunc enim & celeritatẽ esse cõmixtã, contingit, sed quare ex dolore id proueniat addamus, & tandẽ si ex dolore aliarũ partiũ idem cõtingat declaremus, dolor igit vt. 6. apho. est videre, & scdã. pri. de eis q̃ ex dolore proueniunt, & cõtõ allegato, virtutẽ intercipit in passib⁹ suis, & cohibet ab actione sua, qd facile est videre in pleuriticis spirantib⁹, quotiens enim tentant magnificare anhelitũ, desistũt ab inceptis, & si flãma cogat inspirare, velocior redditur inspiratio, & instrumentis non obtẽperãtibus, coiter creba & parua fit inspiratio, hec oĩa Gal. in loco citato de difficultate inspiratiõis. Non oportet aũt credere, in spũalibus affectib⁹ duntaxat id contingere, sed in oĩ passiõe dolorosa q̃ inspirationi coĩcare potest, quod series Gal. statim intro ducta confirmat, eodẽ libro: sic habet, de dolorosis vero passionib⁹ non op; dicere simplr, qm̃ inspirationis existunt organis, nõ. n. propter ipsã natura; particularũ, sed quantũ animalis virtus pcipalis cum motu ledit, in paruitatẽ & spissitudinẽ spirationẽ cõuerti contingebat, ne magis doleat animal, nimis decente dilatante thoracẽ (hoc scilicet ne magis doleat) prouidẽtia aũt hec & aliis inest particulis, quibuscũq; motis, & mouẽt inspiratiua organa, scilicet ventriculo iecinore, & liene ac intestinis, & musculis qui sunt super hipocondria. hec enim in motibus thoracis, si magni sunt, cõmouentur, manifestum igitur est quandoq̃dem in magnis thoracis dolent motibus, minus vero in paruis, propterea paruus & crebus anhelitus non solum in pleureticis, sed omnibus dependentibus aut complantatis organis, & audeam⁹ denũciare, paruã & crebam inspirationẽ vniuersalr signu; existere, doloris omnium animalis particularum quecunq; mouentur inspirationibus, hec Gal. quod quasi sub eadem sententia in sequenti cõmẽto. In apostematibus

autem calidis horũ organorum, paruitatem inspirationis ad oppositã diff. verti est necessum, quia necessitudo ipsa euentandi, ad ipsam magnitudinem incitare debet, nec pugnat dicere, celeritatem esse ibi imixtã, que solet frequẽtiã ante ire, si organa non obstant, quod in presentiarum minime cum est magnitudo, que illa duo petit, textus vero per solam frequentiam, vtrumq; dedit significari, quia licet inflãmationi consequens sit magnitudo, forsam & dolor qui talem affectum necessario comitatur, organa inspirationis non sinit, libere extendi: Gal. autem locutus est, citra impedimenta, propia autem ratio crebre inspirationis, extat in breuissima mora quietis, que motibus interiacet, quod aprehendi manifestius potest in inspiratione quam in pulsu, propter partes huius motus esse morosiores, quam in pulsu quod clare liquet, cum vnica inspiratione tres aut plures ictus pulsus compleantur, est tamẽ sat difficilis cognitionis, cum quies & potissime interior nõ percipiatur, opposita tamẽ diff. que est raritas intextu descripta, per longum interuallũ, i quo inspiratio completur potissime; quod quietem conscernit, vt talem inspirationẽ a celeri distingere possimus, multo notior est, que dispositio scilicet raritas, si iuncta magnitudine sit, deliriũ significat, & est secũdũ significatũ in presenti textu, ad quem sensum, extra cõmunem intelle ctum glosantiũ, iam intellexi illum textũ Hip. in. 4. apho. in febrib⁹ nõ deffici ẽtibus difficultas anhelit⁹ & alienatio malum, hoc est illa anhelitus diff. mala ẽ per quam potest significari alienatio. Nã cũ Hip. sit sic succinctus, & statim in sequentibus, de ĩps ostensione loquatur, vbi duplus anhelitus, interceptus, & alie diffe. exprimuntur, esset inutilis ille textus, si in prio citato de tali difficultate anhelitus fuisset locutus, ergo de ea scilicet anhelitus dispositione, que delirium protendit, & est ista textus presentis, scilicet in magnitudine cũ raritate, vnde in signis phrenesis, talis anhelitus valde vituperat: in tm̃, q; salus phreneticorũ ad diuersũ petit a pleureticorũ valitudine, vt phreneticis releuãdis sit inspiratio frequens, pleureticis rara, nota tamẽ q; ea magnitudo videtur aliquando occultari, ex inordinato anhelitu quem turbant phantasie, est tamẽ inspiratio magna sat familiaris eis, cum sit affectus calidus & sicus qui morib⁹ animalibus presidiũ prestat, nisi valde inualescat, oĩs enim imoderata qualitas &c. Sed cãm illius interualli qđ inter inspirandũ cõtingit eis, iustũ est addam⁹, ex dictis Gal. dicto libello de difficultate inspirationis, notãdũ ergo est, q; & si anhelitus & puls⁹ cõueniant dicto iã modo penes hoc differunt tamẽ, q; anhelitus sit a facultate arbitraria, pulsus vero a natutali, vnde in pulsu, existente necessitudine nõ porest suspendi actio, inspirationis vero sic in tantum ille seruus continuit anhelitum q; functus est, sentit ergo Gal. eo loco pulchre, q; in alienãtibus, ex variis phantasiis ad quas diuertuntur, fit obliuio inspirationis, vt contingit in itinerantibus, obliuisci, itineris cum fortiter intenditur ad ali

quot imaginationes, cum igitur vita & inspiratio dicantur ad conuertentiã quito de locis affectis, nõ potest natura omnino obliuisci inspirationis, imo machinatur vnicu haustu luchrari, quicquid amissit interuallo imaginandi ob quod prorrũpit in quandã inspirationẽ magnã, ergo hec est causa magnitudinis inspirationis in delirio, interualli vero, illa suspẽsio imaginatiue vnde arripitur tota facultas animalis, & quotiens prorritatur prefacta necessitudine, iterum ad magnã inspirationem reuertitur, vti nos in eo exẽplo itinerãtium, acusantes nostram desidiam, de nouo maiori vi ferim⁹ eqũ vt acquiramus quod missimus, ob quod ea intermissio inspirandi cum nõ ua magnitudine, fit suspirosa de qua text⁹ Hipp. luctuosa suspiria malum, quod amantibus tenellis est satis familiare, circa amasiam intentis, quippiã fingunt illud, sic ars diluditur arte, vnde suspiriũ, ex cogitatione fit ex quo noster lusitanus dialogus, quo quis affligatur magis, si suspitio, an cogitatione (in simili) lithargia & phrenetici potus obliti, cum bibete petunt, aut coguntur, vix faciari possunt. Hec autem inspiratio magna semper intelligitur, in quantum organa inspirationis nõ indurãtur, vt dilatationi obuient, nam tunc interceptam duplam, & sub aliis difficultatibus fietet. In vltima vero parte textus, loquitur de inspiratione parua & rata, que sume existialis est potissime cum ductit ad tantam caloris naturalis extinctionem significandam, vt per os & nares frigida exeat, sic Galenus tertio de morbis vulgarib⁹ libro citat hunc passum in cotõ pithionis ad facinum herculis in verbo si frigidum e naribus & ore spiretur exitiali est ad modum, quod cõ munitet in fine febrium pestilentialiũ & colicatiuarũ accidit, quod non dedit breue dubitandi rationem, in materia de febribus si febris sit calor sup abundans, cum potius videatur ibi esse calorem diminutũ, aut notabilẽ frigiditudinem, in quo anxioso dubio, duplex est modus respondendi. alter, concedendo tales febrire. Et tunc agitanẽ mutuo qualis sit modus saluandi cum tã manifesta frigiditudine excedat calor, quippiam recurrunt ad adiutum male propietatis, quidam ad excessũ igneitatis, alii ad super abundantiam respectu actualis tẽperamenti, hoc est illius exigue tintile caloris naturalis quo viuit. Sed mihi semper magis placuit, eo tempore tales non febrire sed transisse ad ftigidum morbum quo extinguntur, & fauet mihi in hoc bonus textus Galeni libello de tabe, sic habet neq; enim is affectus, in quo cor iusto frigidius est, fit febtis, & post aliquot verba subdit, iam etiã spiritus ita affectis assimilis pulsui videtur, paruus simul & tarus & per magna intetualla, qui etiam cordis frigiditatem nuntiat, & illico addit neq; vero etiam calidam reddunt animam, hoc est anhelitum quod item perpetuũ est ptincipio tefrigerato, & contrarium excalfacto, quod ergo superst signum eos febre teneri? quasi dicat nullũ &c. Hec Gal. patet igiẽ qualr cũ tali dispõne anhelitus, caloris natiui extinctio significatur. Sed sup princi

pali

pali reuertendo:non est triuialis considerationis videre,qualiter inspiratio sic necessaria cordi sic infrigidato.Galenus autē præstat fundamentū huic obiectioni;in libello de vtilitate respirationis,cum dubitat,an aer ipse inspiretur gratia substantie an gratia qualitatis,& si qualitatis gratia an frigiditudinis ratione, q̄ potissima ratio esse videtur,quandoq̄dē iuxta caloris augmentū aut nobis exercitatis,balneatis ve,aut febrietib⁹ expiamur maiorē inspirationē anhelare,sed tunc male soluitur argumentū qualiter infrigidati per niuē aut aliis modis,vbi plurima ingenia calefacientia procuramus,non desistimus atrahere aerem, cum tamen nulla infrigidandi necessitudo occurrat,imo potius calefaciendi, hoc est igitur fundamentum obuiandi nostro textui qualiter anhelitus perseuerat & si paruus & rarus,cum tanta necessitudine calefaciēdi ,imo pratice vtimur. eo tempore panorū calidorum copertura,& confecionibus calidis,& bono vino,vti in de cura febris pestilentialis A ui.prima.4.Questioni igitur huic satisfacit Gal. vt potuit dicto loco,& si obscure inuensexperimento esse clarū animalia suffocari,cum nō spirēt,aut nō nutriantur,& si priuato aere citius pereant,vt alias habet videri, in nomenclatura rerū nō nrium,q̄ aer sit magis necessarius, nam exeuntes a carcere aut a loco stricto aere,primo querimus dicebat ille Constātinus,in pātegni.Si igitur ista aeris attratio esset duntaxat ad spirituum instauracionem,cum ex ipso vere fiant in tota doctrina Galeni tunc nō est ratio q̄ potius ad aerem calidum quā frigidum initeremur,sed in veritate quia frigidus inspirat,sudātibus.n.copiose si negaretur inspiratio frigida,extemplo succederet mors & tamē per aerē non posset tāta substātia que dissoluitur instaurari,sed non est id sine lite,quare nobis existentib⁹ in rigore febris,eligamus coperire caput vsq; ad incrementum febris ergo ex his omnibus conducitur duntaxat gratia frigiditudinis inspirari aerem & tunc manet principalis hesitatio,q̄ sub tanta frigiditudine,qualis iste textus cessaret ispiratio.Si calor noster naturalis qualiscūq; sit paucus aut mitus,secundū aliquā occultam naturā aliter& tēperat aere & tāto frigidiori q̄to ipse exuperat magis,expimēto respōdem⁹oibus obtis.Facitq; ad cōplemētū solurionis contemplari, cōditionē cuiuscūq; flame,& id accomodare nro calido,flāma enim hēt duplicē motū alterū versus superficiē & ad extra querens cūctationē,& alterū ad radicē querens nutritionē & fulcimētū quib⁹quidē duob⁹motib⁹mutuo se iuuātib⁹ipsa flāma conseruatur,nā cum a dextra prorrūpit euentata per aerē tepescit,ne exacuta nimis citius edat radicem & motu ad radicem acrescit fulcita,ne dispersa versus superficiem defficiat,sic calor naturalis fundatus ī propio humido quo fouetur hos duos motus habet quibus non priuatur,& si contingat priuari defficiet & quāto acrescit eget maiori euentatione,ne conuersus ad truncum ipsum velotius in cineret.Quanto magis,nunquā sic flāmā defficere i corde vt ob sui

exigui

exiguitatē omnino non quærat euentari, ipso Galeno dicente in libello de vtilitate pulsus, & si cordi adeo infugidato vt propter frigiditudinem accedat ad perniciem, incidas vnum ventrium ipsius & potissime sinistrum, & digitum tum intromiseris, iam sentiens ex eo calorem nimium excedere qui calor in ceteris mēbris in naturali dispositione, haud inuenietur, que verba Gal. sunt magni preci pro textu & dubiis positis, vt in ea dispositiōe cor sit sic calidum, vt egeat adhuc euentari, verum extat q satis raro & ex interuallis, vt animantibus frigidis hiemantibus in cauernis seu latibulis contingit quę vis sit discernere viua esse ob tenuitatem inspiratiōis, ommitto an in suffocatione matricis & similibus sinthomatis si occultetur inspiratio ob naturam veneni illius quod cor infrigidat immense, sat nobis est ipsum cor sic abreuiatum in suo calido egere euentatione estq; pro suo statu naturali sat expers caloris, vt singulariter Gal. dicto loco post pauca, iterum de corde ait, quoniam quantitas vna caloris est cordi sūme modica, sed pro reliqs mēbris multa valde, cuius ratio quia cor sibi & aliis oportet esse calidum aliis vero partibus sufficit frigidas non esse, nec credas eam inspiratiōem sic e corde frigidam euadere vti exterius offertur, nam in via reuertit ad propiam naturam non estuans ob tenuem flāmā, sic Gal. in cōmento illius in. 4. apho. frigidi sudores in febribus non defficientibus, quare &c.

¶ Spirationis facilitatē existimari opꝫ per ꝙ magnā vim hr̄e ad salutē in oī morbo acuto: qui cū febre infestet: ⁊ quadragessimo die iudicetur.

Naturalē spiratiōnē appellauit spiratiōis facilitatē significantē neq; rhoracē neq; cor ac pulmonē, neq; pr̄cordia doloris quandā hr̄e affectiōnē. Quinetiā partes q̄dā his adiūcte q̄ mouentur p spiratiōnē dolore afficiūtur & vbi phendant īflāmatiōe, & itē q̄uis mō doloris trahāt affectiōnē. He vero sūt ventriculus lien iecur. Si igitur nulla ex his afficit neq; caloris infestat copia, adeo vt deuti īflāmariq; videat, sed neq; e cōtrario vt iam extinguatur calor insitus, quo pacto nōn dixeris magnam spem subeē salutis in morbis acutis in quibus ꝓpter magnitudinē febriū aut ꝓpter īflāmatiōnē ꝓprie nominatā picula iminēt. Itaq; lōgi morbi sine eis eo q vires exsoluāt nō sine periculo sūt, ꝓindeq; eos ab orōne excepit ac de solis acutis definiuit. At vero cū duplex genus horū habeat siquidē nōnulli simplr̄ ac primū vocantur acuti, quidā ex conuersione de vtrisq; docuit dicens qui cum febre ifestet & 40. die iudicetur. Adiecit enim qui cum febre infestet vt eum a conuulsione & distensione neruorū & hilari disiūgeret, & q̄cūq; alii morbi sine febri acuti sūt. Q d vero dictū est & 40. die iudicetur vt docteē cū simpliciter ꝓprieq; acutis, euent⁹ ex cōuersiōe talis sit quoties iter initia acute egrotet: tū aūt q̄rtodecimo die aut ēt aū n̄ itegre iudicet. Sed quia sup sūt q̄dā reliquie egrotatiōis ex qb⁹ ad. 40. diē vsq; morb⁹ extēdit, vertit vero p iudicatiōes ipfectas acutorū morborū n̄ solū in hos, sed ēt in alios diutinos maxime marco

rem

rem ,quartanam ſuppurationem,tabitudinem,aqnam itercutem. Verum Hippocras excipit a preſenti oratione etiam illos in ſolis ſimpliciter acutis morbis qui cū febre infeſtent,& itē ex conuerſiōe in quadrageſſimū veniāt optimū eſſe inditiū dicens ſpirationis facilitatem non in omnibus qui ſine febri fatigent acutis neq; diutinis. Ita vt tria ſint omnia genera morborum quantum in ipſam agitur temporis differentiā,aut enim acuti ſunt qui q̄rtodecimo finiuntur die quibus diutini opponuntur,ambiguum vero & velut in confinio poſitum tertiū genus cuius terminus decretorium dierum quadrageſſimus dies eſt. Hec igitur dico confirmare que in egris apparent quod ſi quis ea probet in illis ita ſe habere naturam rerum agnoſcet. At vero quicunq; volunt ſignificari numerum dierum decretorium ab Hippocrate,dum ait quartodecimo die iudicari morbos acutos,adeo neſciunt ea que maxime oportet eos ſcire vt dictiones quoq; vetuſtiſſimi medici nequaquam intelligant. Si enim quartodecimo die finire morbum ſignificat dierum decretorium multititudinem quanta ſit.40.etiam die iudicari morbum numerum ſignificabit decretorum dierum. Querant igitur vt quem admodum quatuordecim efficiunt ad quadrageſſimum vſq;,ita quadraginta nunc dies efficiant.

GLOSA

Reſolutio ad ſententiam Hippocratis in hoc textu ſecundum omnē traductionem eſt,q̄ ſpiratio fere naturalis quam facilem vocat, habeat magnam vim pro ſignificanda valetudine in omni morbo acuto febrili. Notandum eſt,primo q̄ ſicut temperatiſſimum hominē Galenus primo de temperamentis & primo potius notificauit priuatiue ſcilicet priuatiōe omniū exceſſuū quam per poſitiua ſigna,ſic in preſenti naturalem ſpirationem cognoſcemus negatione earum differentiarum quas taxauit in textu precedenti,facile ergo introduxit eam ſcilicet que eſt abſq; notabili impedimento,& non male ponderauit alia litera que loco verbi facilē,habet ordine ſuo propio,vt ſcilicet alter mot⁹ alteri reſpondeat,ſitq; configurata ſtatui naturali ipſius vt ab eo ordine non multum deuiet,impoſſibile enim naturaliſſimā eſſe in febriente inſpirationem,quia omnis febriens eſt eger & leſus, itidem & oportet conſiderare circunſtantias naturales que poſſent variare ſpirationem a naturaliſſima ipſi homini etiam ipſo ſano,vti verbi cauſa, ſi cum craſi calida cordis,pectus ſit anguſtius,ob quod apud theoricos in primo artis curatiue,aliquod corpus ſimpliciter ſanum poterat dici neutrum ſimpliciter ergo facta ponderatione in circunſtantiis,ſub quibus ſpiratio ſana inuenitur,ſi in morbo acuto febrili non multum deuiet ab ea, talis facilis dicitur,& eſt magni momenti in ſignificanda ſalute, & forſam maioris quam pulſus vt ſupra notauimus. Ratio ad ſententiam Hippocratis,eſt q̄ tali ſpiratione ſignificatur non eſſe aliquam grauem paſſionem,aut in regione precordiali,aut in cerebro ſeu in membris colligatis eis,& ſignificatur

tur virtutem ipsam animalem bene se habere. Quod si obiicias ergo quali ter inuenietur timor, a quo sit tutari hoc inditio si tali spiratione significatur absentia omnis grauis affectus, dic quod plurimi sunt affectus febriles priuati apostemate in sedibus nobilibus, & horum quippiam molestissimi, qui bus est necessium spirationem videri facilem, vt intra suam acuitatem & timorem, virtutem valere & organa spirationis esse dolore & abscessu priuata, iudicemus quod si spiratio duplex esset aut intercepta: aut rara, aut spississima, non careret periculo talis febris. Conduxit autem hoc totum ad morbos acutos febriles, quia in talibus spiratio plurimas soleat suscipere mutationes, non tamen erit parui precii, in iliaca conuulsione, apoplexia & aliis id genus spirationem conscernere non multum deuiam a naturali statu, & vice versa iniqum inditium. Et quia febris non solum dicitur acuta que ad quatuordecimũ diem terminatur, verum & ad diem quadragessimũ, ideo vt colligeret omnes, subdidit in calce textus, &.40. die iudicetur, quasi credatur euadentes illum terminum morbos, potius virtute dissoluta quã impetu passionis esse mortales. Circa quem terminum in acutis, ad solutionẽ doctrine bonum est tantisper imorari, vt igitur sumitur de mente Gal. scd̃a aphorismorum, cõmento illius acutorum morborum, & illius acute egritudines, & tertio huius in duobus locis egritudines diuidũtur in acutas & cronicas, & licet vt ibidem notatur, digladiari multum circa hec nomina nullã cõmoditatẽ adfferat medico, esset .n. ei prestantius õmissa contentione, horam exitus ipsorum contemplari, & iterum morbos acutos ipse distribuit in alias differentias: semper memoritur habendo illam ipsius doctri. in vltimo dierum decretorium, quod acuta & cronica non sũt vere opposite egritudines, imo cronico seu longo opponitur breue, acuto vero non est inuentum nomen clarum quod ei opponatur, nisi velis lentum seu pigrum ei obicere vnde & si acutus, morbus dicatur breuis, non conuertitur nec ratio qua dici tur acutus, est quia breuis, quia breuis a paucis diebus quibus terminatur acutus vero a velocitate sui motus, quo ad statum properat, ad eam tamen rationem celeris motus & impetuosi consequens est breui termino con sumi: ex quo est dare morbum qui nec acutus aut cronicus dici possit sunt ephimera bene tamen longus aut breuis, ex quo magis ambit hec secunda diuisio, & si prima per terminos acutum & non acutum si contradictorie intelligatur eiusdẽ ambitus est, & sic notandum est hãc finitionem acuti morbi vt scilicet cum timoris habeat quid sit etiam terminationis breuis esse Archigenis, nam apud Hipocratem, ẽ febris assidua inseparabilis que velociter ad crisim peruenit, ex quo terminari quadragessimo die non est exacte congruens acutis, ipso Galeno dicente versus finem secd̃o dierum decretoriũ sed q ante vigessimũ nõ secure finiti sũt, deide remisserit, post hoc reuersi, mox intensi rursus sint, nouissime quadragessimo die finiri, dubitaueris

taueris absolute ne, an ex decidentia acuti nominandi veniant, immo magis an diuturni &c. Ergo asiduus motus & inseparabilitas est acutorum ratio exacta vnde eodem libro versus mediũ morbi qui ad quadragessimũ die peruenire possunt, in quibus per paroxismos est inuasio & in ipsorum declinatione quies non possunt dici acuti, sed cronici aut verius non acuti, ex quo istum nostrum textum ibi Gal. non adstringit solum ad acutos, & si acuti quipiam ad illud quadragenatium terminũ ventur & ibi plene consumantur, imo & non acuti sepe intra illum terminũ consũmant, quod voluit ergo q̄ prorogatus terminus acutot ad plus erit quadtagessimus dies, intra tamẽ eã consistentiam per plures alios dies iudicantur, in.14. die qui absolute dicunt tales, in.20. vero qui acuti cum mollicie tales sunt vt & tempore habeat in sui motu cum sui inseparabilitate, qui vero.20 diem euadunt a cuti ex decidentia dicuntur vulgo conuersiui. Nota tamẽ singulariter non sic dici ex conuersione q̄ vera intermisio sit in eis cum inseparabilitas sit tatio in talibus ergo absolui a morbo est ab insultu ipsius per aliquã truncatã crisim cuius residuũ & si non pacificet paciente alleuiat tñ reuertit q̄ morbus cum impetu ipsa natura iterum concoquente residuũ humoris ad itera tam iudicationem, ita q̄ illi anxio & similibus exemplis, quibus mentio fit de febris definitione certis diebus, sit potius remissio quã abolitio õnimodã febris cogeretur aliquis hoc dicere ex doctrina Gal. dicto.2. creticorum dierum vbi exaltat diem.17. & minuit diem.18. in quibus omnibus exemplis cogitur reddire ad principium morbi, vt verbi causa quinta dies a duo decima, quare versa est febris claudat. decio septimo si enim fuit ali⁹ morb⁹ quinta exaltaretur & non decimo septimo si vnus fuit morbus quero si continuus, aut intermitens, si enim intermitens ergo non fuit acutus, si continuus ergo non õnino exutus ab febre. Quia tamẽ omnes isti textus videnẽ sonare: esse perfecte eos egros mundos a febre, oportet aliter respondere q̄ intermissio non absoluit morbũ ab acuitate si sit cum velocitate motus, cuius autem Gal. dixit eodẽ libro q̄ morbus interpollatus est cronicus, intellexit de intermisione fm paroxismos, potissime si ad.40. diem vsq̄ prorogatur, nullus inquã morbus ad eum terminũ prorogatus, si intermisionem habet potest dici acutus, ante ipsum bene, si cum impetu moueatur, & ita qui ante quadragessimum diem non manifestauit velocitatem, & si post ipsam manifestet: non potest vocari acutus, versus finem in dicto libro secũdo in quo autem consistat velocitas motus, in quo magnitudo & sic de ceteris dotibus pertinet ad librum tertium de crisi. Restat tamen respondere ad Galenum in tertio dierum creticorum versus calcem: vbi de mente Hippocratis vocauit acutum morbum continuum, est igitur intelligendum, non negasse cũ intermisione stare acuitatem: sed ad insignuandum ibi, non esse rationem acuti morbi cito terminari, sed properare ad statũ: q̃d euidẽtius est in febre

conti

continua, que vltima declaratio nobis magis placet & est solidor, licet pria possit substineri, sit ergo resolutio super hoc, ad morbū esse cōtinuū exigit ante. 40. diē habere impetū & celerē motū, plus aut min⁹ scdm acuitatis gra dus, & iterū qui ad. 40. diē prorogāt, si sunt cū intermissiōe paroxismali nō possunt dici acuti, qui vero prius terminant, si celeritatē motus habēt & cō tinui, & intermitētes, possunt dici acuti,. Et tunc ad principale obiectū de die. 17. quē gratia argumenti obtulim⁹, respondeo ꝙ morb⁹ ille quo febris per dies aliquot absoluta fuit, est vnus, nec me intromitto si est vera recidiuatio iuxta sniam veteris q̄ reliquūtur in morbis &c. & inde si est necessario vnus morbus cū radice, & qua vnitate vnus, & ꝙ continuat⁹ fuit in causa an tecedēteq̄ solū redit corpus neutrū & nō egrū, & si verior vnitas sit per cām cōiūctā eadē numero, ex quo cōsidera si tertiana intermitens sit vnus mot b⁹, & inquo vnitet, & si reuertit merito cōplexiōis simplicis, si est maris, & si maris pōt vnitari in mri. & reliqua, super quibus diceptāt satis scholasti ci iuuenes, estq; demum aduertendum, ꝙ finis huius text⁹ vt placuit Gal. loco citato ab antiquis diuersimode intelligebatur, puta istum textum pre sentem quo asseritur acutos morbos ad diem. 40. terminari, itelligi de aliis acutis morbis ab eis quos in sententia apho. dixit ad. 14. diem finiri, quod ta mē falsum est si enim dignitas huius libri est loqui de inditiis in acutis mor bis & eis qui fiunt ab illis qualiter de exacte acutis non erit iste textus ergo de eisdem vtrobiq; intellexit, sed ampliauit hic terminum p̄lem, vt nullū excluderet ab hoc termino. Memoratur deinde Gal. dicto loco de quo hic etiam tantisper, qualiter quipiam falso intellexerunt illum textum Hipp. acute egritudines in. 14. diebus terminātur, hoc est in tot diebus scilicet. 14. qui cretici inueniuntur, inter primū diem, &. 40. & sic elicit apud istos que dam secreta concordia, inter hos textus ambos, quod hic mentionē faciat de ambitu tēporis acutorum, illic vero de diebus creticis, quibus intra. 40. illi morbi iudicari solent, quos merito redarguit in his locis, nam ambo isti textus per simplicia verba sunt scripti, si ergo apho. est accomodandus diebus creticis, scilicet. 14. ita & ex hoc presenti elicietur, esse dies. 40. creticos, q bus acuti morbi soleant iudicari, quod nullus somniauit, ergo & licet credam hanc esse veram taxationem, & ad mentem Gal. ad excitandos tamen animos, introducā seriem Gal. in scdo ad glauconē distinctione. 5. capitu. 1. quā iam te video stomachari, eo ꝙ in nono codice non contineatur, sic habet, vnde oportet ex his diebus creticis, quos pares & impares vocamus, in uenire manifestos creticos ipsarū acutarū febriū de qbus Hip. i apho. acute egritudines in quatuor & decem faciunt crisim, non sic intelligendū scito, vt quidam putant i. 14. dieb⁹ ōnino posse absolui febres acutas, sed in quatuor & decē, qui vsq; in quadragessimū diem ꝓtendunt, est eni cretic⁹ ver⁹ in febrib⁹ acutis. 3. & 4. & 5. & 7. & 9. & 11. & 14. & 17. & 20. 24. & 27. & 30. & 34. & 40.

&.40.inuenies ergo.14.dies vere creticos,hec illa series habet nega igitur ipsam,aut contéplare,quam solutionem dabis huic obiecto,quare &c.

De sudore. caput. xi

Sudor optim⁹ est per oẽs acutos morbos si per diẽ euenit decretoriũ ⁊ integre sedat febrẽ. Bonus etiã est si ex toto corpore prodeat:faciatq; vt eger ferat facilius morbũ. Si vo nihil tale efficiat neq̃ vtilis est. Pessimus vero est si frigidũ egrediat:⁊ circa caput tm̃mõ vultũ ⁊ ceruicẽ.Hic.n. cũ acuta febre mortẽ:cũ mitiore: morbi lõgitudinẽ indicat.

IN SVDORE optimo duo scribens inditia,tertiũ preter misit tanq̃ necio sequat ea q̃ dixit.Quiẽm die euenit decreto: i , & integre sedat febrem is quoq; ex toto corpore it,in bonis vero ñ tñ optimis prodire ex totò corpore ,& aliquid morbi tollere scribens nihil,preterea adiecit de diebus decretoriis ranq̃ id quoq; bonũ rursus sudorẽ necio comitetur.Ceterũ tertius sudoris ordo censetur modice mali de quo dixit.Si vero nihil tale efficiat nequaq̃ vtilis est vt nec ex toto corpore eat neq; faciat vt eger ferat facilius morbũ.Sed cõstat vt ex his ipsis peior sit qui neutrũ horũ efficiat , modic⁹ vero qui alterũ,& rursus ex his ipsis qui efficit vt eget facilius ferat morbũ moderatiorẽ,quã q̃ nõ ex toto corpore eat,peior qui grauiorẽ exibet morbũ,licet in omne extendat corpus.Sed oĩs eiusmodi sudor calidus est,& ob eam rẽ nullo de trib⁹ ordiue indicauit eũ solitus omittere q̃cũq; sequũt ex necio,& itẽ quecũq; ex expõne eorũ q̃ deinceps dicenda sunt demõstratur. Omnibus vero in hoc sermone dictis sudori opponit frigidos dicens ita. Pessim⁹ vero ẽ si frigid⁹ egrediat,& itẽ cũ eo malũ esse dixit si circa caput & ceruicẽ eueniat,licet frigidus nõ sit.Sic eni minat syncopẽ.Si vero circa tales pres frigidusq; appareat pessim⁹ est q̃ ppẽ q̃ non insupet fore,(; iã esse syncopẽ indicet.Diffiniunt vero vehemẽtia febris.Nã si fuerit acuta prorsus afferet mortẽ frigidus sudor,licet ex toto corpore prodeat,& itẽ si circa caput ceruicẽq; calidus eueniat.Si vero mitior febris ẽ poterit facultas nõ assũpta prius ab acuta febre spatio tẽporis prauos cõcoquere humores . Cetetũ de diebus decretoriis non insuper docuit aliq̃d in aliis sudotib⁹,at qui de optimo docuit intet initia,q̃a est vim quãdã decretoriũ dierũ smone dicturus,in ipsa vero dictione pariter demonstrauit.Vna enim eorũ vis est redere firmã iudicationem siue in bonũ siue in malũ finiat. At vero agnosci oportet predicte finẽ dictionis quẽ Dioscorides scripsit ita. Pessim⁹ est si frigidus est & circa caput ceruicemq; tantũmõ prodeat.Hic.n.aut mortẽ aut morbi longitudinẽ p̃monet.Sed constat vt hec lectio sit q̃ p̃dicta cõcisior,tñ eãdem vi obtinet,atq; addendũ erit ab expositore id quod in pte dicta scriptũ iã est cũ acuta febre mortẽ,cũ mitiore longitudinẽ morbi. Ceterum deinceps alia quedã de sudore sunt scripta nõ in omnibus codicibus

que

que merito alii quidã sustulerunt tanquam non sint Hipp.atq; etiam Artemidori & Dioscorides sectatores. GLOSSA.

Docet Hipp.ex sudore presagire,quid egrotis futurũ sit. & habet hoc indiciũ.vim ex conditione duarũ facultatũ simul naturalis & vitalis, quas,cõstare defficere:aut omnino extinctas esse,ex cõditione sudoris indicabitur, oportetq; ad iudicii stabilitatẽ morbi cõditionẽ contemplari,si acutus lẽtus ve,nã vtrobiq; est eadẽ ratio, eiusdẽ conditionis viso sudore. Et vt facilius pessimũ sudorẽ cognoscamus,incipit a dotibus pfectissimi. incipere nãq; a meliori comendauit ipse Gal.libelo de intẽperie inequali. Materiã ergo de sudore explicaturi incipiamus ab ipsius discriptiõe:quã aui.in.2.canonis capite de sudore.sub his verbis habet.Sudor est aquositas sanguinis cui pus colericũ mixtũ est.hoc est.est superfluitas aquosa q̃ ab alimento contento in venis deciditur,cui aliqua pars colere cõmiscetur,q̃ iuuat ipsius penetrationẽ ad poros.vnde salsuginẽ quãdã habet ad instar vrine.scis enim qualiter amarus sapor lotus reddit salsus verũ extat,hãc supfluitatẽ esse magis elaboratã,et si sit a secũda coctione,nõ sine opere tertie. clauditq; ille autor capitulũ illud verbis satis obscuris q per te vide.& aliqñ videbis,quid sentiamus de illo ac reliquis passibus obscuris in canone illi⁹ autoris.Sed in veritate illa discriptio est supplẽda & admodũ roris p poros expulsa.alias vrine posset cõuenire.ex q̃ ea notificatio sudoris.in exacto sermõe,duntaxat sudori repto in sanis cõuenit,nã egrotãtiũ sudoris,nõ solũ est materia aquosum sanguinis,imo & quicũq; humor qui morbũ facit. subtiliatus & ad vaporis formã exiens,iterũ inspisatus a cõtinẽte ingutarũ modũ cadens.Si autẽ per colericũ pus licet intelligere quacunq; superfluitatẽ humoralẽ.Iusta id Gal.7.aph.si febris non a colera habeatur. tũc eadẽ erit omnis sudoris finitio,vt excãt superfluitates humorales in comertio aquositatis quẽ ex masa sanguinis,sequestrata inuenitur in venis.scis enim alias in corporibus que frequentius visuũt:non haurire renes totũ aquosũ sanguinis,imo bonã partẽ meare ad venas,vt sanguis ad artos aditus transitum habeat,ex quo illa finitio sudoris posita a Gal.4.Apho.cõmento.38. scilicet. sudor naturalis est purgatio nature ex nimiis superfluitatibus. nõ est finitio,vt clare ex nouo cõmento apparet, sed solum notificabat discrimen,inter sudorem vere creticum & sinthomaticum.Quod si quis pro ea discrepantia & litere expositione taxare vellit Gal. sudorẽ quem appellantẽ naturalem,cum cõto illius in prima Apho.ventres hieme.&c.dixerit autoritate diodis.omnẽ sudorẽ esse extra naturam.dic,q; collatione ad occultã difflationem que summũ gradũ fortitudinis ostendit virtutis & caloris naturalis, dici potest sudor omnis vacuatio extra naturã, semp enim deffectum in virtute significat.q; si gal.1.de diff.febriũ versus finẽ dicat sudorem fieri ex fortitudine virtutis, dic tu respectu priuacionis sudoris,qui

si omnino non sit, in paroxismi declinatione. õnino humoris crasiciem, aut virtutis deffectum significat, cum auté sudores inter se refferuntur, inuem ré est naturalem hoc est dominio virtutis factũ, colactione illius, qui prori tata natura ex humore sinthomatice expellitur, in presenti auté textu de vtroq; sudore mentio fit, nõ tamé q sic sudor naturalis dicatur, vt vere sano congruat superfluitates enim illius vltime coctionis natura excitata exertitio, occulte debent difflari. Primũ igitur gradum boni ac laudabilis sudoris qualificauit Hip. per duas conditiones scilicet egrum liberari a morbo eo mediante, & fieri in die cretica. Quod si obicias, satis esse egrum liberari a morbo ipso sudore, vt ipsum aprobemus, quid ergo eget alio inditio q scilicet fiat in die cretico. Respondemus etiam dessiderare, ipsum egrũ tutum esse a recidiuatione, quod consequitur propter liberari in die cretico. vt sũmitur a Gal. primo dierum decretoriũ, item eripi ifirmũ cum suauitate & bona tolerantia, quod sibi dat diei cretice conditio, quod singulariter Gal. sub exẽplo regis benigni & tirani, declarat singulariter dicto libro de die. 7. ad sextum cõparato, dies ergo cretica quam eligit textus, sit aprobatissima, qa in infortunata die cretica mors aut recidiua timet. nec ista laudabilis cretica dies est quecũq;, sed tãto a morbi initio distans, vt possit op⁹ coctionis sat plenum esse, nunquã. n. ipsã nõ preeũte, beata succedit crisis. 4. apho: Primo proretici prio de creticis & de crisi, ex ordine. n. nrũm virtutũ nunquã expultrix facultas insurgit ad actũ, nisi concotrice precedente. Qđ si iterum obicias esse satis i artificiosũ, ponere pro signo. s. infirmũ euadere a morbo, id enim est ita vulgare q non esset facienda vis in re tan clara, dic q iste ambe condiciones se amplectuntur, sine die cretica liberari nõ est tutum, nec sẽper perfactũ in die cretica liberatur infirm⁹. dic & meli⁹ q distributurus sudorem ad plures differentias, ponitur illa conditio ad discrepantiam illius qui & si fiat in die cretica, non õnino liberat egrum, & si alleuiet ipsum, ego auté crederem etiã descripturi optimo sudoris cõditionem absq; aliqua collactione esse eam conditionẽ potissimã, scilicet eo infirmũ vendicari a morbo, q & si vulgo etiam notissima sit, non ideo abicieda est a librorum doctrina, sicut conferentia & tolerantia totiẽs ab Hippo. repetita, & infirmo & vulgo sic cognita, & quanto testimonium salutis est euidentius, tanto certissime pertractationi, qualis ista est magis accommodum & nescio quam bene Thadeus ille in hoc passu. De alio vero quod Galenus subdit, q esse sudorem cõmunem toti corpori, licet conticuit Hippocras, tamé necessario intelligitur si ipso vindicatur eger, sitq; in die cretica, sem per eius salua pace. videt mihi illud non esse necessarium qa cũ hic sudor sic crisis plurium morborum acutorũ quorum quippiã determinatas sedes corporis possidet, non necessũ a toto corpore prodire alias das & omnium venarum humores esse materiã febris & sic eam febrem non consequi apã

illius

illius sedis.& qualiter intelliges Hip.in.4.apho.vbi sudor ibi egritudo, cui fauet snie,ipse Gal. in cotō.ergo possibile est sudorem esse partialē & eo vi dicari egrum,& ego vidi puellam freneticā,que per tres dies copiose suda uit duntaxat in capite & perfecte euasit.ergo melius est sentire vtrumq; ac cōmodū suis destinatis morbis.& perfectissimū esse,si duas textus habeat conditiones.q; si fortissime arguas in me,ergo in nullo morbo apostemoso poterit esse sudor cois.Dic q; contingit aliquando primo sentiri initiū apā tis,deide febris comitatur,quēadmodū dicimus signa pleuresis,esse dolorē pungitiuū,& febrē.& sic ea febris vulgo dicit febris accidens.& in talib⁹ di co,q; de per se non peccat nisi humor cōtentus in particula:cuius putredinē insequitur febris,& talis humor eo loco contentus,aut in capite,sicut artifi cio medici & nature resolui potest sensibiliter aut insensibiliter,ita i tali mo do diflatiōis sensibilis,sudor particularis potest habere locum,euenit tamē aliquando primo febrē fieri,deinde concitatis & bulientibus hūmorib⁹,ali quā partem deriuari ad aliquam particulam debilem.in quo casu,est clare, febris dūplex fundamentū,inquo,sicut i napāte incipiente,si successu febris etiam humores venales alterentur & putrefiant,necessario natura dominā te fiet sudor cois,sic Gal.cotō citato.qua parte corporis sudor est &c. q; autē primo incipiebat morbus cois.s.febris,deinde fiat particularis.s.apā est res coissima & ille Alexandrinus dat modū in epidimis.q; autem sit necessum hoc sentite,verbi causā.in pleuresi esse humorem febris,& humotem apos tematis,& inde cōmunē & partialē vacuationem posse iuuare:ex serie Gal. mihi vnica colligem⁹ de anaxiōe ad portas thracias,primo de crisi, vbi insi ne narrationis sic habet,cōstat autē q; in trigessimo quarto die post vigessi mū septimū, cōcocte sunt simul omnes egritudinis cause & excrete,per vri nas quidem que febres faciunt, per sputa vero que thoracem infestant hec Gale. Quod si iterum fortius obicias,hanc nostram phantasiam non posse substineri:ex Hip.in presenti textu,cum in sudore duntaxat alleuiante e grum,pro necessaria conditione posuit esse cōmunē ergo afortiori in lau dabilissimo,quo vindicatur a morbo,subintelligitur.Dic q; sudorem esse cōmunē pfectio est, potissime vbi cois expectatur,quātū ergo hic alleuiās deffecit ab optimo,tantū op; vt nō oio pecet,& sit cōmnis.sed potissima ra tio est a iuuamēto,qd infert.plures ergo gradus sudoris intelligi possūt pri mus,est optimi sudoris.alter cois& alleuians.3⁹.est alleuiās & nō cōmunis vt ille primus sudor in anaxiōne in.11.die circa caput,vnde febris mollifica ta fuit. quartus. q; nec sit cōmuis nec alleuiet infirmū, vltimus, aut q; sit communis& non alleuiet.Poteris iterum obicere,hic,de sudore,agitur vti de signo quoddam,sed ponere pro potissima conditione ipsius.vtilitatem est de ipso agere vt causa. Dic q; & si sudor plurimaq; excrementa signa sint & pars crisis. Primo de crisi in presenti vt infirmus liber mansit

 aut

gant alleuiatus, fit signum super potentia nature, quam etiã potentiã intelligimus, aliis conditionibus si muniat, ex die qua contingit, ac ex cõmunitate corporis, aut partiali ratione. Sic Gal. affirmans necessario de optimo sudore intelligendũ fore esse cõmunẽ, sic de secũdo gradu puta de cõmuni alleuiante, asserit intelligendũ fore in die cretica euenire. Quod vt facile cõticuit Hip. quod etiam semp cum magna reuerentia, dico non esse necessarium, imo testimonium potissimũ quo iudicare possumus istum defficere ab optimo, qa non fuit factus in die cretica, & si calidus, cõmuis & alleuiãs sit, in quo forsam humoris stimulus iniciauit, & non natura gubernans. dixit enim ipse Gal. in historia anxionis, in verbo. hoc aũt a naturali calore nõ a febrili euenisse, dierũ natura nõ minime indicat &c. quid ergo mirũ vt natura non adiuta diei cretice fauore, quia sudor non fuit factus in tali, defficeret a completa excretione, vnde ex optimo, solũ fuit factus alleuians. non nego ob id, in die cretica non posse fieri sudorem duntaxat alleuiatẽ, vt ille anxionis in die. 11. sed quod vollo est, ꝙ non intelligatur necessario, si cõis fuit & alleuians, ꝙ idie cretica euenit, vt quasi sit par refferre, ipsã nõ õnino potentem in die cretica, & de se õnino potentẽ in die nõ cretica, ex illis duobus nominibus, alleuians & non optimus iudicabitur, si vero natura potens ex se erat, cur non mansit operatura in die cretica cum omni bona fortuna? plurime possunt esse cause, videndum. 3. de crisi & aliis locis, frusta enim inter conditiones optime cripsis ageretur de die cretica, si ipsius deffectu & si omnes alię essent dotes, non truncaretur opus nature, vt in presenti est in. 2 gradu sudoris cõmunis calidi alleuiantis, non tñ õnino liberãtis egrum tali defectu. Si aũt libet in primo gradu sudoris, sentire cõmunitatẽ totius corporis, & in. 2. fieri in die cretica, non aborreo, ducẽ habes Gal. duntaxat excito mentes. Sudor igit̃ laudabilis, est crisis certa in omnib⁹ febribus ac apãtibus acutis vehementis inflãmationis. 3. de crisi & primo de creticis nõ longe a principio, potissime si omnibus conditionibus fuerit preditus, quarũ, maioris fortune est, esse cõmunem, presertim vbi talis expectatur, partialis nanq; deffectum significat primo proretici cõmento septimo super textu febre refrigerata &c. Nec nego de plĩi ad perfectissimum posse succedere mortem, saltim chadmice, nec per sinthomaticum liberari aliquem, iuxta mõstra nostre artis, hanc sententiam iuxta mentem Galeni super hoc textu inuenies confirmatam per Auicenam secunda quarti capitulo de signis ex sudore, semper memoriter cõmendando, conferre, excedere, esse cõmunem. vt ex dictis Hip. in. 4. apho. febricitanti sudor superueniens malũ, prolongatur. n. morbus: febre ex tali sudore non defficiente, cõstat aũt ex Gal. in cotõ talem sudorem esse calidum, ergo afortiori erat cõis, qa eẽ calidum prefertur cõmuni, & tñ inutilis fuit, qa non contulit, ad qd alludit id Aui. in pria. 4. in cap. 4. trac. primi & sudore facto, si paroxismus sequẽs est eiusdem

vehe

vehementie egritudo prolongatur.ideo Hipp.subdit in textu,si aūt nihil horum fecerit:puta q̄ nō liberet aut alleuiet,omnino inutilis est. Significat enim talis,humorū super habundantiā,non autē victoriā nature, tantoq̄ inutilior erit,quāto potioribus cōditiōibus fuerit orbatus. diciturq̄ sudor trūcatus tū quātitate,.2.prretici cotō.46.tū regione,si ex vna particula aut paucis fluat.de sudore autē frigido,dicim⁹ ipsū dānari a Gal.& Hip.cōditione attenta a q̄litate q̄ frigidus sit,q̄ vt ex ipso quarta Aph.& in p̄nti aut reffertur ad morbos acutos,& tunc mors significatur. aut ad lentos,& tunc ipsorum prolixitas ostenditur,nisi adeo virtus defficeret q̄ antea succūberet sub mole humoris,cum enim resistit innitiis post paulatine dominatur humori,quia virtus prius nō dissoluitur acredine febris,quia lenta est. A d exemplū huius habes tertio de temperamentis de venenis frigidis, que si exemplo non interficiunt,veniunt tandē ad dispositionem cū qua penitus non agunt.quia talia non peiorantur per morā in corpore. secus de calidis. imo ad instar grauiū lignorum tādem fiūt pabulum ignis & caloris nostri. in acuto ergo morbo tātū infensso virtuti,si accidat prolixū esse suo modo qualiter virtus ipsius distantē terminū suportabit: quod in.4.Aph.comēto illius athetano habito.&c.clare docetur,prolixas autem morbi semper formatur per sudorē ipsum frigidū.quod si obicias pugnare esse morbū acutum,& indicari prolixum per frigidū sudorem,saltim non negabis aut id esse asseuerandū, aut eū frigidum sudorem calidi naturalis extinctionem ostēdere,q̄liter autē infensus morbus,salubris erit in presentia debilis caloris,s̄imo vnica salus est pleureticis squināticis & similibus scilicet robur virtutis.10.de morbis curandis.non longe a principio. ergo sudor frigidus in acuta febre pessim⁹ est.& ibi acuta febris obest,vt causa, virtutē dissoluēs. & vt signū,protēdit tantam esse humorū multitudinē, vt nec a natiuo aut extraneo calore calefiant.potestq̄ esse pessima putrefactio in humoribus non ingentis flāme,putredo enim malā proportionē & non ingentē calorē potius amat,vti in pestiferis morbis est videre,vt interius conturbātes,vix extra sentiātur.ob que morbus erit acutus,colatione ad infensam virtutē prolixus autē,atenta publica conditione humoris.que in parte Gal.4 aph. in cōto.37. Q uod autē in textu sequitur,de hoc frigido sudore cū partialis, est, maiorē habet difficultatē.& primo excludimus dictū Thadei de sudore frigido cōi,q̄ sincopim ostendat,nec litera cōmēti nō sa fauet ei,& corū quos diaforeticis sudorib⁹ intereptos vidimus frigidis,nullus sincopizauit. nisi iā morte salutāte ipsos,q̄d potius mori quā sincopim incurrere dicim⁹. S up hoc igitur notandū venit,q̄ gal.in cōto p̄nti sup hac parte,loquutus de sudore frigido,iterū de calido se miscuit,nescio quantū ad mentē Hip.sc̄z q̄ par sit,sudorē frigidū cōez cōspicere i morbo acuto,&calidū particularē, scilicet circa caput & ceruices, atq̄ vtrūq̄ circa tales partes sūme dannat,

ſed frigidum multo plus,cum calid⁹ futurã ſincopim,frigidus vero preteritã aut preſentẽ A ui.vero.2.4.loco citato preteritã ſignari,ſibi magis placer. Pro quorũ declaratiõe op; ſentire aliqua,primũ ꝙ predicte partes capitales ſint abſq; motbo particulari in eis,qa ſic non eſſet,ſemp re prob⁹ ille ſudor.2.eſt notandũ ꝙ ſi per ſudorẽ frigidũ etiã cõmunẽ in febre acura mors ſignificari poſſit, ꝙ ꝑ ipſũ circa caput & collũ cum nequior cenſeaẽ,certius aut celerus mors ſignificaẽ.in hoc.n.ſe vincũt mortalia ſigna. Notandũ vlterius,ꝙ circa iſtas ſuperiores partes videri ſudorẽ ſub tali ſignificatiõe,ẽget explicatione fundara in dictis A riſt.in ſecunda prob.prob.5.&.11.qui ſentit partes capitis & iuxta ipſum eſſe apertiores & rrãſpirabiles magis, & ideo ſudor talium ꝑtium niſi ab vlcere non fetet,ſic exercitantibus & laboranti bus videmus has partes citius & exuperanti⁹ ſudare,non minus cõducit ad illud,copia humidi qd in capite continẽ,inclinatioq; calidi cuius ẽ ferri ſurſũ,cum igiẽ ſudor aliquẽ tenorẽ virtutis preſuponat,ſi fiat particularis ĩ capire & adiacentib⁹,nõ facto in aliis partibus,preſuponiẽ fieri cũ caſu virtutis,& duntaxat ex prõtitudine earũ ꝑtium,nam ſi virtute inualeſcẽre fieret etiã in ꝑtibus nõ aptis ad ſudandũ,ſui valoris ſentireẽ effectus.qd nora pro ſingulari qa erat oculta iſta ratio. Non caret aũt maiori dubio,quaꝛ per ſudorẽ calidum iuxta caput & ceruices,itidẽ de frigido circa eas partes:ſincopim futurã aut preſentẽ declarem⁹,cum vterq; ipſorũ mortẽ ꝑtendat, ergo afortiori ſincopim,cum ſit min⁹ malum,&ſi ſincopis ſit mors incepta vt ille A uerois colliget.7. Reſpõdeo primo ꝙ de ſudore calido Hip.non fecit mentionẽ,vt talis eſſet preſagii,in fauorẽ tñ Gal. dicimus,ꝙ mors accidir poſt ſincopim declaratã tali ſudore.qd̃ A ui.in.2.4.de horis mortis bene inſinuauit ad ꝓpõſitum cũ ait,qui moriuntur.ſ.eo tẽpore mori cum quodã ſudore pauco viſcoſo,aliqñ accidenti in capite,& ceruice aliquando in pecto rẽ ſolo,etiã aliqñ hi ſimul cũ ſincopi moriunẽ hec ille,itaq; ſi virtute proſtatã accidit ſincopis,nec mirũ ꝙ poſt ſuccedat ipſa mors,ꝙ ſi iterum quereres a Gal.quare ꝑ ſudorẽ calidũ duntaxat circa eas partes poteſt in acutis ſignificari mors,& ad ſignificandum ꝑ frigidũ,exigiẽ ꝙ ſit cõis in toto corpore dic,ꝙ ꝑ frigidũ tã cõmunẽ quã ꝑtialẽ ĩ acuris poteſt ſignificari mors,imo ſupra euidentius per particularem frigidum, & ſi verbum rextus preſentis, hic enim ſcilicet,ponderetur ad particularem rantum viderur refferri: aut ſalrim frigidum colligit,collatione ad calidum,de quo in altera parte text⁹ poſſet autem a tergo,quodãmodo,preſupoſita calidi naturalis exrinctiõe in roto ſignificata per ſudorem frigidum,cõmunem ſudorem frigidum poni deteſtabiliorem. cõmunitas ergo que eſt bone partis in ſudore,per qualitatem vituperatur,ꝙ frigidus ſit,& bona qualiras que eſt calor, propter infamiam loci iniuriam partitur,ſi circa caput & ceruices, ſic Hippocras in quarto. De ratione victus in morbis acutis de quintana febre in

canone

canone .48. si sinthoma aliquod terribile i ea fiat in breui moriuntur: inter que, capitis pars posterior ceruixq; sudet, per supiore aut frigidu; particula rem, ~u de .tius morte, quã per calidũ in acutis significari, est res q non eget declaratione. Restat pro complemento cõti satisfacere cuidã dubio, de quo Gal. quare in codicioibus laudabilis sudoris mentionẽ fecit de die decretorio, in pessimi vero sudoris conditioibus nõ: respondet ne visus sit anticipare materiã de diebus decretoriis, quam .3. huius enodabit, vbi eos ipsos dies morituris & saluãdis equa lãce fauere dicet. Sed meo videri alia ratiõe fuit excusatus Hipp. q mala, solũ per partes potest notificari, bonũ aũt p copulationẽ, laudabilis igitur iudicatio q atinet ad optimũ sudorẽ, explicat per omnẽ conditionẽ bõne crisis, sufficit aũt ad nequã sudorẽ, pessimã cõditionem exprimere, puta q frigidus sit i febre acuta, q cũq; die eueniar. q re &c.

De iliis. caput. xii

[I]lia saluberrima sunt si dolore vacant si mobilia equalia sunt sunt dextra ac sinistra parte. Si vero inflãmatione vexãtur aut dolore: aut intenta sunt: aut inequalr affecta dextra ac sinistra parte: hec omnia animaduertenda sunt. GAL.

OMNEM aliquis orationẽ comprehendẽs vno breuissimo capite dicet. Ilia si nature similima sunt saluberrima sunt. Particulatim vero docens eorum inditia Hip. primũ scripsit ex his q non existunt. Hec solent medici recentiores nc accidentia nomiare duo vero alia signa accidentia sunt in iliis. Quocirca ilia dolore vacare ex non accidentibus dictũ est, mollia vero & equalia esse ex iisque existunt, Sed mollia cognoscuntur quotiẽs modice renituntur. Illis enim opposita vtpote vehementer renitentia dura sunt. Ceterum equalia non sm vnã intelliguntur qualitatem, fieri enim potest vt si mistr equalia sint. Sed aut aliqua parte dolore vacet, aliqua dolore afficianẽ aut altera pars calidior, altera frigidior habeatur, aut subleuatior aut depressior. Opponens igitur saluberrimis iliis pessimorum & inequalium signa dixit. Si vero inflãmatione vexantur aut dolore aut intenta sunt, aut inequal ter affecta dextra ac sinistra parte. Itaq; vexari inflãmatione de omnibus iliis dixit. Significat vero verbũ inflãmari, velut si puri, succendi, igniq; pditum sit. Pari ratione dolore vexari de oĩbus iliis dictũ est quõ intẽta esse, id enim omnibus etiã ilis tribuitur. At vero inequaliter affecta esse dextra nc sinistra parte quotiẽs non oĩa ilia eandẽ habeant affectionem, aut per caliditatem aut per frigiditatem, aut per dolorẽ, aut per indolentiã, aut per gracilitatem laxitatemq; & intentionem. Quãdoq; ei intenduntur ilia sine inflãmatione proprie noiatam, aut pter vehementem siccitatẽ nõ solum in illa parte, sed etiam in septo transuerso costis, membrana precordiis aut propter flãmationẽ cũ tumore ipsorũ in iliis musculorũ cõsistentẽ sine inflãmatione pprie nominata, que qdem tumor dolens est. GLOSA

Hippocras in presenti textu docet,ex dispositione intrinseca & extrinseca hipocũdriorũ,pronosticari in morbis acutis,super infirmorum valitudinem,quã sniam distribuit ad duas conclusiones, in prima laudat siue cõmendat eam dispositionẽ que(vt dicit Gale.in cotõ) breuius describeretur per similimã esse nr̃i statui ipsorũ iliorum,dicit tñq̃ sint equalia sine dolore,& mollia,aut mobillia vt dicit alia litera hoc est bene tratabilia,quod idem fere est,que.n.mollia sunt bene tentatur manibus in secũda vituperat latera:que aliquid oppositum his habent,si verbi causa dolorosa,tensa inequalia ve sint,que si contingant sic affecta esse,cuius sint presagii conticet in presenti,explicatur⁹ postea,adnimauersis his predictis Dispositionem vero,prima parte textus cõmendatam,sine vlterioriconsideratione aprobauit,epilogismo scilicet cõsueto,q̃ similima sit naturali dispositioni. Pro introductione ad istum textum,ne per ignocta procedam⁹ iustum est de hoc loco passionis seu affect⁹ aliquid disseramus,presertim q̃ noua litera habet ilia,loco hipocundriorũ,quo vocabulo vtitur antiqua litera,ob quod in sequendo Gal.in fine libeli qui dicitur introductorius& Arist.in libro primo de historia animalium cap.13.hippocõdria idẽ sonant q̃ mẽbra posita sub cartilagine quadã que condrus dicitur,vulgo pomum granatum,vnde ea membra sortita sunt appellationẽ,& si membra talia variis nominibus appellentur,ex varietate situs quo inueniuntur,quod enim directe coperit os stomachi,sternum vocarur a Gal.quod vero ex directo magis decendit versus vnbilicũ epigastrium,statim vnbelicus positus est in medio totius trunci,partes vero laterales vnbilico ex vtraq̃ parte,ilia appellatur,ex quo forsam hipocũdriũ est nomẽ cõmune,& non speciale, rectius ergo habet noua litera ilia,vt ex processu textus sentiemus,quãdoquidem refferat iecur ad lienem,que vere sub illis sunt,& non sic superius ad cartilaginem,quod tamẽ notat Gal.dicto loco,& facit multum pro enucleatione textus est,q̃ non solum mẽbra superficialia talis regionis possũt vocari hipocundria,verum & interna,ipso dicente,& interna viscera hipocondria ẽt vocantur,quia ipsa sub cartilaginibus sunt notharũ costarum hoc est vulgo mendosarum,da ergo si vis ilia & hipocondria sũmi pro eodem hipocõdrium absolute prolatũ intelligitur de dextra .3. de morbis vulga .& si hermo erat .Locus autẽ iste si nr̃ pinguis,si & carnosus,& magis carnosus quã pinguis,si credimus Hip.in.2.apho.textu,ea q̃ circa vmbilicũ &c.Et A ui.14.3. cap.de hidropisi multo magis laudatur,quam extenuatus,quia significat facultatem nr̃em robustam,impartitq̃ plurima cõmoda,prio munit viscera ab iniuriis exterioribus,cocti enem roborat,& ex multis super positis cum robusti sinti:quecũq̃ iserior purgatio felicitatur,si igitur nr̃em formã horũ membrorũ non cognoueris,aliquẽ tumorẽ & renitenciã damnabis,q̃ aprobari debet,intranea vero grossitudo seu tenitentia,semp vituperanda

venit, dicebat enim A ui.prima.4.cap.de rigore,tangantur viscera eius cuius egritudo protongatur,nam aliqua inest eis grossitudo,si igit ilia absq; dolore sint,saluberrimum est,omnē enim ineqlem tempaturā,aut solutōnē vnitatis,a quibus dolor orit esse absentē significat,ac naturā ex dolore non debilitati securat, secus si mollia sint, laudabile item est,si equalia sint, de quo legitime dubitabis,cum equalitas ex Gal.in cōmēto ,de multiplici q̄litate dicatur,primo de calore & frigiditudine,sed cum dextrū ilium.sit loc⁹ epatis impossibile erit,sit equale in calore sinistro, dextra enim pars īfra regionem cordis calidior est sinistra,ob iecur & fel, vidēdum.10. terti de comparatione pleuresis in vtroq; latere, item melius est vnum latus apostemari ambobus,sed ex gemino abscessu,erunt equalia,ex simplici inequalia. Solutio est q̄ mēbra ipsa exteriora existentia in naturali dispositione,non offerūtur sub multo vario calore,sic enim natura subterfugit continuū bellū alterationis,videndum libello de intemperie inequali,cuius ratio est q̄ ex cōfractione omniū qualitatū resultat quippiam calor tepid⁹,qui ad instar aeris temperati non confert tristitiam sensui,ob quod sentiens.qualiter in ethico ille calor non sentiatur,cum enim omnē particulam possidet,iam est illius configurationis in omnibus particulis,vt erat naturalis,& sic ex illa mala temperatura iterum resultat ille tepidns calor,qui non afficit sensum ommito cōsuetudinē,p̄ alio loco,ergo si palpatis iliis,in differēter represētēt calorem,signum est nullum affectum qualitatis vincētis esse ī ea sede . Ad secūdū argumentū,q̄ si talia gemino abcessu essēt equalia,non absq; tensione doloreq; inuenirentur,quod etiam exigitur. Nota tamē,si mollia sint:nihil dest ad salutē,absentiā.n.omnis grositudinis cōtra naturā significat,potestq; aliquando esse dolor sine grositie, & aliquando grossitudo terestris absq; dolore,igitur si absq; dolore,si equalia,si mollia sint,saluberrimum ē, cum omne vitium elongari a sedibus dicatis coctioni affirmet,tota autē salus in morbis materalibus,ex vi alterante expellenteq; pendet, vt alias habet videri. Nota tamē non esse taxandū. Si ad tempus hec mēbra dolorosa aut tēsa videātur ,dixit nāq; A ui.in.2.4.in c. de signis deriuatiois humoris cretice ad superiora,q̄ contingit ilia inflari ac trahi versus superiora, item quarta apho.canone illo quibus hipocondria suspensa ac rugientia: his ventres humetatur hec vero in febribus fiunt , vt intellīgas eā dispōnem esse ad tempus & non apostemosam,dixit.n.A ui.loco dicto ofuscatio & tensio hipocondriorū si & cum dolore,tunc humor declinat ad inferiora,si sine dolore ad superiora,forsam propter viarum latitudinem. Vice versa ergo reprobant ilia cum tensa, inequalia ve:dolorosa inueniuntur. quia pessimos affectus significat,si aūt ad tempus,sūptis cibaris vēto sabilibus aut crasis potissime habentibus vias iecinoris arctas,de quo in fine.2.artis parue dolores exciecentur,non est sūme efficacie noxa illa:item si tensa hipocōdria re

dant

dantur seu in chordata, ex amplexu nature super cibaria in ventriculo, aut ex retentione anhelitus, in signis enim pronosticis semper abicimus causas accidentales, vt Gal. docet in cotō primi proretici. in febribus pestilentialibus ac in freneṡi que ad cōuulsionē permutaē, est inuenire ilia tensa, vt ī pro pris cap. per Aui. est videre. sed hic de priuatis affectibus harum partiū est sermo. Cōmēdamus etiam, interna apostemata horū mēbrorū, si in gibis ip sorū contineantur, ē maiorē duricie prestare iliis. qualr autē distigant abscess⁹ musculorū superiacentiū ab internis, & id per tenebrositatē & extenuationem mirahc. Habet videri. 14. terti &. 5. de locis affectis. tādē & si viscera cō tracta sint, dorsoq; infixa in tabidis, tensa tamē sunt, ex siccitate exuperāti que indurare habet, q̄ omnia inferius clarius differentur. quare &c.

¶ Si vero pulsus in illijs insit: pturbationē significat: aut deliriū. Verū oculos talium conspicari oportet. Si enim crebro obtutus mouetur: expectanda insania est. GAL.

IN quibusdā codicibus nō pulsus, sed subsultio legitur, ac perspicuum est vt tale accidens ob spiritum fiat flatuosum, sed in multis codicibus legitē pulsus, aut qui simul cum magnis fatiget inflāmationibus aut sensibilis er go motus arterie in spina maioris queādmodū libro de morbis vulgaribus se cundo dixit, vbi vena in cubito pulsat insanum furibundūq; est. Constat. n. vt pulsare de magna adeo & vehementi afferat motione arteriarū, vt ante quā cōtingatur innotescat, interdū ergo duntaxat, quādoq; etiā deforis intuentib⁹, Sed q̄dcūq; horū fuerit accidens signū non bonum est. Maior. n. arteria pars est maxime principalis, & item venter, ac iecur q̄uo septū trans uersū. At ex his prorsus vnū afficiē siue subsultio, siue pulsus legatur. Septum vero transuersū deliriū infert prōptissimū, quam ob rē maiores id pre cordia nominauerūt & itē ventriculi hostiolum quoties insigni efficiat in flāmatione. Alie vero partes ibi que aliquā ex predictis affectionē traxerunt in periculosā incidunt affectionē. Quapropter merito Hipp. dixit vē perturbationē vel deliriū ab eo accidente significari, perturbationē q̄dem vno cōi accidenti, oīm piculosarū affectionum, ex quib⁹ nō solum egri, sed etiam medici percurbanē. Deliriū vero obseptū transuersum & itē ventris hostiolum. Ceterū de musculis in iliis considerandū est, neq; enim necessario delirium, neq; periculū pulsantes subsultantesue inferunt. Nū igitē magis pprie in audire oportet verbū insit, per dictionē q̄ dixit Hip. Si vero puls⁹ insit in iliis q̄ppe qui velit palte in iliis pulsū subsultionē ve de vocula insit signari. Verū conspicari taliū oculos oportet. Si enim cerebro obtut⁹ mouetur, expectanda insania ēst. Cum perturbationem aut delirium dixe ric ab eo accidente significari, nunc diffinit docetq; q̄n deliriū, q̄n pturbatio sola futura sit. Diffinitio vero ab oculorū ducitur motione, Quos nō so lum hac in re, sed etiā in aliis morbis oībus in quibus suspiceris fore deliriū

hoc

exqſita rõne cõſiderabis. Si.n.inſtabiles apparent,indicaƀ deliriũ. Verum hoc loco non ſimplr ait fore deliriũ. Sed inſaniã indicãs vehemẽs quoddã deliriũ ex predictis inditiis affecturũ. Porro vt oculorũ crebra motio de lirii firmet ſuſpitionẽ patere arbitror ex his q̃ a nobis explanata iam ſunt, vbi muſculos oculorũ diximus primos ſentire cerebri affectiões, ipſũ vero cerebrũ ſepto tranſuerſo & hoſtiolo ventriculi conſentit queadmodũ ceteris oĩbus neruoſis mẽbris. Cum.n.ex illo oẽs naſcanƀ nerui,q̃cũq; pars plurimis aut maximis paritcipat hec merito in conſenſũ originẽ eorũ pducit.

GLOSA.

Hic canon eſt ſat difficilis,& multa preſuponuntur aliunde,ideo agã partes meas. Primo tamẽ dicimus autoris intẽtũ eſſe,incipere declarare in ſpeciali,quid ſignificare poſſimus per eam diſpoſitionẽ iliorũ de qua ĩ fine textus precedentis egit,ideo in calce dicebat,hec omnia animaduertenda ſunt Per pulſũ ergo iliorũ aut anguſtia hoc ẽ perturbatio expectari oportet, aut delirium,& nõ quodcũq; ſed inſania,preſertim ſi crebo nutui oculorũ iũct⁹ ſit ille pulſus. Pulſus ergo in iliis non exiſtet niſi iunct⁹ inflãmationi,aut tẽſioni potiſſime mẽbrorũ interiorũ,adeo.n.ſeua ſinthomata, non ſunt apta ſequi affectũ circuniacentium muſculorum,& ipſorum paniculorũ, q̃ in parte ſentit Gal.in cotõ. Procedamus ergo ad ſententiã ipſius,ſuper primo paſu textus,in ea tantiſper imorando,dicit ergo q; in aliquo codice reperiƀ inſcriptum ſaltus ſeu ſubſultio,loco verbi pulſus,ſed verbum pulſus magis cõmendatur,eo q; plurib⁹ codicibus ſic inſcribaƀ,qa tamẽ de vtroq; poteſt ſcriptura intelligi,ideo de verbo ſaltus dicamus vnicum verbum,ſaltus igitur vt hic a Gal.& ab ipſo libello de tremore,& cotõ vltimo primi proretici & cotõ.29.qui ſinonime itelligitur ad iectigationẽ & palpitationẽ, per hoc enim verbum palpitatio illi duo textus proretici inſcribunƀ,ſit a cauſa ibi dem declarata per Gal.& hic.ſ.a ſpũ flatuoſo,ergo palpitatio ibidem, ſalt⁹ hic,ſeu pulſus.eſt aũt litera illius autoris.circa vmbilicũ dolores palpitantes q; mẽtis pmutationẽ oſtẽdant.eſt igiƀ ſaltus motus dilatationis & coſtritionis cuiuſcũq; mẽbri precipue habentis cauitatẽ,cuius gratia ſit mẽbrũ extẽdi & iterũ cõſtringit. vnde in muſculis q; pars carnea ſint ſpatio predicti, ſaltus vĩde propius inueniƀ,in partib⁹ vero cutaneis defectu cauitatis minus qui celeres motus nõ amãt fieri,niſi a ſbã mobili ſatis,ſpũs aũt ex Gal. eo libello de tremore,vnico ictu ad omnẽ cauitatẽ trãſit,nõ tñ q̃cũq; ſpũs flatuoſus ẽ aptus hos facere mot⁹,ſed craſus & vaporoſus,nã ſubtiliſſim⁹ per poros euadere,q̃d mod⁹ curandi eas affectiones declarat,pigmẽtis.ſ. & vngi nib⁹ calidis,attenuãtibus ſpũm & poros dilatantib⁹. Ex quo ſẽtiemus differentiã horũ motũ preter nĩium,ad pulſũ cordis & arteriarũ ſuptũ; ſpeciatim,nam licet vtrobiq; talis gẽminus motus occurrat, ĩ arteriis & corde,ſit a virtute naturali,& in his affectibus a ſinthomate & affectu contra naturã

vnde

Vnde in hoc affectu,si mēbrū dilatatur & cōstrigitur ex plenitudine & impulsu:aut recessu sic illius spūs flatuosi: quasi dilatet,quia repletur. Sed in vero pulsu repletur quia dilatatur.sed cū pulsus verus fiat anatura,semper fit,palpitatio vero raro, q̄ oia p pulchre Gal.in.5. de morbo & simptomate non longe a principio.ex quo videbis vnā satis rudē pacificationē, quam quispiā Fracisc⁹ valeriola in eo loco dedit cuidā obiecto, homo quidē qui ante me venit,& post me factus est nā deo dāte si bene recipiat mūdus hūc nostrū laborē: videbitur nōn tarde;quā parū sibi debeat Gal. in ea glosa ad libros sex de morbo & sinchomate.erat autē obiectio talis,qualiter Gal.eo loco,ponens discrepantiā inter pulsum verū cordis,& arteriarū: ad palpitationē ipsam,dixit arterias moueri ab insita virtute;cū.6.de placitis docuit, moueri a virtute sibi influxa acorde,respōdet ille subtilissimus doctor,eā esse verā mentē Gal.in presenti vero dixisse tāquā probabile, arterias moueri ab insita virtute, Vides quā pulchre soluit: quod enim Gal.in propria materia,soluens dubiū, & ponēs discrepanciā,inter verū pulsum & palpitationē:dixit arterias moueri ab insita virtute.glosat Gal.tāquā probabile dixisse.tanquā possit esse res clarior,quā vim pulsatilē;etiā in arteriis vocare insitā.hoc est naturalē: ad differenciā impulsus & iectigacionis, q̄ fit ab spū flatuoso, non inuento nr̄iter in mēbro,sed ex affectu cōtra naturā producto. Ad propositū igitur reuertēdo. Saltus seu palpitacio omni mēbro cauo.vrero visice intestinis ac veutriculo,congruit,vt cordi,& arteriis, etiā,palpitare cōueniat vltra sum pulsum nr̄em,ex quo hoc,oio est in pn̄ti asseuerandū:si pulsus legatur:loco saltus,non est iste pulsus ordinatus, aut naturalis,qualis arteriis,& aliis vasis,merito ipsarū adscribitur; sed contra naturā,gracia alicuius magne inflamationis,nā alterationes s̄m naturā insensiles sunt:libello de intēperie inequali,cū igitur talis pulsus in aliquibus partibus,etiā visu discernatur:discribētibus arteriis maius spaciū propter sui impulsum,ita q̄ partes circūstantes impellant, inde accidet videri talis pulsus,q̄ si sensu ipsius patientis,vltra consuetā alterationē sentitur, id accidet,q̄ noua causa,ipsa arteria exuperant impulsa,si est ad sēsibilia mēbra, causetur sensus,quia motus est cōe sensile.& adhuc vcusq;, talis sensus potest essē absq; dolore, etiā si valde sēsibilis pulsus sit. vti de illa arteria cu biti introducta a Gal.de mēte Hip.in cōto.quo differt a dolore pulsatiuo. qui.2.de locis affectis cap.3.tribus integratur.scilicet arteriā dilatari exuperantius,& ad sensitiuū mēbrum circūstans, & esse aliquod pondus grauās ipsam arteriā, quo prohibeat talis extensio. Vnde in apātibus magnis, in mēbris sensitiuis vti in capitibus lacertorū potissime cū sit pus, sūt ingētes dolores pulsatiui,quia flāma coctionis dilatat arteria vltra modū nr̄em,& percutit mēbra sensitiua.est ergo dolor in illis mēbris ob inflamationem,& sentitur cū pulsu,proter causas dictas,cogitq; id pondus,vt prohibita dila

tari

tari iuxta necessitudinē, vehementius feriat sensū, necessum ergo est senti-re in presenti, & si pulsus iste sinthomaticus ob inflāmationē, hoc est apā calidum fiat, non semp est in materia huius textus, talis pulsus ob magnitudinem abscessus, que omnia, iterum initiantes declaremus & oportet ante cetera dubitare, primo de saltu, cum nō fiat nisi a spū flatuoso, in mille locis iā citatis, & talis spūs flatuosi causa coadiuuatiuā est frigiditas, & fūdamētalis humor crasus, tunc sic, omnia ista sunt longe a conditione acutorū morborū, de quorū inditiis est presens opus, igitur. respondeo, hunc affectum pulsus, aut palpitationis, posse euenire in illis, & vt Gal. ponderat ex verbo posito in litera insit, quasi intus sit, talis affectus est interiorum mēbrorū, & si pulsus exterius tāgenti possit percipi, & tunc dico, ꝙ ob istā obiectionē, ego potius quiesco verbo pulsus, quā verbo saltus, pro quanto pulsus, inflāmationē toius sequitur, q̄ poterit esse de se acutus morbus, dico. 2. ꝙ pro quanto, siue pulsu, aut saltu, tandē deliriū potest significari, & non quodcūq;, sed imensū, vt sit insania quedā, q̄ omnia protendunt tā nobilem sedē, & sic vi-te necessariam esse lesam, puta cerebrum, inde est ꝙ pronosticatio ista magni momenti est, & ad acutos pertinet morbos. Per hunc ergo preter nāēm motū, qualr cūq; vocetur, duplex affectus ex litera significat, aut perturbatio, aut delirium, & ex sniā Gal. in cotō pulsum (duorū mēbrorum, puta diafragmatis, & oris ventriculi. Ex consensu cerebri tanto, ad hec duo membra magna neruorū propagine vtriq; supeditata, vt in lesionib⁹ capitis frequētes vomitus concernamus, & diafragma, methafrenū dictum sit, quasi mētis frenum, vt ipso leso, potissime apāte calido, ilico mens insaniat, sequitur deliriū, perturbatio vero, sequitur) affectum aliorū mēbrorum. s. venarū, q̄ iuxta portas sunt, grece pilerō, aut fundi ventriculi, aut aliarum cauitatum circuniacētium. Primo super hoc cōsidera, quid p perturbationē intelligat Hip. & iuxta mentē Gal. vnū sic cōmune accidens periculosarum affectionum, vt non solum infirmi verum medici ipso viso pturbent, & certe multum deberem domino Gal. si sigillatim explicaret tale sinthoma. nā id nō ē angustia: & si vet⁹ litera asserat, cū nullum affectū esset apta sic inseq angustia, sicut oris vētriculi, nisi dicas angustiā ocultari delirio, qđ talē ptīculā est aptū insequi, sit ergo sentētia nostra, ꝙ affectus istius textus vnicus est, & si habeat gradus. s. melancolicus, de quo ipse Gal. 3. de locis affectis. cap. 6. & ē affectus per consensū, & nō priuatus in cerebro, & totus dicit melancolia hipocōdrialis seu mirarchialis, & fit ex vaporibus melācolicis acēdentib⁹ ex his mēbris sub illis positis, quibus ob inflāmationē sanguis adurit, aut ob morā alimenti in talibus viis, ventosi spūs flutuant, qui sapiunt naturā humorū a quibus pullulant. Habes. n. pria terci. cap. de melancolia, tremorem seu saltum mirahc. Pro familiari signo ipsius hipocūdrialis, in his enim corrupto cibo, sepe fiunt oxiremie cruciantes, sepe dolores intolerabiles, & es-

tuatio

tuationes incōpatibiles, gurgulationes, & alia perturbantia sinthomata, qui bus infirmi perturbantur, cum parū post videatur.s. esse incolumes. & etiā medici perturbantur, sepe incognita causa talium sinthomatū. & potissime cum non videant corpus valde elōgatum a sanitate, preterito eo tempore insultus. q̄ si illi vapores sursum ferant̄, vti visus solet perturbari ab eis, si ip sos contingant oculos. sic & cerebrū incipit agitari variationum frequentia & perturbatione, vt ipsos egrotos affirmare videas necessario morituros, & alia istius modi, vt & medicus perturbetur. ex qua sententia intelliges faci le, id q̄d A ui. in capitulo de duricie stomachi, in signis in verbo, & multitu do varietatis est eis, in quo vane laborat ille gētilis. & in codice castigatome lius scribitur, cum multitudo imaginationū habeat̄. q̄d idem est, variat̄ eni eger in actibus suis, lesa imaginatiua, ex fumis illis melancolicis sursum la tis, in apāte duro stomachi. sed iste gradus perturbatiōis, hoc est affect⁹ me lancolicus aliquo tēpore est occultus, vt potius videas eos egros circa lesas sedes granari.s. circa ilia, quā cerebrū pacti diiudices, contēplare autē ocu los. nam si ipsius patiētis oculos videas crebo moueri, iam illa perturbatio, ad publicum cerebri affectū transit.s. ad delirium, & non quodcūq̄, q̄a ali q̄d erat in primo gradu, puta in perturbatione, sed ad magnū, quod insaniā seu maniā, licitum est apellare, qui crebus oculorum motus. semper cū reue rentia tanti Gal. nō credo accidat, q̄ sit priuati sic cerebrum lesū: vt inde agi tentur oculi ad modum conuulsionis. ipsis neruis suorū musculorum cōsē tientibus ipsi principio, sed considero, q̄ sicut dactū est quibusdam in sa nis, oculos fixos habere ad aliquam rē, ita freqnētius aliis, habere ipsos va de mobiles & agitatos. prout varietas imaginationū conducit eos, quot eni sunt affectus in cerebro sat magni, qui non sic euariant oculos. ergo, cum va riis phantasiis agitetur, huc & illuc vertunt oculos. quasi visuri, & consequ turi q̄d imaginat̄. ergo existente eo affectu melancolico, in mēbro, cui non sic consentit cerebrū, aut ipso affectu non sic valido, perturbatione affligun tur infirmi. puta vanis anxietatibus & angustis, attinentibus ad cor, stoma cum, & ilialia mēbra. quē affectū, aliquem latentē modum stulticie, isequi credimus, & iste affectus hipocōdrialis, satis cōis nostre patrie, quādo vero aut nobilitate sedis, magnoq; consensu aut intenso gradu affectus. iā duci tur ad crebū oculorum motū, expecta delirium publicum ad insanie modū erat aūt partes nobilissime, os ventriculi & septum trāsuersum, & de eis di ctum sit est etiam nobilissimū mēbrum ipsa arteria dorsi, imo noto. si tibi videatur consentaneum, hanc literam, per verbū pulsus legere. q̄ pulsus in ore ventriculi, & in diafragmate & partibus illis, non est nisi in ramis illius arterie, qui illa mēbra circundant, aut aliarum similium aliis sedibus rami ficatarum. Fundo autem istā sentētiam, vt placeat plus legere verbum pul sus, quam saltus. quia experimento publico videmus, hos motus in talibus

mēbris

membris, esse perseuerantes. Palpitatio autem nō est motus perseuerās, & si id non sit impossibile, iuxta inouationes spūs flatuosi. Arteria igitur illa magna decendens super quiutā vertebrā, ibi quiescit, & interponit pulmoni, nec dorso offendatur, & inde descendēs per dorsum, duos ramos trāsmitit ad septum transuersum. & inde rami ficatur in stomacho, & inferioribus membris, sed cum i dorso est, inde appellationē sumit, estq; sat nobile & necessatiū mēbrum, basisq; aliarum arteriarū, si igitur ex vaporibus fraudulētis, aut ob inflāmationem, vltra modū dilatetur (necessū est) a partibus circuniacētibus sensibilissimis, ipsius pulsū sentiri, & de hoc tremore diafragmatis, gratia sanguinis atri contenti in venis deseminatis per ipsū, ille nr̄ fa miliaris Matheus de gra. cap. de tremore cordis, aliquid dixit de mente Rasis, nec nego in omnibus istis mēbris pulsum seu saltum fieri ex illis vaporibus impellētibus mēbrum, quod iterum sui grauitate premitur, & ꝙ cor habeat tremorē ex simili causa, & quod id ī feminis fit sat familiare, vteri vicinitate, totum id est ad maiorē enucleationem textus, sed verbo pulsꝰ magis hereo. fit ergo huius textus resolutio, ꝙ ilia se offerunt inequalia, ex textu precedenti, multipliciter. Contēplare aūt quā inequalitatem sentias an. scil. ꝙ pulsum habeant, in aliqua ipsorum parte interna, quam si videris poteris credere esse fundamentum, aut ad sinthomata hipocūdrialia, quibus satis perturbantur infirmi, aut esse fūdamentū insanie, si iam valde mobiles oculos habeant, quod totum fundat̄ in fumis melancolicis, est eni; ille humor valde flatuosus, aut ortꝰ ex sanguine adusto ob inflāmatione earū sedium: aut ob morā & prohibitū transitum, aut ex corruptione alimenti. q̄ fumi concitant eas sedes ad saltum, si ipsa per forent & impellāt, aut ad pulsum sensibilem per arterias, qui vapores, dum ignobilitate sedium, aut minori corruptione, eas sedes inferiores grauant ad perturbationē pertinent, dum vero iam cerebrum satis patitur imaginationibus, expecta insāniam, per dictum inditium, scilicet versionem oculorū crebam, q̄d totum singulariter. Aui. 15. terti de signis apātis splenis in verbo cum apātibus vero duris mlaigna fit aia & cōmouet̄ tristitia & varietas in quibusdā horis cōmix tio, vero sensus fortis, non accidit nisi apud plurimū victorie, quoniam materia melancolica mota est ad partem capitis, quanuis iam accidat ex parte alia, & est p coitatē splenis ad diafragma, deinde ipsiꝰ ad cerebrū, q̄re &c.

De abscessibus. caput. xiii.

Tumor inilijs durus z dolēs pessimus est: si in omnibus ilijs fatiget. Si vero altera pte infestat: sinistra minori cū piculo ē. GAL.

TVMOREM solet Hip. nomiare omnē molem preter nām, recentioribus medicis vocantibus vnā tantū mō molem q̄ premendo dolore vacat & digitis cedit. Quam vero rursus medici retentiores ꝓprie nominât inflammationem, hāc Hip. cōposita dictiōe durum & dolentē tumorē appellitat

Infla-

Inflamationis enim vocabulum de iflamine afferebat. Itaq; cōstat vt talis affectio si dextra affligat parte periculosior sit propter iecur: indulgentior si sinistra propter lienē exitiosissima, si vtraq; lacessit. GLOSSA.

ET si thadeus sentiat in hoc textu. Hip. discribat merito loci peiorē, aut minus malū statū omniū apātū, de quibus in textu precedenti fuit loquutus, ego non sum illius sententie, habeo enim pulsum seu saltū positum in litera antecedenti, non necessario significasse apostema, vt in vena cubiti dorsiq; ostensum est. item pulsus in iliis non semper est cū dolore, & si sit cū duricie, cū sepe sit abcessus melancolicus talē pulsum causās, qui est expers doloris, nisi grauiter premat. itē frustra descripsisset Hip. per indicia, apā in presenti, imò sat erat ipsum iā conceptū ex litera precedenti, notificare, qua parte esset periculosius. obiciebat autē ille, thadeus contra se, vt nō posset intelligi in hoc textu, omne apostema descriptū in textu precedenti, qū quidē stomachus non declinet, nec ad dextrū, aut sinistrū, hoc aūt textu, collatione harū partiū notificatur timor in dictis apātibus. respondet tūc, os vētriculi ad siuistrū manifeste declinare, & sic cōprehēdi sub dicta collatiōe Sed tunc, in veritate non sequeretur, omnē abcessum dextre partis esse periculosiorē, nam tante dignitatis est os ventriculi ob viuidū sensum, & cordis affinitatē, vt ipsius simptomatis, contingat citius interire hominem, et frequentius, non solū abcessu fundi stomachi qui ad dextrū declinat, verū & ipso iecinoris abcessu. ob q̄ omnia, mea sentencia assero, hunc textū esse alterius dispōnis iliorū expressorē, ab ea que in textu precedenti notificata fuit. nā cū in eo textu. ilia saluberrima sunt. omne viciū iliorū explicasset, notificatis significatis coligendis. Sed expulsu, per illā inequalitatē visā in eis, nūc docet quid sit significādū, si tumor dolore & duricie preditus insit talibus iliis. ac si clarius diceret, quid per inflamationē vulgo flegmonē talibus sedibus consistentē, concipiamus & significemus, cū eni tumores sint quatuor primo de diff. morborum. Si tumor est, ergo nō est herisipila, cū plurima earū non impelat cutim. est ibi dolor, ergo nō est apā meālcolicū, est deniq; ibi duricies, ergo non est apā flegmaticum, linquitur ergo his inditiis, significari flegmonē in talibus sedibus. qui si ocupet vtrāq; iliorū regionē, pessimus est. si vero alterā. scz sinistrā est cū minori piculo, sed nō absq; eo. huius autē abcessus sic calidi, in his partib9 reperti terminacionē per tractabit vsq; ad finē libri huius penes potiores cōditiones attēdēdas, vt videbitur in processu. Si vero inferius reppetat hanc eandē sententiam, an discripto in hoc textu abcessu sāguineo, deinde de flegmatico, & postea de melancolico pertractet: videbitur cōto illius, quicunq; ergo tumor dolens. vt quasi colligas, desidero, vt in textu precedenti de duricie melancolica mencionē fecerit, q̄ perturbationē aut insaniā parit. hic vero de apostemate flegmone. in textu. Si vero mollior tumor est, de pituitoso, qua aū

rationes

ratione de colerico conticuit,inferius satisfaciemus. Notandum deinde, in dextra parte sub costis mendosis situari iecur, principē significationis & naturalis facultatis. cuius opera sic est viuentibus necessaria, vt informatione fetus, si Gal. credimus libello de formatione fetus, anteit ōnibus mēbris, tā quā radicatio in planta aqua cetere partes pullulant. non minus, necessariū mēbrum ad augmētū & conseruationē. in sinistra vero parte situat liem, & si in.4. de generatione animalium. dextra situm, visum sit. & aliquando geminum, & aliquādo absq eo. sed hec longe ab homine animaliū perfectissimo. Est autē munus huius mēbri si Arist. credimus, in.3. de partibus. capl.7. ad suplementum iecinoris, natura enim amans gēminare mēbra, aut diuisione, aut situ. ipsa duplicauit, ita q lieni anectunt vene, & q̄a carneus est. ēt concoquit, & atrahit ex ventriculo aliquos vapores, quos conuertit ad sanguinē, sed ex Gal. in.4. de vsu partiū. clarius habemus ipsius operam & iuuamentum, est.n. liem organum quodā purgatoriū generatorū in epate limosorū & crasorum & melancolicorū humorum, quod si in hac opera defficiat, quot icōmoda pariat animalibus, scabiei iteritie attre, lepre & aliarum ifectionum, ad hidropisim vsq, pleni sunt libri. mēbra igit hec & si omnibus affectibus sint obnoxia, abscessibus non raro, & calidis sepe. q̄ de se aut q alios diutinos morbos pariant, puta hidropisim, aut similes, perimūt. nō solum autē hoc contingit, cum his sedibus consistant, sed in partibus finitimis: si ipsa mēbra ledantur, infortunato nāq iecinore de se, aut ab alio i officio significationis necessum est, & si prolixo tempore, hominē interire, antea vero, corruptione temperature caloris, ob ingentem flāmam, aut fluxu īmoderato: alisq sinthomatis. de quibus.5. de locis affectis &.14. terti &.15. ergo cum iecur, longe nobilius sit liene, si non actidat vtrumq latus pacti, q̄ parte sinistra infestant, leuiora sūt, ob quod permutari apā hepatis. ad lienem cōmendatur, non vice versa: dictis locis. q si obicias, argumētando de lateribus supra diafragma, q pleuritis sinistra infensior sit, respondetur eā affectum pleuresis sinistrum esse periculosiorē, ob affinitatē ad cor, hic vero gratia nobilitatis sedis propie, linquitur dextrū infēsius sinistro. Restat duntaxat pro cōplemento litere videre, si in his apātibus viscerum, tumor ad tactum, possit percipi. dic q sic ex Gal.5. de locis affectis. cap.7.3. de morbis vulga.1.11. crate. cum duabus conditionibus. q apā sit magnum, & q sit in gibo, non inconueniret etiā paruū manifestari, cum ipsum epar sic deffecisset q musculi super positi gracilarentur, & non occultarent ipsum, q̄d fuit in mente Gal. in principio cap. in verbo hepate deffectionē non patiēte. dico.2. q in tali dispōne etiā existens in cauo, posset percipi, ipso autore dicente, si in cauo hepatis, ex aliis signis magis quā ex tactu: vides tu, q particula, magis afferat, ex tactu iuuari: & si non ita publice, sicut ex aliis signis, itē q̄a textus affirmat, hos abscessus esse cū duricie, constat autem hanc quali-

tatem,ad tactum pertinere,quicquid dicat ille Thadeus.quare &c.

¶ Talis vero tumor ab initio mortē breui fore significat. GAL.

Predictus in iliis rumor si durus ac dolēs est a medicis recentioribus pro prie nominatus inflāmatio mortē ait breui fore significat. At vero id nisi aliquid intimū afficiatur mēdatiū est. Cōstat vero vt intimū sit iecur, & itē ventriculus liem & abdomē. Nā musculi in iliis si inflāmatiōe laborant in ferre mortē qui possūt,nisi sane raro,aut pp magnitudinē insignē inflāma tionis,aut pp viriū debilitatē,aut ēt quia medic9 male curet.aut quia eger aliquid cōmittat.Itaq; confusius indefinitiusq; talē dictionem scripsit.

GLOSA

Docet Hip.in presentiatum,quid possit significari per apā in preceden ti textu declaratum,vt in dictis sedibus reperitur,& inquit, q̄ minat̄ mor tē futurā,non longe a principio morbi,& litera antiqua erat conditionalis, & videbat̄ clarior,quia prepararet se ad alias terminationes. morte non illi co succedente,scilicet per supuratiōnē,& reliquas,de quibus in processu. s; quia cū conditionalis ponit̄ in effectu,est deinesse,ideo ex ambabus literis colligitur eadem sentētia,si igitur apāta in iliis sedib9,breui et mortē pos sunt inferre:ex talibus:poterit mors timeri & significari.super qua sñia.ip se Gal.iuxta dicta sua in.2.proretici in .3.cotō,taxat ipsum,de cōfusa & inar ticulata sñia,nā sentit ibi.pronosticatiōnē cōstare,non ex hisq; raro accidūt, sed ex continuis & necessariis,saltim in maiori parte,cum igitur plures pos sint esse affectus ,puta in musculis adiacentibus,qui minime letales sūt, ni si ingenti mole possset calor naturalis extingi,aut publico medici , infirmi, aut astantium errore;oportebat magis diffinire sētentiā.astringendo se ad apāta sedium intimarum nobiliū,puta ventriculi,zirbi,iecinoris & lienis, sed in veritate iustū est excusare Hip.tum general'r,tū speciatim , nā apāta partium extrinsecarū,aut morbi acuti nō sunt,aut minime periculosi si acu ti sint,farrago autē ista,acutos propie cōscernit morbos.speciatim vero, eo q̄ Hip.dūtaxat de apāte flegmone,sediū nobilibium venit necessario in telligendus,nam Gal.supra faciens vim in verbo insit,dixit ex propietate verbi insit,nos intelligere talē pulsū intus esse,& non in extrinsecis muscul' ob quod imunis est ab iniuria noster autor. Notandum vlterius apāta i his sedibus calida.notabilis esse magnitudinis,& breui et statum consequi. fit enim calore earum partium,& copia sanguinis,non exigua occasio ad in crementum,videndum.primo de differentiis febrium versus finem & aliis locis,quod de apostemate iecinoris pricipaliter intelligitur , cum viscus sit sanguineum magis ac calidius,ob q̄d pratice,& si arabes,sub ea nebula,tan tum diligant & comendent flobotho,ex oposito latere in principio, in a postemate iecinoris hoc excipitur,imo propter subitum incrementum. ad directam floboth,occurrunt,vtinam eam directiōnē absq; argumentis in

omni

omni apostemate cõspicerent,qui abcessus & si ita breuiter increscant, non sic subitam mortẽ inferunt,vt cerebrũ aut cor,affecta possint comparari,si dare est corpacti calidũ apostema,earũ nãq; sedium nobilitas accelerat finẽ magis,sed ad apperiendũ magis hãc rẽ,dices,apãtã iecinoris,lienis,& simi lium,non causare sic mortẽ ab initio.seu subito ,vt alia litera dicebat (sic .n. particula.subito.i.a principio,exponit a Gal.primo de crisi ad verba Hip) nã mors non succedit his apãtibus,nisi aut hidropisi aut fluxu ventris,vidẽ dum.5.de locis affectis,& 14.terti.in trac.3.in fine cap.2.idẽ.15.capit.4.trac.1. Sed hidrops & fluxus,sunt morbi cronici vt experimento cõprobat igitur Respondendũ est .Gal.3. de crisi sex modos iudicatiois cõtribuisse morbis & eos etiam in presentia rũ accomodabim⁹ apostematibus harũ sediũ,aut enim iudicatio est subito ad salutẽ,aut ad mortẽ,aut paulatine ad vtrumq; aut primo subito ad meliorem dispositionem:& deinde paulatine ad cõple mẽtũ,& sic ad peiorẽ,ita & resolutio q̃ est velox & optima terminatio , acci dit his apostematib⁹ fluxu sanguinis,aut alio iuditio,vt est videre locis cita tis,sic & internitio velox)potissime ob imẽsã flãmã,dicente Gal.5. de locis affectis.In verbo eas enim febres quas antiqui ardẽtes vocãt aduenire ma gna ex parte videmus ob iecinoris i flãmationẽ &c. A rgumentum aũt antẽ positum,persuadabet de paulatina terminatione,que posset esse in talibus apãtibus,q̃ omnia vt dariora fiant,bonũ est adducere te subite mortis causas quas habet cotũm sequẽs in principio,sm antiquã literã,quas cũ nõ videam in noua litera,suspicor ab interprete aliquo esse adiectũ,est igitur quãtitas humoris exuperans,aut qualitatis malicia,publica aut occulta,aut ipsa se- dis dignitas,& ratio istius est,q̃ mors fundatur in victoria morbi supra vir tutem,que extincta,mole humoris aut victa, malitia qualitatis sucumbet, aut leso officio dignitatis membri necessario,pro vite cõsatione.debilitas ergo virtutis absq; notabili vacuatione,ant copiã grauantẽ,aut alicui⁹ mẽ bri nobilis intemperaturam sequitur.Dixit Gal.1.proretici commento .5. ideo Hippocras in aphorismo.qui exoluuntur velociter subito pereunt quod in pratica vidi lucidius luce,principaliter in feminis.quia temperatu ram,in aliqua sede nobili confirmatam significat,ad quod propositũ , aie- bat Galenus quinto de locis affectis cap.2.ex passionibus in membris sim- plicibus venientibus non subito accidit mors,ex eis autem q̃ in compositis sic,quia composita membra,sunt nobilissime sedes a quibus emanant vires ergo nec mirum est ex his que dicta sunt vt mors possit succedere subita, ex inflãmatione i dictis sedibus.quo ad spatium autem,& distantiã a prin cipio morbi,erit temperare tempus(& si mors in pessima horarum contin gat)iuxta tenorem virturis,& bonitatem complexionis,nam vt infra virt⁹ fortior dilatat mortem,& si abreuiet salutem,item secunda primi in capitu lo .4. tractatus primi,omnis solutio continuitatis cum fuerit in membro

bone complexionis cito sanatur,quod ampliare licet ad omne genus morbi,si sanari potest,& vice versa festinat mors ob malicia m complexiois, qa quarto de sanitate tuenda.& secundo artis curatiue tractatu de testiculis, fortitudo virtutis insequitur temperamentum.dicebat ille hali. Sed iam moneor,vt nihil restet dicendum.ad cuius sedis apostema harum, festinabit plus mors,si licet etiam de ventriculo colligere,potissime in ore ipsius, ista errit festinantior ob sensum,& ad cor vicinitatem.vincet autem ceteris paribus multum,iecur ipsum lienem, qꝫ si in contrarium.adferas dixisse A uicenã.15.terti.Ex dolore in splene,moritur in die secundo.&illud de mẽte Hippocratis.iu libelo festine mortis signorum,de apostemate autem nullo in iecinore,dictum est sic rapere vitam.Respondeas,eam mortem succedere post visa signa,de quibus illic.que,quo tempore apparuerunt, non explicat Hippocras,& sic licentiam habes confferendi,partes iecinoris affectas.cauam,& gibam ad quam celeriꝰsuccedet mors.& ceteris paribus credi tur,qꝫ a giba seu curua parte,quia dignior est ea pars.& dignioribus membris cõmunicat.Et sic,ꝯpostema quod est in iecinore circa paniculos & venas.est prauioris doloris & febris vehementioris,videndum.14.terti.dicto capitulo secundo:cui non pugnat dictum ipsius prima.4.de febri. A postematum,& iterum febris eorum que sunt in membris carnosis est vehemen tior.Habet enim aliam magnitudinem,scilicet in magnitudine caloris,secus in prauitate caloris& sinthomatum.ergo apostema calidum in dictis sedibus,si ab initio,beuiter ad bonum aut ad mortem non terminatur, alias habebit indicationes de quibus in processu.quare &c.

¶ Si febris vigesimũ trascẽdit diem:& febris detinet:& tumor nõ desistit in suppurationem verti contingit.

COMMENTVM GALENI.

Omins tumor preter naturam disiecto cõmittente eum humore curatur. Ergo perspicuum est vt nisi desistat cunctantur humores ac spatio temporis prorsꝰ mutatio futura est.a ut per qualitatem interdum ad putredinem quoties vt in defuncto corpore nihil ad eorum concoctionẽ nã mollitur,interdum si vires valent in pus.Itaqꝫ merito Hippo.ait nisi desistat inflãmatio & febris.dẽtinet egrum in suppurationem vertitur. Sedata enim febre considerandum est num inflãmatio aliqua durities similis infestet. Nam sepenumero euenit ita vbi morbum cõmittentis humoris pars tenuior dif flatur.Crasior vero & sequax in amplitudine corporis affecti de pacta sit. Ceterum quam ob causam vigessimũ diem limitem statuit talium abscessuũ suppurationi libro de diebus decretoriis dicemus.

GLOSA

Docet Hippocras in presenti.quid sucedat predictis apãtibus,si in primis diebus non optime teminentur,aut subito non extermiment. Et

ait

ait. Si febris transit vigesimũ diem, ipsa, & apostemate cõseruatis, ex pectandam esse supurationem in talibus. Quod insaniem conuerti vulgo dicitur, sed sanies de humore crudo pituitoso, & non de concocto & incensso dicitur. in primo de historia animalium. Ad cuius textus dilucidationem, aliquot puncta in medium afferemus, & sit primus, que est felicior terminatio in apostematibus. De quo dicimus. ꝙ existente multiplici terminatione apostematum, vt ex Galeno in commento sũmi potest, ipsam resolutionem omniũ prestantissimã (vt secunda primi copiose scripsimus, hic autem ponimꝰ sũmã. Ne sit opus totiẽs eadem precepta resumere.) Primo quia testificatur, virtutem ipsam esse potentiorem, quanto enĩ vacuatio est occultior virtus potentior prima aphorismo. ac significatur obedientia maior, & vniformis substantia humoris, modo maiori subtilationi obedit. atq; ex fine, cum nullũ incõmodũ pariet. vti parit suppuratio, que ei posset comparari, nam talis dilaniat mẽbra. illic aũt obiecimus, resolutionem esse quodammodo suspectam, nam Galenus primo dierũ decretoriũ in principio. habet prosuspecto valde, febres humorales cessare, sine vacuatione publica aut exitura. talis est apostematum finis per resolutionem, & sic comuniter vulgus timet tale, seu ius redire, aut alii mẽbroru obesse, sed totum id falsum est. Nã resolutio non est absconsio subita, damnanda secundo huiꝰ. sed pau latina de tumefacio. quippiam volunt resolutionem accõmodam duntaxat parti affecte, toti autem, suppurationẽ vtiliorem. sed iam pus aliquod toti fuit infensum, vt in pulmone, ob quod semper exaltetur resolutio. que fit, natura aut artis adiutorio, humoribus sic attenuatis, vt insẽsibiliter per poros difflentur. vti si causonicam febrem frigido potu sũpto optime terminari videas. quarto de ratione victus per Galenum, & si vacuatio nulla sensibilis videatur. Constat autem ꝙ per solam temperaturam, febris materialis non potest cessare, potissime in humoribus qui cibus non possunt fieri. talis est materia Causonis ardentissime. quid ergo dices? nisi eum humorem natura potenti ex temperatura, difflatum esse per poros. Aliis vero terminationibus, anteponimus suppurationem, nisi ex accidẽti impediatur. Secundus pũctus est q̃liter in his apãtibus fit pus. & quomodo sub his conditionibus textus. manente tumore. & febre. Dicendum est, ꝙ & si Galenus in cõmento dicat, si vires valeant in pus, ꝙ in suppuratione, semper est quippiam deffectus nature, & si respectu putrefationis particule, vbi calor õnino vincitur ab extraneo, dici possit vires valere, si enim õnino valeret virtꝰ insensibiliter difflaret humorẽ. Ergo in culneatis humoribus in particula, ipsos concoqui a calore necessum est, & talem coctionis gradũ ipsis conferre, prout naturalis valet calor. Quod si offeras, in febribus putridis per laudabile sedimentum, ostendi supremum gradum virtutis alterantis, ita per pus laudabile, cun sit eiusdem rationis. primo de differentiis febrium. nisi

esset, quod ob humores conculcari in particula magis, quam i venis, & esse sub maiori mole illius particule, & extra locum naruralem. non valebit vnquã virtus illud alimenrum saluare, nec ad substantiam conuertere. qui gradus est õnium prestantissimus in vi alterante, cum id instatu narurali fiat. qui humor in particula cunctatus, aut ex potissimo gradu duplicis virtutis di ssabitu r, aut gradum coctionis pactieť, iuxta naturalitatem caloris. ita. vt confferre possimus, hanc resolutionem apostematum, ad eam potentiam natnre in febribus, qua saluatur humor. per laudabile vero pus, & laudabile sedimentum, vtrobiq; obidienciam materie, & aptitudinem, significari vollunt omnes. Vnde si matetiam flegmonis, non perfecte suppuratam tẽtares a membro expellere, non absq; difficultate & particule damno. in quo conueniunt, simul cum eo, quod pari modo representant gradus varios coctionis, extremos & medios, prout valet ille vterq; calor. de quo satis primo de differentiis febrium. ad propositum igitur reuertendo. si viso aliquo calido apostemare, in aliqua earum sedium, si febris prorogatur ad vigessimũ diem, signum est non obedite tesolutioni. nam ea presuponit victotiam natu re, obedientiamq; humorum, vnde ante illud tempus, verisimile est cesa sse morbum. Ergo ad alias terminationes se parat illud apostema, scilicet ad suppurationem, que rationalis videtur, attenta conditione humorum, quod calidus sit, quantitatis notabilis, & in sedibus suapte natura aut vicinitate calidis: apostemati vero in liene, forsam induratio est magis peculiaris. suppuratione, quia & si calida incipiant, festinant ad duriciem. eo quod sãguis ipsius membri est crassus. Auicena decima quinta terti. Sed tu super hoc posses obicere, non esse inconueniens, & si ad duriciem conuertantur, suppurari postmodum, ex dicto eiusdem secunda. 4. capitu. setuage. tertio in verbo non speratur fluxus sanguinis narium in apostemate piruitoso, quod incipit rranfire in lapidettatem, & prolongatur saniositas & eruptio. Dic quod dis par est de pituitoso apostemate, quod & si incipiat indurari, non absoluitur a suco, qui possit ebulire. & sic supparari. aut quod fũme indurata, non suppuratur, secus, a quibus partes flãme illico cessant. si ergo febris, & tumor dei perseu erant, signum est suppurationis, coniungit autem vtrunq;. Nam si rumor cessaret, & si febris esset, non esset sufficiens argumentum ad suppurationem, quia iam materia in membro inculneata absens est. que susceptu ra erat ebultiõem, quod si legitime offeras, impossibile est. absente tumore febrem manere, cum accidens esset illius abscessus. & per consequens sufficeret dicere, si tumor post vigessimũ mansserit, aut febris. Dic quod ex expressa sententia Auicene in prima. 4. capitu. de febribus apostematum, posse sanari apostema, & febrem remanere. exemplificat de pleuresi. in verbo. scias quod multociens. & supra si sum memor. Citaui vnicum textum Galeni. Primo de iudicatione in anxione. vt materia febris expulsa sit per vrinam, ea

aut

autem que in pectore per sputum.non ergo mirum est,tardius expulsis aut castigatis materiis venarum, febrem prorogari cessante tumore,sub qua permanentia febris,non est suppuratio expectanda,& sic, vice versa, si febris cessaret,manente tumore,vt in illo anxione ad literam contingit. Q̃d possibile est.euanescentibus illis partibus subtilibus,& calidioribus,que euaporabant,& ipsam conseruabant febrem,vnde si õnino non cessauit, saltim notabiliter est remissa,in quo casu,aut simili,per presentiam apostematis absq; febre,non est licitum argumentum pro suppuratione,quia est signum,illud apostema esse induratũ,vt Galenus in p̃senti commẽto.quod sic induratum,elongatur à suppuratione,quia enim induratum fuit, partibus subtilibus difflatis,cessauit febris.et per viã signi,quia si febris nõ est nõ sit pus,cum absq; febre non fiat,ex sententia veteris in secunda aphorismo: in textu circa generationem puris febris. Vnde litera antiqua. Si dolor mansserit & febris.alludit dicto aphorismo. per ambo signa puris dum gignitur, Verum est,q̃ si cum tumore,febris perseuerat,non erit absq; dolore Ergo si apostemata in dictis sedibus,prolongantur sub illis conditionibus consentaneum est ad suppurationem verti.Nam de induratione,nos securos facit,febris que manet,a putrefacione autem seu corruptione membri, temporis tractus,quia verisimilius est suffocari calidum in principio sub mole humoris,quam in processu, a resolutione autem,q̃ tanto tempore febris manssit & apostema,si enim obtẽperasset resolutioni,prius ab vtroq; essent vindicata membra. Vltimus punctus & principalis.quo capite,dixit autor,& statuit limitem huius suppurationis.ad diem vigessimum,que vt euidentia sint,introducamus per ordinem tres instantias quas adducit Thadeus,a quibus omnibus pace sua male exit, Est igitur prima .qua ratione pro solutione dubii remitat nos Galenus ad primũ librum dierum decretorium. Et respondet,non inuenire aliam causam,nisi q̃ ibi non longe a principio, colligitur causa. Quare vigessima dies est magis cretica quam: 21. Sed in veritate.id nihil est,nam concesso presuposito, non plus probat nisi hanc supurationem,si suppuratio crisis dici potest,aparere plus in vigessimo die quam in.21. Hippocras autem in presenti non intendit id, sed q̃ sic manentibus apostemate & febre post vigessimũ diem a principio morbi,expectemus illud apostema conuerti ad suppurationẽ.vnde & si,de facto.vt inferius tangetur,in illis sedibus & aliis suppuratio posset in paucioribus diebus comparere,& tanto citius prout locus calidior esset,rotum inferius videndum. Hoc tamen tenendum est, q̃ morbo prorogacto ad illud spatium.Iã non resolutio sicut in priori tempore expectabitur. Sed necessario loco eius,suppuratio.hui⁹ igĩ cã,p̃stat turi sum⁹,vnde text⁹ nõ sentit,iam in.20.die pus eẽ factũ,cũ dicat febris trãcẽdat eũ terminũ & mãsit tumor & febris,scilicet deinde.tunc suspicio est in suppuracionem verti,

&si iam ab aliquibus diebus disponi inciperet ad eum exitum. Quod igitur colligitur primo dierū decreiorium.olim.capit.decimo tertio.hoc est.loqu tus ibi de febribus & morbis acutis,vbi febres pendentes a putridis humoribus,ac apostematibus,diuisit in veras acutas,que non tracendunt.14. dies & tropicasque ad quadragessimū diem prorogantur,in quarum medio,di xit esse acutas quasdam,dictas tales cum mollicie. Ex quo loco ,sumitur esse quandam inflāmationem,que terminabitur ad quatuordecimū diem. & eorum nullum,sic calidum,prorogabitur ad diem quadragessimū. inter: quos terminos terminabuntur apostemata,que cum mollicie quadam acu ta dicuntur.ad instar febrium,que ob crasitiem humoris,aut aliquem virtutis deffectum,non terminantur in.14.Expectatur ipsarum iudicatio ad vigessimū,aut post.sic apostemata que accedunt ad diem vigessimū quo, ob aliquod obstaculum est,quod prohibuit resolutionem & iudicationem prioribus temporibus. Ergo terminus apostematum que non resoluuntur est vigessimus dies,& alius post quod Thadeus sapuit, sed nolluit videre textum Galeni,quo id fundabatur,& herens ramis,deseruit radicē. Prima autem instantia mocta per ipsum,& iam quasi soluta, ꝙ prefacta apostema ta cū sint morbi acuti,quare ad quaruordecimū non terminātur iuxta sententiam veteris.in aphotismo.acute egritndines&c soluit,quia suppuratio est coctio & non vacuatio,ideo potest omni tempore apparere. Quod mi nus valet,nam si suppurationem,vocas iudicationem,aliquem tərminū sibi magis vendicat,& quem,da causam.nec coctio illa. posset esse causa ꝙ cesset ille morbus,quia apostema suppuratum,inter morbos mortales reputatur,in questione,qua queritur. quo tempore morbus maior sit.saltim ex monacho.Et constat,ꝙ infestus morbus non cessat alteratione. alibi vi dendum.igitur ruptura,vt inferius videbitur erit iudicatio eorum aposte matum.Solutio ergo vera est,ꝙ apostemata suppurata,non sunt simpliciter acuti morbi,sed cum additione,scilicet cum mollitie,quia aliquem ostē dunt defectum nature,aut in humore obstaculum,vnde non ad primū ter minum,sed ad secundum principalem differtur tale apostema. Quod , ma gis tertio huius de apostemate in auribus enucleabitur. Tertia instantia est ꝙ in pleureticis verbi causa ex sententia Aui.capitulo ꝓpio.si non sit sputum laudabile velox & non mundificatur in.14.diebus,permutatur ad collectionem hoc est ad suppurationem. Si ergo id tale,post quatuordecimū, diem statim suppuratur:qualiter ista expectant vigessimū diem. Respon det ea loca superiora esse calidiora,in quibus accelerat pus,quod& si tolera bile sit,iam forsam e par de complexione organici,esset regio calidior ipsa pleura dextra.Item non bene concepit Aui.mentem.nam non sentit statim conuerti ad pus,sed ꝙ facta aliquali expurgatione,cum defectu tamen in alterante & expultrice,modo nec sit laudabile, nec velox sputum,timor est

ꝙ in ea parte crassiori que mansit succedat. Suppuratio, & dinus. & gentilis sic intelligũt illũ passum. virtus ergo que resoluti onem sensibilem, aut insensibilem, ad quatuordecimũ diem vsq;, non est operata, deficiens deinde magis, dolore & flãma, verisimile est, supurationem succedere. De quo multa videbimus ad finem libri primi vsq;. quare &c.

Accidit his in primã circuitione sanguinis e naribus fluor atq; admodum iuuat. Sed requirẽdũ est num doleat caputtan hebetudines subeãt oculorum. Si quid enim borum fuerit eo tendet.

GOMMENTVM GALENI.

Quis inflãmationes in iliis indefinitius cõmemorauit per hãc quoq; dictionem diffinire ipse vester. sanguinis enim fluorem fieri dicit e naribus qui ex vsu admodum sit id quod per inflãmationes in iecore & liene fieri potissimũ solet, de quibus aliubi fluere sanguinem recto itinere cõmendauit, econtrario vero culpauit docens ipse quidnã econtrario intelligat. verbi gratia. liene grandiore fluere sanguinem e nare dextro. Sanguinis fluorem in prima circuitione fieri dixit decretorium scilicet dierum, ac legitur dictio bifariam, singulariter & pluraliter. Siugulariter quidem in prima circuitione. Pluraliter vero in primis circuitionibus. Si igitur legatur singulariter septenariam indicat circuitionem. Si plnraliter conuenit quoq; septenariam indicat circuitionem. In quibusdam enim sãgnis secundo septenario effluit. Sed potius intelligi oportet in tali dictione quartanarias circuitiones. Nam in plerisq; funditur sanguis primis septem diebus, paucis nono & vndecimo, quartodecimo. Ceterum tendentibus sursum versus humoribus sanguinis fluorem fieri docuit adiiciens signa capitis dolorem & item hebetudines oculorum. Sed deinceps de eo latius docebit quo loco nos quoq; sermonẽ oẽm de sanguinis fluore integre absoluemus,

GLOSA

Apostemata dictis sedibus euenientia, si non differunt terminum suũ vt suppurari suspicemur, ante vero, aut exterminant ea habẽtes, aut ab ipsis vindicantur corpora, per aliquam iudicationem vtilem, quam fluxu sanguinis e naribus cõmendat Hippocras. potissime sub conditionibus explicandis. id autem prima circuitione solet accidere, & ante quam sit, pte cognosci. capitis grauedine, & oculorum caligine. Ita vt breuiter sentire possimus, earum terminationum, quas apostemata solent habere, hanc esse poti-

Potissimã.scilicet resolutionem,quę & si per vacuationem sensibilẽ fiat,nihilominus resolutio dici potest. Videndum in simili in pleuresi per Auicenam.propio tracta. Primum quood se offert dubitandum ad maiorem lucem.qualiter hanc iudicationem sic cõmendat.cum in pleuresi,cuȝ regionem sub diafragmate consequitur, cõmendet solutionem per farmacum. secundo de victus ratione textu.porto.Constat autem,hec apostemata pre sentis propositi inferiora esse. Et cum talia ducere ex corpore sit licitum, qualia sponte sunt venientia:quarta aphorismo.(Ex sequela enim artis)ad naturam.tantã eni naturalitatem habet aliqua vacuatio,quantum cõmẽda tur a natura.aut illa non est licita purgatio in pleuresi,aut hic, alia similis esset potius.intentanda a natura. Item Hippocras in quarta aphorismo ad id alludit in textu dolores.sub diafrag.medicari per inferius. Item cum apostemata his sedibus,per sudorem,per vrinã,per ventrem & sanguinis fluxum possint vtiliter terminari. Vt.14.terti.& libello de vene sectiõe tertio de crisi.& aliis locis potest videri. Vnde hanc iudicationem per sanguinem,tantum cõmendat.Item cũ sanguis e pluribus partibus vtiliter e corpore possit fluere,& forsã e naribus suspectus,ex superficie apho.sanguis vndecunq; sursum exierit malũ.Quare per aliam regionem fluere non sic cõmendat,potissime cum lien habens apostema sic graui sanguine & craso afficiatur,vt nullam ad superiora inclinationem habeat, potiusq; per ma riscas,aut per vterum in feminis emanere soleat.item explicaturus erat quã nare vtilius fluat.&c. Ad primum igitur respondendo dicamus, ꝙ licet membra omnia supocundrialia sint ea que circa septum transuersum consistunt,vt Galenus primo proretici super textu hipocondria abscõsa. In presenti de apostemate liene aut iecinore situato principaliter intelligitur. Hippocras. Nam in aliis partibus consistentia non habent tantam ad nares directionem. Natura autem est addita multum his directionibus,vn de in prima aphorismorum.vndecunq; natura repit inde per conuenientes regionem.Quasi clarius dicat,eam esse directam & conuenientem regionem,ad quam natura inclinat. Quod non est triuiale fundamentum.Galeni ilucidatoribus,pro facienda semper flobotbomia in pleuresi ex latere affecto.De quo alias. Ergo si apostemata his sedibus consistant, principa liter in gibo,tunc maiorem ad nares habent consensum. Et sic Auicena. in quatuordecima terti in apostemate gibi hepatis,sanguinis fluxum approbauit pro accomodatissima iudicatione. Illi autem duo textus Hippocras.citati,sano modo sunt intelligendi. Ille enim in quarta aphorismo rum. de dolore sub diafrag. & supra. Ad extirpationem per medicamẽta debet accõmodari. Qd medicus non insequetur in opere reuulsiois. Secus i deriuatiõe,videndũ.3.de morbis curãdis,in alio ꝓposito.In alio vero.i secundo de victus ratione.inter species pleuresis,in aliqua,aut quia natura

indi-

inclinat ad partes inferiores, aut quia humoribus crasis, puta attro sit sanguis satis comixtus, cum heleboro vtatur, non inconuenit per ventrem me dicari. Non inde arguendum, non posse consistere etiam loco infimiori aliquod apostema sic sanguineum, vt potius ipsum iudicet natura sanguinis fluore quam alio modo. Quod si queras dein. Qualis sit materia, que sic per nares fluit. Dic q causa antecedens, vnde natura exonerata redditur potentior supra residuum. & est causa alleuiandi aut extirpandi febrē que in venis radicabatur, non reputato pro impossibili, ex continuitate venarum, bonam partem humoris continui particule affecte effluere, alioquī non tantum comendaretur directio vt statim. nec mutari sanguinem ex rubeo ad atrum colorem: sicut comendat Hippocras. in primo de ratione victus. Non negamus hāc crisim posse vtiliter accōmodari aliis sedibus, si cō sistant abscessus sub iliis. quod expresse Galenus. tertio de crisi non longe a principio, in verbo, hepate paciente vel locis secundum hipocondriū po sitis. & cum lien & pars eius aliqua laborat, & ideo Galenus in commento. non excludit hoc, licet potissimū fieri solet in inflamatione iecinoris & lienis. Et quia autoritas Galeni tertio de crisi. est post verba quibus non solum hanc crisim comendauit, sed sub recto aspectu, ideo ad vltimum obiectum respondendo dicamus. q & si Hippocras non expli cuerit in litera, qua nare vtilius fluat sanguis, intelligendus est secundum directum, sic Galenus in commento presenti. sic in tertio de crisi loco citato. sic tertio de morbis vulga. in cōmento (paride; abdere) quam directionē mirando secundū artem in affectibus splenis, sūme comendauit Galenus floth. Et ex latere sinistro in basilica brachi, in libello de sectione vene, ex qua autoritate colligimus duo, & sanguinis fluxum esse acōmodatissimā vacuationem huic affectui & per directum flucntē, aut euacuatum. In verbo. non enī scio vnde neglectum est medicis flobothomare spleneticos. Ego enī maximū iuuamentū inueni in flobotho. mauus sinistre. A d quod fundamentum respiciētes, in fluxu sanguinis e nare dextra, sitiā imponimus hipocondrio dextro ex Galeno de morbis cnrādis. s. aut ambobus, si e ambabus naribus fluat. quanto enim medicus se obliget assimilari actionibus nature, & etiam eis que post opus natute sequntur, singulariter Galenus quarto de morbis curandis. de flobotho. que necessaria est omni vulneri, quod sanguinem non mittit. Vnde ex verbis eiusdem Galeni eo loco autoritate Hipocratis que. habent. necessum est in omni vulnere recenti excepto vulnere ventris multum aut pa rum sanguinis fluere. Quasi dicat, q e vulnere ventris propter locum esse exangem, non esse expectandum sanguinis fluxum. sexto. de morbis curandis colligo, ergo ex eo loco q apostema existens in ventre. versus partem superficialem, longinquum esse a crisi. per fluxum sanguinis, & sic ab eo qui e naribus fluit. Quam directionem si natura sinistre operetur,

tentanse sinistra nare in apostemate iecinoris, aut vice versa, sat pessimum inditium. Quia debilitata virtute non alleuiatur passio videndum libello de vene sectiõe habes. ergo aqua, nare fluxu fit sanguis, vt vtilis sit iudicatio. Est necessum deinde respondere ad aliud obiectum, quod fiet, declarando quantam conuenientiam habeat iudicatio per sanguinem e naribus in dictis apostematibus. quod singulariter Galenus dicto tertio libro de crisi, & p conditiones omnes optime crisis id certeficabimus, nã est conueniens speciei morbi, loco allegato. & secunda. 4. capitu. tertio in verbo & quandoq; species egritudinis partem crisis eius ostendit, sicut apostema hepatis cum est in latere giboso, q crisis est per fluxum sanguinis e nare dextra. Item quia predicta apostemata sic iudicata in primis circuitibus, sunt morbi acuti, quibus predictus fluxus est maxime configuratus. dicẽte Auicena eo loco citato & fluxus sanguinis narium quandoq; consũmit materiã egritudinum perniciosarum & fit sanitas statim. Secunda conditio est q sit in die cretico vt Galenus tertio de crisi loco dicto, & hoc habemus cõmendatum ex textu presenti, cum dixit in prima circuitione, per quã quid intelligatur, statim dicam, sufficit esse diem decretorium insignẽ aliquem Ostenditur etiam vtilitas huius vacuationis, quia actione nature prouenit quod ex natura diei (quo talis vacuatio fit.) Ostenditur. dicente Galeno primo de crisi versus finem (hoc autem) a calore naturali non a febrili prouenire, dieru; natura non minime indicat, dies enim vndecimus. &c. Hic autem fluxus in die insigni cretica superuenit, ex verbo textus. & sic textus ille Hippo. si sanguis sursum &c, cõmuniter excipitur, nisi exeat per nares. nam sic non reputatur malus. Quod si offeras, non esse pacificam ad hunc hanc sententiam, cum versus finem libri primi de differentiis sinthomatum habeatur excrementa quedã esse a toto genere preter naturam, vt sanguis e naribus exiens. dic q sententia Galeni est ibi satis obscura. & in summa quod vult est, esse gradus plures in preter naturalitate sinthomatu;, vn de aliquod est sinthoma, quod est lesio alicuius virtutis. aliqd, qd non est quid preter naturam, dicitur autem preter naturam, quia in corpore sanno non debet reperiri. & sic omnẽ eruptionẽ sanguinis depto. mestruo. esse preter naturam, affirmamus, quia si per vterum esset preter naturam, & cõceptio, non esset opus naturale, & sic ea superfluitas expellitur suo tempore, osculis venarum apertis, vel vesice õnino, aut infestiui ad excrementa consueta. per omnẽ aliam regionem non exit sanguis, absq; aliqua scisura preter naturali venarum sicut in flobothomia a barbitonsore. & hoc modo, quid preter naturam dici quodãmodo potest, ipsius autem sanguinis preflu uium, aut cuiuscunq; alterius superfluitatis. & si quantitate excedat mõdum nature. Si fit natura regulante, & sui potentia in tempore congruo, non dicetur tale, simptoma. Quia non est noxa facultatis alicuius

cuius immo fulgentissimus actus eius. dicetur autem sanguinis fluxus, vtroque modo contra naturam, dum sinthomatice & natura prorritata expellitur, non nociuus nec iuuans corpus & a passione liberans aut alleuians. igitur iudicatio nostri textus, die insigni cretice contingens, euacuatio est naturalis suo mō, & infirmum liberans. quod in verbo textus (vtiliter) insinuatur. & sic intelligenda sunt verba Galeni. satis obscura citato loco. Ob quod, omnia claro liquet, responsum esse ad aliud dubium: quod & si iudicationes aliae possint esse vtiles his apostematibus, ipsis, presertim, in gibbo harum sedium, sanguinis e naribus fluxus, prestātior est. & vtilior. & sic vltimo, non inconuenit, lienis apostema ex sanguie esse craso, nā ex eo aut induritiē transiet, aut copia arteriarum existentium in eo, non est difficile attenuari sanguinem, sic quod saliat ad caput, de inde fluat e naribus. presertim calore febrili non parum iuuante eam subtilationem. Restat vltimo declarare. qui dies sit ille, quo talis vtilis iudicatio contingit, nam ex verbis auctoris non liquido claret, nam per primam circuitionem in singulari, intelligit Galenus in commento diem septimū primum ab initio morbi, & in plurali. iterū, potest intelligi de secunda. 7. die, nam ibi figitur secunda circuitio. aut clarius intelligit, circuitus quaternorum qui sui duplicatiōe, & multiplicatiōne, possunt concipere omnem diem decretorium, quo vtiliter iudicatio potest aduenire. Ego autem non multum hereo huic intellectui, quia ternariorū, nam conditiones laudabiles diei decretorii sunt, frequentius in eo crisis contingat, & quod vtilis sit, secundum quas, primum circulum quaternariorū abiciemus. Nam ex Auicena secunda. 4. capitu. 73. parum fit crisis in quarto. idem Galen. tertio de crisi. ita quod in quarto. Archigenes. bis in vita sua vidit duntaxat crisim. qualiter ergo fluxum sanguis sepe nariū? nec valet solutio aliquorum, quod id Archigenis. Intelligitur, in morbis qui per impares mouentur dies, nam est omnino alienum a mente Galeni. Nā ipse. In dando causam ad dictum Archigenis, inquit, eo quod febris assidua sanguinis, quam vere conclusam apellamus, raro contingit. sed ea febris, que per tertium affligit frequentissime, ergo raritas in tali iudicatione quarte diei non est nisi deffectu febris cōtinue a sanguine, que per pares moueatur, crisis autem habet semper fieri in hora maioris motus ibi videndum & toto. 3. de morbis vulgaribus, ergo intellectus litere, ad circuitus quartanarios, nō est aceptandus. nec assentio plurali circuitioni, sic quod in quatuordecimo die intelligatur. quod fluxus sanguinis narium, frequentissime fit in imparibus, ex Auicena loco citato. quatuordecima dies vero, est circuitio par. ergo prima. 7. est prima circuitio, qua solet vtiliter hic morbus iudicari: tali fluxu sanguinis. non est enim sic peracutus, quod prima quarta die iudicetur, nec ita lentus, humor expellendꝰ fluxu sanguis p nares, quod differat ad. 14. nisi raro. ergo in. 7. pria frequētiꝰ fit, ē. n. ipar dies, & felicissia ad crisim. 1. decretoriū dierū

estque

etq; spatium sufficiens ab initio morbi, vt coctio antecedat, absq; qua infelis, pculdubio esset talis iudicatio libello de presagitura. q̃ septima dies si per.4.diem precedentem indicata fuerit, nihil sibi ad perfectionem deerit. non negando aliis dieb⁹ posse vtiit succedere, de quib⁹ Gal. in cõt. quẽ fluxũ e naribus certificabis, & esse in manu: vt pelui offerre possis, vt fecit Gal. si capitis dolorem potissime pulsatiuum, aut granatiuũ precedere videas: & forsam in parte affiniori regioni apãtis, cum vis⁹ obscuritate, est.n. continuitas & si mediata, inter eas regiones: & caput.2.4.cap.5.in sequenti autem textu: ad solutionẽ doctrine addem⁹ oĩa signa certificãtia eũ fluxũ q̃re &c.

Sanguinis fluorẽ in iunioribus potius quintum & trigessimũ annum agentibus expectare oportet. GAL.

Ductam ab etate diffinitionem in p̃sagiũ fluoris sanguinis docet, expectandũ enim sanguinis fluorẽ esse poti⁹ in iuniorib⁹ quintũ & trigessimũ annũ agentibus, etenim per hanc etatem sanguinis plurimus est, & item facultas valentior, atq; etiam exuperans.

GLOSA

Cum ex plurimis signis vltra speciem morbi, diffiniatur crisis seu specificetur ex Galeno tertio de crisi, iustum est, vltra ea signa de quibus in precedenti textu fuit facta mentio, additiamus alia (quib⁹ magis certificet) & si textus noster de vno duntaxat mentionẽ faciat, puta de etate si configurata sit tali crisi, puta si.35.annum contingat, nos prius de aliis mentionem faciamus, deinde ad textus sententiam insinuandam accedem⁹, Primo scias pulsum esse plenum, magnum, sed minime vndosum, quo differt a pulsu qui in sudoribus fit, item & illa inequalitas que pulsui est familiaris in crisi, puta in tempore comoctionis, minus reperitur in hac, quia virtus est potentior: & circa ventriculum non sunt anxietates. q; si rubeat facies, lachrimentur oculi, acuatur nasus, videatq; coram oculis fila rubea lucentia, nõ est q̃ dubites, potissime si non videris comisceri signa, q̃ crisim aliam diuersam minentur, tunc enim maiori determinatione egeres. nec paruum faceret si sõnia precesissent, ipsum hominem putare, in aliqua tina sanguinis natasse aia enim in tẽpore somni abscendens a sẽsibilibus, sentit corporis dispositionem, & horum que desiderat iam presentem habet phantasiam. Galenus libello de dignotione que habetur in somnis. Non parum conducet memoria regiminis, si delitiosum sit & sanguinis multiplicatiuum, si complexio talis sit. Si habitudo, si regio, si tempus anni, configurata fuerint. nam veris tempore omnes eruptiones sanguinis concitantur tertia aphorismorum, & secũda primi capitulo sexto ergo totum hoc nõ parum faciet ad p̃sagia crisis per sanguis fluxũ: q a tñ eorum q̃ dicta sũt, gr̃a melioris doctrine aliq̃t inditia gñalia sunt ad sanguinis crisim, aliquot specialia ad ipsũ e naribus

pro

ptorumpente, p oīa simul cōplectior erit doctrina, quod fiet, si etatē demū declaremus descriptā ab Hip. in textu. quo, cū specie morbi, signisq; morionis ipsius sanguinis ad superiora: fuit satisfactus, & primo se offert declarā dum: si ea etas sit precisa ad. 35. ānū, nam litera antiqua id habet. sed A ui. 1. 2. 4. in capit. 5. habet & fluxus sanguis e naribus plurimū accidit: ei cuius anni sunt infra triginta, litera autem noua ad vtrumq; potest inclinari, nam si legas hunc fluxū in iunioribus fieri, & potius, hoc est potissime, cū iuuenes sint cōstituti in trigessimo. 5. anno, si vero legas hunc fluxū fieri in poti⁹iunioribus (hoc est) in magis iuuenibus illis, qui agunt. 35. anū, habes: infra illā etatē magis accidere, in qua snīa, ego hereo huic. 1⁹. intellectui & snīe A uic. quam nō iriuialr cōfirmabim⁹ ex Gal. 3. aphp. in duobus cōtis. est prim⁹ super textu Hip. 28. q incipit grādiorib⁹ & iam accedētibus ad pubertatē ex narib⁹ ꝓfluuia sāguis. est. 2⁹. locus in cōt. 30. incipit textus adolescērib⁹ &c. Sanguis spuitiones, pro quorū enucleatiōe noto id Gal. in dicto cotō (vt ex serie oīm textū ꝑcedētiū apparet, incipientiū: i etatib⁹ aūt talia accidūt: &c) ꝙ Hip. omnes etates a primo ortu vsq; ad etatē adolescentie, intelligo, exclusiue & inclusiue ad etatē pubertatis (minutissime diuisit) & explicauit, Noto. 2. eum textum trigessimū fidelius esse interpretatū a Laurentiano, q̄ a Leouiceno, nam Laurētian⁹ habet, iuuenib⁹) q̄ est etas virilis & ante ipsā est etas adolescentie, quā conticuisse Hip. miraē Gal. si ergo textus diceret adolescētibus, nō est, vnde Gal. admiratiōnē fundatet. ex quo fūdamēto ta xo laurētianū & laudo Leonicenū in canone. 28. nā fidelius habet, grandioribus, quam adolescentibus, alioquim de adolescentia Hip. mentionē fecisset: & sic vana esset excusatio Gal. ad obliuionē Hip. in cotō. 30. ex quo oīo corupta est (antiqua) q̄ per verbū (sēniorib⁹) explicar successū etatis pueritie ad pubertatem, cū verbum (sennioribus) de vltimis ad primos senes locum habeat. colligendo ergo omnia ista, dico, Galenum sentisse ex Hippocrate, sanguinis e naribus fluxum, configuratum esse etati pueritie versus pubertatem, puta versus vigessimū quintū annū, vbi etas pubertatis finit, & incipit in quatuordecimo, quod secundam septimanā vocat Gal. in quinta aphorismorum commento septimo. post quam etatem pubertatis ē etas adolescentie, que terminatur ad etatem consistentie, ex Galeno in commēto allegato trigessimo & hec, si credimus A ui. prima primi doctrina de etatibus. terminatur ad trigessimum annum, etas vero consistendi ad trigessimum qnintum' secundum frequentiorem euentum, aut raro ad quadragessimū, iuxta id A rist. ꝙ etas sit duplex pfectus & deffectus, & pfectus terminaē ad dimidiū vite, q̄a vita hoīs. 70. anni ex propheta, aut ipotētatib⁹. 80. & tunc. 40. ānus erit finis consistentie in aliqbus. 3⁹. aliqn, in tertio hui⁹ca. 11. ex quibus oībus liquet, cū dicendis, ex Gal. dicto cōt. 30. ꝙ litera pñsest legenda (in magis iunioribus agentibus. 35. annum, inquit Galenus. sed hoc

habet

habet peculiare,scilicet etas adolescentie.s.fluxū sanguinis e naribus i masculis,de quo meminit in illis,qui sūt prope pubertatē.s.in textu.28.nā hic casus incipit in illa etate:scilicet in.14:ãno,sed maxime vrget in adolescentib⁹ deinde subsistit in viris.Ex qua sententia Gal.licet colligere hanc iudicationē sanguis e naribus esse peculiatem maribus,qa sanguis talium est expeditiot & acutiot:& virtus vigorosior,qđ in cotō ptesenti ponit Gal.ꝑ fūdamento,infeto.2.ꝙ in feminis citius potest expectari fluxus sanguis e naribus,quā in matibus,ptobatur.in etate pubertatis.iam visitur talis fluxus quia licet non genetetur plus de sanguine,quam in ptioribus etatibus,pōt resecati,qa iam non tanta moles absūmitur in alimentū corporis,& illa est causa ptimi aduentus mestruorū.Sed sic est ꝙ femine & si pigri⁹ intra vterum formentur,celerius extra alescunt masculis,igitur.hoc fundatur in snia Gal.in dicto cotō.38.ex quo itetū pondeto verbū Gal.esse marib⁹ peculiare in etate adolescentie,& pubertatis,eam proffusionē sanguinis,qa antea minus datur eis eam habete,bona parte sanguinis absumpta pro alimento totius.Quod si offe tas ptincipaliter ad sententiam textus,multo plus pueris esse peculiarem eam sanguinis profusionem,ex Gal.3.huius iu principio.cap.11.incipit queādmodū,vbi habet sanguinem abundare plus in etate puericie,quia calida & humida est,queādmodum vernum tēpus: quib⁹ omnibus est configuratus sanguis,etates.n.coresPondet temporibus,infra vidēdum(dico)ꝙ ex Gal.singulatiter colligitur,in pueris respectu sue mollis plus de sanguine gigni,& inueniri,sed talis sanguis est piger ad exitum,ex ingluuie & malo regimine,ex quo permiscēte pituitam,ōni tēpore potest reddi piger,cum igiẗ hac etate pubertatis,& adolescentie,sanguis non habeat tantū de hebetudine,& quid colete excedentis ei misceaẗ,non est parua pars ad ꝓge faciēdum ipsum sanguinē,& ad fluxū concitādum,& sursum versus dirigendū.ex quibus cum virtute que hac etate(fortior existit,fortitudo nāq; virtutis.in sequitur tēperamētum,quod hac etate est potissimū vidēdū.1.ptimi in,verbo,petuenit cū legitur cortepte)ꝗ facultas exctetiua ptorritata tali acuto sanguine,ob sui tenorē,pet quam cito complet opus suū,qui subitus actus nulli crisi ita precise conuenit,vti sanguini e naribus fluenti,hanc.n.crisim posuit Aui.2.4.cap.2.in verbo,& acutior quidem crisium & ptopinquior ad separationē,est fluxus sanguis: sic in parte Gal.cotō.74.in.4.particula & si verbum textus(in breui admodū)aliam habeat expositionē,illa igitur etate qua sanguis abundat:virtus est robusta, & sāguis magis ebuliens,expectati habet potius hec iudicatio,quā aliis,sic est,igitur.scis.n.eam etatem manifestationi ptisis obnoxiam,proptet sāguinē feruidum rūpere vasa,vti dolium a musto.ommito inotdinata exercitia & labores,ꝙ ob florē etatis omnia posponant,videndū.3.huius loco allegato,nec sic nego aliquod apā illius sedibus consistēs,vltra illā etatē posse

per tale iudicationē terminari, quia & si in naturali statu videatur sisti eam profusionē, secus in affectu contra naturā sanguineo, & in regionibus colligatis, naribus itē nec negamus eā apāta illis tēporibus ceteris iudicationibus iudicari, sed frequentius ea prefusione sanguinis. quare. &c.

¶ Si vero mollior tumor est: nec dolet: & pressus digitus cedit: diuturniorem efficit iudicationē: ac minori cum periculo est. GAL.

Hic est quē ꝓprie medici iuniores appellāt tumorē. De quo nōnūquā dixisse maiores sufficere volūt mollis tumor, qñq; etiā adiiciūt nec dolēs. Quoties igitur id dicere supersedent tanquā vna cū molliore significetur omittūt. Mollis enim tumor dolore vacat. At vero nunc Hip. nō id solum adiecit, sed etiā digitis cedat, quod quidē in verbo mollior, cōtineri videt, nisi velit intelligi eū qui pressus cauatur in foueā, quod quidē cuilibet qui cedat prius digitis accidit, at vero id accidit cuti extumescente, quia ōis talis pituitosus censetur, idcirco diutius imoratur ac minori cū periculo est. Imoratur enim diutius, quia fridior est. Calore enim concoctio fit. Porro minori cū ꝑiculo est, quia dolore vacat, vires enī exsoluit dolor. GLOSA

Super eo textu supra. Si vero pulsus, excitaui auditores, Hip. ibidē de apāte melancolico fuisse locutū. vt confirmaui ex quodā textu A ui. in fine glose posito. & sic proposui declarandū, de tribus apātibus in ilis sedibus cōtingentibus Hip. hoc loco deseruisse, vt dictū sit de inflamatiōe. eo textu tumor in iliis durus & dolēs. Hic vero de flegmatico, quod clare sentit gal. in presenti cotō, quod si ideo quereres, quid in causa vt de colerico apāte nulla sic facta mentio ab Hip. respondere poteris nomine de tribus tantū, re autē de quatuor, cum sub nomine inflamationis flegmon & herisipila possit intelligi, cum inflamacio a flāma nomen sumpserit que vtriq; satis cōuenit. aut dic ꝙ cū principales considerac iōes de quibus tractaturus erat circa ipsa apāta, ad finē libri vsq; suppurationis sint, & rupture post suppuracionē, sanguineo & pituitoso adscribātur: interque fit collatio multiplex, herisipila nāq; aut non fit omnibus illis sedibus, aut resullotioni sume est obnoxia, ob tenuitatē humoris, aut per quā cito interimit, ob vastā flāmā, accidit raro colericū apā in splene dixit. A ui. xv. terci. c. 4. trac. 2. in epate aūt frequentissime sic colericum. xiiii. terci. Sed vt dixi tale raro suppuratur. Quicquid ergo sit in presēti textu. mentio fit de apāte flegmatico, qđ tale esse a predominio intelligamus, cū raro fiant singularia primo de differē. morborū. &. 2. primi: qđ apā flegmaticū sub nomīe tumoris absolute dedit intelligi, nā & si tumor de omni mole contra naturā dici possit, vt hip. antiquitus. per anthonomasiā de pituitoso, quia hec ratio manifestior apātis ꝗ est tumor, ipsi flegmatico euidentius cōuenit, pituita nāq; habūdat in corpore plus omni humore, excepto sanguine, & nō ita gubernatur a natura, vt ipse, vnde sub maiori molle colligitur, quia tamen apud Hip, tumor est

generale nomē,cōttahitur ad pituitosū per has cōditiones vt sit ille tumor mollis,& absq; dolore,& q cedat digitis prementibus. Quā molliciē non intelligamus omnimodā,quia in omni apāte est aliqua tensio,& ideo locutus est Hip.per verbū mollior,quod cōparationē dicit,nā & si precedens a sanguine sit,& sangnis suapte natura humidus,& aer.i,correspōdēs,qui est humidorū ptimū,quia tamen humiditas aque magis remollit membrū,q̄ pituite respondet,inde flegmaticū mollius. Sanguis etiā suo calore magis se imbibēs mēbris,maiorē tēsionē facit,nā ex pluma mollissima adeo pulminar repleri potest,q capiti infensū sit. quicquid ergo sit,apostema hoc,molle est tactui,est enim mollicies effectus humiditatis primo de temperamētis,potissime vbi non est calor. Et si quinto de sanitate tuēda,hoc magis diffiniat,in verbo,non tamen cū mollicie necessario est coniunctus humidus affectus.cedere autē digitis,forsan poterit intelligi sub verbo mollior,que enim mollia sunt non resistunt,imo cedunt tangenti. Gal. saluat Hip.q cedat digitis,manente fouea ex digitis prementibus. Sed quia vt ipse dicit,id non posset fieri nisi in apāre curaneo,vt hiposarca,& quia hec apāta sunt in iliis,hoc est subtegmine musculorū et paniculorū,credere q Hip.vt in principio.2.reppetem9,adiecit verbū digitis cedere, vt differet ab apāte simpliciter aquoso,qd & si molle sit,poti9 fugit digitos pmētes quā cedat ipsis. Sed in hoc nō faciamus vim. Sed difficilius est,id qd dicit, hec apāta esse sine dolore,quia vtrūq;,quod ad dolorē facit,sit; intēperatura cōpl'onis accidentalis et recens,& solutio continuitatis,est in tali apāte. item tercia.4.cap.de apāte molli in fine & nō euacuarut a dolore, item talis doloris priuacio,non prouenit deffectu sensus mēbri,quia tunc nō attineret porius huic,quā precedentibus,cum eisdem sedibus fiant,nec humoris pituitosi gracia,cū dolores colicos terribiles videamus ab humore frigido pituitoso,potissime vitreo,dic q dolor in talib9 est potius quedā grauedo quam dolor. quia humor ille non multū dilaniat substātiā mēbri sua crassicie.itē nec in illis sedibus est sub intensa frigiditudine,itē sensus illarū sedium nō est viuax multū. Quibus quidē sic contēplatis, quibus notificatū fuit,eū tumorē esse pituitosum,est snīa Hip.q. diuturnioris iudicationis erit,ac cū minori periculo.nā si ressollutioni obedire habet,id ob crasitiem humoris maiori spacio est necessum vti.itidē humor in se frigidus est, qui resistit coctioni,que ad suppurationē ducit,q autē morbi frigidi longioris coctionis & termini sint, expressit Gal.2.A pho.cōtō illius senes iuuenibus egrotant minus,et sequenti brachi & corize.¶ Sed maiori cōsideratione eget particula vltima,cū dicat hec apāta fore minus periculosa,nam lithargia in eadē sede periculosior est phrenesi.itē si diutina sunt hec apostemata necessario patiūt hidropisim,aqua nemo releuarur.item possunt plura peccata cōmiti in diutino morbo,virtutē q; magis defficere,in oppositum

situ est Hip.& Gal.verificat ipsu,propter dicta apata flegmatica esse expertia doloris.qui inter cetera nobis inimica maxime vires dissoluit. Vide du.xi.terci de sincopi,&.2.primi & clarius per Gal.in illo libelo de cura lapidis,cuius verbu cum de dolore loquitur. debilior naq; eorum prosternit virtute:soluit inter homine ipsiusq; salute.ego aute sepe dixi. q hoc accidens est sicut inimicus.et alia pulchra verba haber que per te vide. Ego aut in presenti nollo reuertere ad principia.que qualitas sit nobis magis infesta & versusquod extremoru vita potest humana magis saluari, nec obligor in presenti discutere, si hec apata per eude modu sunt nobis infesta. Sat sit q si cetera sint paria,cu apata hec frigida eisde sedibus fiant,& calida,cum absq; dolore sint & remissa febre,& forsan absq; ea: vsq; notabile habeat putredine.forsan inferius reppeted u.p ipso sunt magis salua,quia si a principio sua mole,calore naturale non extingat,postea paulatine vincutur a calore. sicut de sudore frigido in lentis febribus,& de venenis frigidis supius ponderauimus.constat aut textu sentite,talia differre iudicatione plus calidis,ergo non exterminauere,per modu suffocatiois,inde ergo cu minori sunt periculo,ad que aute terminu different sua iudicatione: potissime si per ressolutione credere: vt post.20.ad 40. vsq;. Sed hec inferius repetene in calce cuiusda glosse quare.&c.

¶Si vero preter eat sexagessimu diem & febris detinet nec desistit tumor foret suppurationem hoc loco & reliquo ventre significat. GAL.

Supra de tumoribus agens qui inflamationis institutione consistant vt pote calidioribus nisi febris desinat a die vigesimo, dixit fore suppuratione. Nunc vero de frigidioribus sexagessimu limite posuit suppurationis. At vero alii inter hos medii incidunt quadragesimu die hntes terminum suppurationis. Sed vniuersum de his oibus sermone ad libru de diebus decretoriis distuli. Porro no solutio tumoris qui in iliis fatigent supersedetes suppuraturos: sed etia in reliquo ventre dixit, tanq ilia secundu aliqua significatione partes ventris existant. GLOSSA.

QVANTVM differant iudicationem suam apata mollia: de quib? prius sermonem habuit, ea suppurationis, de qua hic pricipaliter intendit, declarat in presenti, proponens, q si sexagessimu pretercar die, & antiqua litera etia quadragessimu miscuit. & no longe a ractione, cum ibi sit terminus acutoru morboru qui redeunt, vbi hec apata per resolutione ractionabiliter possent terminari. quod si non sit ita, presumendu est de suppuratio ne talium. sicut in inflamationibus post. 20. qui dies terminat molliores morbos acutos qui no terminari ea die, videtur obligari alie morosiori terminationi. & Gal. no dissentit illi termino quadragenario, tanqua medio, quo aliqua apata suppuratione possinr terminari, nec omnino reputo pro impossibili ante illum terminum posse supporari, viso comertio aliorum

humorū cum frigidis visa latitudine ipsorū, ac partiū affectarū varietate & corporū nō eadē ratione. omito regionē, anni tempus & similia. quod tñ intendit principaliter est, ꝙ si per ressolutionē, ad eum terminū nō desistūt non est amplius ressolutionis spes. sicut calidis cum ad .xx. nō resoluuntur. ad quod verificandum, exigitur febrē non defficere: quod est signū ipsum non esse induriciem versum, quādo febris non desistit. nec resolutū, modo tumor non euanuit. & nota ꝙ & si pro eo tempore suppuracionis febris ne cessario cōmittetur, ꝙ cum frigida sint, multo tēpore potuere absolui a febre, nam talia etiam sint in nobilibus sedibus, vsq; ad tempus putredinis non habent febrē. dixit ille Auerois quarto colliget. Si autem precisse ea apostemata sunt adepta suppuratione, eo sexagessimo die, vt terminus a quo sit .xl. de quo alia litera. an a dicto sexagessimo incipiat suppuratio, faciendo vim in verbo textus, si febris ptetereat eum terminū, & adhuc detinet. & cum genito pure, non possit exaltari febris: sicut viso sedimento in vrina, dubium habeo. nam Gal. in cōmento quasi sentit, eo termino suppurari. nec mirū ꝙ febris detineat ad tempus rupture vsq;, vt inferius. & sic non dubitarē dictū sexagessimū, esse terminū. a quo suppurationis in aliquibus quorum suppuracio ad optagassimū differatur. Sed qua de causa hc apostemata ad talē terminū suum differant exitū, secūdo de diebus decretoriis est expressum, & est locus vbi se citat. gal. in cōmento, & supra diffinitus est. Iusta condicionē morborū in acuitate & lentore seu tarditate, Sed ꝙ tam protogatus terminus sit omnino in consonus huic tractatui: deducitur facile, cum vltra .40. diem non sit aliquis acutus morbus, de quibus duntaxat in hoc libro. nisi esset vt eo loco expressit Gal. & inferius in secundo reppetetur: quod etiā hic est locus cronicis qui ab acutis cecidere. Locutus est autem autor per dies vigenos, quia de mēte Gal. primo de diebus decretoriis. Virtus septenorum vsq; ad .20. diem est magni ponderis & virtutis: sed post .20. diem valde debilitatur. post .40. autem nullā vim habēt. igitur cum talia apostemata ad .40. diē non sunt terminata, necessario ad integrā hebdomadam que per vigenos procedit: differenda sunt. dixit autē in iliis reliquoq; vētre, propter partes intrinsecas que extra ilia sunt. quare. & cetera

¶ Quicūq; ergo tumor dolēs durus & magnus est: periculū mortis breui fore significat. Quicunq; vero mollis non dolens digitis cedit prementibus: diutius immoratur. **GAL.**

Nihil amplius hac docet dictione quam quod superiore dictū Iam est preter ꝙ accidit dolenti duroq; tumori magnitudinē quā nos antea diximus, dum doceremus non esse cum periculo inflāmationes musculorum in iliis nisi magne admodum fuerint. GLOSSA.

Quippiam voluere in expositione huius textus fingere nouitatē, & dicere, ꝙ in pria parte textus aliud genus apātis nobis ab Hippo. introducatur. in quo (vna) humores tres pecant .s. sanguis colera & melancolia . quo fit, vt tumidū propter sanguinē, dolorosū propter colerā, durū vero propter melancoliā. cū igit' in ethereogeneis morbis magis fatigetur natura, cotō illius quib⁹ podragici tumores & .1. de crisi, & .2. huius. inde est ꝙ prefactū apā dicitur horrendū, citāq; mortē afferens. potissime si quē gradū venenositatis acquisierit. q̃ expō ōnino est friuola & cū i.2. pte textus nō introducat aliud apā a flegmatico iā dicto, ergo nec in pria non fit mētio, nisi de eo apāte duro & doloroso superius etiā narrato. Q̃d inflāmatio erat simplex: aut fere talis, nā merito varietatis in hoc apāte s'm eos, non solū legitime talē poterat cōparari pituitoso, verū & cuicūq; simplici apāti. Itē q̄a morbus ethereo genus fatigat naturā, & sēper ceteris paribus diutinior est simplici, vti i quōne de prolongatione febris disputatū est, & ex eo cotō citato deducitur. ꝙ si velles saluare eos, ꝙ id in terminandis ad bonū intelligendū est. secus in moriturís, tū id quod mortales prologat, abreuiat salubres, & vite versa, id nō valet, nā licet ex parte virtutis illa regula teneat verū, non est sic verū, ꝙ qui libet diuersus morbus ceteris paribus pro principio magis encruet vires; ip so vnico nā per qualitatē potest esse ali qualis maior tēperatura, & vna libra verbi causa pituite plus potest suffocare calorē, eadē, ex bili & pituita rebelio aūt que ad naturā potest esse vincentē, ex parte modi substantie ; talis in processu apparet magis, vt ea questione disputatū est, vt forsā non sit eadē ratio particulariū & vltius temporū morbi, sed de his hactenus . Galen⁹ vero in cotō, alia via intedit, & rationē dat huic reppeticioni ab Hippocrate facte. nā supra & si de periculo inflāmationis disseruisset, de magnitudine talis apātis mentionē non fecerat, que in talibus est precipua causa periculi. ideo idē reppetit, insinuando tale apostema magnū sit, ꝙ vero magnitudo sit precipua ratio inferendi periculū, supra ostendit, cū de apostematibus musculorū que ilis superiacent, dixit, non inesse eis timorē nisi ad notabilē magnitudinē deuenirent. Sed in veritate supra nullā faciens de magnitudine mentionem, subitam inferre mortem dixit. & postea de apostemate molli respondidit, & iudicationem habere tardiorem minoriq; cum periculo esse. Credamus ergo Galeno. & ꝙ vtilia reppetere vt sepius dixit licitum est. & hoc loco hanc rationem habet, vt apostemata frigida maiorez mollem humoris colligentia ob magnitudinem, extincto calido, celerius mortem possent inferre. & sic sententia superior absolute prolata dubium haberet, nunc vero pacifice scitur, apostemata calida illis sedibus que simul cū flāma habent magnitudinem, ōnia habere: vt frigida vincant. Si autem velles, ꝙ in cōparatione, semper cetera esse paria sub intelligitur, tunc hec litera est epilogus quippiam, eorū que dicta sunt de vtroq; apostemate illa

rum sedium. Nunc autẽ rationabiliter posset suscitari dubiũ, si ex passionibus frigidis, citius posset oriri mors, quã a calidis, vt de apoplexia respectu frenesis. & si apostemata frigida, cũ sint illis sedibus minus configurata, calidis, si erunt, periculosiora. ex textu Hippo. in morbis minus periclitanẽ &c. Et si morbus magis periculosus, si erit breuioris termini, iuxta id Gal. in .5. apho. cotõ illius qui athetano aprehundunẽ. de quibus õnibus aliq̃do sufficiat ꝙ in morbis coꝑonalibus apho. Hippo. tenet verũ principaliter, & ex viis accidentariis aliquãdo cõtingit frigidos morbos esse infensosceleri⁹ꝗ exterminare quare &c.

¶ Tumor qui in ventre fatigat: minus facit abscessum: quã qui in iliis.

GOMMENTVM GALENI.

Tumor si non discutitur non solũ citius, sed & magis in iliis suppurat ꝑp terea quod sedes calidior est. Qui vero longius abest deorsũ versus seri⁹ minusꝗ suppuratur, & ob eã rẽ tumor subter vmbilicũ raro in pus vertitur.

GLOSA

OMissa equiuocatione, q̃ est in hoc vocabulo vẽter, cũ Gal. in calce cõti illius textus (si xero pretereat sexagessimũ diẽ, dixerit quasi ilia, partes ventris, secundũ aliquã significationẽ existãt. oportet inde, in presenti adstringere vocabulũ pro ea cauitate que a septo trãsuerso ad femora vsꝗ protenditur. in qua ilia sunt, ille partes laterales, que iuxta costas mendosas reperiuntur, que tantis pera vocabulo hipocondria distãt, ꝑpter minus ad anterius inclinari, que cauitas ex antiqua litera & glosa Gal. ad maiorẽ lucẽ in triplicem cauitatẽ distribuitur. Prima est superior lateralis. Secũda circa vmbilicũ. Tertia infra ipsũ. in noua aũt litera. per ventrẽ totũ spatiũ sentit extra ilia, & sic de duplici parte sentiendũ est, Quicqd tñ sit, sñia eadẽ manet, vt apãta. s. minus suparenẽ q̃ in ventre fiuut, quacũꝗ pte resideãt, supra aut infra vmbilicũ, q̃ in regiõe iliiorũ. Sup qđ priusq̃ ad verificandã sñiam autoris accedamus, legitimũ est dubitare, si põt hec cõparatio fieri ad apãta extrinseca, q̃ in muscul' & panicul' fierẽt, & dicimus ꝙ & si verũ sit apãta extrinseca ꝑpter ptes illas cutaneas multũ esse exangues & frigidas. 6. de morbis curandis, morosius multũ suppurari apãtibus internarũ sediũ Hipp. tñ intẽtio nõ est de illis disserere. tũ qa sanguis fluxũ predicabit textu sequẽti, elegantissimã fore iudicationẽ ĩ õnibus his apãtibus, q̃quidẽ iudicatio tm̃ abest vt eis elegãtissima sit, vt verius minime eis accidat. tũ ꝙ apãta exteriora vt huic dictioni pertinerent, qa periculosa, notabilis babebant esse magnitudinis, sed ea que in ventre accidunt. minus colligunt humoris respectu iliiorum apostematum, ergo per ventrem solum internam cauitatem vltra ilia concipit. Notãdum ergo pro litere veritate, per abscessum fieri, inteilligit Hippo. suppurari. & si suppuratio fusius sumatur. scilicet pro expulsione, puris a loco absꝗ apostemate Gale. in tertio de vulga. morbis in cõmẽta

rio

rio pitihóis, qđ apud alios dicić collectio. seu in cupú colligi, & apud arabes dubelet. exitura vero & si ad apá suppuratú pertineat, forsan de frigidis nó dicitur, per genti. tercia. 4. aut exitura de itranea & extrinseca suppuratióe dubelet vero de interna tantú. notandum tñ q dubelet non semper suppurat, & si collectú sit. sunt enim quipiá humores ad modú melis, seu gipsi, q cum nó ebuliant, suppurari nequeunt. ob qđ exitura ideo ad calidos in esse tia, seu putredine, abscessus cótrahitur, qñquidé pus actu esse. presuponit. Si igitur ad puris generationé, ebulicio fundamentú est, ex snia Hip. circa puris generationé, &c. loca q̃ in vétre sunt, minus sunt calida: ad coctioné ebulitiuá, longius est fundamentú. Aut ergo in illis sedibus nó suppurant, aut tardius suppurátur. nec inde argumentum fiat q discutiantur celerius prefactis. quia eadé erit cóparatio ad discutioné seu ressolutioné, qualis est ad suppurationé. cum vtrumq; opus in calore fundetur, potéciori, aut ebuliente, in quo semp regio iliorum vincit regioné ventris. & ideo Gal. in có. mento incipit. si tumor non discutitur, hoc est diflatione non desistit. nó solum cicius suppuratur ob caloré, sed frequentius in iliis suppurantur. quia aliqua in vétre manent in alterata, ad modum dubelet aut indurata admodum sephiros. quod totum ad conditionem loci conduxit. in verbo, proterea quia sedes calidior est, vt daret intelligere, q secus posset cótingere ex conditione humoris. nam licet sedibus frigidis apostemata frigida sint có figurata, id preprie intelligitur de eis que congerútur, secus de eis q̃ de fluxu fiunt. Videndú in textu Hip. accidú erutantes. &c. quicunq; tamen humor sit, merito loci, semper in loco calidiori cicius ad pus conuertetur, id vero quod inuit per verbú minus posset falsificari, per magis esse apta dis cusioni in iliis, & minus suppuratiói. Vnde ex decem apátibus vtraq; sede. in iliis, septem discutiuntur & tria suppurátur, in vétre vero quatuor verbi causa suppurantur aliis omnibus aut induratis, aut in modos quosdá pre ter naturales versis. Semper tamen, textus veritaté obtinet, de eis q̃ suppu rari possunt in vtraq; sede. solum facta diff. ex parte loci. Loca autem iliorum, calida esse tum vicinitate ad ipsum cor, tum propria natura cópertú est, cum plura ipsorum mébrorum aut natiuo calore, aut influenti, manifeste calida sint, secus regio ventris panicularis, exanguis, pinguedine plena, non paruo indicio, sue frigiditudinis. ob que omnia dicta Hip. sunt cósentanea. Verbú autem antique litere, scil; minus colligunt humoris, dedit vanum fundamentum disputandi hoc loco, que apostemata possunt esse maioris molis, & si inferiora propinquitate mariscarum, mésis, & aliarú ex purgacionú, minus colligunt humoris. verbum enim minus colligere, so nat minus suppurari, vt supra. vocabula explicauimus. ob quod cessat ipsorum inanis labor. quare. &c.

¶ Ságuinis vero fluoré maxime de supremis sedibus expectari oportet

In quibusdam codicibus dictio cum & copula perscripta est atq; ostendit non solum sanguinis fluorem si in iliis infestet tumor, sed etiam si in imis sedibus affligat, in quibusdam vero sine, & copula: & ostenditur quidem fieri si i his quoq; infestet. sed minus. In aliquibꝰ vero sine, verbo maxime adhuc modum. Sanguinis vero fluorem de supremis sedibus expectari oportet nam inferiores nequaq̄ afferre solent sanguinis fluorem. Sed res ita se habet, vt si vmbilico fatiget sanguis fluor eueniat, magis de sede superna, maxime de suprema. Sed de sanguinis fluore ddinceps agetur: vbi nos quoq; lucem fundemus obscuritati clariorem.

GLOSA.

Hec litera noue traductionis quam Galenus insequit in cotō, triplice; sēsum pactiť. 1ꝰ. est. ꝙ ōnia apostemata de quibꝰ facta est mentio, possūt ꝑ sāguinis fluxū desistere. & tunc sniā texrus legiť cū copula &, cum qua coiter non inscribiť. & tunc sonat litera spectari oportet sanguinis fluorē, singulis apātibus dictis. & in illis que in superiori regione inueniūtur. & si vis huius primi sensus veritatē & ꝙ non coicidat cū. 2. si legis ꝑ copulā & auffer a textu oio, aduerbiū (maxime) & tūc differt a tertio sēsu: quo legiť litera, sine copula & sine aduerbio maxime. i. 2. sensu cū aduerbio maxime sine copula &. in prio insistimus, cū copula & sine aduerbio maxime. est ergo primꝰ sensus cum imediate de apostematibus in ventre fuerit locutus, quo ad suppuratōnē. ꝙ etiā in singulis illis expectari oportet sanguis fluorē, & de supnis sedibus ēt. i quo sēsū nlla fit cōpatio, & ideo excusať aduerbiū maxie. solū respōdet q̄rēti. an sanguis fluor sit iudicatio oim apātū iam dictorū, tam iflāmationū q̄ molliū, tam superioris regiois, q̄ in fime (& subdit) ꝙ sic, ꝑ copulam & q̄ copulat apāta supioris sedis. cum singulꝭ i vētre positis. Secundꝰ sensꝰ ē cōparatiuus, ꝑ aduerbiū maxime sine copula & q̄a i aduerbio maxie, irelligunť extrema cōiūgi, iter q̄ fit cōpatio. & tūc est inia clara cui inictimur. ꝙ Hip. satisfaciat dicipulo querēti, an sicut cadit cōparatio i suppuratiōe ipa, i eis apostematibus gr̄a loci quo residēt, vt ea iliiorū, frequētiꝰ & cicius suppurenť, sic ēt veniat itelligēdū de sanguis fluore. respōdet q̄d sic, nā lꝫ eā iudicationē i iflāmatioibꝰ vtilr aduenisse isinuasset. i textu (soletq;) ifra septē dies &c. nōdū tn̄ vsq; ad locū hūc exꝑssit apātibꝰ mollibꝰ aduenire. tenetq; etiam hoc loco iter apāta a quocūq; humore cōtingat: collactionē facere merito loci. vnde ꝓffert talia iferioris sedis minus sēnsibillter discuti ꝑ sanguis fluorē. nam sicū suppuratio lente magis eis, inest gr̄a humoris frigidioris & ob loci frigiditudinē. sic & sanguis fluor, nō est adequata iudicatio talibꝰ, nisi ob aliquas circūstantias q̄raro cōueniūt. quisecūdꝰ sēnserit expressior, cū tertiū adiecerimus, quo sine aduerbio maxime & sine copnla & sentit soluꝫ apostemata iliiorū, & superioris regionis: sanguinis fluore iudicari, in quo virtualiter continetur particula tantum, que exceptiua est, nam talia inferioris

fluoris ventris,& quanto inferiora,tanto magis elongata fuut a cõtinuitate venarũ ad ipsas nares.in parte videndũ.⁹1.de ratione victus in cotõ .10. etiã humor qui sursum expellẽdus est,calidus debet eẽ cotõ illius quibus spes est ad articulos cõuerti talis aũt humor raro in sedibus infernis cõgregat.vnde de ffectu colligantie ad nares,& conditiõis humoris,nõ visa est talis iudicatio iuxta sniam Hip.in.2.epidimi.canone.6.cum dixerit i distẽsionibus hipocõdriorũ deiectiões ex naribus retro aures & oculos & alia secũdũ ordinẽ.glo sat coiter,sm vicinitatẽ & rectitudinẽ expectatã.sed huic sensui nõ cõsentit Gal.i cotõ duntaxat cõparatiuo.& sm tres gradus prout ventrẽ supra itrinã diuisit regionẽ.Posset vltio qs subtiliãs verba textus:dare talẽ sensũ litere.vt satisfaciat Hip.cuidã,quod desideratum fuit ab ipso.quandoq dem prefacta apãta per diuersas regiones & modos sẽsibiliter discuti poterant,scilicet fluxu ventris(sudore) & aliis.quam iudicationem censet elegantiorem:respondet eam,q per sanguis fluorẽ & tunc legatur sic litera,singul apostematibus de supremis sedibus,maxime sanguis fluore expectare oportet.nam supra eo textu(solet huic infra septẽ dies)expssit eã iudicationẽ eẽ vtilẽ eis & sic ille tertius sensus,faciebat hanc literam eẽ oĩo inutilẽ,cũ idẽ reppeterit sine misterio sed cum hoc intellectu,nõ inutilliter reppetit.quẽ sensũ sume,si vis,vt maxime per sanguinis fluorem,quam aliis iudicationibus:quia est crisis acutior & propinquior ad separationem.2.4.& cotõ ilius qbus spes est ad articulos cõuerti.& frequentius,ppter conditionẽ humoris,& cõtinuitatẽ cum naribus.etiam.2.4.& supra ponderatũ.quare &c.

Vniuscuiusq; tumoris:supersedentis qui in his fatiget sedibus:suspicatio consideranda est.

COMENTVM GALENI.

Vno comprehendens capite perstrinxit qua supra docuit particulatim,& ob eam rem dictio noua enarrationis luce non indiget.

GLOSA

Galenus per nullum verbum narrationis,prosequitur mentem autoris in hoc passu,eo q epilogus quidam breuis est eorũ.que membratim supra docuerat.& ita de facto summa quedam breuis est. Qua explicat: quid expectandum sit de omni apostemate,quod supersedet sen diutinus fit in dictis sedibus.nam tale cum non discutiatur di flacione. Virtus nãq; que sic discutit,non sinit apãta inueterari prefactis sedibuss,vnde & si habita consideratione ad conditionem loci,aliquod apã quod inferiori regione discutitur,sat diutinum sit,respectu illius quod sic discutitur in suprema, non inde diutinum est,respectu illius quod ea regione suppurari habet,vnde quod diutinum est,habita conditione loci,est huius textus apostema,quod si tale sit,supputandũ esse iudicabimus.Super quod ad maiorem

lucē merito dubitabis.nam duritias apostematū est apta sequi apostematā calida,& frigida quoq;,partibus subtilioribus consumptis,& inde sat diutina esse in membris. Videndum.13.terci per A ui.de duricie stomachi,ergo non est euidens indicium:suppuracio apātibus diutinis earū sedium, imo duricies non minus. O quam velociter obedit in duracioni dixit de āpostematibus iecinoris A ui.14.terci. Argumentum totum est cōcedendum, sed sermones sunt inquirendi iusta materiam,et prepositum dicentis, cum igitur hip.non colligat nisi que prius docuerat, & solum de triplici terminatione apostematis fuerit locutus,aut subito ad perniciem, aut ad ressolutionem per fluxum sanguinis e naribus,aut ad suppurationem,de corruptione membri aut duricie conticens, ergo concludit de talibus, q̄ si diutinum sit,& subitā mortem non intulit,nec per crisim euacuationis, modo pretereat terminum talis iudicationis abscriptū talibus locis,& apostematibus,ergo alio modo terminanda sunt, quid ergo restat nisi suppuracioē nam ex mora,sentimus aliquē deffectum nature,que sufficiens erit suppuracioni,quandoquidē dissolutioni non suffecit.Quod si velles adhuc etiam induratis,ex mora posse suppuracionem sucedere.supra fundatum est ex sententia A ui.2.4.cap.73.in verbo & in apāre flegmatico quod incipit transire in lapideitatē & prolongatur saniositas & eruptio fluxus sanguinis e naribus,in talibus non expectatur, vnde ex mora apostematis in membro hoc vnum colligitur scʒ clara suspicio suppuracionis. Si autē amas sermonem Hip.in presenti,non esse vtilē epilogū omnium apostematū,sed dūtaxar eorū que in ventre & versus infimā regionem supersedent.tunc sermo clarior est.q̄ suppuracio sit expectāda.nam ob frigiditatem loci & humoris,non sunt prona ad sanguinis fluxum. non ad induracionem facile, quia duricies porius sequitur apostemata calida, quā frigida, & si incipiēs duricies semper sit ex frigidis humoribus,calor enim ille tepidus earū partium paulatine cōcoquit eos humores, & in pus vertit,partibus subtilibus nō consumptis ex nullo impetu flame, quod tamen intelligo,officio nature si dimittantur,nā totum id ex opera artis posset variari.sed q̄a Gal.oiuʒ dicit esse epilogum,assentiamus priori sensui. Restat tamen metiri vnico verbo hanc suppuracionē, iusta omnē regionē & humoris conditionē,fere certa mensura temporis.& aiunt cōmuniter, q̄ si apā sit calidū & in membro calido differt suppuracionē ad pl⁹ ad.20.dies.si frigidū & in mēbro frigido.ad.lx.si calidum & in mēbro frigido ad.xl.si frigidum & in mēbro calido ad.l.ex quo videtur colligi, plus abreuiare, humoris conditionē,quā loci,si reliqua sint paria.quare.&c.

¶Suppuratio ita consideranda est. Que enim foras vertitur optima est. si parua est:maximeqʒ egredit᷑ ꝛ in sublime resurgit. Si vero magna est ꝛ lata minimeqʒ in mucronē subducitur pessima est. GAL.

Appe-

Appellare Hippo. suppurationem purulentiamq; vbi pus vniuersũ cõsti titerit concocto tumore quopiam pter natutam pspicuũ erit simul vniuersam hanc orationem eius euolueris qua de tumorib⁹ in iliis habuit mẽtionem. At vero colligitur pus in eis q̃nq; subcute, sepius in profundo duplici de causa, aut quia purulenta pars intus in abdomine affecta est, aut qa licet muscul⁹ affectus sit opus ab aliqua tunicula eius includitur haud quaq̃ prius in exteriorem deductum sedem pp lentorem, aut continentis membranule densitatẽ. Etenim studet natura secernere pus de affecto corpore expellendo sepiusq; finem adsequitur quoties nata sit meatulos idoneos in secretionem veluti quosdam aqueductus non tamen semper eos adsecutã pus in adiacentes compellit sedes que quoties exigue fuerint derodit condens eas tegumentum sub eo amplifitando sedem. Constat igitur vt ex his suppurationibus indulgentior habeatur que foras non intro tendit atq; ex his ipsis que ne ampliorem ptehendit sedem in latitudinem extenta. Si vero in sublime efferatur conformulam teddens robur foras expellentis indicat facultatis, & itẽ non magnã cottũpit sedem corporisquod erodit. Cete rũ siue ĩ mucrone subducta siue in gibũ legaẽ nihil interest. Nam vtraq; lectione vnus idemq; sensus est.

GLOSA

Posq̃ Hip. in pcedẽtibus ostendit, necessũ eẽ apãta earũ sediũ si diutina sint iuppurari, nũc ad finẽ libri pti. vsq; declatat duo, citca illa apãta q̃ suppuranẽ, alterũ est de q̃litate & cõditione puris post tupturã, de quo i calce libri, alterũ ãte rupturã, cõmẽdãdo laudabiliorẽ figurã suppuratorũ & situ. & vtrũq; statũ introducit laudabilissimũ, & vituperãdũ. & licebit, mediũ statũ fingere, penes cõmertiũ earũ cõditionũ. laudabilissima, ergo suppuratio est, que pua est, q̃ foras vettitur, maxieq; eminet, eminẽtiãq; eã i mucronẽ vergit (cuius rõ est) qa ex illis inditiis certificabiẽ, talẽ suppurationẽ ver sus exteri⁹ dũtaxat rũpi, qd est sũmũ, qd desideratẽ, in tuptuta taliũ apãtum supputatorũ. Primũ ergo qd petiẽ ad textus maiorẽ lucẽ, si sermo iste extẽditur ad apãta illiorũ, an solũ adstringaẽ ad apostemata ventris, & est ratio dubitandi. quia Gal. explicãs quid, ppie p suppurationẽ itelligam⁹ q. s. pus iã actu coctũ & sit existens, facit nos memorari vniuersi status apãtu; supputatorũ i regiõe iliiorũ. Et ctedimus autoris intẽtionẽ esse loqui dũtaxat de eis apãtibus q̃ circa vẽtrẽ fiũt. nã verbi cã non esset cõmendare apã iecinotis, si tanti tumotis esset q ad cutim exteriorem manifestatẽ. ptesertim cum iecur in paucis, sit costis alligatum. quinto. de locis affectis. Item q infra, statim expcesse damnabit simul intus & extra rumpi apostema, & talẽ ex Galeno in cõmento necessatio est in partibus ventris. q si queteres qualis modus rupture apostematibus iliiorum dic q ad intra duntaxat, scilicet ad viam vrine, & intestinorum. Ommito alias longiquiores permutationes puta ad pectus. Quod si obiceres, ea iliiorum multo melius rumpi

ad extra,cum ea sit cõmendatissima ruptura in textu sequenti.dic ꝙ dum
taxat id accõmodandum eis,que salubriter ad extra rumpi possunt, visce-
ralibus enim ad intra rumpi congruentius est,nec in eo .ambarũ regionum
apostemata cõparari possunt,non enim melius viuificat galina oua,quam
strutio,ꝙ hic visu,illa cubãdo.Sed quoduis suo modo optime viuificat,su
mamus ergo apostemata que in ventre possunt fieri scilicet circa zirbũ,in-
trasifac, in musculis ventris,& similibus partibus.de quibus & si non sit fac
ta expressa mentio,nisi i textu. Tumor qui in ventre fatigat.& cum ibi sint
partes intrinsece intestinorum & miseraicarum & glandularum & similes,
dubium fuit ibi,an posset ea senia de partibus exterius versus,intelligi.na;
Gal.nõ se explicat,solũ exprimit situm subter vmbilicũ,& supra,que regio
interior & exterior intelligi potest.Ego crederem,ad partes exteriores hec
verba debere accõmodari,cũ Gale. de zirbo musculis & partibus cutis men
tionem faciat.& cum hoc cetere partes intimiores veniunt intelligende,a q̃
bus si propellere natura pus possit,versus exterius,maxime cõmendabitur
Considerandũ ergo est ꝙ cutis vilissimũ est mẽbrorũ,potissĩe exterior. Vt
nulla ei insit facultas,sed pura passio,prio de differẽ.morborũ.& tota dig-
nitas,est in mẽbris intrinsecis,que vt necessaria & dignissima, mille ꝑ pu-
gnacul'nã muniuit.vt medullã fruct⁹ sub nucleo,& cortice.q̃to ergo mẽbra
cuti vicinãt,tãto magis villescũt,aut salti patiũt,miori cũ noxa ipi⁹ vite.vn
de tota nãe sagacitas vertit,i ꝑpellẽdo pus vers⁹ exteriorẽ cutĩ.nã pus corro
dit ac caua t mẽbra.ita ꝙ si pie eẽt nãc,i exterioribus abscessib⁹, extra cuti
pẽdere pus,opere pciũ eẽt.ob qđ nõ cõtent⁹ Hip.verbo text⁹ qđ foras egre
diẽ adiecit maxie egrediat,& i sublime resurgat,q̃si extra cuti saliat.id.n.ẽ
in mucronẽ aut ceñu vergi.vr.de verbũ text⁹ cũ pua ẽ, vltra clarã expõnẽ,ꝙ
sit laudabile,parũ de humore colligi ad pus,itelligo ego suppurationẽ puã
eẽ q̃ ad basi fixã i mẽbro,q̃a tota collectõ ꝑrũpit foras.cũ igit talib⁹ inucro
nẽ inditiis notũ sit(parari rupturã exterius tm̃: mẽbraq; iteriora manere
tuta arrosione puris,nãeq; ingens cura talis salutis ostẽdat.merito talis sup
puratiois stat⁹ & figura cõmẽdabit. Vice versa stat⁹ oppositus dãnãdus ve
nit,si magna,multitudine humoris. vnde ad ingens vlc⁹ est fundamẽtũ,si la
ta,& minime i cuspidẽ versa,vt bona ps interiorũ mẽbrorũ pactiat. q̃ vero
suppuratio magna est.sed nõ lata,minus mala censebitur. verum extat,vt
soleat natura non consequi suum intentum: aut viarum strictura , & ip-
sius humoris lentore,iuxta aphorismo.sententiam in sexta in cano.41. qui-
buscunq; suppuratio in corpore existens non inotescit his ob crassitudinem
puris .aut loci non inotescit. Quod Galenus etiam in cõmento. Sed totum
id deffectũ ostẽdit in virtutib⁹,q̃a ipis potẽtibus. nihil defficile ẽ i eadẽ ptĩcu
la textu q̃bus inter renes & phrenes.&c. Sed ꝑ aliq̃li maiori dillucidatione
litere obicit,vt illa foris egressio,& i mucronẽ versio nõ sit tm̃ cõmendãda

quia

quia ex textu illo pustule late nō sunt sic pruginose.colligitur pustulas actu tas esse magis corrosiuas.Sed totū qđ laudas in hoc textu.est mēbra tutari a corosione puris,ergo tutior est suppuracio lata.item per eā exterius emi nentiā magis dilaniantur partes cutis interioris, que valde sensitiue sunt, ex quo ingenti dolore cruciabuntur,qui quantū timendus sit,supra vidisti ex Gal.item si lata esset suppuracio pluribus partibus impartiretur inco-modū puris:si vero in mucronē,totū vnā tunc pus fatigat particulā: cōstat autem multo facilius suffere loricā indutā quam humero gestā,quia vnita virtus est fortior scipā dispersā.ob quod in hac arte sudorem particularem vituperamus primo & secundo prorre cōtō. 7. quia habundantiā humoris aut defectū virtutis significet ergo.pro solōne notandū ꝙ de figura que in conū aut mucronem inclinatur,quā piramidalem seu pineale appellare possumus.bifariā possumus loqui,primo generaliter, que figura vbi est, semper significat calorē & nature dominū,quod quidē vsurpatur ab Hisac libro vrinarū.ꝙ cum radix totius caloris sit ipsum cor,ideo ipsum per ex-celentiam hanc tenet figuram.& qualiter basis cordis sit inferius in homi-ne & si sursum videatur,& qualiter homo sit arbor versa,& quare ignis in hac figura inueniatur in his inferioribus,secus in sphera sua,& de aliis pul-tis pulcherimis.in tractatu de viribus cordis diximus si aliquādo viderit lucē,inde ergo que possidentur a calore,talis sunt figure.ob quod sedimē-tum laudabile illius figure debet esse, sed de hoc infra.ad quod propositū dixit Aui.in materia de exituris tercia quarti in cap. 20.& quanto plus est exitura vehementis eleuationis.& acutioris capitis,& rubedinis est humor a tractatus vehementioris caliditatis,& velocis maturacionis & ressolutio nis,& ruptionis.Gal.autem in presenti specialim magis contemplatur hāc figuram,vt indicium quodā est clarum,potencie ipsius expultricis faculta tis,quod satis comendatum est,quandoquidem tante sit frugis,vt tali cer-tificemur,membra villiora duntaxat pacti,ceteris illesis.aut minus offen-sis.rationes autem suis viis incedunt.certum nanqꝫ est posita paritate loci, ꝙ ex acutis pustulis maior corrosio & damnū presumitur.& si dolor ad tē-pus possit esse ingentior in tali acuta suppuracione.quare,&c.

¶ Quecunqꝫ vero introrūpitur optima est si cum exteriori sede nihil cōi cat:sed adducta est:nec dolet:⁊ omnis exterior locus vnicolor apparet.

COMENTVM GALENI.

Non simpliciter talis suppuratio optima est,sed earū que intro forasqꝫ rūpuntur optima est.Si quidē hec deterior est quoqꝫ q̄ foras rumpiē.Hec eni eruptio in partes multo nobiliores fit q̄ sit in illis cutis,& itē nō eq̄ me-dicamentū adhiberi curatoriū p̄t quoties introuersus rūpanē:atqꝫ ēt secre-tū pus mordet & concepit ea difficultatē qꝫ cōmittit intestinorū: si qn̄ ex ie iuno aut tenuioribus fiat intestinis alimonie viciat deductionem: atqꝫ ex

vētriculo debilitat cōcoctionē. Itaq; perspicuū est vt pessima sit quotiēs in vtrāq; rūpitur sedē introrsum atq; extrorsum. Ita enim geminatur malū: nec sedē ac velut initiū recreationis vllum obtinet natura reparādis ruptis quo tanq̄ sola firmiora iaciat fundamenta repletionis. GLOSA.

Textus iste facit nos necessario intelligere, q̄ apātū ruptura ad extetiora solū, fit comendatissima. & inde q̄ totū artificiū colaudandi suppurationem maxime foras egredientē, erat ex laudabili fine. sꝫ eruptiōe ex trinseca duntaxat. Sic enim Gal. in cōtō expresse sentit & inde magnā spaciosā non in mucronem conductā blasfemauit in calce textus precedentis, quia talia, aut simul ad intus & extra rūpi, aut saltim ineuitabiliter ad intra necessum erat. ex quo ista ad interius ruptio non absolute cōmendanda venit, cum in se pessima sit, & multo vincatur ab ea que tantū per extrinsecā partem fit, tum in minus ledendo nobilibus sedibus, tū q̄ medicamenta libere exituris extrinsecis applicari possunt. ergo secundū quid cōmēdatur, puta respectu illius que ad vtrūq; rumpitur, sꝫ int⁹ simul & extra, ex quo nō inconuenit aliquid peius, per comerciū minus mali, reddi totū deterius Sic est eruptio interior q̄ nequior est exteriori, sed tota simul nequissima. quia ergo ex signis in litera positis certificabitur eā suppuracionē solū inclinari, vt intus tantum rumpatur, ideo comēdatur talis dispositio vt dictū est. Sed tu statim dubitabis. nā si text⁹ sonat, eā suppurationē intus ruptā, vnde est q̄ sit timor geminare rupturā, cum natura vias habeat expurgandi pus, & cesset stati tumor, quō posset exterius causari ruptura & impuls⁹.

¶ Dic q̄ ee suppurationes merito loci inclinationem habent, vt potius intus rumpantur, & id vocat autor intus rumpi. Quod si fiat id, laudari debet, vt ipsa ruptio exterius non cōmunicetur, nam eo tempore quo intus rumpitur, etiam acredine puris & impulsu tumoris, est cutis sic dilaniata, cum interiacentibus parietibus, vt multis locis rumpatur. vt in simili apparet in vbere femine alicuius, quod tempore lactationis suppuratur, nam rumpitur a chirurgico vno loco, & per se rumpitur in multis.

¶ Sed quod principaliter est declarandum in presenti, quo loco possint esse he suppurationes, vt ad vtrumq; locum possint apperiri & tenendum est esse in musculis & inter tunicam & tunicam stomachi, & in zirbo, & inter sifac & mirahc & in similibus locis & etiam in intestinis, aut in partibus interiacentibus. Sed tu statim dubitabis, si hoc verum est, hanc rupturam geminā pessimam esse. Sed illam internam tantum sic esse nequissimā, vt vix geminam dicas excedere. nam si das ventriculum intus ruptū si intestina. quam speciem salutis habes? Potissime gracilia. sexta Aphorismorū in canone si cerebrum incissum. & cetera. Respondeo quod quicquid sit de damno taliū vlcerum, sufficit ad veritatē litere simplicius esse sic rumpi, quā simul cum tantū damno etiam exterius dilaniare & rumpi

om . & illud

& illud, quia nullū est in mēbro fundamentū, vt ex loco sano & stabili caro possit generari. ideo enim vulnera circularia sunt impîis quasi v̄omnis, cū nō sit pars aqua icipiat caro gigni. sanitas enī a sanitate fit, & ibi, rotū pacti tur. Sic a simili q̄ multo extenuātur corpora tēpore, cū difficultate cōualescūt in. 2. aph. proter radicalia mēbra vnde oritᶜ salus, esse satis pmutata. Si ergo dares geminā rupturā, vnde iacies fundamenta consolidaciōisᶜ illā aut geminā rapturā non frequenter cōspicies. Sed iā A ui. 16. terci dixit fuisse miserabiliter rupta intestina alicui homini intus & extra. Q d̄ si obicias, si intus rūpi possunt, cū a parte interiori sint patule vie, vnde Gal. ait non posse in tali ruptura medicamēta aplicariᶜ vt inde inter simplices, interior sit peior exteriori. dic q̄ Gal. locutus est cū sale. per verbū eque bene, vt nō ita bene interioribus vlceribus possint applicari. Et ita in hoc casu conside randū est, hanc rupturā geminā posse multo plus indinari ad vnū latꝰ quā ad aliud, iusta profundationē humoris, & propiuquitatē viarū. Quā mul riplices enim vie, sint in humano corpore, & presertim viuo, quibus humores & pus hinc & illinc possint cōmunicari. Non est opus prorogare sermonē. Vide Gal. in cōtō illius quibus inter renes. incipit marinus. &c. & sic haberē pro vero, sine manifesta dilaceratiōne posse pus versus interiores canales diffudi, si virtus ipsa vallens sit, Sed quod magis torqueret animum iuuenis, hoc vnum est. qualiter existente suppuratione in duris locis, q̄ oia satis sensitiua sint, dicat hip. nec dolet. itē si in apāte visceris puta iecinoris, sepe cutis exterior & musculi tabescunt & variant colorē. 14. terci videndū & .5. de locis affectis. quomodo est possibile q̄ dicat textus q̄ in his suppurationibus in partibus magis extrinsecis residentibus, & omnis exterior locus vnicolor apparet. & quia dominus Gal. huius non fecit mentionē in cōmento, opus est ad lucem textus id explanemus & diseramus. Hip. ergo intus rumpi apostema tantū, cōmendat proter dictā causam. Esperabimus autā illud, iam q̄ existat suppuratio inclinata interius rumpi, q̄ simul non rumpetur etexrius, si suppuracio adducta sit, hoc est paruū spacium occupans, & centralis, iterum si pars exrerior non doleat, nisi valde cōprimatur. & est illud quod chururgici primo querunt: itē si ita intus ea suppuratio recōditur, vt nullo pato variet colorem extrinsecum, ex his omnibus liquintur, non esse apostemata extrinsece rupture obnoxia, quandoquidem nec dolet, nec viciauit colorē. quare. &c.

P ¶ De signis in quibus cognoscitur pus. Caput. xiiii.
us optimū est si candidū equale: leneq3: & quā minime fetidum maxime vero contrariū huic deterrimū est.

Cōmentum Galeni.

ET QVAM minime fetidū pus eē debeat ꝑpalā est, eteni & supans graueolētia putredinis est nō cōcoctionis indiciū, vt aūt cādidū q̄ eē couc niat

niat discas licebit, si genituram eius intelligas exiis q̃ aliubi diffinita iã sunt. Oia eni in omnibus docere locis nugacitatis potius q̃ doctrine propriũ est. Que vero aliis sũt cõmẽtatiõib⁹ explanata talia sũt libro de viribus nãlib⁹ dictũ iã est vnã eẽ vi alteratoriã, q̃ & i vẽtriculo & in iecore mollit cõcoctiõ nẽ, cõmutata alimonia, in iecore quidẽ ad sãguinẽ in vẽtriculo vero ad idoneũ sãguini humorẽ, & itẽ vnicuiusq; ptis aialiũ officiũ eẽ ad ,ppriã ducere nãm propinquantẽ humorẽ. nouissima eni cõcoctio fit, pp̃terea q̃ alimẽtũ in nutrito aiali coaugmẽtet atq; assimilet. Itaq; pspicuũ est vt spatio tpis lõgiore in talẽ pparet simulationẽ. ¶ Porro ,pditũ est libro de semine genitali, vt in cõceptaculorũ tunicalis de q̃bus alũtur testes sepe appareat liq̃do cõmutat⁹ iã sanguis ad semis genitalis creationẽ. Nõ eni cõuenit ipsas cõceptaculorũ tunicas ab alio quopiã nutriri, atq; appellãt eiusmodi humiditatẽ nõnulli medici genitale virus, & ob eã rẽ semẽ ipsum genitale virus noiant. S; potissimũ li q̃ vi eius dictitãt semẽ nõ sbãm corpulẽta. Quinẽt vt decũbẽs sãguis in ptes laborãtes inflãmatione cõmittat inflãmatiões, ita vt ab initio quidẽ sola cõceptacula repleat, distẽdatq; mox adiacẽtes sedes inanes cõplures, atq; exiguas i singulis mẽbris libro de tumoribus pter nãm diffinitũ iã est, & itẽ dictũ quoq; libro de iniqua intẽpie. Talis igit sãguis ad exiguas dispersus ptes in locis inflãmatiõe affectis vt pote extra ,ppria cõceptacula potius nõ insuper remeare ad antiquã naturã põt, mutat vero ac putrescit quo modo oia q̃cũq; in alieno loco vehemẽti⁹ calefiũt. Si igit natiuus calor de ,ppria exorbitat tẽpie plurimũ vt in corpe in aie putrescit si vero vim seruet quadã pmista q̃dã cõmutatio de causa per natura, & itẽ preter naturã efficitur, siq̃dẽ causa nãlis cõcoquit, preter naturã putrefacit, vna earũmagis exupet p eã ipsã necessario signa acedũt, tũ coloris odor isq; tũ etiã candoris. ¶ Ex his igit vt docui diffinitis in aliis comentationibus series est, vt colligas sanguinẽ q̃ probe sit in pus cõmutatus, principio si nõ putret, s; potius cõcoctus est, tũ aũt si aliqua in eo preter nãm putredo ea q̃ exigua apparet, quẽadmodũ hip. ait, q̃ minime fetidũ, & eni q̃ minime id ollet, q̃d q̃ puissime põt, ad hec colorẽ ei⁹ reddi sublimẽ semini genitali rõ est. Cãdidũ vero nõ exq̃sita rõne velut nix est, semẽ eni a nã ducit ilolidorũ corporũ calorẽ exq̃sita rõne, modice pus, Si iq̃dẽ semẽ nihil h; preter nãm pmistũ, p⁹ vero nõ assidue par vt explanatũ iã ẽ. Permiscet ergo oino q̃tiẽs sanguis de ,ppriis opificiis exiliuit. Hec itaq; causa est ob q̃ candidũ semẽ genitale ac pus est. Pus eni quodẽmodo solidiorib⁹ assimilat corporibus q̃ quidẽ sunt cõceptaculorũ tunicule neruiq; & copule ac mẽbranule atq; et chartilago ossaq;. Eadẽ de causa est ob q̃ subsidet in vrina cãdidũ sedimẽtum, id q̃; velut pus obtinet gñationẽ q̃d ,pportione respõdeat. Inter id & nãles hũores in iectũ. Alimẽtũ eni q̃d nature refugit cõfectionẽ subsidit in vrina neq; vt sãguis ab ea cõmutatũ, neq; vt pus preter nã; cause pticipes.

GLOSA.

SAnguis extra venas nulibi nal'r reperitur nisi in corde dixit Arist. libro 3. de historia animaliū. cap. 19. ob qđ antea dixit Hip. 6. apho. tex. 20. si sāguis preter naturā in ventrē effuderit necesse est suppurari, est eni locus naturał cuiuscūq; rei, ipsius cōseruatiuus. 4. phi. cum igit̄ vene vtreq; sint nr̄is sanguis locus, ipsiusq; cordis cauitas, in eis est aptus de se conseruari, ipo vero sui acuitate aut sui mole facultatem detentoriā, aut expultricem prorri tante. aut particulis suscipientibus casu percussione, imbecilitate aut calore, dolore ve superfluo, corespondentibus, euenit ipsum paruas venulas exire recipiq; in spatiositatibus mēbrorū, intrantēq; poros, ibiq; preter nal'r figi & in pus verti. Quod si obicias singulis diebus sic eum sanguinem recipi ill' locis, pro cotidiana restauratione, & tamen nō suppurari. respōdendū est iā elongari a sanguinis forma humiditatibus mediis. iusta qđ apud chirurgicos sanguis ille qui itrepanatione cranei apparet inter tabulas, credit̄ nō sit verus sanguis, sed humiditas. 2. & ideo icorrupt⁹ diu ibi potest videri. quod mihi durum videtur sub tanta copia & rubedine nō eē sub forma sanguis, & si Thadeus in aph. id consentiat. crederem esse sanguinem ex venis ꝓpinq̄s euomitum, nec ōnia q̄ anathomia inuenta sunt, tempore Arist. erant cōpleta, vt testatur Auerois. potissime sunt qui negent eas humiditates. nec ipse ideo sunt imunes a corruptione, cū met substāria mēbri sepe putrefiat & cōrūpatur. ergo ad propositum redeundo. & si porositates membrorū sanguini a plicato sub debita quantitate sint locus natural', & sub breui spatio transeat ad mēbrorū substantiā, potissime in carneis mēbris. si tamē multus sup fundatur soluens continuū, & faciēs spatia preter naturalia, ibiq; admodu conculcatus & infarcitus calefit contra naturam, & incipit disponi ad putredinem indebite euentatus. nec tamen ita cito in pus vertit̄, q̄ i flegmone nō videatur sanguis sub propia forma diu. & si in colore & calore viciatus, facilius tamē obedit reliquis humoribus si solus apostemet. nec ea facilitas alteratiōis est vitio sanguini, sic aquā pluuialem detestaremur. cum tamen ita facile corumpatur, cum quo, ceteris preponitur laudanda. vt ille gineta in. c 1. suiprimi libri. Introduximus ergo hec fundamenta conformiter ad Galenum i cōmento presenti, vt venari possimus causam, vnde humor recept⁹ i poris membrorū in pus cōuertatur. quia calor nr̄is amittit suam tempera turā p presentiam caloris putridi. qui oritur ex prohibita euentatione, & ideo cū non valeat perfectam trāsmutationē facere, hanc claudicātē operatur, aqua pus fit, & in tantum posset calor naturalis debilitari, vt pessima putredo in humorem indurecetur, haud dissimilis cadauerum putredini, & citra eam intemperaturā, est reperire plurimos gradus inter iacētes, de qui b⁹ Gal. primo de diff. febri. cap. 6. q̄ cū ita sint, iure optimo Hip. conducti tur i presenti docere nos, quid presagiēdum sit, apostematibus ruptis, attēta cōditione & qualitate puris, quod in eis apparet vt laudabil' status ipsi⁹

K puris

puris nobis valde comendetꝰ, pro quanto eo significamus calorem nr̃em, q̃ est omniũ actionum instrumentũ. nõ valde elongari a sui temperatura, & ideo dixit, si albũ, si lene equale & absq; fetore. maxime vero contrariũ huic deterrimũ est. & q̃d inter hec cadit extrema, tantũ vitii. aut laudis habebit, prout vni aut alteri extremorũ propinquius sit. Pro maiori ergo luce istius textus hec punta per ordinẽ apetiamus. Primus, q̃ alteratio sit ista, q̃ suppuratio dicitꝰ, & a quo a gente fit. 2ᵒ. si debet eẽ pus priuat ũ fetore. 3ᵒ. si albũ eẽ q̃ le & lene. 4ᵒ. per quã harum dotiũ magis cõmendetꝰ. 5ᵒ. si idem iuditiũ sit de sedimento in febribus. & vltimo si per conditionẽ puris supet alia mẽbra a ruptis possimꝰ iudicare. Circa primũ videretꝰ alicui, q̃ illa alteratio qua pꝰ fit, sit coctio quedam, vulgo digestio. q̃a talis est in sedimento, at ambo sũt eiusdẽ ratiõis. dicto. cap. 6. itẽ motus ille terminatur ad aliquã determinatã formã, & fit a calore nr̃i. Opositum q̃a vocatur alteratio putredinis a Gale. dicto loco. cuius veritas consistit in aliquibus dictis sũptis ex ipso Gal. loco allegato ac. 5. simplicium medicamẽtorũ, & primo de crisi, & tertia. 4. per A ui. capi. 23. primũ est, suppuratio non est alteratio pure nr̃is. probatꝰ. nec ob iectum est pure naturale, cum sit sepe caro contrita aut humores superflui, nec dirigitꝰ in finem pure nr̃e, puta in mẽbrorũ nutritionẽ: nec agens pure naturale, cũ sit calor nr̃is intẽperatus, igitꝰ. absumptũ est notũ. & . 9. est Gal. in dicto. 5. libro. Scd̃m dictũ q̃libet suppuratio potest dici alteratio putredinalis, cũ ad simplr̃ nr̃em altera tionem reffertꝰ. hoc. est Gal. dicto. capit. 6. vbi omnẽ putredinẽ apostematũ vocat alterationẽ putridã. propter non solũ a calore putrido & ideo non saluatꝰ obtũ, nec natura sine intẽto fruitꝰ, ex quo sũmitur securissima anchora, ad eam positionẽ genti. de maioritate morbi in subtiliori modo dicendi eius, q̃ putrefacio & digestio simul possunt pto cedere sup eodẽ humore. nam q̃do aliq̃d obiectũ si successiue offeratꝰ agenti bꝰ cõtrariis, & a singulo eorũ per se pactitur, si simul vtriq; agẽti occurratꝰ, ĩ neuirabilr̃ ab ambobꝰ pactitꝰ, sed humor potest in statu simplr̃ nr̃i ad benignũ cõuerti: in statu simplr̃ cõtra nãm simplr̃ putrefieri: vt in absentia anime ergo cũ in mẽbro habente abscessũ sit calor nr̃is qui gubernat mẽbrũ, & calor putridꝰ ex humore nõ euentato. & humor sit indifferẽs actioni vtriꝰq; Ergo aliqua actione mixta alterabitur ille humor, puta. s̃m gradus varios puris, ex maiori refractione aut minori in calido nr̃i, a putrido calore. si aũt cũ hoc sit maior putredo, quam antea, & maior digestio, & si hoc ĩ eadẽ pte humoris, an diuersa, nõ est opus in presenti declarare. ex quo absolute dicere: omnẽ puris generationẽ esse a calore nr̃i, eget modificatione iuxta dictũ sequẽs. Er est Gal. dicto lib. 5. q̃ media earũ. i. actionũ, q̃ suppurationes cõmitatꝰ, ab ingenito fiat calore, & sic oĩa medicamẽta facientia pus debẽt esse fouẽtia calidũ nr̃e, & ipsi simillima. quod q̃dem in pure laudabili habet maiorem euidentiam, ex A ui. loco citato de pute laudabili ait: in quo non est

operata

operata nisi caliditas inata,licet nõ sit excusatio a comunitate extranee,& de illaudabili dixit in fine.cap.qd est fetidũ significans putrefationem,& est cõtrariũ maturationi significat dominiũ caliditatis extraneẽ.dic tu sup nr̃em calorẽ.ex quo cũ motus suscipiat nomẽ a termino.& tale sit pus fetidũ diuersorũ colorũ,quis dubitat talem actionẽ vocari merito putredinalẽ,& non nr̃em.& si(pro partibus q̃ saluant & debito modo comiscẽtur) illa alteratio sit coctio,& semp est coctio,& intenta a natura,& a calore naturali icoacta & si infortunetur sepe:resistentia obiecti,in tãtum pasi a calore putrido, vt potius ipsius putridi quam naturalis appareat effectus.est igit̃ suppuratio digestio,nõ simpliciter saluans obiectum nec õnino a putredine muniens, nec ois digestio potest a quocũq; gradu putredinis saluare,& si Gale .4.artis curatiue dicat.vt alteratio sit faciens cessare putredinem,aliquãdo enim potest(dum humor nõ sit valde vitiatus)iuxta ipsum,in exẽplo de vino alterato cotõ illius vbicũq; cibus preter naturã.in aliis vero sat sit defẽdere, ab vltimo quod posset esse de putredine,si enim semper õnino cessaret,nec i vltima parte status esset febris.quãdoquidẽ coctio sit cõsumata.nec inde arguamus q; dixerit.q; vacuatio educat substantiam. q̃ mansit ex alteratiõe vt alteratio perse ipsa,non castiget vt diximus õnino humorẽ aliquãdo.sed describit ibi duo instrumenta ad febres materiales.& vis alterationis est facere cessare putredinẽ oĩo, salua substantia,quod si non potest:succedat vacuatio que educat humorẽ a quo non oĩo cessauit putredo.& in talibus alteratio disponit ad vacuationẽ,vt sm̃ aliquos faciat cessare putredinẽ. scilicet disponendo ad euacuationẽ,per quã absoluit̃ humor a corpore.Sed de his hactenus.Quod si queras quando dicis alterationẽ disponere ad vacuationẽ istã:q̃ suppuratio dicit̃:disponit ad vacuationẽ illius cõprehensi humoris. Dic q; sic(iuxta sniam Aui.4.primi in verbo)cũ aũt humor vno fuerit compressus loco non moueat̃ vsq; ad perfectã maturitatẽ.qd dictũ etiã in suppuratis materiebus locũ habeat.vt aperto abscessu,facilius deponat̃ pus & multo citius curet̃ vlcus.Et hoc Rasis.quañ aũt humor sub crasiori sbã possit nature esse obedientior ad expulsionẽ,quã antea.& si coctio duntaxat sit in medio modo substantie:& si q̃ arti cocta sint:tunc nature obediãt. & de aliis puntis pulcherrimis aliquando dicemus.Igitur illa species alterationis,q̃ suppuratio dicit̃ posita est a Gal.dicto.cap.6.in primo de diff.febriũ.in verbo est altera species putredinis quam digestionẽ vocamus, i qua digestio preualet.& inter pessimã:& optimã.ex miscella ambarum inuenire est fere infinitas trãsmutatiões huc vel illuc inclinatas magis.& qualiter media possint esse infinita & multo plura quam extrema. & si intelligitur de medio motus:an forme,ibi est videre. Non debet pus comẽdatũ,eẽ horribilis odoris:quia indicaret vehementẽ putrefactionẽ,quale non decet rẽ coctam pfecte habere.quandoquidẽ victoria sit calidi inati,cadauera autẽ

 sũme

sime feteant. Cum igitur odor laudabilis, sit signum perfecte comixtionis humidi cũ sicco, qd etiam est fundamentũ pro saporibus gratissimis, ipse tñ sapor, odoris est materia, vt ex illa preclara mixtiõe, suauis pullulet fumus nares afficiens suauissime. Iuxta quod dc spibus nostris, q̃ vltimũ habeant digestionis, esse suapte natura aromaticos. Dixit Arnaldus in speculo. vnde quantũ odoribus alliciãtur, cõe illius facilius est &c. & quantũ optimo vino. & quantũ fetor destruat eos per te vide. cum igitur putrefactio sit mot9 oppositus coctioni, que putrida sunt horridũ habent odorem. Et tanto intẽsiorẽ quãto putridiora. Ceteris tamẽ paribus. quod notanẽ dico, quia plẽ ẽ rẽ non sic putridã magis fetere, quia illa plus fetent q̃ in olfactũ plus impti munt. & talia sunt q̃ plus euaporant, & talia sunt q̃ plus caloris actualis vaporisũ habent, non tamẽ quãto plus est caloris in re, est plus putredinis. cũ sit inuenire pessimas putredines cũ sat lento calore, vt in pestilentialibus. Ob quod i quibusdã eatũ nõ alteraẽ pulsus alteratione magna prima. 4. saltim quo ad differentias q̃ ostendant excessũ caloris. si igiẽ putredo non potest esse absq; fetore, inde superfluitates a corpore expulse aliquẽ fetorẽ habẽt quia ex improportione obiecti aliquẽ gradũ putredinis habent. qui latitudini sanitatis etiã optime est cõpossibilis, & quare homis egesta plus feteãt & si id ẽ ob vim concoquẽtẽ fortiorẽ, q̃ plus eteteogenia discernit, an ob varietatem eorũ q̃ sumunt (varietas namq; multũ ad corruptionẽ facit, vt in aqua pluuiali est videre) tu vide. Videatq; magnates tanta ferculorũ varietate gaudentes, quid luchiẽtur. ob quod necessũ est pus vt cetera superflua alicuius esse fetoris, ob vestigiũ putredis, nec omnino esse ipso priuatũ, vt reliqua laudarem9. ex tẽctiõnẽ. n. caloris nl̃is mostraret, ex quo nulla est euaporatio: q̃ re aũt sanguinea corpora ad hircorũ morẽ feteant. 8. de morbis cu rãdis. & pria. 4. quare sub acelle plus, & q̃ min9 euẽtanẽ partes, quere i ptobl. Arist. Pus ergo noctũ est fetorẽ hẽre: sed laudabile pus nõ habeat horribilẽ. De albedine, p inde aliqd dicendũ est. Ob qd notãdũ. q̃ intẽtio facltatis al tetatiue mẽbrorũ est qdcũq; obiectũ sibi psentatũ reddere capax sui finis & pfectiõis. si vt pats reddaẽ sbẽ mẽbrorũ. qd si infortuneẽ i actu suo, facit qd est pse. qd facit, dispones antecedẽtes & cõsequentes p tali fine inducendo, de quib9 altera ẽ albedo. quia igiẽ mẽbra nostri corporis radicalia, alba sunt vt libro de semine & aliis lociis, inde & obiectũ passũ rediẽ albũ. verũ extat q̃ hec rõ nõ est sufficiens. & ideo Aui. 3. 4. cap. 23. locut9 est p verbũ dixerũt q̃ dam, nam caro cum sit rubea generat pus albũ. & si est aliqua caro seminalis, & illa alba, an tota caro in absẽntia sãguis alba sit, & si caro epatis fiat rubea ex sanguine, an sanguis ex ea, inde placitis discussũ est. & si ad carnem instaurandã presuponaẽ humiditatates. & qualiter omnia vulnera apparent rubea, & qualiter quippiam iugulati dormientes aut timentes emisserũt substantiam albam & non sanguinem. 3. de histo. capitu. 19. est videndum. Cum

tamen

tamen asserendũ sit, disparis esse albedinis nostri corporis mẽbra, vt admodum amurce seu fecis olei sit pus quod ex substantia epatis emanat, alibi videndũ. & ita pus variari ĩ colore, pro diuersitate membrorũ cõsentaneũ est. potissime ꝙ mixtura putridi caloris, frangit eam albedinẽ, ad citrinũ nãq; declinat in vlceribus calidis. nec cogot dicere ꝙ nigrũ fiat omne pus, eo ꝙ calor agens in materiã humidam denigret. prima pri. Id enĩ est a calido absoluto, & non modificato, nec anime instrumẽto. nec acepto solutionem, ꝙ primo denigrauit, & tandem albificauit, & ꝗ sic contingat. vti in cineribus. & ꝙ ea sit intentio Gal. cõẽ illius circa generationem puris. nam solum ibi introducit, quanto maior flãma sit tempore ebulionis, quam postea. sicut in cõbustione lignorum cõtingit. Ergo pus induit albedinem potius ex fine, ꝗ̃ ex materia. non ꝙ inde colligas albedinem aut aliquam qualitatem ingredi rationem nutritionis. sed consequĩ actionem facultatis nutritiue, ꝙ radicalib⁹ membris existens, ꝗ̃ alba sũt, asimilet passũ cum oĩbus dotibus. ob qđ semẽ album est. lac & similia. si autem vis, albedinem comitari, ꝗ̃ exacte cocta sunt, ob qđ pingendo alba est, lac, & similia. Iuxta sententiam Arist. & si pus putredine fiat, lac vero coctione. nec cogor ĩ p̃senti enucleare, an potissima causa albedis sit aeris inclusio, vt in spuma apparet. & ꝙ res concocta fit porosior & inde sub maiori luce & aere, & inde albior. nam ista egent maiori declatiõe sunt tñ ista Arist. in. 3. de histo. cap. 19. in quarto de gñatiõe animalium. cap. 8. in. 5. cap. 6. Ergo pus apud Gal. & Hip. sit album & si nõ sũme ꝙ coctione fit in membris albis. vt saltim alimentum sapiat quo ad colorẽ, cum vero ab illa albedine remouet̃, deffectũ manifestat nature, vt humorẽ non superarit, aut ĩmense putredinis est signum. Equalitas & lenitas in pure. dotes sunt ex parte substantie se habentes, & significant victoriam calidi nĩis, & exactam coctionẽ. quandoquidẽ est equalis & lenis ea substãtia, qđ pro discrepantia ad ilaudabile pus, possuit Gal. dicto cap. 6. ĩ primo de diff. feb. sub quibus conditionibus substantie crasities quedam intelligitur. concocta. n. grauiora sũt. 4. methaurorum, vnde ex equalitate, colligimus totã masam passam a calore, ex lenitate vero perfecte pasam, quia non acquiritur lenitas, nisi per exactã miscellam humidi cum sico. qualiter autẽ equalitas possit esse pessimũ signum in superfluitatibus, & qualiter illa non erit, cum perfecta lenitate, parti, prima. 4. cap. de signis febtis pestilẽ. parti. 2. pri. de egestionibus & primo de crisi & 2. huius videbitur, & sic absit legere loco verbi lene, leue, vt in aliquo exẽplari. quia oĩa cocta vt dixi sunt grauiora. nec volo cauilari de pasta fermentata, scio enim nos experiri pus a pituita, si descendat in aqua, nene. & scio prolificũ semẽ petere, fundum aque, & sedimentum fundum vrine. suis locis videndum, clarum enim est, quacũq; cõtinuata coctione, partes aereas & aquas magis consũmi, vincentibus terreis que graues sunt. Vtri autẽ harum conditionum maior detur fides: clarum

extat q̄ leni & equali, quia perfectius ostenditur natura in substătia, quam in qualitatib9, vt infra de gradibus coctionis vrine patefiet. Vitupera ergo aut comēda, pus, iuxta conditionū dictarū conditionē De alio vero puncto. dicimus, q̄ non solū super statu membri habentis abscessum licet per conditionem puris presagrie, verū & super reliquis membris. ob quod ī patiente morbnm galicum raro est in aliquo vulnere aut apostemate inuenire bene modigeratū pus, imo eo viso, boni chirurgici statim id presumūt, ergo cō mēto illius in .5. apho. calidū saniem faciens. non potest contingere qd pessimū in vulnere pus creante. si bone conditiois sit. nisi de paccidens oppositū contingat, vti in pulmone ex cuius ruptura cum bono pure ptisim incurrūt Restat vltimo super quodam dicto Gal. in cotō cōsiderare, cum dixerit cō uersionem sanguinis ad sedimentū esse mediā inter veram alterationem q̄ ad mēbrorū sbām & hanc suppurationis. cum primo de diff. febri. dixit putredinē apātum esse eiusdem rationis ad eā venarū. maxime cum sedimentum nihil aliud sit quam humor faciens egritudinē prima. 4. Respondem9 per aliquot dicta. primum est. sedimentū seu hipostasis non fit ex chillo insāguificato, vt credidit trusianus in questione de hoc. fefellit. n. se ex antiqua litera cōti. fit enim ex deffectu alimenti non conuersi ad membrorū sbām, & non insāguificati, & si idem intelligitur de sedimento ī egris, & quāı verbum Aui. in cap. de hipostasi, & hec quidem hipostasis &c. habeat intelligi, & si idem sentiat Gal. 1. de crisi. in verbo; quando sanguis est in via expāsiois, infra ego declarabo scdm. Sedimentum in sanis melioris est conditionis ipso pure, patet, quia est effectus solū caloris naturalis, pus vero vtriusq̄. Tertium dictum pus est peioris conditionis, quā sedimētū in egris. patet putredo vnita est fortior ipsa dispersa. sed pus est loco vnico reconditū. Sedimentū vagat p venas. itē in sedimēto egrorum preter ptes humoris febris, est reperire ptes alimēti mēbrorū nō cōuersi, ad mēbrorū sbām, vnde totū aggregatum non erit sic preter nře. Omitto loca nobiliora & viliora & maiorem cōculcationē. q̄ apostematibus possunt appropiari. Vltimū dictū. autoritas Gal. dicto. ca. 6. itelligēda est, q̄ ad vigorē signi. qa sicut cū signis coctionis ī febrib9 nō exaltat febris, sic cū pure facto nō exaltat malicia apostematis. item similia sunt ī modo sue productionis, cum per modum coctionis calido & ab vtroq̄ in egris. & tandē si similia sunt, differentia sunt. Cum si a militudo sit rerum differentium eadem qualitas. Est igit clara discrepātia, q̄ doq̄dem in pure, magis refrāgat caliditas naturalis a putrida, minus ī sedimento. Ob quod media est actio in sedimentū, inter naturalem q̄ nō participat calore preter nři, aut mīto minori ī egris, quā sit extremū victorie febrilis, aut putridi ī ipō pure. ob qd sedimentū si nře est, minus fetidū debet esse Et sic de hoc primo libro predictionū de quo infinite sint gratie sūmo factori, qui ad sequentia dignetur nos illuminare. quare &c.

Explicit liber primus.

CLAVDI GALENI IN PREDICTIONES Hippocratis. Liber secundus, interprete Laurentio Laurenriano Florentino.

De aqua inter curem caput. ii.

Qua inter cutem omnis si ex acuto morbo existit: mali est: non enim sedat febrē: sed dolorē admodū infert ac mortem fereqȝ incipit ex varie inani ac lumbis iecoreqȝ GAL.

INTER INITIA libri ipse dixit. Cōsiderari cōuenit hūc ī modū p mor bos acutos principio vultū egri sit ne sīlis bn̄ualentiū. Ita aliqui dicūt nō solū de vltu exitioso per morbos acutos, sȝ deīceps de ōnibꝰ ipm̄ facere sermonem, haud quaq̄ legentes finem s̄monis vbi dico de morbis acutis, nec nō q̄cūqȝ ex acutis morbis consistunt. At q̄ cōstat vt de purulentis docuerit nō solū illis q̄cūqȝ vigessimo die rūpi solent, sȝ qui ad .30. & .40. 60. deuenerūt, atqȝ etiā ātea de morbis q̄ ad .40. vsqȝ diem p̄cesserūt vbi dixit, spirationis facilitatē existimari opȝ p quā magnā h̄re vi ad salutē ī oī morbo acuto q̄ cū febre ifester ac .40. die iudicet̄. Et irē hoc loco air nō de q̄uis aq̄ iter cute facere s̄monē, sȝ q̄cūqȝ ex acuto morbo existat, atqȝ etiā de purulētis tabidisqȝ deiceps docebit, & ad hec de q̄rtanis vt cōstat etiā diutis morbis igiē vt aq̄ iter cutem oīs si ex acuto morbo ex istit mali sit neq̄q̄ sedās febrem, sȝ īferēs dolorem ipse dixit. Porro docuit genirurā eiꝰ, iecoris noīatim faciēs mentionem, atqȝ vna cōi rōne ptis ianis q̄ sūt iciuniū & lactes, & itē itestina tenuiora. Nā ī more est vocari illas ptes īanes q̄cūqȝ inter extremā thoracis costā & ī his ossa habenē. A rq̄ ianis vr̄ oīs tal̄ sedes si eā cū supnisqȝ pribus vtrisqȝ osseis cōferas. At vero oīs tal̄ pars flaccida h̄r, q̄ries non fuerir aliq̄s pauloāte repletꝰ esculentis poculentisqȝ. Ita mihi vr̄ poeta has ipsas corporis ptes eo q flacide sint appellar̄ laparas. Itaqȝ cuiusuis aq̄ irer cutem cōis genirura est vbi signatiōis offm̄ itercidat, erem quēadmodū ī ventriculo co quūt esculenta pari rōne in iecore & venis prec ōcocta ī ventriculo alimētū Quieriā vr ī ventriculo interdū minꝰ itercidir cōcoctiōis offm̄, interdū magis, ita ī iecore. Nōnūq̄ ei iecur afficit̄ p sese & sua vi, quēadmodū etiā ventricul̄, iterdū p cōsensū aliarū ptiū. Itaqȝ cōstat vt oēs sibi iuicem cōferentes ptes, aut q̄a vicina, sint, aut q̄a habeāt societateȝ magnā ex cōcepraculis nec uisqȝ afficiāt̄. In hūc modū iecur ex magnis venis & copulāt & lieni & vētriculo & iteītinis. Atqȝ etiā positura eorū ira vicina ē, vt q̄dā cōtigat ipȝ, q̄dā p̄pemodū tāgāt. Itaqȝ lienis neq̄q̄ menrionē habuit Hip. siq̄dē de morbis acutis agebar, et eī hoc viscꝰ simr̄ p lōgōs morbos traxerit duritiē ad cōsensū agit iecur omniqȝ corpi p tale mediū aquam inter cutem cōcinnat. Porro iecoris ac ptis inanis mentionem facit, ac docet differentias inter cutem ex illis q̄uo p̄cedente sermone perspicuum erit. GLOSA

DE continuatione libri huius ad precedentem nõ est insistendũ. cũ sermones operis huius separati sint, vt ipsius sententie, & fragilem nexũ habeãt. si quẽ ve habent, est ꝙ prosequit, signa respicientia virtutẽ nr̃em l e sã. principaliter, cũ in primo de inditiis super vi animata fuerit loqutus. seu prout dixim⁹ in ꝓhemio. Soluamus igit dubiũ. vt Gal. quaľr Hip. de hidropisi se intromitit, cũ cronic⁹ sit morbus. si duntaxat ad acutos morbos se adstringit primo & 3. huius. est respõsio, morbos simplr̃ diutios, qui tales inchoãt, nõ esse huius ptratationis. bene si fundamentũ est acut⁹ morbus, ex q̃ diutinus emanauit. & qa i fine libri huius ꝑcedẽtis tota materia fuit de apã tib⁹ in regione nutritiua, quos morbos nacta est aqua inter cutẽ insequi. vt in ꝓcessu litere videbit, inde est ꝙ aliquo ordine particulari hic liber, quo ad sui pricipiũ, est colligatus calci prioris. est igit̃ sñia Hip. Omnis aq̃ inter cutem si ex acuto morbo existit. scilicet, apostemate cũ febre, aut febre sine apãte. nõ simplr̃ acutis, mõ indutias dent, vt morbus iste ipm inseq̃tur. mali est. q̃ doq nidẽ ad mortẽ põt cõducere, aut alios affect⁹ iducat notabiľ nocumenti. Que vt clariora fiant, iustũ est, finitionẽ ipius hidropisis addam⁹. & sit ea. Auicum sat plana sit. 14. terti. sic hẽt. est igit egritudo mľis. cui⁹ causa est materia frigida exupans, ingrediens mẽbra, & crescũt p eam oĩa mẽbra manifesta, aut loca vacua ptium. in quib⁹ est regimẽ nutrimenti & humoris. Ex qua, coĩter colligant tres species. hiposarca, asclites, & tipanites. He. n. due, loca vacua implẽt. Pria vero, manifesta oĩa mẽbra (an textus iste posſit intelligi de omnib⁹) dubitatũ est a Thadeo in dubiis textus. videtur sentire de oĩ, ꝑ verbum, omnis aq̃ inter cutẽ. 13. illud verbũ aliter posſit itelligi. Doctor igit ille cũ videat causã imediatã hiposarce seu leucoflomantie flegma crudũ, nõ credit tantã cruditatẽ posse iungi febrili ardori. item ꝙ loca a quib⁹ inchoat aqua inter cutem ex Hip. non sũt mẽbra manifesta. sed dũtaxat sũbi iecur & loca inania. Ego aũt nõ vidieo cur ipsa etiã nõ intelligat, potissime, cũ febrientes audacissimi sunt sup potu aq̃ frigide absq̃ puñsiõe cõditionũ req̃sitarũ. cui itentioni videbat faucre antiq̃ litera i verbo. grauedine. q illi speciei est satis familiaris. aliis vero speciebus, dolor ex extensiõe paniculorũ ventris & flatib⁹ inclusis, nec incõuenit, ex resolutiõe calidi nr̃is ex febrili calore, ad morbũ frigidũ peruenire. nam & si promptius aresatiui morbi succedãt. iuxta sñiam Auic. pria. 4 tra. 2. capit. 4. in fine, in verbo & febres cum nõ curat sm̃, ꝙ oportet presertim apostemose cõuertunt ad aresationem, non tamen longinque plĩtatis est, v iecur infrigidatũ ex resolutione sui calidi generet frigidam materiam, que est causa omnis aque inter cutem. ad motiuum aũt principale inopositum, ꝙ non tangantur in textu loca istius tertie speciei hidropisis, respondeo, ꝙ Hip. duo intendit principaliter pertractare de his speciebus, scilicet stipticitatem imoderatã ventris & ipsius fluxibilitatem, quod simptoma configuratum est illis locis de qui bus

bus Hip. in textu, dico. 1. quod etiã hiposarca orit a iecinore, quod si offeras, imo a deffectu alteratiue oim membrorum in actu vnionis, vt prima primi, & in. 7. quarti libri est videre, dico quod primo pecat epar, impossibile enim esset, si obiectum non esset preuaricatum, & ob cruditatem ineptissimum non conuerti. quis enim potuit eam vim in omnibus membris eneruare, nisi ob dãnum radicis. vnde spiritus infecti ac sanguis ipse pituitosus oblact9 mẽbris fatigat ipsorũ facultatem, vt minime consequi possit finem suum, quod iteru epar cõpatiat tante membrorum itemperature, ac moli humoris qua inat9 calor suffocat, non dubito, vnde i choro quodam augent hec dãna. si autem vis tenere solũ de duab9 spetiebus aq̃ inter cutem intelligi nr̃um textũ, non phibeo. Alter puntus est q̃ harum specierũ erit deterius signum, & p maiori luce dubitamus non esse hunc affectum tanti põderis, imo forsã eligẽdum. Nã ipsa febris poterit curare eum affectũ & ipse affectus ipsã febrem nam A uicena in curatione asclitis, multum monet medicum, non deponat coleram absq; aquositate, q̃a colera est frenum illius cruditatis & aquositatis, afortiori ergo ip̃a febris eam aquositatem exsicabit. A qua autẽ inter cutem erit p̃sidio ip̃i febri, tanq̃ cõtraria, si. n. febrem in spasmo fieri approbamus, cur non eadẽ rõne affectũ frigidum supuenire calido? De prio sentimus, aliquam febrem puta efimeram posse iuuare hidropicum, temperando frigiditudinem qua infortunatur. sed in hoc textu febris preibat aquam inter cutem, nec eius aduentu sedatur, cum textus dicat mali est, quod non sedet febrem. plusq; potest nocere debilitando virtutem, quam sua frigiditudine iuuare. maxime quod illa aquositas diu retenta super calefit, & auget febrem, ob id enim aqua exibita in quantitate abbreuiata suspecta est in febribus. Iuxta id Galenus in tertio de ratione victus in morbis acutis. quanto magis que retenta diu est, & preter naturaliter congesta non absoluta õnino a putredine. impeditq; hic morbus per viam cause curationẽ febris, q̃a anhelitum impedit cõstricto diafragmate, febriens vero eget libera inspiratione. impeditq; nutrimenti distributionem, quo fit, vt sepe habitualis febris addatur priori, impeditq; febris curationem. prima apho. commento illius humide dicre. quod passiones sint opposite & in omni mixta & cõplicata intentione fatigatur medicus. Cum ergo per viam signi certificemur ex morbo acuto calido tantum permutatum esse iecur, vt frigidus succedat morbus, & id deffectu calidi naturalis. ac per viam cause talis passio infesta fit febrientibus, ob quod clara est sententia Hippo. vt malum sit, aquam omnem inter cutem succedere ad acutos morbos. De alio vero punto, crederem hiposarcam esse minoris mali, quia minus nocumentum in epate significatur, cum non tanti infortunii sit gignere humorem crudum sicut aquositatem, aut flatum spirituosum, est enim hiposarca quasi trũcata actio i aliis corrupta. q̃ lõge peior est, alibi vidẽdũ, quod si offeras, de textu Hip. in. 4.

de ratione ? ictus i acutis in textu.6. cum hiposarcã incurabilē ponat,alias vero nō,ego ꝑ nullū vidi cōplectum responsū ad istū textū.prio pōt dici nō esse eum librū Hip.q̄do Gal.i cōt vitupat eū autorē de diminuto,cū tertiā speciem aq̄ itercutē omisit.qđ nō esset exigua cā, ꝑ citātib⁹ textū i hoc libro ꝑ floboth.eiusdē lateris i pleuresi,nulibi.n.sic expsse precipit.ex q̄ defectu illi⁹ autoris elitio aliā solōne; ad pricipale.ꝙ cū de asclite mentōnem nō faciat, nō icōuenit sētire hiposarcā piculosiorem ipā tipanite.salti extensiui nocumenti cā,ac qa cū magn⁹ affect⁹ sit,pl⁹ ledi iecur ostēdit, q̄ i tipanite.q̄ forsā ventriculi deffectū hēt ꝑ veriori cā.potissime vbi timpanites nō sit iūctā cāe calide, qa tūc simplr icurabil ē vt testat Auerois.Ex quo quicqd sit de eo textu Hip.i presenti asclitē magis timem⁹, deide timpanitē, vltimo hiposarcā.Restat vltimo ꝑ tractare de locis e q̄bus hic affect⁹ ortum hēt.& quicq̄d sit de pria sede.necessū est huic pricipio incūbere ꝙ sicut febris nō est p̄is sine affectu cordis.sic nec hidrops sine dāno iecinoris,qa tal passio est i fortuniū facltatis sāguifice.Cuius radix ipsū iecur est.& sicut febris ipsa a pluribus membris pōt ichoare,sic & hidrops.Sed prima sedes aliquādo est ipsum iecur ꝑ priuatū affectū,aliq̄do alia mēbra.sed hec oīa suis idiciis separabit i sequētib⁹.sunt aūt inania loca sm̄ Gal.i cotō. miseraice,lactes dicte.ventricul⁹& gracilia intestina,q̄ oīa situ aut i fluxu v’ide ꝑpinqua sūt ipsi iecinori.nec distāt lōbi,ꝑ renes ipsis sup iacētes.cū nō exucantes ipsā aquositate vrinalē ipm epar ledit,totaq̄ massa tm̄ inficit,vt hiposarce nō sit breue adminiculū,sed sentit Gal.in talibus locis nō icludi splenem,excusatq; Hip.ab hoc.nā cū aqua inter cutem.de q̄ hic,text⁹ sit apta sequi ad acutos morbos,nusq̄ hidrops sequta est ad acutū morbū splenis,bene si induret,qđ ad rōnem diutini morbi ptinet,sed semp cum benigna suportatōne ipsi⁹ patroni,ꝑ lōca inania nō negāt posse itelligi lienē nā supra dixit,tutiorem affectū sinistre,qa lien est in ipsa regioue inani.item lienē posse pacti morbum acutum, nec ipse vnquā negabit.Quid ergo mea? si ille acutus morbus,diutinus fiat per duritiem,& tunc cōpatiatur iecur. non.n.tantum afficiet iecur,ipso liene habēte apā recens,aut vet⁹ sicđ, si intestina patiāt? si tamen est aliqua ratio potissima ad mentem Gal.qui vult de liene affecto nōn intelligi Hip.sententiā,in cōmento sequenti afferetur.quare &c.

¶ Si quibus ergo exinani parte existit pedes intumescunt: & alui fluor diutinus fit:neq; exsoluens dolorem qui ex inani parte efficitur ac lūbis neq; molliens ventrem. GAL.

Intumescere pedes omnis aq̄ inter cutem cōe sane.& quibus i iecore vitiū est subsequi dicit.Sed constat vt vitio lienis & omnibus aliis comitet.Sed alui fluor peculiare est aq̄ inter cutem ex inani parte affligentis vbi ieiuniū & lactes inflāmatiōe vexent,h is.n. potissimū vene debiles fiūt ꝑ quas iecur ad se trahit alimentum,ita fit vt nequaquā subseruiant visceri ad dedu

ctionē,neqꝫ maneat ī ieiuniū tenuioribꝰqꝫ ītestinis alimētū,ꝙ si grauēt ab
eo vtpote debiles,statī id oē pellūt deorsū.Atqꝫ hec alui fluoris cā ē.Quiēt
corrūpi alimētū,bilisqꝫ colligi copiā,rō est ob calorē ꝑtiū q̄ īflāmatiōe vexā
tur,& ob eā rē ītestina admodū mordent,proīdeqꝫ icitant ad excernēdū cō
dita ibi excremēta.Atqꝫ hee rursus altera cā alui fluoris ē. Quo circa meri
to ait,neqꝫ sedare dolorē ipm,neqꝫ mollire.i.vacuare ac cōtrahere vētris tu
morem.idicās ex his vt cū dolore excernāt& vt imꝰ venter oīs attolat ī mol
lē.Fieri eī dolore necesse est ob īflāmationē demorsicarionēqꝫ.Porro vētrē
oēm subleuari repletis ītestinis spū flatuoso,cuiꝰ genitura optia rōne subseq
ḡt cruditatibꝰ& tādē maīre intꝰex ībecillitate secretorie facltarꝫ ītestiorū.

GLOSA.

Ex hoc textu occōnē habemꝰ,ꝙ ītētio Hip.sit ī hoc ꝓposito de duabꝰ spe
ciebus rm̄.s.ripanite,& asclite,q̄ñqdem tumor vētris,& ipiꝰdolor,q nō ces-
sat ꝑ fluxū.his speciebꝰsit familiaris.quicq̄d sit,cū textu ꝑcedēti.aquā iter-
cutē q̄ sucedit morbis acutis ex duplici regiōe oriri ꝑposuerit,hoc textu tra
ctant īditia,qbꝰ certificamur,ipsā ortā esse ex iani loco,puta ītestinis graci
libꝰ,miseraicis&c.coīcat tñ ea cū illa q̄ ex priuato nocumēto iecinoris orit
ī pedū tūore.q̄d sinptoma oī hidropisi coīcat,ex q̄cūqꝫ sede oriat,ēr.ꝙ ex lie
ne orte:ex Gal.ī cotō.vnde nō fuit absonū credere ī glosa ꝑcedenri,īter loca
īnania lienē,posse ītelligi.verū extat ꝙ ꝓ ill'īditiis soluti.aut cōstipacti vē
tris,ille sedes narrate ꝑpiors sūt.lieni.n.nō sit cōpactiť iecur,nisi ex acuto ad
diutinū ꝓcedat morbū.& hic non volumus,nisi diutinū ex acuto imediate.
Quicq̄d sit.differt aq̄ iter cutē orta ex iani loco,ab ea q̄ priuati,ex iecinore
ꝙ illi,fluxꝰ vētris sit familiaris,huic vero costipatio,vt videbit. Sꝫ merito
dubitabis,si hec aq̄ itercntem priorē morbū īsequit,hac aut illa sede cōsistē
tē,& ille prior morbꝰhec signa rextꝰaut simil'a habebat peculiaria,si de no-
uo ortā aq̄m iter cutē cōcernimꝰ,q̄s dubitare poterir,ex hac aut illa sede or
tā esse hidropisi.itē cuiꝰfrugis est sedē initiatē cognoscer,q̄doq̄dem ipa nō
ꝑxistat sine dāno iecioris.nec curatio ꝓsit,nisi ad ipm habita ītentiōe. Dico
ad primū,ꝙ potuit medicꝰsupvenir ꝑcipio hidropisis,priꝰnō ꝓcurāte prio
rē morbū.& sic tenet his signis idagare,q̄lis fuit prior passio,& q̄ sede .dico
2.ꝙ sicđ ī curatiōe et hice febris,& si vnica sir ītētio.opꝫ ipaꝫ cōuerter prio ad
sedē initiatē eā.10.de morbis curādis tāq̄ ipaꝫ magis cōfuatē.sic & ī curatio
ne hidropisis.nō n.credimꝰ& si hic nouꝰ affectꝰpriors sequat , eos esse oīo
curatos,ita vt vtrisqꝫ,sit ñcessū icūbere.Procedamꝰergo ad verificatōneꝫ li
tere.& prio ad pedū tumorē,quo oīs hidropicꝰ coīcat. ꝓpter q̄d notādū vt
pria.pri.visū ē,&.1.de locis affectis ī calce,ꝙ virtꝰnr̄is q̄ mēbra ī eē suo cōser
uāt,siue det a generāte,oibus mbēris ī pricipio formatiois,siue a corde pro
fluat,aut iecinore vt alii tenēt,nō excusat hec virtꝰnurritiua,ad sui ꝑmanē
tiā īfluxū ipius hepatis:vnde obstructa via īter ipꝫ & mēbra necessū est ipaꝫ
debili-

debilitari. & dato q̄ hūc calorem nr̄em duntaxat spūbus vitalibus suppedi tari credamus, quod est magis consonū. ad huc iecur bonam partē hēt i hoc ꝑpter dispōnem alimēti quod varie conditionatū, sic poterit alterare membra, sic enim in hiposarca. vt diximus, defficiunt mēbra ab vniōis opera, ob frigiditudinē cōmunicatā cotidie, ex tā cruda alimōia, ac scitum est alias ēt, spūbus nr̄ibus negatis. q̄ iecur principale dicitur, & non cocquus, ex crasi conseruata, in toto ob calorem sanguis. qd̄ pulchre Gal. tractatu de vene sectione in verbo, non solum cibus particul' animalis ex sanguine, verum permanentia caliditatis sm̄ naturā ex sanguine. q̄ aūt iecur istius sanguis sit fons, perspicuū est. quicquid Arist. dicat, cū igit̄ in omni aqua inter cutem sit pspicuū, ipsum iecur. Infortūari & debilitari, inde trūcatus influxus, aut ꝑ fecta materia suppeditabit̄, ex quo actus vnionis in membris defficit. & si ob necessitudinē, atractione non priuent̄, q̄ etiā vacuitate iuuat̄. sed ille defectus vnionis in hiposarca est in ōnibus mēbris, in aliis specieb⁹ in solis pedibus, nisi ex vna in aliam transire contingat. Sed tunc dubium est i manu, cum i ascite maius in radice sit damnū, quam in hiposarca, q̄re i ascite ille deffectus vniōis nō coicat̄ ōibus mēbris. item i aliqua specie, tm̄ abest vt pedes tumefiant, q̄ verius sit omnia membra arifieri, & gracilari. De primo dicimus, q̄ i iposarca multa copia crudi humoris transit ad omnia membra, q̄ debilitat vim nutritiuam. nec in ea, nō incōueniret magis defficere i pedibus ob causam dicendā. Ergo in ōnib⁹ pōt esse ille deffectus, natura nō multū despiciente transitum crudi humoris, q cum corpulent⁹ sit, iuicibilisq; a vi nutritiua, appositus manet mēbris, minori parte assimilata. seu cōuersa, inde tumor mollis in oībus membris. in ascite vero minus trāsit de corpulētā substantia, imo aliqñ sic obstruūt canales, vt arefiant membra. expulsa ergo aquositate versus cauitates dictas, quod transit, non sic eneruat vim nutritoriā, q̄ nō cōuertat̄, nisi i pedib⁹, in qbus ob distantiā a fōte caloris virt⁹ ipsa magis infirmat̄. Scis nāq̄ alias, modū quēdā cōpōnis esse positum in particulis, merito istius distātie. vt neruus cordis sit calidior carne pedis. deficiūt ergo pedes pre aliis ptīcul', ꝑpiō vitio q̄ magis distēt. Et si q̄ distāt membra magis afficiat̄, px imiorib⁹, & si eque, in priuatione in fluxus nr̄is, vti in supfluitatibus, alias habet videri. E si ea lex sit in pedibus, in dāno animalis vis, sicut nutritiue. nam man⁹ citius lāgescūt & fortius in paralesi, & si idem sit de sensu sicut de motu, nā sensus i pedib⁹ est vti stupor. & quare ex gratatiōe & titilatiōe i pedib⁹ magis afficiamur, & si id est ꝑpter viuati⁹ sētire, an ob miorē tractarionē. Vide scribētes alias. sat ē q̄ op⁹ allitiois ē cōe oī pticule, & eq̄le. mot⁹ vero ꝑpi⁹ crurib⁹, q̄a colūe & fulcimēta sūt corpis. Iu uatq; tumorē pedū, id inatio supfluitatū ad ptē inferiā. & q̄ crura nr̄ distētā sint i nobis, de motu musculorum. & si exerceant̄, facilius delabuntur, ma nuū vero exercitium cum sit organum organorū non parum iuuat, super-

fluorū

fluorum consuptioni. qd totu sic placuit serapioni capite. De hidropisi.ac si cotingat arefieri mebra reliqua.& pedes,etiam aliquē tumorē imoctū vi debis,ex vaporibus non resolutis. Alui aūtē fluor,qui peculiaris est huic pas sioni,& si multiplicem causā posset habere,abicimus opilationē miseraicarū,q̄ coiter cōducit ad fluxū chilosū sub rubeo quodā calore. venulē nāq; iste manus hepatis dicte,tantisp alterāt cibū,qui prohibitus transire educi tur sub inchoacta rubedine.sed credo morbum hunc esse diutinū,& nō huius tractatus. Ob quod & si ex sententia Gal. sucus ille imoret in dictis canalibus,non ex obstrutione siue a pāte calido.sed ex deffectu atractiue hepatis,& miseraicarū expulsionis,si ipsam habent.nec illa debilitas hepatis & si sit causa proxima fluxus,non aque inter cutem,nisi alteratiua ipsa defficeret,ex damno earū partiū proximarū ipsi hepati. accidit q; eam fluxibilitatē augeri,q chillus ibi imorans calore earū partiū corrūpit,& magis prorritat expulsiuam.cum.n.apostema fit in illis sedibus,ibi est exuperans caliditas,que corrūpit ipsum chillum,& ad acredinē prorritātē couertit. Potissime si inter gratilia intestina(ieiunum patiat) vbi vis expultrix sic excitata est,ob colere presentiam,vt merito ieiunū dicat. Colera.n. aut humores ad ipsius modum conuersi,maxime subducit ventrē. Ob qd inde signis febris pestile.prima.4.de fluxu ipso.primo dixit colere,& aliorū. Ergo memorare eorū q̄ dicta sunt,q in hac dispositione iecur nō est obstrutū,nec apostemate occupatū.& q chillus iste non transit ad epar,deffectu atractiue ipsius,& q gra uans canales sui presentia,& corruptus ex mora,prorritat vim expultricem. Qui fluxus & si vacuatio fit.& per consequens medicamē tum morbis deplenetudine,qualis ista erat passio,non aprobat ab Hip. q nec lenit dolorē,nec detumescit illo venter.nā non est inter prolat⁹,& ex apropiata materia,qualis solet p vmbilicum,aut testiculos ruptos,aliquādo emanare,aut a rtis benefitio educi,ex quo infero pro pratica. q meditāti hidropisim,si tuis iteratis vacuationibus non detumescat venter,q nō est curabilis. Signum est aggregari plus de humore,aut eum affectum esse confirmatum. Dixit autem dolorem ex lumbis,quia timpanites vt plurimum dolorosa est,& affligit partes etiam posteriores. Iuxta sententiam Hippo. quibus circa vmbilicum & dorsum dolores & non quiescūt farmatiis & aliis in hidropisicam transit.quare &c.

¶ Quibus a iecore aqua iter cutē incepit tussire quidē cupiditas est: sed nihil excreāt cōmentatione dignū:pedesq; intumescūt: ac venter nō deiicit nisi duraac pro necessitate:atq; etiam circa ventrē tumores fiūt qui modo in dextra parte:modo in sinistra consistunt:desinuntq;

GOMMENTVM GALENI.

Cupiditatē dixit hoc loco,p pēsionē quā quidē ad tussiēdū obtinēt,incitari vero ad accidēs sta tim desistūt īmmo tētātes initiū tussiēdi,ētem iecoris moles

moles insidient precordiis facit angustiam in pulmõe. Cum ergo sublimis reddatur affectio vere illius angustie ob quã inflãmatione laborans, decũbente ex capite materia afficitur, cupiunt tussire sperantes nocuã vacuãdo materiam, esse angustiam curaturos. Sed incipientes statim desinunt ob experientiam ipsam deducti in notitiam dispositionis exquisitiorem sentiẽtes q̃ temere sperauerint. Quinetiam natura ipsa per se infert tussim infarctiones expurgando pulmonis quanq̃ ipsi nequaq̃ tussire cogitemus, ita vt difficile sit sepenũero obsistere inhibereq; accẽs. Nunc igitur quãdo ob angustiam ad tussim egri veniunt frustra ceu auxiliaturam effectui naturalis facultatis nequaquã habentes ministerium continuo desinunt. Ergo ob hec propẽsiores ita affecti ad tussim reduntur, sed eos cito tale defficit munus ꝑpea ꝙ nihil dignũ, cõmentatione excreant. sed tantum q̃tũ ĩ asperam arteriam serosum tenueq; ex concepcaculis sanguinem continentibus serosum comprimit̃ in modum sudoris cuiusdã. igitur hoc pacto aqua inter cutem q de iecore existit, a prelatis interstinguitur, atq; etiam paucitate & ariditate deiectionum. Incitantur enim illi perpessis ipsis, vel itestinis vel actibus, per aquam vero inter cutem que de iecore existit, vtpote iperpessis his nec viriato alimento, neq; grauatis ab eo partibus (etenim bene valent) nec alui fluor infestat, manencq; diutius inibi reliquie alimẽti, que partim mittuntur ad intimã abdũis sedem, partim inflãmatione iecoris torrẽtur. Porro vniuersa cutis vtpote que de pituitoso sanguine nutriatur. intumescit, ꝙ si primas eam digito statim apparet caua. Sed paulopost ad pristinam reuenit conditionem nõ tamen statim ab initio similis acutus vertitur morb⁹ ita fieri solet. Sed pedes intumescunt primi quippe qui procul a caltissimis absunt partibus. tũ aũt subrepẽs accẽs circa ventrem omnem quoq; eam ipsam cõmittit affectionem. Itaq; si primas tumorem digito cauatur, ac velut foueam facit, tũ ãt paulo post ad pristinam remeat conditionẽ. Quod Hip. ait, atq; etiam circa ventrem tumores fiunt qui consistant desinãtq;. At vero fieri põt vt id quoq; dixerit de prima eorum genitura. Nam incipientes consistere sepenũero desistunt, ita vt videantur quedam integre destitisse, mox rursus subleuantur, & rursus pesistunt, & rursus subleuantur, procedẽte vero tempore permanent non insuper desistentes. Sane distant a prelatis qui infestant ex inani parte, eo ꝙ pressi cauentur pituosam habentes naturã, nec in super spiritu fluctuoso quemadmodum illi consistentes.

GLOSA.

Notificat in presentiarum Hip. aquã intercutẽ q̃ vitio iecoris orit̃ q̃ passio, vt ex Gal. 5. de locis affectis, hoc viscus vr ꝑcipalissimũ subiectum requirat, ex varis tamẽ causis ipsam poterit incurrere. credimus ergo in presenti, causam esse inflãmationẽ ĩ tali mẽbro, quia talis ꝑpius acutus morb⁹ dicit̃ ex Gal. ibi. cũ igit̃ talis affect⁹ succedat ad morbũ acutũ iecinoris de ꝑdicto senti

sétimus talia. Presertim cum talis inflãmatio habeat hec duo signa peculiaria, scilicet ventris stipticitatem & tusiculam, quam notificat per cupiditatem tusiendi, & nihil comentatione dignum expuũt. quia sicã est ea tusis. & oportet intelligere, talem esse cum perseuerantia, nam in affectib⁹ pectoris, in principio talis poterit esse, non obtemperante humore expulsioni, vt inferius. & tandẽ hec est tusis, quã ipse Gal. 5. de locis. vidit in infirmo medico. quẽ cũ glaucone visit rome. qui hepatis apostema patiebač, cum pleuresim pacti arbitrareč. in verbo tusim inquit paruam habes, & cũ quodã interuallo at sine screatibus. Notandũq; vlterius hanc tusiculam non esse eam, q̃ superueniens hidropicis desperet eos ex s̃nia aphoris. sed statim comitari potest ipsam aquã inter cutem tali sede oratam, quã quidẽ tusiculam. introduxit. vt dixi. litera per cupiditatẽ tusiendi, aut vt alia litera aiebat, ꝙ prouocent se infirmi ad tusiẽdum. quasi ex arbitrio id opereč, cũ tamẽ tusis nõ sit in manu nostra, imo est ille motus, vbi voluntas superat a nã. Est igič intelligendũ, ꝙ pars iecoris potissime curua seu gibosa tumefacta cõprimit septum transuersũ, qđ pulmonẽ grauat, ac aliqua fumosa q̃litas poterit transire ad pulmonẽ. vnde prouocač natura ad tusim ex tali malo sensu. nihilq; sic corpulentũ trãsiens, non reddit eam tusim humidã, aut screatibus plenã. quia igitur homo sentit pondus ea parte, & videt naturã excitari ad tusim surgit in adiutoriũ nãe, quasi arbitrio possit deponere sarcinam, cum autẽ videat vanum esse ipsius intentũ, non deposita sarcina humoris, nec aliquo ex creatu succedente, iterato abstinet: & si ex interualis a natura tantũ, iterũ concitetur ob dictã causam. ex quo hec iecoris affectio, vt magis stati enucleabič, in gibo tantum est. nã illius partis, tusicula est peculiare signũ, succedit autẽ, ex eo concusiõis motu, ex partibus adiacentibus ipsi pectori, aliquid ad eas sedes confluere, quod sub corpulẽta substãtia etiã educič, sed cũ non sit ex propia radice morbi, non alleuiat, nec ĩfirmis satisfacit: vt se ad tusim prouocent in adminiculũ nature, ĩ quo habet similitudinẽ, illa s̃nia Hip quibus in febri, sitis. tusis parua, natura aut arte prouocata, lenit sitim. s. confluentibus humiditatibus roridis & pituitosis, que calorem aridũ mitigent ex quo semper cũ benigna reuerentia, non multũ absentio sentẽtie Gal. qui vellit in hoc proposito. eam cupiditatẽ tusiendi, ac vanũ laborẽ. terminari ad stilicida ex capite, q̃ fiuant ob calorẽ inflãmatiõis disoluentẽ & eliquãtẽ nam taĺr expelendo, ea occasione, non esset tusis sic sica & screatibus priuata nam ipse. 3. de vulgarib⁹ morbis libro in cotõ de pithione. habet, ꝙ nõ existẽte affectu pleuresis aut pulmonis posse, esse notabilem excreationẽ. materia ex aliis sedibus deriuata. item cum homines hui⁹ seculi humidi sint cerebri, sepe in febribus ob eliquationem, notabiles concitantur tuses in quo proposito, singulariter gentilis in prima terti ait ꝙ & si dolori capitis in iuncto cataro. super sedendum est a repeusinis. considerandum tamẽ est in tempo-

ribus nostris,ob fluorẽ a capite propesemper eẽ quosdam cataros, ad quos si aduertas,posposito dolore.forsam acuta passio transiret ad frenesim. Ob quod,ea tusis posset esse sat corpulenta,sed non viso iuuamẽto ipsius ab ipsis infirmis,in affe ctibus iecinoris,sistitur ab ea cura & cupiditate trusiendi sic ꝙ Gal. isto modo est intelligendus. Sed procedamus ad aliam notã isti⁹ passiõis,scilicet ventrisconstipationem, vt nihil deiciat,nisi durum & cũ angustia & necessitate. Nam Hippo.in.3.de morbis vulgaribus libro de.hermocrate ait.aluus torrida & copiosa,& Gale.in eo cotõ sentit hermocratem habuisse inflãmationẽ in iecinore.ergo quãr in presenti est eiectio durissima & truncata. Respondeo ꝙ hoc apostema quod aqua inter cutẽ comitata est,erat in gibo,vt ex trificula notaui,nã si in caua parte esset,seu in sima ipsius,obstructis venis,per quas chillus ipse digeritur,regurgitans,vẽtrem humidũ rederet,& sic Gal.de hermocrate in caua parte sentiuit esse inflamationem.cum vero in giba parte est,non prohibetur ille transitus,ac suo calore exicans feces vehementius,ex fucato chillo vt admodum caprini stercoris deiiciatur,scis enim expultricem vim iuuari humiditate.ob quod intestina quibusdã glandulis super quibus rotãt humefiũt. Cuius consũptio non est exigua causa stipticitatis vẽtris.16.terti.cap.de colica,iliud.n.genus carnium propensum est ad conseruandũ humorẽ.quid ergo continget ex cõtrariis causis? verum extat ꝙ quacunq; parte ea affectio sit, si iecur deficiat non inconuenit ipsa cõtentoria vi infirma,mollẽ reddi ventrẽ. Sed si hec siccitas ventris sit detestabilis in hoc affectu,an fluxibilitas melior? breuiter diseramus,nam Aui.cap.propio.inuit,ꝙ natura sica melior est, quã ipsa lenis,dic.ꝙ & si istius propositi non sit discutere illud,per viam cause,lenitas est melior,q̃a aliquid de causa morbi consumitur,per viam a ũt signi,sicitas est melior,quia non significat tantã in hepate deffectionẽ,nec obstructionẽ, posses dicere specialius,ꝙ in ea q̃ oriẽ ex locis vacuis,sicitas est bonũ signũ .s.moderatio fluxibilitatis.& in hac (moderata lenitas) quia vtrunq; , passionem esse debilem,significat. Quod autem in litera additur, vt in vẽtre tumores accidant modo in dextra,mõ in sinistra consistentes. desinentes q; maius dubiũ,habet quod satis cõstat,ex varia expõne quam huic passui ad aptat Gal.in cotõ. Et in primis,non esse intelligendũ de tumore consistente in iecinore,clarum extat,cũ imobilis sit.nec sinistra inueniretur nisi permutatus ad lienem,nec iterato desinẽret.est igitur ille tumor i ventre aparens, & si ex Aui.in cap.propio.primo in calce,alie partes possẽt primo inflari ; i verbo,quod de ipso primo inflat,an sit femur,an dorsum,quod tamen non bis non pugnat,modo in sinistra,modo in dextra,prout illa aquositas imixta spũi flatuoso,huc aut illuc distribuitur.cõsistũt , desinuntq; illi tumores,illis humiditatibus ex vna parte in aliam permutatis,ac in parte, cõsuptis illis humiditatibus ex calore ipsarum partium,nã ee regiones aut ex se

aut ex vicinio calide sunt, ob quod ea inflacio celerius, et permanentius vi situr in pedibus. Gal. autē in cōtō hanc consistentiā tumoris, ipsiusq̧ defini tionē, nō omnimodā absolutionē. sed deliticentiā manufactā, vt definiāt cō presi manu, iterūq̧ insurgat, suo impetui derelicti. Ego aūt nō dedignarer credere, posse oio euanescere, ex dicto quodā A ui. in proprio cap. q̄ huic morbo cum gignitur sint ordines insolutione ventris, & cōstipacione. ergo eo tēpore quo cōstipantur, nec mirū q̄ ille tumor qua parte vis cōsistat vē tris, appareat ex presentia materie, cū vero succedit periodus fluxibilitatis, iterū detumescat, & possit esse sub hac consideracione, singulare discrimē ad aquā intercutē ortā exinani loco, & ex iecinore. q̄ ex ea q̄ oritur exina ni loco, non detumescat venter cum fluxu. imo tumor semper consistat, vt sis memor. illius quod dixit in calce textus precedentis, nec molliens vētrē. nā cū ille fluxus sit diutinus ex tali obstruciōe, nō euacuat priuatā materiā. Posser etiā hec litera. de his tumoribus consistentibus & desinentibus. iusta hanc consideracionē intelligi, q̄ de omni specie hidropisis intelligat Hip. vt supra excitauim9, & q̄. cū ex lūbis & aliis sedibus, a iecinore, proter ipsū non sic esse lesum, oriatur hiposarca, que fit ipso minus offenso. ex iecinore autem oritur asclites & timpanites, si priuatim sit affectū, ergo suddit mo do, differenciā, q̄ est, q̄ tumor que in pedibus ventre ac ceteris partibus in hiposarca videtur, est cōstans, & non reuertitur pressus, quia ibi non est fo mentū caloris, aut spūs flatuosus, que ad instat fermenti iterū concutiāt ma sam, & subleuet, in asclice autē, & timpanite, secus cōtingit, nā tumor in vē tre consistit, & definit presus, iterū pullulat, quia iste partes sunt calidiores & est spiritus flatuosus, que impetū faciat in eū tumore presso, saltus aut. se ctigationis. qui sensus est satis subtilis, & si libet, ipsum accipe, & si desistere omnino eū tumorē, & reuertere, iusta id quod dixim9, forsan, sit magis ad mentē Hip. quare. &c.

¶ Si caput: man9: ac pedes frigidi sūt vētre: costisq̧ calētibus malū est.
GAL. Per morbos diutinos potissimū hyeme & senibus nō solū per in cursiones febriū quas noiant accessiones, sed etiā ex intermissionibus nihil mirū videri debet extremas corporis partis refregerari quippe q̄ carne vacāt ex natura lōgeq̧ sunt a visceribus posite. Verū hoc libro neq̄q̄ agit de mor bis diutinis. Itaq̧ per morbos acutos tales refrigerant partes (ppe dixerī) perper affectionē cōtrariā illi q̄ per morbos diutinos tale accñs infert. Per illos enim calor natiuus pre debilitate neq̄q̄ permeat ad extremas corporis partes, in morbis vero acutis pter inflamatiōis magnitudinē in visceribus fatigātis parū sanguis in oē pmeat corp9, plurimū vero eius in parte affe cta inflāmatione includitur, & ob eā rē medie corpis partes q̄ sunt thorax ac venter admodū calēt. At vero per morbos acutos interdū accessio cū ri gore prehendēs: aut frigora non solū extremas corporis ptes, sȝ ēt cutē circa

costas ac ventrē frigidū reddit. Id igitur circa viscera vitiū non ostēdit, s; vbi permanentibus partibus circa costas ac ventrē calidis aut etiā calidioribus quā soleāt ex natura sūme refrigerant corpis partes in visceribus magnitudo significatur inflāmationis, ac forte melius est intelligere vētre ac costis calēribus ira dictū vt planus calefiat q̄ dū haberēt per nām. Ceterū vt lypirias febris noīe relegetur ad hoc genus cuius perspicuū est. GLOSA.

SEntentia huius canonis, est sñia ipsius autoris, & Gal. mile locis. in. 3. de morbis vulgaribus frequentissime, de eis q̄ perierunt. Et in. 7. A pho. in principio, & in 4. aph. cotō. 48. hec autē sententia in presentiarū videtur tēperata magis, cum in fine textus dicat malū, in aliis vero locis letale. Vnū tamen aduertēdum pro introductione hoc loco de acutis morbis illuisse aliis vero protulisse, quia ex prefactiōe huius opis copertum est. has sñias in acutis dūtaxat intelligi. Oportet deinde notare in hoc affectu inueniri simul frigus & calorē, sed licet pro eodē tempore, non tamen sup eisdē partibus, sed calorē intus, frigus vero extra, interius aūt circa ventrē & costas. exprima ponderatione linquitur, ꝙ & si ad instar opressi ignis sub magna molle lignorum, videamus calorē in extremis defficere & ocultari, interioraq; ardeāt, & inde vrgētessima sitis in iniciis paroxismorū: nō inde turbamur. id enim consequitur condicionē illius hore, vt alias habet videri hanc aūt vtriusq; qualitatis miscellā gal. illis locis, & tercio simpliciū. sub exēplo liparie introduxit, qđ sonat pigue: etiā iusta ipsum aris. 8. par. preb. 8. nā ita hi vt pingues affliguntur & sic l; generali uomine: omnē talem varietatē liparie discriptio ambiat: speciati vero, si intus calor, extra vero frigus sit. q̄ dispō & si pluresocasiones habeat, videndū. prima. 4. c. de liparia. in pñti vero duntaxat verificatur in hac pniciosa dispōne porissime apostemosa. Sed si vice versa posset iteligi, hoc indiciū, vt pessimū sit in acutis. interi⁹ algere, exterius vero estuare, breuiter apperiamus. dic ꝙ id si accidit, in ꝑpinquis morti est p̄e. vbi calor nō gubernatus ab anima, suā inclinationē imitatus, deserit sedes interiores, & ad extra inclinat, ob qđ defūcti subito exterius calidissimi visunt. iusta quod A ui. in. 2. 4. cap. 43. & 48. dixit. exit⁹ vaporis calidi excute cū anhelitu frigido est significatio perniciosa, & nō fit nisi quia caliditas cordis finita est. Sed exteriora magis incēsa esse interioribus laudabile est (nā pestifera febris vice versa quieta est exterius, intus inflamās & cōturbās. p^a. 4.) cū in potēciā nature, in expulsione calidi preter naturā a sedibus nobilibus versus ignobiles dicat. quod fuit in mēte A ui. p^a. 4. cum discriberet declinationē paroxismi. & alleuiatur tunc caliditas caloris oculti, scil; nīis interioris, proter expulsionē extranei ad exteriora, qđ etiā fuit in mente Hip. versus finē primi de vict⁹ ratiōe in acutis in verbo. cum calor ad pedes decenderit. Sed in his fradulēris morbis, nō contingit interiora esse magis tepida exterioribus, sed vice versa, ꝙ si cōtigat simul

intus & extra frigore, etiã pessimũ signũ est, potissime difficiente virtute. iusta sniam Hip. in quarta Apho. in febre nõ difficiente, si rigor incẽderit: defficiente iã virtute. id pessimũ signum est. & in primo incursu febrium fradulentarum, talis extremorum frigiditudo accidit. quod est satis pnicio sum, vt inferius videbit de mente Gal. preterita nãq natura, ex pñtia tãti inimici, aduocat ad se sanguinẽ & spũs: tanquã satellites quibus propugnet morbo. His enim duobus instrumentis vtitur natura, ad oia incomada fu ganda, & si incaute aliquando vtatur eis totũ videndum cõmẽto illius in. 5. Aph. quibus corrupturę sunt fetus, & sic in pleureticis pniciosis frequenter visitẽ. Tetigit autẽ textus, loca calida esse costas & ventrẽ, aut q partes cordis, ideo magis estuent, qd in regione costarũ est. aut q supra de apãtibus iliorũ, & ventris mentionẽ fecit, q sint apãta sub costis mendosis, ac in vẽtre: ad partẽ autẽ apostemosam congregatur caliditas. tum proter dolorẽ 2. de diff. febri, in fine videndũ. ad instar ventose. 7. aph. cotõ. 1. itẽ & maior flãma rapit minorẽ. ibi ergo vnita flãma estuat, & incendit partes quas cõtingit, & exteriora frigida apparẽt. non ob defectũ calidi, vti in senib⁹, nec ob frigiditudinẽ aeris vti in hieme. sed qa nõ distribuit calor intus retẽt⁹. Sed de mẽbris exterioribus, q̃ magis frigiditudine ocupãtur, pedes & manus narrauit, q distãcia sint magis a fõte caloris. & supra de hoc sermo fuit. Sed cõsideratiõe dignũ est, vnde caput frigeat: cũ sepe frenesis cõmittetur hos affect⁹, calorq per interiores vias, sursum saliat: nisi esset q caput mẽbrũ suate natura frigidũ est, exangue, & tale, suo fini sic necessariũ. Visitat ũ ab aere omni parte. nares autẽ & aures quã obnoxie sint infrigidari, supra habuisti. Sic Aui. prima. 4. cap. 5. trac. 1. de somno in pricipio paroxismorũ. & cerebri frigiditudo ad id iuuat. si autẽ ratio conturbetur, nõ negam⁹, frigiditudinẽ vinci, ex acquisicia flãma. Notandũ vltimo q in calore earum partiũ interiorũ, sũt gradus & ita penes illũ, in presagiẽdo est diuersitas. nã pter incẽdiũ magnũ, apãtis magnitudinẽ significauimus, potissime si sitis estuosa correspõdeat, q̃ est vnicũ & validũ signũ, super magnitudie apãtis. & acutorum morborũ. 3. de morbis vulgaribus. a qbus sic magnis apãtibus, raro cotingit euadere. in. 5. de locis affectis, &. 3. de crisi. potissime si virt⁹ nõ constet. quia. 10. de morbis curandis. vnica spes est talia pacientibus: virtutis robur, & quia ex dictis Hip. in. 4. Apho. canone citato colligebatur, apãta esse magna, ideo dixit letale. dixit enim si sitim clamosam habeant: hic vero & in. 7. Apho. non sic explicans talem abscessus magnitudinem, dixit malum. quare. &c.

Optimũ vero est si corpus omne eque calidũũ molleq3 est. SAL.

Cum deterrimã predixisset conditionẽ morbi quotiẽs mediis corporis calefactis partibus refrigerent partes extreme, hoc loco exponit optimã in nobis in que corpus omne calidũ & itẽ eque molle est, eteni verbũ eque

cōe vtrisq; existit. Igitur eque calidum corpus omne est in febrib⁹ ardētissimis, sed mordens & siccum per eiusmodi affectiones haud quaq̄ molle apparet, ꝙ si molle pariter & calidū eq̄ si optimā indicat corporis affectionē.

GLOSA.

Corpus eque calidum esse, sane oportet intelligas. nā neq; in statu nr̄i aut contra naturā, id reperire est pr̄e. diuersa enī est mensura caloris in variis mēbris nr̄is, super qua rotatur contra naturā caliditas. Senntit ergo omne corpus eque calidū, priuacioē illius diuersitatis, quā supra detestat⁹ est, ꝙ simul esset calor & frigus, quā miscellā, inequalitatē solēt medici appellare, vt Gal. in libelo de tpibus particularibus. potius quā equalitatē. sed cū ex de testatione prioris inequalitatis, erat nobis comēdata ista equalitas potissime ꝙ talis sit Hip. stillus, vt ex vna cōclusioē, opposita intelligatur. aliqualis nugacio poterat obici contra ipsum autorem. ob q̄d simul adiecit esse comendabile, corpus esse eq̄ calidū & eque, molle verbū enī eq̄, vtriq; preponi debet, ex Gal. in cōtō. nā & si ista equalitas caloris reddat corp⁹ tutum, & declaret ipsum imune ab apāte magno visceris: nō tamen oīs dispō libera ab apāte, secura est. Cum acutissime febres per se, infensissimi sunt morbi, in quibus corp⁹ intus & extra cōburi aliqn̄ percipit. Si tamē addas eque molle, vtriusq; corpus redditur expers, nam ob sicitatē cutis exustā a igne scintilante: non redditur corpus eque molle, est enī mollicies humiditati finitima: videndū primo de temperamentis &. 5. de sanitate tuēda. quā etiam mollicié, vltra dispōnem cutis, in tēperatura qualitatū passiuarū. licitū est intelligas, in condicione caloris, vt & si corpus totū plane molle & calidū sit, nō sub febre sit acri sic incēsa, vt tactum mordeat. scis enī primo de diff. febre de mente hip. (& prima. 4. tract. 2. cap. 1. verbo in sunt febrib⁹ accidētia sicut quantitas & q̄litas caloris ipsarū magnitudinē indicancia) esse quandā diff. & si nō variet speciē penes modū caloris. vult ergo Hip. bonum est, totum corpus eque calidū esse, vt non sit affectū apostemose. & si duntaxat febrilis fuerit, non sit ingentessimi caloris, sed mollis & grati.

Posses intelligere textum. secundum aliā cōsideratione, vt per corpus eq̄ molle certificetur: nullam esse tensionē apostemosam, nec supra nec subtus ventrē. & per ipsum esse eque calidū. non esse febrē fradulentam. ad instar pestilēcialis, que quieta exterius, intus cruciet hominē. ergo comertio amborū, certi sumus, corpus & si febriat, esse sub bona conditione. quare. &c.

¶ Qui dolore vexatur: facile cōuertatur: sitq; resurgēdo leuis oportet.

GAL. Sūma totius presagitionis in morituris cōualiturisq; est, quoties vis egrotationis cū egri facultate cōferat. Si enim morbus vehemētior est eger oīno morietur, si debilior q̄ egri facultas, haud quaquā morietur; vbi nihil cōmittatur. Hanc vero summā ipse scripsit per sn̄iam cuius initiū est. Colligendū etiā est an eger possit eō victu quē preceperis durare ad cōsistendi.

stendi vigorem vsq; egrotationis. Hec ergo summa presagitiois habetur. Cęterum cum tres secundũ genus vires ex triplici pendeant origine cerebro, corde, iecore per earum ministeria firmitas atq; infirmitas cognoscit. Precipua vero cerebri ministeria sunt meminisse ac cogitare, subseruientia vero sentire & moueri sm desiderium. Cordis vero mot⁹ arteriarũ, iecoris vero gñatio sanguis & humorũ. itaq; cum presensionis contẽplatio in hec diuidat capita quodcũq; signum est ab Hippo. dictũ, considerandũ quo genere collocetur, velut nunc vt facile vertatur eger, atq; resurgendo leuis appareat. Hec enim signa sunt facultatis corpus secundum desiderium cõmouentis. Ceterum constat vt in presens nequaq̃ intersit dicere sm desideriũ aut appetitũ, aut volũtatẽ. Ad hunc modum supra de cubantis habitu dictum est in dictione, cuius tale est principium. Cubãtem offendi egrũ op; Indicatur enim vt talis cubantis habitus queadmodum etiam accliuis fiat fungentibus officio muscul, quem solent firmium nominare. Sed de eo libro de mutu musculorum fusius dictum iam est. Itaq; perhibuit Diocles vt animalium corpora consistant, ex eo q fert fertur q;, feret facultas, corp⁹ fertur. Ergo queadmodũ ferentes onera, aut grauati ab eis vis mouentur, aut si leuius appareat onus innocue ferunt. ita facultas, si enim superst, faci le corporis onus fert, vt haudquaq̃ mouendo offendatur. Si deest vtpote grauata, vis subleuat corporis partes.

GLOSA.

Plus mihi placet antiqua litera, cum de dolore mentionem nõ faciat, nam in presentia grauis doloris, non posse leuiter surgere, & latera comutare, nihil mirũ, verum est q laudabile satis est, si contempto dolore, leuiter se habeat in motibus suis. sunt. n. quippiã sic pressi dolore, q nondũ se mouere, sed aliquem per domũ incedere: non sinant. Ergo nõ facta mentiõe de dolore, fusius per hũc textũ psagiem⁹, i õni morbo acuto. in quo nõ repẽte latera comutare, significat esse sine angustia ipsum infirmũ, qua infirmus oi acubitu ledit, & inde cogitur repente latera comutare, sed supra de hoc habuisti. estq; signum, sic non vri hominẽ, vt supportet tantis per sup vno laterum cubare. Aut modeste. & non cũ labore & difficultate se mouere. q noua litera inuit. scilicet facile conuertat. sed id notandũ est q etiam cum resurgit, notat, sit leuis. non q infirmi ad localem motũ inclinẽt. nec ex eo fatigent. videndum in secunda apho. i cotõ. 28. Sed ob aliquas intentiones resurgũt, puta proter sterni lectũ, ad assellam, ad comedendum, i quo si leues sibi sint, & sine difficultate id faciãt, sũme laudabile est. Procedẽdo ergo ad cãm litere. Notandũ est q infirmi in lecto iacentes, si rationem habeãt ico lumẽ, cũ fatigent ex diutina & pmanẽti figura vna cubãdi, inuitant muta re figuram. Quod aũt lasset mẽbrum diu existens sub vna figura, est clarũ expimentum nictẽti tenere verbi cã manus sub vna figura, & si vna magis

alia fatiget,de motu musculo,& 3.de morbis vulgari,q plures in vna figura laborent musculi-siue illa lasitudo sit spiritibus resolutis ex maiori vnione,vel ex alia causa alias declaranda. Ob quod moses cũ manus haberet erectas durãte prelio.vt hebrei vincerẽt,fatigatus q graues ipsas haberet,famulũ vocauit coadiutorẽ ponderis. Quod etiã confirmatur ex solone probleuma.ob quid ex incessu in planicie magis fatigemur,& alterius.vt quid itinerantes comutamus pedes super equorũ ceruices.oĩa nãq hec testimonia predicant:q figura oposita est vti medicamentũ,ad pristinũ laborem,que cum ita sint,iustum est infirmos tẽtare laterũ cõmutacionẽ, & id iuuat per viã cause,ne ex reflexione viantur.ac in tempore sudoris.nã pars cõstricta minus sudat.2,4.in cap.67. Sed per viã signi, id valde comẽdabile est, de quo noster textus.in quo notantur duo,scil; robur ipsius facultatis motiue,ac obedientia ipsius instrumẽti.bene enim dicebat diocles.nos cõstare ex ferẽte & de lacto,ferẽs enim est ipsa anima cũ calore naturali,de lactum vero est ipsum corpus.quod cum terreũ sit renitentiam infert ipsi facultati mouenti. Sic dicebat sapiẽs:corpus qd corrũpit' agrauat animã & terrena inabitacio.&c.proter qd sic corpora defunctorũ grauitant,q iumenta fatigent,ac nauigia,ex opinione vulgi:ita & corpus viuũ q ab vno facile baiulatur,ipsum defũctũ vix a quatuor vehitur. Iusta quod cũ sale respondidit quidã nobilis cordatus,cuidã regi querenti,qui numerus expugnatorum sufficeret ad expugnandã ciuitatẽ quãdam, dixit enim,video mi domine q hominẽ vnũ defunctũ vix quatuor homines.extra propiã domũ trahũt quãto magis viuũ,qui nictitur propiã tutari domũ,oportet ergo exercitũ esse ad minus quadruplũ,ad ciuium numerũ. Iusta hanc resistenciam q̃ est delacti,ad defferens.est subtilissima sentẽtia, q animalia mocta p vacuũ (si daret' per possibile) successiue mouerent',ex ista resistencia intrinseca.de inanimatis vollunt illud;sed de omnibus tenetur cõiter, ex impossibilitate terminorũ a quo & ad quẽ.alias hoc videndũ. Quanto ergo grauescit corpus aut tabescit virtus,tanto difficilius vertitur corpus.ob quod senes,etiã facile põdus, ferre nequeãt.ob quod etiã, supellectilẽ in nocte supra se grauiter tolerant.eadẽ collacione robusti superãtur expõdere magno, qui aut se mouere non valeãt aut inequales & pigros passus ad instar senuum habeant. Iusta id virgili gradu properabat anili. Si ergo in motu,cum ipsum intentant,corpus sentitur preleue,virtutis mouentis robur innotescit.que valeat etiã corpus humorib9 plenũ superare. q̃ oĩa supra eo textu. bonũ est egrum cubatem .&c.explicata fuere. Gal.autem in presenti cotõ de robore huius motiue facultatis, laudes pertracturus, introduxit,qualiter corpus triplici facultate regitur,more medico,scil; animali pendenti a cerebro, vitali a corde,naturali a iecinore.nobis autem in presenti non attinet dicere, qualiter in re virtus vitalis,sit nr̃is,& qualiter in corde talis, sit ea pricipalis

concoctrix q̃ spūs generat, & inde distribuit per motū arteriarū ad ipsa mē bra, & qualiter solū dicatur vitalis ab effectu, quia hic calor est adminiculū, quo anima informat & mēbris conseruatur, quod vita est, & inde vitalis. qualiter autem his tribus facultatibus regat̄ corp⁹ sanū, & infirmū, & qualiter ex suis actibus ipsarū robur inotescat, & qua magis egeant infirmi robustiori, Gal. optime. 9. de morbis curandis ac aliis locis. totū autē hoc q̄d Gal. sentit in cotō, conducit valde ad artem presagiendi in certificando de infirmi valetudine, aut sinistro exitu, nam tota ratio est. collatis viribus nature ad morbum, certificari, quod ipsorum vincat, na ipso dicēte libello de constitutione artis medicatiue, attendit. n. medicus in duobus scilicet cōtra pugnantibus, egritudine scilicet, & natura. Primo ergo presagium consequ ris de salute aut morte, cognoscendo fortiorē. de inde spatium victorie, cognoscendo quanto alterum altero fortius sit, & multa pulchra ibi dicit q̄ pte vide, &. 3. huius reppetent. quod totum monuit Hip. in prima aph. & ii ad congrue cibandū, in cano. contemplari igitur op₃. Laudam⁹ q₃ satis Thadeum in presenti. qui distribuit iurisditionē horum signorū sūptorū ex trib⁹ facultatibus, hoc modo. nam ex facultate animali sunt manifestiora, a vitali certiora, a naturali fideliora & permanentia magis. coctio. n. non sic cambiat̄, vt pulsus, introducit vltetī⁹ ille doctor. q₃ hec intentio Gal. in presenti cotō videat̄ excusabilis, nam si morbus habet maiorem proportionē ad virtutē, vana est curatio. Si autē virtus, cum ipsa preualet morbo, nō eget medicaminum auxilio. primo de locis affectis. simile exēplum trufatores conducunt, dānantes pietatem q̄ animab⁹ traslatis ex hoc euo fit, quasi vellint gloriosis frusta fieri, damnatis inutiliter. existentibus vero ī purgatorio suf ficiat temporis tractus. ve illis. Respondemus ergo vt bene Thade⁹, q₃ dominium nature, aut morbi est duplex, quodam absolutum, & tunc ars medica excusari poterit. aliud est condicionatū, sicut in simili, in sacra scriptura dicitur, de p̄phetia q₃ duplex sit, quedā cominationis & altera predistinatiōis. q̄ cominationis est, potest variari, ne, ꝯ inde mendax dicitur propheta. vti de niniue in diebus ione prophete. sed q̄ predistinatiōis est, est inuariabilis, vti de predistinatis habet videri apud dominos theologos, quibus nos semper summittim⁹ si catholice sentiant. Ergo in tali dominio morbi aut virtutis cōdicionato, ingreditur nostre artis potestas, quod totū satis bene, & si ex Gal. sup̄tmū ab Auerroi collig. 7. cap. 31. sic ait (cum dominio absoluto morbi, et iuuāte medico non fit euasio) nisi inferalibus cōp̄lōnibus cōtingāt mōstra ī hac arte sicut in natura. ī dominio vero absoluto nature, excusat̄ hec ars, in dominio vero medio, potestas ac dignitas huius artis clarescit. vt mortales salubres reddat, vt salubres celerius & sine querimonia terminentur. q̄re &c

Si corpus oē graue est :7 itē manus ac pedes maiori cū periculo est.

COMMETVM GALENI.

Aggredienti moueri secundū desiderium grauitas partium cōspicua red ditur, crurium quidē dum surgere & ambulare, aut etiam omnino transferre cubando eger tētet. Pari modo manuum dum capere aliquid ac dimittere, necnō transferre tentet. Similirōne ceruicis ac spine, dum commutare corporis habitū experiatur. Itaq; grauitas partium maximū inditiū precipuūq; debilitatis facultatis habetur non cuiuslibet, vt antea est proditum, Sed eius que in musculis ac neruis tm̄mō est.

GLOSA.

In artificiosus censebit Hip. cum manus & crura, a corporis dicerperit ratione. potissime q̄ manus, brachiū comprehēdat. vt est videre libro primo de vsu partiū, sub nomine manus magne & ita, de facto, in textu itelligitur, vt ex crurium cōtēplatione licet colligere. Si ergo corpus graue sit, sat necessario intelligit de crurib⁹ & manibus. nisi soluamus obiectū. prio, de mēte Arist. 3. de historia animaliū cap. 4. sol ū id corpus dicit̄ propie & sue partes, corporis partes, per quarū amissione & deffectum, necesse est animal perire, tale est truncus a capite vsq; ad fundū, per quē excrementa deiciunt. Potest. n. homo absq; cruribus & brachiis, vita nō periclitante conseruari. & qd amplius est, quippiā eligunt aut procurāt eos deffectus, ad luchrandū panē. O miserā conditionē. id autē qd diximus. fuit necessū aris. fateri, nā cū po suisset cor in medio corporis, & ab ipso ad plantas pedum esset longe maior distantia, soluit ipsum cor medio corporis situm esse, crura eni. non sunt propie corpus. vnde alia consideratione, non pugnat vmbilicum poni partem in medio corporis constitutā, ob quod iherusale; dicitur apud aliquos vmbilicus terre, eo q̄ credat̄ esse in medio terre. Iusta. id. operatus est dominus salutem in medio terre. ibi enim fuit redēptum humanū gen⁹ passione piissimi iesu, hāc ergo analogia posses excusare Hip. Sed medice magis textū pertractando dicam⁹, crura & manus a corpore decerpisse ꝑpter aliquot rationes. resumentes iterū eā dioclis sniam, q̄ cōstēt corpora humana ex ferēte & delacto. Si ergo ipsum corpus graue sentiat, cum intētat motū quis, quanto comēdabatur rextu precedenti leuiter comutare latera, & facile verti, tanto nunc detestat̄ eam grauitatem. & renitētiam ad motū, qa publicum deffectum in virtute motiua que musculis residet, significat, ac ipsorū spuū; tū vitaliū. tū animalium. nā cum anima in se non debilitet̄, in erroribus de anima primo, si infirmat̄, id est deffectu instrumenti, hoc est istius caloris nr̄is. vide quā faciles sint nobis motus i flore etatis cōstitutis, quā difficiles senibus. quanta alacritate moueamur & potentia, reffecti de cibo, quam graui & pigri cū sumus famelici, totū id, q̄ moles terrea corporis nō leuigat, nisi ob copiam caloris. ignis est. n. qui aleuiat corpus prima pri. doc. de elementis, vide conualescentes etiam iuuenes qualiter vix baculo sustineantur, vt incedere possent, vide Heliam exanimē fere, & sumpto eo cibo

& potu, quanta firmitudine ambulauit usq; ad môtem domini, omnia ista conducunt, vim motiuam in suis instrumentis, significari infirmã, cum corpus graue & ponderosum sentitur. si quis intentet motũ. Ergo cum textus primo de corpore mentionem fecit, alludit ad precedentem textum. vbi dixit. facile conuertatur. hic autem non est superfluus in opposita conclusiõe, que ex opposita sub infertur, quia aliquid vtile addit, puta de crutib9 & brachiis, aut manib9, quia aliquãdo opus est ipsis infirmis ob aliq necessitudinẽ, manus mouere ad scalpendũ, coperiendũ se, itidẽ & tetrahere cruta. nulla facta experientia de grauitate trunci. hoc est corporis, tunc igiẽ certificamur id esse satis malũ, potissime cum ille pticule vacent dolore, aut tumore. qbus phibite, nõ est magni mom̃eti. Ergõ si simil̃ expiamur corpus graue sentiri, itidẽ & istas ptes, timẽdũ est. Sed id qđ demu; addit in litera (maiori cũ piculo est) solicitat mẽtẽ, cũ sit verbu; cõpatiõis. dic primo q magis timẽdũ est, si simul cu; imobilitate trunci sicut in lithargia, etiã cruta & man9 graues habeat. dic & melius q seorsum, si quippiã infirmus habeat iu cruribus, & manibus, ad motu; magnã difficultatẽ, cum maiori piculo est, q si id cetnas, in reliquo corporis, q cũ manus sit organum organorũ; sic agile & ad oẽs vsus prõptissima. cum crura sint corporis colune & fulcimentũ. & natura pstet vi pticulis iuxta finẽ, & egeant hec membra tanto virtutis robore & copia spuũm. si cum hoc, defficiunt in motu, & male obtemperent virtuti momenti, nõ absq; magna causa est, & ideo maiori cũ piculo est. quare &c.

¶ Si corpus a deo graue est: vt vngues quoq; ac digiti liuidi sint: expectanda mors continuo est.

COMMENTVM GALENI

Diximus alio loco quo nam modo gubernantes animal vires simul intereant, & vt animal prorsus viuat quo ad queuis earum seruetur. Cum ergo dixerit Hippo. languentis inditium facultatis, de q̃ musculi mouentur, addit alia extincte facultatis propia inditia, q̃ de corde emanat, & ob eam rem non simpliciter ait liuiditatem grauitati partium accidentem idicare mortem, sed continuo & sine vlla cunctatione propterea q vtriusq; intermortue signa appareant facultatis.

GLOSA.

Hic est textus, quem in prefatione citauimus, vt primum modum diuide di hos libros, non aceptaremus. est namq; hoc inditium super virtute vitali, cuius omnimodus deffectus certificatur in presentiarum, per liuorem vngium ac digitorum. que si deffici at, quid dubitari potest: q mors continuo expectanda sit, cum priuatione vite succedat mors, facultas autem vitalis est q̃ animam in membris conseruat. Sed in duobus discrepat hec litera nostra. Ab antiqua. tum q repperit corporis grauitatem, de quo visum fuit. Vt virtuti animali cadenti succedat publicus deffectus

in vi

in vitali.& constat alias, vitalem presuponi motiue,& posse esse in mẽbris cum notabili deffectu motiue, licet in aliquo mẽbro dicant ad conuertẽciã puta in inspiratione. discrepat quoq; q in hac litera de liuido tantũ colore mentio fiat, in priori vero de miscela cum viridi colore. sed vtriq; satisfacie mus. Primo ergo abiciamus. digitorũ & vnguiũ liuorẽ, qui in accetione paroxismorũ, in hieme, in senibus. in sincopi. nam oĩa talia accidentaria sunt, aut extra acutos morbos, de quibus hic intẽdimus. que omnia forsam exci piuntur in textu, quãdoq; dem hũc liuorem corporis, grauedini dixit côiun gi, vbi iam corpus haberi a morbo significat. Dubitat ergo pro maiori lu ce. quando in textu precedenti manũ & crurium grauedinem vituperarit& ipsam hoc textu reppetat, si ipse liuor qui vngibus digitisq; apparet, etiã manibus & pedibus accomodãdus sit, ego crederem, & si id tolerabile sit, dũ taxat ad manus conducendũ. eo q offerunt in propatulo ipsi medico tãgẽ ti pulsum, non enim esset honestum sed curiosum magis, videre alia extre ma, potissime in feminis. item q. certius per vngium liuorẽ in manib9, cer tificamur, cũ minus distent a fonte caloris. sed de hoc iterũ stati. Notadũ vl terius q ĩ hac nostra facultate. color fuscus plũbeus & liuid9 sunt idẽ, q precedit nigrũ colorẽ vt in sequẽti textu, & sequit viridẽ colorẽ, vt supra Gal. ĩ cotõ. 10. cũ dixerit colorẽ viridẽ, eẽ initiũ coloris fusci, & intelligit de viriditate obscura, qualis est ĩ caulib9 & latuca. & ideo antiqua litera huic ppositto alludebat, cũ liuidũ mixtum viridi preposuit colorẽ. Q d Aui. ĩ prima. 4. trac. 1. in cap. 5. cũ dixerit, & color eius cõuertit ad plũbertatẽ, ex albedine, & viriditate, tanquã ex illis incohet plũbin9 color. Q d tñ aliquali maiore eget dilucidatione, nã primo de crisi & inferius de vrinis. cum ad nigrũ pue niat, ex calido frigidoq;, ea est discrepãtia, q nigrũ a calido pcedit viridis, alterũ vero, plũbin9 color, qliter ergo ex viridi inchoari, plũbeũ inuim9. itẽ Gal. dicto cotõ. 10. dixit q citrinus precedit viridẽ, & talis est pcessus p ca lidũ, quo oĩo abiciẽ fuscus color. dic q viridis, est citrinus obscur9, vt infra apparebit, & talis pôt esse a frigido, & est initiũ fusci, in processu vero p cali dũ, in eo colore ẽ quedã claritas: vnde sufficit color liuid9 ĩ noua litera exp sus, ad certitudinẽ psagii. cũ clari9 frigiditudinẽ hoc ẽ caloris nrĩs absentiã si nificet. vt patet in sanguine extracto in floboth. cum calor fit absens, si igit calor nrĩs oĩũ operationũ radix extingit, continuo mors expectãda est. Po sses vlteri9 petere ad maiorẽ lucẽ, si ille, plures partes corporis occuparet, si esset detestabilius inditiũ, de quo dicimus. q sic, & tũc occupans totũ corp9 potius esset mortis demõstratiuũ, quam pronosticũ indiciũ. Facitq; multũ ad ppositũ querere, q d refferat magis hũc colorẽ digitos iporũq; vnges oc cupare: q alias ptes. & dicim9 q multũ interest, & ita ad man9 potissime cõ ducẽdũ, & forsã ad sinistrã magis: qa digiti & vnges potissime, habẽt specia lẽ respectũ ad ipm cor. qa ex Hip. libello de nã fetus, vnges sũt ptes desisti

me

me genite ex neruis venis,& arteriis diffusis in totũ corpus. Sed potissime ex arteriis,hoc est ex vaporibus expulsis ab eis, consũptis partibus aqueis & aereis,terreis vero inspissatis & solidatis. Vnde admodũ gipsi sunt subal bidi,& per quandã iusta posicionẽ geniti.2. artis parue. in verbo sed generacio sola.& inde cum sint expertes coloris,represẽtãt ad modũ vitri colores subiectos,vnde in sanis rubei & nitidi coloris visuntur, per presentiã laudabilis sanguinis & spũum,in egris perturbatũ in morituris pessimũ, represẽtãt colorẽ. Vnde hac consideracione,aut quia a toto corpore depẽdenciã habeant,aut ꝙ imediatius a corde,per ipsas arterias. inde quia cor totum animal sit habitu, non est logique certitudinis, per ipsas super toto presagire,non ergo credamus per vnges fieri hoc presagiũ,tanquã per aliquã partem extremã corporis,in qua calor defficit.sicut i alis extremis, ex distãcia a fõte caloris,vt pigre sentit Thadeus in presenti.nã ea ractiõe maior certitudo esset per liuiorẽ aliarum partiũ,que affiniores essent ipsi cordi.de quibus nulla mẽtio in litera,nec op⁹ est abicere vnges a significatiõe, vti abiecit pilos,& si cõem habeãt rõnẽ.2.artis parue,qa nec oio pili abiciũt vti in ptisicis,quorũ casu,vicina ostenditur mors,nec in pilis est ea via certificandi,que in vngibus,quia pili a longe sequntur cordis dispõnem,vnges vero proximius.item min⁹ valet quod dicit,iterũ ille doctor, ꝙ particula sic casualis,& sic vilis in corpore,sit ratio tanti momenti,confirmãdo iudicium mortis.nã non ex se,sed ꝙ affectũ cordis imediacius representet aliis mẽbris,quod totũ subtilius & diuinitus intellexĩmus,cũ seriẽ Gal.contemplati sumus,in libelo de vsu pulsus,quẽ textũ,absq; peccato possumus credere,ipsum thadeũ nõ vidisse,cum hec exponebat. Erat ergo intẽcio Gal. respõdere obiciẽti,ꝙ ex pulsu nõ posset esse tãta certitudo,cũ arteriis fiat, quas ligari per notabile tempus iussit, absq; noxa aliqua ipsius animalis. Respõdet in sñia,nõ esse mirũ,sicut ex aduñcis, hoc est curuis & denigraris vngib⁹,significatur pnicies,nã qñ aliqua res de eis q̃ iuuar in vita mutaẽ, res aliqua necessario sequitur.& randẽ claudit sñia; nostri propositi inuẽs, ex hac igitur causa & sui epitheto,res arduas significat,& manifestũ est, ꝙ non quicquid significat res arduas,potest & ipsas operari. hec Gal. est igiẽ in vngibus nouu; misteriũ,& non casuale indiciũ. Vltimo si petds, an sine grauedine corporis,per talẽ colorẽ certificabiẽ ipsa mors,dic ꝙ sic. dũ accidentario modo nõ contingat,quia ex ipsa sola vitali difficiente introduciẽ mors,& si animalis videatur integra. vti in ptisicis & ethicis prope mortẽ, quod,ad distictũ principatũ mẽbrorũ,nõ est leue argumentũ.quare.&c.

¶ Si digiti ac pedes omnino nigrescunt:minus pestiferi sũt: q̃ si liueãt. Sed alia signa consideranda sunt. Si enim facile ferre malum appareat ⁊ aliquod aliud salubre fuerit signũ morbum vertit significat ad abscessũ ita vt ege sit conualiturus:corporis vero nigredo casura. GAL.

Non

Non minus pestiferi dixisse oportuit. Sed vt interdū nullo pacto, interdum sūme pestiferi habeant, ac forsitam existimauit aliqs Hipocratē ignorasse id, propterea q non pprie vtitur dictione. Sed adiiciens difinitionem deinceps ac docens vtrūq; eorū que dixi, constat vt agnouerit veritatem, sed haudquaq̄ exquisite locutus est. Nam interdū pars nigrescit, quia materia eo decumbit. Sed quō nā mō aliquis internoscat eam rem pspicue indicauit. Si.n. facile ferre malū appeat .i. facile se hēat eger, & itē aliqd alid salutare affuerit signū, mā decūbit, si secus mortis periculū imminet

GLOSA

Iste testus est satis difficilis, & hec noua traductio longe est a priori & quia prior est multum artificiosa, ideo ipsam ponam & verificabo, sic habet, q si color hic vnges non infecerit licet cetera mēbra corripuerit. deīde me conuertam ad hanc literam nouam, & ipsam psequar. Dixi namq; in textu precedenti, quanti momēti vnges erant affecti liuido colore, i vicinā mortem predicendo. prosequitur igitur Hip. hanc vngium dignitatem, vt sci licet si predictus color liuidus vnges nō infecerit, etiam si ceteras ptes corporis corripuerit, non deerit spei locus, quia & si color ille signum sit venenose materie, aut extinctionis calidi naturalis, non cōmunicato eo colore vngibus, ipsum cor adhuc non defficit, & principio saluo, est recompensatio in principiatis. Arist. 3. de parti. ani. cap. 4. & nota q hic sensus est multum practicus, nam per bothor nigrā ac puncta liuida, que visuntur in febrib9 acutis & pestiferis in corporis ambitu, non est omnimoda certitudo mortis. Sed tu merito dices. ergo frusta obligat autor cōspicere alia signa, sufficit vnges non esse infectos, ad spē salutis, nisi esset, q licet vngibus infectis omnimoda certitudo mortis sit. ipis nō ifectis nō est salutis firmitudo stabilis. qa pōt inualescere malū, & occupare corporis arcē, vnde viso eo liuore in reliqs ptibus, si alia signa faueāt, puta ex anhelitu, apetitu, sanitate mētis, inditiū ē remiti malitiā morbi, vt nō occupet cordis partes, & inde poterit esse euasio, s; cōditionata tn̄, iuxta ipetū & tantā morbi malitiā, puta cum abscessu i aliqua pticula: quo, ea pticula destruet. cui credimus alludete id. Hip. in fine hui9, i textu. exiture q̄ pedib9 fiūt, & illd A ui. i pria. 4. cap. 1. trac. 2. raro fit euasio ab egritudine acuta iterficiente, sine contractiōe alicui9 mēbri, hoc est perditioue illius particule. ita q & si per expulsionem creticā, alie partes corporis securent, ea particula exterminabitur, & qualiter non. si ibi vnita est tota morbi nequitia: istum sensum ad literam A ui. insequit din9, quē fundat in vltima parte textus nostri. & si alios sensus a litera habeat: relumentes igitur prefactum sensum dicamus, q si in acutis morbis sit corporis grauitas. & liuidus color in digitis manū & pedū, nā de vtrisq; A ui. sētit in secuda. 4. in capitulo. 4. 8. mors est in ianuis, si vero ab vngibus longe sit, aliis partibus occupatis, non derit spes salutis, si alia signa faueāt, erit tamē

illa

illa salus cum vituperio alicui⁹ particule. Sed quia nostra litera alio, petit, & creditur fidelior, ideo ipsam prosequor. primo dubitando de sñia text⁹, vt fecit Thadeus, qualiter colorē nigrū dixit esse minoris malicie liuido colore. cum supra expresse cotō. x. in primo libro dixerit Gal. conuersio ad nigridinē est deterior, & ad viriditatē minus mala, vtrūq; ipsi liuido colori conferendo, quod etiā primo de crisi est publicū. 2. primi de vrinis & milie locis, ꝙ nigredo est terminus alteraciōis. primo Gal. in cotō taxat Hip. ꝙ inartificiose fuerit locutus, cum dixerit colorē nigrū, minus pestiferū ipso liuido, nā ab ea parte qua ambo in malitia possunt comparari, nō min⁹ est pestiferus ipse niger, sed longe peior, ex prefactis fundamentis. pro ea aūt pte, qua bonū pōt significare, inepte dicit̄ significare min⁹ malū, q̄ liuid⁹, imo nec significat malū, imo bonū. quod totū fat obscure Gal. sed rē intus calluisse Hip. fatetur, lʒ non bene expressit mentē suā. nā vere color niger nunquā significat bonū. bene tñ miniorē nequiciā, cum ex signis textus dif finitur. Est igitur tenēdū, in aliquo casu nigredinē in partib⁹ extremis, mi nus terrere medicū, quā ipsa liuedo. qđ expresse Aui. dicto. c. 8. & nigredo melior est quā offuccatio & rubedo. Sed ad fundamenta principalia respō det. Thadeus dādo causam ad sñiam Hip. in presenti, quia color niger pōt reperiri in mēbris per creticā expulsionē, in oī materia adusta, eo ꝙ humor nr̄is niger, non est basis acutorum morborum, nec ipsius manifestacio esset maioris pōderis, quā itericia nigra. sed color liuidus aut viridis. nā thade⁹ de tali legit literā. Non potest apparere in mēbris per creticā expulsionem quia nō est in corpore humor sub colore liuido, & si humor viridis sit in cor pore, vti colera prasina. si nō causat febrē. videndū p conciliato diff. ꝓpria, quomodo expelletur cretice ad extremitates? ergo solum potest talis color videri in membris, per extictionem calidi nr̄is. Sed longe periculosius est significari finitū esse calorem nr̄em, quā adustam materiā nigrā iam factā cretice esse expulsam ad extrema. igit̄ sermo Hip. speciati est ver⁹, & parti poterit esse falsus. Cum color niger, maiorē extictionem caloris posset re presentare. Nota ꝙ color liuidus existēs in mēbris potest p̄senciā humorū representare, videndū prima. 4. cap. 5. tract. 2. & libelo de flobor. p ipuʒ Gal. Sed illi humores crudi sunt, qles nō decet febri acutā facere. itē & viridis pōt reddi color totius sicut ille qui morsus est athiro, aut in itericia viridi, sed morbū dari acutū a colera prasina. raro visum fuit, nā exēplo expellit̄ vomitu vti in. 5. A ph. cotō. 1. ergo Gal. huic sensui applicat̄. vt sit nigredo minoris malicie in aliquo casu. vt sentiremus quanti ponderis est color liui dus in extremis partibus apparens. sed ea pars effecta nigra, casura est, au t per scarā que in pustulis nigris adustis fit, vti carbunculo. aut p maiorē cor ruptionem, quod supra inuimus. quare. &c.

¶ Si genitale: testesqʒ conuelluutur: dolor ac mors significatur. GAL.

Cōstat

Cõstat vt in qbus infestat dolor: he cõuellant ptes quẽ admodũ in desũ ctis,idq; h; rõnẽ. Nã vbi vitalis facultas intermorit,pindeq; extẽdi ad fines vsq; corporis impos est,sed ac ũbit & ad suã cogitur originẽ parres cõmitẽtur viribus cõcurratq; & ad intermedia corporis copulent necesse est Ceterum vt dolor contrahi faciat vires ad sese perspicuũ est,ita fit vt ob eã rem partes ad originẽ conuellantur.

GLOSA.

PROSEquitur Hip.aliud inditiũ.sup vitali facultate defectissima, ex genitali & testibus conuulsis,seu vltimo contractis. Sed intimius q̃ in precedenti textu.tum hoc inditio nõ super mors,sed aliquãdo dolor figni ficetur.& licet dolor attineat vi animate,in presenti textu ad facultatẽ vita lẽ potest conducti,pro quanto sui in proportione exterminãdo virtutẽ vi talẽ,conducit ad mortem tandẽ. ita & nõ facio vim,si antiqua litera coti di cat,hoc indicio significari vim animalem deffectam,noua vero vitalem. scis enim in principiis,vitalẽ vim,animalem dici, non quia cognoscẽs sit: sed q tantũ in animali reperiatur,nõ autem in plantis. Pro introductione igitur ad litere expõnẽ notandũ est.genitale ac testes ex Gal.13.&.14.de vsu partiũ.ac ex Aui.xx.tercii esse instrumentũ generationis:ad que duo mẽbra neruorũ copia prepagatur,& si nõ sit equalis sensus ãbabus particulis. Videndũ per Aui.ibidẽ.copiaq; arteriarũ,quibus multũ de spũ flatuoso cõmittitur,qui est potissima causa erectionis ipsi⁹ genitalis,& licet extẽsio et erectio huius mẽbri.fit p musculos q̃ illi implatant:videdũ prima primi doc.5.magnificatio autẽ & robur in hoc mẽbro,est per vim acorde suppedi tatã videdũ libelo de motibus liquidis cap.3.&20.terci. Sũtq; illa duo oua quibus semen perficitur in volucro quodã inclusa satis sentienti,dicto didi mus,qui ex sifac ortũ habet,aut scortũ ab aris primo de histori. cap. 13. ob quod si curiosus es i analogiis,poteris videre si meretrix,scortũ dici possit q tractatione illius mẽbri gaudeat.qui foliculus,in nri dispõne habet certã mensuram,vt amplius spaciatus, morbus in receptaculo dicat, videndũ 2.primi:cũ igitur ex dictis clareat q̃liter suppeditatur ex cerebro,& corde principaliter, magna vis his mẽbris,nõ est indecẽs tãto affectu ipsorũ,hoc est magna cõtractione,posse significari vim ipsam defficere vitalẽ.& inde mortẽ. Nec cogor in presenti pronosticũ afferre super his mẽbris,vt orga na sunt speciei.ex semine ipso,exuperãti polucione,aut ipsius priuacione, nã de hoc tantisp.Aui.in.2.4.cap.46.vbi hunc textũ aducit. pollucio eni in principio morbi sicut queuis alia euacuacio reputatur mala, secus in decli natione.Dicit ergo textus noster.q si hec mẽbra admodũ cõuellantur, scl3 nõ ex etate:non ex raro vsu coitus, quia his oibus marlescunt. Sed a causa preter nri,vltra eã proporcionem,que debetur vsui & etati.mortem signi ficat,aut dolorem.Sed pro maiori luce querantur aliquot pũta, primũ est vbi est iste dolor qui tali indicio significatur.secũdũ si magis contrahãtur

dolore

dolore.aut morte .terciũ.cuius testiculi cõtracio erit peius signũ.4. si ipsorũ dilatatio.est etiã malũm signum. vltimum de ractione ad sententiam Hip. Primo aperiamus materiã qualiter sentiat cõuulsionem ipsam significare dolorẽ,imo potius causare dolorẽ,qui ingentior fit in tali affectu,ipsis ner uis vehementer affectis.Sic ꝙ forsan non est dolor,qui in cõuulsione acci dit,exigua causa temperandi hobet.in spasmo quarta primi, vltra sudorẽ & vigilias,nã vltra illa,dolor deuastat.item dolor nõ semper significabitur cõtractione,imo aliquando extẽsione ipsa, vt in tethano est videre.itẽ ex dolore potius tumet mẽbrũ & extenditur,cõ fluxu humorũ,quã cõtrahat. ergo dolor,nec vt signum,nec vt causa cõtractioni iungetur. Pro expedi- cione,notandũ est,ꝙ neruus qui cõuellitur nõ cõtrahitur, vt sensitiuus, sed vt motiuus,quia cõtractio motus est localis.& iste affectus virtuti mouẽti attinet.5.de morbo & simpto.noto .2.ꝙ licet cõiter duplex causa cõuulsiõis ponatur inaniẽs,& replens,dolor nulla est ipsarum quicquid Gal.5. Aph. cõmẽnto primo in fauorẽ Hip.dicat.nã talis cõuulsio ex dolore, dicit fieri a re nõ proporcionata ad materiã,eo ꝙ nec a replecione humoris,aut ipsi⁊ carentia,sucedat,sed est quipiã motus iniciatus a virtute retrahẽte mẽbrũ propter obiectum impro porcionatũ,ex quo neruus ipse vt sensitiuus, preit se,vt motiuũ,& licet causa dolorifica non sit presens oĩbus neruis,ex affe- ctu vnius,sucedit ad radicẽ scilicet cerebrũ,per sui mirigas, quod retractũ in se,cõpatiens particule primo dolenti,secũ pendentes ramos cõtrahit, qđ non est triuiale fundamentũ,vt cerebrũ sit neruorũ vera origo.ac vt videas qualiter in punctura,totũ corpus conuellatur,& si vnicus duntaxat neruus cõpũctus sit. Vides etiam causã,quare eligat chirurgicus, extrauerso inci dere quandoꝗ neruũ,cũ Gal.3.de morbis curandis,ad vitandũ spasmum, nã eo sciso,nõ est via cõicandi eum liuorẽ cerebro, & si dicas eã eruginẽ a parte superiori mãsisse,& posse coicari non est fulcimentũ cui figatur cere brum retrahens se,cũ iam sint discõtinui nerui,&cessat motus localis,quia talis semp alicui fixo debet inictí. alibi videndũ. habes ergo qualiter con uulsio ipsa,significat dolorẽ afficiẽtẽ partes neruosas vt sẽsitiuas,ꝗ postea cõtrahuuẽ. vt motiue.secundum causam iam dictã.ex quo iã scies qualiter non est necessum,dolorẽ ẽe in dictis partibus,sed ꝗcũꝗ parte sit cũ terribi lis est, necessum est has partes cõuelli,tãquam maxime subditas ipsi cere- bro,qui effectus cõtractionis erit magis publicus in his mẽbris,cũ suapte natura sepe intendantur.Sed tu subtiliter obicies ad maiorem lucẽ,sepe in corpore finnt terribiles dolores,& tamen nec cerebrum aut alie particule conuelluntur,ergo nec ista cõmunione,& sequela,genitalia contrahentur. Dic subtiliter ꝙ conuulsio in presenti,potius sumitur pro termino, quam pro via,scilicet pro contracto esse. Sicut sepe in fine spasmi,quiescunt cõ- uulsiones.Et ita dico nõ fuisse necessarium.fuisse motũ conuulsiuũ in his

organis

organis,& si id potuit esse,cum tñ cõrracta inueniũtur,necessario significabis precessisse dolores ingentes,quibus deuastata virtus,& calore extincto,retractoq; versus arcē corporis.ista mēbra que prius robusta intēsaq; videbantur:iā marcescentia,ac cõtracta,ad modũ cõlectorũ vltimo senio reperiuntur.& hoc est qđ Gal subtiliter in cõmento inuit.verbo constat, vt in quibus infestat dolor,he conuelluntur partes.queadmodũ in defunctis.cõstat aũt ꝙ in defunctis non est aliquis cõtractiuus motus.sed sunt mēbra contracta,& consumpta,deffectu caloris & sanguinis iā finictorũ.sic in dolore qui conducit ad eadē sanguinis & spuũ; exterminationē.& ideo si tale corpus sic in genitalibus contractũ,in dolorosũ est,necessum est mortē significari.Si autē dolorosum cũ minori periculo est,nã & si dolor possit occidere,citra mortē tamen est.& ideo habes responsum ad vltimũ punctũ.& ita infirmi potissime lepidi aiunt,se non inuenire hoc membrũ tpe morbi. Et sic cum iā sentiũt ipsum membrũ reuiuere,credunt se liberos a morbo. Nã cum hoc mēbrũ fere quodã animal per se sit, vti cor.in eo adeo sentiē caloris naturalis deffect⁹.& ipsius suppeditacio,vt ferme viuũ aut mortuũ tali vicissitudine sentiat. ❡ De alio aũt pũto qui est notabilis dico ꝙ cõiter cõtractio testiculi dextri,est peius signum,aut si magis cõtrahatur sinistro. quia cũ fortioris virtutis sit,non nisi maiori occasione difficiet.scis.n.alias masculos ex ea parte gigni,& ipsum ab industriosis pastoribus ligari, vt feminas generēt.Sed hoc dubiũ habet.nã A ui.xx.terci cap.i.de mēte Gal. xiiii.de vsu partiũ.ꝙ in plurimis hominũ est testiculus dexter fortior,nisi in illo qui est in iudicio lassitudinis.exponit gentilis.i.in dispõne.debilitatis.Et dicit esse in illis,in quibus cor influit magis in sinistrũ testiculũ,& q̃ habent lienē satis calidũ,& iecur frigidũ,ob qne testiculus dexter est imbecillior.que imbecilitas fuit ex cõpagine & principio creationis.litera A ui. de nouo castigata,habet loco verbi lassitudinis,al haser.quod sonat latine. agilitatē in sinistra parte.quos vulgus sinistros appellat.qui oīa sinistra manu faciãt,vti dextri dextra qđ etiã in feminis est videre.& si nulla gemina sit in dexteritate.quicquid ergo sit in talibus,sinistrũ testē magis contrahi est piculosius signũ,ēt nimis exupare in morbis acutis.Ex A ui.cap.2.4.

De somno. Caput. II.

D E somno quē admodũ ex natura ⁊ in consuetudine est inter diu vigilandũ:noctu dormiendum est. Si cõtra cõmutetur pessimũ est:minie vero offendit si qs dormiat prima luce ad terciã diei partē. Qui ꝟo ab hoc tpe sõnus ē:deterrim⁹ est.

COMENTVM GALENI.

NON solum recte pronunciauit de signis per somnũ,sed etiã causã eis adiecit in habitum referēs nature quecunq; vtilia sunt;cõtraria vero dãnãs quia preter naturã existãt.Ad hũc modũ res ex cõsuetudine hñ.Qđ eni cõsuetũ

consuetum est, bonum est, inconsuetum vero malum est. At vero temporibus Hippo. non aliud fuit ex natura, aliud in consuetudine. Nunc vero diuites e contrario agunt, tũ in quibusdã aliis, tum etiam somno interdiu dormientes noctu vigilantes, in his igitur vt qui soliti sint viuere preter naturam sermo nequaq̃ verus ab Hippocra dictus est, & enim hoc tpe magis rata consuetudo est q̃ natura nõ in mulieribus solum ditioribus sed etiam nõ paucis viris.

GLOSA

Pronosticatur per somnũ. Et est indiritium super vi animali pricipaliter, & hoc habita consideratione ad tempus ipsius, & de quãtitate implicite aliqd subintelligit, licet de hoc infra expressius. habet ergo textus tres partes. Primã, ꝙ noctu dormiendũ est, diu vero vigilandũ. Secũdã, ꝙ si in die est dormiendũ, sit vsq; ad tertiam partẽ diei. Vltimã, ꝙ si vltra illam horã protogeẽ, est deterrim⁹. Licet per doctores scribentes in materia de sõno, multa pulchra soleant adduci, quia tñ hic textus congrue exponi non potest, nisi eius aliquali notificatione preeunte, ideo aliq̃d de eo afferamus & cũ sõnus sit triplex. nl'is, nõ nl'is, & cõtra naturã. Nl'is introducitur ab Hip. cuius pricipiũ est nã. & nõ morb⁹, aut vacuatio aliqua supflua. & inde recessu ab eo pter nl'is intelligit, preter nl'itate hore, aut q̃titatis. qui sic excedẽtes, causam possũt hẽc nõ nl'es, aut cõtra nãm. & si i presenti. i egris sermo fiat, nõ est iniustũ. Pro norma, nl'em sõnũ pponere, nã leges cõsuetudis, saltim quo ad horã & numerũ, suadẽ sunt in egris. videdum latissime i. 2. de vict⁹ rõne. ergo i egris cũ nã emulet i sõno, pastus salutis, quo ad tps dormiẽdi, tal' sõn⁹ naturalis erit. Notandũ. 2. ꝙ iste nl'is sõnus causas hẽt q̃tuor, est formal', & est illa sẽsuũ exteriorũ quies, seu ociositas. mat'em & est ipsũ cerebrũ, cũ sẽsu coicui exteriores sensus iplãtanẽ. semp medice loquẽdo. & licet Gal. Primo de causis siptoma. ipm sõnũ, vocet aialiũ operũ quietẽ, & nl'ium robur, nõ exprimit oẽs ipsius causas. est ergo tal'. S põu₃. s. reditus ab organis sensuũ, ad suũ pricipiũ, a natura dirigẽte: pter q̃tẽ aialiũ operũ, ipsorumq; spũum restaurationẽ. ex quo appet ꝙ causa efficiẽs. est ipa virt⁹ totũ corpus dispẽsans, (q̃cunq; sit illa) q̃ spirit⁹ nostros i vigilia maxime dissolui cõteplãs. & aiales potissime, eo ꝙ facultas aialis est fatigabilis in actibus suis, ꝙ per ministeria sua spirit⁹ istaurare minime valet ac istituit eã feriari hac ratione q̃ doq;. hoc autem fit retrahendo spiritus a predictis organis, qua ratione cessat opus in organis. ex quo spiritus vitales profundantur ad organa coctionis, directi a natura, vt melior coctio fiat. & insequũt se mutuo sicut admixta corpora, aut vi vacui, quo fit, vt in cerebro adhuc non maneant sub debita mensura. vnde colligere possumus, sõnum potius initiari ex nature deffectu quam a natura. Videndum secunda primi. dormimus enim quia semper vigilare non possimus, ob farigationem potentiarũ, & spirituum penuriam. animal ad vigilandum institutum est, cum ad contemplandum fuerit

M ordi

ordinatus ipse homo. dicet ergo somnus nisi, quia animantibus necessarius, sed non quod absolute intentus a natura; Cum enim anima sit actus corporis, naturalis est, esse in actu quam in habitu. non iuuat parum hanc somni permanentiam & continuationem. vapor qui a vasis coctionis per calidū absconsum concitatus, ad cerebrum petit: & ibi per suam frigiditudinē inspissatus, ad quā est maior proptitudo quod in ocio sit, ad instar aquae quae ex vaporibus ascendentibus ex terra, vi solis in medio aeris interstitio (non incōuenit nāque partem ad totū cōparare) dicebat Arist. in hoc proposito somni, sub dicto exēplo de pluuia, in. 1. de par. cap. 7. obstruit vias suppeditādi spūs, eosque pigrosi motu reddit, ipsosque ad retractionem inclinat; cum ipsorū pigritiam & ineptitudinē natura concernit, scis enim cerebrū inter alia, ob somnū, frigidum factū ibi, & ideo omni animali necessarium est ipsū cerebrū, aut aliquid loco eius. & sic, nō expgesit homo, quousque illi vapores consumantur, & vie aperiantur nouo calido, iterū e viceribus suppeditato ad organa. siue motu clamore, aut ipsius calidi impetu, illa prima aduocatio & tedutio fiat. quibus breuiter sic de somno preambulatis: pro litere expōne notādū est, quod animantia ab homine, dirigunt in actibus suis ex instigatione & instictu nature sapientissime, vt sue conseruationi expediens est, sed in homie tantū, qua vltra naturam, est in eis aliud principiū liberū imperandi, contingit naturā violentari, ac diuerti a suo tutissimo incessu, per nouos habitus & consuetudines. que consuetudines aliquādo sunt habitus studiosi, vti religiosis violentatibus naturam tēpore sōni, vt media surgant nocte laudantes dominū sic contēplantibus dactū est dormire leuiter, ita psalmista dormitauit pre tedio anima mea. dormitare est leuiter dormire, & ad huc cositet pre tedio hoc est contra voluntatē suā, & ob puram lasitudinē, illū breuē somnū cape re. aliqñ sunt habitus vitiosi, sicud ludentibus per totam noctē fit. aut adsistendo magnatibus. non enim crēdūt nobiles esse, nisi alias leges in dormiendo & vigilando habeant. Ob quod noctes verterunt in dies. & e contrario dies in noctes. vti femine molles, que vt pinguedine crepent, quam non parui faciunt, dimittunt sbām domus famulis discerpendā, sua in lecto fixione. quod vitiū iam Gal. tempore cōe erat, sed Hip. tempestate, id solū cōsuetudine moliebant & emulabant homies. Ad quod natura instigabat, O felicem etatē, quae statum nature integre representabat, vbi nihil caro aduersus spūm intentabat. nunc autē statū nature lapse, nostra etas repsentat, vbi mile nouitates, sensus querit aduersus ratiois imperiū. aliquid huius, cotō illius enuchi non podragazant. &c. Sed cum naturalia non asuescant, ethicorū. e quod cōsuetudinē nāe adiecit, Hip. e dicere Hip. tēpore, ille nāe persuasioēs non frāgebātur ab ipsis hominibus, per nouas leges. imo cum natura ipsa recta sit, & in cōmodū hominis incitabat, illa icitamēta ita perpetua lege seruabant, vt quasi per modū cuiusdā consuetudinis viderent seruari in va-

riabil

riabilis.quid ei est,dicere homines bene rectos,habeo consuetudinē surgen di certa hora,comedendi,aut aliud id genus, nisi natura incitat me comedere ista hora,quod seruo,q̄a ipsa tantū appetit&tali tempore,quo oportet ipsi satisfacere.& ita,principalis regula pro sanitate tuenda,est ipsa nature instigatio,nec medicus aliud facit,quā iudicare,si recta sit illa instigatio, ꝑ ea crasi conseruanda.& ita intelligendus est Gal. in cotō. Quod consuetum est,bonū est,intelligitur enim de consuetudine stabilita,instigatione nature recte.ad cuius exēplar,si natura quia multū lapsa recte non incitaret, ꝑ bonū habitum,naturam acquisitam acquirimus.& inde consuetudo altera natura dicta est. Quibus visis,procedendū est ad statū n̄riorē ipsius sōni, q̄ noctu est.& primo abiciamus quedā animantium,que victū die nō possūt querere.aut deffectu visus, vt noctua,aut q̄ in die predari non possint, vt que ppiam fere.ob quod solicitatur natura,id noctu facere,& per consēqns vigilare,iuxta id psalmi. Posuisti tenebras,& facta est nox,in ipsa pertransibunt omnes bestie silue,catuli leonum,vt rapiant & querant escam,adeo sibi,ceteris vero animantibus.somnus est noctu n̄rissimus.iuxta id poete. iā nox humida precipitat,suadentq̄ cadentia sidera somnos.&alibi.nox erat, & toto animalia somnus habebat. Quod sic dictum,ratione non caret.nam si somnus habet initium,a retractione caloris naturalis ad viscera,& deffinitum est libello de viribus cordis,& prima aphoismo .&cete. q̄ caliditas in die fert̄ ad exteriora gaudens suo simili.&ipsi spiritus de natura lucis sunt, ergo in nocte fugientes tenebrā,ad viscera retrahuntur.potissime animales q̄ lucidiores sint,dicto tracta. videndū per nos.instigatq̄ ad somnū noctur na quies,quia somnus quieti maxime similatur in secunda primi, iuxta id psalmiste,reuertitur sol & exibit homo ad opus suū. Recte ergo dixit Hip. q̄ non seruata hac lege, vt diu vigilet,noctu dormiat .pessimū est.tā per visū signi quam cause. Sic eni prima.4.cap.de diurna & nocturna, ipsa; diurnā esse deteriorē ,quia tempore quietis,scilicet In nocte esset cibandus infirmus.& tūc oportebit vigilare contra sancitam legem,aut illico post cibum capere somnū,quod vtrūq̄ iniquū est . Si igitur tempore soporis, vigilet homo,causā conturbantē&excitantē naturā significat ,sicut mansit asuerus vigil tota nocte,cogitans quo misterio inuitaretur ad prandiū a regina . ita Darius rex. Daniele misso in lacu leonū.his ergo & similibus causis corporeis,potest perturbari somnus,vti in nocte antecedentem crisim.secunda aphoris.& sexta epidimiarum & est malum,si igitur vice versa diu dormire,noctu vigilare contigat,pessimū est. quia hominem remotum esse satis a conditione naturali significat . Dicit consequenter q̄ si diu contingat dormire,vsq̄ ad tertiam diei horam,est minus malum.fere vsq̄ ad .7. in state, & decimam in hieme. Primo autem ad hanc sententiam, ex multis adminiculis integratur rō. Primo quia tunc est alimēti cōplecta digestio ad mēbra,

ex quo noua euaporatio adest, que continuat somnum. ob quod somnus matutin⁹ dulcior est, & somnia illius hore, certiora. quia vaporacio est magis grata & suauior, & tunc est motus sanguinis, qui sopiferus est, vt infebribus a sanguine est videre. item frigiditudo aeris, q̄ tunc est, ad ipsum sōnum disponit. ob quod solēt febres eo tempore tepescere, q̄ si illud pugnet febri sanguinis, cum tunc sit motus ipsius: vide illum cesarem in questione de febre sanguinis. ob q̄d illa hora est ad cibandū, si aliquid maius nō vetauerit, est demū adhuc eo tempore celū non sic lucidū, imo noctis effigiē representans, ex quo nō datur multa agitacio spiritibus abscōsis, vt exteri⁹ trahantur, ob quod dormientibus meridie, tunc vigēte luce, est domus eligenda valde obscura, ne contrariis motibus crucientur. ob quod semp ille somnus, maiorē fractionē facit nocturno, ob quod flobotho. prohibetur dormire, nō ne vena aperiat, vt vulgus. sed cū flobo. ad exterius moueat cap. de quartana. somnus ad intra, esset motus conturbatiuus cōfractiuus. nec volo cauilari, ex sentēcia aui. 64. & capit. de vario. quod flo. moueat ad intra, nā sollo est plana. Consuetis autē aut lapsis, die dormire, nō prohibemus. vti Matheo degra. & cap. de asmate habes fundamentū. ab Aui. qui vero somnus, versus meridiē magis protenditur, deterrimus est, & sic vulgus precipit infirmis ante meridiē dormiāt. quare. &c.

¶ Pessimū vero est si neq̧ interdiu: neq̧ noctu dormiat: dolor enī ac labor adeo indicio significatur. **GAL.**

Neq̧ interdiu: neq̧ noctu dormiunt ii qui ex dolore ac labore cōtenduntur, & item qui incipiant delirare. Nā id quoq̧ cōmittit in somniam ob temperamenti in cerebro siccitatem. **GLOSA.**

Docet pronosticari per imoderatam vigiliā, vt scil̄ nec noctu nec diu dormiat, & ita iste textus, potest econtrario sensu intelligi, de profundo somno, iuxta sententiam ipsius autoris in secunda Apho. somnus & vigilia si vterq̧ modū excesserit malū. quod Aui. etiam in secunda. 4. in cap. 49. Sed in presenti de prolixo somno conticuit Hip. quia raro in passionibus acutis sic infrigidatur cerebrū, vt ad sic prolixum somnū disponat, dimitto illmu errorē antiquorū, vt crediderint in sola vigilia posse esse excessum, in somno minime, vt Gale. super citato textu adducit. in omni enī re non naturali, est quantitas qualitas, & tempus tertio artis parue, & sic deffectus & super abundancia, collatione ad eam mediocrē dispōnē, que ex vsu aut natura illi corpori conuenit. Cum igitur omnes nō nr̄es res sint nobis necessarie, saltim in sui generalitate. & si gradus sint in earū necessitudine, alibi videndum, somnusq̧ sit altera ipsarum & non posponenda, cum plurima cōmoda nobis impartiat. Si ita abreuietur, q̄ nec noctu vbi est tanta prōptitudo ad ipsum, nec diu ob recōpensatiōnē & fatigationem vigilie nocturne fiat, pessimū est. Significat enim dolorem, aut laborem.

 & tāto

& tanto peius erit signū,quanto in nocte vigilia fuerit maior secundū regulam superius positam,de malitia signorū,penes recessū a nr̄i statu. Dicitur primo significari dolorem,nam cū somnus,quies sit virtutis animal & ipsam laxet a laborib9,sic q̄ si aliqd presidium est doloribus intensis,ipe somn9 sit,ob qd̄ ad sonifera procedim9,& torpentia medicamenta,cū instēt dolores,quia frigiditudine imensa aduocant somnū.si igit̄ quis sōnū capere non posst,graui dolore infestat̄,quē non valet occultare& sopire sōnus. Dolor.n.terribilis qui est viuid9 sensus,cū corruptela,pugnat q3 quieti sensus, qui est in somno. Accidit autē in nocte,sepius magis doloribus torqueri,in morbis ab humore melancolico,aut p̄ viā fluoris,eo q̄ calido intus retracto,tunc excitat̄ vis humoris lendetis,sicut antiquit9,cū morbus galicus magis seuiebat in homines,miserabile dictu.vociferantes p̄ vicos tota incedebant nocte.si ergo somni eo tēpore,grauitate,nō vicunt̄,terribiles erūt ipsi dolores. Iuuatq3 vt magis dolore nocte cruciemur,illa atentio anime,& distratio ab externis spectaculis,iuxta historiam pulchrā illius philo.de qua. Gal.libello de motibus liquidis.qui dolensi crure noctu magis cruciabatur, mirabatur deide.cum magis fotū ac quietū haberet crus.imemor q̄ in die, distracta anima ad curas & fabulationes,minus intenta esset dolori. Iuxta id arist.pluribus intent9 fit minor ad singula sensus. Ob quod i prob.cur homines, diligunt si infirmi sint,aliorū coloquia & fabulationes,est eni,q̄ diuertitur anima ad historias,& minus affligunt̄,vna eni virtus retrahit aliā ab opere.libro vrinarū videndū p̄ Hisac,ac per Aui.13.terti de deffectu coctionis. vnde infirmi ob hanc causam coiter noctu magis affligunt̄. Ergo amissio sōni,dolorē significat terribilē,excitantē ipsam vi aialem,ob tristē sensū.& habes qualr̄ in nocte magis grauemur dolotibus. Iuxta quod posses formare pronosticū,esse deterius interrūpi sōnū ob dolorē diu,quā noctu.nam in die linitur ob dictas causas,& sic,pessimū est eo tempore nō posse continuari. Per laborem vero.qui.2.significatur,posset intelligi deliriū nam sic,vectus hēt litera,quia cum comuniter delirium fiat,ex humore bilioso calido & sico,cotō allegato in.2.apho.auffert somnū,tū terribilib9 fantasmatis,quibus turbat̄ homo in somno.cū priuata cerebri temperatura.ob hoc decrepiti,exicato cerebro minime dormiunt,ob quod balneum maxie conducit ad somnum quicunq3 loti somnolentiores fiunt, nisi quid maius prehibeat.5.de sanitate tuenda.excitātur etiam ex delirio,ob acredinem humoris biliosi pungentis miringas cerebrii. Ob quod decrepiti habēt, ob sal sum humorem,qui est eis peculiaris,perpetuas vigilias.prima terci p̄ Aui. & quid mirum:q̄ natura humana sit multipliciter serua. & q̄ excitemur a somno,culicibus & similibus pungentibus.quan doquidem Arist.4.&.5. de historia animalium.asserat,pisciculos in pelago breuissimos capere sōnos, compunctos admodum, a bestiolis scilicet culicibus & aliis. O mirandum

 piscis

piscisculorũ infortuniũ & miseriã: quid grauamur homines, aliquibus obstaculis, que obiecit creator, in periculũ nostre virtutis. per laborẽ, etiam intelligitur angustia, que sit mesticia iũcta timori. nã cõplecta mesticia, q̃ est de malo ireparabili, potius advocat somnũ. anima se reuocãte ab eo q̃d ine uitabile est. trac. de viri cordis; ob quod in scriptura sacra date vinũ merti bus, vt sciũ prouocato somno suarũ erũnarum obliuiscãtur. sed ĩ mesticia timori iniũcta, solicitatur anima, vt caueat malum. Angustia etiã corporea, que fit ob acres in ventriculo humores, in somnẽ redit, & hoc qa gal. delirium a labore separauit. quare. &c.

DE DEIECTIONE. Caput. iii.

Eiectio optima est si mollis constansq̃ est: ⁊ eo tẽpoꝛe secreta quo secunda valitudine assueuit: si copia ⁊ ratione digestri cibi est. Si enĩ talis excernit inferioꝛ vẽter bñualet.

COMMENTVM GALENI.

AGNDITINE quantitate & tẽpe quo deiectiones excernũtur dinotationem fecit optime deiectionis, nõ tñ deterrimẽ ex his solũ, sed adiecit eis inditia coloris atq̃ odoris, & ad hec sonit⁹ per screationẽ adiũcti. Itaq̃ conditionẽ obtinet per nãm vbi nõ oino dura sit queãdmodũ lapides, neq̃ extremẽ humida vt diffluere queãt, sed in tantũ mollis quo ad cõstans permaneat. Copia vero proportiõe rñdeat ingesto cibo oportet ac tp̃s quo vacuatur assuetum egro. Ceterũ addendũ est. vt color & odor naturalis seruet, qui quidẽ ipse Hip. nõ adscripsit, ceu ex his q̃ sunt prodita preter nãm hec quoq̃ intelligere possis, id enim ille esse in consuetudine sepe numero docuimus, vt ex cõtrariis indicet cõtraria pretermissis appellatioĩb⁹ eorũ. At vero bene valere ventrẽ dixit iuferiorẽ, conferẽs eũ cum thorace, vt intelligamus ventriculũ ipsum, & item ieiunũ simul cum intestino post oĩ vẽtrẽ inferiorẽ. Non tñ cõtraria deiectio continuo indicabit habere preter nã. Id eni nec ipse dixit, nec alioquin verũ est. Itaq̃ cõuenit bñualere vẽtrẽ inferiorẽ a iecore vero, aut liene aliquid in eũ confluẽs variare nõ solũ colorẽ per naturã verũetiã cõditionẽ atq̃ odorẽ deiectionis. Porro q̃nq̃ pmutabit copia illius pmistione decũbentis humoris. neq̃ seruabit tp̃s secretionis assuetũ. Ergo simillima nři deiectio indicat nõ solũ inferiorẽ bñualere ventrẽ, id q̃d ipse dixit, sed ẽt nihil in eum decũbere ex visceribus predictis. Que vero hẽt preter naturã significat ventrẽ interdũ solum esse affectum sepe vero decũbẽtis aliunde materie in eũ indicia hẽt, atq̃ hec multiplicia sunt eo q̃ iecur nõ solũ sua ipsius excremẽta saniẽq̃ & humores preter nã demittit in ventrẽ, sed ẽt corporis totius, quãdoquidẽ venter p id oĩb⁹ corporis partibus copulat, ac p illd recipit excremẽta earum q̃ q̃nq̃ decũbunt pugnantia oẽ corpus, aut partẽ vnã, aut duas, aut plures pariter sepe vero q̃ acidẽcia sint indicãtia affectionẽ aut corporis oĩs, aut ptis alicuius, aut ali-

quartū. Sed aiaduertem⁹ deinceps sermonē eius de talib⁹ docentē. GLO.

INcipit presagire per exeuntia mutata, que sunt aliud simptoma. a lesa actione, de qua plurima in ambobus libris pertractauit. istud autē simptoma, exiens variatum cadens a morbo per actiones lesas fm magis & minus, fit signum ipsi medico, vt de facultatibus ipsis. ipsarumq; sedium formet iudicium, & cum superflua q̄ a corpore expelluntur, multiplicia sint, a deiectionibus incheat, quia est prima superfluitas corporis. cū ex prima coctione sescernat, vt in processu videbitur, & cum plures considerationes de tali superfluo sint habende, a laudabiliori statu ipsius incepit, vt in recessu ab eo, vituperet alia, & tenendum est, hic pertractari de deiectione corporis egri, cum Gal. in cōmento innuat. & vacuatur tempore, quo cōsuetum est egro. Hip. vero in textu. & eo tempore secreta, quo secunda valetudine consueuit. Sed hoc dacto, merito dubitabis, cum in egris virtus oīs deffitiat a statu nr̄i, vidēdum a Gal. primo de crisi. cap. De egestionibus. Qualiter in egris potest esse optima deiectio, & iterum si nr̄issimā discriberet, p quas alias conditiones, quā per has, discriberet, sollutio est. q potissimā que in egris deiectionem potest apparere proponit, que adeo naturalis est, vt tempus non euariet a salutis hora. & quid mirum hanc optimā esse, si loc⁹ vnde exit sanus sit, & inde certificetur, scil; inferior venter. nec vollo in presenti cauilari, si febris, omnes impedit operaciones, quia intra latitudinem aliquod opus potest esse mutatum, nō tamē necessario extra. nec intelligo si morbus diu perseueret, mutato victu & sepe hora victus. ac febre verbi gratia exicante, q deiectio possit esse saltim ad tp̄s ordinata. Ista ergo deiectio parū differt ab ea q̄ in se sano cōscerneret. Pro introductione aliquā tula ad hanc materiā, qualis fuit in nobis sumendi cibū necessitudo, ex. 3. prima. & primo de sanitate tuēda, ac libelo de dissolutiōe cōtinua apparet. qui quidē cibus cum dissonus sit nature nostre in principio multū, spoliari a superfluo decuit, vnde calor qui hanc facit alterationē, cui dactum est, q̄ eiusdē tribus sunt vnitare, seggregareq; diuersa, nictitur abicere duas superfluitates, alterā sicā, alterā humidā. hāc vltimā officio iecinoris & renuum, primā vero munere vētriculi. He enī sunt sensibiles superfluitates. qd̄ enī est aereum & igneum, oculte euaporat. est ergo deiectio supfluitas sica, q̄ est pars terrea cibariorum, incoacta in stomacho, deinde in intestinis aliis mediata. pfecta vero in monochulo ac colō. Non enī potuit hec supfluitas oīo segregari in ventriculo, nec perfecte in supremis intestinis, quia pars chilosa nō herebat tota superficiei intestinorū, quibus miseraice anectunt: decēdit ergo in ea, vt qd̄ in vna parte nō capiebatur, altera iecori sugēti occurreret, ipsis meseraicis mediātib⁹. Et quia aliqua pars ex toto chilificari in ventriculo nō potuit, ob sui ineptitudinē, instituit natura receptaculum quodā dictū sacum, aut vnius oris intestinū, quo ea fragmēta q̄ superarūt,

recondatur. & admodũ solicite mulieris cribelantis triticũ, q̃ demũ ad accera se conuertit, vt inde colligat quid vtile, vbi natura caute concocquit tale superfluũ, non paruo iecoris fauore cuius interest id iterũ rapere. & fex reportat hoc luchri, q̃ tota simul expellatur, nec vagans oĩa occupet intestina q̃ congregata moles non parum conducit ad aptiorẽ expulsionẽ. vnde exit ad colõ totũ, ex suco & fece comixtũ, parũq; antea depuratũ, vt suctione nõ ĩpediretur coctio. exigua. n. lactium ramificatio, est ad sacum, ob quod vacillans ounoxiũ est ĩ relaxationibus precipitari. cõpletq; hepar in colon officiũ suctionis. quia magne inuolutionis est illud intestinum, redimiculãs iecur & lienem & dorsum. ob quod tortuosis doloribus familiare expurgata ergo oĩo iuuatiua parte, demũ eo inuoluto intestino, decendit ad rectũ &'p fundũ expellitur, habens propiam fecis sbãm & nomẽ. sed cum re, candidi coloris sit, citrina exit naturaliter, ob portionem colere q̃ comiscet, gracia prorritandi virtutem expulsiuam, ne in inuolutionib⁹ intestinorũ maneat. Ex quo, propter colorem depingi, in crassiori sbã quam lotiũ habet, coloris viuidi est egestio, respectu ipsius loti. Ex quo patet quid deiectio sit ꝓpie. funditur autẽ id nomen ad quancũq; superfluitatem, q̃ ex via intestinoruꝫ huic superfluitati miscetur. Patet inde qualiter ex humidis minus deiectio nis speretur. patet etiam qualr̃ sm̃ variã nutrientiũ naturã & secundũ vi depurantẽ potentiorẽ, aut infirmiorẽ, variet̃ talis superfluitas. Quib⁹ sic prohemialr̃ prelibatis, sentit Hip. & approbat statũ huius superfluitatis, iuxta tres cõditiones. P'ria se tenet ex pte sbẽ, vt media sit inter durũ & molle, naꝫ sicã, admodũ caprini stercoris, aut calorẽ admodũ exicantẽ, aut morã ꝓlongatã ĩ viis, & idẽ deffectũ expulsiue, aut magnã siccitatẽ significat. Fluida vero obstructionẽ ĩ viis hepatis, aut deffectũ retẽtiue demõstrat. nõ tñ robur expulsiue ex Gal. primo de crisi citato. cap. q̃a nllm̃ op⁹e pfecti⁹ i egris q̃ in sanis. aut aliq̃ q̃litatẽ ĩdicaret ꝓrritatẽ vi expl'soriã. & si obicias, q̃lr̃ in statu optio põt hr̃e mdiocrẽ sbã; supfluitas sic terra, r̃spectu optimi succi ĩ terrea ẽ. n. s; bonã ptẽ fuat hũoris, q̃ cõmixtio & lenitas fit. Sũtq; ĩfi xa ĩtestia qb⁹ dã glãdul', qbus acrescit hũiditas, vt sũptis cibariis siccissimis, sit videt' egesta mdiotris sbẽ, aq̃ statu si egrorũ deiectio minĩe recedat, cõmẽdat' ab Hi. alias vitupiũ hẽt. Scdã cõditõ ẽ, r̃ndeat assũptorũ q̃titati, vt ex maiori mole maior q̃titas segreget'. sep pitate posita ĩcibis, & ĩ ꝟtute alterãte. videdũ ĩ pte cõt illi⁹ i. 2. apho. coꝝ q̃ uutri. & . 4. p. c. 1. nã si ex copia cibi ꝓporciõata, q̃titas excedat, debilitatẽ atractiue iecoris & mẽbrorũ signat, aut aliũde supflua comisceri. p abreuiatã molẽ, magnã ĩ mẽbris ĩanitiõẽ, & supfluũ calorẽ signãt. r̃ndeat, erg. cibis asũptis, sep mlto mioris molis, q̃ tot⁹ ũpt⁹ cib⁹. 3ª. condõ ẽ tp̃is, vt sit hora cõsueta. qd̃ ĩtelligit', nisi aliq̃ occasiõe ĩpediat', puta existente infirmo coram personis venerandis, ob quod prohibetur per spacium, sicut sanis in loco venerabili, renitente musculo ad tempus fundi ip

sius

sius,in inclinationem naturę,vt căperius ille in suo iocoso libello.ergo citra hec obstacula, sit ad horam consuetā.nā.2.de diff.febr.in fine.expulsio sup fluitatū p periodū fit.s.certo tempore congregatū ,ad quod cum perueniē insurgit virtus,& ille cert⁹ actus nature iuxta ordinem suarum facultatum vocatur consuetudo.cum tñ id ex consuetudine non sit,vt supra.Plura addit Aui.i hoc ꝑposito.scđa pri.de colore & aliis,q̄ Gal.asserit Hip.itellixi se.ex colore vitioso quem damnabit,horribili fetore,aut ipsius priuatione vt sit talis in colore citrina,habens fetorem aliquē,vt superfluitates.& hoīs magis fetent,supra visum.Ergo si talibus est predita conditionibus,necessario venter inferior,qui est ventriculus vsq; ad sūmē bene valet.quia significat,nihil esse preter naturale,quo substantia quātitas,aut hora exitus per turbetur.significat etiam per consequens mēbra adiacentia iecur & lienem valere.namsi egrotarent,posset non seruari eum ordinem.sed si mutata sit, non firmat ex opposito,ventris damnū,quia ipso valente. vt dixi,aliorum nocumento potest perturbari.sed si vitiata sit,aliqua earum conditionum, & ex aliis notis , iecur & lienem valere credas,non est ꝙ dubites:partes ventris.s.intestina & ventriculū.se habere bene.dixi iecur bene se habere,ac reliquum corporis,quod,sepe vitiat hanc superfluitatem,per supflua q̄ ad iecur trasmittit,est enim via totius corporis.quare &c.

¶ Deiectō madens ex vsu est si nec stridet neq; crebro:⁊ paulatim excernitur:frequens enim desidiēdi labor insōnias facit. At si vniuersim ⁊ sepe deiiciatur:periculum defectionis anime imminet. GAL.

Madentem fore deiectionē, ꝓpterea ꝙnō fuerit ex ventriculo diductio, vel q̄a de iecore aut liene aliquid defluxerit in eū cuius ꝑspicuū ē. Sed fieri pōt vt id bonū sit quoties expurgeť iecur aut lien,aut oē corp⁹per iecur non bonū vero quoties accidentis rōne diductio a finib⁹ concitat,aut si que de iecore eūt in ventrē bone affectionis signa non hēt ,hec iterstinguit si ne stridet,nomē enim de sonitu cōfertū est & itē si nec crebo ac pedetētim deiiciatur. Que.n.ita deiiciuntur accidentis obtinēt rationē,q̄ vero mīto inter posito tpe vniuersim sepenumero bone secretiois indictia erunt. Quia natura expellat nocuā q̄litate,aut quautitate mām oē corpus,aut aliquā eius ꝑtem vacuando purgando ve. Porro vacuatiouē appello ꝓprie materie, vbi quātitate exuperet,purgationem vero aliene q̄ affligat ꝑqualitatē. At vero sequntur quedā alia tali deiectioni,quorū mentionē habuit Hippocrates dicens.Frequēs enim desidendi labor in somniā facit. Quinetiā sepe & multū excernere ceu vires exsoluens criat atq; admodū raro tales secretiones bōe sunt.Nāq; eis adiūcta est exsolutio viriū,q̄ nequaq̄ bona est,quem admodū decretorio quidem,sed īmodico sanguis fluori. CLOSA.

Pertractat de quadam deiectione,que si omnino non comendetur vt precedens,sub aliquibus tamē conditionibus vtilis est,& ea sub oppositis.vitu

perari poteſt. Vnde eandem deiectionem ad vtrumq; verti non pugnat eum nanq; fluorẽ ſbẽ quem madidã ſeu liquidã appellat deiectionem,hẽ p cauſa,excedentẽ humiditatem nullus dubitat.& ſic Gal.hoc cotõ.& primo de iudicatione,ꝙ humiditas aliunde & de partibus longiquis ei cõmiſcetur,vti ex iecore ipſo,aut toto corpore,aut ex parte.propinqua, cũ deffectu atractiue ipſius iecinoris,aut obſtructiõe miſeraicarũ,chilli ſubſtantia non atrahitur,& penetrat.vnde imixta feci,liquida deponitur deiectio . ex apoſtemate enim calido ipſius,potius exſicatur.vt ſupra diximus.cum vero prefacte cauſe contingunt,& ſi alimenta ſica ſint,hume fit deiectio.quia calidum nſe manifeſtat occultã humiditatẽ aqueam,ꝙ eſt ĩ quocũq; mixto,ĩ actu rationis.nam ſic metala ſatis conſtantia,liqueſiũt apoſita igni , aqua ꝙ ĩ poris continetur fluente.indatq; eum fluorem potus ipſe,qui etiam nõ permeat,& potiſſime ſi ſuperfluus ſumitur.quod etiã ventriculi lenitate,ꝙ totus chillus lubricus factus ad inteſtina tranſit,coiter ſuccedit.ſed ꝙ madida eſt vẽtriculi lubricitate,albior eſt,ꝙ autẽ iecoris deffectu,aut obſtructione aliquid habet de rubore.iecur nanq; ĩ miſeracis,iã ruborem aliquẽ prebet ſuco . ꝙ ſi iecur natura breuius eſſet,quã oblatorum moles petat,etiam fluxus & deiectio madida ſperatur.ſed de hoc alias.quantũ autem interſit,i curatiõe vni⁹ aut alteri⁹,p te vide. Ea autem deiectio ꝙ talis fit obſtructione priarũ viarum,ſtridorem habet,hoc eſt ſonitum quendã, quia humiditas illa detenta,facit quaſdam gurgulatiões.& aliquis deffectus qui eſt ibi in calido naturali,aliquam ventoſitatem concitat,vnde cum ſtrepitu expellitur.eſtq; talis crebo,hoc eſt frequenter,expulſa, vt aſſerit text⁹. de quo eſt ſat dubii,cum ex A ui.16.terti.cap.2.in verbo.fluxus autẽ ventris veniens p pter proibitionem penetrationis cibi,dicitur opilatiuus,& eſt ille qui nominatur fluxus ventris factus cum periodis.ita ꝙ reuerſio & circuitus eſt circiter ad.20.dies.Hẽc A ui.ergo qualiter hanc deiectionem madidã,frequẽtem ponit.niſi eſſet,ꝙ obſtaculũ nõ penetrandi,aut eſt in venis poſt iecur, ꝙ cum plures & magne ſint,non poteſt in omnibus fieri,niſi in prolixo ſpatio,vt materia regurgitet verſus epar & inteſtina.& de tali periodico fluxu opilatiuo intellexit A ui.in preſenti vero,de eo qui oritur ex obſtructione venarũ porte,vnde in ſingulis cibationibus regurgitans deſcendit . & ideo creba eſt.& cũ ſomno & quia frequenter regurgitat,nõ poteſt eſſe illa expulſio ad magnã molẽ.ergo ſi madida eſt frequens & pauca: vituperabilis eſt, Q d A ui.ſcda.pri.cap.de egeſtionibus verſus finem,in verbo.& ſcito ꝙ egeſtio ꝗ eſt tẽperate eſſẽtie,ꝙ eſt ad tenuitatẽ,non eſt laudabilis,niſi cũ nõ ſint cum ea rugitus nec ventoſitates,nec in ſui exitu paulatim interſecatᷓ. oppoſita vero que fit cum dominio nature, vti in creticis expulſionib⁹ facile exit & in copia,& ſubito,& non per frequentes & inter ſectas viciſitudines.& ita fluxus breuis & partitus , debilitatem expulſiue ſignificat . aut morſum

humo

humoris, qua acredine virtus expultrix prorritatur, vt non permittat acervari magnam molē. ergo deiectō humida aliquando comēdatur, cū facilis subita & sub magna mole. nam, & ille fluxus cerebralis & similis, non est alterius cōditionis acretico, nā suo modo creticus est. Procedit autē Hipp. in textu ad vituperia illius humide deiectionis, q̄ frequens est. nā alterū duorum succedit, aut q̄ duntaxat frequens sit, hoc est in quantitate discretā angusta, aut simul & continua. cum prior, non sit talis coiter, nisi ob acredinē humoris prorritantis excretoriam vim, & sepe cum doloribus in illis partibus necessiū est insomnē reddat hominē. nā sicut somnus retinet fortes euacuationes, ita cum humoris acredo, est infestans, excitatur natura ob tristē sensuum. quātū autē infirmi ex īsomnia cruciantur, potissime. q̄ vi acuti morbi deficiunt, planum est. motusq; ille surgendi frequēter ad assellandum, non parum debilitat eos. Iuxta illud A uero. in. 7. collig. cum medicinas violentas prohibuit in febribus, ait enim. & si non esset eis aliud nocumentum quam pluries surgendi ad assellam, non esset paruum. Si autem des etiā copiam humoris expelli, cum cuicūq; vacuationi potissime magne, sit anexus casus virtutis. cotō illius. quicūq; pici aut hidrop. vrūt. ob. spuūm vitalium expirationem, & cum deiectio est humorū laudabiliū, necessum est infirmū multum debilitari, que deiectionis conditio, & si insomniā animiq; deffectum causet, est tamen considerata a medico, signum, q̄ id sua occasione succedet. Sed vltimo dices, q̄ vniuersim deici, non est vituperium, cum oppositum vituperasti. i. paulatim. & vniuersim, ad quantitatē continuam attinet. & ita moles deiectionis maior, de se, melior est diminuta, quia vim expultricem dominari protendit. si tamen sub copia magna frequentetur, detestabil' est. & ideo flux⁹ cretic⁹, si cōtinuatiōe deiciat vires sistit. q̄re &c.

¶ Sed pro copia ingesti cibi deficiat bis aut ter die noctu semel oportet. Plurimū vero subeat prīa luce queadmodū hoi fuerat cōsuetū. GAL.

Id quoq; supra docuerat, sed rectius erat eū discernisse de secretiōe decretoria quidem, sed vniuersa quenadmodū ergo proxime feci. Ceterū dānotāquā superuacuū bis, aut ter die. noctu semel, & quicqd aliud postea scriptū sit. A būde. n. fuerat dixisse queadmodū homini fuerat cōsuetū. At vero. sētētie finis legit bifariā. i qbusdā codicib⁹ cū vero subeat, i aliis sine tali verbo ad hūc modū, plurimū vero prima luce queadmodū homini fuerat consuetū. Sed nihil interest hoc an illo mō scribatur, nā vtrouis modo seruatur optimū esse quod q̄ maxime fuerit consuetum. GLOSA.

Q d sit aliq̄ supfluitas ī dictis Hip. ī pśēti textu, (l; Gal. sepe de eo pdicet) nihil ī vanū ptulit Hip, planū ē. vt publice Gal. taxat ipm ī pśēti & l; p ipm dictū sit, licere autori, vtilia sepe repeteṙ. cū ī pśēti nihil dicat, q̄d ex textu primo huius materie non intelligatur: excusari poterat sic de proximo e a repetitio. & Gal. i verbis obscuris, in verbo: sed vniuersa, pertractat hoc vituperiū

tuperiũ Hip.est ergo snia Gal.q̃ cũ imediate de deiectione humida fuerit loqutus,& talis pro maiori parte est mala,& si aliqua bona est,illa debet eẽ cretica,que expurgat corpus totũ ex chimis nociuis,cũ potẽtia virtutis,vt supra ipse Gal.i cotõ precedenti enudeauit. Ergo iustius fuerat Hip. vitu perata deiectione humida,q̃ insõnẽ reddat hominẽ &c. Addere,qualis hu mida deiectio poterat comẽdari,& vniuersã pertractionẽ huius textus facere de ea,quã reppetere deiectionem eẽ ad proportionẽ assumpti cibi, & sub tali aut tali numero.nam vnico verbo poterat illa oĩa excutere.f.sit deiectio.ad consuetudinẽ hois.cũ valebat.hec est igit̃ dilucidatio Gal.qui sat obscure fuit loqutus. Poteris etiã dicere aliquam vtilitatẽ esse ĩ hoc textu: de quãtitate discreta,quia non potest ĩ infirmis,ad vngem seruari ordo sue valetudinis,laudabile est scire,sub quo numero deiectio nõ erit vituperan da,& quo tp̃e multiplicari,erit decẽtius. Loqut⁹ est aũt p diiuctionẽ,ĩ nũe ro vitiũ,ob variã hominũ conditionẽ.& adeo incertã q̃titatẽ earũ supfluitatũ,q̃ i diuersis corporib⁹ cõgerunt̃.& ideo Hip.eorũ q̃ egerunt̃ non op; cõsiderare &c.&.4.pri.cũ humor est illius generis qui hẽt euacuari,non debes ex supfluitate terreri.quã cõiecturtiua sit hec facultas, in q̃titate rerũ li bello de floboth.&.3.de morbis curãdis liquido patet.quid possem dicere, de mõstruositatibus numeri deiectionũ.vt per quindecim & viginti dies, stetit femine,non assellãtes.quia ergo totũ hoc est variũ,ideo p diiuntionẽ fuit loqutus.tamen de frequẽtius cõtingentibus.Ideo clauis sit, corespon deat consuetudini naturali,iuxta prefixum ordinem virtutũ.si tñ in egris ob sudorem,aut copiam vrine,deiectio minoretur:quantitate continua & disceta,nõ mirandũ.iuxta id vrina multa noctu &c.in.4.apho. Hoc colligas ex hoc textu praticum & singulãre,obligari infirmos,bis in die saltim habere deiectionem,& si id nõ fit naturaliter,ex arte p̃curat̃.item si nõ ex cedat noctu,d iuq;,numerũ quaternariũ nõ turberis,nec sistere cures,potissime si iuxta cõsuetudinẽ sit. Quod autẽ deiectio,ĩ die multiplicet̃ fũda mentũ hẽt,q̃a deiectionẽ ventris precedit turbatio,& tristis sens⁹. iuxta id Hip.i p̃turbatioĩbus vẽtris.& q̃a vigilia ẽ exercitiũ potẽtiarũ,& somn⁹ipsa rũ otiũ,ide,ĩ die,sensu viuatiori,fit excitatio pluries ad assellãdũ.sec⁹ inoc te,nisi luce iã p̃xima,vbi expgesit virt⁹,& sẽtit fecũ grauedinẽ,q̃d pospo nebat antea,detẽta sopore.itẽ q̃ in die deiciũtur,sunt superflua nocturni ci bi,& quia cena erat maior prandio,tempore Hip.ideo superflua plura, & pluries excitantia virtutẽ expultricẽ.quare &c.

¶ Corpulenta reddat̃ deiectio morbo eunte in iudicationẽ op;. GAL.

Corpulẽta,scilicet redditur si aquosa ac tenuis haudq̃naquã corpulẽta du raq; existat. Quocirca sermo est de humida statim inter initia deiectiõe,id enim propium est breuitatis,quã in dicendo maiores seruarunt potissimũ Hip.vt ex oppositis iterdũ indicent̃ q̃dã nequaq̃ p̃dita nominati. GLO.

Si

Si canon imediatus qui precessit, non fuisset interpositus, longe clarior esset snia Hip. nam vere posset esse pars illius text9, & deffinito ipsius, (deiectio madens ex vsu est) sed solent aut vitio trāsferentiū aut alio modo fieri miscelle, quibus obscurat sententia. sicut in cap. de rigore. legendo primā. 4. notaui. duos aut tres textus mixtos perturbantes sniam autoris. sicut est passus. facit rigorem per suam multitudinem antequam putrefiat. nam in verbo per suam multitudinē. finitur snia. & pars sequens pertinet ad textum de flegmate vitreo, quod facit imensū rigorem absq; eo qđ putrefiat. 5. de morbo & sipto. & nisi putrefiat non facit febrē. Qđ adduxi. quantum valeat videas hominis prudentia. etiam si non habeamus stipendia imēsa, vt Thade9 & alii, qui cruciantur in veritate illius textus, qliter humor facit rigorē p suā multitudinē, anteq̄ putrefiat. Ita i presenti Hip. cōplet laudes deiectōnis humide, q̄ vituperauit, si mediocris fiat versus iudicationē, nā si humida i initio, sēper pseueraret, detestabil' esset. Sed hoc totū clari9. post dubia. Mouet ergo Thadeus in presenti, & merito. q̄ prope crisim potius deiectō fluida sit, quā cōstet. nā Gal. hāc deiectionē humidā, declarauit creticā, & talis mūdificat corp9 ex nociuis chimis. ergo liqda erit tal', & nō cōstās. aut pturit, ante quā peperit. respondet tripliciter. Prio q̄ i hora crisis potuit humida eē, sed pri9 cōstās. i quo robur virtutis ostēdebat. Qđ plane Gal. 1 cōtrō pugnat. dicit stati, posse crisim incipe a fluore, sed i ea inspissari, humore deriuato ad aliā regionē, p sudorē & vrinā. qđ inepte dictū est, qa i copia & facilitate laudauim9 creticā deiectionē supra, ipsā aūt diminutā, & ad plres iudicationes distributā, vitupam9 nām. nāq; turbatā eē, ondit. Respōdet vltimo. posse naturā itētasse priorib9 dieb9 creticis eādē crisim p deiectione, & liqdā eē, humore nō cocto, nunc vero pcedēte coctiōe, q̄ inspissat, iā cōstatiorē videri, i vltima iudicatiōe. qđ satis volūtarie dictū est. qđ totū sibi cōtigit ex pigro itellectu, illi9 verbi antique traductiōis. s. apropiquāte termino egritudīs, qđ i noua sonat eūte iā morbo i iudicationē, nō. n. i'elligo p terminū, diē decretoriū, nec p infirmū ire i iudicationē. idest in crisim, sed duntaxat appropinquare saluti. hoc est esse in declinatione morbi, itaq; Galenus & Hippocras. si laudauit deiectionem humidam, pro quanto potuit eē cretica, & sub certis cōditiōib9. nō tū laudāt ipam talē, diu pseuerare. sed cōstātiā hre i ipa morbi declinatiōe. & iudicatiōe vera preterita. i qua, ob copiā humorū supfluētiū reddit liqda, & nūc debet sapere statū nālem, p debitā cōstantiā & mediocritatē. nā si pseueret, aut corpis liqfacionē, aut virtutis deffectum significaret. Cum igitur antea liquidam, modo constantem concernamus, ipsum esse sanum predicemus. & sic clamat vulgus. ista deiectio est hominis sani. Qui est verus intellectus istius passus. Quod mihi debes. Si autem libet, textum precedentem, & hunc, esse repetitionem laudabilis deiectionis, que in egris debet approbari, sit deiectio iuxta

quan

quantitatem asũptorũ,& sit sub numero viciũ corespõdente ad cõsuetudinem precedentis valetudinis,& de hoc in textu precedenti imediato. in presenti vero reppetit conditionem,ex parte substãtie, vt corpulẽta & mediocris sit deiectio,& q̃a versus fluxibilitatẽ magis fauet egris. ideo subdit. saltim cõstans sit & corpulẽta in fine morbi. sed prior sensus planior est q̃re&c.

¶ Subruffa vero nec admodũ graueolẽs est. GAL.

Id inter initia dicendum erat, dum ageretur de eiectionibus ad hunc modũ. Deiectio optima est si mollis constans q̃ est & eo tempore secreta quo secunda valitudine assueuit ac subruffa nec admodum graueolens, vt quemadmodum pauloante dixi conditionem eius & quantitatem atq̃ tempus secretionis,& itẽ vtraq̃ qualitatẽ, tum visilẽ, tũ etiã olfactilẽ diffinisset. Ceterũ naturalẽ deiectionem subruffam esse suscipiẽtẽ de iecore bilẽ decẽ bentẽ in ventrẽ modicã quantitatẽ clarũ est & õnibus medicis cõspectũ. Si enim sincera aut multa decumbit bilis, ruffam teddit, aut flauã deiectionẽ Si vero nullo modo pertineat ad intestinũ vt i arq̃tis cãdida deiectio erit.

GLOSA.

Quãto sit appreciandus vltimus sensus, quem dedimus, liquido claret ex hoc textu. in quo Hip. complet conditioẽs optime deiectiõis. nã cũ i primo textu huius materie, solũ tres tetigisset, vt cõpleret sermonẽ, ipsas tres reppetiuit.& duas adiecit, scilicet qualitatẽ visibilem & olfatilẽ, p colorẽ,& odorem. Sup quo notabis, qualr Gal. qui de precedentibus textibus aliter sentiuit a nobis, cogitur in presenti fateri, eam miscellã textuũ. & q̃liter iustius, hic canon, primo huius materie iungeret, vnde ille textus. sit pro copia ingesti cibi (interpositus precedẽti.& illi, deiectio madens ex vsu est) sentẽtiã obscuram reddit.& fuit necessarium suplementum Gal. & si nos in vltimo sensu ad precedentem textum, planius senciuimus de Hip. vt reiteraret cõditiones optime deiectionis, addendo duas vltimas. Sed in his credẽdũ est noue litere, qua ambe tanguntur. in veteri enim de odore nulla fit mentio, sed loco ipsius conditionem substantie iterum exprimit, in verbo. nec in solidum densari. Quod, si vis expositum, dic. sic cõmendasse constantiam humide deiectionis versus tempus salutis, vt non durescat vltimo ad instar lapidis. quia sic imoderatam suctionem, aut calorem imensum exicantem significaret. Quod verbum in solidum, densari demõstrat. Sed noue litere herendo. Iuxta Galeni sententiam. de duplici qualitate visili & olfatili pro sequamur.& colore sit subruffa. Sed ad maiorem lucem offeres, Galenum in primo de crisi. Qui in propria materia tangẽs tres superius positas conditiones optime deiectionis. Excusat Hipocra a determinatione coloris, q̃ talis non sit necessarius, pro significanda bona coctione i ventriculo, sed id ex prioribus conditionibus notum fit. respondendũ est, optimã deiectionem super salute totius ventris inferioris significare, quo inferiori ventre

intestina

inteſtina ipſa vtraq; intelliguntur. & licet ventriculi coctio cōplecta p alias conditiones ſignificetur, per hunc colorem, inferioris ventris totius i dicti mēbris, ſalus apparet. que vt planius intelligas intime dubitabis, nam color dat deiectioni, acerta colere portione cōmiſſa inteſtis. tū ſic, deiectionē emitti hora conſueta, eſt de conditionib9 atteſtantibus ventriculū ipm optime ſe habere, ſed deiectio vt hora conſueta exeat, expectat eā colere ſuppeditationē, qua prorritat vis expulſiua, vnde ſi non funderetur, alba & diu permaneret in inteſtinis, vti in quibuſdā colicis apparet. & videbit in pceſſu gloſe; ergo color non eſt abiciendus a conditionibus deiectionis, etiam pro ventriculi ſignificandā optima coctione. aut colere traſmiſſio, nihil facit ad hoc vt hora conſueta expellatur. expellitur enim ſic, non q colorata, ſed q ex colera prorritante colorata. dic q Gal. per prefactas tres conditiones duntaxat laudat perfectam coctionem ventriculi, cuius eſt initiare ipſam deiectionē, & forſam actu ipſam complere. & ſi non diſcretio, iuxta ordinem virtutum mittentiū, & atrahentium. videndū. 3. de facultatibus naturalibus, & in cotō ſectarū. Si ergo exit hora conſueta, per colere portionem cōmixtam, ſic diſponitur poſitiue. & ſic per colorem, potius inferioris partis quā ſuperioris ſignificat valetudinem. ſed exiens tali hora & ſi a colere ſtimulo, coctionem ventriculi fuiſſe laudabilem ſignificat. qa ſi coctio verbi cauſa tarda & deffectiſſima eſſet, etiam ſi colera ad ieiunum aut inferi9 ſuppeditaretur, non exiret hora conſueta. & ſi ex aliis humiditatib9 poſſet eſſe ſub ductio, & ideo apud Raſiū nono ad almāſorē. tarda egeſtio ponit p ſigno familiari deffecte cotiois i vētriculo. & velox celeris coctiois. iuxta id Hip. eorū q̄ nutriūt copioſe &c. Eexpellit ergo hora cōſueta, ergo nō fuit impedimētū ex pte vētriculi, vnde vetaret ordiat9 exit9. hec ergo p q̄ ſubtiliſ qr color cōſiderari hēt & qd addit ad priorſ cōditiōes. Color ſubruff9 ē ruffus remiſſ9, & ē ſīl'is ducatis nr̄is nup factis. nā ex egidio i vrinis ruff9, vergit i ſimilitudie auri puriſſimi, qle nr̄me rat āte miſcellā: & fit ex illa portiōe colere q̄ iecur prio mādat: ſed p man9 chiſtis fell, q̄ albe deiectiōi cōmiſſa, citrinat ipſam, vt alia litera inuebat, & viuatior ē q̄ i lotio, qa p rē liqdā ampli9 lauat, vt ita dixerim ruffedo ipſius colere. vituperaretur ergo vltra iſtum colorem, quia coleram dominari in corpore ſignificaret, in principio morbi, cū maiori timore, in fine vero ipſius, expurgationem ſignificaret; ſi vero citra ipm colorē, ad album vergens, prohiberi coleram a conſueto tranſitu indicaret, vti i infelicib9 a natura. 2. de victus ratione & artis parue, aut obſtrutionem in ipſis inteſtinis, vti in morbo arcuato, vulgo iteritia contingit, non quacunq;, ſed certa. que male explicatur. 15. terti. capitu, tertio trac. tatus primi, ſuper quo ſe inuoluit genti. in verbo, & illa que eſt in colica &c. vbi ſentit ille auctor, q eſt certa iteritia cuius cauſa fuit colica & aliqua que eſt ſimul cum colica. Sed colica non eſt cauſa eius. Sed ambo illi

affe·

affectus, habent vnā cōmunem causam. vti si consideres propter ociū, esūq; nutribilium tenatiū, & alia, adducetur copia flegmatis in intestinis. ex quibus colica oriatur. que congesta flegmata non oportet sint dūtaxat in colon, quia sic transitum colere qui est a chisti ad ieiunum, non vetaret. ergo occupat etiam itestina superiora. & sic prohibito colere transitu pigritat expultrix & oritur colica. & fit iteritia. & vtrunq; habuit pro causa illam flegmatum congeriē. fit autē colica causa iteritie, quia ipsa vt opilatiua egritudo, potuit precedere per aliquot dies sparsionem colere ad totū, que fusa ē, nō inuento libero additu. quo permeare solebat. & iterum iteritia causa colice videndum eo loco. quod Gal. in cotō. presenti. De odore autem dixit. neq; admodum graue oleus est. Q đ videtur incongrue dictum. nam ex A ris. in 14. par. in pro. primo & ex alexandro in pro. 29. stercus humanum exuperanter fetidū est. & ibi tangit causa & supra tetigimus ipsam. Ergo non vitupe randa venit ex graui odore. dic q; & si respectu cererorum animantium, id teneatur. intra speciem humanam, laudabilis, debet habere medioeritatem nam sūme fetens nimiam putrefationem indicaret: omni odore priuata, summā frigiditudinem, & extictionem natiui caloris, quod vtrunq; detestabile est. vt quid autem plus fateat deiectio, ipsa vrina: cum in vase minus calido concocquatur. alibi videndum est. habeat ergo aliqualem fetorē: ex vestigio alicuius putredinis: que consentitur etiam in sanis, ex improportiōe obiecti. Q ue omnia vt vera sint, itelligimus. nisi quis aliquid sūmat, quod augere possit, aut priuare deiectionis odorem. vti de lupinis dicit, q; deiectionem reddant inodorā. Ob quod pro squinanchis: illud stercus sic effectum est res mirabilis. & fenu grecum in priuando fetorem deiectionis primatū obtinet. cap. de eo in. 2. cano. & ventrem redderet lubricum. vt quod lupinis proponatur, sed quis, melius lupinis dulcibus vteretur. S paragus superfluitatibus fetorem auget, & alia. & qualiter odor ex plātis, in alienis subiectis possit videri. & si accidentia materiā insequantur, aut totū compositum. & si eadem numero sint. secūda. primi. diximus. oportet etiam pro diffiniendo hac sententia, corporum nāturas contemplari, nam calida & humida hircosa sunt, in omnibus suis superfluitatibus: videndum. 8. de morbis curandis. Ergo vcusq; de conditionibus bone deiectiōis quare &c.

¶ Ac lumbricos quoq; teretes eūte in iudicationem morbo descendisse idoneum est. **GAL.**

S i natura pariter cum ceteris excrementis hos quoq; pellit deorsum melius est quam si sursum, & quoties aliter extitit ratione accidentis. Sed de diferentia decretoriū dierum libro de iudicatiōe latius explanatū iam est.

GLOSA

C Vm eueniat cum deiectione, lumbricos e corpore expelli, quid sit presagiendum de ipsis sic exeuntibus, presens text9 docet. Gal. in expōne istius

istius textus habet, q sursũ expelli, non est ita laudabile, sicut deorsũ, & laudabile est vt per viam simpthomatis non expellatur. Item Thadeus vnico verbo se expediuit ab hoc catone: nos autẽ ad bonitatem expõnis, aliquã puncta queram? Primũ si est melius nõ inueniri in corpore, aut nõ expelli. Scdm quo tempore sit melius expelli. Tertiũ si melius viuos aut mortuos Quartũ quã regione. Vltimo quã ipsorũ speciem. De primo videtur alicui esse melius non inueniri quia, 16. tertii trac. ppio. & ad summũ eorũ exitꝰ cũ egestione nõ est signum bonũ, item terribilia simptomata inducũt. & sũt disproportionale quid acutis morbis, cum sint ex pituitoso humore, in cuiꝰ presentia non fit acutus morbus, nisi a magna cã. In oppositum Hip. & Gal. non possumus exacte loqui in hac materia, qui de ipsorũ generatione aliquid proponamus. Visum est. 4. de mathaurorũ, ac. scda primi de causis calefacientibus. qualiter putrefacio licet sit opposita generationi simplici, q simplr est opposita coctioni, q via est in talem simplicem generationẽ, ipsa putrefactione conducente ad separationem humidi a sicco, q prius miscuit & temperauit natura, ipsa coctione. nihilominus tñ ex quadam occasione, illemet calor putredinalis, respectu aliqutum partium quibus est pris recomixtio, dicitur causa alteratiua & concottix, iterum comiscendo aliquot ptes, que pro impetu putredinis separabantur, & ea pars caloris est particulare agens sub determinato passiuo, quod est ea pars humidi, q purior materie, quibus agens superius mixũ, qd semper solicitat generationes in his in fertoribus, viuificat talia entia non tñ mere casualiter, sed sub certa lege, ita q ex a triplicibus puttefactis ranas, ex equino fimo scarabeos. Et quia in omni opere nature, est inuenite finem, & bonũ ob quod haborret infinitum q fine care at) non vacat comodo taliũ pductio. vt de iuuamento capi llorũ dixit Auero. 2. colliget. Est ergo finis q id quod pessima putredie posset putrefieri, desistat ab eo, noua generatione & viuifico calore. quod, etiã maioris luchri est, vt relique putredines cedant in harũ bestiolarum alimoniam. Sic muste sterquilinia deuastant, sic ciconie reptilia suo modo. Opus nãq nature est intellectus vigilantissimi. q nec nos ab his occasionibus custodiuit, imo generari lubricos in nobis consentit. Quotum materia. cũ rationabiliter non sit sanguis, sic chatus nature. nec melancolia sui acredine & feculentia, nec colera (nullum n. animantiũ gignit aut viuit ex amaro) signũ nobis, mare mortuũ, q amatissimũ sit. vbi nec piscis aut planta viuit, Videndum a Gal. mile locis. liquitur, materiam talium vermiũ esse in nobis pituitam. & non quãcũq sed sub certo modo putredinis. Quanto ergo plus de cruditate accumulamus, & peioti regimine vtimur, tanto his vermibus obnoxiores reddimur. Ob quod in pueris ob gulositatem. frequentius visuntur. nec hec nature comoditas in paucis tutatur, a damnis ottis in nobis, ex ipsorum copia. imo puerorũ catherua plurimorum nestoris non in

 sequit

ſequitur annos, hoc familiari inimico.& ideo dicebat A ui. ꝓpio.capit. ꝙ in generatione lumbricorũ in nobis,nõ erat tanta vtilitas,vti in generatiõe aliorũ putridorũ animalium.quia non caret corpus deſcrimine, tan iniuſto hoſpite.S i vero pauci ſunt numero vtiles iudicanẽ .quia poſſet ipſorũ materia ĩpeſſimã putredinẽ mutata eſſe magis inffẽſa corpori. Inteſtina nãq; ob circũ volutiones,non poſſunt ſic perfecte expurgari a ſuperfluis,qui ſuperfluant pro vermiũ generatione,ac nutricione.In vermib⁹ergo eſt prefacta comoditas,cum põdere tñ. Melius tñ eſſet,ſi nati non fuiſſẽt .S i igitur oriri non excuſatur,melius eſt corpori,expelli, ꝓpter ſeua accidentia q̃ cauſant,ita.ꝙ ad rupturã vẽtris peruenere.potiſſime ſi excedãt.prout ego vidi inferua cuiuſdã monache.vltra centũ notabilis lõgitudis ,quarũ mor ſibus & ſanguis habebat ſpuctũ.Feſtinat autem ĩ morbis acutis hec expulſio.Primo quia calor febrilis plures partes pituite aptat ad formã, multi autem magis ꝓrritant expulſiuam.item ꝙ ardore febris cruciãtur,& exire ꝑ perant.item conſũpto alimento a febribus,& quia maiori enedia opus ſit in talibus,hinc & illinc agitati exeunt. De alio vero punto.dico.ꝙ morbo habente tempora quatuor.ſi in ſtatu aut declinatione expellãtur, melius eſt: quia cum illis temporibus,feliciter ab aliis ſuperfluis ſe exonerat natura & talibus ſpoliari deceneſt.item eſt laudabile ſignum, naturã ſubſtuliſſe ipſorum preſentiam,& agitatiouem,ad illud tempus vſq; ꝙ ſi pauci numero fuerint , & ſatis fecibus mixti, laudabilius erit.de alio autem punto dicim⁹ melius eſſe iſto tempore viuos expelli,quia cũ ipſi viui ſuo ceno delectenẽ & ipſi figantur,ſi inuiti expellantur,maius robur virtutis oſtenditur.ac febrem & ipſius humoré,non fuiſſẽ ſic peſtilentem,ꝙ extigerenẽ talium pernicie.nam ſicut reptilia & aues,manſiones ſuas dimittunt tẽpore future peſtis,ipſam corruptionẽ fugantes,ſic & vermes,cum inſtat corruptio iterior. Quod A ui.loco citato.in verbo cum egrediuntur vermes in febribus acutis viui,non ſunt vehementis malitie,nam ſignificat ſanitaté virtutis & potentiã expulſionis.& ꝓpie poſt declinationem(alludẽdo verbis nr̃i text⁹ eunte morbo in iudicationem.potiſſime ſm̃ gloſam noſtrã ſuper textu precedenti) & ſi egrediuntur mortui eſt ſignum malũ. Hec A ui.in medio vero tempore hoc ẽ ante criſim.ſiue viui aut mortui exeant,eſt ſignum malũ, & dico notaẽ ſignũ, quia mortuos expelli ſẽper eſt bonum ꝑ viã cauſe. Nõ. n.exeunt in eo tempore,niſi vi ſipthomatis.aut mortui,malitia morbi,aut agitati ab ipſo.& ſic Gal.in cotõ,& A ui.in textu citato ante oppoſitum. vbi litera caſtigata eam partem text⁹ antiquã(verũ cum diſpõne febris eſt melior) vertit.exitus eorum cum vita eſt melior.ob cauſam dictam.de principio vero morbi, nihil preter dicta colligitur ab A ui.Ille S auanarola dixit in ꝓpio tractatu.ꝙ viui in principio ſi exeant, peſſimum eſt, mortui nõ malum, & huic e parti pie aſſentio, per viam ſigni. De vltimo vero punto dico

q̄ per inferius debent n̄r̄ius expelli, alias dominari i ventriculo ipsā putredinē significaret, aut naturā nō tutātē ventriculū, q̄d est nobile mēbrū. non facio vi vbi generet, nam alibi geniti, versus vētriculū possūt agitari. & ita coīter vomitu expellūt, sed p̄ secessū n̄r̄ius. S i autē vermes oī parte corporis possint p̄duci, priā terti p̄genti, discusum est. Lumbrici autē nomie speciali dicūtur lōgi in altis intestinis geniti, sunt alie species ascarides & cucurbitini. vt vlgatum est. creditur textū delōgis intelligi, q̄ expulsi inferius, cū ex superiorib⁹ descendant, potentiā expulsiōis significant. Cucurbitini aūt intrincati intestinis, expulsioni magis resistunt (& si iferne magis subsistāt) ob quod expelli, etiā vim expultricē valere manifestat. quare &c.

¶ At vero in quouis morbo venter mollis corporatusq; sit necesse est.

Mollis opponit̄ intento, aut repleto, corporatus vero absūpto, vt principio de conditis in eo doceat, deinde de ipso vētre quasi dixerit in hunc modū. At vero in quouis morbo modice venter inanis sit & corporat⁹ ex p̄pia substantia haudquaquā tenuis opportet. GLOSA.

Molliciem ac ventris vacuitatē, comendauit libro. 1. textu. 30. s̄m veterem tradutionē corporeitatē vero, hoc est ipsi⁹ carnositatem. 1. 2. apho. i textu. ea q̄ circa vmbilicū spissitudinē habere &c. si igit̄ vanū nō est, vtiles snīas reppeterē, hic precipue iure fit, cum de deiectioib⁹ sit s̄mo. q̄s detineri, q̄d sat malum est, p̄pendi pōt, si intent⁹ venter sit seu plenus. S i vero minime corporat⁹ sit, inutil' ad ipsarū expulsionē, secusū corporat⁹, aut mollis, nā ipsius mollicie, exptem apātis & fecalis sicitatis eē mostrat̄. si carnosus autē, felix ad infernas purgationes. nec minus, t̄pe febris significat, q̄ ex acuta facta, & deuorare carnē & piguedinē pōt. vti i tabidis venter heret dorso. p̄pio. cap. vidēdum. Ventris. n. spissitudo, firmata soliditate musculorum adiacentium, non solum & feces facile deponi, . Verum & vesice expulsionem & vteri iuuat. Alibi videndum. Habent seq; illa duo signa, in causis suis, veluti i cho ro quodā. nā si venter mollis est, hoc est apāte vacās, inde mirahc crassitudo nō delitescit. Iuxta id A ui. 14. terti. trac. 3. cap. 3. in vērbo. q̄do mirahc tendit ad tenebrositatem, & sicitatem, tūc apā est i iecinore, qa lesa nutritiōe illarū p̄tium vitio hepatis, contabescunt musculi. Idē Gal. 5. de locis affec. de apāte duro iecinoris. & ita spissitudo mirahc, reddit ventrem mollem. cum nō p̄mitat̄ feces nec alia superflua retineri. vt tensus sit venter. Iam visa est colica ex raritate mirahc, sicut i superflue coeuntib⁹. 16. terti. ob gracilitatē musculorum. cap. 1. de colica. ergo i quouis morbo talis conditionis esse ventre; scilicet nutritiuorum membrorum, comēdabile est, q̄a apostemate esse priuatū, itē vī nutritiuā esse sanā, ac remissū febrilem calorē signficat. q̄re &c.

¶ Si aquosa admodū aut candida: aut admodū crocea: aut spumās deiiciatur: hec omnia mala sunt. GLA.

Aquosa deiectio cruditatis inditiū est. Cādida vero haudquaq̄ decumbere

 croceā

croceam de iecore bilẽ in vẽtris sedes significat. Porro admodũchlorõ.i.viridis,aut crocea(id.n.vtrouis mõ vertas licebit)quia gemia signãt,vt antea dictũ iã est i altera significatione bilis crocee copiã permistam esse in altera rubiginose signabit. Ceterum spumãs deiectio interdum spũm flatuosum humore pmistum esse solum defficili,qñq; caloris copiã idicat,ita.n.p exteriora corpora fieri cernitur in mari cursantibus flabris,in lebete expolentis pre copia caloris.

GLOSA.

Cum concocta constantia sint.ac grauiora methaurorum.4.& coctio ipa saltim respectu ipsius humidi,semp in crasando pcedat,rationabiliter dixit Gal.aquosam deiectionẽ crudam esse,& id indicare.scilicet deffectum terminatiois earum partium humidarũ,q̃ solẽt inspissari,ac euaporare ab ipso calido cõcoquente.oisnamq; liquor depta aqua, ad ignem ispissatur. nec tñ arguendũ inde deffectum caloris nr̃is indicare,nisi perseueret.qa cũ ad actionẽ quãlibet nr̃em,tempus sit necessarium,qd̃ deffectu tẽporis trũcatum est,non est agenti,in deffectum accomodãdũ (nec vollo) necessario, deiectiones hui⁹ textus in vnum coire,nam alba nõ erit p maiori parte fluida sed per singulas conditiones vitupant̃.q si detur aliquã deiectionẽ,vna pticipẽ duplicis vitii,magis damnãda erit. Sed cũ deiectio aquosa ex multiplici causa accidere possit,puta catarro,vnde trauli facile capiũtur adiaxria ex apho.sententia.tum accidit,ex phibito transitu alimeuti ad iecur,vt supra.quare in presenti Gal.solum inditiũ esse cruditatis pponit,item si supra,ipsam humidã deiectionem vituperauit:cur iterũ de ea cõditione,sermo fit.dico ad hoc vltimũ q ideo rationabiliter fit repetitio,cũ a pluribus causis pcedens videatur,quid significare potest.&hoc vnum,õnis deiectio fluida perseueransignificat.s.cruditatem materie,pter causã superius dictã respectu sui cum ad constãtiã transeat. Alba quoq; vitupabilis est siue ex phibito transitu colere ad intestina pcedat,vt Gal.i cotõ(siue ille phibitus transitus sit ob ostructionẽ pori felei)siue intestinorum,siue ob plenitudinẽ tantã chistis felis.siue pter deriuari ad alias regiões.vides.n.aues de rapina qualiter habeãt deiectionẽ albã,colera ad vẽtriculũ trasmissa ad cõcoquendas carnes crudas,quibus vescũtur.sic lupus,& ideo stercus ipsi⁹ albũ.& qualiter non concitet̃ vomitus in talibus,ob acredinem colere.& si ad fundum petat ventriculi.s̃ ad concauitatẽ,& quare aues,tãta colera in ventriculo,excusent potum.& si id est,ob humidũ recens carnium.an volatu in aere,& qualiter pricipalis morbus auium,sit lubricorum multitudo,& quãtum puideãt auiũ periti,ipsis bono aloe,oĩa istis aliis dimitto,siue ob aliam causam,vituperãda venit.nam distat a calore deiectiois nr̃is.q̃ si ob causam manifestam talis sit,nihil mali significat. De quo.16.terti & scda primi aliquid videndum est,in verbo,si cum albedine est,virus,apettionem magnorum apostematum significat. Crocea autem admodum,si in pricipio mor

bi

bi visa fuerit, copiam incensę colere significat. ex Gal. hic & prio de crisi qđ non erit absq; metu, in fine vero, corpus mundari a supfluis chimis ostendit quod communiter, in bonū est ipsius patientis habita consideratione. q etiā exigua moles colere, cum est valde incensa, tingit multum ipsam deiectionem, cuius significationis erit, ipsa viridis deiectio, dum nō a causa manifesta viriditatem non habeat. incendium nāq; magnum significat, quo prasina colera difundit. De hoc A ui. in loco dicto i parte q̄ incipit, preterea sed to q̄ egestio colorem ignei habens. vnde verbū autoris de ea q̄ in fine morbi apparet, q; sepe malitiā dispōnis ostendit, cū sale intelligat, Si n. diu pseuerat, mala est. spumans autē deiectio, prout spuma, ex duplici causa orit. itidem & duplex significatum habet. Spuma nāq; aut ex forti colisione humidorum vento inter clusō vt in flutibus maris, quod si humidū, qđ colidictenatius sit, tunc est euidentior. Ob qđ in sapone ob viscositatē olei, exuperans spuma apparet, colisa aqua i lotione pannorum. Spuma talis ex colisiōe visitur i ore epilenticorū, ex motu conuulsiuo musculorū mādibularū. aliter fit, ex calore bulieute, vti in polentis q̄ in lebete concoquunt. ad cuius similitudinem, est ea q̄ in ore equorū apparet, ex ipetu cursus, & si flatus mixtio non sit parua pars, sic illa que in ore strangulatorū. De quo textus. non referunt. nā, phibito refrigerio cordis, ipsa incensa caliditas. secum ducit humidum pulmonis, euentationem quęrēs, & talis nō est expers ruboris. His ergo passibus, si contingat deiectionē videri spumosā, malum ptendit. naȝ aut incendiū magnū, & tunc coiter erit crocea, & absq; stridore) significat. alterius vero spumificationis particeps, cruditatē & spūs flatuosi miscellā significat, vti i deiectione ex capite. 7. apho. q̄ inditia & si aliquā calumiam pacti possint, sufficit huic arti, vt plurimū verum esse. quare &c.

¶ Si exigua glutinosaq; candida sub crocea lenisq; fit: mala est. GAL.

Duplicē hoc loco deiectionū formulā docet ambarū euenientiū pter assumptionē diffidetiū vero inquatū exigua ac glutinosa cādidaq; deiectio piguedie absumptā ab igneo calore, nō tn̄ vehementer maligno efficit, sub crocea vero ac lenis assūptaq; pignedine cōsistit. Sed aut pter caliditatez vehementiorē, aut quia pinguedo ipsa vetusta ac velut semiputris existat. Itaq; exterior non solū pinguedo, sed et̄ seuū mutare spatio tēporis priorē calorem ac pspicue subcroceū reddi perspicit. Si vero sub viridis fit de rubiginosa bile (id. n. vt antea dictū est, fm voculę chloras. i. viridis aut crocee significatum est) vehementis cōsūptionis inditiū est. At vero lene redditur quicquid de corpore excernitur, aut qđ habeat equalē cōcoctionē vt nulla eius pars effugerit nature alterationē, aut pter vehemētē cōsūptionē vt nulla materie ps iperpessa supsit. Vt igit̄ qnicqd salubre ē, id oē salubri⁹ redditur, quoties equale sit, ita quicquid malū est id oē euadit deterius sic eq̄le existat. Vtrūq; enim per omnē materiam apparet, q̄ aut nature cōptum

recepit, aut turpcdinē prauitatis. Ceterum vt lētor sępenumero fiat vbi q̄ dā calefacta admodum fint, ꝓſpicuum eſt: nōnunq̄ et q̄litas eſculentoru; ta les reddit humores, ſ; hi q̄ties cōmouenť, ad excretionē haudq̄q̄ exigui ſūt. deiectio vero ſenſim ſecreta ſi glutinoſa ſit, ab his abeſt. tribuit vero modi ce cōſumptioni ſ; interdum vehemēs cōſūptio deiectionem reddit vniuerſā. ſe talis admodum graueolens eſt, ita interſtiguitur ab humore crudo quip pe qui graueolens non eſt.

GLOSA.

Vituperat Hip. duas deiectiones in preſenti, q̄ ambe cōueniunt ī mō ſbē. vt vtraq; glutinoſa ſit, ac lenis, & quātitate, q̄ exigua ſit. Differunt tñ p colorem, vt altera alba ſit, altera crocea, aut viridis. vtraq; tñ mala. q̄ ſignificet. corporis liq̄fationem. q̄ ſi aliq̄ candida viſcoſa videat, ob fūgorum eſu; ant ob anguillas & oſtraca: ex qbus, ꝑpter guſtum, mltum aſſumunt hoīes, ac ſua lubricitate celeriter ſe expediunt a ventre, e talibus deiectio & ſi glutinoſa, & cādida appeat, nō exigua, ſed vniuerſa. hoc eſt copioſa videbit. Q d ſi dares, poſſe glutinoſā videri ſub copia grandi ob nimiā liq̄fationem, diſcrimē iter ābas eſſet ex preſētia fetoris: nā q̄ ex liq̄fatione eſſet, cū nō abſq; magno icendio, neceſſario comitaret fetor. qual' eſt cōditio eorum q̄ ab ingenti calore extraneo patiunt. Q d Gal. ſentit in calce cōti. ex q̄ duo poſſunt colligi nō inutilia. Primū eſt q̄ forſā hac occōne Hip. i textu, cōticuit de fetore. De quo A ui. 16. terti. de fluxu liq̄factiuo memor fuit. q̄a glutioſa pau cula, q̄ vitupat in textu, nō preſuponit magnū icendium, & inde poſſet eſſe abſq; fetore. Alterum eſt, q̄ ſi deiectio aliq̄ videat ob liq̄fationem copioſa illa eſſet deteſtabilior, q̄a ipctuoſiorē m cā; ꝓſuponit. Q d tñ ſic dictū eget maiori declaratiōe, nā A ui. ſcda pri. c. de hipoſta. dicit. q̄ vntuoſitas exigue q̄titatis nō eſt ita bona ſicut magne mollis. quippiā ſoluunt. q̄ pauca pingis a toto, multa vero arenibus nequior eſt paucula pinguis. ſic eſſet in deiectō nibus, ſi pauca a toto, mlta, ex piguedinibus īteſtinorū. Q ue ſollō clara eſt. ſed cetera nō ſunt paria. A ui. aut ī eo textu. & paucā pinguedinem & cōſup tūm liquorē vrine vitupauit. q̄a tunc magnā cōſuptionē ſignāt, ne ex calore renum diſoluente. pinguedinem: eſſet paucificat⁹ liquor. S ed adhuc ma net lōgique poſſibilitatis, quaŕ a toto corpore minus de piguedine poſſit liquefieri, quā ab vno partiali membro, reſpondetur de per accidens poſſe eſſe, q̄. in via conſūmitur a calore, multumq; heret vaſorum parietibus per que tranſit, ab vno vero vaſe magno. & propinquo viis expulſionis, contrarium contingit. eſſetq; ea pinguedo, q̄ e diſtantiori regione colatur, magis mixta vrine. vt in propia materia inferius videbitur. Q uod forſam in pingi deiectione, non habet verum. propter inuolutiones inteſtinorum: in qui bus omnibus deiectio īmoratur, & imbibit intus eam pinguedinem, que e talibus diſſoluitur. ad quod iuuabor bono textu inferius citando: in ſecunda 4. cap. 77. in verbo. fluxus ventris ſuper quem eſt vntuoſitas. Pondero ego

illud

illud verbum,sup quem,ad nfm ppositū,& loquit̃ ibi A ui. vt videbit̃, de fluxu liq̃factiuo a toto. Sed si eueniret artifici dubitare,an icē dic a toto li quefiat,an ex pinguedine intestinorū fit;calor febrilis,& intestinorū sanitas vtrūq; discriminat. Sup quo singulariter A ui.16.terti ūr.c.de signis fluxus ea parte. opilat inū & liquefactiuū signat cursus in se ipā. Q̃d verbum vlti mū,adeo obscuratū est,vt gemilem cruciauerit.legit̃ in codice castigato, sa nitas intestinorum. Ergo colligendo totā rem,dicimus deiectionem copio sam pinguē,raro videri,& si videat̃,vtraq; fit a toto,q̃ copiosior est,est fera lior. Procedendo igit̃ ad litterę exponē.notamus. Ex A ui.dicto loco fluxū liquefactiuū esse diuersi coloris.quem Gal.in prefati coto ad duas deiectō nes distribuit f.candidā,& croceā.& si viridē quoq; sentiat,q̃ apd' grecos,ēt de crocea dicit̃,aut signat maiorē calorem deuastantem,estq; cū istis, lenti re,speciem aliā,q̃ nō ex vario gradu caloris deuastantis discrepat,sed ex de terminato fbrō,pur a aliqua piguedine veteri,aut putri. vti ī exteriorib' cō. sentaneū est piguedibus,dū veterascūt quendam muscū,aut similē infectō nē acquirant. Consequenter dubitare cōtingit,qualr hanc vtrāq; deiectio nem,lenem hoc est equalem & vnius fbē ponat Hip.ac Gal.cum A ui. loco dicto,fluxū liq̃factiuum ponat varie fbē. Dic q; A ui.vocat hunc fluxum diuerse fbē,, pp̄ter varietatem fbārum q̃ dissolui possūt p liq̃fationē,hic ve ro singulam specierum,equalē vocat,puta cādidam aut croceam.cui fnie,q̃ si alludens flati A ui.inquit.deinde fit eius esentia adipis, absq; diuersitate in fbā sua neq; in esentia sua.quasi dicat & si prius aliqua deiectio fuit aquo sa virulenta,aliqua virulenta grosa,i pcessu fit absq; tali diuersitate in esen tia,imo lenis.hoc est equalis fbē.Item de hoc magis dubitat̃,qualr contigat fic malam deiectionē,equalē esse.cum lenitas & qualitas,sit potissima con ditio pfecte cōcoctorum.nec calor putredinalis & extraneus,cui dactū est incinerare,seggregare,ad eundem effectū cōducet.ad quem calor nr̄is.& si eadem est cōditio fbē,qualr tm̄ malicie prendit in vno obrōrū,& i altero rā tu; bonitatis. Respondendū estq; equalitas in fbā,pōt acquiri duplr,aut cō sūptis oībus ptibus,p quas posset esse inequalitas,aut ipsis manentibus sic comixtis,vt nulla varietas sentiat̃. iste vltimus effectus,est caloris nr̄is, exa cte vincentis masam,quam cōcoxit. Vnde equal' & lenis sit, vt videbit̃ de hipostasi,sed alterius,est calor excessiuus,qui continuatione abiecit, quic quid aereum,& aqueum erat in passo,manente feculento terreo vnius fubē Ob q̃d A ui.ea.de hipost.ait. Nigre fūdum pererīs,pessima est,eo q̃ equal', significat namq; puritatem,priuatione oīum ptium aerearum:quibus pē dere poterat,& inde calidi incinerantis victoriā.malū ergo est.glutinosam paucam,equalem esse. Sed ad principale redeundo. Videt̃ non taxari me rito,talem deiectionem piuguem.cum A ui.in fine capi.2.tra.pri.i.16.terti. dicat & scias q; ille qui egerit species pingues,si non debilitat̃,non op; con

 strin

ftringas ipm.& pducas ipsū,per illū, ad egritudines difficiles malas fradulentas.Item.2.pri.c.ppio sciasq multotiens egerit virus & saniē,q̄ est ei purgatio & euacuatio laudabilis.Respondeo.q in morbis acutis,quibus incubimus,nunq̄ visa est paucula pinguis,potissime crocea,aut fetida,qui malum ptendat.ille aūt autoritates sonant, aliquam deiectiōe; piguē esse laudabilem.Q d ego vidi per dies plures,in canonico absq; febre,& bene se habebat.Restat vltimo p litere elucidatione,querere,q̄ species deiectiōis piguis est peior.Respondendū est:q sub viridis ,eo q maius incendiū sigñat: etiam q credat,talem nō solum representare pinguedinem dissolutā, verū & carnis liq̄factionem,& si feculenti coloris sit talis,saltim i fine. vt Aui. in de signis fluxus.Quod si obicias nos in cōsone dānasse,deiectionē carneā, vltra oēs.ex textu Aui.in scda.4.cap.77.In quo capite,multa inuenies huic attinentia pposito.est igit litera. fluxus ventris sup quē est vntuositas,non ab aceptione rei vntuose,sigñat liq̄factionem mēbrorū radicaliū,& est significatio mala.sed nō est mortalis.& fortase est vntuositas ex carne. Ex qua autoritate clare colligēs.liquefactionem e radicalibus mēbris non esse mi ti ponderis,quo magis que ex carne fit.Pro solutione & si longior sint, parces,quia non inutilia ppono.Gal.1.de diff.febri.de dignotione ethicarum. Gradus destinxit,penes cōsūptiōem humiditatis roralis,& familiaris, quā cambium vocamus ,& continuantis membrorū substantiam q si ad maiorem lucem dicas,eūdem Gal.10.de morbis curādis versus finem,non seruasse eum modū discrepandi eos gradus ethice.imo primū ,posuit ex consuptione familiaris humiditatis,hoc est cambi,alterum penes consuptionē sbē carnee,que inullis & membranis membrorum est recondita, vltimum vero penes consuptionē ipsarum solidarum particularum,que sunt elemēta cor dis.Ad quod verior solutio que dari potest,ē.q in.10.solum pertractat de gradibus ethice,que tabida dicit.In.pri.vero de diff.de ipsa vt incipere potest.Quibus sic attentis,procedit Gal.eodē.10.ad effectum febrium colicatiuarum & disoluentiū.penes corporum varias dispōnes,in abundantia piguedis & carnis,& penes tutelā nature,q solide particule magis liquari resistant.in verbo nec fas est eiusmodi singularum partiū fibras,a malignis febribus liquari,sicuti carnes.Ex quibus patet q sumēdo carnem ppie, ē necessario ponēda alia deiectio peior, puta ea,q̄ deuastatione. & liquefactionem solidarū particularū sigñat.& ideo Aui.in textu citato.cū solū talē deiectionē piguē malā dixisset,& nō mortalē.subdit,& fortase est vntuositas ex carne.nā si ex radicalib9 mēbris eēt,nō mala,s; mortal eēt.Q d si vis aliā solenioré itellectū ad verbum Aui.,fortase.est vntuositas ex carne.dicas ab solute deiectionē eruginosā,deterioré oīb9.cū carnes liq̄ri significet.& cum Aui.dictis verbis citatis radicalium membrorum liq̄facionem cōsentiat.q̄ si castigans se,& temperans sermonē.subdit.fortase est vntuositates ex car-

ne.quasi reputet, p impli liquari solidas patticulas, ille.n.potius incinetãtur quã liqfiant.sed liquatio sola est in carne & pinguedie. A d qd iuuor bona sẽtentia Gal.in calce dicti libri.in verbo qd incipit.adeũdẽ itaq; modũ in calidissimis febribus, si carnes humide ac molles cum adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehendas. sin sine adipe & siccesint, i marasmodes febtestrãseunt. Hec Gal cũ cetetis satis mentẽ nrãm corroborantibus. Habeo ergo q sicut in carnibus que igni apponunt, vt assent. primo deffluit qdã aquosa humiditas alicuius vestigi pinguis pticeps ad instat illius, sit deiectio pinguis fluida. Deinde ex noua & instabili pinguedine, scdus gradus. demum tertius ex ipsa carnea sbã, tunc ei dicimus carnes eẽ pfecte assas, cu; horum gtadũ eliquatio pcessit. Solidã vero sbã; intra catnem, nõ eliquat icendiu; sed tortet. Ex quo vt oia clara sint, colligas, diffetre, pttactare de speciebus cõsuptiois, & liquatiois, nã est dare speciem cõsuptionis, ad solidas particulas, nõ autem colliquationis. vt vice vaporis digererẽt solide particule, & defluant in ventrem, vt de carne & pinguedie sentit Gal. eodem loco, neq; obstat q Gal. prio de iudicatiõe, dicat q pingue ẽ ex piguedie liqfacta, qd vero tenax ex ipis solidis aialis partibus. Habes ergo totũ qd optabas. qre &c.

Genera deiectionum exitiosarum Caput.iiii.

Exitiosa vero est si nigra: aut liuida: aut opima: aut fetida ẽ.

COMMENTVM GALENI

NIGRA deiectio ab atta bile sincera igitur liuida vero vbi modica modicẽ pmiscet. Potro optia deiicit quoties pigueds ab ignito calore cõsumit, graueolẽtia vero putridiis initiũ ẽ.

GLO. Aliqua addit i hoc textu, pter qd de tali deiectiõe, iuste ptulit, q exitior sit, cũ ãtecedẽtẽ dũtaxat malã pnuntiauetit. id vero qd adiecit, ẽ, peior color. s. nigtedo, aut fuscedo, public⁹ q fetor. nã ista passa a maiori i cẽdio: nec mitũ vt sub eadẽ qtitate. s. paucula piguis. fetorẽ tepsẽtet. igit i textu nro. dãnat deiectõpcedẽs. s. viscosa, pauca, nigra, aut liuida, fetida. si velles aũt ex hoc textu, penss singlas condões, distictas ttes deiectões cõstituere, q exitiors sint pcedẽtib⁹, vt altera sit nigra, altera liuida, altera opima, & oẽs tetri odoris: forsã fauet huic motiuo breuitet i cõt. Gal. S; ego sm priorẽ itelletũ psequor, de vna tm q sub eadem sbã ad pcedentem, hẽat aliũ colorem, & fetorem. vt alludat pcessui deiectionis naturalis, vt post habitã sbã;, ad colores trãseat iquos. q si obicias, qre lenitatem sbẽ: seu eqlitatẽ, huic ẽt nõ adiecit, q doqdẽ illd est pessimũ i malis signis, & hoc detestabilius sit precedenti, pet verbum textus. exitior. respondendum est id esse notissimum, si ei calor. nõdũ ad nigredine; & fetore; ducẽs, illã equalitatem i deiectõnẽ itroduxit, qto euidencius, excesiu⁹ calor, q oia terminat. incinerando contabescentibus. Intelligendus est secundum partem pinguẽ que hetet solidis patticulis & carnea quã coliquata, solide patticule tabescunt

cunt. De nigro igit colore, aliquid dicamus, quia est aliqua equiuocatio & difficultas in eo. 1. de crisi 4. apho. 16. tertii & 14. de expulsionib⁹ ab hepate. & ex istis locis potest colligi, hunc colorem posse fieri aut per viam alterationis aut per viã comixtionis. Alteratione in q̃ a calido adurẽte, aut frigore mortificante. sic. n. Ethiopes nigri sũt, sic q recedentes p loca niuea extincti sũt, in uenti sunt denigrati. Per viã aũt comixtiõis, aut cibariis, aut medicamẽtis tingentib⁹. Q̃ d nulli⁹ põderis est i hac materia. aut q̃ humor niger ex corpore expellitur, q̃ si magne mollis sit, totã deiectionẽ nigram reddet, si aũt minoris quantitatis liuidã. Hic aũt mixtus humor põt esse colera nigra, sup to vocabulo in spẽ, q̃ apd aliquos fel nigrũ appellat. ex adustiõe colere, melã colie nr̃is, aut sanguis. q. colore lucidior, odore horribilior, q̃litate acrior, est ipsa nr̃i melancolia. & ista est q̃ ebullit sup terram, & quã sincerã Gal. vocat in toto. a puritate qualitatis, non a puritate priuante mixtionẽ. quam sic nigram deiectionẽ, & si pigulis nõ sit, exitiorẽ esse pigui pcedente nõ dubitat. De qua A ui. scda. pri. c. ppio i verbo. ad vltimũ vero hũor melancolic⁹ purus peccans est rn̄ primũ, & quando egredit, est mortis signatio. De qua in 4. apho. cũ febre & sine febre horrendũ, & iterũ si fel nigrũ icipienti morbo, & dixit notant icipienti morbo, q̃a vt sumit ab A ui. 16. tertii. loco dito. Q ue cũq3 excoriatio melancolica supueniens fm̃ senitatem inceptiois, est mortal, quia significat cancrũ, seu mortificationem. & si bene ppendim⁹ ei⁹ dictã talis est deiectio q̃ feculenta dicit, & vt fex sanguis, & addit v: teri⁹. & ille fluxus qui est in fine febris est mortalis, quãuis nõ sit solũ melancolica. Dic tu qual est fex sanguis. sed si tal fuerit qual i felle nigro, quia tal in fine, etiã vt primũ est mortal, tante est malicie, qui vero vt fex sanguis solũ in principio. nam & si incipiens fluxus a fele nigro, necessario fit mortalis, nec ideo apparens in fine, erit salubris. & sic A ui. 2. pri. loco citato. istud fel nigrũ, vocault melancoliam radicalem. sicut pessimũ homine vocam⁹ visceralẽ. & ex iecore malignũ. qui fluxus ex A ui. ibi signat vltimã corporis adustionẽ; & humiditatum ipsi⁹ perẽptionẽ. & est ille humor qui feruerit super terram, de quo in capite de fluxu oini modorũ. 16. tertii. q̃ est mortalis, quãuis sit fortis & sit in sanitate. est dicere & si robustus. & sani⁹ incedeat quo ad appetitũ vlq3 ad manifestationẽ tal fluxus. q̃a in latitudine sanitatis, solent gigni & occultari humores, non minoris venenositas quam terarũ. 6. de locis affectis capitu. 4. nec est virtus, que diu tante malicie possit resistere. Ego affirmo dum hec scriberem, visitasse quendam abbatem, qui diu torquebatur, quibusdam doloribus totius ventris inferioris, & interdum sanus videbatur, tandẽ pass⁹ fluxũ nigrũ mortu⁹ est. De fluxu aũt feculẽto. dixit. 2. pri. A ui. exitus ꝟo chimi nigri mltotiens cõffert. iferius aũt dicemus q̃ r̃t melãcolia nr̃is diei posset fex sanguis, & et pter nr̃is, & q̃d inter abo distet. Liuida aũt deiectio p modum alterationis inducta, q̃ initiũ extinctiois calidi, ptendit,

tumo-

sat tumorosa est.per quā viridē obscurā,etiā licet intelligere,q̄ nigrum per modum extictiōis preeit.de quib⁹ ēt A ui.i.scda pri. Ergo colligēdo ītētum Hip.ī hoc te.u.alterū duorū est. Prio pingē deiectionē reprobatā textu ptecedenti,vlteri⁹ dānare.ꝙ sub peiori statu iuēta,puta sub liuido, aut nigro colore & sub publico fetore.& ideo hec tal' ē letal',cum prior mala.& hereo plus huic sensui,nā inutil'r opimā reppeteret,de qua prius,& eā exitiorē affirmaret,si tm̄ pinguē ītelligeret .potissimeꝙ de glutinosa fuit locut⁹ in textu precedenti,q̄ ex ipso.i.de crisi fit dissolōne solidarū ptium.q̄l'r opinia ēēt nequior,nisi ipsamet sub peiori statu.aut ꝙ tres deiectiones blasfemet,pinguē fetētē,cū pri⁹ de pigi nō fetida fuerit locut⁹.deīde nigrā aut liuidā & si pigues nō sint,iuxta malitiā hūoris.& adustiōis,seu extictiōis statū.elige ergo sensū tibi horum magis placidum,& si fetidam quartam intelligas,non prohibeo.quare &c.

Si vero versicolor est:diuturnior quidem:sed nihilominus exitialis est Hec strigmenta habebit: ac biliosa erit cruenta: porracea:nigraq3: que. nonnunquā simul:interdum vicibus excernuntur. **GAL.**

Deiectio versicolor multas haberi indicat affectiones,& ob eā rē tractu tēporis eget ad cōcoctionē. Si.n.multe existunt affectiōes,aliq̄s earū diutinas esse verisimile est,si secus. Sed prorsus occurrunt nature,q̄ tanquā cū mltis pugnatura inimicis multum tēporis cōsumat necesse est. GLOSA:

Variā deiectionē vituperatur⁹ Hip.eā varietatē ex pte coloris intendit, sbā autē tal' ē lotiua,fm̄ vnā literā,aut piguis,put alia dicit.colores autē sūt porrace⁹,niger.rubeus & ruffus.nā p cruētā,& biliosā,intelligēdo sbā3 deiectionū,nō ēēt snia hui⁹ textus magne cōsideratiōis,cum duo tm̄ restēt colores,de q̄bus imediate mentionē fecit,nec multū variā affectionē,illi tales idicarent,cum ppinq̄ssimi sint ī cā sua.ergo deiectōnē stragmenta habētē. hoc est habentē viscositatē,variis colorib⁹ subiectā,aut simil',aut successiue cōdēnat.ꝙ si successiue ītelliger,tibi videat' irrationale,q̄d ei aliđ ēēt q̄ ptiorū textū mā reppetere? Dic,ꝙ reffert,q̄a ī eodē morbo talia successiue appere,iniqui⁹ ē,q̄ si vnico colori sbā toto morbo viderēt,cuius pnostici iudicium,duabus claudit' ppōnibus. Pria est manifestior,ꝙ necessario tal' deiectio varia,pnūciabit plixitatē morbi plusq̄ si simplex & vnius ēēt coloris. 2.ppōest difficilior.ꝙ sigñabit deiectio versicolor,tm̄ piculū,& pl⁹ q̄ vnius coloris deiectō. S3 q̄ ad primā propōnē dubitat',quia ipsius fūdamentū aut ē falsū,aut salri nō vnil'e.fūdamētū ei ē.ꝙ varii colors,mltas & varias mās p tēdant.s3 tal' diuersitas morborū,& materierū,arguit prolixitatem, igitur: semper intelligendo pro veritate fundamenti,ꝙ cetera sint paria, nam tanta moles posset esse de vno simplici humore, & tam parum de pluribus, ꝙ esset reddicula questio,&.vana. Sed fundamenti falsitas ostenditur.scđo de diff.febri.capitu.8.& prima.4.capitu.4.trac.2.in verbo & quantum est mi

nus pura, est minoris & breuioris spacii. & loquitur de cothidiana comertio colere, sed clarum extat ibi esse diuersos morbos, aut materias, sub breuiori paroxismo, quam si ex sola pituita causaretur. & ratio est in promptu, quan doquidē colere comertio acquiratur pituite calefacio, subtiliatio, & resolutio, q̄ sunt medicamento tali humori. Sed sententia nostri textus in presēti est confirmata a Gal. in presenti cōmento, ac cōmento illius tumores podrā gici. & in 4. apho. cōmento illius, vbi in corpore mutationes. & in primo de crisi in fine tractatus de ipsis deiectionibus in verbo. varium autem variis corpus affectibus ob noxiū ostendit. Ob hoc igitur & diuturnū & malignū existit. Multi enim affectus ad coctionē lōgiori indigent tēpore, periculūq; afferunt passioni equale. hec Gal. sonat igitur in verbis vltimū, nō minus esse longum, quā periculosiū. in presenti cotō. sub quadā decentia pcedit, quia varii affectus tractu temporis egent ad coctionē, quia de multiplici affectu cōsentaneū ē aliquē inenire diuturnū. Sētit deide subtili⁹. i verbo si secus. & dato q̄ null⁹ eorū affectuū sit spatios⁹, sufficit simī variū eē morbū. vt nā maxie fatigeť ī supando mltos inimicos, vti hō magis fatigať ī tu tādo se a mltis inimicis, q̄ ab vno. potissime si variis viis inuadunt in ip̄z, & vario armorū genere. Ob qd consentanea est Hip. snia in textu. Noto tñ q̄ si talis morbus possit esse salubris, necessario erit plixus. si autem mortalis breuior. nā cū virtutis robur abbreuiet salubres, plinget mortales. 3. de morbis vulgaribus per totū. in presenti ob laborē, nā defatigata citius succūbet, aut spatiose vicet morbū. verum extat. hūc varium morbū q̄a plixū, reddi mortalē, & fuit plix⁹, q̄a vari⁹. Vnde tractu tp̄is ifirmata ē virtus, q̄ posset breuiorē morbū supare, sed id non pugnat dictis. Notandū vlterius. Hoc variū stercus. posse tale dici, puta q̄ id qd deponitur vnica vice, subdictū fit duobus aut tribus coloribus. aut q̄ hodie mane, habuit deiectionē citri nā, meridie fuscā, sero nigrā. aut q̄ p aliquot dies sub vno colore, deinde se mutauit pcessu tēporis ad alium. & ōnibus modis pōt itelligi. cum hac cōsideratōne, q̄ successio illa p dies, potius respicit colorē iductū p viā alteratio nis, q̄ comixtiōis. vti si in cineratis hūoribus, & tēdēte febre ī aliā, sit variatus color. notandūq; fūdamētū ad veritatē cōclusiōis principalis esse, q̄ natura alios hūores a sanguine, ī quātū pōt nō sinit augeri, sic q̄ seorsū vni⁹ magnā victoriā amet. nā cū id absq; magna itēperatura neq̄at fieri, & ipsā nāz sūme aborreat. vti ip̄ius perēptiuā (secus de sāguine) inde potius simul varios acrecere humores consentit, quasi suis contrariis viribus se reffrenantes, ob qd si illud comertium variorum humorum non esset sub molle notabili, forsam potius esset ad perfectionem, & breuitatem. Vt argumentum supra suadebat. ob quod in quarta. aphorismorum. in cōmento citato, saltim secundū veterem literam, icipit. materia mlta & diuersa. quasi si varia esset, & non multa, contingeret quod inuimus. sed substantie varie & multe

petūt

petunt distictos modos coctionis,& pituita dat soliditatē colere,ipsa vero penetrationē pituite,q̄d vni cōuenit,alii est infensū.nec mirū ex illis circun stantiis,quasi a tergo ꝓplixus fit morbus,& satis periculosus,defatigata natura,vt.cap.de tertiana notha,& emitrithco est videre.Si vero illa diuersitas abreuiet tpa particularia,& nō sic vilia,& de aliis pulchris difficultatibus,qui vult,videat genti.in qōne de prolongatione. Facit deinde condu sinē nr̄i textus faciliorē,tam malignarū materiarū cōgeries,significata per sic pessimos colores,vt singulo ipsorū,sit nequā inditiū,quanto magis ipsorū vnione. Ad cōplementū tn̄ doctrine addam⁹.qualr varia deiectio i duo bus casibus comendet. Q d. A ui.i.scda.4.cap.77. Si i cretica fuerit signis pēdētibus coctionis.& virtute constāte,qa corpus expurgari ex variis & nociuis chimis significat.cui snie non pugnat illud apho.in quarta & tanto deteri⁹ quanto plures fuerint colores.intelligitur,si nō ab arte,non precedente coctione,nec cretice.ꝙ si laudes hanc varietatē ex textu apho.in scda.in ventris fluxibus mutationes iuuant, Solutio est,ex.scdo casu excepto ab Aui. dicto.cap.quia Hip.de expulsiōe p medicamēta intelligit.quia nā sic amat quadrigā humorū,ꝙ ad aliud transire cōsentiat,& vnū nō oio finiri .qd tn̄ intelligit,dū mō nō efrenitet ,& ideo in fine textus si nō ad malum.q̄re &c.

¶ Si flatus sine sonitu strepituq; excernitur optimus est. Melius vero quotiēs erumpit cum sonitu quā si condatur ac reuoluatur. Quod si ita excernitur: indicio est hominē vexari dolore: aut delirare: nisi sponte dimiserit flatum. GAL.

Flatum nōnulli cū sonitu deuorato pudore excernūt. Alii vero deligerēt pri⁹mori q̄ aliq̄d tale cōmitterent. Hos igit quoties audientib⁹ multis dimittūt flatū,scire opꝫe duob⁹alterū,aut nō satis intelligere q̄ gerāt,aūt ꝓpter vehemētiā doloris agere aliq̄d cōtra arbitriū & volūtatē.in aliis vero q̄ psentes puipēdāt nil;malū signare flatū cū sonitu cēsendū ē. S; salutari⁹ in his ē,vbi sine sonitu excernat etēm ꝓrsus idicat,aut flatuosi copiā spūs,aut āgustiā opificiorū. At vero q̄tiēs spūs copia nō admodū fuerit,& itē opificia p q̄ excernit laxiora tātisp sine sonitu i talib⁹ flatus excernat opꝫ.

GLOSA

Cum flatus de quo hic sermo,inde erumpat vnde deiectio,merito,hic ca non additur huic materie.super quo docet pronosticari,secundum tria dicta. Primū.ꝙ est optimū expelli eum flatum absq; strepitu. Secundum.ꝙ dacto ꝙ cū strepitu excernat,eligibili⁹ est q̄ si itus cōdatur,& p iteſtia voluat. vltimū ē ꝙ si exteri⁹ ꝓrūpat.absq; volūtate ipius ifirmi,alterū duorū significat,aut itēsū dolorē q̄ torq̄t ifirm⁹,aut mētis deliriū. Vapor q̄et⁹ crasus, vētositas ē,si vero agiteē,ē cā rugit⁹.q flat⁹,duplicē cā; hēt,aut mālē,& sūt cibaria iflatiua vt legūina & qppiā fructus,q̄ & si hoi robusti caloris offerāt nō oio exuūt a flatu ipo.effectiuā ꝯo ipi⁹ caloris ibecillitatē.q̄ & si eucrata

sint

sint edulia,flat9 mltiplicati ineuitabile est. q̃ imbecillitas tũ, talis dicit̃, qa claudicans & tespectu illi9 q̃ valẽs est,nã si oio infirmus esset calor,vt in va porem cõcitare non posset materiã,nec flatus succederet. vti in genetatiõe venti,cui obstat & excessus frigoris & caloris. A liquid huius Gal.cotõ illi9 quibus torsiones circa vmbilicũ & dolores. S i autẽ oio calor inualescit,quic q̃d vaporis concitatur occulte,diflatur. Ob qđ.13.tetti in coctiõe exacta vẽ triculi,nihil sensile p̃ superius debet emitti,qđ nos eructationẽ vocamus.s; si sensibiliter inferius deponatur,diuersa sumit nomina,p̃ motu & sonitus varietate.cũ igit̃ hic flatus congerit̃ ,vi;exctetotiã incitat.imo est modus, quo p̃tima pri.doc.6.afirmabat̃,frigus ingredi opusnatute,q̃ hãc vi iuuet, vti in tormentis seu bombatdis expellit̃ pilla,p̃ ipetũ illius flatus. ergo aut non expellit̃,non valente virtute exequi suum actũ,aut expellitur. sed lau dabile est sentite,vnde colliget̃,virtutem magis deficete, ex expulsione p̃ viã otis,an p̃ fundũ.dic q̃ superius,arguit̃ maior deffectus,in vi alterante, q̃a vbi valentior erat,puta i ventriculo,deffecit.sed quo ad deffectũ expul siue,p̃ inferius denotat̃ minot deffectus,eo q̃ intestina sũt circũ voluta. de vento non disputo si grauis,aut leuis sit,sũt.n.iuta vtriq; parti fauentia.&si meus atis.i prob.videat̃ magis consentire ipsi9 grauitati, nã si grauis est,vi detut min9 expl̃siuã oñdete su; robur,i expellẽdo flatu iferius. Q đ i parte. A ui.13.dicto cap.i serie q̃ descensus eius,sig̃ñat fortitudinẽ stomachi. Dic tu q̃ ad virtutẽ expl̃siuam. Ex q̃ q̃cũq; flatus debilitatẽ sig̃ñat,s; qui subtil̃ est & tenuis magis sig̃ñat fottitudinẽ,q̃ spissa & clamosa.qđ intellige de vi ipsa alterante,nã ob robur maius caloris,sic attenuatus est sp̃s,vt quasi oc culte diffleť:hoc est absq; strepitu expellatur,sed mirum est,q̃ affetat A ui. eodẽ loco.q̃ magnitudo sonitus eius,significat fottitudinẽ & bonitatẽ digestionis. R espondendũ est q̃ respectu coctionis qua excitatur erutatio, intelligendus est,& ex parte magnitudinis sonitus,potius est arguenda for titudo virtutis expultticis.nã quia expellitur cum impetu,est sonitus ipse magnus,itaq; colligitur ex dictis A ui.ibi vt est videre.quicũq; flatus, aut expulsus,aut retentus,nõ est absq; deffectu virtutis. S ed per inferius melius significat quã superius,& si absq; strepitu,melius se habet coctio,& de tonantibus,maioris sonitus,est maioris virtutis expulttricis tenoris significatiuus,nisi crassus sit ob ipsius substantiã. si veto intus frangitur,peior status est aliis,claudicare nãm & palã defficere expulsionem, significat. & hoc de gradibus expulsuis flatuum. R estat deinde alterã partẽ textus explicate. Iusta duo significata ipsius tonantis flatus. Q ui si expellatur cum sonitu ex imperio voluntatis,sicut fit timentibus colicam, quibus licitum est,etiam coram corona gtaui,petita venia tonare,tunc illud nihil mali significat,quod ad duo explicata in textu pertineat. S i veto in vrbanissimis personis id eueniat,qui elligant potius rũpi secundum ventrẽ quam

talem

tale comitere facinus. Si talis sonitus audiatur, ad textus inditia pertinet. nam & si superfluitatum expulsio op⁹ naturale sit, & ex problemate cur pe tere venerea erubescimus, cibum autem & potum minime. quasi non vitu peremur ꝑpter nr̄a. sane intelligēdus est sermo. Que.n.sic nr̄ nobis insūt q̄ sub potestate non sint nostra, nobis non sunt vituperio, aut laudi. & quia vrbanissimus homo ciuilibus curiis deditus, & officiis, aliquando i loco ve nerabili existens, tenetur cohibere suas superfluitates. potissime q̄ malum odorem habent, aut turpioribus organis exeūt, & ideo natura, contra impe tum suū musculū, retinēte, pluribus expulsionibus adiecit. ideo. si supera ta tota hac vrbanitate, ꝓrūpat in sonitū. aut graui dolore infestat, circa ven trem, quo cogitur natura causam excutere, ad sui alleuiationem. & si rō in columis est, si tali nature stimulo agitetur, semper cū rubore & tristitia, vr bani hoīes id faciunt. itaq̄ a visitātibus etiā monentur, vt pospósito pudore sinant nature, aleuiare pondus, citra autē affectū dolorosū, aut mentē turba ri indicat. que musculis claudentibus iperare non valet, aut ruborē honesta re verbis. sed si dubites, esse necessū prius scire conditionē hominis. Si vr banus, aut audax, seu timidus colice sit. vt ex imperio voluntatis id fiat, aut absq̄ eo. Dic q̄ sufficit videre eos tonare non precedente verbo pudoris & reuerentie. quare &c.

De dolore qui in iliis affligat. capit. v.

Dolorē qui in iliis affligat: aut tuberculū si recēs fuerit: nec cum inflāmatione: soluit murmur incidēs circa ilia. Sȝ po tissimū vbi cum stercore ꝛ vrina excernatur: si vero nō trā sierit: iuuat si ad inferas sedes deuoluatur. GAL.

TVBERCVLVM in iliis appellauit quem antea noiauit tumorē. Ta lis ē ois moles ꝑter nāȝ sine inflāmatiōe flatuosa, sed potissimū vbi recētior fuerit. At vero solui dolorē ait, si murmur accesserit circa ilia. Tal ei sonit⁹ nō solū spūs iditiū ē, sȝ hūore pmisti e corpore solidiore. Quotiēs igiē aur g meet deorsū spūs ille flatuos⁹ flat⁹ effect⁹, aut. ueq̄q̄ pmeās subdescēdat de orsū ad aliq̄ iferiorē sedē ilia vidicāt vtroq̄ accidēte, tū doloris cruciatu, tū ēt tūore sed potissimū si cū humore & stercore vacuetur. Talis enim vacua tio nullum preterea relinquit in iliis excrementum. GLOSA

Viso i textu p̄cedēti. de iuditio flat⁹ excussi: aut detēti, i p̄sēti determiat, q̄ sc pōt p̄dict⁹ flat⁹, tū detēt⁹, tū expll⁹, aliq̄ passionē iudicare. potissie si excu ss⁹ flat⁹, secū ducat flat⁹ fūdamētū, aut ipi⁹ passiois radicē. puta hūorē ali quē, q se cū flatu p̄cipitet, aut via publica imediata ip̄us vētris, aut ꝓxima puta vesice. Primū ergo q̄d faciem⁹, i expōne isti⁹ text⁹ vltimi, i materia de iectionum, erit conferre hanc sniam. cum altera ipsi⁹ autoris. in. 4. aphō. in textu. 73. hēt se i hunc modū. quib⁹ ilia suspēsa & murmurātia, lūborū dolo re supueniēte, his alui humetāt, nisi flat⁹ erūpāt, aut vrie mltitudo pueniat

hec

hec vero in febribus. Primo ergo dubitatur,quare in presenti non adiecit Hec in febribus fiunt. Solutio potest esse,ꝙ cum farrago libri huius addi cta sit morbis acutis,tales intelliguntur febriles esse. Secundo dubitatur q̃ liter si talia in febribus fiunt,erit ille affectus absq; inflãmatione, vt in pre senti textu asserit.dic,vt patet ex Gal.eo cotõ,iuxta morẽ antiquorũ,idem est dicere fieri in febribus.i.in febre absoluta ab apãte calido nam apã cali dum & si vi,febrẽ habeat,aut pleuretis,aut aliud nomẽ subit,pospolita de nominatione febris. Ergo est febris in hoc affectu,seorsum ab inflãmatiõe nõ inquã a calore,sed expers apãtis calidi,id.n.sonat inflãmatio.quẽres.vl terius quare ĩ eo textu.4.apho.non fit mentio,ꝙ ille affectus sit absq; inflã matione,in presenti vero.sic.ac loco illius verbi,sit aliud(lumborũ dolore) Primo vt dictum est per verbũ in febribus,intelligitur.2.hoc verbum,lum borum dolore,equiualet verbo nostri textus(si recensfuerit)nam ex Gal.in eo cotõ,ilia sunt suspensa,quoties maiorem tumorẽ nĩ habent, vnde infi nitione apãtis,cum de tumore fit mentio,apud omnes glosatur,vltra tumo rẽ naturalẽ earũ partiũ. Est ergo dicere ilia suspensa.i. cũ apãte.q̃d l; ex mĩ tiplici causa oriri possit,ad sniam textus conducẽdo,hoc vnũ reqrit, ꝙ illa congregatio recens sit,vt textus nr̃ .erit autẽ indicium sue nouitatis,si pmu tetur:& deserat locum,nam antiqua fixaq; durities,vix deserit locum, vsq; ad perfectã extirpationẽ,sed ea mobilitas,& vaguus status,quo indicat, re center eẽ congestũ ,exprimit satis per lumborũ dolorẽ.qui de nouo succe dit,materiã tumoris descẽdẽte,igit verbum dolore,equiualet recens. Sed vt signum. Estq; etiã intelligẽdũ,verbũ murmurãtia.4.apho.equalere ver bo dolore,qui ĩ iliis affligat presentis textus.ita ꝙ affectus qui excusiõe fla tus,iudicari potest,est iliorũ,& duplex,alter est dolor,alter est tuberculum recens,& verbum recens.etiã ad dolorẽ refferri potest: nã dolor in presenti, aut murmur,est a vẽtositate:qui dolores a ventositate,raro fiunt diutini & fixi ob materie euanescentiã:nisi continua reaggregatione permaneret. q̃d etiã calidis passionibus dolorosis,sic fixi non negatur. Videdũ prima terti cap.de emicranea.hoc igit viso:ꝙ passio ista & si gemina sit,recẽs est.colli git statim ex snia textus,principaliter pendere,aut a spũ flatuoso non inq̃ fixo,vti in timpanite. Quod verbũ murmurãtia suadet. Ex Gal.eo loco .ẽ n.ille dolor vagus,vti rugitui mixtus.aut si tuberculũ sit,nõ absq; bona par te spũs flatuosi. Quo sic attẽto.tunc insurgit occasio dubitandi, qualiter in preséti textu,dicatur.ꝙ murmur incidens circa ilia,soluit eã passionẽ, for sam murmur soluit murmurãtẽ affectũ: ad instar illius.ꝙ maior dolor de nigret alterũ. Sic igit:tota snia amborũ canonũ q̃ eadẽ est,assumet sub ali quibus dictis. Primũ est.in his affectibus fit mẽtio de duplici iudicatione. Altera manifestẽ vacuationis,altera permutationis,ad instar iudicationũ, aliarũ egritudinũ.ea autem per vacuatiem,in verbo cum stercore & vrina

excer

excernatur,permutationis vero verbo,ad inferas sedes deuoluatur. Secundum dictū est iudicatio per vacuationē,ad soluendum hūc affectū,magis cōmēdatur in textu,vt mile locis est videre. In verbo text⁹, sed potissimū. Tertiū dictū.hec vacuatio potest soluere alterā illarū passionū, & si solius flatus sit,patet,quia est cōfigurata passioni,q̄ a sola ventositate poterat pēdere. Et talis terminatio est discreta,in textu in.4.apho.in verbo nisi flatus erūpant. Quasi dicat aluus nō humetatur,quādo radix passionis vērosiras erat,sed per solā eruptionē flatus,absoluitur.quod in presenti textu intelligitur, in verbo murmur soluit,hoc est flatus erūpens.qui cū strepitu murmure & sonitu exit.aliud dictū.Iudicatio per vacuationē vētris notabilis & humorosa,passioni q̄ est tuberculū recēs,magis accomodatur,quia talis est ab humore,& si flatū habeat:ergo publica depōne humoris,habet absolui.aliud dictū,sola permutatione,potest curari illa passio potissime dolorosa,hoc est ad inferiores sedes.quia eū intestina & partes supiores strictiora sūt.& viuacioris sensus inde & propinquiora mēbris nobilibus, magis affligitur paciens,tali dolore superiori. Si igitur ad inferiora deponatur, q: sedes sint laciores,minus nobiles,& propinquiores viis expulsionum,vt aliquid deponatur, consentaneū est alleuiari passionē.quasi illud verbū.si. presentis textus,causaliter intelligat. Si ergo flatus nō trāsierit, hoc est publice deponat.saltē alleuiat.si.i.quia ad inferiores sedes deponit.qd Gal. expsse.6.epidimiarū cotario.2.sup textu in pirintho incipit ex precordiis, huiusmodi aūt motus materiei,e loco superiori, aut q̄ publice deponatur inferius,aut q̄ ad inferiores sedes pmutetur,est expressum in verbo text⁹ 4.A pho.lumborū dolore.quia siue vrinā cieri habeat,aut feces deponi,solet circa lumbos fieri dolor,ex trāsitu materie circa illas partes.& si quiescit dolor,bene.quin in hidropisicā perficitur, iusta Hip. in Apho. Sed que via esset,cōmutādi hunc flatū,vna cum humore,ad vrine canales,cū extra venas talis sit.Gal.in.6.Aph.cōtō illius.quibus inter phrones & renes.incipit merinus. dat modū.nā in corpore viuo,latiores sūt vie,quā in mortuo & p poros & rimulas trāsitus.Hic posses dilatare sentētiā, qualiter nusquā humor mouetur ad secessum,qui bona pars trāseat ad vrinā. ex quo in die farmaci aut sequenti, vrine sunt colaciotes,& infirmi sentiunt punturā in vrinando.& ille mōtignana in morbis vesice aserit,nullū medicamentū vi disse soluens per ventrē.quin simul ciat vrinā.qd nō esset exiguū fūdamētum.ad sñiam Auerr.7.coliget q̄ tutior sit flobothonia in pregnante,ceteris paribus,quam medicamentū solitiuū,quia prouacans ventrē puocat vrinam,& tale mestrū,& inde aborsum.dilata ergo mentē tuā.Ergo flatus erupens,aut ad inferiora traslatus,aut publica vacuacio per ventrē,aut vrinam.recentes dolores,& apāta, circa ilia absoluere possunt,quare.&c.

DE VRINA. Caput.vi.

VRina optima est:si candidũ sedimentũ,fuerit leneq́ꝫ ⁊ eq̃le per omne tẽpus dum morbus iudicetur. Securitatẽ enim ac morbum fore breuẽ significat. Si vero intermittit: atq́ꝫ interdum puram emittit vrinam:interdum subsidet candidum ac lene:morbus diuturnior ac minus securus est.

COMMENTVM GALENI.

QVEM admodum paulo supradiximus & ingrediendi functionibus agnosci vim vnã quo pacto,aut supsit,at desit quã superioris originis haberi docui,quã alio loco in cerebro domiciliũ ac sedem habere indicauit ita nũc alterius facultatis naturalis Hip.inditia parti exposuit,partim hoc sermone exponit,hec vero facultas de qua dico fieri sermonẽ,alterãs & cõcoquẽs appellat̃.Igitur facultatis in vẽtre inditia agnoscunt̃ ex his q̃ quotidie deiiciunt̃. Facultatis vero in iecore ac venis ex vrina,in his enim inditia clara sunt partim exquisitioris,partim partioris,parti irrite in plenunt cõcoctionis quẽadmodũ in ventris inditiis,& adhoc vt ibi exteriora q̃dã iuditia simul alia ratio dispositionũ pari modo hic excernant̃. Exorditur ergo tractatum Hippo.ab inditiis cõcoctionis deinde cũ eis cetera copulabit.Sed nos in primis dicamus ea q̃ ipsi pricipio docuit in presenti dictiõe sedimentum vrine considerari precipiens.Si candidũ leue & equale semp nec interdũ tale,quandoq́ꝫ diuersum existat. Id enim sepissime euenit vt aliquis emittẽs vrinã secunda die inculpabilẽ,alterã sequenti nocte culpabilem emittat,deinde rursus inculpabilẽ tercia die,prima luce, postea vespera culpabilẽ.In tali enim vrina alius cõcoctus deuitusq́ꝫ a natura conditus in cõceptaculis humor,alius incoctus apparet.Si vero incoct⁹ humor nequaq̃ interponitur cõcocto,talis vrina optima est.Si igit̃ vrina habeat sedimentum id candidũ equale ac lene sit quo dissoluit̃ morbo necesse est. Si vero non habet prorsus aliquã nubeculã candidã obtinebit.Necessario vero colore erit modice crocea,& conditione media inter tenuũ & aquosã ac corpulentã,qualis iumẽtorũ habetur.Ceterũ vrina nullo pacto sedimẽtũ habet si tenuiter,copiosum vero si largius,exiguũ vero si modice viuit̃. Quinetiam in morbis biliosis ad colorẽ croceũ,in iis vero quos crudi cõmittunt humores,ad candidũ tendit.Porro sedimentũ habet copiosũ,quotiẽs morbus ex humorib⁹ crudis fatiget,nullo vero modo,aut omnino minimũ,quotiẽs ex biliosis fatiget.Sꝫ satis erit si habeat sublimamentũ in q̃d corpulentius candidiusq́ꝫ in vrina neq́ꝫ in summis eius,neq́ꝫ in fundo vasis sed in media sede sublimere vel exquisite medium, vel deorsum potius q̃ sursum existat. Id igitur solitus sum nominare sublimamentum. Sed ab Hipp.id quoq́ꝫ nubecula nominatur eandem obtinens proportionẽ circa vrinã,q̃ vere nubecule ad aerẽ preferũtur,etenim he humore q circiter est corpulẽtiores & itẽ ille aere sunt.Itaq́ꝫ sepenumero vt dixi supnatat ĩ vrina

de sup

desuper quã ego nubeculam ꝓprie soleo nominare. Sed hec tibi sint in primis cognita, atq; in animo posita, mox animaduerte ea q̃ Hip. scripsit. Vrina. n. assidue faciens sedimentũ quale dixit, securitatem significat, i. morbũ esse sine periculo, atq; integre exsoluẽdum, ita vt non sit preterea repetiturus, & itẽ celeriorẽ fore solutionem, ita vt si prima die, aut ꝓxima nocte apparens pseueret simile, die secunda, aut nocte prime circuitiõis decretoriũ dierũ, nõ vltra procedet egrotatio. Porro hec dixit, s. de morbis febriculosis Quicũq; ei sine febre affligunt, aut in cerebro, aut mẽbranul', aut in thorace, ac pulmone, ex aliis inditiis agnoscunt: siue mitiores breuiores q; sint: siue periculosi diutiniq;. Ceterũ quã ob rem vrine sedimentũ cãdidũ esse cõueniat, dũ ageretur de pare in calce primi voluminis explanata iã est. GLO.

Ex introductione quam Gal. prebet huic tractatui de vrinis, clara est opinio illorum, qui in aparatu nostre glose ad hos libros, suadebant penes inditia facultatum, distribui hos tres libros. Dixit nãq; Gal. in presenti, q; visis inditiis que sumebantur a facultate, q̃ cerebro residet, ad ea presagia trãsit, q̃ ex n̄ri facultate pendent. q̃ quidem facultas cũ multiplicẽ habeat operam, de precipua, q̃ ex radix oim bonorũ i morbis n̄ribus, s. coctione, hoc est alteratione ꝓtractat, q̃ opera sũ pluribus vasis cõpleat, q̃ ad primũ vas, adiacentiaq; pertinebãt; tractatu precedenti explorata sunt. Nũc vero ad vrinã se trãsfert, q̃ est causus seu effectus, & inde inditiũ ipsi9 facltatis n̄ris cõcoquẽtis alio vase. i. in iecore, suisq; adiacentibus. Et suar eundẽ ordinẽ, sicut i reliqs signis, vt preponat nobis vrinarũ optimã, vt distantia ab ipsa, alie facile vituparí possint, aut laudari quodãmõ. Talis est itroducta ab ipso & si vrina p̄lima cõcineat, p quẽ cõmendari poterat, id solũ adduxit, qđ firmioris ẽ iuditii, puta cõtẽrũ, hoc ẽ ipsũ sedimẽtũ. Vulgo hipostasi, iuxta id egidii, i versib9 suis. Sepe artificẽ deludit forma coloris, defraudat p̄limã fidẽ cẽsura liquoris, ẽ i cõtẽtis, rara lex discrectõ certa. vnde sedimẽtũ si tale ẽ, q̃le nobis ꝓponit, raro erit, i aliis degeñare ipsã vrinã, sed nõ vice versa, s; de hoc infra ãplius. Sed ante quã ꝓcedam9 ad apperiẽdas cõclusiões duas textus, cũ causis, licet refferre traductiones, q; in hac noua, nõ fit mentio de loco ipsius contenti, vt sit in fundo vasis penes optimũ statum, in priori vero sic, in verbo subsidente, nisi esset, q; cum sedimentum proffertur, id intelligitur, non enim fecit mentionem de nebula, nec de sublimamento, q̃ aliã regionem colunt. aut q; si in vltima parte textus, dimiutam hipostasim ex ea parte laudat, q; interdum subsideat, ergo q̃ prestantior est, subsidere habet. De cuius causa pulchre statim. Aliud est, q; in hac noua traductione; in aliquibus codicibus legitur leue, loco lene. & si facile posset dici, esse corruptã literam, qua fit ex. n. u. Habeo tamen ratiõem dubitandi, quia si equale dixit, lene iam intelligitur sub verbo equale. nam Gal. in laudabili aut pessimo statu, explicans verbum lene, in textu illo de deiectionibus. qui incipit

si exigua glutinosa pet verbum equale ipsum exprimit,non ergo lene, sed leue oportet legere,alias,sinominis vtitur,quod veris scientiis incősonat,ex Auerot.in libris de celo. Quod etiam magis dubitare me facit, q in hoc ꝓ posito.secunda primi apud Aui.cān in codice antiquo,quam in castigato legitur per verbum leue,in cap.de significationibus specierum hipostasis,per illud verbum:quod incipit.Bona autem hipostasis de qua loquimur, puri assimilatur,& flegmati crudo.& ab vtrisq; differt subtilitate,& leuitate.Ergo bona hipostasis leuis debet esse,& verbum leue.melius scribitur, quā lene,sed si id demus,qualiter potest verbum leue,consentire ipsi⁹ sedimēti nē nam petere fundum vasis,& esse leue,pugnat. Videndum primo de celo. nā concocta exate,grauiora sunt.visum supra,& ideo semen,& lac,exacte,cocta,aqiie fundum,qua probatur,petunt. Sed aliquis modus est,in sedimento,vt verbum leue quadret,& tolerari possit,quia leuiora,sunt cōcocta hoc est magis parentia nature,sic de equo,qui freno obedit,dicimus esse leuem ore,& puerum,qui facile paret iussis,leuem dicimus.tantisp Aris. de parti. Ani.3.cap.9.concocta leuiora appellat. Sed ad rē sedimēti, magis coarctā do verbū leue debet esse sedimentum, vt agitato vase,facile dispergatur,& iterum vniatur.per quod a pure & flegmate crudo,satis discrepat. vt bene supra.Imo de mente Hisac.illud est in sedimento prestātissimū.alias esse semicoctū, aut nimis tenax indicaret. Quod tamē,loquturi de situ ipsi⁹,magis explanabimus,legatur igitur lene & equale. Quod si albū sit, infūdoq; residens,& sic perseueret: ꝓmittit hanc conclusione; primā nostri textus q morbus talis est securus,& facile recessurus. Cuius probatio tal' est, nam ea signa,que ostendunt naturam potentem,supra morbi materiā victoria cōplecta,potissime alterantem.& expultricem non defficere,indicāt morbuȝ esse securum,cum breuitate,sed talia sunt huiusmodi,igitur. nam incolumitas extat,in signis exacte coctionis,breuitas autem etiā,quia humori cō coctō , quid restat nature nisi ipsum expellat? Qd potest fundari in verbo. Gal. in cotō illius inchoantibus,cū iam natura concoquit,superfluū est vacuare.quasi dicat,natura hoc cure habet,ipsa apparente coctiōe. Adieci autem operam expellentis,indicatam importione sedimenti deficii,quia licet radix oim bonorum concoctrix sit virtus,ipsa valente,ob infirmitatem ex pultricis,poterit succedere mors inferius repprehendum. Vltima ergo textus est.q si sedimentum sub illis prioribus conditionibus, intermittat intet dū,vt.I.non perseueret & non videatur sub illis conditōnib⁹, morbus censebitur diuturuus magis priori,ac minus securus.patet.quia per eam interpo sicionē,aliquis arguitur deffectus nature,ꝓ quē a felici statu priori recedit. Recedit autem,eo q humor aliquis incoctus interponitur nature,qui aut genitus sit ex diutino victu,qui & si virtuti refficiende necessarius sit,cruditatem auget.aut q humor aliquis existens in vobis,de nouo alterāti virtuti

tuti opponitur,qui excusus sub imperfecta coctione,sedimentum facit ap fectissimo statu deuiare. Quibus sit prelibatis,ad probationem minoris ꝓpōnis in prio silogismo accedamus. Quod fiet,insipiēdo a causa prima cōditionis sedimenti.& a situ inchoemus,quod fundum ipsius vrine debet tenere. Sed quod id non sit perfectio ipsius,deducitur,quia prima supfluitas est inter ceteras grauior,deinde vrina,vltimo vero sedimentum,quia alimentum quanto propinquat magis ipsis mēbris.magis depuratur a parte feculenta terrea,per quā est omnis grauitas.Item Hisac in propia materia, appropiat hipostasim pinguedini,sed talis leuis est,& super natat liquori, īferius videndum,igiē,oppositū est de mente autoris,quia leuigans sedimētū,aliquem inflatuosum spūm comixceri, ꝑ quē fit subleuatio ostendit,exacta autem coctio,omnem ventositatem respuit,vt supra citatum fuit. & licet ex superfluo alimenti recesetur mēbra nutrituris, non dest pars terrea, que iu mēbris abundat. Nutritio autem similitudine fit,nec pinguedini assimilatur, ꝙ habeat sup natare, sed ꝙ est de vltimo coctionis mēbrorū.vti pinguedo,ꝗ magis cocta est ipsa carne: Videndū per Arist.mille locis. descendit ergo sedimentum exacte coctū, per vrine liquorem, tanq̄ grauius ea,& cum omnes partes illius sedimenti,nou sint pares in grauedine,adhuc grauiores,sunt in loco infirmiori,& sub maiori molle. Ex qua lata basi, cū ceteris que deinde situātur,sedimentum acquirit eam figuram,que in ipso laudatur,pinealis.s.qualis est in corde,qualis ignis combustibili fixus,vnde etiam ex tali figura,victoria calidi naturalis arguitur. Videdum cum aliis analogiis similibus,per ipsum Hisac ī propria materia: depro ꝙ expositio ne eget,id quod addit,scilicet tale sedimentnm lune plene,comparare, quē simpliciter rotunda est. Solum id fecit, ꝙ sedimentis imperfectis,tot varii status corigrunt,sicut lune in suis figuris,sed sedimentum perfectū, omnibus numeris tale sit,vti luna cum perfecte rotunda visitur. Sed Hip.in presenti,de figura nihil,cum ex aliis conditionibus,sit ipsum laudare certius. De altera conditione ꝙ album sit. Gal.sē excusat per ea que in cōmento vltimo primi libri,de albedine puris,& feminis dixit,vbi mēbra radicalia alba esse asseuerauit. Ob quod,alimētū.quod vltio de victū est, superfluūq; illius,albū debet esse,& citra eū colorē,iuxta iperfectā victoriam calidi in eū obiectū.nec volo cauilari,si calor in materiā humidā agens necessario nigredinē inducat.nec acepto in presenti,pro albedine sedimenti copiam aeris albificantis,quem in perfecte coctis ponit Arist.5.de genera Ani.cap.6 ob quod alba dulciora quia cōcocta magis,id enim sedimentum forsam sublimamentū faceret,est ergo albedo,signum similitudinis ad mebra radicalia,quibus est vis alteratiua,que agit in sedimenti materiam.nec obstat,albedinē in vrina repprobati,& in sedimento laudari,quia vtrunq; degenerat,habens oppositum sue nature. Vrina est colamentū ex opera membri

rubificatis,& sedimentũ ipsorũ,que albificant.nec obstat secunda primi.dictum esse,sedimenta vt plurimũ imitari humores in colore,cũ sepe sit met humor febrem faciens.videndum prima quarti,quia perfectissimũ,a quocũq; humore incipiat,albũ debet esse,sic perfecte cocta (in mẽbris apparent) ob causã dictã,indicantia victoriã calidi naturalis concoquentis. ꝙ autẽ sedimentũ conditionẽ humoris peccantis,insequatur quantitate & colore,habet expresse Galenus in dicto cõmento.vt in morbis ex pituita & crudis humoribus,albũ sit & copiosũ,secus in biliosis, ꝙ exiguũ & croceũ; sed talia,& si alba,non ideo lenia.& equalia,per quod, in substãtia coctiõis exprimitur terminus.Ergo integer õnibus numeris est,per õnes conditiones,ideo supra,differt a flegmate crudo,conculcatione suarũ partiũ. Adiecit autẽ lenitatẽ,equalitati,quia si sedimentis reprobis cõtingat equalitas, propter massã esse õnino potius exterminatã & victã a calido excessiuo, non sibi congruit lenitas,que exactũ modũ,mixtiõis declarat,vbi nulla inequalitas superficiei,nulla asperitas,nulla discontinuatio.que cõditio , inter õnes fidelior est,ita ꝙ nigris fundo vasis residere,non negetur,sed pessima sunt.Albis vero non certa fides. Dicebat enim Auicena.loco citato,non attendas ad id,quod alii dicunt.Nã albedo,quandoq; erit,non propter maturitatẽ,sed ex exuperãti materia,equalitas vero,non est nisi propter maturationẽ,intellige de equalitate iuncta lenitati. alias falsũ diceret,vt supra capite de deiectionibus.probatũ est,imo equalitas,peior est inequalitate,i reprobis sedimentis.ex Aui dicto loco,in verbo,discontinuitas in ea,scilicet mala,melior est continuitate.Perseuerantia autẽ talis sedimenti, aut in interruptio,duobus modis põt intelligi.aut vt nulla die interrũpat ,quia incipiente natura vincere morbũ,non cõmisso peccato,non est vnde hec proportio interrũpatur,aut ꝙ continuetur,per õne tẽpus quo videri habet ,sicut sunt dies indicatiui,in quibus natura begnino aspectu adiucta, solet ꝑximã futurã:ac certã salutẽ promitere,in diebus radicalibus succedẽtib⁹,& vterq; modus est vetus,& crederẽ hũc vltimũ frequentiorẽ.quia nusquã vidi,sedimentũ prio modo perseuerare,nec eo ꝙ interrũperetur diebus inter mediis,inter indicẽ & radicalẽ,vidi iudicationẽ dilatatã,aut incertã. alioqui,nullũ esset inditiũ maius ex indicantibus diebus.& si õnia magis certa sint,si nulla sit interruptio,tunc enĩ velox,& certus terminus erit.velox inq̃ si mox a principio compatuit,certus aũt & expers recidiuationis, ꝙ natura humorẽ sic obedientẽ & concoctum,totũ excutiet extra corpus,nec aliquid crudũ latitabit,qui suuersionẽ aduocet.iuxta sententiã veteris,q̃ õnia ad dispõnẽ febrilẽ,accõmodanda magis sunt. Nã prĩo de iudicatiõe, in febre & affectibus febri iniunctis vrina habet ingressũ & in febribus acutis tanta est vis signorum vrine vt ipsi soli credendum sit . ipse Gal.6.epidi. contrario prĩo super textu in rigore vrinarũ suppressionesin passiõibus autẽ pticulari

cularibus,& absq; febre non dedignamnr ipsā cōtēplari quia si bona sit, minoris sunt timoris.si vero mala,imensi motus. Sic Hip.ac libro vrinarū , sic Gal tertio de morbis vulgari.i cōmento illo mulier apud tisaneum. Quod si offeras eodem libro. cōmento virginem quandam.fit presagita phrenesis,ex nebula suspensa in vrina.id per accidens consentitur . saltim celeritas terminationis,& certitudo in talibus affectibus,ex aliis,& non ex lotio sumenda sunt. Si igitur coctio ipsa consumata,certitudinem & velocitatem crisis ostendit,ex Hippo.& vrina huius textus,talem coctionem ostendit. primo de iudicatione.rationabilis est ergo pria nostri textus, deinde secunda per recessū a prima,& hec de sentētia textus. Liceat nobis tamen,ad absolutionē huius materie,breuē aliquā digressionē facere,nā si hec vrina optima est,& talis dicitur optia in egris, eo q; simillima vrinis sanorū sit .prio de iudicatione.in principio tractatus vrine. & Hippo. in presenti.omisso liquore,& vrine colore,de contento duntaxat mentionē facit: presuponit vrinā sanorū etiā exacte,sedimentū illius & potioris conditionis habere.hoc ē sume lene.equale & candidū,sed in sanis corporibus,tale sedimentū nō queritur. Ex textu difficili & obscuro ipsi⁹ Aui.i.c.de hipostasi,sic habet .& hec quidē hipostasis nō queritur nisi i egritudinibus,qm̄ in corpore egri male retente sunt materie in venis ipsius,que nisi maturentur, ꝑtēdūt malū & corruptionē.In venis autem sani,nō oportet semp esse humorem qui sit excutiendus,sed si est,melius est , q; hoc, significet in eis superfluitates , q̄ in eis superfluūt ex cibo a digestione priuato,deide.superfluit superfluitas , q̄ in vrina fit hipostasis.siue matura,siue nō matura.q text⁹ Aui.ita iacet i codice castigato,vti i ātiquo. Ex q̄ autoritate,iter cetera,colligūtur duo. Primū i sanis nō eē q̄rendū sedimētū,alterū ē,q; si q̄rat,id,est qdā decisū a cibo,q̄ priuat coctiōe,si ei a ciboq priuat coctiōe,q̄ir tale sedimētū,plenā & cōsumatā coctōnē signat: qd aūt tale sedimētū ipfectā coctōnē significet,videt et colligi,ex snia Gal.prio de iudicatiōe loco dicto.in verbo nā cū adhuc coquitur sanguis,vrina q̄ mīgitur,lenē & equalē & albā & mītā subsidētiā facit. tūc sic ista est optia hui⁹ textus,& deciditur ipso sanguie existente in via coctiois,& nō exacte cocto. ergo non signat consumatam coctiōem. Quod paulo inferius videtur magis cōuincere, cum inuat,& si signum sit exquisitum coctionis,plus autem de humore qui crudus nominatur euacuari demōstrat. Ergo qualr exquisite coctū. Ob qd i pueris & ociose viuentib⁹, ob cruditatē est reperire in ipsorū vrinis tale sedimentum copiosū album lene & equale. Pro veritate ergo eorū,q̄ obiecta sunt.notādū ē,q; corporibus inculpate sanis,tant⁹ ē nex⁹ & ordo iter virtutes nles,q; & si, ꝑ vita & sanitate tuēda,copia sāguis reperiat i venis.nec ea grauat nām,nec ipsa cōuertit ad sbām propiam,nisi qo ad iustum ē,vnde,non ē pars superflua talis coctiōis, q̄ per poros expelli non possit. aut occulte, aut aliquo rorido sudore , excita

to exercitio debito, nam sedimentum, superfluitas est inpuritatis, quo differt a semine. & inde colligitur veritas, q in sanis perfectissimis, nō quęritur sedimentum. quia tamen paucissima sic sunt corpora in culpate sana, nec exacte recta, nō excusatur in venis, vbi massa sanguinea alteratur a mēbris ipsis, inueniri ex hac actione, aliquid, quod cum vrina reuertēte ex distributione alimenti, possit separari. Quod cum non sit pars humoris nociui, non est superfluitas corruptionis, vti in egris, sed est superfluitas cruditatis, quam vocat Aui. non maturam, quia cum humores illi in venis: ob copiam datam iecinori, crudiores euadant ad venas. dum tota. ea masa cocquitur, & ad exactam coctionem ducitur, bona pars illius humoris expellitur cum vrina, que pars: non est tenendum, q sit superfluitas impuritatis, qualis exigua posset videri in bene rectis. Sed est pars humoris, qui actu elaboratur a natura, sed grauans sui copia, expultricem, item q omnes facultates naturales sunt in actu item q vrina retrocedit, necessum est bonam partem expelli. Quod sic expulsum, si candidum sit, & lene, non dubites quātitate esse superfluum, & posse adhuc in his qualitatibus magis perfici, cuius signum est, q si actio mēbrorum in talē massā continuetur, quod Gal. intelligit. in verbo, iam vero perfecta coctione, minus expellitur cum vrina, bona parte assumpta in propiam sbām mēbrorū. & sic quod denuo expellit, cum decissū sit ex re magis cocta, maturius ē. Quod Aui. superfluitatē maturam appellauit, cum priorē q̄ ex masa ad huc in via coctionis existēte, nō maturam vocauir. ex quo infertur, q in abstinētib⁹, multo minus subsideat, ac in colericis, vbi mirū absumit̄ p mēbrorū nutritione. secus in gulosis, & ociose viuētib⁹, si igitur vrina sustantiā habeat mediocrē, & colorē, inter rufū & rubeum, si sedimentum album multum & lene. Signum est exquisite coctionis. s. ipsius iecoris, vbi ex sanguine imixto colere, subdebita portione imixtis vrine, talis resultat color. vt non citrinus, remissione caloris, non rufus, intentione caloris. sed id, fit primo tempore coctionis sanguinis, id Gal. in verbo q vrinarum que fm naturam se habent, terminus est in optime sanis corporibus, primū coctionis sanguinis tempus, sed cum eo iuditio exquisito coctiōis quo ad iecur, ex sedimēto albo copioso, humorē crudū expelli demōstratur. crudū inquā, quādoquidē iuxta copiā cruditatis, augeatur, & iuxta exquisitiorē coctionē minuatur. Sed ea cruditas, non defectū mēbrorum, nec resistentiā, aut corruptionē humoris, significat, vti in egris, iuxta statum malorū sedimentorū. quia sic nec album aut lene esset, sed duntaxat, ea crudiras, est ob molem, quia copia sui excernitur & non deuoratur a mēbris. Habes ergo quod optas. quare &c.

¶ Si vrina fuerit subrubea: ac sedimentū subrubū & leue: diuturnior hic morbus q̄ primus: sed admodū salutaris est.

COMMENTVM GALENI.

Quotiês sanguinis serû pariter cum vrina excernitur colore sub rubra apparet, indicat a ût ex superantiâ sanguinis nô exqsita rône confecti. Igitur quia integerrimi humoris exupantia ê, idcirco sine periculo est. Sed quia humidior, & itê setosior quam is est. idcirco eget côcoctione. Si igitur spa tio temporis concoctio fit, merito talis vrina significat vt diututnior quã primi morbi solutio futura sit.

GLOSA.

TAnta ê certitudo stabilisq; salutis spescû celeritate, in sedimêto cômê dato i precedêti textu, vt vrina optia ob id dicat, sub quouis colore ipsa appeat. nûc vero cû sedimêtû i hoc textu declarãdû, cadat abeo statu p co lorê, q̃ subrubrû sit, & nõ cãdidû. op; côplere hoc iuditiû, puta de diuturni tate istius morbi, respectu pcedêtis vrina significati, p côditõnê vrine, q̃ ei⁹ dê sit coloris ad ipm sedimentû. dicit ergo autor. si des, vrinã sub rubrã, cu; simili sedimêto, & tñ sit lêne, morb⁹ ille salutaris admodû ê. & i hoc côuenit cum precedenti, sed differt ab eo, q̃ diututnior sit. Primû qd se offert expli cãdû ê, qd sciamus de situ hui⁹ subrubri sedimêti, ã côueniat cû pcedêti in subsidêtia, credere q̃ nõ. qa si iste morb⁹ diuturnus est, op; temporis tractu descendere, quia sic complebitur in dotibus suis. Puta situ, & colore. cadit igitur a precedenti, situ & colore. & quia coctio in substantia excedit mul tum alia que ex qlitatibus se tenêt, cû oîs coctio pricipalr ordineẽ expl'iõ ni, & coctio i sbã, ê q̃ ipsã aptat expulsioni. (Ipsa. n. ê q̃ expelli hêt. 3. artis cû rati. vacuatio totã educês sbãm. q̃ i sbã coctio, expssa ê p lenitatê, q̃ côicat cû priori sedimêto, inde incolumitas morbi significaẽ, sicut i precedêti, qã hu mor victus est a nã, Q ð sbê coctio indicat. qd in parte A ui. in scda. 4. in cap. 83. in verbo, & multotiens viuit ille cuius sedimê est rubeum, sed est equale & moritur cuius est album, sed non lene. Dat statim rationêm, quia bonitas in substantia facilis magis est ad suscipiendam expulsionem, q̃ bonitas i cô lore. sed defficit a priori morbo. q̃ diutumior sit, significato aliquo deffectu in natura, quandoquidem, nec calore, aut situ, illud sedimentum est com plectum. Debilitas autem in natura prolongat morbos salubres. Ex quo ne cessum est intelligas, sub eodem tempore perseuerare hoc sub rubeum se dimentum, quo, precedentis textus, nam primum potuit esse sub rubeum, & pendens, sed illico descendens & candidum cum lenitate; habuit totû; qd poterat. istud vero perseuerauit sub tali colore, per aliquot dies, vnde natu re pigritia, atq; deffectus presumebatur. Quod tamen minime intelligi poterit, nisi satisfaciamus querenti qualiter illud sedimentum potuit lene esse. Non autem album. Nam si exacte coctum est ex parte. substantie quod lenitate ostenditur, (Cum substantiam dare difficilius sit quam colo rem.) vt in propria materia disputatur, & facis conciliator. De hoc diffe renti. 85. Qualiter ergo non habebit etiam illud sedimentum colorem album

album. Quod significat exquisitam coctionẽ? Respondeo. q̃ pri⁹ intentũ a natura est substantia, hoc est ille modus substantie, quo aptatur expulsioni & talis potuit dari humori rubeo, cuius pars est tale sedimentum, etiam si credatur, iam partem aliquam rubedinis amisisse per eam continuatam actionẽ, quandoquidem ad album itur. exuere autem eum humorem omnino a rubedine, longiori eget spatio. sicut qualitates consequentes formam posteriores sunt. Duricies enim & soliditas non datur carni nouiter genite ita cito, vt forma. vt prima primi visum est de tertia humiditate. Et licet color prius possit dari substantia vrine, & contento, quam certa substantia, certus tamen color, post certam est substantiam, quod statim magis enucleabitur. Statim dubitabis, si in precedenti textu, per interuallum optime vrine iudicabatur etiam morbi diuturnitas, respectu prioris, & idem per sedimẽtum sub rubrum cum tali vrina; videtur q̃ tanti ponderis sit, cadere ab optimo per colorem, sicut per minorem perseuerantiam. Ego in presenti nõ possum verificare, dacto certo morbo salubri & terminando in primam. 7. ex iudicio optime vrine, si dentur alteri duo morbi, i altero quorum appareat vrina subrubea cum eodem sedimento perseuerans per dies, & alter in quo sedimentum optimum intercipiatur, qualis eorum breuior sit, Quia si hoc tale est per interpositionem humoris crudi de nouo aduenientis. Alterum vero ex conditione humoris resistentis ipsi nature concocquenti, non potest certo numero metiri ea differẽtiã. crederem, illam alternatã intermissionem, non esse tante dilationis. eo q̃ in secunda. 4. in capit. 88. habet Aui. de sedimento rubeo. q̃ significat multitudinem sanguinis, & tarditatem digestionis, & prolongatur ad. 40. dies & forsam non speratur crisis in. 60. si autem illa intermissio esset frequentissima, & forsam excedens continuationem, non esset difficile fundare contrarium. quia error tardat, & iudicatio nem cambiare potest. tertio de iudicatione. Poteris autem ad huc intimius dubitare super hoc: quia in precedenti textu per illam intermissionẽ optime vrine: vltra diuturnitatem respectu alterius morbi, quo optima videbatur, dixit, ac minus securus est. in presenti vero textu, per eam distantiam sedimenti ab optimo, in colore, dixit q̃ esset diuturnior precedenti, sed ad modum salutaris, quasi in securitate, nulla sit discrepantia, sed duntaxat ĩ tẽpore. Solutionem huius dubitationis non potest sentire, nisi solertissimum ingenium, propter quod, si es memor, in principio glose feci vim, q̃ in precedenti textu nulla fuit facta mentio de colore vrin, sed sub quouis colore, ĩ optimo contento erat certitudo. Quod autem hoc, sit irrationabile: patet p̃ Aui. secunda primi. cap. de hipo. vbi postquam dixit. vt in plurimũ esse hipostasim eiusdẽ coloris cũ vrina, addit & bis ĩ eodem capitulo, q̃ hipostasis que diuersificat a calore vrine, optima ẽ alba, deĩde rubea, deinde citrina. ergo sedimentũ albũ potest esse cũ vrina alba, citrina, rubea, & tandẽ, cum õni

que

que incipiat ex humore,qui a natura vinci possit,& ide ad albedinē cōdu ci,quia mēbra talia sint.& quia in presenti sedimenrum est rubeum,& talis est vrina,materia morbi solum est sanguis,& potius mole quā vitio pecans a quo impossibile est non succedere incolumitatē,ostensa victoria in sanguine per lenitatē sedimenti,ideo tale sedimentū ita securū indicat morbū, sicut albū lene perseuerans,differens,ab illo tēporis spatio.sed in sedimento prioris textus.cū a quocūq; humore poterat decidi,timor.est intermissa actione nature,ne periculū possit succedere,malicia talis humoris.ideo dixit, ac minus securus est.Et ita vlterius licitū est ponderare, q̄ sedimētū subrubrū nr̄i textus,cū possit esse sub alio colore vrine,q̄ in presenti est cū simili vrina puta sub rubra. Vnde si tale sedimentū videretur absq; tali vrina,non esset sic nūciū salutis vti presentis textus.quia nullus humor ita benignus vt sanguis(sed de hoc stati)sed si desideras scire,commodo sub alio humore peccante,vrinā sub alio colore reponente visitur sedimentū rubrū.& post ipsū album. Ex Aui.magis comendet.Ratio illius est.quia nā nihil cōcoquit nisi comertio sanguis,quod in parte,optime Auerois.3.colliget de febre colerica,sic ei vides ouū,quod viuificari debet,torū prius ad ruborē quēdā cō duci,sic semina cū vtero reponūtur.& inferius inuenies verba nostrā morā lia satis vrilia,que hoc explicabunt.igitur sedimenta que ad albū terminari habeāt.ex quouis humore fiūt,per ruborē quendā trāsierūt,sed vt nihil desideres super hac materia,poteris obicere,quia sic citrinū sedimentū laudabilius esset,quia rubrū cū albescit vergit ad citrinū.Sic Gal.prio de iudicatione,vbi palidū,deinde rufū,deinde flauū,deinde rubrū,penes gradus splē doris & albedinis cōparauit,ita q̄ rubeus minus de albedie illis oibus cōtineat.Irē īferius suspectius erit sputū rubrū q̄ citrinū.ergo sedimenta.Respō deo q̄ si colores sedimētorū sūr ab humoribus,quibus talia apparēt stati, rubrū est securius oībus,ppter gratitudinē sanguis,si vero hi colores denē sedimēris,actione nature albificantis,sic citrinū qđ est rubeū clarificatū,prestantius est eo,quia albo ppinquius est.Sputū aūt rubeū taxabit inferius,quia vene rupturā idicat.quā ptisis sequitur,qui affectus desperabilis est. Quibus sic prelibatis.procedendū est ad verificandam ac illucidādam textus nr̄i conclusionē,super quo opꝫ notare,istū colorē sedimēti ac vrine eē sub rubrū,q̄ color a rubro puro cadit per aliq̄lē claritatē.Qđ ostendit sanguinē illum a quo descidit,esse quodāmodo piruitosū,quā humiditate lauat vt ita dixerim sanguinis vera rubedo,serosior enim & humidior quam iis est, dicebat Galenus in commento.Hoc est.quam exquisitus sanguis. inde ad coctionem eget longiori spatio.Sed si id tolerabile sit,q̄ talis morbus non sit admodū salutaris,ostenditur.Nā fūdamētū ē,q̄ pēdeat á sanguie,& q̄ ide securus sit morbus.nam humiditas q̄to perfectior est,peiori putredie pōr In fici,signū est corruptio semis.6.de locis affectis.q̄ sit vltra sanguinis nicla

lis

lis corruptelam. Sic & displicet peccatum fili dilecti, magis ipsi patri, qua analogia, respondit Hi. sac libro febrium quomodo ex sanguine fiant mor bi acuti. Responsio est. q̃ merito q̃litatis. hic hũor est gratus nature, & gra tia publici peccati, non potest esse infẽssus ipsi. Non loquor gratia quãtita tis, si occupet nobilem se q̃a apoplexiã, & casũ virtutis subitũ põt facere, vi dendũ .11. terti. cap. de casu virtutis. in verbo facit accidere casum virtutis su bito, nec inde nego ad pessimã putredinẽ posse duci, illud arguit peiorem substantiã, sed passibiliorẽ. vt de aque pluuiali alibi dicetur. Creditur. n. cũ proportiones opponatur mixtorũ, q̃ sicut est mixtũ optime proportiona tũ: sic cũ soluitur illa proportio, ad magnã ĩproportionẽ veniat. Ad quod ẽt facit, q̃ natura cũ ipsũ maxĩe tuetẽ, nõ vincit nisi a vehementissimis causis citra tñ eã possibilitatẽ, morbi frequẽter occurentes, ceteris paribus secu riores sunt, que a sanguĩe fiũt. pria. 4. & infra per Gal. Sed adhuc obicit con tra totã sñiam text⁹, ex ipso Aui. i. sẽda. 4. c. 76. vbi cõcludẽdo dicit. & ad su mũ vrina, rubea rubei sedimis sigñat imaturationẽ & cruditatẽ. & ꝓpie qñ rubedo nõ ẽ vehemẽs. & pri⁹ dixerat sigñare inflãmationẽ vehemẽtẽ. ẽtẽ ci taui ex. c. 88. differri aliqñ hũc morbũ idictũ tali sedimẽto, & vrina. ad. 40. & .60. diẽ q̃ sũt termini cronicorũ, & acutorũ satis nothorũ. Vnũ reqrit prĩci paĩr ad veritatẽ hui⁹ text⁹, q̃ tal vrina nõ sit vehemẽter spisa, nec habẽs in pricipio copiosũ sedimẽtũ, qd totũ itelliges ex verbo Aui. i dicto .c. 88. ind pit series. & sedimẽ qd nõ antecedit tenuitas aut priuatio sedimis, imo est i uentum in principio: significat q̃ humor est plurimus, non q̃ sit digestus, imo oportet vt adueniat sedimẽ post aduentum digestionis, & posquã fue rit hipostasis pauca, & dum non est ita, significat, q̃ materia est grauis, gro sa & multa, & q̃ egritudo interficit. quare &c.

¶ Si in vrina sedimentũ speciem referat farine crassioris: malũ est. Dete rius vero si squamularum institutione cõsistit. Si vero tenue & candidũ admodum est: vitiosum est. Furfureum vero deterius est.

COMMENTVM GALENI

Crassior farine pars appellatur que effracto inuehitur ordeo grandiuscu la refugiens. scilicet mole confectionem exquisitiorem. Hec igitur quotiẽs inuehitur vrine sedimento, inditium non bonum est. Si enim farina non af fringitur in partes admodũ tenuiores, species farine redditur crassioris. In vrina vero quotiẽs alimonie pars nondũ deducta in super diriuscula per manet. Sed assato sanguine crassiore, vel consumptis inequaliter carnibus ita contingit. At vero inequaliter accidit, quotiẽs a calore igneo q̃ recẽs est & nup cõcreta caro i saniẽ rdsoluatˀ, duriuscula vero si i iis q̃ frigũt i sartagi ne sublimis exicaccata constiterit. Prima ei noua ac recens pinguedo con sumitur per huiusmodi febres, deide durior ac vetustior, & ab his deince

psnoua ac recens caro, mox dura ac vetusta, postremo solida iā corporis mē bra. Quibus rursus consumptis, squamule pariter cum vrina excernuntur, & ob eam rem talis vrina deterior est, q̄ q̄ immō speciem farine referat eras sioris. Ceterum aliud est tenue sedimentum, id est, non habens corpulentiā, sed vt ita dicatur subsimile spume, tale vero continuo tenue existit, ppterea q̄ recipiat in se totum circunflui splēdorem aeris magis q̄ quod crassius ex At vero generatio eius est de spiritu flatuoso permisto tenatius semicōcto humorum excremento. Oroprium enim concocti integre sedimēti ē id quod consueuimus nomiuare equale id accidit, quotiens totum similare existat. Quod enim vario permiscetur corpore, dessidentes obtinet in cōditione & colore partes. Inequalium vero corporum que ex partib⁹ tenuio ribus habeant inequalitatem, deteriora sunt q̄ que ex maioribus. Que enī sunt partium maiorum, magnā indicant nature robur tm̄ quāta fuerit sub stantie magnitudo exq̄sita rōne confectē. Que vero tenuiorū sunt peruin ci ab hūore indicāt facultatē. & veluti pugnā haberi equale; atq; ea res in omni inequali corpore p̄misceu a est. Particulares vero i eo differētie p̄ virtute cōcocte materie, vitio q; nō cōcocte existunt. Porro ab his tribus sedimēto rum differentiis aliam quartam adieci furfureum sedimentum; quod ī q̄ deterius q̄ tertium est. Indicat enim queadmodum primū ac secundum ī meam febris caliditatem & consumentem, quo quidem non quartum, sed tertium proditum esse oportet.

GLOLA

Viso de inditiis sūptis ex optimo sedimento, ac ex altero modicum distā te ab illo, transfert se iam Hip. ad inditia que fundantur in sedimentorum contra naturam consideratione. Que omnia malum protendunt, & licet au toresalii de pluribus mentionē fecerunt, quos in fine lectionis ad abso lu ō nem doctrine imitabimur, in presentiarum Hip. de. 4. dunta xat mentionē fecit. & primū est crinoidale, qd apud alios frustis frumenti dissolutis i aqua simile est, cū nō conteritur pfecte. Ex quo illud anicolo inductum i hac ma teria ex textu A ui. p crinoidali, nō est ita. nā A ui. debet legi p frustis frumē ti, ferměti. qd sedimētū fere fūgale ē, qd satis distat a sedimētis nr̄o textu ex p̄ssis, & nicol⁹ vitio litere se fefellit. De sedimēto ergo prio nī i text⁹, clarā mētionē facit Gal. 7. apho. textu. 31. icipit qb⁹ i febrib⁹ hipostases crinoides fiunt, ibi enim ac presenti cōmento. Introducitur hoc sedimētū; potius sub frustis ordei (quia cū asperū sit) & nō ita cōterit, semp ipsi⁹ farina difformior est tritici, & corticibus plenior, & frusta grani coapparent in ea, potissime cum ex industria, aut ignorantia artificis, superior mola non premit cum pondere sufficienti. Tenendum ergo est in primis, vt equiuocatio abicia tur, hoc sedimentum, posse dici similagineum, a partibus farine, crinoida le aut corticale a frustis seminis, & ipsius cortice, ibi clare apparentibus.

secun-

secundum sedimentum de quo textus, schamosum: qd alii petaloides vocant, alii laminosum. Ad instar illius squamule q in maleādo ferrū, incudē, & male ū fugit. & non dicit laminosa a ferri limatura, quia talis nō est schamosa, sed minutissima. Tertiū est furfureū, qd l; vltimo loco reponat i textu, aptius tertio ponit loco, q̄doqdem significet sup eisdem causis, cū prioribꝰ, & dānis. & si inter ea gradus sint, vt enucleabit. Qd sub eo nomine ab ōnibus celebratur. Dimisso ergo. 4. ptine lectionis, quod tertiū est in textu, & inepte, qd est spumosum minutarū partiū. De tribus diseramꝰ. Priori equocatione postposita. ac appentibus vt morbi, nō a primitiuis causis, nō vitio tenū, aut visice, qd cauere docebit Hip. in fine tractatus. Et duo faciam. Primū quid talia significēt in febribus. Sdm qualr cōfferant mutuo in gradibus malicie. Sciendū ergo est de primo. s. granoso & crinoidali, con formiter ad id Gal. 1. de crisi, & ad Theofilū in tractatu ppio. q tale nō visi tur sine febre, & calore cōsumente. Vnde effectiuū super quo significat, est calor excessiuus, materiale vero, aut est substantia humoralis, aut membrorum. De humorali vero conformiter ad Gal. 7. apho. loco citato, a sāguine, melācolia, ac flemate, raro ē q a colera decidat sm ptes sic magnas, ex humorib9 igit sub eo colore videbit, qual ē hūor, a quo decidit. vnd ecū a sanguie, decidi tale cōterū, sonēt autores, & a masa sāguiea, & a siplici hūore, intelligi possūt, potissime si liene adurant qd tale iuxta Hip. morbi lōgitudinē, signat in saluādis (presertim si a principio illico nō cōpareat, quia sic) eta ficiem humoris, calorem q; adutentem significat. quem tractu temporis superabit natura, si prius non sucumbat. Quod tamen sedimētum ex Gal. dicto cōmento magis est pronum ad malum, sed que discrepantia inter tale, & illud, quod dissoluta mēbrorū sbā apparet: cōmuniter dicitur, q sub variis coloribus inuenitur hūorale: sed cū illd nō sufficiat, q ex pituita adustū, psentabit mēbrorū colore, recurrendū est ad intensionem febris, an sic edax iudicetur, vt serpat membra dissipanda, ac tale, maiori cū fetore erit, nec ita digitis cominuetur. Nec credo legitime dubitatū p Thadeum in presenti, qualiter poterit sedimentū crinoidale, ex dissoluta pinguedine apparere, cū tale natet, crinoidale descendat. & Thadeus dubitauit illud, propter dicta Galeni in commento, que videntur fauere sue dubitationi, sed meo videri, cum recte sentitur de intentione Galeni. non est sua intentio, hoc sedimentum e pinguedine dissolui, quia solum tela aranee. lotio nauigans, sed cum calorem edacem introduxisset, harum dissolutionum causā. Explicuit omnem modum liquefatiōnis. vt. 10. de morbis curandis tetigit. & supra subtiliter ponderauimus, nam incipit calor a pinguedine minus constante, & sic de facto in principiis ethice, talem dissolutionem aranean conspicimus, nihilo subsidente. cum vero procedit, iam aliquid est videre subsidere, granosum & solidius, vt intimius mēbra patiunt. Vnum tamen notandum ex

theophilo,quod post lucidius fiet,ressolutiões crinoidales crassiores & cor pulētiores esse petalosis,& furfureis,quia secundū omnē membri dimēsio nē,videntur separati ac descidi. Notandūq; q; sedimentū carneum,de quo qnipiā sub hoc pertractāt nomine,sub hoc crinoidali cōcipi potest. Corticalis autē laminosa seu squamosa,dissolōnē a partibus interioribus vena rum,aut a mēbris aliis q̄ sunt escoriabilia,procedit. Sed nō est sic solida ac ptofunda,vti furfuracea,& si spaciosa hoc est latior sit. vt ex Gal.1. de crisi ac.2.4.& ex rasio.2.continētis cōuenit cum priori sedimento,q; tum a mēbris,tum ab humoribus,discidi possit.& l; non inuenıatur ab autoribus expressum multū,ab humotibus tale resecari sedimentū,ex A ui.tamen expressius.2.pti.c.proprio in serie q̄ incipit. Verū duo prima ipsius genera: expedit tamen credere,nō ex mobilibus & vagantibus humoribus,sed inculneatis,& herentibus cauitatū parietibus descidi.quasi a partibus ipsorū receptaculorū excorientur. De quo sedimēto dixit rasius loco dicto, pauli autoritate. vidi in vrina sedimentū squamosum, simile corticibus intetioribus ouotū quantū vola manus cōprehendi poterat,& ipsarū expulsione, ipse liberatus est a febre,scabie pruritu q; vesice. qđ A ui.loco citato in verbo dixerūt quidā.&c.q; autem predicte ressolones cōfricate,dissoluebant a quanq; tingebant,inditiū etat, ipsas ex humoribus resecari. conuenitq; hoc cum priori,q; albū rubeūq; frequentius videatur.potissime si vicio renū aut vesice tale sit,a superioribus autem particulis fuscū magis.qđ terciū genus,perniciosum satis,vt A ui supra in verbo. Verum hec duo prima genera non impediunt,scilicet albū, & rubeum.quia vicio renū frequentius apparent. Differt aut hoc squamosum sedimentū, acrinoidali, q; minoris crassitudinis & cripulentie,& forsan a radicalibus membtis duntaxat descl ditur,cum prior ab vtrisq;.& ideo semp ad fuscum vetgit colorem. Semi nalia namq; mēbra prōptiora sunt,vt ipsorum frusta laminosa seu squamo sa sint. Furfureum vero,etiam cum prioribus dissolutionem significat. qđ ab ambobus difficit dictis,cum non inueniā dictum ab autoribus,ex humoribus resecari:quod de aliis sic.estq; sedimentum tale,non ita latum vt squamosum,nec ita corpulentum vt crinoidale.& sic amat descidi a membris membranosis,non multe corpulentie vt in scabie cutanea est videte,in deflotationibus que in prutitu fiunt,ob qnod tale,peculiare est scabiei ipsius vesice. Iusta Hipo.in quarta A pho.quod ad vicium attinet eorum mēbrotum,a quo cauebimus.per eundem Hip.in fine tractatus.quod furfureum sedimentum, sat membranas penetrase calorem ptotendit cum eas sic dissoluat.& inde ad fuscedinem virgit.q; si ex humoribus daretur, potius arenosum qua m furfuteum,credcrem eam residentiam fore. De altero veto punto difficiliori,oportet pronunciari deinceps.Gal.autem in presenti cōtō,iusta ordinem textus.sentit crinoidale esse malū & squamosum

pessimū

pessimũ,furfureũ autẽ deterius.nõ inquã præcedentibus,sed duntaxat illo tercio textus.qđ nos ad finẽ seruamus lectiõis,scil; spumoso minuto. Sed ad duo priora cum reffertur,minus malũ. Sed audiamus Theofilum, qui crinoidale sedimentum apicẽ tenere malicie asseuerauit,in sententiã q̃ sic habet. A carne corporis possunt dissolui tres species ressolutionum grosse q̃ possunt apparere in vrina.crinoidales petaloides & furfuree, & õnes tres significant magnã perditionẽ esse factam in corpore & magnã profunda cionẽ caloris,& febrẽ ethicã.et inter has,& facit ad prepositum crinoidales sunt pessime.nã petoloides,sunt ressolõnes quasi superficiales,furfuree ali quid apprehendunt de profunditate,sed crinoidales super oĩ dimẽsione se profundãt. q̃ igitur intimius dilaniari,& lique fieri mẽbra demõstrat,iuste ouium pessima celebrabitur. Maius autẽ dubium cõmittit text⁹ Aui. in 2.4.c.88. vbi de furfureo sedimento:postq̃ ipsum equauit petaloso,vt super vtrisq; significet mẽbris,ait.significare calorẽ ex profundo corporis. Ergo si petalosum ex Hip.pessimũ,ad huc furfureum, ex profundiori actione, deterius. In solõnẽ huius difficultatis dicam aliquot meo iudicio cõsona, postea diffiniã sniam,cum aliorum dictis. Dico ergo primũ,ꝙ snia text⁹ nostri,potest legi,vt iacet furfureum sedimentũ oĩbus refferẽdo:per verbũ deterius,& non ad spumosum tantũ. vt Gal.in cõtõ. Semper cum suppor- tatione, ne demus tantã confusionem in litera Hip. vt incipiendo a narra- tione preter nr̃ium sedimentorũ,interponeret post mala,leuius,puta spu- mosum,deinde vnum,duntaxat sub verbo deteri⁹ tercio,& nõ cunctis ref ferendum. Est igitur furfuraceũ obtinẽs apicem malicie:prout semp malũ significat,puta dissolõnem ex mẽbris,& ex humorib⁹ nunq̃.alia vero duo ex ambobus in differenter,ergo viso quodã sedimento furfureo, cum ali- cui aliorũ reffertur.possum dicere furfureũ est deterius illo.quia aliud,põt sat leue dãnum pronunciare,si ex humoribus sit.peius ergo est, qđ semper significat mẽbra liquari. Dico.2.ꝙ si Gal.squamosa deteriorũ ponit,ideo est ꝙ talis dissoluitur a seminalibus mẽbris,vnde exẽplificat de ossibus de pelicula interiori venarum. Et ratio id mõstrat,quia cum caro frequentius reperiatur in corpore,vt stibans & replens rimulas simpliciũ mẽbrorum, proptior est vt soluatur in grana, quã in laminas,cum igitur liquari semi- nalia mẽbra,corporis fundamẽtũ,sũme exiciosum sit,quia ipsis labefactis non est curatio.7. de morbis curandis. ac libelo de marcore. & id pet deci- sionem squamosam indicetur,Iure optimo preponitur aliis in malicia. Si autem ab eisdẽ membris dares furfureum,peius esset,quia magis e profũ do liquari significat,& sic cõmuniter,sucedit ad squamosam.cui dicto nr̃o non pugnat Aui.cap.de Hipo.qui dixit squamosam seu petaloidem dete riorem aliis,est nãq; sermo ei⁹ specialis refferendus inter tales, ad rubeam & albã squamulã. Cum igitur de fusca loquitur,prefactis,esse deteriorem

pronũ-

pronunciauit. quia maius incẽdium significabat. Theofilus vero, de crinoidale, intelligendus venit, cũ de eisdẽ mẽbris decisa p continuatũ ꝓcessum, videatur: vt precedat petalosa & furfurea. tunc nãq; vltimũ incendium, & profundationẽ significat. De his igitur dissolutõnibus, & a quibus mẽbris, a liquid inuenies põ Gal. epidi. 6. i cõtrario. 1. ĩ textũ vtrũa cibo & potui. Q ue vt cum attinentibus ad quartũ sedimentum, clariora fiãt. Dubitatur quid sit peius, videre dissolõnẽ mẽbrorũ fm partes magnas, ã fm minutissimas. & videtur Gal. in presenti cotõ, ꝙ inequale qđ ex ptibus tenuioribus constat, deterius sit, idem A ui. 2. 4. c, 88. quod si verum sit, nõ opꝫ tũ dãnare sedimẽtum crinoidale, cũ sit dissolutio parti ũ magis corpulẽtarum. Respõdeo, qđ dissolutũ a mẽbris, q̃to sub maioribus partibus, tanto est deterius, q̃a ex talibus, q̃ sũme tutatur nã, nõ possunt ptes liquari magne, absq; ingenti & impetuosa causa. Gal. aũt & A ui. de desciso ab humoribus intelligunt; qa sub tenuioribus ptibus expulso, maior ibecillitas ĩ nã arguit; secus ẽ de mẽbris. Ob quod Rasius. 20. cõtinentis, de furfurea dixit. & q̃to in ea ptes. sũt magne, ita vt sint orobine. s. ad q̃titatẽ illi⁹ seminis, tãto magis signat cõsuptõnẽ mẽbrorũ. Nota tñ vt Marsilius. 2. 4. ꝙ ptes q̃ a mẽbris descidunt, si talia sint, supfle duriciei, vt verbi cã ossa, q̃to minores, tãto maiorẽ ꝓtẽdunt maliciã. eo ꝙ calor sic fuit intensus, & profundus, ꝙ remoliuit sbãm mẽbri, & ad portiunculas duxit, & sic primũ dictũ nr̃m, de furfureo sedimento speciale, magis verificatur, cum ex solidis mẽbris desciditur. q̃ sic dicta, sufficiant de tribus sedimentis, vt generalr̃ crinoides, quia ab humoribus & carne & solidis posunt descidi. nõ sint ita male, vt squamose, q̃ solũ a solidis mẽbris, & post ãbo, furfureũ, ꝙ minorũ ptium sit, & nõ tantã inde dissolutionẽ significet. Sed p dicta nr̃a specialia, quid possit teneri, pulchre vidisti. Restat ergo vt ad. 4m genus. s. spũmosũ trãseamus. De quo dicimus⁹ & si in perfectissimo sedimento, valde extollamus colorẽ candidum, tanq̃ preconem exacte actionis mẽbrorũ, qa tñ color a lõge sequit̃ crasim corporis, & ex multis cãbiari põt. ideo nõ miremur, si sedimentũ spumosum sic cãdidum, taxem⁹, & lꝫ Hip. de vnico duntaxat cãdido, mẽtionẽ fecerit, nos aũt ꝑ meliori expõne, alia adiecimus. s. de suppuroso, musilaginoso, & de eo. quod frustis fermenti dissoluti in aqua similatur. & sic de espumoso nostri textus. musilaginosum ergo ex portione talis pituite expulse, raro iu acutis visit̃, quibus hic incumbimus. nec figuram aut cãdorem vere hipostasis retinet. Ex Hisac & aliis. Purulentum veto in his morbis videri poterit, sed horti di fetoris est, & n õpinealis figure, & suspitio erit de apostemate, quod ruptum fuit. qnod maxime significat. sicut aliq̃t, fungos aut copiam lactis aut recentis casei precesisse de proximo. Q uibus sic relictis, ad spumosum veniamus. Q uod candidum est ob copiam aeris sibi admixti, quantum enim dealbet aer inclusus, supra citauimus ex A rist. 5. de genera Ani. quod non

P tene-

tenebit vrine fundũ,ipso aere leuigante.genti.tertia terti.cap.2.tra.1.nec rec te puto dubitasse Thadeum,qualiter hoc sit sedimentum, si minime resi dct.Est enim,sed imperfectum,potissime cum diuulsum,discontinuum:sen tiatur a.Gal.in cõmento.Sola ergo albedo aliis doctibus predita,comen datur.Ob quod Aui.cap.6.secunda primi.de vrinis,dixit.de alba,quedam est bona.& quedã mala,vt musilaginosa saniosa spumosa,maturarioni con traria,quia nondum coctio perfecta,quandoquidem ventositas non sit ex plosa,sic.secnnda.4.cap.citato,vituperata est,dixit Hisac.de coloribus hi postasis,ꝙ spumosa cum subtilitate,dic tu vt facile rumpatur,fere ventosi tatem comilceri significat,si autem ad instar ãpule aut vue,crasiorem ven tositatem significat,& morbi prolixitatem,vnde id quod diximus ex Gal. in cõmento,melius esse hanc spumosam secundum magnas partes descidi, sane intelligatur,ita & id quod ex Aui.citari potest.capit.de hipost.de quã titate ipsius,reffetendum ad musilaginosam.ꝙ multa non in sua hora signi ficat humorem esse multum,sed non dominium nature, vnde sedimẽtum spumosum,pro ea parte qua granula,& ampulas in circulo superiori vrine facit,melius est esse,exigua ea granula,non enim humorem sic tenacẽ, nec tantam copiã spiritus flatuosi significat.& sic intelligẽdus est Hisac,sed at tendendo ad partes humoris,que resident cum vrina,si magne sint, & a pri cipio vise,peius est,quia ob copiam humoris.& sic intelligendus est Aui.in verbo.Non est confidendum ĩeo, quod habet similitudinem laudabilis,si non fuerit maturationis hora,si vero in fine morbi, portiones magne, vise fuerint aut continue,ex quibus fit tale spumosum.vtranꝗ vim valere, scilꝫ alteram cum,cum expultrice significat.Quod melius est, quam sub minori bus.quare &c.

¶ Nubecula q̃ inuehit in vrina si cãdida est:est bona: si nigra vitiosa est.

GOMMENTVM GALENI.

Cũ de discrimine docuisset sedimentorũ,deinceps ad nubeculas se cõfert, indicans vt sublimamentum appellitet nubeculam adiectione verbi inue hitur,e quibus vt nigram merito criminetur perspicuum est.Si quidem ni gredo,aut ob vehementem accidit frigiditatem qua ratione sãguis quoꝙ nigrescit congestis globulis,& quidqd extinguitur in plenum frigescit,aut propter exuperantem calorem,etenim sanguis rursus trahit nigrorẽ:sic cte matur,quemadmodũ alia omnia corpora,& qui diutius in sole diuersãtur estiuo nigri redduntur.

GLOSA

Viso de sedimento.cui non erat exigue laudi,subsidete,& de eo, quod di stantia ab eo criminabatur.nunc ad collationem inter nubeculas, que vrina visuntur.se traffert.& sicut nubes partem aeris tenet,nec omnino superiorẽ aut inferiorem,sic hoc contentũ qđ vrina inuehitur,ab aliis dictũ eneroima seu nephilis.& si nephilis dicatur proprius qđ sursum natat,eneroima autẽ

qđ

quod, medium tenet. Quod Gal. sublimamentum vocat, sed de hominum contentione nihil, dũ modo res cognoscantur. Videndũ ergo est pro bonitate expositionis. quid ex situ talis nubecule arguitur, deinde de collatione vtriusq; albe scilicet & nigre. & de rubea nubecula. etiam vnicum verbũ afferemus, vti inter ambas medium tenente. Dico ergo q Gal. primo de crisi & ipsum ad literã sequitur. Auerois colliget. 4. inuit tres esse coctionis gradus, inchoate scilicet, perfecte, & consumatissime, qui gradus in superfluis ipsis e corpore depositis sentiũtur, & in vrina. Ex triplici regiõe ipsius, qua contentum subcessiue visitur, vnde viso in suprema regione, initiũ coctiõnis concipitur. incrementum autẽ, cũ pendet versus fundũ vasis, terminus autẽ per sui veram subsidentiã. De quo supra satis. vnde absolute nulla nubecula, sedimento, merito situs in bonitate habet comparari, secus est in minori malitia, vt statim. q si quispiã obiceret ex Aui. fcda primi, sũma de vrinis capit. 6. versus finem in serie que incipit, macilentorũ vero egritudo. Intelligimus, cũ omnes tres gradus ratione situs possunt eidẽ cõtento referri nam Gal. primo de iudicatione. in colericis, que corpora Aui. vocat macilẽta. Sola suspensione nubecule, feliciter ipsorũ morbi terminantur. sic in abstinentibus, aut diu laborantibus. quia in talibus non est copia humoris, vt ad fundũ descendere possit, imo tãte laudis in his, vti sedimentũ in aliis, ita q sola coctione vrine, non visa adhuc nubecula, esset felix iudicatio. forsam in exacte sanis, esset melius videre nubeculã, quã sedimentũ, quia esset indiciũ, exactũ seruare regimẽ. Quod igitur inuimus, de situs laudib9, de hipostasi bona intelligimus, sicut Aui. per hoc verbũ clausit sententiã. in verbo. Hec quidẽ est de hipostasi laudata. De hipostasi autẽ mala, non semper natans, est peior, vt statim de nigra. ac de ea que i humoribus crassis coappa ret, ipsorũ subtiliatione, sicut in pituita. vt retitus in de hipostasi flegmatica. & Aui. loco dicto. est enim coctio in talibus, mediocritas per subtiliationẽ qua graue ascendit. & sic in talibus, melior est sub minori quantitate visa. & hoc de situ. De altero vero puncto Gal. & Hip. nihil aliud, preter cõmendare albam nubeculam, & assignare causam, vnde nigredo accidat. Nos autem non õnino laudamus albã, si vitio spiritus flatuosi mixti talis appareat. vt Aui. loco dicto. si vero ipsius. ruge & ipsius partes descendere incipiant, cito naturam perfecturam coctionẽ significat. Vnde illud verbum Hip. in quarta apho. quibus in. 7. terminantur, & alia secundum rationem. non solũ de nubecula rubea, verum expressius, & firmius, de alba. nam successiu illorum dierum descendit perfecte. De rubea tamen cõmuniter glosatur. sed si ea alba nubecula perseueret, non descendens, morbũ per abscessum finiẽ dũ determinat. Nã iuxta qualitatẽ nubecule, est salubris morbus, sed cum non descendit, pigritiam ostendit nature cum humoris resistentia, que duo fundamentum sunt ad abcessum. Sic Aui. dicto capit. sexto. in verbo, cũq;

in principio egritudinis.& ita nec nubecula rubea semper bonum significat iuxta sententiam A ui.in dicto capit.& rubea quidem significat proprietatem & fastidium,hoc est sanguineitatem.& imaturationem & dicto cap.86. in scda.4.& iterum sedimẽ rubeum pendeus,i quo est inclinatio ad superiora.cum est in vrina tenui significat in egritudinibus acutis permixtionem rationis,si autem perseuerat timetur perditio. Nigra vero non semper est mala,vt textus preponit,nisi ad albam refferas.cum in morbis acutis,aliqñ vtilem sanguinis fluxum e naribus pronunciet. vti A ui.scda.4.cap.85.in verbo: rectior significationum eius:id Egidius in versibus,cuius sedimẽ natatile turbar turbata pace soporis.& scda primi in serie que incipit & fuerit in vrina nigra suspensio.Poteftq; talis nubecula nigra quodãmodo dici bona respectu subsidentis:que enim narat,non tantam consuptionem.nec incinerationem significat.Potissime si liquor etiam niger non sit. Videndum dictis locis.citra autem eos euentus,semper reproba est.quia extictionem calidi,aut ipsius combustionem demõstrat,iuxta propalata primo de crisi pri. & scdo de diff.morborum & presenti cõmento.quare &c.

¶ Dum vrina tenuis fuerit ac ruffa:crudã esse significat egrotationem. GAL. Vrina naturalis modice crocea est, vtpote ex humore consistens concocto,qui flaue bilis parum recepit.Hec vbi modum excedat, aut admodum sincera permisceatur, vrina ruffa apparet.Ergo si adeo tal' colore est vt etiam tenuis habeatur,crudam esse significat egrotationem ,oportet enim vt in colore diximus,modice croceam esse debere naturalem vrinam,ita ẽt modice se habere in conditione,nec ita tenuem esse queãdmodũ aqua , nec adeo crassam vt assimiletur vrine iumentorum,sed omnia sunt integre de natura vrine ac differentia prodita libro de indicatione, inde ea discas licebit,si verus fueris predictionis amator.A t vero decernere que nã vere sint prodita,& que secus,& item adiicere demõstrationis fidem vtriusq; ex superabundanti existit. GLOSA.

Non solum firmantur iudicia ex vrina per cõtenta,verum per liquorem, quem substantiam appellant,ac colorem.Et ideo sermone de contento naturali & contra naturam expedito,ad alia que vrine attinent se trãsfert, Et si multa per varium liquorem,per variumq; ipsius colorẽ,iudicari possint (illa ex aliis locis fusius sunt colligenda.) Hic autem sermo magis precisus erit.A d quẽdam vrine colorẽ,& liquorẽ,puta si color ruffus.substantie subtili iungatur.Cum enim id visitur,egrotationem esse crudam significat.1. de iudicatione in verbo.Hec vero quantum ad colorẽ attinet concocta est, Et loquitur de ruffo colore,sed quia vt supra dictum est,coctio in substantia longe perfectior sit,& inde nature difficilior.que namq; perfectiora sũt non ita celeriter complere potest natura:& si primo iniciet ea. Vidẽdum libro.2. degeneratiõe ani.c.4.inde talis vrina incocta quo ad substantiam,eo

ꝙ tenuis fit, egrotationem esse crudam significat, Ex quo licet colligere ex Gal. loco dicto, vt talis vrina tenuis, dicatur collatione ad mediocrem, que vere in substantia cocta est. Talis tamen tantum distat ab aquosa. aut tenui, que sub palido aut citrino colore visitur, quanta est distantia in colore ruffo ipsorum respectu, quasi intelligas eum calorem, qui ipsam vrinam ad vlteriorem colorem promouuit, partem etiam liquoris inspissasse, sic enim peruenitur in subtilibus humoribus ad mediotritatem. Sed statim, tu. ad maiorem lucem iuste dubitabis, nam si ex Gal. presenti cõmento. ac loco citato. is color ruffus bifariã confertur vrine, aut copia colere mixta liquori, aut ipsius breui mole, sed incensa valde, iuxta exemplum croci. qui paruus, pu rissimus tamen, sic colorat aquam, vti maior moles nõ sic purissimi. Ex qui bus dubitas, per alterum eorum modorũ, minime. posse tenuem vrinam apparere. si enim satis de humore miscetur, inspissabitur liquor. Respondeo ꝙ saltim in principio non tantum permisceri potest, vnde toto tempore quo sic visitur, merito imaturitatem protendit. ac sub tali portione, tenuis dici potest, eo ꝙ libere a visu penetratur. quando vero coctione maiori, expultrix maiorem partem adiecit, iam ab ea cruditate elongari, significat. Sup quo legitime dubitatur, vtro eorum modorũ magis consonet, tenuem vrinã istius textus sentire, & videretur alicui, secundũ eũ modum, quo incensse colere parũ miscetur, quia cum color eiusdẽ gradus possit esse vtrobiq;, tenuis substantia consonat magis minori portioni colere. Ex quo licitum est perpendere, si color vrine detur, per cõmertium humorũ dissolutorũ cum aqua semper, ã per solam alterationẽ caloris naturalis. & videretur alicui ꝙ modus ticture per solam alterationem, sit huic indicio consentaneus magis quia sic super alterationem significat, & in eo. altero modo, super ipsam expulsionẽ. Responsio est, ꝙ nusquã vrina coloratur absq; miscela alicuius hu moris, sed cum humor est, sic exiguus, qui minime de se coloraret vrinã cuius indicium, ꝙ tennis visitur, liquor. talis dicitur dari per modũ alteratiõis. Et sic dixit Gal. loco citato, ꝙ oportet tantum discedere ab aquosa, quantũ colore, siquidem bene concoqui debet. A qua enim. & si simplicissima sit, vri na non est sic simplex in corpore. & calor naturalis agens in eam, potest ipsã simul inspissare, ac intensiori colore ipsam munire, quod vulgo dicitur, acti uas qualitates prestare colorem. Sed cum ea actio caloris, sit etiã in humores, incuitabile est aliquam portionẽ non cõmisceri, intensioris coloris, put ipse calor vlterius egit, aut intensior sit. Ob quod vrina que in corpore diu tius retinetur, coloratur magis ex mora, & sic iubetur secunda primi, non re tineri. Item i abstinentibus, propter ipsum calorem magis acutum factum, ac ipsum massã humoralem ad incendium prouocantem. &, sic licet Galen⁹ quarta aphorismo. per tenuem vrinam, aliquando mediocrẽ intelligat. hic vere per ipsam, subtilem intelligit. Qui substantie modus, & si a plu rimis

possit causis contingere, puta obstrutione viarum, pigricia expultricis facultatis, in presentiarum ad id non attendimus, sed ad pigriciam caloris naturalis. que substantiā non valuit inspisare, & si aliquid fecerit, vt ex colore protenditur. Ex causis enim duabus iam dictis, non necessario ruffa esset, sed aliis coloribus forsam iuncta. quando igitur valentior calor sit, maiorem permixtionem operabitur, & simul in colore ruffa, substātia mediocri, apparebit. differens a naturali, ꝙ incensa magis sit. Omnes enim colores post citrinum significant calorem. Dicebat A ui. z. primi. non est igitur omnimoda cruditas, quandoquidem calor sic potens est, Vt eum ruffum colorem inducat. ex quo verbum A ui. dicto loco de significationibus substantie vrine. ꝙ in acutis egritudinibus: Tenuis liquor significat virtutis digerentis debilitatem, & priuationem maturationis. Intelligendum, merito sui, quia huic colori iunctus, minorem cruditatem significat. Quod verbum de tenuitate ad substantiam referendum est, nam verbum tenue, etiam accommodatur coloribus. Cum a summo gradu, per aliquam remissionem temperatur. Quod totum A ui. singulariter in cap. de significationibus ex colore, in serie & color quidem vrine in egritudinibus acutis ad colorem tendit zafarani & igneitatem. ꝙ si fuerit ibi tenuitas, aliquam maturationis significat dispositionem, & si non appareat in substantia. ꝙ si in ea, claritas appareat, tunc calor secundum diminutionem incedit. Talis ergo tenuis color dici potest, qui facilius a visu penetratur, & ad aliquam vergit claritatem. Et hoc secūdum aliquos, nam meo videri. illud verbum tenue, ad substantiam duntaxat refertur, que de se priuationem coctionis significat primo de crisi. & aliquando duplicis virtutis defectum. ꝙ si tenuis appareat, huic iniunctus colori ruffo. & si in substantiā dictam cruditatem significet, per colorem tamen, aliquod initium maturationis. & processum & augmentum caloris, aut ipsius diminutionem, prout elatior in rufedine est ipsa vrina, aut versus citrinitatem, aut palorem. Et sic his ac in propia materia ait. ꝙ & si color iste de se vituperabilis non sit, huic substantie iunctus, cruditatem significat. Quia si illud opus, esset mere caloris naturalis, tātum daret despisitudinem, sicut de colore. calor autem extraneus, sepe exaltat colores, absq; debita substantia, ergo crudam esse quodammodo eā egrotationē significat, vsq; naturalis calor magis inualescat. quare &c.

¶ Ubi morbus diuturnus fuerit: vrina vero malis excernitur: periculum est ne durare eger possit quoad morbus concoquatur.

COMMENTVM GALENI.

Quotiens morbus diutius incoctus permaneat periculum imminet abolitionis, nisi facultas morbo resistens quam maxime valeat. Ceterum constat. vt ad huuc reuocari locum possit sentētia, qua precipitur considerandum

randum esse, quo pacto supersint vires, & quantum morbus concoctionis requirat, & vtrum eger durare possit ad consistendi vigorem vsq; egrotationis.

GLOSA.

Concisius visa est antiquior litera sentire, & satis bene cum nihil addat preter hoc, timendus ergo est infirmi defectus. Quod corolarium singulariter infertur ex priori textu. Hoc presupposito φ materiales morbi, absq; coctione in bonum nequaquam terminari possunt. Cum igitur ex vrina expressa precedēti textu, talis coctio differebatur, inde suspicio est, infirmum posse deficere, antequam coctio ipsa consumaretur. Nam in omni morbo potest esse suspicio de virtute. Sed potissime in illis, qui differunt. φ si virtus deficiat, curacio nō valet, curās enim sicut sciuisti est virtus aiebat Aui. 4. primi. Ergo morbo sic dilato, aut ipsam virtutē succumbere, & reddi letalem, aut ipsa resistente ponderi ipsius, necessum est esse prolixum, potissime si vrina tenuis iam dicta sub eo colore ruffo, malis excernitur. Puta etati senili, aut crasi naturaliter infirme, aut cum magna perseuerantia, aut aliis similimis circunstantiis fungatur. Super quo legitime dubitate contingit, morbos colericos indicatos per talem vrinam tenuē & ruffam, non posse esse sic spaciosos. potissime φ de ea in morbis acutis loquimur. Dic φ ceteris paribus, semper a colera prolixi minus oriuntur morbi, quam ab aliis humoribus, tamen intra colericos, non prohibetur, aliquē esse diutinum. Qualis est sic indicatus sub cruditate spaciosa, ex tali iam dicta vrina. Sed si vlterius dubites, alterum duorum debere concedi. Nam aut virtus est debilis, & sic iste morbus mortalis erit, & per consequens non spatiosus. aut virtus est fortis, & sic quantocunq; differatur, non est φ dubites, infirmum posse durare, donec egritudo concoquatur. Nisi esset, φ omnia talia dicuntur ad aliquid. Quod ergo non dubitamus, est, posse virtutem deficere in morbo spacioso. sub quo defectu, aut poterit fieri mortalis, qui nō erat. Scis enim de crisi. 3. duobus egrotātibus eodem morbo, ex sola dilatione ad hunc diem crisis, aut ad alterum, vnum reddi icolumen, altero exitioso. Si vero non deficiat, vt succumbat, ex tali defectu, timetur prolixitas, & ideo pronosticatio, fundatur in vera ponderatione virtutis ad morbum, non enim semper oportet virtutem esse debilem, et si morbus magnus sit. 3. de crisi. ex qua ponderatione, & virtus, & presagia, & morborum termini perpenduntur. Infra. 3. huius, & libello de constituti. & textu illo in. 1. apho. contemplari igitur. quare &c.

¶ Exitior vero vrina est: si aquosa: fetida: nigra crassaq; est.

COMMENTVM GALENI.

Vrina aquosa tenuis quidem conditione, colore vero candida est summam indicans humorū cruditatem, naturalis vero facultatis debilitatem. At vero que quauis vrina fetida antea est quemadmodum de nigra quoq;

 perscri

perſcriptum, he igitur iuncti ac ſeorſum per ſe exitioſe cenſentur. Ceterũ craſſa vtrũ per ſeorſũ exirioſa cenſenda ſit, an copulanda cũ predictis, aut nigrã dignũ conſideratione eſt. igitur que ipſi nouimus, diligenter obſeruando dicem⁹, vt ex illis orſus ſimul ſcias veritatẽ, ſimulq; meliorẽ eligas enarrationẽ. Vrinã quo fuerit craſſior, eo deteriorẽ haberi obſeruauimus. At ſi colorẽ habeat naturalẽ, duplicem haber euentum, interdum ad mortẽ, interdũ ad ſanitatem propinquo, quẽadmodum alia multa per naturã quippe corpus per illã repurgatur, Ceterũ conſtat, vt ab Hippocrate craſa dicatur vrina, que per nimium talis habeatur. Que enim ſimpliciter craſſior q̃; naturalis exiſtit, non admodũ exirioſa habetur.

GLOSA.

INditia quatuor vrinarũ tanguntur in preſenti textu, que non ſolũ ad tenuẽ ruffã priorẽ, ſi refferatur, per verbũ texrus. exitior. conſiderande veniũt, verũ in ſe. inditia ſatis peruerſi ſunt affectus, & ſũmuntur penes ſubſtãtiã vrine, colorẽ, & odorẽ. & cũ ſubſtantie modi hic reprobati, ſint admodũ; craſſa, & tenuiſſima, q̃ pro eodẽ tẽpore pugnant, inde eſt ꝙ dictũ Gal. in comẽto. qui iuncti ſeorſũ ve tales exitioſas ꝑdicat, nõ de illis ãbobus ſimĩ, ſ; de ſingulo ſbẽ modo, nigro colori, aut fetori, iniũcto itẽ de fetida per ſe, nõ nigra, aut nigra non fetida, intelligendũ venit. Quod aũtẽ de nigra, fetida ve, ꝙ iucti ſeorſũq;, ãbe exitioſe ſint, pſcriptũ eẽ ait, nõ hoc de vrinis tractatu, ſ; in eo de deiectõnib⁹ eo textu, exitior eſt opima, fetida, nigra. Intelligẽ dũq; ẽ de his duob⁹ modis ſbẽ vt iucti dãnent cũ aliis duab⁹, craſſã magis accõmodari, aquoſã aũt ſeorſũ magis. Q̃d rñ inter diſputãdũ clari⁹ fiet. (& ſic op; notare, ꝑ craſſã tenuẽq;) nõ medias vrinas, q̃ aliarũ collatiõe tales dici poſſũt, ſ; q̃ primũ tales ſũt. Eſt igit̃ craſſa, q̃lis ea iumẽtorũ, aquoſa aũt q̃ tenuiſſima ẽ. qd veriſimile eſt, q̃ doq̃ dẽ inde aquoſa dicat̃, ꝙ ſpeciẽ aque repreſentet. ex q. cũ Gal. i cõt de aquoſa tenui exponat, q̃ indicat ſumã húorũ cruditatẽ, & nr̃is facrratis debilitatẽ. illđ (&) q̃ſi expoſſitiue additũ ẽ. qz ãte ipa;, alia aquoſa viſit̃ peioris cõditõnis, i oib⁹ ei ſimil̃, dẽpto, ꝙ ſtati migit̃ q̃ nõdũ alterãtis virtutis deffectũ, verũ & retẽtricis. oia vidẽda p ip; autorẽ pri. de criſi. Ex q̃ l; ibi Gal. hãc aquoſã ſecũdã, q̃tũ ad id qđ ad cruditatẽ attinet, eſſe oĩo ſimilẽ alteri ꝓnũciet, nõ dedignabor aſſerere, min⁹ tenuẽ hanc q̃dãmõ eẽ, ex q̃tulacũq; mora. & ſi oĩm tenuiſſia ſit, q̃ huic tractatui acutoꝝ morborũ ꝑtinet. prior. n. i diabete, dũtaxat, ſeu i circulo vrĩe viſit̃. Poſſet eẽ aũt rõ gñalis ad ſniã; Hip. tal̃. oẽm vrinã exitioſã eẽ, q̃ caloris nr̃is clarũ deffectũ, aut caloris extranei publicũ idicat dominiũ, & victoriã, tal̃ ẽ ſingula iſti⁹ text⁹, igit̃. ꝓ maiori ergo text⁹ dilucidatiõe, aliq̃t pũra q̃rãt̃. primũ ẽ q̃ vrĩa peior ſit, ſi aquoſa, ſi craſſa. 2^m^ ã vrĩa nigra ſubtilior, peior ſit craſa. 3^m^. ſi vrĩa nigra erit peior vrĩa nõ nigra, habẽte nigrũ ſedimentũ. vltimũ erit, reuertet̃ ſup aſignãdis cãis ad text⁹ ſniã ſpeciatĩ magis. & de. 1. dicim⁹ pſupont

eas

casābas vrīas videri cū pseuerātia, & sub eodē tpe morbi, sic ei facili⁹ veritas sciet. psuposito ēt de crasa ac aquosa talib⁹ absolute ītelliget, tūc respondeo aquosā peiorē eē. prio autoritate Aui. capit. de liquore vrie. q̄ de tenuissima ait ī oībus dispōnib⁹ ptiuationē sigñare maturitatis, sȝ de crasa dixit, vt plurimū, idē Hisac. c. de liquore vrie. de tenuissima ait, sigñare nōdū nāȝ īcepisse resistet ipi morbo, de vrīe aūt crasa, nāȝ opari ī hūore cōsētit. itē crasa p Gal, ī cōt. aliqñ bonū exitū pmittit; tenuissima vero magnū deffectū ī facltate nr̄i, aq̄ ī morbis nr̄ib⁹ tota salus depēdet. Q đ si obicies, sic crassā significat victoriā calidi preter nām. ex Hisac loco dicto. tenuissimā. aūt, solū debilitatē caloris nr̄is. sȝ hic sic debil, poterit ī meli⁹ pficet, excedēs autē sēp ī pei⁹, igit. itē si obicias tenuissiaȝ posse hr̄e locū ablate atiōis, crassā vero corrupte. Sȝ disputatū est. 14. terti. p gētilē. autoritate sapionis, corruptā actionē eē peiorē ablata. falti, p eo qđ ex actiōe liqt. igit. Dicq̄ actio ablata ī causis peior ē corrupta, sȝ nō sēper ī effectib⁹. itē cū tenuissimā ītelligim⁹, ī febre aut morbo acuto, nō oīo ītelligim⁹ absētiā caloris extranei, sed sigñatur nr̄em a preter nr̄i vinci, & rapi ad supiora, vnde organa coctiōis manēt exuta calore: Crassa aūt & si agitationē & comotionē significet caloris nr̄is, ipȝ tū nō deseruisse oīo actionē suā sigñat. q̄ si obicias quandoqdem calor preter naturā vtrobiqȝ supat, vnde hec tenuissima, illa crāsissima: nisi eēt, maiori victoria caloris pter naturā, vt totus naturalis deuoret ab ipso. ī alia vero dispōne, est pugna & agitatio, qua ebulitiōe turbatur ipsa vrina. Que si diu sic perseuerasset, non negamus illud vestigium naturalis caloris extictū eē. modo claritas nec mediocritas succedit liquoris. & ita tenuissima perseuerans, nōdū cruda, verū priuata maturatiōe dici pōt. est dicere aptu & aptitudine īcoctā. & ita tenuissima vrina familiaris est future phrenesi, ppter hūorē rapi ad superiora. q sic aquos⁹ liquor, si crasū sequat, sepe comēdat. q̄ alaq̄is morti semācipet egrū, iditiūqȝ sit deferuescētis caloris. sic egidi⁹ ī versib⁹. nec laudād⁹ venit tal tenuissim⁹ liquor, & si īcrasset, ī acutis, nisi aleuiatiōe comite. qz forsā est ppter liqfationē, dixit Aui. scđa. 4. c. 82. Crass⁹ aūt, vt diximus: ad sui comēdationē nō dēt diu pseuerare, nā sic magnā cordis & hepatis īflāmationē & exupantē calorē sigñaret, q̄ oia turbat. nec ī oppositū seducaris, ex dicto Aui. scđa. 4: in. cap. 18. Qui vituperat clarificationem huius crasse vrine, āte crisim & prope crisim, id nāqȝ ītelligit si subito clarefit. Nā tūc arguitur deffectus expulsiue, aut obstrutio canaliū. q̄ crassa vrina q̄titate abūdās, salubris iudicatio ē laboriosis febrib⁹. ī 4. aph. & 2. 4. De pūto vero alio. videt psuppositū fuisse falsū, puta posse nigredinē iūgi subtili liquori. quia Auicena. secunda. 4. capitu. 82. in calce dixit, scias q̄ tenuitas est sicut ipsa non iungatur nigredini & rubedini. Dic q̄ Aui. precedit cum hac consideratione. Quod subtilissima vrina significet frigiditudinem, & deffectum coctionis. Qualiter ergo rubedo, aut nigredo post ipsam

qui

qui ambo colores precedunt a calido, comitabitur eum liquorē. si enim ca lidum comiscuit humores, non enascit subtilissima vrina. Potest tamen ille subtilissimus liquor iungi illis coloribus: si per viam alterationis duntaxat ab excessiuo calido dentur. & est textus singularis, qui roborat id quod supra diximus, de tinctura vrine per viam alterationis. In verbo aut vehemētia qualitatis egritudinalis in ptimentis in aquam. Ad quesitum ergo dicamus, posse teneri, subtilem, peioremquia extra rē tingentē. De qua Aui.loco dicto. vehementiam qualitatis morbi significat, scilicet excedentē frigiditudinem, aut rabiosā flāmā. Crassa autem aliquando talis est, expulsione humoris nocui cum vtilitate infirmi in ictertia nāq; quāto spissior melior. sed in veritate cum ad eandem causam comparantur. Crassior peior est, vt Auicena secunda.4.capit.85.in verbo, & iterum quanto grossior est, tanto est deterior in egritudinibus acutis, & ratio illius est, quia maiorē adustionē significat. i tantū q̄ liquorē deuorauit & sic sub minori quātitate visitur. ob quod imediate prius dixit Aui. scias q̄ quanto plus est pauca est deterior, significans consuptionē humiditatis Vtraq; tamen exitiosa est. & si sub conditione vtraq; posset cōmendari. vide totū caput Aui. quia facit multū p̄ hac materia. De alio puncto dico. q̄ Hi. sic describens vrinas significātes perditionē, quatuor gradus proposuit, scilicet sedimentū nigrū cū vrina non tali. aut ipsum cum liquore nigro. & hanc diuisit trifariā, penes tria loca ipsius contenti. scilicet nebule sublimamenti & sedimenti. si igitur vtrunq; nigrū sit, apicem habet malicie, in duplici coctione adustionem dominari protendit. q̄ si dicas melior est vniformitas quam difformitas. Responde. q̄ vbi debet esse dissimilitudo, iniquū est videre similitudinē, sed vrina & contentum disparis coloris debent esse. Pro maiori parte. & adhuc in rebus significantibus perditionem, equalē peius est inequali. supra, dictum. Eritq; talis vrina tanto peioris inditii, quanto contentum inferiorem locū tenet. Sic Gal.primo de crisi. Sic ōnis autor. sed de principali dubio, nullus perpēdit, nisi vno verbo Gal. ducamur, de crisi primo in hac materia. Qui posquam detestatus est vrinam nigram, dixit. Sedimentum declinans ad nigredinem, est minus pernitiosum. potestq; experimentum fauere, vt Galenus, neminem viderit saluum cum vrina nigra, sedimentum autem tale in diuerso liquore, iam predixit fluxum e naribus aliquando, qui vtiliter iudicauit morbū. q̄ si arguas. inde minorē fidem dari contentis, quā colori, quod tamen oēs negant. Respondeo q̄ cetera non sunt paria, quia ex vrina nigra significabitur omnem massam humoralem esse simpliciter imaturam, ex sedimento autem cum vario liquore, aliquam esse in tertia coctione inflammationem. semper aut cōmparo, sedimentum nigrū, ad vrinā nigrā duntaxat. De vltimo vero, vltra rationem generalem ad autoris sententiā, quam premisimus in principio glose, adnimaduertendum. est. Ad id quod dixit Gale

nus

nus in cōmento de vrina crasa, q ipsa iuncta colori nigro, tunc stat sententia. q exitiosa sit. per ea que dicta sunt, & primo de crisi. In verbo nemine; vidi saluum esse &c. Sed subdit q ipsa crassa vrina, iuncta adhuc calori naturali, exitiosa potest esse, vbi notatur, quam a longe per colorem certificatur salus, cum ipso, naturali, solum per liquorem extremū, fit obnoxia morti, notandumq; etiam, non esse mentem Galeni, absolute naturali colori talem crassissimā vrinam iungi, sed ad explicandam ipsius malitiam, addit, & si colorem habeat naturalem. qualiter autem ad vtrunq;, sit prona talis crassa vrina, explicuit ipse Galenus in quarta aphorismo. in commento. 70: vbi habet. eam crassam vrinam si cito sedimē crasum representet: morbum cito iri solutum significare, Si vero non separetur illud sedimentum, virtute existente forti: morbi prolixitas promittitur. si ipsa debili mors. Contemplare etiam, qualiter vrina nigra. non est semper firmum inditium ad mortem: & si in se sit signum malum. Ex Auicena secunda. 4. capit. 8. in principio, potissime si in fine morbi appareat. Idem dicimus de fetida, cum vero vi morbi, tales apparent, exiciose sunt, ob causā dictā in principio. quare &c.

¶ In mulieribus & viris vrina nigra: in pueris aquosa deterrima est.

COMMENTVM GALENI.

In omni etate vrina nigra & aquosa exitiosissima est, sed in etatis vigore consistentibus inter exitiosa primū habet ordinem nigra, in pueris vero aquosa. Superius enim est ab Hippocrate dictum, vt maxime contraria nature exitiosissima habeantur. Contraria vero nature in pueris non ita nigra perinde vt tenuis est, Per naturam enim in illis est vrinam emittere corpulentam, ac sediminis copiam habentem, in etatis vero vigore consistentibus tenuissimū habet & exiguum sedimentum, & ob eam rem in eis vrina nigra exitiosissima censetur, in pueris vero ob aliam quoq; causam aquosa pestifera est. In eis enim omnia concoquntur ocyssime pre robore facultatis alterantis, At concoctio crassiorem reddit non solum vrinam, sed etiam deiectionem quotiens bene in ventre concoquatur, & item screationem in pulmonis & costali, atq; etiam pituitā per distillationes, & grauedines, necnon per lippitudinem & pus in vlceribus. Si igitur in pueris manere videas plurimū tēporis vrinam aquosam ita vt nullam habeat mutationem ad corpulentius inditium exitiale est.

GLOSA.

Hic textus in planiori sermone, modificatio quedam est precedentis. Nā addit, quid de duplici vrina ibi expressa sentiat, scilicet nigra, & aquosa. & hoc ad etatem comparando. De aquosa ergo sentit, esse pessimā in pueris, nigram autem (in viris & mulieribus.) Que tamen ambe, cum omni etate vituperabiles sint, in his etatibus expressis in textu, apicem habent. q si dicas humanam naturam, viris & mulieribus comprehendi, hoc est masculis

&

& feminis, ergo aut nigram intelligit pessimã, in omni supposito humane nature, & sic in artifitiose. aquosam ad pueritiã cõtrahit, aut quid per ea verba itelligit viris & mulieribus? notãdũ e: ãtiq̃ literã hre, loco eorũ vborũ (i vtroq; sexu) & e litera clarior. per quẽ vtrunq; sexũ, duntaxat eam partem etatis intelligit, qua sexus est perfectus, & potest esse aptus ad multiplicationem. eo autem tempore, homo masculus, vir, & femina, mulier dici potest. est, ac si clarius dicas. Vrina nigra in etate iuuentutis est detetrima, hoc est tenens apicem respectu aliarũ etatũ. Et aquosa in pueris, respectu aliarum etatũ. Et ad hunc sensum procedit Galenus in cõmento. Cũ quo antequã sermonẽ conferramus. Dico, q̃ iste textus, posset ad vnam tantũ vrinã reffetri. scilicet nigram. que cum craficiei & tenuitati iungi possit, vt supra inuimus, determinet in presenti. qualiter nigra subtilis, in nulla etate est sic exitialis, sicut in pueritia. & nigra crasa in iuuentute. & sic etit determinatio eorũ, que supra quesiuimus, ex etatibus. Insequendo tamen planiorem sẽsum, de duplici vrina, altera ob substantiam, altera ob colorem. Necessum esset formare, quam plurimas combinationes, a quibus nisi solettissimũ ingenium non euadet. Prima est, si in aliqua etate possit nigrã peius significare. quam in iuuentute. & de aquosa in puetitia. Item si nigra in iuueutute, si est peior aquosa iu pueritia. Item si nigra spissa iu iuuentute, sit peior subtili nigra. Item si peior quã in pueritia crasa nigra. Quibus tu prebe responsum si libet. Solum accedamus, ad verificandam sentetentiam textus. Per hanc rationem. Tanto inditia exitiota sunt, quanto elongantut magis a natutali statu. Sed vrina aquosa in pueris est talis, ibi enim ob ingluuiem, & coctionis exuperantiam. supet fluunt excrementa in crasantia vrinam. Igitur si aquosa sit, sat exitiosa est. Iuuenibus vero cum naturalitet tenuissima sit, si talis videatur, non sic mala sicut nigra, per quem colorem multum distat a naturali statu. Hec Gal. in cõmento. Sed tu merito dubitabis, nam si ea que magis distant a naturali statu, exitiora sint, nigra in pueris magis distat, qz cum talis in febribus, per superfluam inflãmationem inducatut, promptius talis adustio in iuuenibus apparebit. puericie humiditate, adeo infrenate feruorem. Item illatio Gal. in commento videtur mancha, in consistentibus est tenuissimũ & exiguum sedimentum, & ob id in eis vtina nigra exciosima censetur. Argumentatur enim satis a longe. nisi esset, q̃ supra excitauimus, nigram. vtinam frequẽtius crasam, quam subtilẽ reperiri. Ergo si in ea etate, vbi subtilis mingitur, vrina nigra visitur, pessima est. quia in modo substantie. est distantissima, quia spissa. & hec consideratio erit clatior, si vnã tantum vrinã concipias, scilicet nigram, que subtilis, in pueris propter distantiam in substantia, crassa in iuuenibus, ob eandem rationem vituperãda venit (aut dicas, in pueris naturaliter.) Vrina debet esse spissa, si igitur aquosa videat, mlto exitior est, aquosa i puetitia, q̃ nigra. & nigra in

 iuuẽ

iuuentute,quã aquosa.Cum si aquosa visitur ea etate,nõ ideo distat valde a naturali statu,ꝙ magis non distet per nigrum colorem.non ꝙ minus per eum colorem in pueritia quam in iuuentute distet,imo magis,& tunc vides qualiter in aliqua etate,infirmius inditium sit ex colore,in aliqua ex substãtia.si autem clarius sentis,aquosam deteriorem in pueritia.quam aliis etatibus.& nigram in iuuentute,quã in aliis.nõ cures de illatione Gal. nec de collatione.sed restat soluere ad obiectũ.ꝙ in iuuentute nigrã minus distet,primo si est ob extintionem calidi,magis distat in iuuentute,quia ineptius est extintioni illa etate.Ob inflãmationem vero minus.nisi ob robur virtutis,argumẽteris,maius malum significet,adeo elongatur. Legẽ etiam Hippocratem plane. ꝙ nigra,omni etate vituperetur,ob causam superius dictam & vtroqꝫ sexu,sed aquosa in pueris.& ita de viris & mulieribus expressit,vt cognoscas in feminis,nigram esse minoris malicie. A uic.fcda.4.capit .85. Gal.tertio de morbis vulgaribus.in cõmento textus in tharso.Mulier quedam.nam ex retẽtione intestinorum sepe talis.Sensum autẽ Gal.magis in sequimur.quare &c.

Qui tenuẽ crudãqꝫ diutius vrinã mingũt:si cetera vt conualituris indicia fuerit:in his abcessum ad inferas precordiorꝫ sedes expectare opꝫ.

GOMMENTVM GALENI.

Id quoqꝫ verissime est ab hippocrate dictũ.Morbus enim concoctu difficilior vt qui crassiore frigidioreqꝫ consistat per abscessum iudicari assolet. Qui vero calidiore tenuioreqꝫ,excretione.Quotiẽs igitur plus maneat tẽporis vrina nequaq̃ concocta,diffiniendum vtrũ nequaq̃ duraturus longitudine egrotationis eger sit,an iudicandus per abscessũ morbus.Diffinitio vero ex aliis inditiis erit.Exitiosa enim indicant mortem,mitiora salutem. At vero abscessus in iis qui admodum immorantur,ad inferas erũpunt sedes ob frigus crassitudinẽqꝫ materie ac virium spatio temporis languentiũ debilitatem.In acutioribus vero prope auriculas,etenim per eos crassi minus humores existunt,& item copia coloris ac valentior facultas. At morbi medii inter hos obtinent abscessus qui medio genere ambigunt,neqꝫ cõuenit quantũ in ipsum agitur tempus querere sint ne sursum potiusq̃ deorsum erupturi.Sed ex aliis diffiniri signis oportet.

GLOSA

Temperat sententiam quo ad aquosam vrinam superius damnatam,si enim signis bonis iungitur,aliquod bonum poterit promittere,scilicet iudicationẽ per abscessũ,& hoc ad loca sub diafragmate.Opꝫ autem tale sic pseuerare,nã õni morbo materiali icipiẽti(dactũ est)inchoare posse ab vrina tenui cruda,sed tñ elõgabitur ab ea substantia,quantum coctio ipsa inualescet.Ideo taĩ ad hoc presagiũ diu perseueret.sintqꝫ signa alia,q̃ pmittãt infirmũ nõ sucũbere,& si morbus longus sit.erunt talia tenor virtutis,etas,cõplexio.& per viam cause & signi laudabilis appetitus,qui plurimuꝫ facit

ad

ad longos morbos. Cum igitur salubtis offeratur, & ob renitentiam humoris, virtutisq; imbecillitatem, per vacuationem non iudicetur. necessfu est abscessū, hoc est crisim permutationis expectare, & quare ad inferiores sedes, non inquā ex longitudine morbi, sed aliis inditiis est difiniēdū. Hoc modo Gal. satisfacit sententie Hippo. in presenti cōmento. qui eandē sententiā posuit in .6. epidimi. contario .2. super textu vene tēporū. in serie que habet, quicūq; sane locia tenuia & cruda multū tēporis fecerint, sint alia signa perduratiōis adsint, in istis abscessus ad partes renibus inferiores expectare oportet. In primis ergo, taxet quis Hipp. de superfluo verbo (tenuē crudā) in tenui nāq;, crudū colligitur. nisi construas. qui tenuē, diutius migunt crudā. Hoc est non mutatā attenuitate, promittitur talib9 presagiū textus, aut quia, & si cruditas cū crasso & subtili liquore possit videri, subtilis cruda, est huic presagio magis accomoda, quia imbeciliorē facultatē indicat ex superius dictis, & morbi prolongationē maiorē, que ad abscessum sunt fundamentū. Crasa eni vrina, sepe ipsa sola vt reppetetur, iudicauit morbū absq; apostemate. Sed fortius ad rem dubitabis, hunc textū ōnino esse irrationabilē. Nam de vrina tenui iuncta colori ruffo, qui color caloris excessum significat, dixit, timeri infirmū defficere, & morbum esse crudū, qualiter in presenti textu cum maiori cruditate, potest expectari bonū aliquod, puta iudicatio permutationis? Dic q͂ ille timor deffectus infirmi, ita est huius textus, & maior, & ad vtrūq; paratus. Et ideo ad inditia que solent apparere in conualituris, est aduertendum, scilicet tolerare bene morbū, & alia que diximus. Vnde in hoc textu dearticulat sententia prioris. dic etiam. q͂ per vrinā subtilem crudam, humor crassus frigidus significatur, qui si incipiat superari a virtute, in dies, redditur minus infestus virtuti, ad instar venenorū frigidorū. vt alias diximus. Vnde temporis tractu, poterit defficere virtus, non humoris malicia, sed cum vrina tenuis ruffa apparet, in eo temporis tractu, qui promittitur ob tenuitatē, magis timetur infirmo, ob colere aut calidorū humorū infestationē, quare natutā diu cū insigni contrariocertante, magis timendū est. Quod totū singulariter Gal. in .4. apho. cotō illius frigidi sud ores. in serie que habet. febris vero non acuta, sed potius mitis & quieta, dat nature spatia quibus materiam illam digerat, nec corpus dissoluit sicut acuta. Existentibus ergo in pacificis febtibus, bonis signis, ex anhelitu, ratione, apetitu, sōno, & aliis &c. lege totum. inde ergo est q͂ supra absolute dixit, timendum esse infirmis. q͂ si dicas, non constare. Hipp. in presenti textu negasse hanc tenuē crudā, esse ruffi coloris. Dic q͂ ea ruffi coloris, falso cruda nomine absoluto, dici poterit, cum ex colore cocta sit, vt inuimus. Item, quia fundamentum ad permutationem inferius, est humoris grauedo & frigiditudo, ex Galeno. in commento. Que non consentiunt colori ruffo. Si ergo cruda subtilis fuerit. Sic perseuerans, abscessum

 promit

promittit,nisi subito crasescat,exuperáterq; profluat.tunc enim forsam excusabit ab apostemate.cōtō illius.in q̄rta apho.quibus spes est ad articulos conuerti,& secunda.4.cap.16.in verbo & sepe expectatur exitura, quā ipsi signa significant,& mingit qui habet eam,vtinam plurimā grosam albā & expellitur. Excusat ergo talis mutatio ab apostemate.& idem in fine cap.12 in verbo &(multotiensquidē)cū igitur debilitas virtutis,& materie grossitudo fm plurimū,aut multitudo fm min⁹,& si calida sit,radix sit ad crisim pmutatiōis.scda.4.cap.12.&.4.aphotis.cotō illius qbus febres longe.quia cū natura,ob dicta obstacula,aut a se,expulsionē totalē,hoc est extra corp⁹ minime cōplete potest,saltim tutatur mēbra regalia,& ad aliquā sedē ignobilem trāsmittit humorē:sicut in domino ciuitatis,de victoria cōplecta,& incōplecta .2.4.1.capi.2.que cū ita sint,nō habet totū illud exiguā difficultatē,nam totā mā; morbi claudere,vnica sede, videtur maiorē potentiā arguere,potissime cū crassa sit,imo minori tonactu ipsā ad publicos canales expelleret,quā ad porositates intimas mēbri.itē a venis,quibus cōmuniter residet humor,multo maior est vicinitas ad vias expulsionis,quam ad aures pedes & similes sedes. Hec omnia mihi persuadent,non esse imbecilliorem virtutem,que operatur per mutationem,nec tante renitentie esse talē hūorem. Item ad principale dubito,& me conuerto,qualr morbus sic lōgus,pēdensq; aliqū a materia multa,cessat,adeo exigua mole humoris expulsa,q̄ vnico apostemate visitur.nam assellate forsam decies nō sufficeret. & huic proximo dubio satisfaciēdo dico,q morbi diutini,si paroxismales sint possunt in suis paroxismis,paulatine consumere antecedētem materiā,& fex illius humoris est,que demū permutatur,que apostemata cretica,vt experimento cognouimus,saltim i materiis frigidis,sūt notabilis magnitudinis. Aliis vero morbis sufficiet,ad paucificādū eam causā morbi,resolōnes aliquot,aut paulatine vacuatōnes,q̄ tū trūcate fuere,sic colligit de tertiana .c. 16.1.scda.4.& iā vidimus tertianā p solam scisuram labiorū cessasse. pper rationes vero alias soluēdas,l; ducē non habeam,dico. Virtutes nr̄es cum sumūt conactū forti⁹ opetari. Ex Gal.cotō pulsū.& qz ex calidis materiis,maiorē sucipiūt irritationē,inde extra totū corpus ppellūt.& iuuor ad hoc bono verbo A ui.secunda.4.in cap.12.cum ait.ad etiam permutationis non sit virtus fortis valde vehementis importunitatis. Nota verbum importunitatis,q̄si protritata virt⁹ intētet vacuationē.ita lapidē mediocrē piicimus lōgius q̄ festucā.& cū hoc,si virtus ē fortior,tūc expulsio est manifestior extra totum corpus. Et ita crederem propiquitatem ad loca expulsionis,aut per mutationis aliquam esse causam,quia sic posset paulatine per fluxum vrine consumi.vt.4.apho.& infra pertractabitur. finalr dico eē rem nō oio scitā, quare nā facit abcessū in fundo,& p intestina eundē humorē nō expellit,nā morbū eē diuturnū,clare fūdati in debilitate virtutis,aut craticie humoris,

nullus

nullus dubitat, sed quod postremo eam fecem coctã, potius ad porositates mẽbri, q̃ ad viam aliquam patulam vacuatiõis difundat, non video plane cã, excito te ad maiora. Virtus ergo ista q̃ permutationẽ facit, truncata est, respectu praecedentis, q̃ vacuatione iudicat, sed respectu morbi, fortis dicitur, alias non securaret a recidiuatione. Quod tñ falsum ẽ. imo prio de creticis, morbus qui vacuatione aut abscessu non iudicatur, obnoxius est recidiuationi. Que autem erunt signa ostendentia, permutationẽ istã esse ad inferiores sedes. 3. de crisi in calce. & scda. 4. cap. 13. & 14. & inferius ex ꝓposito ad ista reuertemus, vbi disputabitur, qualis erit incolumior permutatio & alia quare &c.

Si pingue desuper natans araneorum speciem refferat: dãnandũ est. Indicat enim consumptionem. GAL.

Quale pinguioribus iusculis refrigescentibus supernatat, vocata a multis Vetula, tale in vrina ex consũptione existit, de q̃ ipse disputãs cãm adiecit.

GLOSA.

RAtionabilius forsam hunc textũ supra posuisset, cum de sedimine preter nrĩ fuit locutus, cum aranee tela pinguis, illius sedimis sit species, nec minus, textus sequens poterat esse cõtinuus. illi superiori. nubecula q̃ ĩuehitur, sed de cõtinuatiõe nõ est vis. Intentio ergo Hip. ĩ presentiarum, est, damnare eam pinguedinem, q̃ natat sup vrinã, qa talis disolutionẽ & piguedinis liquefacionẽ significat. q pars cũ aerea sit, supnatat vrine. vti i iusculis pinguibus apparet, potissime. cum frigescunt. & nota vt bene Gal. 3. de morbis vulgaribus in fine, quod est dare vrinã oleagineã, aut quod piguedinẽ ferat: aut quod coloris sit ipsius olei. in presenti vero de pingui est sermo. ita ipse eo loco. ipse vero. s. Hip. in presagiis dixit pinguitudines, q̃ vero instar olei est in colore, varii coloris visitur, sicut oleũ & cruditatẽ & longum morbũ significat. Incipiamus ergo pro bonitate expõnis. falsã quandã expõnẽ abicere, vt veritas melius inferatur. vt Aris. libro elenchorũ docet. Est igit colligere, ex verbo istius textus. super natans. quod & si pinguedo in vrina ex renibus possit decidi, videndum. 7. aphoris. textu. 5. istã istius textus de renum pinguedine non intelligi. nam Hip. ibidẽ ait. quibus insidens ac pingue simul totum his tenum vitium acutum significatur. que verba sonant, vt in alia litera. verbum conglobata hoc est colecta & vnita. & ratio fauet illi verbo, quia descisa a proxima sede, sub maiori mole discernitur, supra fuit tantum. & inde potest bona pars in vrina vnita videri. Cum igitur verbum supernatans, pugnet verbo insidens & simul totum. non potest de disolutiõe a renibus, talis pinguitudo intelligi. Quod tñ falsum, alias frusta statim inferius, caueret a vitio renum. Quod tñ necessarium nõ esset, si huiusmodi pinguitudo, renuũ affectui non conueniret. Item si Gal. credimus, ea antiquorũ expositio, ad verbum insidens, & simul totum, violenta est. imo verbũ

bum simul totum.idem sonat, q̄ subito.quod tamen notum fiet : cum doctrinam hisac in hac materia introducemus. Habet enim in quodam capi. de coloribus vrine, significantibus corporis dissolutionem: & talis est vrina pinguis. (et licet pinguedo cōtentū sit in vrina, in capite de coloribus determinauit de ea, quia vrine colorem variare potest.) & forsam timeo hisac: q̄ non vidit eum textum Gal. citatū in hac lectione in 3. de morbis vulgaribus. Quicquid sit, cum talis araneorū tela, pinguedine & a toto corpore.) & arenibus dissolui, ptēdat: necessum est aliquot indicia addere. Vt vidēs non decipiat, sed inter vtrunq; discernat. Et primo dicere: presentiā febris distinguere, nihil valet, quia quod volo est, in morbis acutis, ubi febris semper est, visa ea tela : an calor duntaxat liquefecit eā arenibus, an a toto. Sit ergo, q̄ maior macrefacio cōmittatur, cū dissoluta, a toto corproe. Itē q̄ si arenibus tantum, coctio ipsa est manifestior, & color vrine minus vitiatus. propia autem diff. est, hanc telam in pasionibus renuum, subito apparere, hoc est sine mora, vrina exeunte, a corpore. Quod pro verissimo sensu. ad verbum Hip. habet Gal. dicto cot. & ratio illius est, q̄ cū possit decidi are nib9, sub maiori mole, & a viis ppinquissimis, statim natat scdm sui natūram. Nec eget expoliari ab aliis partibus vrine, quibus cōmixta valde est, que a longe venit paulatine. vnde eam que a toto, esse cōmixtam vrine, & que arenibus insidere, & simul totam videri. Sic intelligo, q̄ insidet, & subito petit locum superiorem vrine. Et ita que a toto, forsam nō apparebit sursum, nisi post tempus. Sic q̄ forsam in matutina, que notabili tempore quiescit. Que vero a renibus, quotiēs mingitur, videbitur pinguis in parte superiori. Que omnia pulchre diff. hisac loco dicto. Que dissolutio, magnā penes corporū promptitudinem patit diff. iusta ea, que dicta sunt a Gal. 10. de morbis curādis. Quid autē possimus pronosticari, p talē telam araneorum, dico quod in principio morbi, est multo peioris inditii. In. 2. 4. cap. 89. quia maioris impetus causam protēdit. Et ibi vide, qualiter aliquā do permixtionem rationis significet. Ob quod verbum Hip. nephreticā in textu citato. Quippiam per verbum phrenetica legūt. Et si inuito Gal. habes ibi qualiter apparēs in. 4. mortem promittat in. 6. & qualiter visa post vrinam nigram, est significatio bona. Autoritate tuī sapientis. Et qualiter licet sit mala, si ei associentur alie bone significationes, non est timendū. Cum eñ pinguedo nō sit membrum, & sepe adibeamus regimem pinguibus, vt macrescant. Non est tanti ponderis hec dissolutio. Et verū fateor, & oculati sunt alii testes, q̄ in nobili moniali, vidi cū febre innumerabilem pinguedinem oībus diebus dissolui, & a principio morbi, & cum fedo colore vrine, euasit tamen incolumis, morbus tñ fuit prolixus. Etiā in iudicatione morbi, passa est terribile simptoma. quare &c.

Q Cōsiderāda

¶ Consideranda in vrina nubecula est: vtrũ sursum fuerit: an deorsum: & item colorẽ quem obtinet. Si enim deorsum feratur cum colore qui dictus est bona cõmendandaq; est. Si seorsum cum colore qui dictus est mala: dãnandáq; est. GAL.

Qđ a me libro de iudicatione sublimẽtũ este appellatũ, id solere Hippocratem nominare nubeculã hac quoq; dictione non obscure signauit. Sed aliubi ipse sublimamentũ geniture simile dixit, ita vt e duob⁹ alterũ sit, vt aut generalioris rei nomẽ existat sublimamentũ sectionẽ habẽtis in nubeculã & id qđ geniture simile est, aut nunquã nubecula ab eo sublimamentũ nominatur. Ceterũ vt quicquid inuehitur in vrina vtile sit, & quãto subsidet deorsum, tanto melius habeatur, antea diffinitũ iam potẽtia est, vbi diximus tali interdũ spiritũ permisceri flatuosum. Quod igit̃ exquisite cõcoctũ secretũq; est, quale ac similitate vtpote nullũ habens flatuum, in fundum descendit vasis vrinam continentis. Quod vero permixtum est aereo quodam & vaporoso flatu id subductũ ab eo q̃ proportionale sit quantitati subducentis, minusq; & magis sursum fertur. GLOSA.

Satis turbatus est hic sermo autoris, potissime cũ Gal. in cõt. de situ dũtaxat nubecule loquatur, de colore silens. Redditur etiam obscurius textus iste, nã facta mentione de multiplici colore, addit cũ colore qui dictus est, bona, cum colore qui dictus est mala, non expresso colore, de quo intendit. Oportet ergo credere, vt supra cõmonuimus, hanc literã situandã, post illũ textũ supra. Nubecula que inuehitur in vrina, vbi de duabus fuit locutus, alba & nigra, vbi nihil de situ nubecularũ pronũtiauit, nũc vero in presentiarũ complet, quid de situ earũ nubiũ cõcipiat. Nam tu posses dãnare, aut cõmẽdare ex colore eas nubeculas, si igitur cõmẽdas mihi nubeculã petere deorsum, nigra talis, vituperabilis est. Igitur situs eget colore. Si cõmẽdas albã ex colore, si sursum residet, vituperabilis est; igitur color eget situ. Igitur ex ambobus textibus vnũ fac. Apperiamus ergo autoris mentem. Primo ex parte situs, in quo hi sac pulchre in hoc proposito, de generatione nubecule. Cum enim natura humores concoquens incipit facere sequestrationẽ, in primis dissoluens, mouet suam ventositatem, que agitata locũ superiorẽ petit. Qui locus sibi est naturalis. Et sui ascẽsu humiditatẽ turbat in crassando ipsam, ac terrestre secũ ducẽs, virtute sui motus nebulã ipsam causat, que primũ locũ tenet vrine, & initiũ significat coctionis. Sequitur deinde sentẽtia ipsius autoris. Cum coctionem mediat, spiritum subtiliat flatuosum, & virtus sui motus deficit, deinde humor attenuat̃, craficiesq; admitrit̃, parsq; terrestris iam soluta in locũ naturalẽ ipsius incipit descendere, ac vrina media suspẽditur. Hec hi sac idem fere Gal. in cõt. & ideo supra de mẽte A ui. quã do fimbrie hipostasis prorũpebant deorsũ, bonũ. Sed procedẽdo vlterius ad sententiã textus. Dubitamus, si enim que seorsum tendit, cũ colore qui dictus est, est mala, si enim albã deorsum tendẽtem cõmẽdauit,

mendauit, non ideo nigram sursum existentem, merito adeo vituperauit? Non enim que deorsum tendit nigra, peior est seorsum tendente? Primum ergo quod sentit, est solum loqui de nubecula alba, & ideo bis repetit colorem. quod non toleraretur, nisi de eodem intelligeret. Ergo talis alba si deorsum petit bona. Nam sursum existens, cũ copiam spiritus flatuosi consentiat, rubee nubecule posponitur. per ea que ex A ui. supta dicta sunt. Possitq; etiam de vtroq; colore intelligere, ita q nubeculam cõmendandam, apreciet ex duobus, ex colore, & situ, deinde damnat vituperandam, tum ex situ, & si alba sit, tum ex colore si nigra. Quod litera antiqua clarius in calce textus. in verbo. Suprema vero & nigra vituperabilis. nullam autem faciens copulationem nubecule nigre, simul cum situ, nam sic vt obiceimus, minus eam damnasset, collatione ad nigram deorsum tendentem. Per ea que supta ex Gal. diximus. & huic. 1. sensui magis adheremus. quare &c.

¶ Ne te fallat si ipsa vesica egrotans aliqua talem reddiderit vrinã. Nõ enim totius sed ipsius per se vesice inditium est.

COMMENTVM GALENI.

Optime id adscripsit reuocans in mutum, qđ nos interdum omisimus, diffinire in egris. Atq; oportet in ventris de iectione reponere in animum nunc proditã diffinitionem etenim promiscuum est vtriq; secretioni, totius corporis recipere excrementa, atq; etiam illarũ partium per quas excernuntur. At vero per naturam habentibus nobis excrementa totius corporis repurgãtur per vrinam, ea vero que in ventrem condita sunt pariter cum stercore excernuntur, preter naturam vero habentibus cum vrina pariter quedam morborum in renibus ac vesica inditia excernuntur. Cum stercore vero corporis totius, itaq; non rato per vrinam purulentam, questio extitit vnde nã veniet pus. Itidẽ vbi squamule excernunẽ ea ipsa questio est, & item aspera, fetida ac biliosa sepe redditur vrina propter vesicam & renes, non rato vero propter omne corpus id est perfectricem humorum in tota animali facultatem que vt iudicauimus veluti focum ardentem, & fontem obtinet iecut interdum ea ipsa, haud quaq̃ affecta per vesicam & renes omne animal expurgatur, aut partium aliquarum in eo excrementa quidam incidentia venis purgato sanguine de renibus excernuntur, quemadmodum abscessus quoq; consistentes sepenumero per vrinam excernuntur.

GLOSA.

Possemus vt supta tetigi, istum canonem ordinare immediate post illum, vbi de nebula pingui fuit locutus. Que araneorum tela, vt ibi innuimus, & renum vicio, ac totius corporis poterat apparere, hic docet cauere ne alienum. Iudicetur quod propium est. quia tamen de vesica magis facit mentionem, ideo generalior est doctrina Hip. & satis vtilis. Nec altera

huic loco congruentior,supra enim pluriũ sedimentorũ pręter naturalium meminimus,que oĩa vitio renum & vesice apparere possunt. Sicut Hip.in quarta aphoris.a canone.75.qui incipit. Qui sanguinẽ aut pus mingũt,vsq; ad textum.81.qui incipit eodẽ modo.& si in eo de squamulis mẽtio fiat.cũ igitur non fit sedimentũ aliquod pręter naturale,& multo plura eis que dicta sunt,quod vitio renum,aut vesice,aut mẽbrorum interiacẽtium etiã nõ appareat,quid vtilius in calce huius tractatus,quã monere ipsum medicũ, ne decipiatur in tali iuditio. Nam & si ex plurimis affectibus renum & vesice,talibus sedimentis significatis,mors possit succedere,longe tamẽ ab ea celeritate,qua acutos pacientes rapiuntur,si ad talia peruenerint sedimẽta. Ex quo,ꝓtimum quod est notandum,non solum per vsicam,tale mẽbrum duntaxat intelligendum,verum renes & canales medios.sic Gale.primo de crisi vbi pertractat hanc materiam.sic in pńti cõmento. Signa ergo quibus hic error potest caueri,sũmuntur ex Gal.primo de locis affectis.scilicet contemplari,si in talibus regiõibus sit dolor,tumor ve,aut actio talium impedita.nam si aliquid eorum habeant,ipsis imputandum est,& non aliis sedibus. De conditione autem exeuntium non loquor,nam super hoc est questio. Si enim in se haberent notabilem discrepantiam,puta iter surfuracea sedimenta que ex iis mẽbris,aut aliis decidũtur,tunc nõ esset ꝓuidere etto ri. Gal.autẽ in litera huius cõmenti antiqua,& noua, differenter videtur se habere. Nã presupposito,ꝙ intestina ac ista vasa sint deputata euacuationi, dicit conuenire ambo,ꝙ per ea organa,totius corporis superfluitates possint deponi. Quod planũ ẽst.tertio de facultatibus nr̃ibus.& vtiliter morbi comunes & particulares iudicantur succedente vacuatione per talia organa ita annuit,esse canales & expulsoria organa ꝓuatis superfluitatibus eorum paria,intestina fecibus,& ista.vrine.addit modo,vbi est diff.at vere per naturam habentibus nobis,excrementa totius corporis expurgantur per vrinam. Antiqua dicit,ipsis organis in hac dispositiõe naturali,solum euacuari superflua sua. Additq; in noua litera.si,talia vero sunt preter naturã,cum vrina pariter,quedã morborum in renibus & vesica inditia excernuntur,cũ stercore vero corporis totius. Primo dices,si sunt ista organa in dispositiõe sana,qualiter sunt apta expurgationi superfluitatum totius corporis: nã in corpore sano nõ sunt supfluitates. Dic ꝙ cum de dispõne sana,aut preter naturã loquitur. Ad cõditionẽ ipsorum organorum est atribuendum.sic ꝙ in dispositione nr̃i,hoc est ipsis existentibus absq; apãte,vlcere,& similibus. solum superfluitates possunt expurgari,que aliunde veniant,absq; eo ꝙ tales superfluitates,aliquot inditia representent,attinẽtia ipsis organis. Cum vero ipsa priuatim affecta sint,cum tunc illud superfluum expulsum,& a toto corpore possit emanere,& proprio vitio confluere,est tunc dubiũ,quod inuitat ad discernendum,si sit a toto,an a renibus seu vesica.sed litera anti-

quior

quior est clarior, vt scilicet in dispositione sana, ista organa sint solũ suis excrementis quotidianis õnoxia, sed in dispositione preter naturali. sub eisdẽ excrementis consuetis, euacuatur aliquid, quod in ipsis egritudinem esse, manifestet. Quod cum in tali dispositione scilicet morbida, ab aliis etiã locis emanare possit, exoritur questio vnde. vt verbi causa viso pure in vrina, petro egrotante, cum tale pus ex apostemate rupto in illis sedibus, & superioribus possit precedere, dignum est scire vnde ꝓfluit sicut ĩ pluribus exẽplis Gal. in cõmento. quare &c.

De vomitione. caput. vii.

Vomitio vtilissima est: si pituita ac bile ꝑmixta quã maxime est: si non multa: non crassa est. Sincerior enim deterior est.

GAL. PER HANC quoq; dictionẽ indicauit, quid nã appellet sincerum opponens illi permixtum, quanuis etiã nomẽ ipsum nihilominus suam indicet significationẽ, eteni vinum dicimus sincerum, quo cum aqua permixta nõ est, aut perq̃ exigua permixta est, nec non quodlibet aliud nominatur sincerum, quotiens ipsum per se tantũmodo impermixtum aliena materia est. Itaq; flauam bilem intueri licet, interdum crassam ac summe flauam vomitione teiectam, & item deorsum deiectam: quam sane nõnulli nominant vitellinam, sepe vero humidiotẽ ac minus flauam, que magis proprie crocea nominatur permixtum habens in se tota pituitosum humorem tenuem, aut aquosum quoddã excremẽtum Vult igitur Hippocrates neutrum humorem sincerum apparere, sed eos inter se quoddammodo permisceri. Biliosus enim sincerus caloris copiam pituitosus indicat frigus. Quinetiam sincerus humor crassior redditur: pituitosus quidem propter frigiditatem quasi concretus, biliosus vero propter exuperantiam caloris euaporatus, tanq̃ assatus. He enim due cause contrarie crassitudinis sunt calidum admodum ac frigidum. Calidum eni euaporet, frigidum adstringit.

GLOSA.

Complecto tractatu de vrinis & deiectionibus, ad inditia que ex vomitu sumuntur, se trãsfert. Nam & si ventriculus atractioni deputatus sit, sepe natura ea via, nocuum humorem expellit. siue sit superfluitas ipsi coctõni, vt pituita, siue aliunde redundet. humores nãq; nõ naturales etiam hoc vase procreari possunt, quicquid dicat Auerois. De vomitu ergo multiplici, qui videri poterit, ille vtilissimus est, si ex pituita & bile mixtus sit. quia licet humores in nobis quatuor sint, raro sanguis vomitu expellitur, itẽ. & melancolia sui grauitate, non valde prona est ad hoc, & si lieni affinis sit, colera autem, aut sui leuitate, aut propinquitate ieiunoris & felis, aut atracta stomachi inanitione, inuentaq; pituita in eo vase, ob quod ipsius lacuna a quibusdam appellatur, accidit hos humores facile misceri: humiditare pituite.

Qua facile pactitur,& calore bilis quo permeat. Et sic etiam ob id in febribus,eos duos humores coire facile videmus,saltim secundum vicinitatem. Hanc igitur miscellam cōmendauit,potissime si vomitus non fuerit multus.materiam nāq; diuersam multam supra taxauimus. Item si crassa non sit ea vomitio, nāq; tunc tenacitas ipsius humoris,aut victoria caloris, aut frigoris,quo sic crascessit,apparet.& ideo addit in calce textus,sincerior.eni deterior est,quia talis qualitatis eminet victoria. Sed omnia ista clariora fient statim. Incipientes igitur a litere expositione,dicim⁹ vomitum esse quēdam ventriculi motum,per quem aliquid corpulentum per viam oris expellitur, vt hoc differat a nausea,& suuersione.& erutatione. Estq; mot⁹ ille contrarius appetitui,& quia & si virtus inclinet,ipse fundus ventriculi sursum fertur,contra ipsius inclinationem,ideo suo modo,motus,contra naturam dicitur. Videndū prima aphorismo. Notandum deinde, vomitum aliquem dici vtilem,q aliquem liberet ab aliquo dolore & passione, & sic ille pure vriginis iuueni,in quinta aphorismo.cōmento primo, vtilis dici possit alio modo. respectu aliarum vomitionum, q significet humores qui corpori dominantur,sub mitioribus qualitatibus esse,& sic propie intelligitur in presenti. Sed optantibus materiā huius textus apperire magis, stati se offert dubitandū. Iniuste hanc vomitionem adeo cōmendari,quādoquidem humores diuersos ostendat. Que ethereogenea materia,quanto ponderi sit virtuti,supra cōmonuimus.item tota huius textus ratio,extat,in dānando humorem purum,ideo vomitio sincera blassematur. Sed ex Auicena in prima quarti.in tractatu secundo.capitu.quatto. Dicitur de tertiana pura,q salutifera sit,eo q a pura colera pendeat. Marsilius ibi dicit. Humorem purū bifariam dici,aut priuatione mixtionis,aut excelentia & puritate qualitatis. Vti vinum potētissimū purū dicimus hoc secūdo modo, aliud vero non sic potens,non dilutū tamen,etiam purū dicimus primo modo. Gal. vero de vino exempla possuit,qui ita intelligendus est. Nā purum prima fronte intelligitur.i.non permixtū.quia verbū permixtū in textu est positū,cui opposuit sincerū.& cū ista explicatio sit priuatiua,addit, q hoc nomen sincerū,etiam dicit aliquid positiuum.scilicet aliquid habens puraz & vincentē qualitatez. Vti si vinū gustes purissimū, aut adeo exigua aqua dilutū,vt cōmertiū aque,puritatem qualitatis non obscuret.sicut comuniter dicimus ministrāti vinū potentissimū,etiam dilutū tantilū sit, quid mihi offers, vinum meracissimum? Et constat,hec ambo exempla Galeni explicare.significationem sinceri a victoria qualitatis,& positiuam. Nos vero. duplicem explicationem,alterā priuatione mixtionis. Vti in vino quocunq; non diluto,alteram a puritate qualitatis. Que puritas qualitatis apud Galenum,non excludit omnem mixtionem,dūmodo, qualitas valde non temperetur. Vnde Galenus statim in verbis sequentibus,alteram acep

rionem

tionem puri addit, cum dicat. Necnon quodlibet aliud nominatur sincerũ, quotiens ipsum per se tantũmodo impermixtum aliena materia est. Et con stat, non esse ampliare priorem aceptionem, quia vinum tantilum dilutum non est impermixtum, nisi ea que sensum fugiunt, vel lis acre ita sint. Dicit ergo Marsilius ꝙ colera pura, a priuatione mixtionis, aliquando est pura a sinceritate qualitatis, vti colera zinaria aut assata Galeni scilicet vitelina. Aliquando absq; ea excellentia qualitatis, est priuata miscella, sicut esset co lera naturalis. Et talis per se leuior est super naturam, ob subtilitatem substã tie, quam mixta pituite. Puritatem autẽ hic reprobatam, & nature infestã, dicet, esse illam, que talis est ob excellentiam qualitatis. Et sic tenendum est purum a puritate qualitatis, etiã pro maiori parte esse impermixtũ. quia sẽ per ex mixcella tẽperatur superbia qualitatis, & sic permixtum, est etiam in purũ vtroq; modo, quã solutionẽ ad sententiã Aui. Sentit gentilis eo loco. & certe mirũ est, quã acriter ibi, ab vgone Marsilius dilanietur, habens pro firmo. Gale. de puro priuatione mixtionis eo cõmento etiã fuisse locutum, cũ credat. Marsiliũ duntaxat sen 1 Ie, ꝙ hoc cotõ fiat mentio de puro a vic toria q̃litatis. nec colera naturalis, q̃ sic purã Marsili⁹ vocat, tal' est. vg. dic' e imo aliquod pituitosi humoris. aut aquosi excremẽti comertiũ habet. Solũ ergo colera pura q̃ a puritate qualitatis potest intelligi, scd̃m Marsiliũ. ta lis non est leuis super naturã. vt ex dictis Gal. eodẽ cotõ & .46. Prio se fallit Vgo, in eo qđ dicit. In eo cõmento non fieri mentionẽ de sincero priuatiõ ne mixtionis, secundũ Marsiliũ, imo ab illo narratio incipit, & de tali since ro generalizat intentionẽ, comodo ergo illud negabitur: & de hoc infra sta tim. Itẽ colera genita in state, & regimine calido, & reliquis circunstãtiis. vt tertiana generetur, talis non dicetur sincera puritate qualitatis, vt Vgo. ꝙ vitellina ac eruginosa proprius tales non dicãtur, & illa prima rationabilius talis, priuatione comerti extranei humoris. Quod vero introducit ex Gal. scilicet colerã, aut citrinã, ẽm literã antiq̃, aut croceã ẽm nouã, scilicet min⁹ flauam ipsa vitellina. Gal. que per asationem fit. & talem comertio pituite aut aquosi excrementi. Et sic contra Marsilium, nõ dari puram priuatonie mixtionis, hoc est precipuum fundamentũ contra vgonem. ꝙ dabitur ali qua colera naturalis puritate priuante mixtionem, & si de frequentiori euẽ tu talis, mixta pituite inueniatur. Ob quod tertiana notha comuniter visi tur in pratica, & tertiana pura, & cum hoc causon a colera vitellina Gale. & inde febris azinaria & prasina. si ab eis dari potest. Ad comendandum ergo absentiam purorũ humorum, scilicet colere crasissime, & pituite, que exu perantia qualitatum oppositarum fiunt, & cum tali victoria, nature infesti ssima erunt, introduxit. ꝙ sit videre in pratica sepe, coleram comertio pi tuite, & pituitam cõmertio colere, a quibus per continuam asationem ad vi telinam assa;, & reliquas puriores potest fieri trãsitus, sẽper magis cõsũpta,

humiditate,tam acquisitia quam naturali. cum omnes humores fluxibiles sint,& id humore actuali est necessum esse. Vocaret ergo vgo coleram puram,leuē super naturam,similí,que naturalis est,que licet mixta sit humori aquoso,nō est valde exicata,nec infesta, vti assata exicatione talis humiditatis,marsilius vero purā, scilicet naturalē priuatione pituite, aut melancolie impedientis resolutionē,& nature leuem, ob celerem resolutionē. Nec talem puritatē damnat Gal.in cōt.possent concordari hi doctores,penes maiorem,aut minorē miscellam illius pituitosi excrementi vt habens aliquam miscellā,pura dici possit,vt vinum exiguā aqua dilutū. & sic non amittit nomen naturalis colere. Secus si copiā pituitosi humoris acumulasset,nam tunc grauis nature,& fundamentum esset ad prolixos morbos. sed si resolutorie queris ab Vgone,quomodo tertiana pura dicitur salutifera, eo ꝙ colera est leuis super naturam. ipse comparat hanc tercianam, ad alios pendentes a colera preter naturali per adustionē,aut naturalis colere, aut aliorū humorum.que colere crassiores sunt in substātia,& inde difficilis resolutionis, accerrime aūt in qualitatibus, & inde infestissime nature. qui doctor nō cōsentit aliquam coleram puram priuatione mixtionis,que tali priuatione dicatur leuis nature, solūm priuatione excelentie qualitatum. Sed in veritate ego non video, quid respōdere possit, secundū cōem vsum nostre schole. de tertiana pura que fit putredine colere naturalis,colacione ad notham tertianā,que ex vitellina atabū,aut citrina fit cōmertio tenuioris,aut crassioris pituite. Non enim tenetur dicere puram esse breuiorem? necessario sic. tunc fiat argumentū quod fit autoritate Gal. in hoc cōt. qui & infra cōt. illius (viride) detestatur valde colerā purā. Quid respōdebit? nisi cum marsilio, solū puram a puritate qualitatis reprobam esse,secus priuatione mixtionis humorum grauium,cohibentiū resolutiones. Ob quod modus marsilii planior est pro hac schola. imponitꝙ etiā in reprobatione marsilio, ipsum negasse purum priuatione mixtionis,esse huius cōti. cum Gal. de illo publicā mētionē faciat. Damus illud vgoni clare,nec est aliud fundamentum marsilii. Marsilius enim ad suum propositum non conducit, nisi ꝙ colera pura,a puritate qualitatis sit intellecta a Gal. vt reprobetur. Non tamen ideo negabit, quod est suū fundamētum similiter dari purum priuatione mixtionis & nō semper cū victoria qualitatis. Sed tu statim cum vgone,Gal. non consentit in colera, illam acceptionem puri,cum infra cōt. allega. viride spumosum,dicat coleram naturalē animisisse serosam humiditatē, cum viridis sit,aut alio modo aducitur. Dic,ꝙ iam fassi sumus coleram habere humorem actualem, & de hoc intelligere. & simul de aliqua miscella pituitosi humoris, que nō aufert talem puritatem,respectu illius que in tercianis nothis visitur. Quod si vlterius ad sententiā textus illucidādam dubites, ergo talis vomitio mixta non est commendanda,

da, quandoquidem morbum difficilis resolutionis protendit. Respondeo ꝙ ratio morbi salubris non consistit, in breui aut prolixa terminatione, & si de per accidés inde conditioné possit variare ex mixta ergo vomitione, colligo, non dominari nature, aliquem humorem superbissimi effectus. quia ex miscella temperátur per viam cause, & id significatur. dacto, ꝙ talis morbus posset esse prolixior ex tali miscella, quã si a puro humore posset procedere. Saltim a colera naturali. & hic solum de signis agimus tutioribus, aut minustutis. Aliqua addit thadeus in p̄senti, de triplici mixtione colere viteline, & citrine, & p̄ vicinitaté, more nr̄e schole. & q̄lis debet esse vomit⁹ color: q̄ exigue frugis sunt, & parū cōsona litere cōti. noue. q̄re &c.

Siuero vomitio fuerit porracea: aut liuida: aut nigra: quicunq; ex his fuerit color malum esse censendum est. GAL.

De liuido ac nigro colore supra diffinitũ iam est. Porracei vero nūc primũ habuit métioné, nō habétis quidé p̄priũ nomé, sed virétis porri appellatiõe, nisi aliqs velit ecõtrario a colore porraceo dictũ eé porrũ, nō a porro porraceũ. In quibusdã enim clara est deductio vocabulorũ, vt cognoscat̄ id q̄d a grãmaticis prototypum noïatur, & q̄d ab eo deductũ est. Quéadmodum de lacteo colore, in aliis vero haud quaq̄ clara est. Dicas eñi licebit nō a phenicé (talis est fructus palme arboris) phenice ũ, sed esse a pheniceo phenica dictũ. Quemadmodũ chranon (talis est aqua maris) nō a ceruleo magis quã ceruleũ ab eo. Itidé ochra & ochron id est croceus color in eandé seriem reponuntur, acrhã vero dixi nō vltima acuta, quo pacto aliquis dicet ochron idest croce ũ adolescenté & ochrã id est chroceã seu pallidã mulieré, sed penultima acuta. Ochra enim genus quoddã terre est cuius potissimũ Attica probatissima est. Hec igitur nūc semel sint a me prescripta, assidue enim in animo habeas oportet studendũ esse noïbus tantũ quantũ ad illustrioré significationé eorũ que dicimus ex illis iuuari possis reliquũ vero tépus superuacuũ existimabis ad studiũ rerũ melioré reponens. At vero gignitur in corpore quemadmodũ crocea bilis per naturã habétibus ita porracea altera preter naturã, constatq; vt hec sepenumero in vétriculo gignatur p̄pter quorundã cruditaté esculétorũ aut olerũ, qualia, beta, cepabrassica sunt, atq; etiã interdũ talibus nequaquã ingestis ratione egrotationis in venis gignitur ac decumbit, aut in ventré superioré, aut inferiorem caloré in corpore indicãs preter naturã atq; excreméti proprietaté talis temperãmento qualis predictorũ olerum succus est. GLOSA.

Post vomitũ magis vtilé iã p̄positũ & enucleatũ, loc⁹ est vituperãdi alias vomiciões puras, malasq; materias corpori dñare indicãtes. & sub triplici colore introducié, scil; porraceo seu viridi, liuido, ac nigro. cõtetus est Gal. dũtaxat de porraceo p̄sequi, quia tractatu de deiectionib⁹ & vrinis visum fuit, quãta sit malicia in colore nigro aut liuido. Quia tñ de vomitu nigro mentio

mentio publica in textu sit, aliquid vtile de eo introducamus. Et in primis ꝙ vomitio nigra non sit multum mala, cum A ui. 13. tert. cap. de vomitu dicat. ipsam minus malã vomitione sanguinea. que tamen aliquãdo vtilis est. Notandũ vomitum nigrũ aut ad obscuritatem inclinari, & fit cõiter a melancolia naturali, quã sanguinis fecem appellam⁹, seu a sangnine tãtisper cõgelato. estq; alter lucidior, qui fit ex adustiõe melãcolie naturalis, aut colere. si contẽplaris carbones, eos lucidos videbis. qualiter aũt hãc preter naturalẽ melancoliã, feci vini cõparamus, cum naturali, id fit propriũ, quia fex sanguinis est. In alio loco dicet. sat est ꝙ colore, feci vini similatur ipsa preter naturalis, residentia vero, ipsa naturalis, ei magis ꝓpinquat. Nũc dico vomitionem nigrã vergentem ad luciditatẽ, maxime damnari; primam vero non sic. Immo forsam mitior est sanguinea. saltim collatione ad mẽbra vnde prodeunt, nã lien est basis vomitionis fecalis, iecur sanguinee, scis autem quã disparis dignitatis sint. & alias solutiões habet ille textus Aui. quas per te vide. De porraceo vero notandũ est. ex sentẽtia A ui. & aliorũ. ꝙ si viriditas ad obscurũ vergit, talẽ a frigido dominante induci, & ad lucidum peruenitur. Et tales apud eũ autorem, indum azurinũ vocari. si utq; talis simul cũ porracea ex esu aliquorum olerũ, que exuere natura minime valet suo colore. Ob quod non pudeat interrogare, si eorũ esculentorũ precessit vsus. Sic enim nullius timoris erit vomitus talis. cũ vero talis aut erugiinosus, vitio interno appareat, tante nequitie sunt index, quãte colera prasina & eruginosa, quas ostẽdit ea vomitio, & eruginosa magis. Vnde Aui. loco dicto. Damnatis indo & azurino. de porraceo & eo qui est vt flos eris subdit. ꝙ sunt valde mali. & cõiter in apostemate iecinoris visitur. & quãto initio morbi proximior, tanto nequior. quia incendiũ immẽsum protẽdit, quo talis humor gignitur, aut de nouo, aut ex alio humore ad id promptissimo. Sed quo loco sic nequam humor procreetur, bonũ est aperiamus. ex Gal. presenti cõt. Ventriculo & venis. & si in epate raro inueniatur, quin ex templo ad ventriculũ expellatur, ob dignitatem mẽbri. qualiter aũt in ventriculo generetur, & si tũc equiuoce colera dicatur, & si inde auerois saluus maneat. 3. coliget, vide gentilem doc. de humoribus. 1. primi. quare &c.

¶ Si idem homo oẽs vomit colores: exitiale admodũ est. GAL.

Siue de predictis coloribus porraceo, liuido, nigro, sit proditũ verbum omnes, siue etiã de aliis cum ipsis quicunq; preter naturam habentur colores, vtrouis modo exitiosissimum est, indicantibus in corpore multas haberi difficiles affectiones. GLOSA.

In illo laudabili vomitu supra cõmendato, sic erant illi humores commixti, ꝙ forsam potius vnicum representaret colorem, quam varios. aũt si plures, non sic viciosorũ sucorũ, vt inde timeret infirmo. Potissime cum tali miscela se temperarent. Sed in presenti textu, cum immediate, vomitiones

riones damnasset, nigram, porraceam, liuidam & simillia. Iure optimo magis rimendum est, si vomitio omniũ precedentium fuerit colorum. Cum materia diuersa significetur, & rãte nequitie, vt nulla pacificatio sit eorum comertio. Si ergo vni colori talium timebamus, quid si omnes concurrãt? Ergo siue simul euomat hos colores, aut successiue. siue alios quoscũq; preter naturales, timendũ est. ac plus mirandum naturam, ipsos pernecantes humores tolerasse, quam non succumbere statim, ipsis visis. Sed sane, natura dum potest, multa tolerat, sic ꝙ venenum non infra illud ferarum, abscõdat nobis sanis. 6. de locis affectis. Ergo si tales appareãt, nõ porerit nisi mostruose a ralibus cauere. vnde quando gentilis. 13. cap. de vomitu. Distinxit de vomitu diuerso cretice, aut sinpthomatice expulso, vt saluus sit; nene. necessario alius erit, a diuerso huius textus. Tantã enim nequitiam, durum esset ad diem creticam supportare. cuius inditium est. ꝙ ab Auiceo loco hic ralis variis, censetur deterior nigro. Et licet gentilis. duntaxat de nigro fecali (de quo nos supra) intelligar, ego crederẽ de nigro etiã pessimo. quia varius inimscis narurã certare ostenditur, & non inferioris malicie ad humorẽ nigrum. Er dacto ꝙ fel nigrũ, sursum aut deorsum exiẽs, letale sit, saltim in inirio. 4. apho. adhuc potest, incrementum esse malicie, in celeriori obiru. Ob qđ bene antiqua litera huius textus, nõ solũ predicat talem vomitionem variã, letalem, verũ & infirmũ esse morti cõtiguũ, cum talia apparent. Relique aũt vomitiones etiã varie, que suspecte essent, credim⁹, sinr indo & azurino colore, flauo, rubro, & similib⁹ stipate. quare &c.

¶ Vomtio liuida si graue olet: ocyssimã indicat abolitionẽ. GAL.
Talis enim vomitio putredinem indicat cum extinctione si que, supra diximus, in animum reuocentnr.

GLOSA.

Aliquali consideratione eget hec litera, presertim noue traductionis, cum odorem summe fetidum, vomitioni liuide immiscuit. Nam si superius dicta in animũ reuocamus, vr Gal. monet. Talis liuidus color frigiditudini consonus est, & caloris naturalis extinctioni. Que vero frigida, longinqua a fetore, priuata euaporatione. Ob qđ de vomitione viridi, vt antiqua litera aiebat, iustius est sentire, que calorẽ exuperãtem indicabat. vbi putridus vapor & fetor facile concitabitur. nisi esset, ꝙ pessime putredines scpe inneniuntur sub lento calore, vti de febribus pestilentialibus singulariter Gal. 9. de simplicibus cap. de terra samia in fine. aut dacto ꝙ ab excessiuo colore initiẽtur, per exrinctionem nariui, colorem liuidũ possunt representare. Etiam sit vestigium vtriusq;, simnl preter naturalis fetore, naturalis extincti, liuore. Quid igitur ex tanra putredine, cum calore naturali sic exiguo, expectari poterir? Sane nihil, preter mortẽ. cum vix calor integer naturalis, rante non possit obsistere putrefactioni. idem de hoc vomitu Gal. 3. de morb. vulg. cõmentario. 2. in fine, quare &c.

Omnis

Omnis ſubputris ac fetid⁹ odor in oı̃ vomitiõe malus eſt. GAL.

Conſtat enim vt quauis affectione permiſceatur putredo ea ipſa deterior euadat.

GLOSA.

Vomitus naturaliter non eſt obnoxius fetori, ideo ſi ipſo omnino priuetur, non eſt taxandus. Sicut deiectio aut vrina. ſemper tamen vituperandum, ſi putrido odori vomitio iungatur, quia veſtigiũ putredinis oſtenditur. Quia tamẽ ſub aliis coloribus aliuido, poteſt ſentiri talis fetor, inde eſt ꝙ temperauit ſententiam. per verbum malum. cum ſuperiori textu. ſubitam mortem ſignificare dixerit. Scis enim ꝙ verbum malum, in ſignis malis primum gradum obtinet. 1. de criſi. Etiam locutus eſt per verbum malum. quia odor poteſt ineſſe parti, & nõ toto & repreſentare totã rem putridam. Si igitur ex colore, modo ſubſtantie, & aliis, vomitus non vituperet̃, ſat eſt malo odore, malũ ſignificare, & ſi exitialis nõ ſit. quare &c.

De ſcreatione. caput. viii.

Screatio in omni dolore q̃ affligat circa pulmonẽ ⁊ coſtas cito prõpteq; ſcreetur neceſſe eſt. GAL.

VERBVM cito ſignificat inter initia egrotationis prompte vero pro eo quod eſt facile ac propenſe dictũ eſt, id vero ſignificar cito ac ſine dolore vacuari ſcreationẽ. Fieri enim cito aliquid intelligimus bifariam, tum vt omnis principium morbi, tum etiam vt tempus adiunctum functioni ſignificetur. Prompta enim ſcreationis vacuatio ideſt propenſa, ac facilis eſt, quotiens nec vehemens in thorace dolor infeſtet (hic enim interpellat ſiſtitq; in medio prius q̃ abſoluatur naſcentem adhuc thoracis functionem) nec vires deſinit, he enim accumbunt in media functione, ita vt inchoatum in abſolutumq; officium reſtet. Quinetiam ipſa ſcreatio ſi vehementer fuerit glutinoſa oblita tenacius membris excurrenſq; ſepenumero ſubſiſtit fiſtulis agglutina pulmonis. Quomodo ſi fuerir admodum craſſa difficulter excurrit, ac longiore temporis tractu male affici cogit, atq; etiam ſtipatut in quibuſdã itineribus anguſtiis & ob eam rẽ nonnullis ſtrangulari cõtingit. Ceterũ ea ipſa materia ſi admodũ tenuis & aquoſa eſt, vix ſereat̃, vt q̃ circiter in pulmone circunfluat, hec enĩ prima cauſa vacuationis eſt, quã etiam continuam nominant. Duplex enim prima cauſa eſt (quemadmodum dictum eſt, dum ageretur de cauſis) tum materie vitium, tum etiam id quod initium habeat motionis. Itaq; motionis initium ex facultate mouente thoracem in tuſſientibus eſt. Id enim libro de cauſis accidentium definitum iam eſt. Violenta vero contractio eius facit vt ſpiritus feratur foras vehementer, huius vero vehementie refert ſecum materiam conditam in fiſtulis pulmonis, que quidem aſpere arterie ſunt. Quotiens ergo thorax valide ſuo fungatur officio & humor in fiſtulis pulmonis conditus modice craſſus ſit, facile ſcreatur. Si vero neutrum exiſtat, difficile egreq;

Quod si ex predictis causis altera fit, altera desit vacuatio, inter optimam ac deterrimam media accidet,& vt in totum dicatur prout magis ac minus causę intenduntur aut exsoluuntur eorum quidam facilius,quidam difficilius expuunt. Quid igitur sit prompte excreare perspicue pariter ac vere perpensum iam est. Si igitur id est verum, quemadmodum est, verum quoq; erit vt cito excreetur. Non enim adiunctum ipsi tussedini tempus, sed primũ morbi tempus significat, de quo per sententias dixit in morbo costali si screatio statim inter initia extitit breuem egritudinem fore osten dit,vt si quis de tempore functionis intelligat esse cito dictum,quod quidem docui in verbo prompte contineri peccabit bifariam principio vt tem pus ab eo sit bis considerate proditum omittatur vim alioquim obtinens maximam. Ceterum vt non ob hec solum, sed etiam propter ea que sunt proxime dicenda.Ita intelligi conueniat dum eam ipsam enarrabimus dictionem ostendetur.

GLOSA.

Incauitate thoracis cum plurima sint membra, ipsumq; cor apostemari non possit, sic vt ipsius ꝓcurationi intendat medicus, reliqua membra, apostema posse pati,non est qui ambigat. Vt pulmonem,costarum membranas, mediastinum, ac septum transuersum, que membra licet omni apostemati sint obnoxia, pulmo calidis& frigidis promptus est, cetera promptius calidis. Videndum cõt. illius accidum eructantes, nec obstat membranas esse frigida membra,& sic ad frigidos morbos esse promptiora, illa enim configuratio potius compositioni ipsorum respondet,quam crasi. Quia enim sunt solide compaginis, non sinunt se penetrare,nisi a calidissimis, subtilissimisq; humoribus. Magnaq; habenda est solertia in cognoscendis talibus passionibus, ne differas ad cognocendum. 6. apho. Notandumq; vlterius,vt sumitur de mente Gal. in cõt. illius paroxismos & hic,& mile locis,ꝙ ab omni apastemate iusta conditionem sue cutis ema nat icor, seu erugo,hoc est pars aliqua subtilior illius humoris, quo aposte ma fit. quod non est exiguum fundamentum prohibendi frigidam,in apo stematibus pelicularum,ac inspirationem summe frigidam. Quicquid sit de discrasia febrili. Quod igitur sic resudat, aut plus emanat tempore succedente, necessum est ipsum pulmonem, qui sui dilatatione partes pectoris consequitur, imbibere, sui raritate, ac tandem intra se recipere, & per tusim, per viam publicam aspere arterie expellere. Hoc enim membrum internam & externam cauitatẽ habet.4. primi cap. 1. Hoc vero per tusim, cui ministrat aer egrediens & congrediens. Cum tusis,nihil aliud sit quam motus harũ partiũ a virtute factus,a re ledẽte incoactus,vt ipsam expellat 5. de morbo & simptomate.qđ igit̃ sensibile sic expellit̃, screat⁹ aut sputum dicit̃. Ex quo litera p̃sens,ad dolores materiales apostemosos est referẽda. Nam in passionibus absq; humore, aut citra has sedes. põt esse tusis absq;

screatu,

screatu. Idem in materialibus, si sit materia cruda. Ob quod videbis, quam intime Gal. 1. de crisi loquatur: cum signa pleuresis introduxit, de tussi inuit, statum dispositionis significare, cum sica aut humida est, non ipsam dispositionem, aut particulam affectam. Aui. autem prima. 4. inde signis febriū apostematum, tussim ipsam inter signa membri affecti posuit. Ineo quod dixit autor, dolet circa pulmonem, datur intelligi, in presentiarum non intelligi ipsum pulmonem affectum esse. Quicquid sit de ancipiti in dicto auerois, circa dolorem ipsius. Nam refert multum dicere circa tale membrum aut in tali membro ex Gal. in. 4. apho. cōt. 70. Nec ille considerationes facilis, aut dificilis expulsionis, ex fistulis pulmonis de quibus Gal. in cot. presenti. cogunt nos sentire, pulmonem ipsum priuatim affectum: quia totum illud, ad humorem venientem aliunde, potest acomodari. Sentit ergo textus noster, necessum esse, pro predicenda incolumitate in his apostematibus, screatum ipsum subito prompte exire. Sed pro aperienda magis huius textus materia, vnum vtile queramus, quare Hip. in principio tractatus vrinarum, ac deiectionum, vtriusq; laudabilem introduxit, quam in egris imitaremur. Tantum enim vicli signa habent, quantum a naturali conditione elongantur in materia autem ista screatus, non introduxit aliquem, quem imitaremur, aut in cuius recessu, vituperium esset distantibus. Respondemus bifariam. Primo φ deiectio & vrina in sanis habent certam formam, quam imitari in egris laudis est, non est autem in sanis horum membrorū destinata superfluitas, & si quā est, saliua est, que adhuc opere lingue completur, quam saliuosam dispositionem, si superfluitates egrorum ex his membris exeuntes, imitarentur, non laudi, sed vituperio esset, quia ex eo immature censeretur, aut melius. vt supra, laudabilior deiectio, & vrina introducta est in egris, que parum distabat ab illis, que perfecta valitudine videbantur. Et ita in presenti introducitur screatus ac textibus sequentibus, sub maxima vicinitate ad superfluitatem que in sanis corporibus ex his mēbris expellitur. ex aliquo supe fluo debite passo in pulmone aut pectore, vt summo mane consueuere homines, aliquem expellere. tussi parua, ad quam etiam quādoq; voluntarie cōmoueutur. Nam hoc verbū screatus, cū absolute profert, intelligitur de optime cōdicionato. Nam vbi est humoris alicuius victoria, non potest iuste screatus dici. Primo de crisi, sed sputum. vnde rectior noua litera. que per verbum screatus loquitur. Vnde Gal. eo loco. screatus vero cū est similis screatui sanorum exquisite, tunc predicta instrumenta anhelicus sunt sana. Quod totū refert ad dispositionē sanam. Ac si clarius dixisset, & egrotantibus, in his sedibus, est horum membrorū melior dispositio, cum screatus inde exiens, propinquat screatui sanorum. Puta quī albus sit & planus exacte. Ob quod Aui. de sputo pleureticorum, laudabile

bile, est planum & equale. Notandũ vlterius in predictis passionibus pectoralibus, & si signa plura veniant consideranda, in aliarum superfluitatum conditione. Tota vis est in screatu. Vnde ipso iniquo, non sit spes in aliis, etiam bonis, & ipso optimo, aliorum malitia postponitur. Et si laudabile sit, etiam vrinam videre laudabilem. Cum passio sit extra venas, totum videndum ptimo de crisi, ideo de screatu sermo & nõ de aliis superfluis. Talis igitur superfluitas, & si pluribus conditionibus veniat laudanda, in presenti textu a duabus potissimis incipit, scilicet per verbum cito. Et per verbũ prompte. Et licet verbum (cito) in vna significatione, puta pro breuitate temporis mensurante exitum superfluitaris, videatur cõicidere cum verbo prompte, in presenti tamẽ, verbum cito, idem sonat, ꝙ mox a principio. Quod. 1. apho. in textu paroximos passionem indicate breuem assetuit Hip. puta si in die. 1. aut. 2. que antecedit secundum paroximum videatur. Sic verbũ cito, exponitur primo de crisi. Cuius tamen verbi explicationem circunstant duo notabilia dubia. Primum ꝙ talis velocitas non erit laudanda, immo satis condemnãda, quandoquidem Gal. eodem loco. Autoritate Hip. innuat, res quibus crisis fit ad meliorem dispositionem, non oportet appareant subito hoc est mox a principio. Sicut Gal. in expositione verbi subito. Respondendum est, ea quibus crisis fit, multiplicia esse, aliqua inditia crisis, et ipsius pars. Aliqua duntaxat signa, alia vero sunt signa coctionis. Dictũ igitur Hip. intelligitur de signis crisis, quia ipsis apparentibus, crisis succedit, que absq; coctione vituperabilis est. coctio autem negatur, mox a principio. Expultrix autẽ nunquam ad actum cõsurgit, nisi preeunte coctione, ex ordine virtutum, si opus exactũ habeat esse. ergo a principio mox, reputabit sinthomatica. Signa autem coctionis quocunq; tempore videantur, laudabile est. & nõ necessario obligãt ad crisim, quia morb⁹ paulatine põt cõsumi. potissime ꝙ pleuresis, nõ seruat materiam ad vnicã creticam expulsionem, & ideo iudicatio talis est paulatina, & ideo vacuari aliquid mox a princpio, non est vi siptomatis. Maxime si coctio ipsa, etiã festinanter procedat, vt iam ob subtilitatem materie, aut virtutis potentiam, aut ꝙ alias humor passus esset alterationẽ, visa sunt signa coctionis mox a principio. prima. 4. cap. de temporibus febriũ. Quid ergo vetat pleuresi taliter conditionata, mox a principio laudabilem expulsionẽ videre? Secũdum dubium est, qualiter illud sputum sit coctũ, sic cito expulsum, potissime cũ non exprimãtur conditiones, ex substantia, aut colore, que illud indicent, respõdeo ꝙ ex his cõditionibus, ipsum esse coctum colligitur. Nam prompte expelli, idem est, ꝙ absq; difficultate, & breui ictu. Sed id q̃liter possibile erit absq; debita substantia? nã crassa superfluitas, adeo ꝙ admodũ subtilis resistunt expulsioni. Hic obiter, se intromittũt recentiores quippiam, nescio quanti mo-

nenti, responsuri huic cot. de difficili expulsione subtilissimarũ materierum. Cum apud ipsos, omnis humor subtilis, sit aptus expulsioni. Et distat apud eos, humorem esse coctum, & expulsioni aptum. Dicunt enim esse subtilẽ humorem, promptissimum expulsioni, minime autẽ coctum. Excipiunt autẽ a regula sua, nisi infarcitus sit humor in mẽbro. Vti in presenti, qui tante superbie sunt, vt non deceat hominẽ grauem, ipsorũ meminisse. hic ergo, si obediẽs est supfluitas facili expulsioni, ex verbo prõpte. cocta est ea superfluitas. Igitur cũ prõpte, posset expelli post multos dies, cito autẽ, vi simptomatis, equum fuit ambabus conditionibus muniri. Vt celerem coctionem, & regularem naturam expultricem crederemus. Cito namq;, sed non prompte, cum vrget acris superfluitas. Prompte inquam, post morosam coctionẽ, sed non cito. Nam si prõpte, nec dolor vrget, quo intercipiat opus. Nec febris intẽsio, qua tenax reddatur sputũ. Videndũ primo de ratione victus. ac. 6. apho. & quia sputũ rubrum, mox a principio põt videri, prompteq; expelli, ob mediocrẽ substantiã isti9 humoris, q̃ tñ ita exiens, nõ habet oẽs laudes, ideo ipsas cõplebit textu sequẽti. quare &c.

¶ Permixta appareat flaua bilis admodũ screatione op3. GAL.

Verbum admodũ non permixtam, sed de flaua bile afferendũ est, velut si in hunc modum dictum sit appareat flaua bilis permixtam admodum screatione oportet. Verbũ admodum id potest q̃ nimiũ & maxime valet; Itaq; paulo ante dixit. Vomitio vtilissima est, si pituita ac bile permixta maxime est. Nũc vero in screatione vocula admodũ adiecit. Ceterũ q̃ recte enarrauerim9 sequẽtẽ inaudiẽs dictionẽ discas licebit. GLOSA:

Cũ antiqua litera, sub rubeũ habeat, loco flaue bilis, que rectius habeat, dandũ est. Nam licet paniculi hi affecti, a billosis humoribus perforentur, cot. illius. Accidũ euitantes, nec minus in pleuresi rubrũ sputũ videri potest 2. de diff. febri de periodicatione, que per tertiũ. Adhuc rubra spuentibus, sic & 1. de crisi. in signis ostendentibus qualitatẽ humoris contenti in apostemate per colorẽ rubrũ, & reliquos. Pulmoq; etiã, si huic tractatui pertinet, ob sui raritatẽ raro ocupatur ab herisipila, frequentius ab inflamatione. Ob qđ verbum sub rubeũ, videtur congruentius. Ego vtrunq; legerẽ. Animaduertens, ipsum Hip. non tantũ intẽdere, ex hac superfluitate, colligere conditionem humoris peccantis, quantum optimam sputi conditionẽ. Vt sit humor expulsus, admodũ, hoc est maxime mixtus screationi, vti in tractat de vomitu. talẽ perfectam mixtionẽ comendauit. Quod indicat, humores minime superbire, nec adeo perturbare naturam, vt eos non valeat cõmiscere. Particula enim ad modum, flaue bili non iungitur, quia sic puritatem, & victoriam qualitatis ostenderet. Quod supra damnatum est. Ita q̃ dicamus, addere in presenti, conditionẽ tertiã ad screatũ laudabilem, scilicet esse valde permixtum humorẽ, saliue, que oia in se-

quenti textu magis enucleabunt͂, cũ oppositas conditiones pertractauerimus, quare &c.

¶ Si eñi multo post ab initio doloris screat flaua: aut candida: aut ruffa aut multã inferẽs tussim: aut nõ admodũ pmixta: deterior est. GAL.

In hac pollicitus sunt dictione ostẽdere vtrasq; enarrationes antea proditas veras esse, tũ verbi cito, tũ ẽt verbi admodũ intellectũ. Hip. eni se ad cõtraria cõferens quẽadmodũ; consueuit cito opposuit illud, Si. n. multo post ab initio doloris screat, ei vero qd ẽ admodũ pmixta opposuit nõ admodũ pmixta, & itẽ ei qd est prõpte excreat illud multã inferens tussi. Quotiens. n. materia sine dolore citoq; vacuat͂ tussi incertiore opus est, antea ei dictũ iã est salubrius esse pmisceri materias vacuatas quodãmõ inter se nec qcq̃ excerni exquisite sincerum, & itẽ dictum ẽ vt oporteat cito existere i costrali screatione in cõmentariis de iudicatioibus, atq; ẽt libro sniarum. GLO.

ALiquid addit hec litera noua, ad priorẽ. scilicet voculã candidã, addit ẽt ad precedentẽ textum, rufum colorẽ. qui obscurior est flauo. pri. de crisi. & inde victoriã sanguis magis indicat flauo. p quos oẽs colores, vt non decipiatur medic⁹. In presentiarũ vult Hip. aliquid de cõditionibus sputi, quo ad colores dicere, laudis, aut vituperi. Solum intẽdit, penes oppositas diff. ad tres iã dictas, taxare ipsum screatũ. sic Gal. in cõt. vt dicat. Sputum cuiuscũq; coloris sit. si nõ stati ab initio morbi, qd opponit͂ verbo cito. prioris text⁹. & multa & vehementi tussi expellatur, qd opponit͂ verbo prõpte: aut cuiuscunq; coloris sit, si non sit v'de ille color pmixtus saliue. v'de malũ est tale sputũ. Vnde verbum text⁹ in calce. s. deterior. nõ cõparatiuum ẽ, sed positiuũ. cum nõ p̃cessit sputum neq̃, cui cõparet͂, nisi fingas, cõparari sputo, priuato vna aut altera cõditõne tm̃. Solum ergo p declaratiõe textus, ẽ dilucidãdum, qd nã luchretur p hanc maximã, aut nullã mixtionẽ humoris. q expellit͂, cum saliua, seu nr̃i supfluitate eoru; mẽbrorũ. nã hipostasim potius landamus p sepationẽ a liquore, & q alba sit. De victo humore per actionẽq; nãe albificato. Sic i textu paroxismos. de cita manifestatiõe sputi fit mẽtio, sic de colore, q purulẽtum sit, nõ tñ de tali exacta aut truncata mixtiõe, sed in veritate, nihil intimius coctiõi, q̃ mixtio ipsa, ex Auerol. in pricipio. 2. colliget. qua lenitas in sbã acqritur, q̃ si cõtinuatur, & nõ itercipitur, nã albedinẽ, & reliq̃s dotes i totã masã manifestat, secus si humoru; acredinc porritat͂ natura, vt inde suas pãdant q̃litates. ideo i. 1. apho. Purulẽtu; debet esse sputum, hoc est perfecte mixtum ex rubeo. & albo. vinci nãq; humorem peccantem a natura ipsa, est fundamentum salutis. ex aliis enim signis, non sic exacte colligitur salus. Sic & sedimentum ex tali perfecta mixtione non intercepta, albedinem acquisiuit. & a liquore distincto. sequestratur per incrasationem, & consũptionem spititus flatuosi. quare &c.

¶ Screatio flaua: si sincera est: cum periculo est. Candida vero genitosa

ac rotunda inutilis est. GAL.

Non aliud nunc dixit q̃ antea dictū iam est. Si n. screatio nequaq̃ ꝑmixta est sincera est, ac redditur flaua ꝓpter flaua sed bilē, Candida vero glutinosa, ac rotunda ꝓpter assatam pituitam. Sepe. n. diffinitam iam est, vt; decūbentes mēbris quibusdā fluctiones inflāmationē, sacrū ignē, tumorē, duritiem, cancrū cōmittentes pro discrimine exuperantiū humorū indulgentiores ac maleficātiores euadant. Sanguinee. n. ac pituitose modestiores habentur. Que vero flaua, aut atra bile consistunt egrotationes difficiliores censentur. Alterutra. n. derodit corpus idq; cōmune illis est. Propriū vero vtriusq; flaue q̄dem bilis vt acutas accedant febres atre vero vt soluta difficilē cōmittat affectionē. Humor. n. vtpote crassus terrenusq; adeo infarcit mēbra quibus cōditus est vt difficilius excernatur, GLOSA.

Adeo cōmēdauit humorū comixtionē seu vomitu aut screatu, excernatur, vt in taliū confirmationē, incipiat dānate sputa, q̃ sincera vocare solemus. q preter naturalia dici possunt. Proponitq; in primis, colericū valde incensū. deīde albū; qđ dominiū humoris pituitosi repṫesētat, deīde de viridi nigroq;, iuxta sinceritatē humorum peccātium in ap̄āte. nā. 2. de crisi inter signa q̃ speciē humoris inclusi in sede affecta ostendunt, numerat ipsius sputi color. Alii addunt febris tenorē, & locū doloris. sed nō curo. Et q̄z oēs sinceros humores, damnat Gal. dēpto sanguīe, quē natura finit putū augeri absq; molestia, ob sui tēperaturā. Sic ꝙ pletora ipso solo detur. ꝑtimo decē tractatū, & si frequētius ex oī succo, inde est ꝙ taxatis puris sputis, a rubeo, nō inchoauit, q̄z inter laudabiles screatus locū habet. De quo postea, q̄z ex rōne mēbri poterit cōmēdari. Ad qđ ꝓpositū Gal. 6. epidimiarū in fine cōmētarii. 3. īpedimēta incruēta spuētib⁹ tp̄s anni. morbus lateralis, vbi sentit. morbū lateralē q incipit a screatione sanguinolēta leuē esse & nō esse necessū floboth. quā expōnē vide & cōtēplare q̄z obscura ē. ne taxes q̃ dixim⁹, ex snia Aui. cap. 8. de pleuresi. vbi ait & deterius eo est rubeū purū & citrinū igneum. Nā verbū deterius rn̄det īmediate dictis, vbi proposito sputo laudabilissimo, deinde propinquius eo, est semirubeū. & semi citrinum nunc sequit̄ litera citata. & deterius semi rubeo, est rubeum purū, & semi citrino, citrinū igneū. Quia hec magis nudā qualitatē humorū representat vincentē. quātum aūt colere victoria timēda sit, patet ex his ac libro febriū. cuȝ dicat huius humoris acuitatē, nec medici ignorantiā, nec infirmi stulticiaȝ tolerare. nec minus sputum pure rubrum sic cōmēdamus, ꝙ satis nō sit suspectū. vt infra. Nec negamus ex sanguine pessimos morbos festinātiaq; discrimina succedere. sat sit ꝙ merito qualitatum oīm humorū, ordo est qui sequitur a Gal. expressus. in cōmenro. vbi morbos pituitosos, sanguineosq; reputat indulgētiores. infestos autē ab vtraq; bile. & de nigra preter naturali intelligit, nam naturalis & si diutinos pariat, ob sui difficilē resolutionē, so

otiat̄

la preter naturali, acris est. & acrior ipsa bile, max ime si ex ipsius adustione oriatur. videndū .3. de facultatibus naturalibus & doc de humoribus cādida autē screatio reproba. est. Nā sicut in materia de vrinis. albus color eget plu ribus conditionibus vt cōmendari possit, sic, hec screatio. Nam si victoria coctionis alba esset, nō inquam tali modo substātię iungeret. cū natura pri mo intendat ad substantiā, quam ad colorē. S i ergo summe crassa tenax q̧ offertur, inditiū est, 3 victoria pituite talē esse. Talis enim est ille humor. Ob q̄d A ui. cap. de sputo pleureticorū ait. & ex malis valde, est albū visco sum. Presertim si rotundum sit. ita q̧ tale, peius sit screatu spumoso. Nam denotatur, humorē nō esse sic tenacē, quā do quidē admittat aeris societatē, qui sic glutinosus humor, adeo expulsioni resistit, vt in euulsione sui, partes dilaniet pulmonis. vti modū vnū difficultatis intestinorū damus, ex euul sione tenacis pituite. De quo sputo dixit Gal. 3. de crisi. q̧ significat humo rem immaturū in pectore habundare, presertim si insipidum sit. q̧ si visco sum crassum fuerit ac insipidū, inditium est flegmatis vitrei. A c sic ex aliis saporibus, inditiisq̧, super aliis speciebꝰ eius suspicandū. Sed lōgique pos sibilitatis est, vt omni specie pituite afficiant ille sedes. Et si illis pulmo ob noxior sit. glutinosam aūt reddi hanc screatonē, quadam assatione fit, hoc, est victoria calidi cōtinuata, quo partes aquee oino consumunt. vti liquo ribus mos est, cum igni diu adsistūt. Sed q̧ caliditas sputū tenax faciat, pul chre depictum est per Hip. in. 1. de ratione victus textu. 39. cū dicat, sputi tenacitatem reddere anhelitū crebrum, viā coartādo, vt natura spissitudine subueniat, in eo q̄d deficit a magna inspiratione. Deinde addit & facit ad propositū. q̧ frequētia anhelitus, iterū reddit tenatius sputum. quia calor prohibitus libere euentari intēditur, & consumit partes aqueas. & ad gluti nositatē conducit. Q uod est liquido videre in pituitosis febribus, vbi tāta est circa os, & linguā viscositas, vt vix abstergi possit. Sed que ratio sit ro tunde figure in sputo sic glutinoso, que itcm ratio vituperii. in tali figura, cum oium exactissima sit, apud linearū peritos. Itē q̧ A ui. cap. ppio inuit, rotundū melius est nō rotūdo. Sed Hip. oppositū voluit, & in. 6. epidimia rum. cōmētario. 3. in textu. rotunda sputa de liriū significāt. q̄d R asius. 4. cō tinentis. vbi, tale rotundū significat alienationē, quando causa in rotūditate est crasities, viscositasq̧ humoris, & ipsius coadunatio. & ipsam scilicet ro tunditatē agit, superhabūdans caliditas in talibus locis. in qua autoritate R asi, habes significatū talis sputi, necnō rotunditatis causam. Scilicet ad herentiā partis ad partē ex calore, ac ex via, qua expellit. q̧ rotūda sit, ipsius tenet figurā. & de tali sputo. Iterū illi autores dixere, q̧ si mētis perturbatio non appareat, morbi prolixitatē, & transitū ad ptisim & ethicam pronūtiat. Q uanquā A ui. mitius de eo protulit, & ita gentilis sup dicto A ui. citato. inuit, duplicē inueniri literā. alteram nō rotundū, melius est rotundo, & est

proposito textus huius cōsona magis. Sed cū in litera castigata iacet, vt diximus. Respōdemus. quasi vellet, nō esse precipuā rationem vituperādi sputa, ipsam figurā, quia aliqd rotundū, sic cōstans p viā coctionis, poterit fluido nō rotundo melius esse. qd verisimile est. cū addat statim, & rotundum qd est malū, tunc grossam materiam cum dominio calliditatis significat, & morbi diuturnitatem, & vt priores inuebant patres. potissime si mali odoris, aut saporis sit. quare &c.

¶ Si viridis & spumās admodū est, mala est. GAL.

Sepenumero dictū iam est vt colorē (id enim vertimus viridis) de croceo dicere solitus sit, & itē de eo qd a nōnullis vocat rubiginosus. Ceterū vtrauis harū si summe fuerit talis difficilis sit nō isup necesse habeo docere, cū antea de quouis sincero humore tradiderim. Preter em sanguinē quiuis alius humor si sincerus fuerit prauā indicat affectionē flāmido calore obtinēs generationē. Flauus inquā vbi serosus humor ipse assatur, quo pmixto croceus apparet rubiginosus vero vbi is ipse vehemēter assat. Niger vero aut quotiēs is ipse vehemēter assatur, q̄ sane deterrima & q maxime derodēs atra bilis existit, aut vbi crassus sanguis similliter exicet, aut rōne extinctionis & refrigerationis. Sed hec semp in animo seruāda sunt, atq existimādū subinde ea pcepta de eisdē reb⁹ intelligi oportere. Ceterū spumās screatio (id em in calce dictionis est proditū) ex aerea ac pituitosa substātia pariter pmixta est. Et his enim qlibet spuma cōsistit, in mari quidē ex violento vētorū afflatu multas & exiguas partes attrita aqua, in polētis vero pre copia caliditatis. At vero pmiscuū in vtrisq cēset gigni bullulas multas & exiguas solutu difficiles potissimū quotiēs ambo cōcurrant, tum aer turbulentus ac nebulosus, tum etiā humor quodāmodo crassus ac glutinosus nā tenuis humor qualis exquisita aqua habet quotiens aerē cōprehēdit mūdum nō diutius cōtinet, sed statim resciſſis bullulis in propriā remeare sedē permittit, & ob eā rē spuma in mari celeriter soluit. Crassus vero glutinosusq humor quotiēs, vt dixi, turbulentā ac nebulosam substantiā intra se clauserit plurimū detinet tpis, eo q nec illa sursum versus festinet queadmodū mundus aer, & quia ipse difficulter rescindit, vt enim gignatur bullule ex humida substātia includēte intra se aerē, pari modo soluunt ppterea q humida substātia rescindat. Facile ergo rescindunt quotiens spūs tenuis sursum versus feratur, nō rescinditur vero quotiēs neq tenuis fuerit, neq sursum versus feratur, talis est aer nebulosus, vt q nec cōuolet in sublime, neq tenuis; sed p quā humidus sit, ita vt fere queat humorē sibi circumextenū. Ita fit vt quotiēs elixat aqua nō difficile soluat bullula. Sed quotiens aut crassus aut opimus humor est ex quo genitus spūs flatuosus vaporosusq est, atq etiā summotenus in libere humor oleaceus pinguis, ac glutinosus est. Ita igitur in corporibus animaliū spuma gignat oportet, nō

enim vehemētiores flatuū, quemadmodū in mari ꝓcellas existimari cōuenit, sed ignis calorē cōsumentē pariter ac spiritū efficientē flatuosum tantū non oculis ipsis in multis licet infirmis tueri. Sed hec abunde sint nobis ꝓdita; ipse vero seruabis in animo quo nā modo gignat spumās, siue screatio siue deiectio, siue vrina. In his enim interdū fluitat lampe argumēto splēdoris, ne pterea desideres rursus de his ipis aliqd inaudire. GLOSA.

Si gradus viriditatis ponderat, nō iungitur multū propie screatui spumoso. quia spumosum, immediate ad rubeū declinās, aut ad citrinū, adiecit Aui. Viride aūt finitimū est nigro, qd omnium est pessimū, quia tamē de candido glutinoso mentionē fecerat, cui spumosum, valde propinquum est, de nigro aūt, textu sequenti, ideo hoc medio loco, viride & spumosum copulauit. De quorū causis, & pnosticis, adeo fuse Gal. in pñti cōmēto, vt pauca addere sit necesse. Primū ergo notamus hoc sputū, rationabilius apparere in pcessu morbi, adeo enim nequam humorem, ab initio colligi in sic nobilibus sedibus, repugnare videtur. Incipiēs ergo ab aliis coloribus, citrino potissime, per cōtinuatum incendiū viride videri, cōsentaneum est. maxime ad lucicitatē inclinatum. Quod enim ad obscuritatem vergit: caloris naturalis extinctionē significat. Et ita Aui. cap. ppio. de viridi dixit ꝙ significat cōgelationē & adustionem vehementē. De spumoso autē screatu notandū est. ꝙ spumosum subtile, est duntaxat cruditatē ostendens. ex Gal. 1. de crisi. & tale Aui. non multū vituperauit, dicēs causam illius, esse paruā humoris portionē subtilis, cui aer plurimus cōmiscet. Sed spumosum crassum nō est illius bonitatis, immo de cliue ad maliciā. Ob qd Gal. loco dicto. post longā seriem. adiecit literā nostri textus. malū aūt qd viride est valde & spumosum. Nam si tale ingēti bulitione apparet, de incendio timendū est. Si aūt copula, spiritus flatuosi imbibiti humori sic tenaci, vt ampulle ille nō rumpant, timendum est de morbi prolixitate. Qui affectus spaciosus talū sedium, minatur ruinā. ꝙ aūt spuma illis duobus modis in reb⁹ acrescat, mile sunt loca vltra cōmentū presens. Sed demū, ꝙ tāti vituperii, nō sit screatus spumosus, liquido ostendit, cū tota hec superfluitas aut a pulmone expellit, aut p ipsum trāsit. Sed quicquid ex hoc mēbro emanat, spumosum est: vt de sanguine exeūte a pulmone. 5. apho. tex. xiii. vt eo differat a sanguine aliunde exeūte. Itē ꝙ tusis nō fit, nisi aere agitato ad facilius expellendum. Ergo omni sputo bona pars aeris cōmiscetur, & p cōsequēs spuma fiet. Qualiter sanguis & si a pulmone exeat nō erit necessario spumosus, vide Gal. dicto cōt. & qualiter ex alia regione emanās, spumosum, poterit apparere. disputat gēti. cap. de sputo sanguinis. Sed ad dubiū respōdendo, dico omni sputo aliquid spume misceri. sed in laudabili screatu, est adeo cōmixta & exigue molis, vt spumosum nō mereat dici. que aūt taxat autor, clare spumosa sunt, & ob causas dictas illaudabilia. qre &c.

Si ita sincera fuerit vt nigra appareat:hec difficilior quã illa est. 58.

Antea dictũ est de omni vacuatione sincera vniuersim ac de nigra seorsum q̃ in nequaquam herent in memoria que supra diffinita sunt rursus ea ipsa reuolue. Rectus enim est ita efficere quã vt ea ipsa precepta de eisdẽ rebus sepenumero pandam, GLOSA.

Pleuresim fieri ex pituita & atra bile, & si frigidi sint humores, cõsentit tota schola. Et Aui. disputat de eo in cap. ꝓpio. nã & si pleuresis apostema calidũ sit, fieri ex humoribus frigidis non pugnat, quandoquidẽ putrescere possunt. ob qđ cum sputionis color, apostematis materiam representet, in pleuresi videri sputũ nigrum, nõ est longique possibilitatis. qđ melancoliã fecalẽ, & si putrefactã seu inflammatã representet. Quia tamẽ post viridẽ, de tali nigra sputione mentionẽ facit, & ipsam deteriorẽ censet. sicut ipsa viridis screatio, ob victoriã qualitatis apparebat, sic hanc nigrã, quã sincerã introducit, vt verã nigredinẽ representet, ob excellentiã qualitatum causari, consentaneũ est. vt litera antiqua suadet, cum talẽ simpliciter mortalẽ pronuntiet, cũ procedens a melãcolia, solum morbi prolixitatẽ ꝑmitteret. ex Aui. in propio cap. in verbo. nã si est ex aliis humoribus, cronica est. Quod tñ statim ad vnguẽ disputabitur. Ergo talem nigrã screationẽ, sepe post viridẽ videri, consentaneũ est, per continuatã flãmam & adustionem. Nec per modũ extictionis calidi sic videri pugnat. Sed primo modo procedamus. aperiẽdo cuius gradus malicie sit hec nigra screatio. Gal. 1. de crisi ait. significare preter hoc quod cruda est perditionẽ. & litera antiqua tẽperabat hoc per verbũ (quãdoq;) itẽ deiectio & vrina equalis vigoris sunt in significãdo super suis regionibus ipsi screationi, videndũ primo de crisi. Sed nõ est necessario exitialis talis deiectio, seu vrina, igitur. sed in oppositũ ipse Hip. qui peiorẽ viridi hãc screationẽ affirmat, q̃ adeo letalis est. vnde Gal. dicto loco. citans hũc passum deinde post viride, declinat ad id quod est in fine malicie. Idẽ inferius. cõt. illius. omnis screatio mala. Nã de nigra fit mẽtio in litera antiqua, ꝙ exiociissima sit. cui consentit Gal. in. cõt. idem Aui. in cap. de sputo in pleuresi. vbi nigrũ si fetidum sit omnium deterrimũ affirmauit. Sic Aui. in. 4. fen. tert. cap. de sputo. Itẽ qđ omnino est absq; spe coctionis, omnino est mortale. cũ absq; ea, impossibilis sit salus in morbis materialibus, tale est sputũ nigrũ. primo de crisi. Itẽ quod vltimũ incendium, aut caloris naturalis, extinctionẽ significat, est omnino mortale. Tale est nigrũ igitur, gẽtilis. loco allegato super. Aui. ꝓcedit in solutione distinguẽdo. Sic, quia aut apparet in principio, aut i statu & declinatione, si in principio. si appareat ex cõditione humoris scilicet melancolici, nõ protendit aliud, quã prolixitatẽ. Vnde ex aliis signis diffiniẽdum est periculũ. Si vero victoria qualitatis appareat, scilicet positiua aut priuatiua, tunc significat mortẽ. quia adhuc ille morbus est incrementũ suce-

purus,q̃d natura sub tanta malicia, aut defectu caloris, minime tolerabit: & ita in processu,est etiā mortale, si fetidum sit, vt adhuc significetur, eam qualitatū victoriā, puta incendiū magis increuisse. Si vero in fine,fit crisis materierū adustarum cōtentarū in pectore,si laudabiliter expellat,succedatq; cōferentia,& tale sputū non trāsiuit per gradus viriditatis, aut liuoris,sed prius sub laudabili substātia fuit & colore, poterit salutē pmittere, aludendo sentētie Gal.in.4.apho.cōt.illius: incipientibꝰ morbus si fel nigrū &c. Thadeus vero in.6.apho.cōt.illius accidū erutantes habet absolute, q̃ fit mortale,quia cū satis pugnet videre pleuresim a fecali melancolia, in ceteris,tale sincerū nigrum potissime fetidū,mortem necessario promittet. q̃ si argumēteris de nigra vrina, possum respōdere cum Gal. in. 1. de crisi. vt neminē viderit cū ea,saluū. saltim si vi morbi talis apparet. aut q̃ dispar ratio est vrine nigre,& sputi.quia spūalia membra,necessario nō perueneré sic resistētia,ad tantā humoris superbiā,nisi ab impetū, causarū, quo magis ledi tam nobiles sedes necessum est. Ad quē sensum poteris intelligere textum Hip.in.4.apho.excreationes si liuide.citrine. omnes male sunt. secūdum deiectionē aut vrinā bone.ex qua autoritate colliges valde disparem esse rationē,in superfluitatibus que exeūt per os,aut p deiectionē seu vrinam.quia priores veniūt a spiritualibus sedibus,que sic lese,vitā absoluūt, per alias aūt regiones,e sedibus vilioribus.sed licet, nos pulchre,aphoristica sentētia,conformiter ad mentē Gal.corroborauerimus considerationem nostrā. Semper salua pace Gal. dixerim, ibi, nō fieri mentionē de excreatione p os siue per sputū. Sed duntaxat per vrinā & secessum. quia vbi fit mentio de febribus,sermone absoluto,nō est dispositio apostemosa. ex eodem Gal.in eadē parte cōt.lxxiii. Ergo excreationes per sputū non sunt huius textus,sed per vrinam & secessum.quibus febres non intermittētes frui solent. que excreationes,si biliose,si liuide,si cruēte,si fetide,omnes merito talium qualitatū male sunt. Sequitur secūda pars textus. in litera. secundū Leonicenū. & si bene exeunt,siue per aluum,siue per vrinā bonū. quasi dicat. Dacto q̃ merito qualitatū, tales detestabiles sint. Si tñ habent felicitatem expulsionis,substātia humoris castigata,& prona expelli,ex conactu nature,nō est q̃ vituperes talia exeuntia, sed potius laudes. cui sentētie alludit Aui.cap.de pleureticorū sputo, Vbi postquā detestatus est sputū viride,ait. & remouet iudiciū malicie sputi, in substātia facilitas exitus eius. Qua si pfacilem expulsionē,que indicat obedientiam, & coctionē in substantia, tēperetur iudiciū malicie qualitatis. q̃d clarius Gal. in.1.de crisi.de sputo viridi tenaci rotundo. subdit,atq; his,magis nigre,sunt praue,cōsiderandū quis sit earū eductionis modus,nā si facile expuātur,cōstat has quidem bonas esse. Claudit deinde Hip. sentētiam textus, & obscurā satis, si vero nō aliquid eorū que iuuant per hec loca excernit. malum. quasi dicat,

 si excre

ſi excrementa harum regionum, nec laudem ex colore, nec ex ſubſtantia habent, malum. Sic intelleximus illum apho. publice legendo, abſq; adiutorio iſtius muſe, nec in genitiuo aut datiuo. Quem ſenſum ſumme ſi placet. quare &c.

De grauedine & ſternutamento. Caput.ix.

GRauedines & ſternutamēta per oēs morbos qui in pulmone fatigent preire: & ſubſequi malo eſt. Sed de alijs morbis exitioſis ſternutamenta vtilia ſunt.

COMMENTVM GALENI.

HVMOREM de naribus ſecretū tenuem & incoctum nominare aſſolent omnes veteres medici grauedinem quemadmodum defluctionem talem ex palato ſecretum, ac miror quo nam modo Hip. nō defluctionē adiecit grauedini, ſed ſternutamentū. Itaq; grauedines vna ratione nocue nō ſunt, vbi per tales morbos defluctiones duabus, dictumq; a nobis antea ſepenumero eſt, aliqua praua malis adnumerari ſignis ex accidēti, alia ſimpliciter idipſum tantūmodo haberi inditia praua nullum ipſa cōmittentia malum, indicantia vero difficilem quandā affectionem a qua cōſtiterunt. Porro alia ab his eſſe inditia vtroq; modo praua, tum quia ſigna, tum etiā quia cauſe ſunt. Signa quidē quotiens ex difficilioribus fiant affectionibus. Cauſe vero quotiens ipſa rurſus alias cōmittant prauas affectiones, itaq; eueniunt defunctiones, & itē grauedines in morbis qui affligant in pulmone, quia calidos recipiat cerebrum vapores. Sed pulmo non ab vtriſq;, ſed a diſtillatione tantummodo afficitur. Materia enim per grauedines ſecreta per naſum foras excernitur, & ob eā rem defluctiones deteriores quam grauedines habentur. Ergo non ſatis noui quam ob rem eas. Hippo. per hunc obmiſerit ſermonem, niſi aliquis velit vt p grauedines eas quoq; intelligi dederit, ac fortaſſe ab eo qui inter initia librum tranſcripſit, omiſſe ſunt, innumera enim talia etiam nunc fieri cernimus. Sternutamentum ſequitur grauedines magna ex parte ſane concutiens, horacem, vitiat quoq; pulmonem, itaq; grauedines ac deſtillationes aſſidue non eſſe bona inditia, cenſendum eſt preueniētes quidem eo q malis repleant humoribus pulmonē, procedente vero morbo ſi exiſtunt, quia magnam pulmonis affectionem, & ab ipſa caput eſſe affectum ſignificent. At vero ſternutamentum per alios morbos nunquā ſimul prehendit, nec aliquod aliud accidens, procedēte vero morbo ſi exiſtat, oſtendit ſalutem, quāquam exitioſus quantum in alia igitur inditia morbus habeatur, indicat enim concoctionem ac robur ſecretorie in cerebro facultatis. De qua in naſum flatuoſo ſpiritu ſecreto pariter eum alio quoq; humore nonnunquam ſenſibili & conſpicuo quandoq; tenuiore & ſpectatu difficili ſternutamentum conſiſtit.

GLOSA.

Aris. 2. de partibus animaliũ cap. 7. pertractans de cerebri natura ipsum posuit frigidę cõplectionis, & inde imbecillũ in facultatibus naturalibus. & si inde multo mai⁹ bonũ luchreret, scilicet tẽperatũ calorẽ ad facultates cognitiuas, que ipsum adeo clarificãt. Cum igitur imbecillum sit, excremẽtis redundare cogitur. cui affectui, ansam dat vaporum copia, qui e ventre inferiori accendunt. Sicut igitur in media aeris regione himbres causantur, deorsum pronis vaporibus iam grauibus, qui antea eã occuparunt parrem. sic, cum non sit indecens ibidẽ per aris, partem toti comparare, in capite cõtingit. qua ocasione ipsum grauari superfluis, & inde deorsum profluere, est necessum. que superfluitates per distinctas regiones inferius se precipitant. Que si ad nares perueniant, apud antiquos grauedines solent appellari. vulgo corriza. Et miratur Gal. in cõmento. cũ in presentiarum agarur de noxa pulmonis, qui deflucione seu cataro principaliter offenditur, ex vulgari carmine si fluat ad pectus, dicetur reuma catarrus, quare de deflucione non fit mentio in textu, sed de grauedine duntaxat. Respondet, ꝙ aut per grauedinem, dat intelligere deflucionem etiam, aut ꝙ forsam aliquo exemplari posita erat deflucio, quę postea dempta est ex textu. ab aliquo interpretũ. Sed quantus labor Gal. super re sic clara. Hip. enim sternutamentum introducit in hoc textu, pro inditio prognostico, aut per modũ causę in omnibus passionibus. Ergo de grauedine dũtaxat iuste locutus est, que est fluor a capite ad eas partes, quibus sternutamentũ concitatur, puta ad nares. vnde fluor p eas partes, nisi excitaret sternutamentũ, nõ esset huius textus, nec sternutamentũ, quod non fundaretur in grauedine, hoc est vt posset cõtinuari, non esset offendens ipsi pulmoni. Ideo explicat vtrunq;, & ideo excusetur tantus autor, a re tam leui. Procedamus ergo iam ad explicationẽ textus. aliquid de sternutamẽto premittentes. qd est passio capiti, sicut tussis pectori. Gal. 7. aph. & 5. de morbo & simpthomate. & Aui. 6. tert. Ob qd apud veteres, sternutamentũ, diuinum quodam, fuit appellatũ. & idem auguriũ, aut futurorum presagiũ, vt Aris. 1. & 8. de historia animali. & 33. parte probl. per plures textus. Caput inquã domus rationalis facultatis est, ratio aũt qd diuinũ, Plato in thim. & Alexãdrinus. 2. epidimiarũ. prodeuntia ergo a capite eo subito motu, sacra vocabant veteres. Fit aũt sternutamentũ, ipso cerebro calefacto & humectato dixit Hip. in. 7. aph. & Aris dictis locis primo calore cerebri vincẽte illã humiditatẽ, & ipsam dissoluente, ad modũ venti, qui exiens p foramina arcta & angusta, qualia sunt illa in ose rize seu nasi cũ impetu, causat illum sonitum. vt in machinis bellicis fit foramina autem ea, ꝙ strictissima sint, notum est. Eius autem compaginis vsus, ne aer qui ad cerebrũ attrahitur, gracia euentandi calidum spirituum, subito cõtingat ipsum, immo cohibeatur & immoret in angustiis penetralibus, vti in rimulis pulmonis. nec cogor in presenti

ſenti diſcerere, qua vi ille aer ad cerebrũ trahatur, & ſi ille motus eſt alter ab arteriarũ motu, & ſi pure naturalis, eſt enĩ dubiũ nõ leue. aliquid Thomas in ſua ſumma. Ex quo licet materia ſternutamẽti ſit illa humiditas, que ꝓritat facultatẽ expultricem, ipſam iuuari in expulſione, illo aere cõuerſo ad vaporis modũ, non negamus. nec ipſam ponimus cauſam principalẽ, vt videtur Aui. 5. tert. & reprehẽdit aliquos, forſam Gal. 7. apho. Sed ſolum eſt cauſa coadiuuãs, ſicut in expellẽdis a pectore, etiã ipſe aer manũ porrigit. & ſic Aui. poſſet eã reprehenſionẽ excuſare. Eſt igitur ſternutamẽti materia, humiditas aerea groſſa pungitiua, ſubito agitata, & per anguſtos illos canales excreta. Qualiter aũt homo omniũ animalium maxime ſternutamentũ habeat & quare bis ꝓ maiori parte ſternutet, & de aliis pulchris dubiis circa materiã, vide ariſcitatis locis. Habet ergo textus duas partes, primam in morbis pulmonis aut partibus circuniacentibus, ſiue p̄cedat cõmittetur aut ſequat̃ ſternutamentũ, nam. oĩbus modis malũ eſt. quia cũ in tali fiat agitatio fortis in mẽbris, non ſolũ ſuperioribus, verũ et inferioribus, ſic ꝙ ſingultui & ſecũdine retentẽ ſubueniat, ex Hip. in ſentẽtiis. Nõ dubitat̃ capite pleno humoribus, ꝙ tali impetu confluant, & precipitetur in pulmonem, pectusq́ꝫ repleatur. Et ſic per viam cauſe in omni tali morbo eſt malum. Nam ille motus ſic impetuoſus, rupturis & vlceribus cõſolidãdis obeſt, dolorẽ illarum partiũ auget, & reumate pulmonẽ, & eas ſedes replet. ex quo elicio ſubtilẽ cauſam, & non tactã a Gal. ad textũ Hip. in. 2. de ratione victus. quãdo Græcia tentãdi in pleureſi, adhibuit calefactoriũ, vbi precepit ſumme cauere, ne vapor ad nares cõtingeret. non inquã ob difficultatẽ inſpirationis, ſed ne odore taliũ, ſternutamẽtum poſſit ꝓuocari. vti artificio preuocamus odore alicuius acuti. qđ ſternutamentũ, cum talibus paſſionibus obſit ex preſenti textu, ſumme cauendũ eſt nec tali vapore cõcitetur. & ita ſternutamentũ in omni catarro in principio obeſt, quia agitat materias. Que enim habẽt concoqui, oportet quieſcere. 5. tert. & 4. apho. & aliis locis. Eſt etiã ſternutamentum, in talibus paſſionibus malũ per viam ſigni, nam ſat malũ eſt, tot ex pulmone ad caput vapores aſcẽdere, vt ſepe ſternutamẽta concitent̃. In alis vero paſſionibus, ſternutamentũ in principio, nec aliqđ aliud ſimpthoma, qđ nõ ſit peculiare morbo, apparet. vt dicit Gal. in cõt. qui intelligẽdus eſt, vt tale ſimpthoma ſit alicuiꝰ iudicii, ſup facultatibus ipſis. Irritamẽta enĩ humorũ bene ſignificãt. vt. 6. tert. cap. ꝓpio. Si in fine vero morborũ talium appareat, optimũ eſt ſignum: & in tãtum vulgus ipſum extollit, vt omni diſpoſitione & tẽpore ipſum cõmendet. qui fallitur. ſed eo tẽpore, in tãtum cõmendat̃, in quantũ ſignificat virtutẽ, que tempore elapſo morbi pigra, & oppreſſa ipſo erat, excitari: & incipere inualeſcere. Ob quod in ſeuiſſimis morbis, 2. 4. & 6. tert. tentamus ſternutamentũ aliquo pungẽte, ꝙ ſi infirmus minime ꝓuocetur, habet̃ ꝓ diſperato

rato

rato. Sed caueãt medici iuuenes, ne tali experimẽto cõfirment paſſionẽ aduocatis materiis ad caput. Fiat ergo cũ cautela. & ita intellige, ſumme exicioſam eſſe, nõ prouocari, ſed & ſi prouocet, non ideo promittit ſalus. Signa enim mala ſunt maioris ponderis, quã bona. Videndũ. 2. apho. cõt. 1. & mille locis. Sternutamentũ ergo qđ a natura fit, vigilẽ eſſe, & noxam ſentire, poſſeq; expellere nocuum humorẽ ſignificat, qđ ſat bonũ eſt. quare &c.

¶ Screatio flaua nõ multo pmirta ſãguine i pulmõis morbo: ſi inter initia excernit: ſalutaris admodũ eſt: ſi ſeptio die pigriuſue min⁹ ſecura eſt.

GAL. Promiſcuus hic ſermo, p omnẽ inflãmationẽ eſt iam a nobis ſepenumero pditus vt decũbentis ad ſedes inflãmatione laborãtes humoris pars tenuior refũdet quotiẽs cõtinens inflãmatioñe ſuperficies haud quãq̃ denſa ex natura queãdmodũ exterior cutis exiſtat, & ob eã rẽ ſiue in meatibus naſi, vel oculorũ, vel otis inflãmatio fatiget humores tenues ſublimes cruentis vlcerũ humoribus effluũt. Itidẽ pulmo laborãs inflãmatione excernit humorẽ quẽdam ad intimas ſedes inanes, que inquã aſpere arterie ſunt, qui de tuſſedine vacuatus excreat, inditiũ afferens cõmittentis pulmoniam fluctionis, illius eñ ceu ſerũ quoddã habet. Itaq; erit ſi biliosa admodum eſt, flauus tantũmodo, ſi ſanguinea, rubidus, ſi ex vtroq; permixta rubidus pariter ac flauus. Hic igit humores boni ſunt, paulo vero abſiſtũt ab his p quos ſanguinẽ integrũ deſpuũt, forteq; inditiũ tentabit quẽpiã, quẽadmodũ quotiẽs conſiſtente in pulmone vlcere fatiſcit cõceptaculũ, etenim tantiſper ſanguinẽ diſpuũt. Sed ſanguis in pulmonia eueniẽs prorſus exiguus ſcreationi p exilitionẽ a medicis nominate ſimilis eſt. Id accĩs fit propterea q; ſanguis conditione tenuis decũbit ad oscũ gingiue rariores exiſtãt, ita vt ipſum nequaq̃ contineãt, in faucibus quoq; ob eandẽ cauſam talis ſanguis ſeroſus, q̃ſiq; excernit. Non igitur malũ eſt quotiẽs aliquid tale in pulmone cõſiſtit, id vero ex cõditione ſanguinis atq; ei⁹ copiã facile cognoſces, nã qui ita ſcreat, nequaq̃ craſſus neq; multus eſt. Ceterũ non expectare acẽſis ad ſeptimũ vſq; diẽ oportet. Sed potiſſimũ ante primũ quartũ vt cõcoctus alteratus ſit. Si ſecus ſed oĩno ante ſeptimũ expectandũ eſt. Si vero talis perſiſtat, qualis ab initio erat, pſpicuũ eſt, vt plurimũ tpis pceſſuram ſignificet egrotationẽ. Nam vbi nondũ ſeptimo die cõcoqui cepit, lõgiſſimã fore demõſtrat integrã concoctionẽ. At longiore tpis ſerie multa mala incidere aſſolẽt, tũ egroti culpa & adminiſtratoris, tũ etiã vitio aliotũ q̃ inopinata forinſecus accidũt, necnõ medici cõmiſſo, q; ſi nihil ex his accidat piculũ anteq̃ cõcoquat morb⁹ exſolutiõis vitiũ imminet, & ob eã rẽ minus ſecurũ videri dixit plurib⁹ dieb⁹ talẽ pmanere ſcreationẽ. GLOSA

Docet Gal. in hoc cõtõ. expreſſe, quod ſupra innuimus. qualiter ſoleat ab apoſtematibus, que ſolida cuti nõ vellantur, emanare hicor quidã. Subtilis inquã, pars illius humoris, qui ſede affecta cõtinet. vnde i pleureſi, & pulmonia,

monia, cũ sint similiũ sedium, aliquid cũ sputo visitur, qđ humoris peccãtis conditionẽ representet. quia quicquid decidiť, similatur ei aque deciditur. potissime si est pars homogenea totius. vnde si inter initia morbi, in pulmonis morbo, screatio flaua nõ multo permixta sanguine visitur, ita ꝙ rubori dominetur flauus color, talis admodũ salutaris & bona est. & hec est prima pars textus. Ad quã explicandã procedamus, deinde ad secũdam. Primo notãdũ est, ꝙ faciẽdo vim, in verbo Hip. superiꝰ. (circa pulmonẽ), in textu primo huiꝰ materie. iuxta id qđ ex Gal. in. 4. apho. tũc adduximus. & attẽto verbo istius textus. in pulmonis morbo. Sentẽtia istius textus est particularis, & dũtaxat de apostemate pulmonis loquiť. forsam ductus hoc spũ, vt deinceps suppuratorũ apostematũ introducať tractatꝰ, ac idẽ est empimatis, & ptisis, qđ ipsum cõsequiť. q̃ oia prõptius succedũt ad apostemata pulmonis. Ex quo notandũ est, ꝙ licet pulmo ex sanguine subtilissimo in corde cõcocto nutriať, cuius causam alibi videbis p Gal. cum nutricio in similitudine fundeť, inde colligimus ipsius substantiã sic rarã, sic rimulis plenã, (qđ officium eius plane nobis cõmendat.) vt subtilissimi humores in eo nõ retineãtur. ob qđ, nisi ille biliosus sanguis, aliquã portionẽ crassioris, sibi vẽdicet, minime tali, apostemari illud mẽbrũ potest. Ob qđ screationẽ flauã, dixit videri, nõ absolute, quia sic colerã rubeam duntaxat representaret; sed sanguini permixtã. Sed tũc statim, quare potius nõ cõmẽdaret multo permixtã sanguini, aut pure rubrã, que absolute sanguinẽ indicaret? Respondendũ est subtiliter, ꝙ, si aliqua salus promittiť in his apostematibus, est ꝙ resoluanť, & nõ suppurenť. & quia colera in hoc mẽbro in exigua sanguinis assotiatione, est obnoxia facili resolutioni, cũ multo vero sanguine, aut pure sanguinea, est prona suppurati, tũc substãtia humoris crassiori, tũc calore & humiditate, ad id propẽsis, suppuratio enim modus quippiã est putredinis. ergo vides, q̃ subtiliter nobis cõmendet eã screationẽ, que indicat affectum in pulmone patari facili resolutioni. Sanguinea enim pura, aut venã ruptã esse in pulmone, qđ facile cõducit ad ptisim. aut esse obnoxiũ suppurationi affectũ indicaret. Secus in pleuresi, nã non est ibi suspicio de ruptura vene, nec est tãta prõptitudo ad suppurationẽ, frigitudine particule, nec ita facilis coadunatio ad internã mẽbri cauitatẽ, vt vertať in pus. Et ideo A ui. cap. de periplemonia. quãdoq; remouetur cum resolutione, & quandoq; reuertitur ad empimactũ. Ex quo etiã subtiliter considerandum est, ꝙ licet supra Gal. cõmento illius vitide spumosum. Omnem sincerũ humorem preter sanguinem damnauerit, in presenti cõmento, affectũ pendentem a puro sanguine, habet pro minus securo, scilicet illo, mixto ex sanguine & flaua bile totum inquam, quia ex copia sanguinis ea sede, aut ruptura vene presumitur, aut suppuratio. Vnde aliud est damnare humorem de se, aliud de peraccidens. Hoc est respectu circunstantie membri.

Sicenim subita mors sepe a sanguine fuit inducta, ipso cauitatẽ omnino occupãte ẽdiũ nobilium, & calorẽ extinguente. Videndũ cõt. illius in exercitantib9. &. 4. de ratione victus in cõt. illius si vero affonũ, in pleuresi aũt vt dixi, nõ sic suspectũ. Vnde Aui. in de tẽporibus pleuresis. docet augmentum cognoscere, q̃ sputũ incipit remoueri a rubedine versus albedinẽ. Et sic de facto aliquot pleureticos videmus, qui incipiãt screare purũ sanguinem, sed parũ post, facta flobothomia sistitur ille color. Et incipit purulentum apparere hoc est mixtũ. Sed vt totã rem calleamus, iure optimo dubitatur, si namq; in pulmonia, adeo cõmendasti istam screationẽ sic mixtã, quid mali est ipsam pseuerare vsq; ad. 7. aut vltra? Respõdeo q̃ talis screatio dicta, poterit inter initia videri, sub duplici cõsideratione. aut q̃ illud apostema sub humore magis sincero incepit, ob qd̃ screatio aut flauior aut rubicũdior poterat videri. & sic per istũ colorem mediũ, nos intelligamus, quandã coctionem celerẽ esse contributã humori: qua, ipsis mẽbris pectoralibus, nictentibus dealbare, victoria humorum, a qua incohauit passio, est remissa. & sic vt citaui, augmentũ descripsit Aui. in pleuresi penes mutationẽ rubei ad albedinẽ, & dixit. Et si materia est declinãs ad citrinitatem, est proportionalis rubedini. scilicet, qd̃ similiter de citrino vergit ad album, est in augmẽto. Ergo naturã, tanta celeritate incepisse vincere massam, vt inter initia morbi, scilicet vsq; ad tres dies. sic cõiter exponit̃ in hac schola, verbũ: (inter initia morbi.) summe cõmendatur illud, quia & morbũ illum esse salubrẽ, velocisq; termini cẽsetur quod postea scripsit in sententiis. in cõt. apho. paroxismos & cõsiste & ex post apparẽtibus, vti in pleuresi sputũ sub rubeũ mox incohantẽ quidem abreuiat. Qd̃ Laurentianus in sua interpretatione purulentũ vocat. super, quo nõ possum non mirari, q̃ Leonicenus in sua interpretatione, ac etiã cõmenti, duntaxat de sputo mentionẽ facit, non diffiniẽs cuius coloris habeat esse. qd̃ supra ponderauimus ex Gal. 2. de crisi. s. tusim humidã aut siccam conditionẽ & statũ passionis indicare. Cũ igit̃ pleuresis ex oĩbus humoribus pendeat, nõ est signũ, qd̃ omni pleuresi celeritatẽ pmittit, (puta videri sputũ mox a principio.) sanguini tantum attribuẽdũ. Ergo hoc sonat Hip. in hac prima cõsideratiõe, vt scilicet inter initia morbi, videre screationẽ declinantẽ ad aliquã albedinẽ, summe commendetur, ob celerẽ coctionem, & expulsionem humoris. & quia indicationes indicationibus corespondent, vt. 2. apho. pri. dierum decretorium & mile locis. Si inter initia apparet coctio, nõ differet crisis. vidisti primo de crisi. &. 1. apho. quia in anxione vsq; ad. xi. omnino fuit priuatũ sputum qualiter ante. xx. fuit impossibile terminari. Scies enim aliquãdo, quanto grauius indicationes sequẽtes, promittunt indicationes illis, que in primis diebus comparent. Ego autem obiter moneo, me aliter intellexisse, illud dictum per me citatum Auice. (Si est declinans ad citrinitatem

& est proportionalis rubedini.) quasi vt citrinũ, vergat ad augmentũ, proportionetur rubedini, & inclinetur in talẽ colorẽ. Nã supra, colera pura inuincibilis est, nisi sanguini misceatur. & in ipso concoquatur. aludendo ad illud auerois in. 3. colliget cap. 4. i verbo. impossibile est q̄ colera suscipiat aliquam digestionẽ. Ob qđ ira in proximos, ceteraq; peccãdi libido, obsecro cõcoquatur in sanguine agni, qui peccatũ nõ habẽs, libẽtissime se obtulit, suo sanguine nos lauãns a peccatis. Ad propositũ igitur reuertendo, dicamus, summi precii esse, incohatã albedinẽ, vi coctionis membrorũ inducti in humorem affecti mẽbri, nõ longe a principio. Sic q̄ forsam Hip. in presentiarũ, positis supra peipuis dotibus sputi in morbo costali, nec albedinis fuit oblitus in presenti. que tanti est mõmẽti. alia cõsideratio erat in principio lectionis perpensa, q̄ tali sereatione inter initia visa, humores sic mixtos esse in tali apostemate credamus, vt resolutioni sit pronus affectus. Qđ indicatur, quandoquidẽ bona pars humoris, statim inter initia obedit expulsioni. Quia tñ exitus acta probat. nõ complecte laudis est, talẽ sereationẽ perseuerare in plures dies. Nam aut ille color ad albedinẽ declinans, potius ob pituitosum sanguinẽ talẽ habẽtẽ colorem, cõparuit, quam vi nature alterantis. Et tũc vt supra habuisti. tracta. de vrinis in textu. Si vrina fuerit sub rubra cũ simili sedimento, diuturnior est morbus quã primus, sed ad modũ salutaris. significatur, sanguinẽ, esse cruda humiditate ac serosa plenũ, qui & si salutarẽ efficiat morbũ, longo tñ temporis tratu eget, ad sui coctionẽ. aut si des talẽ colorem, vi nature cõcoquentis iniciatũ esse, p sui perseuerantiã, ipsam pigrã esse mostrat, cũ iusta incepta nõ processit idem etiã significabitur, si eos humores cõcoquat & perficiat, qui sic leges uidebant nature, vt bonam partẽ ipsorũ absoluerit, p sereationes inter initia morbi. indicataq; sui promptitudine ad resolutionẽ ob prefactũ colorem, vt nec colera pura sub subtilitate imbiberetur, nec sanguis purus putresceret. Sed colera dominabatur, cũ parte sanguinis, vt exitũ facilẽ beatumq; cõsequeret infirmus. Que oĩa si secus cõtingant, saltim vnũ ex perseuerantia talis sereationis non effugies, scilicet morbi prolixitatẽ. qui saltim sic prolixus, anceps est sui exitus. Timetur enim virtuti, in longis morbis. 3. huius & 4. pri. omitto. infirmi inobedientiã, medici & astantiũ errores, vt in longis morbis sepe, errores cõmittant, q̃ errores quãti mõmẽti sint, in differẽdo crisim, & aliquãdo in ipsam, in mortẽ cambiãdo, in principio huius operis perpẽsum fuit. Ad qđ propositũ gẽtilis ille. in questione de differẽtia certitudinis pronosticationis in acutis, aut cronicis, ait. q̄ licet certitudo pnosticationis, in processu in cronicis sit certissima, ob vniformitatẽ motuũ ipsius nature, et absentiã insultuum, potest tamen totum hoc intercipi, de peraccidens, ex prefactis erroribus, quibus cronicos patientes morbos sunt magis obnoxii. in acutissimo non contingit nisi semel errare, vti in bello. quare &c.

Omnis

Omnis screatio mala est: que non sedat dolorē. Que vero sedat dolorem omnis melior est. GAL.

Cōmunis hic quoq; sermo est in oi materia ex corpe secreta, de qua aliis libris, atq; etiā volumine fniarū dixit, vt facilitatē potissimū spectari cōueniat. Sepe em̄ valuit natura prauā vicēs affectionē, expurgare corp⁹, & in hoc terrent̄ m̄lti aspiciētes secrete vitiū materie, nequaq; cognoscētes vtrū id accidētis fiat rōne, an q; natura prauā mā; foras expellat. Itaq; p fnias, tm̄ mō facilitatis scripsit appellationē hoc loco doloris indicauit sedationē, ob quā cōmedat screationē, q̄ dolorē sedet. Paulopost oīa deinceps inditia docebit in melius proficienti ū egrotationum, q̄ inquā nomine facilitatis complexus est. Quinetiam postea precipit dictarum indictionū exquisite perpendi vires vt ea iter se conferēdo possis ex magnitudine in deteri⁹, aut melius totius corporis scrutari momentū, queadmodū presenti ipse orone effedit. Si enim a screatione nequaq̄ desinit dolor, inditium bonum nō est, non tñ sufficiet tibi id vnum cognoscere ad exquisitam future sortis presensionem. Sed considerari conueniet & alia accidentia, id enim demōstrauit, nigre mentionē habens screatiois. Igitur cū inditium cōmune sit nō desinere dolorē si crocea fuerit screatio aut rubra cum minori piculo est, si nigra exitiosissima est. Quocirca cuncta cōsiderās nō solum predictā summā vnam exquisite colliges predictiōis, ac ipse Hip. oīa inditia, tum bona tum etiā mala percensuit, predictis in animū reuocatis. GLOSA.

Hip. in sententiis. quotiēs de vacuatione loquitur, diffinit eius vtilitatem, ex effectu. puta q; cōferat ipsi infirmo, sic in .1. apho. duplici loco. Sequitur enim humores nociuos vacuatos esse. Sic Aui. 4. pri. cap. 3. aut euacuatio illius q̄d est euacuandū, & sequitur ipsum proculdubio trāquilitas, nisi lassitudine receptaculorū aut alio morbo de nouo obscureť. Scis enim hoc nomine, nos delectari in expulsione fecum, vrine, & aliorū excrementorū, eo q; deposita sarcina, natura alleuietur. Hoc igitur sit primū fundamentū istius textus. Alterū est. q; apostemata pulmonis, aut costarū, q̄ laudabiliter terminantur, finiuntur per resolutionē publicam. Hoc est copia humoris p screationem mundificata. Ergo si screatio dolorē sedat, laudabile est. Si vero minime, malū est. que aūt nigra exitiosissima est. Procedendo ergo speciatim, ad sentētiā textus. Videtur primā partē textus presupponere falsum, puta screatione nō alleuiari dolorē. Nā si humor replēs, & soluens cōtinuū expellitur, necessum est partes mēbri vniri, restituiq; ad naturalē cursum. Resp̄ondendū est, multipliciter id accidere posse. aut q; humor ad suppurationē aptetur, vnde & si pars aliqua expellať, in reliquo manēte maioris molis, fit agitatio & ebulicio, vnde dolor nō sedať aut mitigať. vnde illud, erit alterū de signis suppurationis in textu sequēti. aut q; de nouo nouus humor confluat ad particulā, iusta q̄d habet genti. 10. tert. in cap. de pleuresis tpibus. q; apparēte sputo & vacuato notabiliter, posset dolor

magis

magis intendi quam antea imaginatur.n.multiplicari spntū,ex aliqua por
tione promptiori ad expulsionem.sed ex maiori confluxu,particula magis
discontinuata,dolorem augeri.qualr cūqꝫ Matheus ipsum carpiat : aut ꝙ
illa materia,que in sede affecta manet,adeo peiorem qualitatem acquitat,
vt supleat malicia ipsam quantitatem. Ergo omnibus his nominibus con-
tinget,screatione non leniri dolorem. Quod malum inquam est,cum alte-
ra illarum causarum,aut plures significentur:& inde comendatur dolorem
sedari tali vacuatione,quia humorem nocum expelli in comodum nature
significatur. Ob quod accidentia remittuntur,& inde nō coicidunt cum tē-
poribus coctionis. Notandum vlterius.quod hoc loco,vbi fere claudit ma
teria de screatione, nullus canon vtilior appōi poterat:nam & si laudibus in
tegris,in precedentibus textibus,muniatur screacio,non oio beata est,nisi
per ipsam alleuiietur infirmus.iuxta sententiam Aui.de signis bonis & ma
lis pleuresis.multotiens est sputum bonum,facile,similiter & anhelitus.sed
si dolor perseuerat , aut tendit ad posteriora,& sit dorsum vti verberati,des
perabilis est,saltim in prima septimana.ita vice versa,viso sputo illaudabili
maleqꝫ qualitatis,si cū eo quiescit egritudo,huic duntaxat alleuiationi per
seueranti credendum est.dixi notanter perseueranti,qnia talis alleulatio vi
detur irationalis,que ex textu Hip.parum permanere solita est. Sed in ve
ritate non est irationalis,potissime in processu morbi.quia in occulto domi
nio nature fundatur,& si publica simptomata essent timenda. Expurgat ei
natura,eo tempore pessimas materias,quas superauit , & sat fuit dominiū
nature,in aliquam partem eius contemplati,sic gentilis in questione de ma
ioritate morbi,sic Gal.i.4.apho.cō.illius.incipiētibus morbis.ac in presēti
cōmento. Iuxta quod,hoc saltim negari non poterit,vt preponat screatio q̄
dolorem sedat,ei q̄ ipsum non mitigat. Quia tamen dolorē nō sedari,screa
tione,non est oio exitiale.cum morbum prorrogari,aut in pus verti idicet,
additsi,nigra est illa screatio,q̄ non sedat,exitiossima est.quasi dicat:in tali,
& si differatur morbus,ob malitiam humoris indicati,tali nigra screatione,
non est expectandum bonū. E iposterū sedet dolorem,sedqꝫ vita & dolor si
mul sedetur.sicut in perfecta declinatione,screatio & dolor simul finiūtur
Si vero screatio,rubea est,citrina:aut alterius coloris.non ōnino mala est.
& si non sedet.quia in tēpus sequēs magis castigato humore, expulsio erit
facilior,copiosiorqꝫ,& sedabit dolorem.quare &c.

De purulentis. Caput. x.

Qvicūqȝ dolor in his affligit sedibus nō desinēs:neqȝ screa
tionis purgatione:neqȝ ventris subductione:neqȝ vene in
cisione:ac medicamento ꝛ victus ratione in suppurationem
verti sciendum est. GAL.

QVICVNqꝫ dolor circa thoracis; ac pulmonis sedes ne de
finit

finit adhibitis subsidiis idq; malum tantummodo habet, nec vllum aliud exitiosum inditium adest eum suppuratum expectabis, hic nam q; quodammodo medius est inter eum qui soluatur celeriter, & eum qui insanabilis existat.

GLOSA.

Cum bifariam apostemata harū fedium terminari frequentius contingat, scilicet resolutione, & suppuratione, cum de ipsa resolutione quę per screationem fit, dictum sit, ad suppurationem transit; que erit fundamentum fere omnium que dicturus est, ad finē libri vsq; quā suppurationē plurima comittantur signa, de quibus autores. inter quos Aui.10. tert. in proprio cap. quę duplicia sunt, aut priuata, sicut est vehemētia doloris, anhelitus difficultas & eius duplicatio apud dilatationē, & prauitas & intēsio febris, asperitas lingue, talis sicitas, & alia id genus. quę omnia fundamentū habent, quia materia que suppuratur, fit magis intranea membro. vnde & si paniculus non sit multe corpulentię, etiā partes proxime carnis dilaniantur. vnde dolor intenditur. & cum hoc priuato sputo, aut spissitudine panniculi tegētis pulmonē, aut humoris tenacitate, aut simili modo, tota ebullit, ac inde febris suscipit incrementū, & duplatur anhelitus, natura nō potente primo ictu ex passionis, tante flāme subuenire. ex quo pleuresis quę suppuratur, instar est inseparabilis febris, que tota seruatur ad vnam diem creticam. vbi accidentia coincidūt cū coctione: dacto q; semper magis prona ad malum talis sit, vnde monachus. 3. teg. & qui ipsum sequūtur, non erubuit dicere, accidētia propia, in statu huius morbi esse maiora. Sed de hoc alibi. Nec videatur absurdum, ea signa que apud omnes ipsam passionem ostendunt, eadem, conditionē ipsius demōstrare. scilicet q; ad pus vertitur. Nam id nō ostendunt, nisi per sui incrementū. sic Gal. 1. de ratione victus cōt. xxxiii. inuit. q; pleuresim malignam explicuit Hip. per aditionē viscositatis sputi. Quod Hip. in. 2. apho. in textu. circa puris generationē &c. In presenti tamen solum tanguntur ab Hip. signa quedam priuatiua, scilicet q; cum hoc apostema sit talibus sedibus, & tale non offertur cum signis letalibus, saltim pro eo tempore, quod implicite ex Gal. in cōt. presenti intelligitur. nec illud apostema fuit induratū, aut permutatū, ad alias sedes, cuius inditium est, q; accidentia non sunt remissa. nec plane resolutum est, quandoquidem remediis cōmunibus & priuatis non quieuit, ergo sperandum est in pus verti. q; si vis addere etiā q; non desistit ad. xiiii. diem, tunc magis time. Nam & si precessit sputum, exiguum fuit, & duntaxat partem tenuem mundificans. de quibus priuatiuis signis, etiam Aui. illo cap. textu illo. & omnis pleuresis que non quiescit per sputum, nec per minutionem, nec per alia, tunc spera saniositatem, aut mortē ante ipsam secundū reliquas significationes. que verba Aui. potissime. eo loco. aut mortē ante ipsam. sunt magni misterii, quasi inuat, q; de illis apostematibus, quę ducunt ad

mortē, celerius ducant, quā illa, que ad ſuppurationē perueniunt. Cū Thadeus in preſenti, & dicit ſe inſequi Gal. in preſenti cōto. ꝙ hec apoſtemata que ſuppurātur, media quodāmodo ſunt, inter ea que celeriter ſoluuntur, & ea que inſanabilia ſunt, qđ intelligit ille doctor, quo ad differentiā tēporis. Sed in veritate nō aſſentio Thadeo, nec illa eſt Gal. intētio in cōt. preſenti, ſed ſolū conditionem horum apoſtematū ſuppuratorū explicare. que media ſunt conditione, ad ea que ſimpliciter ſalubria ſunt, que intellexit in verbo, que celeriter ſoluūtur. Et inter ea que inſanabilia ſunt, i. ea que ſimpliciter ſunt mortē inferentia. quia horū que ſuppurātur, aliqua in bonum terminātur, aliqua in malū. vt videbitur in proceſſu huius libri. ꝙ ſi non accepteshanc verā expoſitionē, ex argumēto qđ poteſt fieri. ꝙ omnis morbus aut eſt ſalubris, aut mortalis, & ſic nō datur tertiū, niſi quo ad differentiam tpis. vt ille doctor. Solue ſicut ad queſtionē de motu inſpirationis, nam licet inter morū cum cognitione, & abſqꝫ ipſa, nō detur mediū ab negationis, bene tamen inter motū pure cognitiuum, & pure naturalem, vti inſpirationis motus, abnegatus a puritate illarū conditionum cōtractarum. Si omnis morbus aut eſt ſalubris aut mortalis, ſed ineſſe cōtracto, puta in his apoſtematibus, aliquod eſt, quod nō eſt ſimpliciter mortale, aut ſimpliciter ſalubre, ſed medio modo ſe habens. & ſi tale ſalubre ſit aut mortale, & tale eſt quod ſuppuratur. Sicut ergo color rubeus nec diſgregat viſum, vt albus, non congregat vt niger, ſic tale apoſtema, nec eſt ſalubre, vt que maxime obediunt, & inde celeriter ſoluuntur. nec ita letale, vt que omnino inſanabilia ſunt, quia ſic nullus euaderet, ex apoſtemate ſuppurato. Si autem vis, quodammodo ſaluare Thadeū, quo ad diff. temporis. dic ea apoſtemata, que ſuppurātur, media quodammodo eſſe, inter ea que breui tempore ſoluuntur, & ea que poſt rupturam occidunt, (ex noxis que rupturam inſequuntur. & ea que ſecundum ſignificationes alias occidunt ante ſuppurationem, de quibus Aui. ſunt apoſtemata alia, multo magis prementia virtutem, ſicut erit illud, quod ſuffocando interficit. quod introducit ſecundum longam ſeriem, ſtatim pro maiori enucleatione, ex Hip. in. i. de ratione victus textu ſupracitato. Colligamus ergo ſententiam autoris in hoc textu. eſt agere de apoſtematibus que ſuppurātur, quod cognoſcemus poſitiue, per ſigna poſita in initio gloſe, & priuatiue, ꝙ non quieſcat, adhibitis auxiliis congruētibus. ad quorū enarrationem procedamus. Ob quod notandū, ꝙ cum tria ſint inſtrumenta medica, chirurgia non habet locum in his apoſtematibus. niſi apertio ad pus expurgandum neceſſaria ſit. De aliis aūt duobus in textu fit clara mentio. inter que victus ratio, tanti ponderis eſt, vt exiſtentibus in acumine doloris, ſi priſaria offeratur. mors inopinata ſuccedat, ipſis ſubito ſuffocatis, rotū Hip. in textu citaro. qui incipit. quibus latus dolentibus &c. Qui textus Hip. non parum faciet ad

noſtri

nostri explicationem: quando plene enodatus fuerit, nã ibi introducit per modũ cause. quod hic per modum signi, vt scilicet cõpetenti auxilio omni, ministrato, si dolor nõ soluitur, si talibus ptisana offeratur, in breui mortis ĩperio subicietur. duntaxat ꝙ ibi subita mors, hic transitus ad collectionem indicatur. tũc dubito recte, suppurandus, quare nõ perit si nõ cibatur potissime cũ in dies differtur hec dispositio. aut si cibatur, quare nõ suffocatur & ea morte preuenitur. Respondeo, illo textu Hip. in primo de ratione victus, depingi quandã pleuresim, sic terribilem in acumine suorum accidentium, & conditione humoris, ꝙ si quã spes est salutis, est nõ diuertere vnquam cibo ipsam naturã a pugna, & satis ostẽditur malicia ipsius morbi: quandoquidẽ omni cõpetenti auxilio nõ mitigetur. Vnde offerre quid in talibus est ocasio repentine mortis cũ stertore, & fedo horribiliq; colore, vti si a fulgure percussi essent, de quo supra satis. Nec nego, eã ipsam pleuresim, esse suppurationi obnoxiã, & si victus ratio ad plꝰ eo libro, vsq; ad. 7. diẽ negetur. nã ante. 7. suppurari nõ est oio impossibile, vt inferiꝰ. nec dictũ Aui. si vsq; ad. 14. diẽ non mundificatur. Necessario facit intelligere, ante 7. non posse suppurari. & sic bifariã soluo obiectũ, primo illam pleuresim terribilẽ, esse etiam huius textus, q̃ illis eisdẽ signis supputari indicatur. & in tali, omnino priuari cibũ: non indecet, nec tanto interualo temporis succedit, vt virtuti timeatur, ꝙ magis nõ sit timendũ, si cibaretur. Est autẽ ea ꝓhibitio cibi oio necessaria, quia vie anhellitus sunt ocupate, pauca de materia coniũcta expurgata. Dico. 2. illam pleuresim terribilẽ, descriptã in. 1. de ratione victus, esse mortẽ, aduocatutam eo tẽpore, si cibus offerat. Et est illa, que quo ad diff. tẽporis, potest preuenire mortẽ suppuratorũ. vt supra tetigi ponderando dictum Aui. in honorẽ Thadei. Hec autẽ huius textꝰ potuit sub leuioribus simpthomatis, non parari resolutioni, & inde, ipsam pronam suppurationi, concipimus. in qua non tanta enedia opus erit, & si maiori, solum ad tẽpus suppurationis, vbi simpthomata inualescunt. & tũc non suffocatur, etiam si dolor non cessauit, quia tũc subtilissime cibo, at in se, poterit esse magis lenta pleuresis, in qua nõ quiescit dolor ob lentorẽ humoris, in prima vero, ob fradulentiã. ad que oĩa diligẽter aduerte, nã in his arduis questionibus, meus Thadeus dimittit me solũ ministrare, & nõ est ei cura. Nota tandẽ & si de õni auxilio. in litera mentio fiat, nõ esse semp omnia necessaria in pleuresi. nam aliqua petit flobotõ. & altera farmacũ, & ratio ex alexandro & Aui. in textu in curatione pleresis. incipit & quando flobothomie succedit sincopis, aut cõstrictio anhelitus, est signũ, ꝙ flobotho non erat necessaria, tunc leni naturã. nec obuiare volo Gal. 2. de ratiõe cõtõ illius porro sipasio. Si ergo talibus ceterisq; ex fomentis, sirupis, & similibus nõ quiescit dolor, signum est ꝙ prohibitio colectionis q̃ queris est difficilis. ergo para te ad regimen suppuratorum. quare, &c.

¶ Quecunq; suppurâtur dum screatio biliosa est: exitiosa admodû sunt: siue visissim bilis ac pus: siue simul excernantur. GAL.

Quecunq; in partibus corporis perspicuis suppurantur: si talia vt parte pus habeant, parte reliquã materiã nequaq̃ curatu facilis affectus est. Si vero ac e nond û habeat pus vt malificû quoddã illis adfuerit inditiû, mul tomagis prauus est. Si ex his multo magis prauû esse censendû est eû qui precipue sede fatiget, indicatur enim humor quidã ferocissimus, quando quidem demonstrante natura quonam modo preparata sit ad concoquẽdum nihil prorsus illi concessit. GLOSSA.

Facta mẽtione in antecedẽti textu, quibus signis suppuratio expectãda sit, quid presagire possimus, pẽr conditionẽ eius qđ ex apãte sic suppuratõ expellitur, docet in presenti. & habet textus tres partes, primã q̃ screatio colerica que visitur in apãtibus, que suppurantur est exitiosa. Secundã, q̃ non solum tali per se, imo si purulẽte misceatur. Terciã, q̃ non reffert, siue simul videatur talis screatio mixta, aut susceuitue altero ipsorum precedẽte, aut subsequente. Et licet sic breuiter se expediat Gal. in hoc cotõ: parũq; dictum sit ab aliquo exponẽtium super hoc textũ, ad ipsius lucem aliquot puncta diceremus. Primû si illa screatio est in suppuratis ante rupturã, aut postea. Secundû si screatio colerica intelligitur in specie, an sumat coleram pro quouis crudo humore. Tertium quid erit peius, esse solã biliosam, an mixtã. 4. quid erit detestabili⁹, colericã precedere, an subsequi. & demû, vlti mû de causa ad sniam Hip. a quo incohemus quiã fundamentû nobis erit ad alia. Sit ergo primo notandû, q̃ vt colligitur ex A ui. tercia. 4. cap. 20. consẽntaneum est in suppuratis, maturari saniẽ, & inde rûpi apã. qđ natura per se aliquãdo facit, aliquando egẽt a diutorio artis. vt in capitulis pratice est videre. ita vice versã, multum timet, cum apostema ante maturacionẽ rumpitur. dicente eodem autore cap. 1. de pleuresi. Et quandoq; accidit ruptura ante maturacionẽm, & postquam ipse causas adiecit, claudit sentẽ cias inquiẽs, & illud est timroosum. Scio enim rasium, alias dixisse, salrim multum difficilius mundificari, & curari. & si chirurgici in loco neruorum festinẽt ad apertionem. Sit secũdo notare, q̃ vt ex precedenti serie colligit hec apostemata suppurata, referendã sunt ad sedes in pectore, & si ad pulmonem iustius, quandoquidem omnia que sequũtur de empimathe, ptisi & similia per manus pulmonis succedãt, & si aliunde inicietur. quod totum A ui. parum post citatam seriẽ. in verbo mediante pulmonia, & absq; mediatione ipsius. Tercio notandum: satis vtile esse ipsi infirmo, vt apostema suppurandum, ex tali pendeat humore, qui obediat tali alteracioi nature, Et q̃ non acceleret rupturã apostematis, potissime membro, vbi sollutio cõ tinui est verenda. & quia colera, de se humor est acris, & acutus, his modis potest esse infestus nature, inde dicit autor. Vitiosa sunt que suppurantur

 apãta

apostemata, si id quod expellitur biliosum est. Nā natura valde fatigabitur in sui victoria, & sui acredine rumpendo paniculū, non dabit inducias, vt complecte vincere possic talē humorem, hinc patet, qualiter humor colericus & si magis desideretur in apostematibus, que ressolui possunt, si tñ suppuranda sunt, miscella sanguinis elligibilior est, & a fortiori purus sanguis. Nisi propter prōptitudinē, que est in pure sanguineis, ad suppuratio nē: poti⁹ q̄ ad ressolutionēquia supp. alicui mēbro est valde suspecta. patet: deinde, quare supius elexit screarionē flauā paulo pmixtā sanguini, & non pure rubrā, aut pure flauā, quia talis sic mixta, indicabat apā in vtrūq̄ paratū cū minori metu. De primo igitur pūto verisimile est, ꝙ illa screatio est ante rupturam, quia talis, vt rextu sequenti, habetur pro summe mala, si die. 7. a principio collectionis visic. & constat ꝙ raro visum est apostema tale, rumpi in prima. 7. & si id, statim inferius repperemus. imo rupturā differunt, ad. 20. &. 40. &c. item ꝙ difficile esset, post ruprurā videre per se coleram, imo mixtam & confusam comertio puris. Creditur ergo ex apostemare suppurato, ante rupturam aliquam partem expelli, que viis magis finitima est. que exit a pulmone per asperam arteriam, aut aliūde ab ipso fuggitur, ꝙ si colera impetu suo, & acredine, magis prorritat, citi⁹ expelli tur, quandoq̄ simul cum pure, aliquando post ipsum, quod torum videtur esse de clara intentione autoris in litera. Nec pugnat valde, hanc partē sub stinere vollentibus, dictum Aui. in. 10. terci rra. 4. cap. 7. qui postquā locutus fuerat de permutatione pleuresis ad suppurationem, inquit ꝙ minuitur materia aliquando, cū manifestatione solutionis subtilis colerice. Ergo post rupturā, potest esse vacuatio pure humoralis, respondendum, nō colli gi ex textu, apostema esse ruptū, nec suppuratum, bene permutari ad ven trem, ipsius subducione. si autem facis vim, ꝙ Aui. intelligitur post suppū rationem, dic ꝙ euacuatione per aluum, plurimis materiis colericis vacuatis, que erāt causa antecedens, non inconuenir totam deiectionem iudi cari colericam. Et sic eriam do, rextum istum posse intelligi rupto apostemate, & erit in illo, quod rumpitur in prima. 7. de quo statim, quod non erit parum inditiū, fere rotum illum humorem, esse bilē, quandoquidē sic accelerauit rupturā, qua prima ruptura, ac ipsius processu, est videre illas vi cissitudines screarionis. De alio puncto dicimus, ꝙ vt est videre. 7. Apho. cōmento illius. si febris non a colera habeatur, aliquando omnis humor sub colera cōprehenditur, & potissime cum hnmor est crudus. iusta illud Hip. in. 2. de ractione victus. In ieiunantibus preter consuetudinē in rextu. 44. in presenti ergo, de ōni humore crudo non cōuerso ad pus, poreft intelligi, quia inobedientiam ipsius ad virtutē alterantē indicar. qđ est satis malum, potissime cum non datur locus coctioni. Sed ad intēcionē Hip. de colera in specie intelligitur, & de ea poritsime, que sincera videretur ob victoriā

qualitatis.que mala censetur in signo, & non minus per viā cause. cū vltra rupture a celaratione, adhuc ipsum pus magis corrodet, prout sapit adeo edacis colere vestigiū. Ad alium punctum dicimus φ preire colericam screationem eligibilius est, cum sit spes in ipsius castigatione successu temporis. Dum modo sit inter capedo notabilis inter vtrūq; & sic quanto plus screatio habeat puris, magis cōmendabitur. & si cotō illius, (screātem vero talia 14. die mori) potest sumi contrariū, verbo (Purulenta. 7. die) sed veritas est quod diximus. quare. &c.

¶ Potissimū vero quotiens suppuratio excerni ab eiusmodi screatione septima die egrotationis incepit. GAL.

ID quoq; cōmune est cuiusuis per diē decretorium secretionis. Deterius enim ad iudicationis firmitatē conducit, vtrum vero bonum an molum sit, aliis cognoscit̄ signis. Si enim sudor fiat septimo die, siue deiecto alui siue sanguinis fluor meliorē si reddiderit egrū, inditium bonū; si deteriorē malū est, & alterutrū firmū esse ostenditur, nō quēadmodum si alio existat Sed de his libro de diebus decretoriis, atq; etiam volumine de iudicatione fusius diffinitum iam est, in quibus oportet antea exerceri eū cui libeat dicta Hippo. exquisita consequi ratione. GLOSA.

Cum screationē biliosam, mixtā puri, aut successiue visam, dānauerit in supputatis in textu p̄cedenti; nūc ostendit quādo erit firmius illud vitiū. Subdēs, potissime si i die. 7. incipiat talis screatio aparere egrotationis. Per principiū egrotatiōis itelligit nō qdcūq; sed principiū collectionis &, couersionis ad pus. cui⁹ principii, notā habebis inferi⁹ in eo canone, cōsiderare cōuenit supputatiōis fore. &c. nā prima. 7. egrotatiōis absolute, pōt esse, ipso apāte nondū in supputationē inclinato, quo magis iā pus habete. Tamen intimius cōtemplando istū textum. potest intelligi de. 7. prima die egrotationis, vt talis screatio biliosa aut mixta videat̄ prima die rupture. & hoc sit apā quod rūpitur in prima. 7. a die egrotationis. Iusta s̄niam Aui. in cap. 7. tract. 4. iam citati & ruptura saniosi in die. 7. est ex eis que raro nominatur. Dat tamen statim causam ad illā possibilitatē, cū dicat & quanto plus fiunt accidentia collectionis vehementiora, erit eruptio velocior. igit̄ si in omni dispositione suppuratorum, screatio biliosa cum pure, suspecta est, in eo apāte potissime, quo in prima. 7. a die egritudinis visit̄. quia tunc magnū dominium colere certificatur, quādoquidē adeo accelerauit rupturam. vt post illum diē nō differatur, quo sic perpeso. vno aut altero modo, opus est addere, quare ad firmitudinem huius inditii, tantā uim fecit, φ. 7 die talis screatio comparuit. Pro introductione ad quod est notandum, φ vt longa exquisitaq; experientia antiquorum approbatum est: non sunt omnes dies qui egrotis sucedunt a principio morbi ad finem vsq;, equales in bonitate & malicia. Nā ex in fluxu corporū supra celestiū, & potissime

ipsi⁹

ipsius lunę quę his inferioribus propinquior est, quę incidēs in circulo, siue propia virtute, aut situ aliorū siderum bene aut male fortunatorum, ipsis infirmis iuxta initiū egrotationis, & successum ipsius, causantur aspectus varie nominationis, & virtutis. Sub quibus visa est dies. 7. quę fit secundū aspectum quadruplicitatis, distās per tria signa, a punto principii. & si causam exactam talium ignoret ipse medicus, dum viuit. vt ex Gal & zoar sumitur. Quantum autē dies. 7. cęteros dignitate & virtute precedat, Gal, p longam seriē primo dierum decretoriorum non lōge a principio, ac breuiter prima ad glauconem versus finem. In serie, considerandum quotus sit dies egritudinis, nā septimo die etiā breui natura appatatu, ad crisim per euacuationem mouetur: sextus vero magno indiget. omitto pulchrā cōparationem regis ad. 7. diem, thirani ad. 6. de qua Gal. primo loco citato. Notādum tamen, non esse totam vim salutis aut mortis, contribuendā huic diei aut illi, vt quipiam antiquorū presumpsere. contra quos singulariter Gal. eodem libro ad terciā partē libri. causa enim principalis est ipsius infirmi virtus, medici peritia, aut ignorantia, auxiliorum copia, & oportuna administratio. vt ea quę extrinsecus sunt, locum habeant prima A pho. textu. 1. ꝙ si aliquis in fauorē antiquorū obiciat, ergo nihil est, ꝙ hos dies laudemus aut posponamus. quandoquidē prefactę causę ad vtrūq; latus sufficiant. Videmus ꝙ plurimos infirmos mori, releuariq; sine insultibus creticis. Respondendū est cum Gal. eo loco. hoc precii esse in talibus diebus, vt si dies sit laudabilis, pauciora signa, aut causę minores, sufficiant ad bonum, Si talia sunt laudabilia, ac vt malum mitius & tolerabilius fit. secus de inditiis malis, aut causis, in die vituperabili, quo mala crescunt, bona autē obscurātur. totum pulchre Gal. rege benigno, ad thiranū, cōpatato eodē libro. Ad propositum igitur. Dies cretica, potissime quę principalis est, hoc habet virtutis. vt firmitudinem iuditii conferat. & si ex aliis signis, sit diffiniēda iudicatio, si ad malum, aut bonū futura sit. nā si signa in se mala sint, vt screatio bilis & puris, presumēdum est de peiori statu futuro. tum ꝙ in die cretica apparuerunt, tum ꝙ in potissima die qualis est. 7. nam quid spectādum est, nisi summū malum? Si die, quo natura fouetur laudabili aspectu corporum supra celestium, morbus impetū suum magis pandat. vt habeat locum illud Gal. in primo cōmento in secunda. A pho. si solētia iuuare suo tempore non iuuent, mala preculdubio est eorum significatio. Ergo colligendo totam sententiā textus, dicimus. ꝙ in textu precedenti vituperauit prefactā screationem, quę sit maior erit, si in prima. 7. appareat. nam aut antea, non contingit videri eam escreationem, cum media sint hec apostemata inter salubria & subito letalia, quę quarto occidunt, & lenta magis, quę ad alium differuntur terminū, aut ꝙ si, 6. aut quinta apparuisset esset ꝓportione maioris vigoris, in cōmēto sequenti quia talibus diebus, si natura

non exaltatur multũ supernis fortunis, nec mirũ, si morbus ostendat, suum vigorem. aut dacto ꝙ illud apostema tũc non rumpatur, visitur. illa screatio ante rupturam, indicans maliciam explicatã textu antecedenti per sum modum. & tanto stabili omnino, quãto dies cretica persuadet, & potissime vii. ꝙ si diebus sequentibus creticis appareat, merito dierũ creticorũ, non erit sic timendũ, secus aliis cõsiderationibus. de quibus postea. quare &c.

¶ Screantem vero talia: mori quartodecimo die sperari potest: nisi bonum aliquod illi acciderit. GAL.

Malium veritatẽ re ipsa dedicistis me predicentẽ talium experti, quocirca animaduerrere vos oportet ea que Hip. dicit non talia existimare potestate haberi, qualia a multis medicis scripta iam sunt. Quippeꝗ cõmentationib⁹ tenus & rationibus verisimilia sint, sed egrorationũ operibus explosa. Etenim intentionẽ ab eo proditã mediam aliorũ bonorũ malorũꝗ considerando poteris predicere diẽ quo aliquis moriturus est. Subiiciamus enim egrũ screare purulenta septima die, nõ tamen per totũ diem, sed cũ aut biliosum aliquid, aut illud tantũmodo sine materia purulenta, atꝗ in eo esse alia oĩa media ab etate, natura, tpe, terra, ac ꝓpria facultate ita vt nec facultas vehementissima neꝗ debilissima, habeatur. Itidem & temperamentum egri, nec optime constans, neꝗ deterrime pari modo tempus, terram cõditionem, etatem egri inter optimam ac deterrimã esse subiiciamus simili ratione in vnoquoꝗ signorũ genere que media sunt egro inesse subiiciantur, hunc sperabis quartodecimo die moriturũ, ita vt hic melius mortis impetus censeat᷑. Accedentibus vero bonis inditiis plus tẽporis ꝓcessurũ mortis aduentũ. Malis vero citius ꝙ quartodecimo die moriturũ. At vero que nam sint bona, aut mala inditia persecutus ipse deinceps quedam nĩatim exposuit, quedã breui summa perstrinxit. Ceterũ ipse nequaꝗ̃ hec accipies perinde vt sit cuncta equalia habeant᷑, sed in aĩo retinẽs ea que Hip. scripsit, queꝗ ipsi adiecimus numerũ ipsum cõsiderabis, ac potestatẽ, dum ipse ait. Salutaris admodũ est, & exitiosus admodum est primarie id potestatis, alterum in bonis, alterũ in malis instituens itidem dum ait proximam fore mortem, aut vbi exitiosissimum dixit non simpliciter exitiosum. Quinetiam de signis salutaribus quotiens dicit magnam vim obtinet ad salutem, & rursus ad securitatẽ enim indicat ac morbum fore breuẽ, vel aliquid tale adiecit. Alii vero simpliciter exitiosi, aut rursus simpliciter salutares medii ordinis ambo pro natura propria sunt. Porro preter eos ambos quoscunꝗ dixit comparate, aut exitiosiores, aut salubriores, aut adiecit magis ac minus. Siquod enim primi ordinis malum accessit inditiũ quinto aut septimo die predicte exitiose screationi, eger ad vndecimum diẽ nequaꝗ̃ deueniet, magisꝗ si plura talia non vnũ tantummodo existat. Pari rõne si qđ admodũ salutare existat, ad tertiã vsꝗ septimanam

extendetur

extendetur morbus, permixtis vero inter se exitiosis ac salutaribus signis, aut his magis in vtroq; genere, minus illis, aut quouis alio modo, ex pluribus inquam ac fortissimis bonis signis sperari potest, egrum plus temporis duraturum, ex contrariis vero minus, nec secus si quis senex, aut debilis viribus, aut in tempore, terra, conditione praua, ac male temperata egrotet, acceleraturum mortis aduentum expectari oportet, maximam rursus vim habere existimans ductam a viribus intentionem. GLOSA.

Qui optat tenere modum quẽ diximus, prefactam screationem videri ante rupturam, fundamentum habet in presenti cõmento. cum sentiat celerius a.xiiii. expectandam mortem, si ante. vii. inditia mala videantur. Sed affectantes oppositum tenere, illam sententiam referent, ad inditia alia ex virture, temperatura, inspiratione; & similibus. que iuncta screationi primo vise in. vii. ante. xiiii. promittent exitum ipsi infirmo. que modificatio, est vti exceptio quedã ad sententiam nostri textus, qui nude asseuerat. xiiii. die moriturũ egrum. Si in. vii. ab initio egrotationis visa fuerit. sed a parte post, videtur differri terminum, visis bonis inditiis. de quo expresse in textus calce. Quod more Hip. seruato, ex opposito concipit accelerationem a dictum terminum. cuius meminit Gal. in cõt. quicquid ergo sit habes autoris intentionem. Vulgatum est per omnem doctrinam Gal. & Hippo. dies principales aut magis communes, quos creticos appellamus, duplices esse, indicãtes & indicatos. Sic in eo textu. 2. apho. septimę. est. 4. indicatiua. Notandumq; deinde, singulis illorum dierum posse morbum iudicari, ac eosdem vna indicare, qđ sequentibus futurũ erit. Iusta ipsorum proportionem naturamq;. non tamen ea ratione qua iudicat, indicat, aut econtra. Ob quod considerare oportet, ꝙ talis indicatio est duplex in hac schola. quedam priuatiua, vt si dixerim signa coctionis non apparuere ante. xi. ergo crisis non erit vllo pacto ante. xx. sicut in anxione expresse Gal. docuit. altera est positiua, ex destinato die & preciso. vt quarta apparuit nubes alba, ergo in. vii. erit crisis. conformiter ad sentẽtiam Hip. in. 4. apho. in textu quibus. vii. die. Sed aduertendum est, ꝙ in hac positiua indicatione, que sic per dimidium septimane, ad ipsius integritatem, refert multum, si in prima septimana, aut sequẽtibus, vtaris ea lege, nam ex Gal. 1. de crisi. & si in prima septimana. iiii. dies indicet. vii. quanto magis elongamur a morbi principio, frangitur hec certitudo. Sic ꝙ. xi. non indicat necessario. xiiii. immo minime. nisi exacta eo die appareat coctio, ac tunc morbus properet in motu suo, ac aliis adminiculis, que ibi per Gallenum est videre. Que autem sit ratio tanti discriminis? poterit esse, vt consentaneum sit rationi, naturam que suos neruos adeo applicuit morbo, vt in quatuor diebus ab initio egrotationis, signa actionis perfecte ostenderit, vt prima die cretica, vincat omnino morbum ipsum, humorem vacuando.

do. Sed cum in vndecima, sic spatio distante a morbi ianua, primo pandit suum vigorem, aut renitentia morbi, aut ipsius ignauia perpenditur, quomodo ergo complebit victoriam quatuor diebus qui restant? nisi nouum conactum assumat, propetando in motu suo, vt iam commonuimus. Ex quibus licet considerate, quantum quaternariorum vis frangatur post primam septimanam. vt potius. vii. dies indicet. xiiii. quam. xi. & ita vii. minime indicet. xi. que est. iiii. a septima. ob pigriciam nature, que vsque ad. vii. non manifestauit suum vigorem. non negãdo diem. xi. posse. xiiii. presagire, &. xvii. sed per. vii. diem, ipsa. xiiii. certius indicatur. Quod si queras, que est ratio que persuadeat per equam distantiam esse certiorem vim indicationis, vti inter quartã & septimã. &. vii. &. xiiii. est q̃ communiter assignatur in nostra schola, tantũ temporis esse a principio morbi vsque ad indicatiuam, quantum ab ipsa ad iudicantem. Nam claue non errante, consentaneum videtur, tãtum temporis sufficisse ad manifestandam victoriam suam supra morbum, ipsa apparente coctione, & ad ipsam consumandam, tu autem poteris subtilius satisfacere. ex quo si vndecima indicante, crisis forte in. xiiii. succedat, nec certa, aut complecta erit. que omnia sunt Gal. in predictis locis. Ergo visa screatione in. vii. die, pmittitur mors in. xiiii. ex sosura pulmonis, aut suffocatione, ipso pure non expurgato, aut virtutis dissolutione, a morbi malicia procedente. Que mors, crisis dici potest, nomine crisis fusius sumpto. ex Gal. 3. de crisi. qui terminus, vt inuariabilis sit, pendet ex multis. Primo vt caueatur omnis error extrinsecus adueniens, qui tardare, accelerare, cambiare crisim valet. in primo dierum decretorium. Sintque reliqua inditia, que in egtis visuntur, media, hoc est. de se nõ plus bono, quam malo consulentia. de quibus Gal. in commento satis fuse. Sed sane, non exigue admirationis est, videre tantam certitudinem mortis, ex illa screatione biliosa purulentaque. Quid enim peius indicare poterit, quam pulmonem esse dilaniatum? sed cum pthisicos videamus per plures dies, mensesque, omitto historias, quibus annos vixisse plurimos, pthisicos aliquos, narrat. In quibus pthisicis est vlcus notabile in pulmone. dic quod affectus iste, quo ita certa pmittitur mors, est apostema pulmonis, vt presumit. & ex humore bilioso, quod per quã cito ob ingentẽ flammam difficilemque inspirationẽ minatur mortem ex Aui. cap. ppio. aut si cõtingat suppurari, ad instar morbi absolute acuti, nec iniustũ est. xiiii. die terminari, & in malũ. iusta bilis conditionem, natureque pigritiã. ac ipsius pulmonis notabilẽ solutionẽ. ptisicos aũt obtulisti diu durantes, quos semp febrire haud est necessum. gẽtilis in extrauagãtibus. questione ppia. ac ex ruptura vene tales fiunt, q̃ per tẽpus solidatur. & tandẽ visunt monstra in hac materia. vt plurimos viderim, aduersus nostras leges, perdurare. Et quosdam, breui sputo sanguinis, infra mensem interire.

interire. Alter punctus principalis huius textus est, an hec screatio sic necessario obliget ad mortem, vt visis signis bonis, non sit euadere, aut antea aut post. xiiii. & cum mors, vitaq; ex proportione virtutis ad morbum pendeat, terminus vero ex proportione istius proportionis. Tertio huius ac libello de constitutione. ita q de hora precisa, qua mors succedet, possimus presagium facere. 3. de crisi. Id primo enucleemus, demum ad principale reddeamus. Ex Gal. ergo. 1. de creticis &. 3. de crisi. habetur, q iudicatio semper accidit in hora maioris affiicionis, vnde habita consideratione ad pares, & impares dies in quo infirmus magis affligitur, sciet, si crisis erit in pari, aut impari, & ex indicatiuis, quo die succedet, & ex hora affictionis maioris in diebus precedētibus, scietur, qua hora succedet mors. si in initio paroxismi, declinatione ve. & vulgus valde attēdit ad illud, & has precuntes affictiones, vocat terminos. vnde ex eodē indicatiuo, poterit. xiii. &. xiiii. indicari. ex motu per pares, aut impares, alibi videndum. Ergo q crisis ad mortē, futura sit in. xiiii. & qua hora poterit certificari, nisi regio, aut simile, id asceleret. S cis enim itertiam ante. 7. non damnari ab aueroi, ob calorem hispanie ad principale igitur procedendo, notandum est. signa que aperto marthe mortē indicant, salutē ve, esse a Gal. duplici tabula cōstituta, in presenti cōto. totum captum ex presagiis Hip. ac sentētiis, vbi de inditiis mentionē facit. in prima tabula sunt ea, que narrātur ab Hip. per verbū superlatiuum. Vti exitiosissimum est, aut mortē de pximo indicat. ita in salutaribus. In secunda vero tabula que per positiuū narrātur, scilicet salutare, aut exitiosum. & poteris efficere tertiā tabulam, secūdum comparationē. Vti si primo subiicias casum virtutis vitalis, aut sputū nigrum. Pro secūdo inequalitatē caloris in corpore, pro tertio, inspirationē difficilē & prostatum appetitū. & sic subiicias in signis salutaribus. quo sic perpēso, sentit Gal. respōdendo dubio nr̄o, tres propositiones. Primā, si cū prefacta screatione biliosa purulentaq;, inditia, que visunt in infirmis, sint quasi neutra, nō potius bono quā malo consulentia, erit iudicario in. xiiii. quasi linquat infirmus, legi morbi & virtutis. nō viso vnde acceleret mors, aut tardet. Si vero signa mala adsint, & forsam primi ordinis, & videātur ante. vii. forsam erit mors in. vi. aut. xi. aut. ix. in quorū conferentia, vt ipse docuit. 1. de crisi. virtutem signotū attendas, & nō numerū duntaxat. Sepe enim duo vincēt decē. & si malis maior fides detur. Ob qđ in. 1. aph. 2. parti. de noxa somni ptulit mortale, de iuuamento aūt, non salutare adiecit, sed minime mortale. Vnde sit tertia ppositio ex Gal. q visis signis salutaribus, q̄ numero aut valore superēt mala, mors differetur post. xiiii. hec Gal. nos autem ad absolutionē doctrine vlterius procedimus, inuestigando, an vita possit promitti. & quipiam occasionē supressere ex textu sequenti, cū de signis salutaribus nomencleaturā sigillando, ait, q si talia fuerint, vitā fnnt

possi

pollicentia. Item quia non minoris timoris videtur sputum nigrum in pleuresi, hac screatione. Sed sub tali non semper mori, vt supra agitatum est, contingit, ergo. Item a thetano infestissimo morbo, & schachilos, hoc est apostemate substantie cerebri, dicitur in sentētiis. ꝙ si transeant. iiii. diē, euadunt. Qualiter ergo in hoc malo, promittetur necessario mors, prorogato sic termino morbi. Item ex Aui. de signis malis pleuresis, si sputū est diuersorū colorum, & dolor augetē, interficit in. 3. & si transit tertiū, sanatur. ob que omnia non videtur esse plus contentionis, in hac biliosa screatione, vt termino illo preterito, nō sit possibile, virtutem conualescere, vincereq́ & sanitatem succedere, vt Gal. 7. apho. cōto. textus citati pronuntiauit. Cum tamen ex Gal. in presenti commento. duntaxat ad vitam aliquot diebus prorogandam, minime tamen tuendam, virtus si constantior sit, disponat. immortalibus namq́, id solum, fortiori virtute succedit. Pro solutione notandum, ꝙ morbum procedere ad plures dies, de se nō auget vllam euadendi speciē. Cum altera de iudicationibus, sit paulatina consumptio, & arefacio, que prolixo tēpore succedit. Secundo dico, ꝙ in morbis nature pugnantibus, quos alius morbus nō sequitur, aut alicuius membri tantum dānnū, vt preponderet aliquid talium, priori morbo, est semper ex prorogatione, maior spes quam antea. Nam si primis diebus, virtus non succubuit, non repugnat in dies, inualescere. patet quia morbi infestissimi, totus conactus diebus primis offertur, ergo deinceps decrescet morbus, & inualescet virtus. vti in exemplo de venenis frigidis, supra excitauimus. In tertio simpli. que si primo occursu non occidunt, veniunt tandem adispositionē, cum qua penitus nō agāt. Dico tertio. ꝙ a passionibus, que a toto genere censentur mortales, non est euasio. nisi quia nondum cōfirmate sunt, aut ꝙ represenrabuntur similes illis, cum tamen non sint. aut aliqua deserta complexione, vt monstra contingāt in medica facultate. ex auero. 7. coleget cap. 33. & ego assero, post multā sanguinis & puris expulsionē, vidisse pthisicos vere impingaros qui tales reputabant. Ob que oia nō video, impossibile esse, visa tali screatiōe, oībus indītis fauētibus bonis, posse vitam succedere, si licet, tanto medico. contra ire. Sed quod Gal. asserit, est, quod frequentissime visitur. qualiter autem, cum tam pessima screatione, possunt esse signa sic fauentia, dic ꝙ extrinsecā omnia, facile, vt regio, & patria temperata, tempus vernum, crassis bona corporis, nullum peccatum in regimine. intrinseca etiam, vt possibile est tali morbo, ex virtute & ceteris. quare &c.

¶ Bona vero talia sunt. **GAL.**

Hoc loco recensere tum bona, tum etiam mala inditia incipit, de quibus antea definitū iam est, & ob eam rem obmittens ea, que sunt deinceps prodita aggrediar. Sicut enim conualescēdum est, omnia bona inditia adsint

necesse est, si moriendum vel vnum adsit malum sufficiet, tantummodo enim indicatur citiusq; & serius moriturū egrum, propterea ꝙ plura pauciora ve bona, aut mala inditia existant. GLOSA.

Cum litera ista noua quā insequimur exponendā, his duobus verbis sit clausa. Primum qd facimus est, antiquā literam in principio nostre glose ponere, vt exactiorē habeamus intellectum. sic igitur habet vetus litera. Quod huius modi est robur & constātia egri & bonus spiritus & facilis ꝓiectio putredinis cum tussi, & equalitas totius corporis in habitudine caloris & multitudinis, nec sitierit, & si vrina, & stercus, & sudor, & somnus bene se habuerint. ꝙ si bene sunt se habentia, vitam sunt pollitentia, ex quibus si plura defuerint post diem. xiiii. mortem futuram pronūtiabis. & contrarium quidem quod est mortis signum huiusmodi est, scilicet debilitas egri, spiritus anxius magnus & densus dolor permanens, proiectio cū laborosa tussi, sitis perseuerans, corporis circa calorē inequalitas, ventris & laterum calor magnus, sed & frontis & manuum & pedum frigor, & vrina & stercus & sudor & somnus vt diximus, sunt minātia mortē. hec si pdicte ꝓiectioni colerice putredinis superuenerint, mortē futurā ante. xiiii. diē non dubitabis, vel. ix. aut. xi. ex hac ergo cōsideratiōe dices sputū esse mortale. & si vita lia mortisq; signa cognoueris pronosticorū rectitudine inoffense ꝓgredieris. & ista sunt signa laudabilia scilicet robur & cōstātia egri, & bonus spūs.

Introductio ad istum textū plane pendet, ex dictis in antecedenti glosa. Nam visa ea biliosa putridaq; screatione, qua in. xiiii. die mors promittebatur, nisi aliquod bonum infirmo acciderit. aut vt antiqua litera clarius persuadebat. nisi aliquod signum sperande salutis adesse cōsiderabis. nunc ipse autor procedit declaraturus, qualia sint illa bona inditia, nec minus qualia sint ea exitiosa. vt ipsis visis ante. 7. mors preueniat. xiiii. diem Et quia talia signa, seu bona aut mala, si bene eorum que ab initio libri primi ad hunc locum vsq; memoremur, omnia expressa, sunt distributa ad trinam facultatem, que nos regit, aut accommodata eis rebus, que ab ipsius actione cadunt. Potuit aliquo modo tolerari, succinctus sermo textus nostri in noua litera, cum dixerit bona scilicet signa talia sunt, plus nō addens, quasi innuat, signa bona, aut mala talia sunt qualia ex nobis didicisti in precedentibus. Quia tamen iuuenis forsam desideraret omnium talium epilogum aut cathalogum, ideo non venit spernenda antiqua litera siue ab Hippo. seu ab aliquo interprete adiecta sit, quam in principio glose reposuimus. Et ideo Galle. in presenti cōto. per quam breuiter se expediuit alludēs noue litere breuitati. per verbū, incepit Hip. recēsere, tū bona, tūm etiā mala inditia, de quibus anteā diffinitū est. Sed in eo quod restat cōtl. breuiloquius obscurusq; satis est, sub trib⁹ pūtis. Est primus. ad cōualescendū ex morbo, oīa bona signa addesse est necessium. Secūdus, si moriēdum sit vel

sit, vel vnum adsit malum, sufficit. Tertius est ad iudicandū citius tardius ve egrum moriturum, inde pendet, q̄ plura pautiora ve inditia mala, aut bona, existāt. Et omnia ista tria puncta sunt adiecta ad literam cōti. priorem. Primum quod se offert notādum, est, qualiter si via est aliqua fundandi prefactos egrotos, quibus biliosa purulentaq̄ screatio inest, euasuros, ex hoc textu sumitur: cū dicat: que si bene sunt se habentia, vitā sunt pollicentia. cui sententie videtur Gal. cōsentire in primo puncto cū dicat: si conualescendū est, oia signa adesse bona est necessum. Intellige, tu eo modo quo in egris reperiri possunt, q̄ si obiicias Gal. in antecedēti cōt. asseruisse, solū plus differri mortē ex talib⁹ indicari. dic q̄ illud Gal. dictū, est tertiū ipsi⁹ in hoc cōt. vt verbi causa si signa bona, malis admisceant, scdm maiorē victoriam quorundā super alia, numero aut virtute, acceleratur aut tardatur mors. Secus si oia in bonū inclinentur, & sic manet magis clarū, id qd quesiuimus in precedēti glosa, vbi cū reuerentia hāc habuimus cōclusionē, quasi pugnaret Gal. aut saltim ipsum incusaret alicuius nothe, modo, istius possibilitatis inter ceteras cōclusiones haud meminit. qd forsam ad hūc locum omisit. Signa aūt laudabilia, q̄ recēset in presenti, possūt distribui ad tabulas tres, vt Gal. fecit. 1. de crisi. post tractatū de vrinis: per lōgā seriem: & in antecedēti cōt. sic & signa mala poteris distribuere. quo loco, colliges quedam omni tpe bona esse, quedā ad tps. & sic de malis: ob qd locū habet, ea aurea Hip. sententia. vt alleuiatis nō scdm rationē minime credamus, nec vereamur valde, mala q̄ fiunt irrationabiliter. Illa. n: sunt que ad tēpus bona, alio, iniqua possunt esse, & ex aliis determināda sunt igitur si plura aut oia fere in bonū acumulētur, talem euadere non dubitabis. Si vero taliū plura defecerint, post. xiiii. mori. inquit text⁹. nō dubitabis. sicut p cumulū malorum. ante illum diem mori, premittere audebis. Q ue omnia sat plane expedita sunt, si illud dictum Gal. secundum, in cōt. intellexerimus. cum dicat. si moriēdum, vel vnum adsit malum, sufficit. nam pugnat, vt videtur, q̄ omnia fere non vincant vnum. Item ex vno malo si plura sint bona: tertminus vite prorogabitur, & sic coincidit cum tertio puncto. Resolutio est, q̄ in signis virtus est attendenda principalius, quam numerus. & sic solus casus virtutis. 2. quart. est pessimū signum. & si plura alia adesse videas, que bona videntur. & sic potest mori vnico signo malo, si tanti est vigoris, vt vrina nigra, que omnia reliqua superet. aut dic intimius ad sententiam textus, q̄ cum sic iniqua screatione, nec vnum deesse de bonis, oportet ad salutem, immo vnico malo immixto mors promittetur. Sed talis ad. xx. diē; aut vltra. eo q̄ plura bona sunt, & comertio vnum malum. & sic coincidit cum tertio puncto. Sed hoc addit, vt inde credamus, ad conualescendum omnia inditia adsint, est necessum, & morituros sub illa miscella, ad prolixius spacium prorogari. quare &c. Alie

lov id

Aliae suppurationes fere rumpuntur vigesimo die & trigesimo & quadragesimo: & ad sexagesimũ diem deueniunt. GAL.

Obscurũ est, quas alias dicat suppurationes. Fieri enim potest, vt de suppurationibus que in aliis fatigent partibus sermonẽ faciat omittendo thoracem ac pulmonem, de quibus hactenus perpensum est. Fieri enim potest vt de his agat, que in ipsis affligãt opificis, sed nõ similibus pdictis. Porro conuenit vt de vtrisq; etiã agat. Sed quia non similibus predictis dixi, id enarrare oportet. Dico enim nõ de omnibus suppurationibus eum, sed de his (vt ipse dixit que habeant permixtã bilem hactenus fecisse orationem, nec de his orationibus, sed quecunq; septimo die rũpũtur. Id vero rarum est. Plerunq; enim vigesimo rumpuntur. Quedã diutius immorantur, de quibus nunc agit. Ceterum differentie omnium communes habentur, ob quas spatio tpis euariant inter se ex affecta sede, & itẽ nocuo humore. Sedes em̃ calidior ac siccior citius suppuratur. Frigidior vero ac glutinatior, tardius. Itidem ex humoribus calidior citius. Frigidior tardius. He igitur rei ipsius differentie sunt. Porro accedunt extrinsecus he que ab etate ducuntur, natura tempore, terra, conditione, ac viribus egri. In omnibus his calidus humor citius, frigidius tardius suppuratur. Hec igitur vniuersim scire de omnibus suppurationibus bene est. Sed nihil videtur nunc quoq; docere de iis que in thoracem ac pulmone fatigent. GLOSA.

Verbum textus: alie suppurationes rumpuntur, clare datur intelligi, priorem, de qua vquusq; ruptam esse aut in prima. 7. & si raro, aut parum post. quod non fuit indecens credere, ob calorem pulmonis, humorumq; calidorum cõgeriem. ob quod Gal. in cõt. Iuste hesitare intẽdit, si hic Hip. sermo nouus sit, ad apostemataq; aliarũ sedium accommodandus, an tantum ad sedes thoracis. & sentit vtrunq;, vt ad regionem nutritiuam etiam accõmodetur, circa que, & si primo libro de ipsorum suppuratione longus precessit sermo, de ipsorũ autem ruptura nullus. Sed quia in primo libro, forsam sub spatio suppurationis potest dari intelligi ruptura, itẽ quia post hac de empimate prosequitur, quod est coadunatio puris in pectore ex ruptura apostematũ in hac sede, ideo primã solutionem teneo. q; hic sermo sit continuus ad priorẽ, vt apostemata istius sedes, que alia sunt a prioris apostematis cõditione, in alios dies differãt rupturam suã, potissime cum pulmo ob raritatẽ suam minus a purebiliosis, q̃ mixtis humoribus afficiatur, quin suppurari longiori spatio egent. ita vt incohent. xx. die, qui est terminus acutarum mollium, & . lx. die finiantur, vt chronicis dactũ est. Si aũt vis, generaliorem facere sententiam, vt de suppuratis omni sede intelligat Hip. potissime cũ membra & humores cõferat Gal. in cõt. generaliter pro variatione rupture, nõ prohibeo. Ad litere igitur expositionẽ procedẽdo, dictũ est iã. apostemata trifariã terminari, aut induratione, aut resolutiõe.

aut

aut suppuratione. que suppuratiõ manifestatur amplius, cũ arte, aut natura, tale apostema rumpitur. Si autem humorem in pus versum absq; ruptura resolui posse, dubiũ est. & prouolentibus sustinere q; sic. textus est Gal. 15. de morbis curandis. de flegmone in ingine. aut emutorio. incipit series, quando si pus aliquod notabile in suppurante particula sit contẽtum non expedit, quod nonnulli faciunt, protinus incidere. Immo exalationem molliri medicamentis &c. Vnde si tali exalatione, aut puris permutatione in aliam regionem, desistere apostema suppuratum cõspicias, inde falsifica ri sententiam textus, minime conie ctes. Solum enim notat, que frequẽtioris sunt euentus. Sed notatione dignũ est, q; pertransiens. xx. diem, in. xl. diẽ differatur. Oportet ergo memor sis, q; in hac schola datur septimana integra, & partialis. integra est vigesima dies, que integratur ex tribus partialibus. qua sic cõstitutã, omnino vigor septimane partialis debilitatur, sed per integras succedit iudicatio. & si dimidium septimane, non omnino postponatur, ob quod noua litera. de. xxx. die mentionẽ fecit. Sed antiqua clarior est, que per integras septimanas procedit. in quorum exactam causam, plus experimento herendum est, quã rationi. Et sic notandũ est, eam maiorem aut minorẽ dilationem, pendere ex hac radice. q; grauius citius ve, humor peccans concoquatur. cui manum porrigit, & sedis affecte natura, & ipsius humoris cõditio. ita q; calidi humores promptius suppurẽt frigidis, semper intelligendo de eis que suppurari debent. nam absolute, fridos obnoxios magis suppuratiõi asseueramus. Quod A ui. in. 34. cap. xx. in serie. & non contingit vt non maturetur exitura, & vt non conuertatur quod est in ea in pus, nisi propter paruitatem caloris isiati in membro, aut pp̃ter grossitudinem substantie materie. que litera, si per seriem simpliciter affirmantem legeretur, euidentior esset. Nam si materia subtilis est, aut calor fortis, resolutio vt plurimum succedit. Sed in eis que suppurari habent, si calidus humor, in membroq; calidiori, promptius suppuratur. Quod satis plane ipse A ui. eodem cap. docuit. in serie que habet in hunc modum. Exiture quidem diuersificantur, secundum spatiũ maturationis sui puris, secundum humorẽ in tenuitate, & crassitie, in calore & frigore, & equalitate, secundum tempus, etatem, & substantiam membri. que series ex presenti cõt. sumpta est. qđ totum verisimile est, quando per modum ebulationis & putrefactionis pus ipsum fiat, cui alterationi promptiora sunt calida frigidis. Restat demum satisfacere dicto Gal. in cõt. qualiter inter extrinsecas causas, cõplexionẽ & vires egri recenseat, cũ nihil intimus actionibus, que in nobis visuntur. dic q; sicut in tra ctatu de pulsibus. Solum virtus, necessitudo, instrumẽtum, cause cõtentiue & essentiales dicuntur, cetere autem. puta complexio, etas, & similia, extrinsece vocantur cause. Nec pudet hãc introducere comparationem, similis est pulsus nacentiis dixit alias Arist.

dico

dico 2. q prime cause, puta conditio humoris, & membri natura, sunt cōmunes cuicunq; complexioni, etati, & virtuti, ideo prime, sunt radicales cause. quibus & alie similes & dissimiles esse possunt. Bene ergo hic possit repeti ea cōbinacio. de qua in primo libro. q calida apostemata in mēbris calidis ad. 20. diem, calida in mēbris frigidis ad. 40. frigida in frigidis ad. 60 & si totum hoc latitudinem patiatur, & variationē suscipere possit ob alias circumstantias. quare. &c.

¶ Considerari oportet suppurationis fore colligentes initiū a die quo primū homo febricitauit: aut quo rigor eum prehēdit: & si dixerit pro dolore sibi inesse pōdus in loco quo dolore afficiebatur. Hec enim accidūt inter initia suppurationis: ex hoc igitur tēpore expectare puris fore eruptionem predictis temporibus oportet. GAL.

Confessum id vnum est omnibus fere medicine professis, cū etiā perspicue cōstet vt quotiēs inflamatio affligens in parte precipua haudquaq̄ difficiatur adhibitis subsidiis sed suppuratur rigor tātisper, ac febres cōsistāt. etenim libro de rigore perpensum iam est vt puris actor nascentis mordēs ac derodēs adiuncta corpora rigorē cōmittat, perinde quasi medicamenta acriora, quibus ingestis interdū malignis vlceribus, aut quadā affectione putri rigere & febricitare contingit. At vero febris talē comitatur rigorē, sane & Hip. alterutrū cōmemorauit, ac febrē dixit prioiē a die quo primū homo febricitauit, non illū definiēs diē qui totius egrotationis extitit primus, sed quo rigore vna cū febre vehemētiora. s. admodū q̄ prelata incepit. Quinetiam ponderis euenit sensus tantisper egrotis in multas & exiguas partes dispersi in partibus inflāmatione laborantibus humoris post mutationē in post collecti ad aliquā sedem inanē continuā oi parti que inflāmatione laboret. Igit ex hoc tpe quo primū hoc extiterunt expectare oportet & vigesimo die, & trigesimo, & quadragesimo & sexagesimo rūpi suppurationem. Que vero dixit, inditia tria numero sunt, pōdus, rigor febris, que multa quam antea vehementius affligat. GLOSSA.

Cum in primo libro hec materia partim est discussa, partim in presentiarum discutitur. Vnum principium mansit in tactum, vtriq; parti sūme necessarium, scilicet vnde isti termini cōputandi veniunt, de quo instruit nos in presenti textu. Et ratio dubitādi erat, an, a principio, quo apā incipit in particula, an a die quo in pus incipit colligi. Respondet ergo. q a primo die suppurationis. que autē signa sint, que tale suppurationis principium declarēt, inquit q rigor, ac febris, ac pondus notabile loco, quo dolore pri⁹ afficiebatur. hec nāq; solent presentia esse tali principio. Primū igitur qd se offert, est obicere, hunc textū nullius esse frugis. quid enim medico prodest tale principium cognoscere, aut q ad hunc, aut ad illum terminū rupturam differant. & dacto, q principium cognoscatur, vnde inde ducetur

T ad pre

ad precisum rupture terminū afirmandum absq; falacia. Respondeo.sume vtilem esse hanc pertractationem,primo,vt viso principio suppurationis, medicus non procedat ad vlteriores vacuationes, & auxilia, gratia resolutionis.que omnia vana sunt, & nocua. & si ipsum alleuiari non videt, desistat. Nam licet in presentia suppurationis aliquando flobothomia habeat locum,ex Auice. ob metum magnitudinis exiture,ne dilaniet,maxime membrum nobile, neruosum, aut molle, quod tamen expedit facere in frequentiori vsu,est a talibus desistere. vt supra per viam signi nos docuit Hippo. eo textu quicunq; dolor his affligit sedibus. Ob quod Aui. singulariter. capite de pleuresis curatione. cum flobothomas,& euacuas,& non sedantur accidentia,tunc scias q; prohibitio collectionis quam queris, est difficilis. vel secundū aliam literam est necessaria, q; sit. Non ergo reiteres flobotho, vt non congeletur materia que habitura est collectioné hec ille. ex quo textu forsam licet colligere, preponendam suppurationem indurationi. Et nota q; in sanguinea pleuresi, vbi videtur minus obesse flobotho. ibi adhuc cauet ab ea. Item iuuat talis initii cognitio, ne medicus a simpthomatis crescentibus terreatur. dicente Aui. cap. de signis permutationis pleuresis. Et quandoq; apparent signa timorosa, & tu iam testificatus est significationem laudabilem,ex sputo & aliis. tunc non timeas, quia eorum euentus est propter collectionem, & non propter causam aliam. Ex quo textu licet etiam colligere,pleuresi suppurande, prefuisse per dies sputum laudabile. Prestat etiam talem habere notitiam,ad predicendum terminum. Ac ad debitum regimem egroti in ratione victus.vt minime abstineant a carnibus, & si febris inualescat. Videndum capite de empimate per Aui. precisus aūtē terminus rupture, pendet vt dicimus, ex causarum intrinsecarum & externarū variatione,& consideratione. Quod si secundo obiicias, supra, primū diem egrotationis, iussit contemplari cum dixerit, si excerni talis screatio inceperit, vii. die egrotationis. dic, q; ille casus est particularis,ita q; inter apostemata que suppurātur, illud est acutissimū. vt idē sit principiū egrotationis, & suppurationis, secus cōtingit vt plurimū. Dubitat deinde & rationabiliter, si ipse distinguit inter principiū suppurātiōs, & egrotatiōis, q̄liter febrē ponit, p peculiari signo principii suppurationis, none pleuresi, ceterisq; apostematibus harū sedium, est febris peculiare signū statim a principio. 2. de crisi & mile locis videndum. potissime si calida sint ea apostemata? Dic primo, q; cū supra dixerimus, apostemata frigida esse magis obnoxia suppurationi, eo q; rarius resoluunt. Nec mirū talia absq; febre esse a principio, donec in pus incipiāt verti. Habuit enim auerois. 4. colliget, q; apostemata frigida, etiā in mēbro principali, non cōmittetur febris, donec putrescāt. ideo in talibus, principiū suppurationis, & febris, erit idē. sed quia iste sermo Hip. nō est sic specialis, vt excludat apo-

stemata calida, respõdendũ est. ꝙ febris fuit a principio, sed cum rigore nõ fuit, nisi in principio suppurationis. quia febris apãtum est cõtinua, potissime harũ sediũ & propriũ est sinocharũ nõ horrere. 2. de diffe. febriũ. Omni to contingencias, de primo insulto febris apostemosẽ maligne, quo per territa natura aduocet ad se sanguinẽ & spũs, tanꝗ satelites, quibus muniatur Et inde fit extremorũ frigiditudo. idem ob apãtis magnitudinẽ, videndũ 7. A pho. in principio. Sed hic nõ fit mentio, nisi de febre cũ rigore ob causas dicendas, nusquã aũt & si precesserit, cũ rigorẽ fuit, rigor aũt distat satis a circũfugidatione. aut ꝙ & si precesserit febris, nũc inualescit, & molestior redditur. Iusta sententiam veteris circa puris generationẽ. &c. vnde talis febris dicitur cũ rigore. i. rigurosa & vehemens, nusquam autẽ fuit sic affligẽs, nec rigurosa. Quod si offeras: saltim si datur apã, quod abinitio in pus inclinetur, tunc talis febris, erit ab initio rigurosa assumptũ autẽ est textus expressus A ui. tercia. 4. cap. xx. incipit series. quandoꝗ incipit apã sicut est cũ congregatione hoc est cũ collectione & quandoꝗ non incipit ita, imo secundum inceptionẽ apãtum calidorũ sanorum, deinde cõuertitur eius esse apud statũ, vt incipiat in aggregatione. quẽ textum. bene nota, pro eis que illico dicemus. ad obiectum ergo respondemus, talibus inesse febrẽ validã a principio suppurationis, licet inualescat iusta incrementũ puris, magis ꝗ facto ipso pure. Sed quod frequentius visiẽ, est. ꝙ apãta incipiat ad instar sanorum, vt verbi causa procedant secundũ tẽpora sua ad ressolutionẽ insensilẽ & sensilem. & ꝙ perueniẽtia ad statum scilicet, quo ad simptomata, eo ꝙ minor pars humoris sputo expulsa sit. Si enim essent in statu quo ad coctionẽ, consentaneum est, maiori parte expulsa, in pus minime cõuerti. ꝙ si offeras, ergo qualiter est initiũ post statũ: dic ꝙ suppuratiõis, nec inconuenit post statũ accidentiũ, adhuc fortiora simptomata succedere. nam morbus aliã suscepit alterationẽ, & denominationẽ. ergo febris ipsa, erit signum suppuratis peculiare, aut de nouo, aut molestior, aut iuncta rigori. cõstruat ergo iuuenis sic. primã partem textus. cõsiderari oportet, colligẽtes fore initiũ suppurationis, a die quo homo primũ febricitauit. Secundũ alterã de expositionib⁹ dactis. Dixit secundum signũ, esse rigorẽ. Et nota ꝙ dixit de eo post febrẽ. ne crederet iuuenis, ad instar circuitionũ paroxismalium esse hãc febrẽ, ꝗ solet rigor preeire. sed alio capite. succedit rigor i tali initio suppurationis. scilicet ex acredine, et puntione talis puris circa mẽbra sensibilia. Vnde ex tristi sensu caliditas naturalis retrahitur versus partes cordis, & aliorũ viscerũ siue fit retractio a partibus proximus apãti, aut a toto. malo enim motu factu in calido nr̃i, ipsi cõpactitur cor, & cordi, corpus vniuersum. Circa quod signũ, est sat dubii, qualiter statim in initio suppurationis apparet, cum nondũ sit pus, nec sic acre. itẽ ab illa hora, semp rigor ille continuaretur, cum talis puncio non cesset. item A ui. 2. primi. de

signis apātum.cum in pus vertit,nullā de rigore mentionē fecit.q si ibi de tremore loquatur,id post rupturā apātis intelligit.quā seriē rogo contem pleris.quia verba ipsius de febre sunt dissona huic per tractationi,cū dicat sequi febrē rupturā,cū cesset,facto pure,& inferius,leniatur,rupto apāte. Itē A ui.3.4.cap.24.de isto rigore ait.inest horripilatio.in primis longioris spatii,deinde nō cessat abreuiari.Ergo saltim rigor est maior,tpe quo hu mor est min9 acris.q̄ oia,haud parū cruciāt animū auditoris.Hec materia de signis est difficilima,ideo in ea scribimus,q̄ veriora credim9. Primū est vt sit in apāte,quod vertitur in pus,duplicē concernere rigorē.Primū mi norē quo ad intensionē,qui est peculiaris principio suppurationis,cum hu mor per nouā putredinē ebuliens,& amplius calefactus incipit diffundi, & occupare partes mēbri intimas,magis ipsas pforando ad vnū se adunādo locum. Vnde bifariā rigor succedit tū tristi sensu ex solutione cōtinui.tum vaporibus acrib9.itē si pars aliqua sub forma humoris,de nouo,calore aut dolore atraheretur;vnde inde febri que apā renū cōmitatur,varios misceri rigores posuit A ui.cum ceteris scribentibus.q̄ igitur horripilacio,& si pū tum primū suppurationis mostret,& cōmitabit sic lenta,alia tépora,quia tū cessat ille nouus motus,sitq; magis materia asueta ipsi membro,non est impossibile q desistat,& sic intelligat dictū A ui. citatū. q horripilacio,fit in primis longioris spatii,post breuioris. Est alius rigor maior intensiue,& breuis durationis,& talis non est iste,textus. Sed apparet,cū primo rūpun tur apāta.quia tū acutissima materia fere tota cū impetu diffunditur sup sensibilia mēbra,cum prior,facto pure quiescat, cessante euaporatione.& sic intelligo dictū A ui.tercia. 4. cap. 28. cum cessant accidentia. Q ue sunt ex febre & horripilatione tunc maturatio adest & sanies est cōfirmata.) de alio vero intenso subitoq; rigore ait in cap.27.cum accidit rigor subito,& sedatur grauitas,tunc iam ruptio facta est. Dic tu si grauitas cessauit, iam materia e loco expulsa est.ex quo subito motu,ille intensissimus rigor fuit factus,qui tremor potest dici,eo q totus homo concuciatur. De quo tre more intelligitur,ille textus A ui. in fen.2.primi citatus. de quo.10.terci de signis permutatiōis pleuresis sermonē in hūc modū habet.& cū rūpit, acci dit tremor diuersus,dic tu a priori inquā,qui denotabat initiū suppuratio nis,eo q iste intensior sit.& sic nota,vt nihil ignores,q preter febrē illam, que simul cū rigore sequente initiū suppurationis,denotabat,alius modus intense febris,sequitur apātis rupturā, post illum intensum rigorē. de qua ipse A ui. dicto loco citato ac.2,primi vbi supra. de qua febre expresse Gal. 6. A pho.cotō illius quicunq; empici aut hidropici. Nam totū illud pus ex pulsum,libere euaporans ad cor,& ipsum contingens,magnā efficit flāmā & cōmodo non magnā, si in estatu empimatis,quod sucedit,intēsa sit adeo per plures dies.cessauit ergo febris,hoc est,linita fuit,facto pure. Iusta ve

teris sententiã. sicut & prior rigor. Sed modo, tota materia se diffūdēs, nonum rigorē, & nouam febrē efficit. que tñ, in salubri non parū post cessat, si expulso sit notabilis, & ad partes longinquas. & sic de facto, totū hoc, experientie consentaneū est. vt in pratica vidimus. De vltimo autem signo, quod apud me, est magni momēti, disseramus. ait, enim grauedinē & pondus sentire, p rigore, loco, quo prius dolore afficiebatur. primum nota, ex textu colligi, primum rigorē cessasse, cum dicatur, & si dixerit scilicet infirmus, sentire pondus pro rigore. Sed ad totā rem dubitando, nam si dolor & potissime pulsatiuus, est signū familiare in generatiōe puris ira q absq eo, saltim in exituris exrrinsecis nō iudicet pus. 3. quarti. aut saltim nō fiat pus absq dolore, ex sententia Hip. cur adiecit adueniente suppuratione, aduenire pondus pro dolore. Itē de hoc pondere videt falsum, q augeat, eo q humor plus diffundi videat, lorica aūt plus grauat humero gestata, quam in ducta. q si dicat, immo pondus augeri, q partes humoris magis adunantur ad vnum locū, illud enim sonat, colligi apostemata. queres statim rationabiliter, que sit causa illius noue coadunationis. Ad primum est multiplex solutio prima planior. q Hip. cum oīa signa erat prosecuturus talis initii, & iusta omnē autorē, sit febris, rigor, dolor, & grauitas, nō exprimēs de dolore primo, totū sic explicuit, & sentit eo tēpore grauedinē, loco vbi sentiebat dolorē, nō q desistat dolor, sed quia humor magis adunatus, effectusq tātis per magis terrestris, sentit grauedinē, non p dolore, sed vna cū dolore. quasi velit, vlterius dicere, quicquid sit de differentia doloris, quem pri9 habebat, modo, ille dolor grauatiuus porest dici, ob causam dictā. q si queris, de causa illius adunationis, sic ad grauedinē disponentis, non video, nisi maiorem humoris acredinē, incipientis perforare aliquam partem intimiorē membri, quā primam partē, alie insequūtur. vel natura expellēte, aut via vacui, aut maiore dolore, vt proxime se comprimant, & fortius expellant. Aut dic subtiliter, ex his signis, etiā finem suppurationis dedit intelligere, vt medicus rupture se paret. Nam cessare dolorē, & manifestari grauedinem pro dolore, id, est familiare puri iam cocto. sic. 3. quarti. quiescunt accidentia, & permanet grauitas. sic. 10. tert. quādo completur collectio, quiescūt dolor & febris, & augmētatur grauitas. Sed quia text9 vim facit vt talibus signis, initium suppurationis dignoscatur, ideo prior solutio est verior, vt scilicet talibus signis tribus, tanquam potioribus, & si alia possint notari, initium suppurationis cōcipiamus, a quo rupturam, in aliquem prefactorum terminorum expectabimus. quare &c.

¶ Si suppuratio in altero latere tantūmō fuerit: aduertere atq3 edis cere cōuenit in his vtrū in altero habeat latere dolorē z vtrum calidius q̄ alterum sit: atq3 eo in alterū cubāte latus requirere op3 num aliqd desuper onus illi pendere videatur. Si enim id fuerit suppuratio in altero latere fatigat vtrouis onus extitat. G A L.

Conſtat ex diſſectionisbus vt mēbranule thoracē intercipiāt a pectore peruadētes ad ſpinam, ita vt duo caua cōficiant. Quocirca nullam ineunt ſocietatem, que affligant in altera parte ſuppurationes cum his que in altera fatigent quemadmodū in illisque intra abdomē conſiſtant. In illo enim circiter omnibus inteſtinis circunfluit pus, in hac vero neq; materia dextre partis tranſmeare in ſiniſtrā, neq; econtrario que in ſiniſtra eſt, tranſmeare in dextram poteſt, & ob eam rem cenſet ediſcendū eſſe num eger in vtraq; parte habeat pus an in altera duntaxat. In pulmonia enim quotiens in ſuppurationē vertatur in vtraq; potius quā in altera colligitur pus, per coſtalem vero in altera potius quā in vtraq;. Ceterum pars affecta cognoſcitur ex differentia caloris. Calidior enim affecta pars eſt, & quia cubās eger in latus oppoſitū onus ſublimiori inſidēs parti plentiſcit. Cōſtat enim vt pus hoc collectum loco oneris ſenſum importet.

GLOSA.

Non parum perſuadetur ex preſenti textu, mentem noſtram ſuperius expreſſam, veram eſſe, q; Hippo. de apoſtematibus (hoc loco) duntaxat in regione thoracis exiſtentibus, fuerit locutus. cum de apoſtematibus in nutritiua regione, factis, inuat Gal. in cōt. q; ipſorū pus non vni parti appropriatur, ſcilicet dextre aut ſiniſtre. ſaltim que ſunt ſubſtāt, ſecus de illis que in ſede circa pulmonē fiunt. nam in preſenti ponuntur inditia, quibus, calleamus, qua parte ipſa collectio facta ſit. que deſcripta, nō fiet communis vtriq; parti, vt inde illa ſigna excuſentur, aut cōfuſum ſit iuditium. Per panniculum ergo vulgo mediaſthinum, tranſeuntē abosibus pectoris anterius ad dorſum diametraliter, thoracis regio diſtribuitur in dexteram partem, & ſiniſtram. Natura enim corporis membra ſub binario cōſtituit, & ſi non potuit, aut decuit, ipſa, diuiſione geminauit. vti de cerebro, nuchaq; notū eſt. & pro paraleſi, non infirmum fundamentum. Quod autem in parilitate eſt luchrata, 1. tert. fuit, noxam vni parti appropriatam, non fieri toti membro communem, vt reſtet ſaluti recuperande radix ſalua. incipit nāq; ſanitas a ſanitate, alio loco vidēdum. Hoc igitur fine fungitur thorax, pulmoq;, prefacta ſecatione. circa quod Gal. in cōt. de apoſtemate pleuretico clare videtur ſentire, non communicare alteri lateri. quia humor deſcendit ad ſingulas pleuras, ex via venarum peculiarum, & ſi gemina pleureſis detur, poſtquam ſuis locis ꝑxiſtit, non eſt via cōicandi, illo pariete obſtante. ſed cum de apoſtemate pulmonis loquitur, viſus eſt ſentire, tali non gaudere priuilegio, immo ambas communicare partes. ratio autem dubitādi ad dicta Gal. eſt, quia thorax diuiſus eſt eo q; pulmo eſt diuiſus, ergo a fortiori pulmo. ea particione fruet. niſi eſſet, q; Gal. loquit principaliter quo ad primum euentum apoſtematis. nam vt cum plurimum pulmo incurrat apoſtemata per modum fluoris a capite, non eſt vt quid vni parti plusquā alteri approprietur. Poſtquam autē alteri partiū contingit, non eſt modus

prefacta

prefacta diuisione, q ab altera vindicet, secus in pleuritide, & ideo si atten dis ad verba Gal. nõ sunt negatiua, sed comparatiua, vt apostemata pleure sint minus cõmunia ipsis, que pulmoni accidnut, & illud est verũ. Ad prin cipale igitur procedẽdo, primo offertur, hunc textum esse summe inutilem. nam ad quid prodest illa cognitio? Itẽ super re sic gnota, quid oportet signa multiplicare, none ante suppurationem, liquido concipiebamus, qua parte dolor infestet? imo absq; eo, quis flobotho. primo initiabit ex latere opposito vel eodẽ? Dicimus q sufecuit in actu prognostico, & cruatino, nã scimus affectum sinistrũ magis infestum. itẽ gemina affectio periculosior erit simplici. ac dat inditium celerioris rupture, aut tardioris. ac vt localia rectius applicentur. Item vt arte, facilius rumpatur apostema, nam iacere super eadem particula accelerat ruptionẽ. Item ad apertionẽ chirurgicam, si empicis, ex talibus apostematibus necessaria fuerit. Ad secundũ dic, sepe medicum vocari tarde, rupto apãte, aut non plene informari medicũ, aut ipso dolore minime informari, vti si sit in pulmone, qui in sui substãtia for sam est priuatus sensu. item q ita dolor est in partibus mediis, vt eo vix sit discernere, qua parte collecio cõtinetur. nisi signis hui⁹ textus cõducamur. q si plane, quo laterũ sit, ignoro, statim presumo ambo latera occupare, & inde magistimeo. Est etiam cõsiderare, si textus Hip. potissime intelligi tur de apostemate ante ruptionẽ, an postea. & q prius, videtur, nã signa doloris & ponderis, ante rupturã sunt intelligenda. Itidẽ grauari, iacendo super latus sanũ. oppositum, quia A ui. in cap. de empimate ad discernẽdum locũ puris, vtitur tota hac sententia. & cõstat empima, esse puris adunationem in cauo pectoris. & ita Gal. cõt. sequẽti. ita contẽplari sonitũ, & cõmotionem puris, cũ eger ex vno latere in aliud agitatur, non pertinet ipsi puri ante rupturã, de quo signo A ui. crederem, scẽtiam Hip. ante rupturã intelligi, ex fundamẽtis prioribus, & si post, intelligi nõ obstet. potissime cũ empimos, textu sequenti. doceat iam specialiter cognoscere. quasi habito in hoc textu, q rupto apostemate locus pasionis dignoscat, que tñ omnia, clariora in sequentibus fient. Quicquid ergo sit de tempore, quo collectio sit, ad verificãda signa posita ab Hip. perueniamus. est igit̃ dolor, primũ. Iusta id Hip. in. 4. apho. & vbi dolor, ibi egritudinẽ natrat. estq; calor, nam cum pus per modũ ebulitionis fiat, partẽ, que pus habet, liquido cõstat, calidiorẽ reddi. & vbi calor, & dolor, ibi apostases sunt. ex Hip. eadẽ. 4. apho. ac ad hunc discernendũ calorem, scis A ui. ꝓprio cap. citato. introduxisse artificiũ quorundam, vt liniant partes pectoris luto aut macra rubea disso luta in aqua, & pars q̃ citius exicatur, est ea, que pus cõtinet. Scis etiã. 1. tert. q pars que linita oleo, citius exicatur sicior est, nisi sit calida. Calor. n. multo plus & citius exicat, q̃ sicitas. videndũ in alio ꝓposito. cap. 4. tracta. pri. in fen. 14. tert. de pondere aũt, sic formatur inditiũ, vt verso infirmo modo

super vno latetum, modo super altero. pars alta, suspensa super vacuo pectoris, grauat admodũ, cum nõ sit firmũ, cui hereat. & sic infirmus sentit illud pondus, quo denotatur locus pasionis. Quod tamẽ signum, habet duplicẽ difficultatẽ. primo ꝙ Aui. dicat cap. de signis periplemonie, ꝙ dempta resupinatione, videanẽ ex vtroq; latere suffocari, & eque affligi. dic ꝙ talib⁹, minus suseruit, ꝓpter eũ affectũ frequentius esse cõem. si tñ ad vnũ latus magis inclineẽ, cõducet tale inditiũ. nec tales resupini, meli⁹ se habẽt, nisi quasi sedeant. ob qd̄ ego põdero verbũ Aui. de signis pulmonie vt iacere sup colũ nõ sic absolute sup spinã ne obuiet Gal. in. 1. cõt. illius si residere velit. Ego aũt oẽs ptisicos, q ad manus meas ꝑuenire, sẽp magis cõqueri de spatula sinistra vidi. & tu da causam. Scd̃a difficultas est, ꝙ in signis malis pleuresis habeẽ, ꝙ est doloris additio, si sup loco doloris iaceãt. ergo videẽ, ꝙ alleuiatenẽ super oppositũ iacẽdo. & tũc tale inditiũ ex pondete, nõ erit possibile. Dic ꝙ in vera pleuresi, ob suspẽsum põdus, sẽp super latere sano magis grauanẽ, secus in nõ veris. & si in veris affliganẽ sepi⁹ magis, sup infirmo iacẽdo. ex tussi, & cõmotione, quia pulmo sic, erugini emanãti ꝓprior fit. vnde ptisici, si dormiũt super sinistro, vrgẽti crucianẽ tussi. sic ꝙ ipsimet caueant talẽ accubitũ. in signis aut male pleuresis, nec mirũ grauentur cubando ad idem latus. quia multũ de humore significatur, ꝙ verã & non verã pleuresim simul representet. Qualiter aũt pus, qd̄ a pleura cõcipit pulmo ex eadẽ ꝑte expellat, & sic qd̄ in pulmone cõtineẽ, & si ex pulmone rupto, ad pect⁹ diffũdaẽ, & iterũ in pulmonẽ se racipiat. ꝑte vide. q̃re &c.

Quibus signis cognoscuntur purulenti. Caput. xi.

OMnes agnosci purulentos his inditijs conuenit. Principio si febris non dimittit: sed inter diu tenuior noctu vehemẽtior est. Si copia sudoris elicitur: ac tussiendi cupiditas est: nec quicq̃ tamen dignũ cõmentatione expuunt. Si oculi caui redduntur: maxille vero roborẽ trahunt: & vngues manuum curuantur: digiti vero potissimum summi calescunt: atq; in pedibus tumores consistunt: neq; cibum appetunt: ac pustule circa corpus erumpunt. GAL.

QVICVNQVE pus obtinẽt intus in corpore vniuersum siue cõditũ ante in ꝑte affecta inflãmatiõe, siue etiã post eruptionẽ noies tales purulẽtos licebit. Sed medici assolent solos, aut potissimũ eos qui in thorace ac pulmone talẽ habeãt affectionẽ purulẽtos nominare, tale vero pus post eruptionẽ inter thoracẽ pulmonẽq; cõtineẽ, id nisi cito excreeẽ, tabidi intereũt febricitãtes tenuiter calore noctu crescẽte; id accidit oĩbus febricitantibus ethica febre, nõ ratione affectionis nocte augẽte in illis febrẽ, sed ex quodã accidẽti qd̄ inquã tale existit, per febres ethicas nomine partes ipse corporis solidiores ignitiores euadũt, ob id igitur assidue febris subsimilis manet colorẽ obtinens perinde vt calx debilẽ contingẽtibus. Itaq; quotiẽs

existant

hesitent,ac bibant simile quiddam, accidit ꝙ in calice euenit aqua perfusa quo fit vt contingentes exterius egrũ:multo calidiorẽ persentiãt. Ego vero vobis eam rẽ persepe ostendi in egris alias alio tpe a lẽdo ita febricitantes: vt crederet is id illis propter alimentũ euenire nõ ratione effectionis. Perspicue enim apparet incidere calorẽ febriculosum vna cũ tempore alimẽti: statimq; adhibito augeri cibo:& q̃ maxime vehementẽ per diductionem illius apparere. Sudores vero continui eliciuntur propter viriũ debilitatẽ eo ꝙ diductum alimentũ desicatur. Quinetiam tussiendi cupiditas,idest, voluntas est:nec quicquã dignum cõmentatione expuũt. Si enim aliquid excreassent:neq uaq̃ purulenti euasissent. Ceterum causa ob quã nihil expuũt triplex est:tum puris ipsius lentor & crassitudo:atq; etiam continẽtis pulmonẽ membranule condẽsitas:tum etiam debilitas in egro facultatis. Porro oculi dixit caui redduntur. Id cõmuni est omnium lõgarũ febrium: sed potissimũ earũ que perspicue exicent. Gene rubent propter calorẽ in pulmone:& item tussedinẽ. Hec enim ambo calefaciunt vultũ & omne caput:quia ex defluctione in pulmonẽ decumbente vapores in ipsum redũdant. At vero vngues curuantur:quia firmãs eos vtrinq; caro consumitur Itaq; digiti quãquam refrigescentes magna ex parte in morbis diutinis:tũ per oẽs ethicas febres calidi permanent. Siquidem he solidiores affecerũt potissimũ corporis partes sane in sũmis perspicue calidiores apparent non in partibus exterioribus:sed interioribus: vbi carnulentiores existunt, Causa vero perspicua est:si in memoria herent:que sunt de cibo ingesto paulo ante perscripta. Vbi enim humor largior inest dilucidior in his sedibus calor euadit. Procedente vero tempore pedes eorũ intumescunt totius corporis extinctione inde incipiente. Quippe quod partes ab origine lõgissime absunt tantisper iam cibum fastidiunt.s.appetendi facultate pariter cum aliis extincta. Pustule quedam erũpunt derodẽte sanie in corpore collecta talem enim Hippocrates illarum haberi docuit generationem secũdo libro de morbis vulgariis:dum ait. Sanies in cute existit:ibiq; cõprehensa calesit. Talis enim sanies in reliquã cutem quecunq; laxior est se insinuans in exteriori eius superficie vt pote densiori subsistit. Porro hanc dirimit & ab intima abũstit sede:atq; in ea collecta pustulas gignit. GLOSA.

Tria huic rei principaliter attinẽtia, sunt vcusq; prodita ab Hip. scilicet principiũ suppurationis, locusq; suppurationis, ac terminus ruptionis. nũc vero transit ad signa, quibus tales purulentos cognoscamus. & purulenti vt ex Aui. cap. de empimate. ac ex Gal. in presenti cõtõ. de pure in quacunq; cauitate adunato dicitur, sed speciatim, ad thoracis regionẽ contrahitur. & in presenti intelligitur. ¶ Sed cũ ex eodẽ Gal. in presenti cotõ istud nomen destribuatur; & ad pus contentũ sede affecta ante rupturã, & rupto ãpãte principalis puntus istius lectionis est videre, quomodo intelligitur Hip.

& duo

& duo sunt, que fundant principaliter, Hip. intelligere ante ruptionē. Primum q inferius, euasuros dicit releuari a febre in die rupture, sed constat potissimum signum huius textus, esse febrem permanere. item, & textu sequenti ait, que igitur suppuratio diurius imorarur, talia habet signa, que scilicet hoc textu affirmantur, quibus oportet credere. Sed quecunq; breuior est, duplicitate inspirationis, & tribus illis signis, quibus supra initium suppurationis ostendit, dignoscenda venit, sed signa ista de pondere. &c. nullo pacto rupto apostemati congruunt, igitur. Hanc partē sequitur Thadeus, & est planior, quia tamen non obest ingeniis acutissimis altiora rimari, teneri potest, etiam rupto apostemate intelligi Hip. que primo fundātur in dictis Gal. in citato cōmento. nam si pus de vtroq; dicitur, contēto in sede, & diffuso, nulla alia signa possunt esse, ad sparssum pus accomoda magis prefactis. Item in presenti cōmēto incipiens verificare signa, inquit. id tale pus post eruptionem in spacio thoracis continetur, quod nisi ci to expellatur, in tabidam febrē transeunt, & moriuntur. Sed signum huius textus, est tabida febris, ergo. item A ui. cum describit, pleuresim permutari ad supputarionem, non vtitur his signis textus. imo istis vtitur, cū empimos in ptisim properare credit. quod fit apostemate rupto. quod firmius stabilieris, si opposita fundamenta plane solue tis. & ad primū dic, non omnem euasurum releuari a febre, in die rupture, bene si totum pus ad longiu quam regionem diffundatur nam plurimi empici expurgato pure in 40. diebus, iuxta Hip. releuantur. Sicut ego vidi iuuenem, qui vicit eā quantitatem putis notatam ab A ui. & complete cōualuit. & constat tales, non releuari a fabre, Er si forsan in die rupture, per aliqd spatiū videantur alleuiari. quod satis confirmatur ex dictis A ui. in. 10. terci. tract. 5. cap. 5. cum ait, & in huiusmodi quidem hora, est necessaria confortatio virtutis cum carnibus, & cibo temperato. & non consideres febrē, & non dimittas dare carnes timore febris, nam ipsa febris non sanatur, nisi pus mundificetur, & deffecta virtute, est impossibilis mundificatio. Hec A ui. constat igitur q euasuri simpliciter, & qui ad vtrūq; latus incolumitatis, & mortis nō inclinātur, releuabūtur a febre in die rupture, pure ad vesicā, ad secessum, aut ad aliū locum transmisso. Sed tales non possunt dici proprie purulenti, sicut illi quibus ad cauitatem pectoris diffunditur pus. Secūdum, quod offerebas ex textu sequenti. Dic q suppurationē diutius imoratā, & sub pessimo statu existentē que finitima est ptisi, cum hoc textu significauerit, statim innuit, que signa erunt ad alias minoris temporis, & que nō perueniunt ad rā dubiā speciē. Non ergo habeo. q de suppuratione rupto apāte, non possit intelligi. Est alia ratio Thadei fortissima. q inter signa presentis textus, ponitur vnum, vt scilicet non expuant aliquid notabile, nec cōmentarione dignū. Sed si textus, rupto apāte intelligeretur, copia esset screatiōis, ergo intelli-

intelligitur ante rupturam.dic ꝗ Gal.in cōtō,tres causas assignat difficilis screationis.prima est crassicies sanici,spissitudo paniculi velatis pulmoné, & imbecillitas virtutis expellētis. Et cōstat ꝗ eisdem causis:& si in cauo pectoris pus cōtinearut,difficulter expuetur. Et ita in malū statum rrāsiruris: de quibus Hip. intelligit.nullum signū ꝑprius,nā si mundificaretur nequaꝗ̄ putulenti euasisent,& inde ptisici.quis enim credet,& ad vnguiū curuitatē,& pedum tūmorē,oculorum cauitatē,& talia,peruenire, nisi putulentos moritutos,& pessimo statu constitutos.quod fit rupto apatē, & minime expurgato pure,potissime ꝗ rupto apāre in pulmone,actu est ptisis ex vlcere ipsius,ptisicū autē quis curauit? Dixit enim in cap. de vlceribus pulmonis ipse A ui.ꝗfacta ab apāte,aut cortosione,impossibilis sunt curationis,aut saltim sūma cum difficultate curantur. Quod dico,protet dicta ipsius in capite de signis periplemonie. vbi habet, ꝗ si mundificatur in.40. diebus bonum.nec expositionē gētilis ibi,quod intelligatur per resolutionē,acepto,nō est enim visa pulmonia expurgata per screatione absqꝫ pure tandiu protogati.potissime cum A ui.protulit illa verba,post hec. Et sputum quando fit saliuosum dulce, iam fit empima. Sequitur verbū precedens,& si mundificatur in.40.diebus bonū. Ergo ad ingenium excitandū, ambas obtulimus positiones. Est altera,quod apostemate rupto, pessimū statum purulentorū describat per signa istius textus,qui purulenti vt plurimū moriuntur,& in ptisim perueniūt. Oprimū autē statū,discribet infra eo textu.hi vero potissimū supersunt. Prima opinio est,cui magis herremus, ꝗ apāta supputata harum sediū, que multū differunt rupturā, puta ad.40.aut sexagessimū diem conducant ad pessimū statum, & habeant oīa & potiora signa huius textus. Procedam⁹ ergo iam ad verificationē signorum positorum in litera.& primū est febris que non dimittit. Ob quod iustum est enodare,cuius generis sit illa febris. Gal.discribit ipsam ethicam. & sic verificat illam contingentiam ꝗ calidiores sint in nocte quam in die. Primo dicimus,ipsius febris assiduitatē fundari in permanentia & ascensu vaporū ex pure ipso. qui cor ipsum tangūt. secundo ex mala euētatione cordis,ob nocumērū pulmonis. Sed prima est pricipalis,alias oēs asmatici febritent,quod tamen falsum est. Dico.2.ꝗ & si Gal.in presenti cotō. halia 9.theori.cap.2.tasi⁹.4.continentis,dixerint hanc febrē ethicā esse. & potissime que ptisim insequitur. ꝗ̄ arabes subtilē vocār, aut quia exilis est ad tactū,aut ꝗa corpus attenuat,& rabidū reddit. verisimilius est,hāc febrē,esse puttidā humoralē,reducibilē ad humorē.cuius est illud pus. cū causa ipsi⁹ sic vapor putridus. Verū extat, ꝗ tota rō pendet,si calot cordis et mēbtorū ꝑpri,finito eo pure,sit fact⁹,aut fiens. Vnde si expurgato pure,quis euadit nulla curatione adhibita ad factū calorē,cū nō ꝑmaneat, cur non credā prioribus tēporib⁹ putridā esse:& huic proposito,alludit ea sñia A ui.in.c. de signis

de signis ptisis cũ dixit.que sit vehemens cũ cibo in nocte secundũ partem. qđ verbũ (secundũ partẽ) legitur castigata litera. secũdũ modũ, quo scilicet vehemens fit cũ eo, febris ethica. Quasi dicat, esse simile ex diuturnitate, & gracilitate ad quã ducit, ipso corde sic intẽperato, & tñ ꝙ vere ethica nõ sit. Quod tamen nõ cõtradicit, ꝙ etiam ex cibo super calefiat, quia hec humoralis, non habet copiã vaporũ defusorum ad totũ. vt maiori ipsorũ calore, iis, qui ex cibis minime percipiatur. Verisimilius est tamen, sepe ipsã ethicã esse. & si possibile sit, ãbas cõplicari. potissime si dispõnes precessere ad id disponentes. puta catarii diutini, corporis gracilitas, paterna obligatio. De quo, genti in extrauagantibus fecit propriũ dubiũ. et cuius mẽbri apostema, citius cõmitetur ethica febris, & cuius mẽbri humidi penuria, celerius dignitate lesa cõpareat, & si intermitens febris complicatur, que deterior sit, si quintana, aut similis, none hec scripta sunt. 10. de morbis curandis. libro de tabe, primo epidimiarũ & aliis locis. Fit autem ea febris valdior in nocte, ꝙ exicatis mẽbris ethici, & ipso calore sopito, transitu alimẽti ea hora ad ipsa membra, excutitur calor, presentia humidi & vigorosior fit, antea minime imprimente, admodũ ignis in cineribus latitantis. Ob quod etiã post quencũꝗ cibũ ad horã vnam, ea parte magis rorida arrepta a membris, ille effectus videbitur. & si in nocte ob copiã alimonie digeste ad mẽbra, ac vt minime distracti ad externa spectacula, nostros conquestꝰ plus percipiamus, libro de motibus dubiis, clarius percipitur. nec in presenti conferã manũ, cum Auerroi. qui coliget. 4. sic mordet Gal. de illo exẽplo irrorate calcis. nec cogor dicere, quã prõptius ethici ex cibo calefiunt, aliter febrientibus, potissime si cibis liquidis subtilibus reficiantur, vt sui moris est, morbo minante ruinam. prima. 4. sat discussimus publice legendo eum passum. Est aliud signum. sudoris copia, de quo breuiter duo puncta. qualiter ad sudandũ prõptius se habeant in somno, & quare purulenti adhuc aptius. Est igitur caloris naturalis vnio, & fortificatio, quo fit, vt humor, qui aliquali crassitie euapotationi innobedit, atenuatus magis, diflari non ꝓhibeatur. cedatꝗ superfluũ qđ poris continetur, noue alimonie digeste, ac cũ calor in exterioribus, non sit eo tempore acutus, potius sensibiliter, ꝗ̃ occulte difflatur. Ob quod Aui. 2. primi de somno. ꝙ oẽs cohibeat fortes vacuationes, nisi sint ad partes cutis. nec obstat tempore vigilie, ambitũ totius magis expurgari, id enim occulta difflatione intelligit̃, cũ materia obsui subtilitatẽ obedit. ob qđ ibi Aui. sudorem nãꝗ efficit somnꝰ ßm modum exuberantis materie. Hoc est circa materiã, que sic habũdat, vt occulte nõ posset vacuari. ¶ Hoc aũt in purulentis & ptisicis fit ob dibilitatẽ cõtẽtiue vt humiditates nõ regantur a natura. ea enim est altera causarũ vacuatiõis a toto, primo huius & 4. Aph. & secũda. 4. & sic Gal. in presenti. exsicat nãꝗ alimentũ ipsũ, bona parte sup calfacta, ac in vaporẽ dissolluta. Sed adhuc

nō tetigim⁹ causā principalē, cur in nocte puruleti propētius sudēt. q rogo, audias, nā licet illud familiare signū, vt ipso solo prisicos pronūtiē, & non decipiar. Est igit, q inspirent cū difficultate, eo q tales passiones vehemē tius vrgeant in nocte. 1. apho. cōt. illius paroxismos. Cū igitur sic pessime inspirēt. tota ea pars vaporū, que in vigilia respiratione expellebat, nō sic expurgata accidit, vt versus alias vias expulsionis a natura dirigat, & apti⁹ ad sudorem. ex quo illa litera A ui. in. 2. quart. cap. 68. de causis sudoris. in qua habetur, vt somnus faciat plus sudare vigilia, quia in somno, nocumen tum anhelitus est paruū. corrupta est, & legitur prauū. quia semper ob labo rem sudamus. ob qd raro in somno sudamus, quin prius solertissima natu ra, aliqd laboriosum obiiciat fātasma. vti p pulchrā formam ad venerē ex citat. q causam apptecia. Est aliud signū. maxillarū rubedo. de quo sat fuse, scrisi. 2. pri. qd ex difficultate anhelitus, vt in tibicinibus. a scēsu vaporū, ac tussi, integrat. sicut de vnguiū gibositate, ibi satis late. est igitur in summa talis simpthomatis causa, carnis cōsumptio sub vnguiū lateribus, vnde gi bosi seu curui vident. ac ob calidū ipsum exacutū. Quare aūt illa caro, que digitis subest, celerius cōsumat, est, q ille tales partes vehemētius calefiūt; vt in presenti textu. & nō solum talia loca immo que in taseta sunt, & demū vbicunq arterie ipse magis patule offeruntur. quia illa sopita caliditas, ob humorē illarum partiū magis viuificat, & crescit. ad quid aūt iuuet earū partium balneatio, alibi videbis. aliquid inuenies p A ui. 2. tett. de spasmo inanitionis homogeneū huic proposito. Sed cur p excellentiā, digiti & po tissimū pulpe interiores magis ardeāt, nondum expressum. visum fuit mi hi, ethici calorē tantū igneo calori vicinati, vt minime a natura guberna tus, ad extrema semper inclinetur diffudi. ob qd in mortuis dū primo ab soluitur anima, & si immediate frigidi essent, calor totum occupat corpus, prosiliēs e carcere simul cū anima. facitq ad illū calorē ingentiorem, vt p pulsus ad digitos, nō vltra diffusus, ibi vniatur. Sentitur aūt in pulpis ma gis, quia partes humidiores, itē quia pars tēperatior, & oīum facile tēpera tissima, videndū. 1. pri. ob qd intemperie, magis afficie in sensu caloris. ex quibus oibus integre eris satisfactus. Tumor aūt, qui pedib⁹ succedit. pre suppositis causis de quib⁹ in principio hui⁹ secūdi diximus. pēder, q iecur, his mēbris lesis cōpariat. videndū plurib⁹ locis & clare. 10. ter. p A ui. cap. de signis permutationis peripleumonie, ad empima. quod ego infrate quodā dñico plane vidi dum sub preceptoribus visebā infirmos. Pustularū autem q circa corpus erūpant. causam assignat Gal. q pus collectū in corpe, dero dēs cutis ptes, tales pustulas seu vlcerationes faciat. sed i veritate cū reuerē tia Gal. si istud pus text⁹ hui⁹, adhuc sede ipsa affecta cōtinet, nō video vn de i pustulas prumpat. nisi ea pte cutis, q finitima est tali apostemati. cre derē ergo, santi⁹ dixisse, ex calore incēso, defectisq coctionib⁹ hūiditates

acies

acies cum alimonia transire, que in partibus variis corporis pustulas generent. ad instar hidropicorum, quibus pustule non sanātur ex Hip. & hi, forsam tales sunt, cū publicum pedum habeant tumorē. Facile est deinde verificare reliqua signa textus, ob quod supersedeo. dempto quodā, de quo, & si Hip. in presenti nō faciat mētionē, A ui. fic. in cap. de empimate. & est φ sermo horum est velox. ita vt vulgus notet per loquelam plurimā, & velocē, ipsos ethicos. causa est, quia dum loquimur, nō atrahimus aerē, immo expellit percussus ad epiglotū. cum igitur hi empici male inspirēt, veloci tant sermonē, quasi inde celerius inspiraturi. & est causa singularis, q̄re &c.

¶ Quecūq; ergo suppuratio diutius immoraf: talia habet signa: quibus admodū credere cōuenit. Quecūq; vero breuior est his indicatur signis: qualia inter initia existunt & item si eger difficilius spiret. G A L.

Recte dixit credendū esse diuturnioris inditiis suppuratiōis, adeo eā valida sunt potestate, vt nullā de se relinquāt ambiguitatē. Breuiorē vero cognoscendā esse ex inditiis antea predictis ea vero sunt rigor, febris, pondus, & si q̄d ex dictis a suppuratiōe existat diutina & si eger difficilius quā antea spiret, id vero accidat necesse est ꝓpter angustiā pulmonis, quotiens pus inanes thoracis prehendat sedes. GLOSA.

Gal. sentētia in hoc cōt. illo passu. (id vero accidit.) clare fundat, hos purulentos difficilius inspirare, ꝓpter angustiā pulmonis, quotiēs ipsum pus inanes sedes thoracis occupat. q̄d si bene cōtemplemur, purulētos illos dicemus, qui pus iā vacuo pectoris fusum habēt. q̄d minime, apostemate nō rupto locū habet. vt sit distinguere, inter purulētos iam diuturnos & breuioris tp̄is. Sed tūc oportet memorari, eorū que supra quesiuim⁹ eo textu. (cōsiderari oportet.) an illa signa pōderis, rigoris, & febris, etiā apostemati rupto quadrarēt. pure iam dispersō ad pectus. ob q̄ semper desiderātes veriorē sequi sententiā, clarius est dicere, ante apostematis rupturā, hūc textū loqui. nec verba Gal. in calce istius cōti. citata in principio glose, oino pugnant. nā dicit pus ocupare inanes sedes, adhuc cōtentum in pleura versus cauitatē, q̄d coartat magis pulmonē, alio apostemate, q̄d paulatine resolui tur, qa suppuratū, sub maiori tumore cōseruat, exiguo de humore expurgato. Ob q̄ dicimus Hip. mentē hāc esse, ex cōditione humorū his sedibus contentorū, aliisq; circunstātiis, apostemata q̄ suppurant, in varios differri terminos. vt supra ꝓmissum fuit. que igitur indistantē terminum differuntur, sic certe, & liquido, muniuntur omnibus signis narratis precedenti textu, vt ipsis perpensis, nō sit dubitare, talem purulentum esse. imputaretur q; Hip. ad defectum, si oēs purulentos crederet talibus signis preditos, ob que, ait, & si de visis priori narratione, etiam breuioris temporis purulentos, committetur signū aliquod, vti appetitus prostatio, tussiēdi cupiditas, cū sputi priuatione, nequaquā omnes ad ita viciosum statum veniunt,

vt vngues curuētur, caueāt oculi, pedes tumefiāt, immo ea, potius ptisim, quam empima indicant. Sed recētiores purulentos, cognosces per illorum trium signornm, que principium collectionis indicarunt, & firmius, visa magna inspirandi difficultate. de qua Aui. in cap. de signis permutationis pleuresis ad empima ait, cum non mundificatur in. xiiii. diebus, iam permutatur ad collectionem. & significat ipsam, duplicitas anhelitus, & constrictio ipsius, & duplicitas apud dilatarionē qui anhelitus duplicatur, sicut in pueto plorante. ex dolore intercipiente dilatationē, & magna euentandi necessitudinē. sicut de caprizante, aut martelino pulsu, alias habet videri: Hec autem euentandi necessitudo, magis cōfigurata est calidis materiis, que disponunt ad celeriorem suppurationem. ideo hoc signū adiecit. sicut forsan signum de rigore & febre. Illud namq; de pondere loco doloris, nō videt, cur frigidioribus apostematibus supputandis discōueniat, nec minus alia duo priora. cum alias, non esset signū, quod principium suppurationis significaret in frigidis. sed sufficit Hip. q̄ ad signa tot, & sic publica, non perueniunt, nisi qui assiduitate febris fere ad tabem conducuntur. quod prolixum spatium desiderat, quale frigidioribus apostematibus con gruit. Ob quod Thadeus temperet sententiam suam. quare &c.

¶ Que vero citius ac tardius rūpitur: talibus cognoscat signis oporet. Si dolor inter initia extiterit: item difficultas spirādi: necnon tussedo atq; etiam screatio perseueret: vigesimo die expectari aut etiam antea ruptionem oportet. Si vero continentior fuerit dolor: et alia omnia in his fuerint ex rōne postea expectari oportet eruptionē. Sed preterire necesse est et dolorē et spirādi difficultatē et screationē anteq̄ pus excernat. GAL.

Ex quibus vt eruptionis periculū immineat suppurationis ex his ipsis inditiis vt celerius id accidat cognoscas licebit. Ea sunt dolor difficultas spirandi, tussedo, & screatio. Si igitur continenter & vehementer infestent, celerem fore significant eruptionem. Si vero non cōtinenter affligant nec vehementer, diuturniorem. Ceterum necesse est deroso obuoluente pus corpore ab acrore eius dolorem fieri ob idipsum. Porro tussedinē & screationem, quia sanies quedam tenuior obductum penerret corpus. Spirant vero difficulter etiam propter vniuersam corporis conditionem, sed precipue preter accidentem dolorem. GLOSA.

Ruptio iudicar suppurationem, sicut vacuatio commotionem. vt parum post talia, differatur. ob quod suo modo, eadem sunt signa que suppurationē & ruptionē significanr. vr que denunt ient citiorē suppurationē, sic & celerem rupturam. secus que tardam, vtroq; modo. Litera ergo antiqua, nō prosequebatur, nisi apostemata celeriors rupturre. pura ante. xx. diem aut in ipso, quia talium suppurarionē indicauerat. Aiebat ergo, si difficili anhelitui, cū infirmus notabiliter incipit screare, dolor augebat, signū est p̄ mutationis

mutationis ad pus. Quia rationabiliter cũ screare incepisset, dolor habebat remitti, humore minorato. si igitur nõ, id est, ꝙ ebulitione & puris genitura dolor intendatur. Iusta sentẽtiam veteris, qđ bene de pinxit Aui. de signis permutationis pleuresis cũ ait. & significat initium eius in ascẽtione vehementia doloris prius. i. illius doloris intensio qui prius erat. Si igitur cito ad pus vertitur, cita erit ruptio. Quia tamen prestãtius est cũ veritate, sententiam facere generaliorẽ, inde litera noua ambobus motiuis satisfacit scilicet, qualiter ruptio dignoscenda venit, & que. 20. die, & que tardior fiet. Que sentẽtia videtur clare fundare, apud ipsum, nondũ rupta fuisse apãta de quibus precessit sermo. & si illa signa diuturne collectionis, plane ruptis congruãt. Quod totum singulariter Aui. in cap. de signis permutationis pleuresis cũ ait. & ruptura saniei si est in die septima est ex eis que raro nominantur. sed rupture post illud vsq; ad. 20. & 40. & 60. tunc suddit ad propositum totius nostre litere. & quanto fiunt accidentia collectionis vehementiora, erit eruptio velocior. Et quanto fuerint lẽta magis, erit eruptio tardior. Et propie febris existens de sũma accidentiũ, quod verbũ Aui. & proprie febris obscurum est. Et vult dicere, ꝙ in collectionibus que tarde suppurantur, febris est lenta. que febris, est de sũma accidẽtiũ. hoc est, ꝙ illa febris est accidentalis. quia ob humoris craſiciem, solum pro tempore intẽse putredinis. Sed circa signa celerioris ruptionis, potest dubitari. qualiter screatione perseuerante non fit mundificatio, que securet a suppuratione, dic, quia id quod expuitur nõ est laudabile, ac non screatur, quod sit notabile, & post. 14. diẽ, adhuc perseuerat screatio, que scilicet nõ mundificat, q̃ oĩa summi possunt ex Aui. cap. citato. Nam si omnino cum tusi, doloreq; intenso, moxq; a principio aparente, screatione priuarentur, potius preuenirẽtur morte suffocatiõis, quam in collectionẽ apã colligeretur. Notãdo etiam, ꝙ cum perfecta coctione, oĩo accidentia in hoc morbo delitescant, ꝙ si tusedo perseuerante screatione permanet, non est illa screatio que mũdificet, sed q̃ suppurationẽ minetur. Cum igitur ex. 5. A ph. cõtõ illius athetano habito. A c aliis locis, plane colligatur, seuũ morbũ naturam diu non tolerare, talis se offert iste, cui mox a principio intensus dolor, inspirandiq; difficultas, ac reliqua in sunt. ob quod ruptio que instar crisis est, nõ in multum differetur, iusta acutorum morborũ conditionẽ. Dicit deinde autor. Si vero continentior fuerit dolor, hoc est leuior. Sic enim cõtinens in moralibus dicitur temperatus, Sic & alia accidentia sint remissiora, oportet ruptionem magis prorogari. Sed si talis pleureticus aut similis expers sic aliquo tempore accidentiũ acumine, saltim accedente suppuratione, impossibile est talia que narrauit non preire, nã iusta sententiã Hip. circa ipsius puris generationẽ. fiunt dolores & febres. Notaturq; deinde, illã screationem non esse necessario puris, nam talis manifestior erit ipso apãte rupto.

Scd

Sed expellitur ille humor, qui coctionem patitur, & promptius deponi potest. morborum ergo properantium crisis non est tarda, nec tardorum velox.. quare &c.

¶ Si vero potissimum supersunt: quos febris eodem dimiserit die post eruptionem: ac cibum citius appetunt. G A L.

Hic sermo oĩs ab hac incipiẽs dictione totus pspicuus est. si in aĩo existũt ea q̃ sunt antea pscripta. Omittẽs igiť eũ, ad pxima venio. G L O S A.

Principiũ glose nostre super hoc textu, quandoquidẽ litera hec recẽs sit succinta, Gal. q; etiã adeo breuiter se expediuit, erit, antiquã literã textus apponere, vt inde clarior fiat sententia ipsius autoris. sic igitur habet. Et quos febris in die rupture dimiserit, eos euasuros enuntiabis. tum ipsi cibum appetunt, & non sitiunt, & modicum & coniunctum est quod egerũt, pus quod eiitiunt album est & lene & per totum equale & sine labore. & cum modica tussi, & in breui sanantur. prope hos sunt qui proxima signa signis horum habuerint. Quos autẽ febris in die rupture non dimiserit & quasi furtiua postmodum inuaserit & afficiuntur siti & fastidio cibi, & egerunt molle & pus quod iactant liuet, & viret & flegmati admixtum adq; spumosum, his signis pertractis perituros non dubitabis. qui vero quedã horum & non omnia habuerint, eorum quidẽ hi moriuntur, hi vero in vita manebunt, vtriq; tamen difficilem exitum consequentur. Hi tamen tuo prouidenti iudicio discernentur. hec in antiqua litera. Si memores sunt illius screationis biliose puri associate, qua visa in. vii. die, ad. xiiii. mors promittebatur. non erat eam preterire legem, nisi bonum aliquid illi acciderit. & quali bono cauebatur ea sic destinata mors, haud pigre adiecit eo textu. bona vero talia sunt. quam seriem compleuimus ex antiqua litera. non secus profecto in presentiarum, prepositis morosis ac celerioribus ruptionibus ipsorum suppuratorum, signa addit, quibus releuandos a morituris dignoscere valeamus. & licet pro iuuenibus antiqua litera quatuor partes habeat, vt prima penes omnia inditia salutis, infallibilem salutẽ pmittat, deinde per recessum aliquem ab illis signis, aliam valitudinem teniuorem. Deinde in signis malis, alios duos gradus, alterum indubitate mortis, alterum vero sic dubie sortis, vt si superstit, per varia rerum discrimina portum consequatur. Hippo. si gaudemus breuitate, sufficiat nobis recens traductio, que duas habebit conclusiones. alteram expressam, pro releuandis, si inquam febris eodem die post eruptionem dimiserit, ac cibum citius appetant, quam solebant. alteram subintellectam oppositam huic, pro morituris, sub contrariis significationibus. Pro prima igitur cõclusione, sit talis ratio. vbi certificatur, morbum recessisse, viresq; naturales ad pristinum restitui statum, est salus firma ac indubitata, sed febrem dimisisse, & appetitum inualescere, id indicat, igitur. nam potuit appetitus reuiuiscere,

uiscere, nec inde bonum absolute promittitur, cum inde fortius abstinent. Iusta sententiam Hip. in.2. apho. potuitq; morbus recedere, sed forsan simul & vita chadmice. vt alias ostēsum est. Vtrunq; tamen non fallit. si morbus recedat, & virtutes restituant. q; si prefactis duobus signis, addas que sentit vetus litera, quid firmius? Sed quid significet, febrem post eruptionem cessasse, secundo si id, est possibile. ille Thadeus dicit. significare cōplectum dominium nature super materiam morbi, quam suppurauit cōplecte. vnde expulsa ad cauitatem thoracis, non mansit aliquid humorale in particula sub malicia aut corrosione, ita q; bona caro mansit in patientibus & fundo vlceris. sic ille doctor. sed liceat nobis parum cum ipso manus conferre, & primo aut sentit, illud complectū dominium nature esse, quo ad vim expulsiuam, aut alterantem. non primum, quia expeilli pus ad cauitatem thoracis, nōn representat complectam, immo truncatam ipsius virtutis potentiā. Habet se enim illa permutatio, ad instar crisis permutationis, si alteratiue, id non est sufficiens fundamentū, vt febris cesset. nam secundū ipsum .2. apho. ac aliis locis. in statu morbi salubris materia est plene cocta, nec tamē ideo febris cessat. alias ille morbus esset absq; declinatione. dacto q; secundū ipsum sit remissior, & morbus minor. vnde illa autoritas Gal.3. artis parue. digestio facit cessare putredinem. exponitur ab ipso de propinqua potentia, sic q; coctione, humor est pronus expelli, quo expulso cessabit ipsa putredo. vnde ex eo colligimus, non inde cessare febrē. sed victoria que est nature, ceteris paribus super humore vnico loco comprehēsio, est adhuc imbecillior. Videndum primo de differētiis febrium. nam & si pus in apostematibus sit eiusdē rationis ad venarū putredinē saltim in significādo, & aliis considerationibus, ibi tamē habetur, ꝑpter materiā esse magis cōculcatam vno loco, minus vinci a calore naturali. Quod ergo plus ad febris absentiā, posset facere pro parte illius doctoris, esset expulsio illius puris ad locū spaciosum, vt idē non se iuuet tantū in euaporatione. nam quia factū pus sit, non absoluit inde a febre. ex sentētia veteris. magis quā facta sanie, ex illo verbo magis, q; enim vlcus mansit bene mōdigeratū, pure optime cocto expulso, certū est. Sed id non cōducit, nisi q; vlcus sit facile curabile, & inde, morb⁹ alius peior nō succedat. sed ad absentiam febris, parū, talia p ipsum aducta conducunt. Sed tūc merito, totam istam impugnationē in thadeū, conuertes in Hip. sic q; nulli releuando, sit possibile absolui a febre tam cito. potissime cū puris mundificatio, etiā in releuādis duret per. xl. dies. & sic supra citauimus Aui. cap. de empimate. nō negare talibus carnes, & si febriāt, quia tota salus est in mundificādo pure, q̄d non fit ipsa virtute defecta. Idē Aui.2. pri. in cap. de signis apostematum. in verbo cum aperiet apparebit febris ꝑpter exitum materiei. & est rationi consentaneū, cum tunc liberiorē habeat euaporationē. Sed oppositum

situm dicit Hip.in presenti. ac ipse A ui.paru post.in verbo & significatio quidē bona post apertionē,est,vt febris ex toto quiescat.& anhelitus fiat facilis. Pro solutione dico.ꝑmo si rupto apostemate,maior pars illius puris per partē sue euacuationis expellit vrina,aut deiectione,nō habeo ꝑ difficilē febrē cessare. ipsa putredine elongata ab ipso corde,& extra corpus expulsa. qualiter aūt ad vias vrine & deiectionis materia cotenta in pectore declinate possit, 10. tert.est titatū. Ac in aliis locis apparet. dico secūdo. ꝙ expulso pure ad thoraciscauitatē,in ipso die post eruptionē,facta notabili vacuatione per screationē,non inconuenit cessare febrē.aut notabiliter remitti.adeo ꝙ facta collatione,ad impetū precedentis febris, quasi censeat omnino absolui a febre. nā si ita est, significatur humorē non fuisse multū, esseꝗ absꝗ miscella inuicti humoris,& ideo textus nō dixit absolute. rupto apostemate,sed eo die post ruptionē. vt intelligas fuisse notabile tēpus, ad deponendā maiorem partē puris. sicut in simili in plenresi que ꝑ sputū cessat,in die. vii. aut simili, multiplicata screatione, febris cessat,nisi alīude foueatur. non tñ hinc intelligamus,ceteros petire,quos febris habet ꝑ aliquot dies. immo releuātur aliqui. & in manibus meis deo ꝑpitio, iuuenis qui superauit illas eminas puris positas ab A ui.nec cogor in presenti dicere. Si rupto apostemate possit febris esse validior, & qualiter illud dictū Gal. 6. apho.in cōt. illius quicunꝗ empici. ꝙ febris insequitur copiosam vacuationē puris,in presentiarum autē causam erradicandi febrē, notabilem ponimus ipsius puris expulsionē. te ipsum iudica. quare &c.

¶ Quibus abscessus fiunt ex pulmonia: aut circa aures: ac suppurrātur: aut ad inferas sedes ac fistulas trahunt: hi superfunt. GAL.

Verbū fistulas trahūt,tantummodo in hac dictione obscurū est dictum per trāslationē. Que enim ꝑprie fistule nominant vtpote musicorū instrumenta ob longa obtinēt caua. Quotiens igit in animaliū corporibus similes preter naturā gignūtur,ex eadē appellatione significant. Constat igit, vt Hip.verbo fistule vsus sit ꝑpter longitudinē excursionis. Sed vniuersa summa de abscessibus est qui ex pulmonia infestent interdū ad adenas sub articulis,interdum ad inferas thoracis sedes. GLOSA.

Vulgatū est.2.quart.ac.3.de iudicatiōe,&.3.huius reppetetur, materiales morbos tum vacuatione, tum permutatione iudicari. & qui absꝗ talibus quiescunt,minuntur recidiuā. in primo de diebus decretoriis. quo habito pro fundamento autor noster in presentiarū docet, qualiter succedat salus apostematibꝰ pulmonis per viā permutationis. vt scilicet ad superiores sedes prope aures, aut ad inferas,hoc est. sub diafragmate materia apostematis deriuet.que si ibi suppuretur, ac fistulam pariat, salus promittit. ad qđ potest esse generalis ratio, ꝙ e nobiliori sede humor permutatur ad vile, & ibi vincitur a natura,quandoquidem suppuretur, & laudabiliter,modo ad

partes exteriores rumpatur. qđ dedit cõfuse intelligere in verbo fistulã trahit. hoc est foramẽ prebet patulũ, & expurgatoriũ superfluitatũ que in ea sede continebantẽ. Que oĩa vt clariora fiant. hec puncta sunt discuciẽda. Primum, si textus sentẽtia extendiẽ etiã ad apostemata pleuretica, de quo respõdeo ꝙ sic. ex Aui. 10. ter. de signis permutationis pleuresis. vbi de permutatione ad has duas regiones nr̃i textus mẽtionẽ facit. nec est ratio q̃ tali sentẽtie pugnet. expressit aũt Hip. de pulmonia, quia frequẽtius accidet permutari pleuritide. quia pulmonia aut cito occidit, aut suppuratur, aut permutatur, raro vero ꝑ screationẽ laudabiliter mundificatẽ. ob humorũ crassitudinẽ, ac magnã lesionem ipsius pulmonis. ob que fluxus sanguinis raro iudicat pulmoniã, 3. de iudicatiõe. & 10. tert. cap. de pulmonia. dat causam Aui. collatione ad pleuresim, inquiens. ꝓpter diuersitatẽ duarũ materiarum. est dicere ꝙ a sat distantibus materiis vnũ & alterũ fit inde ergo apostema pulmonis promptius ad permutationẽ. Crassitudo enim humoris, radix erit inferius, ad crisim permutationis. Alter puntus erit. si apostema tale patitur alios modos permutationis. & dicimus ꝙ vt est videre clare ex sentẽtia Hip. in. 7. apho. textu. 11. 12. &. 13. & ex Aui. cap. de periplemonia. tale apostema ad pleuresim permutatur, spasmũ, stuporem, ad frenesim. de quibus cõticuit autor, quia hãc ipsam permutationẽ pro laudabili iudicato ne introduxit, ille vero, pessime iudicãt pasionẽ. tertius est. si ista permutatio semper intelligẽda venit, antequam suppureẽ in pulmone illud apostema. Dic ꝙ & si textus insinuet suppurari in mẽbro, ad quod permutatẽ. Potest tñ tollerari, post suppurationẽ. potissime de pleuresi. sic Aui. cap. de pleuresi. in verbo & ad latus cerebri, etiã in dispositione resolutiõis ante collectionẽ, & in dispositione collectionis. Quod etiã clarius fundatẽ eodẽ loco. modo ait, occultari exiturã exteriorẽ, ob redditũ ipsius ad pulmonẽ, que tñ pus poterit iam habere (qđ fuit caput laudandi fistulã apud me in principio glose, eo ꝙ securabat a tali abscontione.) ergo non inconuenit fieri eam permutationẽ, sub dispositione supputosa. Alter puntus est ad quẽ locũ sit frequentior ista permutatio & salubrior. Respõdeo, ꝙ ad inferiores sedes, ex grossicie humoris, que ad illnd indinat in cõt. sequẽti. & si ita est, illa tutior est. quia. 2. quart. cap. 17. habetur ꝓ laudabiliori permutatione, ad inferius, & secundũ maiorem distantiã a membris principalibus. apostemata aũt talia vt diximus, amãt fieri a crassioribus materiis ob mẽbri raritatẽ, quo non infarciunẽ tenues. Verum est ꝙ apho. 4. text. 31. laboriosis febribus nõ appropriat vnã aut alterã regionem. licet. 2. quart. cap. de crisi permutationis. ad labores spõtaneos loca alta sint promptiora, ad artificiosos aũt inferiores articuli. Alius pũtus est dacto ꝙ ad superiora fiat ea permutatio, quare magis retro aures. dicimus ꝙ ex multis causis. primo raritate & mollicie earũ carnium, ob qđ stercilinia cerebri est machinata natura,

tura, ad deponendã humorum grauantiũ sarcinam. etiam quia partes aurium sunt vacue, quia obiectũ aurium scilicet sonus amat cauernas quibus sonet. qđ est fundamentũ Aris. 2. de partibus. & aliis locis. vt in parte posteriori capitis nõ sit cerebrũ. vt detur locus aeri tonanti. quantum autẽ spaciositas mẽbri faciat ad promptius suscipiẽdum, vide Gal. cõt. dicti apho. & Aui. 2. quart. loco allegato. Sed adhuc vltra eas generalitates, habet pulmo ad aures specialẽ colligantiã. Vnde fateor plures ptisicos quos mõri vidi, hũc sensum auditus magis turbatũ habuisse, & celerius reliquis. & verã dico. qui respect⁹ est per plures arterias, que versus eum locũ ascendũt, itẽ ꝙ ambo mẽbra cõmunicãt super eadẽ materia, aer enim ipse & soni & inspirationis est materia. auditus autẽ sonos percipit. de quo Aris. 11. parti. prob. p. 2. & 4. & si egeant declaratione. cui colligãtie non pugnat neruorum ramificatio, quia a. 5. pari sunt nerui auditus, cũ mixtione aliqua. 6. paris. & qđ ad pulmonẽ descendit, ex. 6. implantaẽ. Vltimus punctus est. an permutatio que fit ad inferiores sedes, appropriet vnum destinatũ locum, sicut in permutatione ad superius. Respondeo, talia loca esse ingina, ceterosq; inferiores articulos. vt ex Auic. cap. de pleuresi primo: est videre. ex quo existẽte multo maiori vacuitate in tali regione inferiori, nõ haberem pro maximo, exponere sententiã textus. hoc modo, vt verbũ textus. ac fistulas trahunt. cõtinuetur duntaxat ad permutationẽ inferioris sedis. nam cum multũ de humore colligaẽ in talibus locis, pigriorq; sit ad rupturam: cauat intus substãtiam mẽbri, vt exterius strictũ sit orificiũ. non facto magno impetu in pure rumpente. & talis est fistule cõditio, vnde sumptũ est nomẽ. sic ꝙ in superiori sede suppuran- absq; fistula, & supersunt. inferius autẽ si succedit salus, nõ absq; fistula mẽbri. vnde forsam membrum perpetuo patitur. de quo infra facio aũt vim in hac expositione, quia Auic. dicto cap. 1. de pleuresi. de his fistulis mẽtionẽ faciens publicã, ac geminã, duntaxat ad inferiorẽ permutationẽ se adstrinxit. quã sequere si libet. quare &c.

¶ Considerandum est in hunc modum. Si febris detinet ⁊ dolor nõ desinit ⁊ secretio non excernitur ex ratione: neq; biliose fuerint alicui deiectiones: neq; solutiores ac sinceriores: nec vrina admodum crassa ac plenius obtinens sedimentum: promittitur vero ab omnibus aliis signis salutaris: his tales fore abscessus sperandum est. GAL.

Abscessus predictos quonam modo aliquis presentiat erupturos docet in geminã diuidẽs orationẽ, ita vt prima pars eius indicet fore abscessum. Secunda vero vtrum supra thoracem ad adenas sub auriculis, an infra pte cordia sit futurus. Itaq; exordiemur a prima parte in qua summa est, morbum esse cõcoctu difficilẽ, non tamen exitiosum. Non enim si cõcoctu facilis sit p abscessum, sed aut per excretionẽ aut sensim soluet cõcoctus, neq; si exitiosus existat aliqđ sedimentũ bonum apparebit. Quocirca medius inter indulgẽtiores sit atq; exitiosos oportet. Igitur Hip. merito ex his in-

 ditiis

ditiis quedã mala, quedã bona adscripsit, que particulatim iam prosequor incipiens a primo, de quo statim inter initia dixit ita. Si febris detinet, id est, prehendit hominẽ, ita vt nunquã intermittat. Et dolor non desinit nam vbi desinat, non opus est abscessu quodã ad solutionem, eo q̃ morbus placidior habeatur. Et screatio dixit, nõ excernatur ex ratione. Prorsus enim morbus nõ requiret abscessum quotiens screatione purgat. Tu aũt deinceps dic. Neq; biliose fuerint alui deiectiones. Antea enim dictũ iam est, vt per morbos biliosos abscessus neq aquã consistant. Oportet enim crassam haberi ac crudam humorũ materiã, vt morbus plus temporis eduret, nec per excretionẽ, sed aut per abscessum, aut solam cõcoctionem curetur. Quedam ita scribunt. Neq; solutiores ac sinceriores, quemadmodũ dixi neq; biliose alui deiectiones ita nec solutiores ac sinceriores existant. Sinceriores ad alios humores referuntur impermixtos propterea q̃ non habeant biliose materie qualitatẽ, nec solutiores vero ad copiã excretionum, vt siue biliose quoq; fuerint ac solutiores per excretionem potius quã per abscessum iudicatio futura sit. Alii econtrario scribunt dictionẽ ita. Neq; biliose fuerint alui deiectiones, sed solutiores ac sinceriores. Solutiores haberi volentes eas que modice excernãtur. Sinceriores vero aquosas, & impermixtas. Superius enim dictũ iam est, vt sincerũ de qualitate impermixta dicatur. Itaq; pronuntiãs Hip. dicit biliosas deiectiones de sinceris qđ est impermixtis ac veluti summis p̃ vnam qualitatẽ constat vt aquosas dixerit, que incocte sunt, & ob eã rem spatio tẽporis egent ad cõcoctionem, quo etiam abscessus cõsistunt. Acuti enim morbi per excretionẽ potius iudicari, diutini per abscessum assolent. Sed de differẽtia in predictis scripturis rursus in maiori ocio cõsideres licebit. Hoc loco totius cõpendium sermonis perstringã, vt ex ipso pateat vtilitas i operib⁹ artis. Itaq; instruit Hip. scrutari de morbis euntib⁹ ab abscessum. Hi vero sint ex crudis crassisq; humoribus oportet, nõ tamen exitiosis. Tales em̃ vbi diutius immorantur, cõmittunt abscessus, nisi per concoctionẽ finiantur. Ita enim noiare assolet Hip. quotiens eorũ solutio preueniat. At vero inditia cõcoctionis erũt si vrine copia excernat, que plenius obtineat sedimentũ. Vbi vero sedimentũ plenius est, & vrina ipsa prorsus crassior est q̃ soleat per naturã. Itaq; merito duplex scriptio p̃ dictionẽ habetur, quibusdã scribẽtibus ita. Nec vrina multa & crassa, pleniusq; obtinẽs sedimentũ. Aliis vero. Nec vrina admodũ multa, pleniusq; obtinẽs sedimentũ. GLOSA.

Continuatio istius textus ad precedentẽ obscura est apud Gal. per verbum erupturos. & tñ iusta ipsius veritatẽ talis est. in precedenti textu fuit visum apostemata pulmonis posse permutari ad supernas ac inferas sedes. sed duo restabãt que gemina dictione complet scilicet in textu sequẽti, ad quam illarũ partium erit permutatio, & in presenti q̃ sint inditia attestãtia

talem

talem permutationē esse necessariā. vnde verbum erupturos abscessus,id est,ad quā partem inclinet eos natura oportet intelligere,est igit̄ ingressus ad textus sententiā talis viso apostemate. si talē nō sit exitiosum,qđ ea par te textus explicatur promittitur vero ab oībus aliis signis salutaris. puta a mediocri virtutis tenore,appetitu,somno,& similibus q̄ poti⁹ in laudabilē statum vergunt,q̄ detestabilem Gal. aūt sentit in cōt. nō erat exitiosum,q᷑ si foret,nec aliqđ sedimentum bonū apparebit, dic tu perseuerās,quia ipos sibilis est morbi exaltato cū signis coctionis. 1. de crisi, tamē dubito si mul tum ad ꝓpositum vtatur Gal.eo signo nā in materia istius textus,nō debet videri sedimentū optimum potissime multū,quia nō esset permutatio.ha bito ergo q᷑ mortalis nō sit ille morbus, qui etiam non absoluitur euacua tione, quandoquidem febris & dolor detinet, nec paulatine consumitur, vt in processu videbitur,vt illo verbo textus,nec vrina admodū crassa &c. Disseretur,restat, vt eum exitum habeat, scilicet ad aliam sedem permuta tionem. Nam cum non sint plures modi, quibus desinant morbi, necessa rio altero ipsorū absoluet̄. Vt igitur textus sentētia clarior sit,exordiamur a quibusdā dubiis,vt inde ad partes textus ꝓcedamus. Primū est,quo ista signa permutationis differāt, a signis suppurationis, & ratio dubitādi est, quia screatio nō est,vt expectabat̄,permanet febris, & dolor. que oīa pecu laria sunt apostematib⁹,que suppurātur. vt visum est supra. Respōdeo, q᷑ habito, morbū nō esse mortalē,nec celeris dissolutionis, vsq; ad certū tem pus, de suppuratione & permutatione presumit̄,ex defectu nature. sed in suppurādis crescunt simptomata,de febre & dolore, & aliis, ac rigor misce tur, & pondus maius loco doloris, in permutādo aūt, simptomata delite scunt,potissime grauitas in mēbro. Secundum dubiū est,si exigitur,virtu tem esse fortiorē, & laudabiliora signa ad permutationē,quam ad suppu rationē, an secus. Si est etiā laudabilior terminatio. Aui. in cap. de signis permutationis pleuresis. ad suppurationē, sentit esse significationē lauda bilē in sputo,& aliis. Sed in presenti sentit textus, screationē minime esse secūdum rationē. Item ex permutatione, sepe succedit mors subita. vt si ad cerebrū guttur aut cor permutetur, sed id, non ex suppuratione neces sario, vidēdum eodē capite. sed in oppositum,quia suppuratio in pulmo ne,omnino parit ptisim a toto genere mortalē. Item elongari nocuum hu morem e nobilibus sedibus,nihil melius,id autē in permutatione euenire potest, igitur. Quod cōcedo,semper intelligendo de pulmonia, & hāc vl timam rationē pono pro causa. vnde & si vterq; exitus medius sit, inter sa lubres simpliciter,& mortales. permutatio magis accedit ad larus incolu mitatis. suppuratio vero ad mortales,rationes autem in oppositū suis viis incedunt. Quibus visis, ad litere expositionem accedo. & primo qualiter dixit Hippo. in litera. & dolor non desinit. cum sit verisimilibus dolorem

desincre permutato humore,a loco pasionis.itē qualiter in apostematibus pulmonis est dolor,cum sit insensile membrum. de hoc non curo.erit enim grauatiuus aut pungitiuus, sentitur enim dolor profundus & quedā contratio versus spatulas ex paniculorū contractione,videndū de signis periplemonie per Aui. de primo vero dicimus, ꝙ in hora permutationis, aut parū antea,poterit dolor a sede affecta desistere. sed ipso persteuerāte, vnde indicatur, non resolui,per ipsum, simul cum aliis signis, presumitur de permutatione.Non esse screationē ex ratione,est tardius incipere screare, item debiliter screare,& cū difficultate,ac id quod expellit,male esse qualitatis,nō talis tamen,vt inde mors ꝑmittatur. nā id totū humoris ineptitudinem,virtutisq; imbecillitatem, ostendit, quod ad suppurationē,aut permutationem,est fundamentum. & nota,ꝙ screatio. debet esse minoris quantitatis,quā antea,in eo apostemate,quod in via permutationis incedit. dicente Aui.cap.citato. & quādo vides egritudinem iam sedatam parumper, & occultatam, & non est illic sputum. dic tu vt solebat. tunc fiunt exiture &c. Restat iam procedere, ad illam textus particulam,nec(biliose fuerint alui deiectiones.)que particula,cum sequētibus, vbi mentio fit de aliis fluxibus,etiam sinceris,simulq; de vrine fluxu, spisse & sedimēto re fertissime. declarat, si talia videantur, aut succedant, posse aliter illud apostema terminari,quā per prefactam terminationē. & de biliosis deiectionibus, hoc est colericis,se expedit Gal. ipsam duntaxat vt inditiū colerice materie introducens. que biliosa materia crisi vacuationis. & non permutationis est obnoxia,vt sepe dictū est,ac dicetur. sed in veritate,semper cū benigna supportatione,oīa ista sunt attendēda,vt causa. cū de aliis fluxib⁹ statim mentionē faciat, ꝗ humoribus grauibus corespōdent. vt in explicatione verbi,(sinceriores)ac alterius solutiores,apparet qcquid sit, de varia expositiōe ad ea duo verba, vt in cōt.apparet.que oīa magis explicabunt, cū totā rem enodauerimus.ob qđ succedat de vrina isti⁹ textus sermo, supquo dicit Gal.esse talē vrine fluxum. quandā iudicationē paulatiuā istius morbi, ꝗ coctionē vocat. nā mors, abscessus, per vacuationē iudicatio, ac paulatina consumptio,oīa ista generali nomine dicunt crisis videndū sepe per Gal.morbus ergo iste salutaris,vbi vacuatio nō habet locū. nec ꝑmutatio, obnoxius erit paulatiae cōsumptioni, ꝗ fit ea vacuatione per vrinā, ꝗ 4. aph. eo textu laboriosis in febrib⁹.saltim crassam,satis vtile pronūtiauit ipse Gal. Que oīa excussione indigēt magna. primo ꝗliter Gal. istā p vrinam vacuationē,vocat paulatinā consumptionē, cū.4.aph.textu citato,& clarius eo.quib⁹ spes est ad articulos,nō est adeo tardi euētus,vt nō liberet a morbo in pri. quar.die potissime cū vie vrinales finitime sint ipsis venis trūcalibus,vbi humores preexistūt. Item quā congrue appellat vacuationem,quācunq; coctionē ipsam: nonne,& ad celeriorē iudicationē,coctio ipsa

ipsa exigitur: & quis vacuationẽ, coctionẽ appellauit? Respondeo viã vrine, iudicationẽ esse publicã pluribus morbis, & celerẽ, vt citatũ est. & aliquibus corporibus ex destinatis conditionibus, vtiliorẽ aliis, & ita Aui. 20. 3. terci de cura dolorũ iũturarũ. nihilominus si accidat humores sic lẽtos esse vt naturã minime porritẽt, & ad vacuationẽ publicã celeriorẽ conducant, eos natura partibiliter concoquit, & paulatine expellit per vrinã. nõ serua tos ad vnicam expulsionem creticam, turbatione precedente, sicut in fluxu sanguinis, ventris aut sudore contingit. que paulatina vacuatio, dicitur coctio: quia expulsio fit, toto moderamine narure seruato, expultrice vacuante, coctiõe finita. Et non ob irritamentũ ipsius humoris. ꝙ si super humorum copia, talis coctio precedat. poterit & ille fluxus magis subito iudicare. Sed semper ob venarum nullum, aut torpidum sensum, exigua precedet commoctio. vnde nulla vacuatio sic paulatina, consumptio dici potest, vti ea que per vrinam fit. Ergo siue subito aut paulatine morbus consumitur, laudabilis coctio in humore exigitur. Sed que in humoribus grauibus fit, paulatina est, & tutari potest a permutatione, cui tales humores obnoxii erant. que omnia, & si pro pace Gal. sint ad vnguem exaracta, aliter sentio, de tota hac parte textus, que incipit nec biliose fuerint alui de iectiones. Nã si ista per vrinã, sic paulatina consumptio est, nulla ratione video, vt tandẽ succedente ea vacuatione, secutetur a permutatione, & ꝙ. in toto eo tempore, in membro affecto, non vergat in suppurationem, itẽ eadẽ ratio est, si hec vacuatio per vrinã, pro causa celebratur in hoc textu, que liberat a permutatione, ꝙ illa ventris a quocunq; humore fit ita eodẽ modo non intelligatur. item quid humori existenti in supernis sedibus, & viis vrinalibus, vt ille compressus paulatine concoquatur, & ad vias vrine deponatur? Ob que omnia dicas, fluxũ ventris a quocunq; humore fit, nã verisimile est, cũ aliquod apostema fit, potissime a causa corporea vt nõ solum peccent in corpore illi humores infarciti in mẽbro, verum & alii in venis, vt tercio de morbis vulga. in principio, ac in primo de iudicatione visũ fuit. ob que in cap. de signis pleuresis ait Aui. per viam cause, diuersitatem ventris, hoc est fluxum in pleuresi iuuare, etiã in principio & multiplicauit Hip. ea verba de fluxu bilioso, aut sinceriori, quia pulmonia & pleuresis a variis humoribus fieri possunt, & non duntaxat a colera, dixitq;, vt solutiones sint, quia sicut habenti ventrem lenẽ raro sucedit pleuresis. 2. primi. & in prologo theisir. ita p solutiorẽ ventrẽ facilitatur resolsio apãtis, ipsa natura facta potẽtiori sup materia apãtis exonerata ob vacuationẽ. sic assclare semel aut bis excusat a flobot. q̃ est vera vacuatio humoris apã faciẽtis. Oia ista ergo colligẽdo, cõformiterq; ẽt ad dicta Hip. cõtõ illi⁹ in. 4. Aph. qb⁹ spes est ad articulos cõuerti. Dico ꝙ si apãti iudicãdo p permutationẽ, succedat fluxus ventris alicuius humoris, ita ꝙ non fecalis, nõ saniosus, quia

possct

posset esse post suppuratione͂,& non tutabatur a permutatione,aut venter mollior reditur naturali,aut vrina sucedat crasa,plenaq; sedimento,etiam si non sit plene coctum,solum enim intelligo ipsam representare,multum de humore vacuari,sic enim explano,illud verbum textus (ac plenius obtinēs sedimentū.)his vacuationibus,sicut & celerius, fluxu sanguinis e naribus.iuxta calcem citati Apho.talis permutatio incipietur,aut parte priuati humoris ad eas vias deriuati, aut natura facta super reliquo potentiori, absq; eo q̄ sentiam,eam per vrinā vacuationem.esse quandā paulatiuam consumptione͂,que post longum tempus sucedens, tutetur a tali permutatione.& sic A ni.dicto cap.de signis permutationis, & quando vides egritudinem iam sedatam parumper,& occultatam,& non est illic sputum,tunc fortasse minuitur materia cum vrina,aut egestione,aut apparitione sollutionis ventris colerice subtilis,aut apparitiōe vrine grosse. vbi eodē modo sentit de vtraq; vacuatione,si autē illud non fuerit,tunc apparebit exitura hec ille. quare. &c.

¶Abscessus consistunt hi in locis infernis:quibus circa ilia inflāmatio fatiget:illi in supernis in quibus ilia molliora: ↄ sine dolore persistunt. Si vero aliquandiu spiret difficulter sine aliqua alia causa desinet.

COMMENTVM GALENI.

Euidentē intelligit causam Hipp.Id enim verbū prophasis.i.causa euidens significat:quotiens igitur spiratiōis eueniēs difficultas per predictas affectiones rursus de repente desistat: & euenire & desinere sine euidenti causa significat tendere humores ad caput queādmodum ad infernas sedes calor quidā euidēs circa ilia. Nō enim pituitosum humorem existimari conuenit intelligi ab eo perdictionē in qua ait:in quibus circa ilia inflāmatio fatiget.Nā multo melius intelligi potest de calore preter naturam flāmido proditam esse inflāmationem.Is euenit ob ignem sacrū: aut inflāmationē proprie nominatam: q̄ si fuerint illa e contrario molliora ac sine dolore:humores vero tendant sursum versus quod indicauit spirationis difficultas: abcessum erupturū supernis sedibus.expectato. GLOSA.

Visa certitudine permutationis in precedenti textu: procedit Hippo. in presentiarum ad signa declarantia quo permutatio inclinetur,exordiamur ergo a permutatione ad supernas sedes, per quas non solum regionē retro aures, vt supra,verum omnē supra diafragma regionem licet intelligere.quod ellicio,ex textu A ui.inde signis periplemonie autoritate Hip. inferie que sic habet.& Hippo.quidem dixit q̄ quando eis accidunt exiture apud mamillas, aut ea que sequuntur eas,& aperiūtur fistule,euadūt. & illud est note cause. Raptum autē seu peruentum materie ad superiora,habes depictum ab A ui.in.2.quarti cap.4.Sed permutationis ad ea loca.in cap.14. vbi grauitas capitis sensuumq; turbatio & proprie auditus, (cuius

(cuius causam supra habuisti) simul cum anhelitus cõstrictione, (alludẽdo nostri textus sententie) ponitur. de quo sic, post anhelitus constrictionẽ & alterationẽ eius in ordine suo donec quasi quiescat illud subito. textus aũt noster ponit, pro potissimo signo sperare cũm difficultate & desinere ab eo labore sine aliqua alia causa. que vt clariora fiant iustum est querere si istud inditium etiam prius videbatur in talibus. Deinde quare non desistet etiã illa difficultas, facta permutatione ad inferiorem regionẽ. ¶ Spirationẽ difficilem reddi ob manifestam causam, si quis superflue infrigidetur circa eam regionẽ, perspicuũ est. x. de morbis curandis. idem per causam corpoream, que euidens etiam dici potest. Vnde cum hi pulmonia fatigabãtur, spirare difficulter publicũ est. Sed si subito quiescat ab eo labore, presũptio est, eum humorem elongari ab illa sede spiratoria. Nec quieuit talis, q̃ suppresserit medicamentũ ex croco dilatans anhelitũ, nec q̃ copiose excreauerit, sed vt dixi, proter permutationẽ morbi ad distantẽ locum. q̃ si facies rubeat, veneq̃ quidẽ tumefiat, quo humor transit, non est q̃ dubites. Et si calidior eã regio appareat, sudauerit, ve, aut signa q̃ testantur permutationẽ ad inferas sedes non videantur, adhuc inde certior redderis, q̃ si ex venis truncalibus aliisq̃ inferioribus sedibus, sursum versus materia agitaretur, subito grauari spirationẽ ex transitu iuxta ea loca, nihil mirũ est. Vnde eo nomine, erit peculiare inditiũ permutationi superne. iuxta sententiam Hip. Sed cum ex pulmonia, pleuresi ve, talis permutatio fiat, vbi sperãdi tanta erat difficultas, qua ractione vsurpatur a permutatione superna, aperiamus. Crederem in eo motu, magis diffudi ad vias spiratorias, cũ prius in substantia pulmonis imbiberetur. que materia cum in motu sit, elõgata magis, & eã nouam angustiã, & priorẽ, pacificauit. sed inferius versus stati magis elõgatur. ¶ Sed de permutatione ad inferas sedes, viso. q̃ ilia mollia habebant esse & absq̃ dolore, cum superius conuertebat morbus. Ergo tensa dolorosa q̃ videbuntur, cum ad inferius inclinatur. Sed si calida prexistant talia loca preter naturaliter, nõ est q̃ dubites. vnde subtiliter omnia tria signa, quibus res tota consistit, singularitet collexit Hip. nã ex eo in. 4. Aph. vbi dolor aut calor vbi morb9. & sic Aui. in cap. 13. loco citato. ex quo semper cũ debita reuerentia. Gal. ego de inflamatione. posita in litera pro tali inditio. non sic exquisite sentio, vt ad inflãmationẽ apostemosam extẽdatur. imo ad calorem antea non visum in ea regione, non intensissimum, sed quasi pituitoso humori diu putrefacto conueniat. qui modo deriuatur ad hec loca. nam pulmonia frequenter pituitosa est, & ea que inferius inclinatur proprius. Si enim iam erat inflamatio apostemosa in iliis, iam signi ficatum, & non inditium, reputaretur. Que omnia cum pace Gal. si licet tãto patrono contraire. quare. &c.

DE ABCESSIBVS. Cap. xii.

ABscessus: si in cruribus erumpit in pulmonia vehementia ac periculosa omnis vtilis est: optimus vero est: si per screationis mutationem iam existat. Si enim tumor ac dolor iã infestet: ⁊ screatio pro flaua purulẽta existat: ac foras excernatur ita securissimo homo supererit ⁊ item abcessus ocyssime citra dolorem desistet. At si creatio non recte excernatur nec vrina videatur bonum habere sedimentum periculum clauditatis in articulo vel multi negocii imminet.

GAL.

IN PVLMONIA vehementi abscessum erũpere in cruribus prorsus bonum censetur. Siquidẽ maxime vera sñia Hip. est secũdo libro de morbis vulgariis perscripta de bonis abscessibus vt optimi sint: si deorsum & q̃ longissime ab egrotatione absistãt. Sed potissimũ si cũ cõcoctione pariter erumpãt. Id. n. cõmendauit primo libro de morbis vulgariis dicẽs. Cõcoctio celerẽ iudicationẽ ac securã sanitatẽ promittit. At vero cõcoctionẽ indicat screationis mutatio: & itẽ vacuatio innocua atq; abundãs. Hoc enĩ indicauit dicẽs: ac foras excernatur. At si citra morbi cõcoctionẽ abcessus cõsistat in cruribus: vindicabitur quidẽ & hũc in modum homo a periculo in pulmonia eminẽtẽ: sed articulus ipse in quẽ decumbet: difficili⁹ sanitati restituetur: ac forsitan qñq; eger claudicabit. ¶ Sursus hoc loco perscriptũ est non vnũ cruditatis inditiũ queadmodum cõcoctiõis. Sed adiecit ductã quoq; ab vrina dinotationẽ. In ipsis sane maleficis screationibus nõ insup adiecit in coctionẽ. At qui id oppositũ cõcoctioni est: sed abunde fuit duntaxat non excerni screationẽ idoneum haberi signũ malificie egrotationis existimãs vt screari tantũmõ: aut cõcoqui tãtũmodo neutrũ idoneũ existat eo ꝙ sepenumero satis screatur quanq̃ morbus incoctus sit: & itẽ qñq; concoquitur morbus: excreatio vero nõ satis excernitur interdũ pre debilitate mouentis thoracẽ facultatis interdũ propter crassitudinẽ & lentitiã screationis: qñq; propter amborũ concursum: tũ viriũ debilitatis: tum etiã qualitatis pũris. Itaq; necesse est & cõcoqui morbũ: & excerni recte screationẽ p affectionẽ que in sanitatẽ itura sit: per affectionẽ vero contrariã idoneum signũ non screati tantũmodo est: ex superabundãti vero in ea ipsa inditiũ erit malefici morbi: si adeo nõ recte excreat: nec vacuatur materia in thorace condita ac pulmone: vt etiã adsint inditia quidam cruditatis humoris. Consistat enim vt difficilior sit affectio in qua neq; excreãt & itẽ cruditas permanet. Modestior vero per q̃ cõcoquitur quidẽ: sed nõ abũde excreãt: nec integre perpurgantur. Ceterũ vt abscessus maxime circa artilos erumpat: id quod libro de morbis vulgariis scripsit. hoc etiã loco indicauit fere extra propositũ dicẽs periculũ clauditatis in articulo ĩminet. At vero causa taliũ abscessum amplitudo articulorum habetur imbibẽs decũbentes fluctiones. Ad id quoq; cõducit motio eorũ Oẽs enim humores ad sedã cõmotã & calefactã facilius permaneãt.

GLOSA.

Com-

COmmendat per mutationē ad crura, presertim sub certis cōditiōibus, ex quibus laus simpliciter, aut secundū quid, ellicietˀ. sed pro ingressu ad litere expōnē primo satisfaciamus. quare cū supra ꝓmisserit salutē per deriuationē ad vtrāq; regionē, nunc vnā tantū cōmender. s. inferiorē, potissime cū deriuatio ad superiorē fundetur in humore calidiori, qui facilioris obedientie dicitur. item a pāta ob sui magnitudinē vituperantur. Sed que ad inferiorē sedē inclinanṫ ob articulorū spatia sunt obnoxia magnitudini igitur. Sed in veritate his nō obstātibus infetior ꝑmutatio iuste appreciaṫ cū mēbra sint viliora, magisq; elongata a sedibus vite, atq; ob eā maiorē distantiā nō exigua virtutis ꝓpellētis vis ostenditˀ. ad quod habes singulare fundamentū. cap. de variolis, ex Aui. Iusta qđ infero aliqua vtilia. primū ꝙ & si ex permutatione ad vtrāq; regionē salus succedere possit, certior tū si inferius inclinetur. infero. 2. signa textus aprobantia talē ad inferius ꝑmutationē, exigi esse cōplectiora, pro supiori ꝑmutatiōe cōmēdāda infero. 3. & si sub dubio, ꝙ illa inferior permutatio celerius ad salutē terminabitˀ, potissime si cetera sint paria, quia maius virtutis dominiū ꝑtēdit. nec spaciositas inferiorū articulorū magis dictat, quā eas particulas posse magis ꝑmutari. Sucipiunt autē prōptius inferiora loca, tū ꝙ vilia, tū ꝙ decliuia, ac ꝙ vacua magis, ad q̄ oīa inuenies fundamentū ab Aui. in. 22. tert. causā assignante. cur inter articulorū dolores podragrici frequentius reddeant. ergo & si partes he paciantˀ, toti salus magis promittitˀ. De quo Aui. in cap. de pleuresi. 1. Oportet secundo procedere, ad cōditionū enarrationē quibus talis permutatio approbetˀ, & prima est, si flauus color screationis, ad purulentū permutetur, q̄ screationē, non inde biliosam, & purulentā diiudices, nā talis supra valde reprobata est. Sed ꝙ color ille flauus, semi albus fiat, sic Laurentianus in. 1. aph. in textu paroxismos transtulit verbū, sputū subrubeū. que screatio si mediocriter foras expellaṫ, talē permutationē tutissimā esse credas. Sed ꝑfecto mirū est, cū sub talibus inditiis, passio ipriori loco feliciter posset terminari. nā quid aliud in pectoris passionibꝰ desideraṫ, q̄ coctio expulsioq;. itē videtur pugnare, ꝙ morbus ita ꝑlixus, habeat sic talē coctionē, nisi esset, ꝙ & si respectu malarū screationū quibꝰ anceps esset talis ꝑmutatiōis exitus, hec screatio coctiōe expulsioneq; cōmendetˀ, distat tū multū ab ea laudabili, q̄ in passionibus his resolone finitis, visitˀ. ac in talibus ꝑperat talis coctio, lenitq; oīo dolorem, facileq; in exactam albedinē terminatur, que oīa gnauiter hic procedunt, & valde desiderātur, que tamen si videantur, abscessus promittitˀ in cruribus salutaris. potuitq; ea coctio duntaxat partes subtiles occupare, quod bonum promittit, sed nō omnino, quia si coctio ꝑfecta esset, salubriter omnino esset terminata passio. iusta id, quod ex Hippocrate citatur in presenti commento.

Considerādūq; deinde sup vtilissima sentētia, de qua Gal. in cotō, ꝙ ad-

cople-

cõplectã in screatione laudẽ,non fuit Hip.contẽtus inditio coctionis, sed subdit q̄ excernat̃ foras,quo & expulsiue virtutis perfectio indicabatur. Sed cũ de screatione inditia mala adiecit,contẽtus fuit dicere,nõ recte ex cernatur.Facit ergo hoc,nos dare causã,quare signa bona debẽt esse cõple ctiora,malis,de quo in.2.Aph.cotõ primo aliquid dictũ est.& si in ea sñia acutorũ morborũ nõ sunt oĩo certe ꝓnosticationes,videat̃ quedã indiff.in vtrisq; signis.etiã in.2.q̃rti.sup passu.O quãta signa timorosa videm⁹.&c. aliquid posset colligi,qđ prima facie nobis pugnaret.Sed in veritate cum multifariã natura nostra possit periclitari.quocunq; signo malo vigoroso, est suspitio de virtute,ob quod ad cauendũ talia obstacula,ex oĩ parte op; signa bona fauere:saltim potissima. Gal.autẽ iusta rem nostri textus,expli cat sententiã.nã visa' est abundans screatio. Sed non promittebat ideo sa- nitatẽ,eo q̄ in principio morbi,& obirritamẽtũ humoris ꝓuenit.potestq; humore cocto desficere expulsiuã.Sicut in statu pleuresis, visum est hu- more cocto,aut q̄ humor expellendus,multus est,aut q̄ virtus defecta sit naturaliter,aut acquisitie.quod cõiter videmus,in senib⁹ & potissime vbi sit flobothomia superflua,aut non fit,ob metũ etatis.Ergo ad valitudinẽ promittendã,& coctã esse screationẽ,& foras excerni necessum est. Circa quod dubitabis rationabiliter.quia disputatũ est per concili & genti quesi tis propriis,an materialis morbus per solã alterationẽ possit cessare,& res ponsum est,q̄ sic.ita q̄ vbi corruptio,non est exuperãs,alteratio ipsa facit ex toto cessare putredinem,iusta dicta Gal.cotõ illias,vbicunq; cibus pre ter naturã intrat.Ergo existente screatione cõcocta,& si foras nõ excernat̃ poterit in bonũ terminari. Respondeo primo,expulsionẽ esse necessariã, ne iterũ pullulet putredo,ex aliquo occulto vestigio,potissime nõ seruan tibus exquisitũ regimẽ.cui rei prouidet Gal.primo dierũ decretoriũ.ac in presentiarũ,timeo humorẽ aliqua vna particula conculcatũ,nõ sic remissa putrefactione preditũ, vt sola alteratione posset cessare, presertim si nota bilem cõtrahat morã in particula.dixi notanter illud, quia repercussiuis so let in principio aliqua pars esede affecta retrocedere, que castigabitur in venis,itẽ quia coctio huius text⁹,nõ est velox,nec exacta,alias nõ esset ꝑ- mutatio,obqueoĩa,supior sñia solida sit,vt vltra coctionẽ,expulsio neces- saria sit in his apãtibus,si ad bonũ sunt terminãda.restat super dicto ꝓposi to inuestigare,quis maior diffectus sit, an crudũ expelli, an coctũ nõ excer ni,& gẽtilis.10.terci cap.de sputo pleuriticorũ sentit forsan, talia nõ esse cõ parabilia.atq; vtrũq; posse esse,eque malũ,quia letale.& si qua ratio est res põdẽdi,vt minus malũ sit,coctũ nõ excerni.ego autẽ habeo sñias oppositã gratia disputationis,quia mors citius preuenit suffocatione,quã resolone itẽ quia fluxus ventris in principio pleurisis nõ habet̃ pro malo,saltim per viã cause. Vnde Aui.in.1.4.trac.2.in cap.7.monẽs humorẽ esse cõcoquẽdũ

ad va-

ad vacuationē. pro oībus incōuenientibus. ad que cōducit ille ordo puersus semp vtitur hac particula(fortase.) quasi castigans se ob cōtingēcias, quib9 vacuatio crudorū iuuare solet. sed multos pleureticos vidi extinctos, cum screatione sat alba: potissime illis Arabibus, qui sua morosa reuulsione ex opposito latere, sinere apostema adeo magnificari, vt expultrix succūberet vnde ampliando sententiā, non multūq deuiando a sentēcia Gal. quatuor gradus constitue, si lubet, primū, crudum esse, & nō excerni, secūdū, coctū esse, & nō expelli, terciū, crudum esse, & expelli, vltimū vero, coctum esse & diminute escreari. Quod ergo crudum est, & non expellitur, apicē tenet, cum in duplici virtute defectum declaret: & alterante expellente q. cū vero non excernitur, solum liquidus deffectus expulsiue denotatur, quia possibile est, coctum esse. Quod si obiicias, id taxandum, nam si alterās virt9 valida est, non est, vnde expultrix deficiat. ex Gal. 6. de morbo & simptho. in serie, que incipit quoniā necesse est. vt expulsiua rem nocumentū inferētem cito expellat. Nam cum virtutes naturales sūmentes conactū fortius operentur Gal. in cōmēto pulsuum, & expulsiua virtus sit prōptior ad hos conactus ob irritamenta humorum. Sepe enim videmus homines debilissimos. vnico ictu a se deponere graue pondus, quod tolerantes diutius, fatigabantur, ergo consentaneum est, si coctus est humor, vt expellatur. Dic q intentio Gal. ea parte solum est determinare, qualiter processu etatum virtus expulsiua minus debilitetur. quam alie virtutes. q autem non sit possibile, ob in sarcirū humorē in membro, aut ipsius lentorē, aut ipsius deffectu, non complere actum expulsionis etiam ipso humore concocto, nō est absonū, quia processu morbi, in dies vires magis prostant, & virtus expultrix est, que claudit opus. potissime q talis virtus non solum mouet humorem excernendum, verum & membrum. ergo si screatio cōmendanda venit, non solum coctione, verū & publica expulsione, & vice versa. ad malum autem sufficiet non excerni, quia ex eo solo deffectu, mors succedere potest. ¶ Est alter pūtus solemnis. quare in signis imaturationis nō fuit satisfactus sputi cōditione, verū cruditatē adieeit. in vrina. priusq ad solonē veniamus, ppendamus de dicto Gal super hoc proposito, cū ait, rursus hoc loco, nō est pscriptū vnū cruditatis inditiū, sicut coctionis. Dictu, īmo dū taxat vnicū, quia ex vrina solū, nā sputi crudi inditia non ponunt in textu. nō excerni nāq recte, solū expulsiue vt dixim9, arguit defectū, oporteret enim dicere, & si screatio subtilis, aut nigra fuerit, aut aliquid tale, qd expresse Gal. in litera. cū dicat, in ipsis sane, maleficis escreationib9 nō adiecit insup in coctionē. Responsio est q hoc loco Hip. nō adiecit inditiū cruditatis vnū. i. sup vna & cadem re. de qua coctione, notauit, & illud erat screatio. Sed in signis cruditatis ad vrinā se trāstulit. Non ergo verbū vnum, referatur ad numerū, sed ad rem vnā. quia constat, super re diuersa id comen

dasse

dasse. aut q̄ etiā ex incongrua, & nō recta excreatione cū aliis signis malis, defectū coctionis sub intelligas, etiā in spuro. sed prior sollutio melior est. Sed q̄ ob causam, pospositā spuri conditiōe se transtulit ad vrinā. Dic breuiter, q̄ cum spurū non excernatur, non est vnde signa cruditatis in eo considerentur. Oportet ergo in alio superfluo id notare, puta vrina, q̄ cotidie expellitur. Si igitur cum vrine cruditate non expellitur sputum, signū est non expelli, non inquā defectu expulsiue, sed alterantis, quod multo peius est, nec ita potest iuuari per artem. Nā si virtus alterās defficit in venis, & locis calidioribus, quod cruditate vrine ostēditur, a fortiori defficiet extra venas. ob quod in morbis extra venas: si est bona vrina ipsa, non ita appreciatur, sicut mala timetur. Gal. 1. de crisi & hisac libro vrinarū. Potestq̄ etiā subtiliter dici, q̄ autor ad vrine cruditatē se transtulit, quia ipsa sedimētosa coctaq̄, & si screatio non recte excerneretur, non obligaret necessario ad p̄mutationē, per ea que supradicta sunt. Ergo tali vrine cruditate, simul cū screatione nō recte expulsa, permutatio promittit, alias non. iusta id Aui. in. 10. terci in tract. 4. cap. 7. in verbo. & non est illic spurū, tunc fortasse minuitur cum vrina. ¶ Properemus ergo ad vltimū lectionis, & est, qualiter omnimodo, salus a pulmonia promittitur per talē permutationē ad crura, vt supra declarauit. Sed si illa duo signa videntur vrine, & screationis, particula affecta necessario periclitabitur. Quod cōsideratione dignū est, q̄d inquā, talem habet causam. facta enim permutatiōe, cum tanta cruditate, expulsio duntaxat est, ex irritamento humoris, qui peruenit ad particulam cum tota sua nequitia, estq̄ non parua, quandoquidem in locis nobilibus natura non valuit ipsum humorē tolerare, ac cōcoquere. estq̄ ibi totus ille humor adunatus absolutusq̄, a comertio bonorū in membro vili, cuius salutē natura omnino non suspicit. ad quem sensum exponitur illud Aui. in prima. 4. raro fit euasio ab egritudine acuta interficiente. sine contractione alicuius membri & illud verbū cōtractio, in Arabico exēplari sonat azema vt etiam. 22. terci de prohibitione gressus, vtitur tali termino. quod in. 10. terci. cap. de pleuresi. cū de fistulis que in cruribus fiunt diserit, ait, & quandoq̄ antiquatur membrū. loco cuius verbi āriquatur, legitur in noua litera paraliticatur. Sumpto nomine paralisis generaliter ad claudicationē, aliū ve similem defectū. Sicut Hip. in presenti in calce textus. quod totum singulariter Aui. dicto loco. paraliticatur inquā, & proprie, quando non est vacuatio aliqua, cum vrina stercore aut cū spuro plurime maturitatis, nā si fuerit aliquid talium erit salubrius cum apostema post hec accidit in pedibus hec ille, suddit nunc duos effectus solēnes, in illis duob⁹ signis. Nam p̄ vacuatioē significatur paucitas materie facientis exituras, & addit, & possibilis est terificatio ei⁹ scilicet materie, que expellitur cum maturatione, dictu aliqua, in prefacta sede priori. Et nota quam pulchriora sunt hec dicta

nostra dictis Thadei in presenti. Quod si quereres demum gratia perfectionis, an talibus apostematibus sit consulendum; dic q̄ sic, aut solis locis, aut etiā vacuationibus, si valde timetur particulis. vt. j. quart. cap. 19. licitum fit floborh. in apostemati bus glandularū tpe collectionis. q̄re &c.

¶ Si abscessus delet: ac rursus repetit nequaq̄ secreta screatione ac febre detinente: difficilis mor b⁹ est. Periculū em̄ delirij mortisq3 imminet.

GAL. Deleri dicere quedam tumorem preter naturam nō id q̄d desistere indicat. Verbum enim desistere aliquid generalius, deleri vero cito desistere ac velut de repente significat. Id igitur accidit interdū propter humoris tenuitatem & partis laxitatem, & item circunuenientis aeris caliditatem, atq3 adhibiti medicamenti potestatem, ac virium egri firmitatē. Si enim omnia predicta concurrant moles preter naturam cito discutietur. Sed magna ex parte tales delentur transmeantibus cōmittentibus eos humoribus, aut in eandē sedem vnde cōmoti sunt quod inquam proprie nominat Hip. repetere, aut ad aliquam aliam sedem in ꝓfundo corporis positam. Tanquam igitur ex causis maxime cōtrariis moles deleatur preter naturam finem habet maxime contrarium, aut citissimam indicans nocue materie solutionē, aut deterrimam affectionē in partes precipias remeantibus. Hec igitur omnium abscessum cōmunia censentur. Diffinitio vero cōmunis quoq3 deleti tumoris est. Considerari vero oportet & alia indicia potissimū que propria affectarum partium. Hoc loco spiritualiū opificiorum propria diffinitio ab Hip. proxima scilicet cōmunibus perscripta est. Itaq3 dixit ita. Si abscessus deletur nequaquā secretā screatione ac febre detinente difficilis morbus est. Constat enim vt secesserint in profundum ad sedem perspicuam. Si enim discussi essent non insuper febricitarent, ac facile screarent. Itaq3 verisimile est in pulmonē omnem secessisse fluctionem, & ob eam rem delirare eos ratio est. Siquidem id vnum ex iis habetur, que per tales in pulmone affectiones eueniant. At vero vt spirantes difficulter morituri sint dicere supersedit, sciens nos eam rem esse ex predictis intellecturos.

GLOSA.

Nihil omittens Hip. de necessariis, trāsfert se in hoc textu penultimo huius negocii, ad quandam considerationem circa terminationem prefactorum apostematum. & est textus, quo promittitur deliriū, aut mors, ex delectione apostematis. pro cuius introductione notandū est, q̄ delectio, abscōsio, occultatio, retrocessio sinonime possunt intelligi, & approprian tur apostemati, qd̄ per modum subitum cessat a membro, quo prexistebat. vnde & si Gal. hāc delectionē resolutioni adaptet, si stricte de ea sentimus sat differunt, quia resolutio nunquam sic subita est, vt rigor huius termini occultatio, aut abscōsio predicat. sed de nominibus nō est multa vis. Noto secundo, q̄ vt ex textu potest colligi per illud verbū (deletur ac rursus repetit

petit.)trifariam id contingere poterit, primo q in pulmone existens ad quancunq sedem deriuetur,& sic absconsum parum post, ad idem membrum reuertat. Secũdo vt iam in crure existẽs inde occultetur, & ad idem crus repetat, tertio q in crure existens,de nouo ppter mutationem a pulmone,iterũ abscondatur a cruribus,& reuertatur ad pulmonem, differens a primo membro,q in hoc tertio a pulmone ad destinatã sedem permutatio fiebat. Potestq addere quart. vt a cruribus non ad pulmonẽ verum ad quamuis sedem deriuetur, & repperat crus. differens a secundo mẽbro, quia in hoc quarto non adstringor,vt in cruribus e pulmone prius affecto inueniatur apostema,sed per quemcunq alium modum possibilem. Quo viso iustum est perpendere. sub quo membro principaliter textus intelligatur,& dicimus q sub tertio. nã vis illius verbi(reppetit,) id sonat, puta ad eundem larem. Textuumq etiam preteritorũ sententia, ad illud obligat. Notandum tertio,q & si resolutio apostematũ paulatina sit,collatione tamen ad indurationem,corruptionẽ & suppurationem,dici potest subita,& inde nomen delectio,sibi attribui potest. & sic Gal. vnde verũ modum crisis imitatur,& fit cum potentia virtutis,saluteq totius, ac partis, qua, apostema prexistebat. ob qd libello de intemperantia inequali, exaltata est hec apostematum terminatio inter omnes. que medicamentorum equalium subtilium approximatione, membri raritate, humorum subtilitate, ac aeris calore,facilitatur. Et qualiter hoc vltimum,non pugnet ei, quod in tertio hui⁹ dicemus,de apostematibus hiemalibus, ibi videbitur, nec obstat, q vulgus talem resolutionem diffamet, credens humorem retrahi, ad internas sedes. Ignorat enim diff. inter resolutionẽ, & absconsionem, quam statim taxabimus,& rationem male crisis meretur. & sollicitat nos,ne idẽ morbus,aut peior reuertatur,& si ad tempus accidentia lenian- tur. quo tempore nec licet regimem dilatare, vt in simili proposito consultum est primo de diebus decretoriis.ob quod Aui.2.quart.cap.17.quecũq de istis exituris eueniunt,& occultantur absq maturatione earum, dispositio nõ caret duabus rebus, aut vt reddeat egritudo, aut vt reddeat maior quam fuit. Accedit autem peiorem redire morbum, aut q male se rexit, aut q interea aliquem gradum malicie acquisiuit morbus,in dicto cap.& augmentata est malicia,ex eo quod superuenit materie, ex constirctione. pro quo habet litera castigata ex violencia,& labore. quã scilicet diximus. ecce igitur qualiter desistere,sit aliquando per resolutionem,qnod summe appreciamus. aliquando per absconsionem, remeantibus humoribus ad eundem larem,quod satis timemus. quorum gracia, opere precium est videre, que possunt esse cause talis subite occultationis, & Aui. loco dicto, sentit duplicem. Prima loci ad quem transmittitur dispositio, nam si capacissimus est,quietatur humor, alias reddit. sicut in aqua fluenti fit resta-

gnatio. ex quo patet, q loci capacitas. est de rebus facientibus ad laudabilem permutationem, & securam. & si de peraccidēs disponat ad cauernam, & fistulam. vt inde reprobetur qd thadeus. 2. quart. altera causa potest esse medici ignorantia, non considerantis casus, vbi repercussiua sunt prohibita. Nam si cretico repercussiua apponat, sepe in faciem mandantis reuerberare facit humorem. vt inde, sepe consultum sit, non agere contra partem nature. Ita potest esse, obuiatio ad aerem frigidum, sicut in variolis apparentibus contingit. alia est, conactus in particula suscipiente. nam & si destinatum sit, imbecilliores partes suscipere. 1. pri. 2. de diff. febri. &. 2. de morbo & simpt. nō inconuenit, recalcitrare humorem ex tali conactu, potissime si non est deputata a natura, pro emunctorio, sed secundum quid dicitur debilis. he ergo sunt cause absconsionis apostematis. que tanto periculosior erit, quanto pars ad quam reuertitur nobilior sit. vt concla matum est, eo Hippo. textu. extrinsecam herisipilam intus conuerti malum. & alibi asquinante habito, tumorem in gutture fieri bonum, que lex cōmunis est omni apostemati ex Gal. dicto textu. ex quo patet ingressus ad Hip. sententiam quantum timendum sit, vt materia in crure existens, alio ve loco ignobili, ad pulmonē sic nobilem sedem reppetat. quod Aui. in cap. de pleuresi, bene depinxit, scilicet exiture iste quando occultantur, & profundantur, significant nocumentum, & multiplicātur proprie, quando reddit materia ad pulmonem. dixit genti. multiplicantur occultationes. Sed ego gloso multiplicatur nocumentum, eo q reddit ad idē membrum nobile & sat infirmum. de via autem, qua talis transitus fiat, non est mirandum, eadē est enim athebis ad athenas. Scis enim ex Gal. cōt. illius quibus inter phrenes & renes, quot inusitati transitus, & occulti sunt possibiles, in corpore viuo. Iusta quod Aui. in. 4. pri. cap. 3. in serie natura quoq; plerunq; taliter operatur. & euacuat non per partem, qua consueuit, ita q sepe hesitare facit medicum, in trāsitu talis materie. q tanta posset membri quod suscipit dignitas esse, vt subita mors contingat. 10. tert. ex Aui. ob quod in calce textus. fors huius absconsionis, est delirium, aut mors. Quod si humor qui exterius residet venenosus sit, quis dubitat vltra causas dictas occultationis, non paruam esse, illam inclinationem, quā venenum habet ad regalia membra. ob quod hispanus poeta. vas aureū amat venenum. nescio quid, adeo odit pauperes, & amat principes. A quibus damnis, & forte, in tuto est, inuictissimus rex noster, qui tantum timetur a suis, quantum ipsius miranda representat magestas, tantum diligitur, quantum ipsius incredibilis petit humanitas. nam non solum regem, sed dominum & piissimum patrem habemus in terris, quem sinat Deus optimus maximusq; nesthoreos vincere annos. ad propositū igitur reddeuntes, poterit libentius venenosum apostema, vt antrax, glandula ve. tem-

pore pestis abscondi. quo tempore, festinat mors, ipsis glandulis absconsis. vnde Aui. 2. quart. dicto cap. concludens illius permutationis discrimina, ait, & recepit. quod verbum, videbatur satis extra propositũ, nisi litera castigata subueniret, habet loco ipsius, & perit. scilicet propter redditum ad tales nobiles sedes. Viso ergo de aliquali declaratione ad sententiã textus, restat perpendere de illis duobus signis, quibus grauatur talis absconsio. & primum est febris permanentia, detinet enim febris, & si deleatur apostema. Sed videtur huic sententiæ pugnare illud Aui. in. 1. quar. in fine cap. 2. tracta. 2. in verbo qñ alleuiatẽ febris. vbi colligitẽ, in permutatione alleuiari febrẽ ergo qualiter detinet. dic ꝙ nõ inconuenit, in permutatiõe alleuiari, aut qa nõ adeo cõstricta materia, aut dolorẽ minus causans, aut cõmertio bonorũ humorũ, aut partis resolutione, aut ex aliis circunstantiis. qđ nõ pugnat verbo (detinere febrem,) quia potest esse continua, sed valde remissa. Sed attende, ꝙ cum crura sint satis distantia a corde, & nõ valde obnoxia, vt in ipsorũ apostematibus febris detineat, potissime iungendo hanc occasionẽ, ad sequens signũ, de quo statim: non esser longinquũ fundare, textũ intelligi, de absconsione apostematis in pulmone quod reppetit eundẽ locum. & id, timetur, ex permanentia febris. non intelligendo necessario, vt iam crura possiderit, sed ꝙ a pulmone cessauerit, sed eũ is textus ad permutationem factam ad crura continuetur, Gal. ꝙ ex permanentia febris arguat ad profundas sedes nobiles remeasse materiam, ergo sentit ex exterioribus partibus, & istũ sensum supra amplexi sumus. Dicamus ergo humorem putrefactũ potissime calidum, etiam in cruribus existentẽ febrem iure, posse cõmitari. vnde si apostematis occultatio, esset eorũ humorum vera resolutione, & si occulta, neq; febris consisteret, ergo si febris detinet, inditium est, versus sedes moueri, quibus propensiores erunt ad febris conseruationem. Nam verbum detinet. adstringit me, vt febris nusquam euanuit, alias posses dicere, & si prius non esset febris, modo significatur, intus remeasse humorẽ, nouo aduentu febris. Sed primo sensui magis hereo. sed cum alterũ inditium cõtemplamur, maior se offert hesitatio. quid enim pedi, & screationi, vt ex ipsa vituperemus illam absconsionẽ. dic, ꝙ ex febris permanentia, constat intus remeasse, sed cum plura membra sint in profundo. si iterum inspiratio difficilis fiat, & talis screare minime possit, iam certificamur ad eundem pulmonem reppetisse. quo, cum labore spirat, & screat. habet ergo iam debilitatus eundem metum, quem prius ex pulmonia conceperat. ob qđ nec mirum, ꝙ deliriũ habeat, ex affinitate ad cerebrũ, lege, quid acciderit zoar, cũ fugeret ab hali, ex apostemate mediastini. nec minus poterit succedere mors. suffocationis, prohibita inspiratione. Posset esse curiosum dubiũ, vbi cõplent illa apostemata, tempora sua, & si vtrobiq; continuantur, sed de hoc, alias. quare &c.

Qui

¶ Qui purulenti ex pulmonia sunt si maiores natu fuerint, potius intereunt, per alias vero suppurationes minores natu potius moriunt. GAL.

Maiores natu non simpliciter, sed cõparate aduersus minores natu intelligi debent. Nam qui per etatem nimiũ iam processerint ex nullo morbo magis quam natu minores conualescunt. Sed qui inter hos & consistentes suo vigore interiacent vtpote semicani crudiq; senes nomine conualescere videri licet interdum magis quam qui consistant per etatis vigorem, quemadmodum Hip. ipse docuit de inflammationibus que in auribus fatigent, & nũc de purulentis ex pulmonia. In his enim quia propter excreationem sanatio est viribus egens validioribus, ob id potius minores natu quam maiores seruãtur, in ceteris minores natu antea moriuntur, ex doloribus ac febribus id quod ipse dixit de auribus. Febres enim ac deliriaminus illis accidunt proinde aures antea suppurantur. Porro minores natu dicit antequam aures suppurentur, multi intereunt. Quoniam si effluxit pus in auribus conualiturum esse egrũ sperari potest. Itaq; per alias suppurationes sub ipso suppurationis tempore minores natu ex magnitudine febrium ac doctoris moriuntur. GLOSA.

Claudit sententiam Hip. de apostematibus pulmonis, quidam cõpara tione facta, respectu aliarum passionum, pene senes etates, vt ex hac purulẽcia, contingat maiores natu, potius interire, ex aliis vero, ceteros etate minores. Notãdum est pro introductione Gal. per maiores natu, soluni primos senes intelligere, qui tales comparatiue dicuntur maiores. Nam absolute maiores, quales vltimo senio confecti, a nulla passione tutiores euadunt ratio impromptu est, quia curans sicut sciuisti, est virtus. in quibus adeo deficit, vt potius incepta sit illis mors, quam virtutem mereantur constantem. ob quod in alio proposito, disputatũ est, omnem febrem dici calorem preter naturã, pter naturalitate opposita vite, quia ephimera in decrepito, est mortalis. Sed circa hoc contingit dubitare, nã si ex hoc morbo textus, potius maiores natu intereunt. & inde, adhuc maiores, potius interibunt. Ergo de talibus, textus potest intelligi. & sic Aui. cap. de plenresi air. raro de crepitis accidere, sed si fit interficit, ob debilitatem virtutis in spuendo, & mundificando. que est causa, sentlta a Gal. in cõt. dic, q aliud est referre corpora ad hanc, aut alteram passionem sub ratione periculi, aut mortis. Aliud autem, sub vtroq; euentu, scilicet vite, & mortis. nunc dico q respectu istius purulentie, de vtroq; sene potest textus intelligi, sed tales de crepiti, non veniũt comparandi, vt ab aliqua passione superstites magis, ipsis minoribus natu euadunt. secus de primis senibus. Notandum vlterius, aliquot egritudines habere totũ suum discrimen vsq; ad statũ, aliquot etiam quo ad declinationem, loquor de declinatione quo ad accidẽria, vt facilius intelligamus. & si de omni posset intelligi. nec cogor in presentiarũ dispu-

tare,quomodo in declinatione,sit periculū,quod attribuēdo nostri textus sententię dico, quod suppuratio potest accidere fere in omnibus mēbris,que bifariam,infesta est nature. aut impetu simpthomatū,puta doloris,& febris, que in vigore suppurationis sunt vehemētiora. iuxta sententiā Hip. in. 2. apho. aut ipsius puris retētione,& mala expurgatione,vnde mēbrum dilaniari,aut hominē difficulter spirare,inde cōtingat.cū igitur pulmo viuēdi non sit sensus,nec senes primi,ita habeant acutum sensum, respectu iuuenum,de quo ad vnguem. 3. huius pertractabitur. Itidem nec ipsis intensissime febres fiant,respectu iuuenum,siue id ratione auerois contingat, aut alio modo,inde est, quod primi senes a periplemonica collectiōe in tutō sunt, ex impetu simpthomatum, secus iuuenes. Sed cum iam ad puris expurgationem peruenitur, ibi totum discrimen est, nam deficiunt in expurgando pus,& sepe intereunt cum stertore suffocati. ob que ex hac passione,citius & potius moriuntur iuuenibus. secus ex apostematibus purulentis in artubus, vt. 3. huius videbitur lucide. Sed sub tali ratione, prestat istum textum ampliare, ad alias passiones precordialium. puta pleuresim, & si ad suppurationem non perueniat, vt timenda sit in maioribus natu, talis defectus expurgationis. Quod si ad maiorem lucem obiicias. textū istum non posse saluare, hanc periplemonicam collectionem in consistentibus securiorem esse, nam tales fiunt pthisici, sed talis nemini parcit. Immo ex apho. talis passio potissime accidit in flore etatis consistētibus, ita quod vulgus, male sciens ponere discrimen, inter pthisim, & ethicam asserit hominem, senem, haud posse pthisim incurrere. potest dici, citius mori maiores, & id sufficere ad veritatem textus, & pro ratione Gale. in comento. aut quod ex Hippo. nec Gal. non persuadetur, iuuenem ex tali purulento apostemate euadere, nam licet introducat ex aliqua passione, puta aurium suppuratione posse aliquem senem magis reddi in tuto, quam consistentem, non valet inde, vt ex purulenta collectione pulmonis, aliquis iuuenis incolumior euadat, immo omnis etas potest succumbere. Et tandem faceret nos, reppetere superius agitatam questionem, si ex pulmonia suppurata sit euadere, ipso pure in eo membro expurgato, aut in cauum pectoris diffuso. Cum quo nota, satis interesse, in comparando corpora, ad frequentiorem occursum alicuius passionis, aut ad celeriorem aut tardiorem terminationem, & ad maius aut minus periculum. nam ab omni curanda passione de per se, iuuenis potius euadit, qualiter autē pulmonia, que potius pituitosa est, maioribus morbus proportionalis, cum sit, ipsis magis infesta dicatur, aduersus Hippo, sententiam in morbis minus. Scis enim in morbis complexionalibus, & de per se, eam sententiam magis certam esse. quare &c.

De dolore

De dolore qui circa lumbos fatiget. Caput. xiii.

Dolores qui cū febrē affligāt circa lumbos & inferas sedes si precordia attingit inferas relinquentes sedes: exitiales admodum sunt. Itaq3 consideranda alia signa sunt. Nam si quod horum prauum extiterit: desperādus eger est. Si vero remeāte in p̄cordia morbo alia signa nō praua extiterint talē fore purulentū admodū expectabis. GAL.

SI precordia attigerint quidā de delirio intellexerūt velut si in hunc modum dixisset. Dolores qui cum febre affligant circa lumbos & inferas sedes, si ascendentes cōmittant delirium, difficiles sunt. Alii melius quā hi partē corporis dictam volunt, quod septū quoq3 transuersum nominatur. Suffragatur veritati orationis illud qd est in calce sermonis perscriptū, vbi dixit, hunc fore purulentū sperari admodum potest. Vult enim recurrente in thoracem morbo e duobus alterum, aut de repente aboleri egrum, aut si secum optime agatur prorsus fore purulentū. Porro hec interstinguuntur aliis inditiis. Si enim non praua sint purulentus euadet. Si prauum aliquod fuerit, prorsus moriturus est.

GLOSA.

Iusta contexturam mei codicis, iste textus est primus tertii libri, sed in veteri litera, talis cum quibusdam sequentibus, de secundi libri farragine sentitur esse, cui magis assentio. cum sit eiusdem rei, scilicet permutationis apostematum. vt cum in precedenti, pulmonem iterum grauari, reppetente morbo ab extrinsecis sedibus ad ipsum. hic, de permutatione ex internis sedibus, infernis tamen. & sub diafragmate, ad superiores, scilicet regionem precordialem, de quo dicit, q̄ dolores cum febre. si inferiores deserant sedes, puta ilia & femora. & precordialem attigerint regionem, exitiales sunt. ecce primam partē textus, que fundatur in ratione dicta in precedentibus, vt a locis vilioribus, ad regalem regionē dolores permutentur. Notandum primo ponderasse bene dolores cum febre, nam qui absq3 ea sunt, & per ipsius presentiam illico absoluuntur, a ventositate fiunt, nam circa hepar dolores, febris superueniens soluit eos ex sententia Hip. talis igitur dolor & si ab inferioribus desistens, supernas sedes grauet, non inde timendū. nam ille est modus spiritus flatuosi, vt huc & illuc agitetur. circa expositionem ergo istius prime partis, triplici difficultati satisfaciemus, & prima est, si hic dolor est cum apostemate, & crederē q̄ sic, nam est pendensa materia, quia in suppurationē poterit talis materia pertransire, ex fine textus. & est calida materia, vt ex presentia febris vtrobiq3, denotatur, estq3 eminens periculum protēdens, ex textu. quale consueuere apostemata eorum viscerum ex Gal. 10. de morbis curandis. & aliis locis. est altera difficultas, q̄ cum dolor materialis inferiorū locorum plurimas vias finitimas habeat, vnde humor vacuari possit, vnde sic petit superiora? Dixit enim supra. ac. 4. apho. in textu. 73. ilia suspensa. si dolor succedat ad inferius

permutari, per. vacuationem infernam terminatur, quo magis si inferius prexistebat. Respondeo, q inde arguitur morbi difficultas, & eminēs periculum. quia ille humor censetur furiosus, virtusq; sic infirma, vt sinat se vinci, quo ad nobilia membra. nec valeat ad finitimas vias deputatas expulsioni, ipsum excernere. Est vltimus punctus. q ponitur in textu, pro circunstantia grauante, q talis dolor infernas deseruit sedes. nonne dupla pleuresis, est infensior simplici, funiculus enim duplex difficile rumpitur. Ergo dolore vtramq; regionem occupante, metus erit ingentior: nisi esset q Hippo. valde artificiose sit locutus, nam superiora condolere inferioribus, communitatis gratia, sepe contingit, nec inde tantus arguitur timor. Sed si deserat inferna loca, de nouo occupans superiores, indiciū est priuatim affici supernas. Notandum deinde, q quipiam illud verbum textus precordia (contingunt,) exponūt, id est delirium causant. cui expositioni non consentit Gal. in cōmento. quia non desetens infernas sedes posset cōmunitate delirium causare. argumētum est mihi, matricis apostema, quod tale simpthoma potest causare. iuuor bono textu Aui. cap. de signis febrium apostematum in. 1. quart. & associantur accidentia extranea sicut apostema matricis. Soda. habet rasius loco illi⁹, turbatio sensus. vnde Aui. sumpsit autoritatem, & si propter distantiam matricis, videatur illud longinquum. etiā quia parum est neruosa; vide Alexan. cōt. 1. epidimiarū. & Gal. ergo Hippo. non sentit, nisi deseruisse inferiora loca, & precordialia occupare. sed non videatur Gal. adeo ita rationale istorū antiquorum fundamentū, nā si supra in absconsione apostematis, ex cruribus ad pulmonem, alterum duorum promittebatur, aut delirium, aut mors. qua ratione, id nō erit possibile in hac permutatione, ex infernis visceribus ad superna. nam illi merito accusandi essent, si verbum precordia contingunt, exponerent per verbum delirium, sed sic exponitur, si ascendentes cōmittant delirium, difficilis est morbus. aut desperandus est eger, nam delirio pretenditur, materiam permutatam ad cerebrū, & tūc mors succedet in secundo & tertio iusta sententiā Aui. in cap. de signis permutationis pleuresis in fine. quod fiet, si praua alia signa presentia sint. qd precipuum erit, apostema non apparere in partibus emunctorialibus capitis. tunc signū est, ventres cerebri illū humorē occupare. qd totū potest fundari in snia Aui. cap. allegato. Sed si credis, piaculū esse, dissentire a Gal. ipsum insequete. & tūc pcedemus ad expositionē secūde partis ipsius textus, q̄ habet in summa, permutata materia ad regionē precordialē, prioribus sedib⁹ desertis, duo discrimina offerunt, aut certissime mortis, aut suppurationis, in ea precordiali sede. hoc aūt diffiniendū est, ex tenore signorū. que aūt signa sint, que certam mortē promittāt. cū textus alia signa cōtemplāda precipiat a febre, oportet intelligere virtutis debilitatē, q inter mala signa obtinet apicem.

2. quart.

2. quar. anhelitus difficultaté, & deliriú, si vis priori nostre snie incumbere. His.n. apparétibus, desperádus est eger. quia natura diu iam pressa morbo dolorifico, & interno, de nouo affligit apostemate diafragmatis, aut pulmonis. q si ipso dolore facto, oino sputú non cohibeat, virtusq suo modo constet, talé purulentú censebimus futurú, quia defatigata natura ex priori morbo, minime se ad resolutioné parabit, nec sufficiet. Si vero ex illis annuentib9 signis, talis purulétus euadés. sic euadit talis, vt a morbo & morte vindicetur, nō claret multú, ex autore, nec Gal. quia forsam ea signa nō pmittunt nisi tardioré mortem, iusta suppurationis conditioné. cú ex prioribus signis nequá, in breui attingeret. aut q vita promittit cú tali dispositione purulenta, a qua si est euadere, si in pulmone existat, supra discussum est, a diafragmate sat possibile. quare &c.

De inflammatione que in vesica fatiget. Caput. xiiii.

S I vesica dura est ac dolore vexatur difficilis omnis & exitialis est. Exitiosissima vero est quecunqz cum febre continua affligit. Qui enim ex ipsa vesica fatigat dolor interimere hominem sufficit: & aluus in talibus nihil nisi durum ac pro necessitate excernit. GAL.

SEPENVMERO dictum iam est vt inflammationis vocabulum Hip. de inflámatione afferat sermoné indicans, quam Erasistratus & alii posteri nominant singulari appellatione inflammationem, quemadmodum sane nunc dicit. Vesica dura ac dolens. At vero quá obrem talem dixi haberi difficilem affectionem maxime quotiens febris infestet acuta pspicue ipse indicauit magnitudiné causando doloris, & ité deiectionis suppressioné. Supprimunt vero pptes angustiá subrecti intestini, atqz etiá vesice doloré. Porro desinunt egri tali fungi officio, quotiens statim si ceperút, dolor infestet. Idqz cómune vniuscuiusqz doloris est. As vero dolor affligit interdum, quia fungentia officio opificia inflámatione laborant, interdú quia proxima talibus opificiis mébra afficiuntur. Ita spirantes dolore infestantur ex inflammatione lienis, aut ventriculi aut iecoris, aut in iliis musculorum, & ob eam rem spirare difficulter coguntur genere spirationis difficultaris quo spiratio parua ac creba est. Sed huius spirationis difficultatis, atqz etiam aliorum omnium causa, libro de spirationis difficultate primo perpessa iam est. GLOSA.

Cum laudabiliter videat compleuisse tractatú apostematú precordiali sede ortorú, cum suis vicissitudinariis permutationib9, ad pnosticum ex apostemate in vesica inuento, se tráfert, qd mortem ptendit, potissime si iunctum. circunstantiis textus inueniatur. & poterit esse talis ratio nexus ad priorem textum, quod dolores circa lumbos & inferas sedes, & si precordia non attingant, in ea inferiori regione prexistentes, non sunt absqz periculo, immo in vesica sat exitialis. et licet ex superficie textus videatur sentiri

ſentiri, duplicis apătis mentionē fieri. ſ. duri & dolorifici. abſq; febre, alteriuſq; q̃d febris cõmittat. ex verbo exicioſſima eſt, quecũq; cũ febre cõtinua affligit. in veritate, vni⁹ duntaxat mẽtio fit, ſcilicet flegmonis, quod doloroſum eſt, ex viuido ſenſu mẽbri, dutũ etiã ex ſanguinis plenitudine. ſed quodã, febris inſequetur, cũ interceptis periodis, adinſtat apoſtemacũ renum. vt ex A ui. cap. ꝓprio. aliud vero, inſeparabilis febris, & inteſa, quo & apoſtematis magnitudo, & crucians dolor, ſignificat̃. vnde iuſta hoc ꝓpoſitum, egõ intelligo verbũ A ui. 19. ter. cap. 8. accidit, quãuis nõ plurimũ apoſtema calidũ in veſica ex ſanguine & colera aut ambobus. nomen enim flegmonis de vtroq; põt intelligi. 2. par. ad glauconẽ. nõ vt gẽtilis, q̃ illud membrũ, minus incurrat apoſtemata calida, quã frigida, ſed, q̃ nullo pacto frigida, & rariſſime calida, niſi cauſa primitiua magna adſit, que calidum vocet. primo de locis affectis. nã membrũ ſic ſolidũ, minimeq; corpulẽcũ, impoſſibile eſt imbibere humores craſſos, iuſta id accidũ erutantes. & calida apoſtemata, cũ difficultate, potiſſime, extra collũ quia pleura & ſi eiuſdẽ ſit ſpiſſitudinis, nõ parua occaſio eſt, vicinitas calidorũ membrorũ, & ſubtilitas ſanguinis, qui nutrit partes ſuperiores. ob quod non inuenies cap. apoſtematis frigidi apud A ui. ipſius veſice. q̃ ſi in cap. de ſignis calidi apoſtematis, meminit apoſtematis duri, tale, calidũ potuit eſſe ꝑ viam incohationis. Ergo veſica duta doloroſa & cũ cõtinua febre occupari, ab apoſtemate magno calido demõſtrat, q̃d ſumme periculoſum eſt. vt dicet. cuius tam crudelis periculi, principalis cauſa eſt, vrgentiſſimus dolor, qualis mẽbro ſic ſenſitiuo accidit. A deo enim ſubtile membrũ, diu occupatũ ab acri & mordẽti vrina, niſi vigentẽ ſenſum haberet, vt exonerareť, ſat piculo ſum eſſet. vide. 5. de vſu partiũ in verbo, ſi eñ oĩno eſſent expertia ſenſus. Poteſt. n. accerrimus dolor, ſi Gal. credimus libello de cura lapidis ac. 12. de morbis curãdis vitã in breui aufetre, vt in terribili dolore colico eſt cõſpicere. quis aũt ſit modus in doloribus, ſic exterminãdi vitã. 12. tert. cap. de ſincop. & 2. pti. habũde viſum fuit. cũ quo etiã, deiectio ipſa, nõ continuat̃, & poſſet colicus dolor, ei cõiungi. S ed ſi legitime dubitares, cũ actio leſa, ſit potiſſimũ inditiũ egritudinis. 1. de locis affectis. vnde priuationis vrine, nulla ſit mẽtio, de priuatione aut deiectionis multa vis. dic ſubtilitet, notũ eſſe ipſius mẽbri doloroſi ſic acriter, actionẽ leſam eſſe, cũ id ſit peculiare, dolori intenſo intercipere facultates ab actibus ſuis. vt fuſe Gal. in cõt. & ſupra in textu ſi frequens ſpiritus ſic. Itẽ q̃ vrine retentio, nec leſionẽ eſſe in veſica immediate protendit, cum leſione aliorum poſſet euenire. bene tamen apoſtematis veſice magnitudo, ex cohibitis fecibus indicat̃. quia cum veſica ſuperpoſita ſit inteſtino recto, i tumorẽ peruenięs, fecũ coarctat viã. nã ſicut ex apãte inteſtinorũ, aũt matricis, in vrina idẽ cõtingit ex ſencẽtia Hip. in. 5. aph. in anno flegmonẽ patiẽti. ita vice verſa, ex apoſtemate ve-

fice magno,impedit deiectio. Vltimo videbit,nõ poni in hoc textu valde rationabiliter, ꝑ circunstantia grauante, ipsam febrē continuā,immo pro adminiculo alleuiate. Iusta sniam Hip.in.6.aph.quibus ex strãguria yleos nascitur in.7.diebus pereūt nisi febre superueniēte multa vrina fluat. quia alludit alteri sentētie posite in.7.quibusc͡uq; inter renes & ventrem flegma cōcludit,& dolorē exactat,nō habens exitū in neutrū ventriū, his secundū venas in vesicam conuerso flegmate, solutio fit morbi. dic, multa fluente vrina. Sic ergo erit in presenti, per aduentum febris. dic primo ꝙ Gal. in cōt. illius textus,habet talem apho. ꝑ suspecto,& ꝙ nō sit Hip.nec credit ex apostemate vesice,iliacā posse oriri, bene aliquē modū colicum presso recto intestino,vt inuimus. itē quia impossibile est alicui illarū passionū, febrē cōferre,immo iuxta ipsius tenorē, argumētamur de apostematis magnitudine in vtraq; illa regione. nec ꝑ viam cause est in febre vtilitas,cū sic deuastet corporis substantiā,& vires. Modus tñ est saluādi,totū apho.cum illa stanguria possit esse a crassis humoribus, quibus permutatis sursum iliaca fit, quā vtramq; pasionē dolorosam, vix vltra.7.natura supportabit, nisi tunc febris adueniat, que subtiliet, calfaciat & eos dissoluat humores, sed in veritate verbū Hip.(superueniēs) discriminat eam sententiā ab ista, quia hic est cōtinua, a principio passionis indicās calidū apostema. q̄re &c.

¶ Si vrina mingitur purulenta:candidum ac lene obtinens sedimētum: solutio accidit egrotationis. GAL.

Quotiens vesice inflammatio concocta sit, decumbunt in sedem eius interiorem concocti humores,scilicet ac pariter cum vrina excernūtur inditium gerentes bone in sedimēto concoctionis. GLOSA.

Ostenso periculo in apostematib⁹ vesice,tēperat sniam suā,qualiter etiā in bonū accidat terminari,cū dicat.solutio accidit egrotatiōis.apostema eū morbus naturalis sit,absq; abscisione cause vere curari nō potest. que dupliciter cessare potest, aut occulta difflatione a natura, seu artis admeniculo, aut publica;estq; vtraq; operatio tali mēbro, cū congrue remedia possint ei adhiberi.intus et extra, ac calidū apostema talibus terminationibus est obnoxiū. Sed qualis sit ista publica terminatio nondum notum. ob qd iustum est querere quid ꝑ vrinā purulentā intelligit,habentē candidū ac lene sedimentū. nam si vere talis vrina habet bonā quantitatē puris,tale nō exit nisi apostemate rupto.ab vlcere aūt publico vesice nō releuatur quis Hip. in.6.aph. vesicā incisam &c. Itē illud sedimentū album lene & equalē qualiter per miscellā puris nō turbat, superius enim posuimus discrimē inter talia,tractatu. de vrinis. itē si illud apostema fuerit versus tunicā exteriorē,qualis modus trāsitus illi⁹ puris.itē si in collo vesice, ꝓcedet vrinā, & nō miscebitur ei. Iusta collis vlcera.6. de locis affectis. Primo potest dici, & si magis superficialiter, posse humorē comprehēsum in vesica quo apostema fit,

ma fit, bifariam concoqui a natura, aut suppuratione aut alteratione, citra ipsam, que paret expulsioni. nam. 4. pri. si humor vno fuerit residens loco, non mouetur donec exacte coctus sit, ergo ita natura ipsum coctum potest per partē finitimam vacuare ex ordine virtutum, credetur autē eam vacuationē esse ad bonum, cum sedimentū album lene visum fuerit, quod perfectam coctionem humoris protendit, & sic naturā supetasse. sic Gal. in cōt. cum cocta est vesice inflāmatio, cocti humores descēdunt cum vrina, & cū ipsa excernuntur. Altera autē terminatio, que suppurationi rupte succedit, ipso pure vacuato, datur intelligi per verbum. (Si vrina mingitur purulēta. Sed huic sensui nō incumbimus, propter cōtinuum sermonē Hip. in textu. vbi tantū de vnica vrina fit mētio. quapropter duo sentim⁹. ex Hip. primū est clarum. vt illud verbū candidum, lene sedimētum, sint conditiones termināntes conditionē puris, nam plures ruptiones erūt perniciose ex malignis vlcerib⁹, nisi pus ipsum exceterū, sit album lene, vt corrosio nō timeatur, aut dilaniatio ipsi vesice, si igitur tale est pus, soluit̄ salubriter ipsa egrotatio, aliter non. Sed adhuc nō sum plene satisfactus, hoc sensu. sed ꝙ istud, qđ suppuratur apostema, significabit̄ in bonum terminandum, cū in vrina videat̄ sedimentū album, & equale, quia ꝑ tale, perfectum dominiū nature significabit̄. Res. n. cruda, que nō concoquitur. 1. de crisi. aut crisim malā, aut lōgitudinem egritudinis significat. & reliqua que per te vide, tale igitur sedimentū precedit rupturā, qua facta, purulēta apparet vrina, hoc est bonā illius puris partē demonstrans. verba aūt Aui. in cap. de signis apostematis vesice, huic sensui cōgruentet adaptari possunt. Postquā enim precedentis textus nostri mentionē fecit, vbi rabie doloris ante suppurationē, euenit iam mori. addit & ꝓprie cōtingit scilicet mori, qñ fit adubel, hoc est supparat̄, tūc introducit literā nostri textus. Si vero in vrina, fuerit fex alba lenis. tūc erit maioris spei ad vitā. quia significat̄ simpthomata supputationis, nō superasse vim naturalē, vt a coctione desisteret. Addit vlterius signa maturitatis apostematis. s. mollicie m & sedatione accidentiū & digestionē in vrina & sedimē ei⁹, claudit demū sniam, & significat eruptionē apostematis, vrina habēs admixtū pus. & iste est verus sensus, istius litere. nec vlcus insanabile succedet, quia cōiter hec apostemata fiūt in collo vesice qđ corpulentū est, & ibi est carnis generatio, & cōsolidatio possibilis, Hip. n. de magno & i corpore vesice intellexit. possem in pñtiarū spaciati, ad causas difficilis cōsolidatiōis vlcerū istius mēbri, ex trāsitu superfluitatū acriū, ꝙ i loco inferiori, ꝙ exāgue sit, etiā posse satisfacere, si est in totū bitunicalis, ne ve ipsa vesica, qa Aui. videt̄ pugnate sibi. 1. pri. & 22. tet. nā veritas est, ꝙ a pte supiori est bitunicalis, vsq; ad mediū, gratia circūloquii anfractuū pororū, qb⁹ intromittit̄ vrina. nec demū abstringōr reddere cām vni⁹ mirādi effect⁹, q̄re, qui dolore cruciat̄ in lapide, aut

vlcere vesice, sic miserabiliter doleāt in capite collis, cum distet satis passio a loco. nulla est, nisi illius membri acutissimus sensus, quo muniuit natura ipsum, vt tāta delectatione, recōpensaret coitus turpitudinē, ne esset odio masculis, quo generatio interciperetur. qui ergo gustauit dulce, & sentiat amarū, iusta id ecclesiastici. vt quis p ea que peccat, torqueat. quare &c.

¶ Si vero neq; cōcedat vrina: neq; vesica molescat: ac febris cōtinua fit primis circuitionib⁹ morbi: aboleri eū qui dolore afficit expectandū est.

GAL. Neq; mollescere vesicā ac febrē cōtinuā esse pspicuū est. Vrinā vero nequaquā concedere obscurū inexplanatumq;, est, etenim nomē de affectibus & itē accedētibus ferre assolet queādmodū oēs alii posteriores cui cōcedere inflammationē, mollē, duritiē, tendorē, dolorē dixerunt, non tn̄ aliquis cōcedere vrinā dixit. Itaq; forsitā de predictis Hip. appellationē trāstulit ad vrinā, vt mutationē eius in melius ita intelligamus, qd quidē si concedat vacuationē ex suppressione proditā ab eo inaudiamus licebit, vt intelligamus p inflammationē vesice supprimi vrinā, id enim interdū accidere solet quotiēsp quā exitiosus morb⁹ est, ac rarēter ex eo cōualescit. Igit ad hūc modū legit in aliis qbusdā, & itē in cocidib⁹ artemidori & dioscoridis, i aliis vero dictio ita habet. Si vero nec vlla fuerit vrina, neq; dolor cōcedat, ac talis lectio nullā habet questionē, aut ambiguitatē. GLOSA.

Prosequitur deinde super eodē proposito, de inditiis, quib⁹ sinister exitus expectetur in tali passione, & Gal. in cōt. aliud nō pretendit. nisi excusare Hip. a quodā ab vsu verbi illius (cōcendere) quod cōtribuit vrine, cū tamen sit vocabulū accōmodandum passionibus, aut simpthomatis. significat em̄ leniri, aut mitius se habere, tn̄ per quandā analogiā sentit, & vrine posse cōtribui. Est ergo textus sentētia talis, si vrina nō concendat, hoc est nō se habeat in melius, p sedimēti presentiā laudabilis cōditionis, sic enim dicimus aliquē concēdere seu clarius cōdescendere, precib⁹ nostris, cū prius seuerus & intractabilis videret. sed ad rē procedēdo, merito dubitabis, nō posse excusari Hip. ab inutili repetitione, quādoquidē tota snia textus, posita sit in eo superiori, que incipit. (si vesica dura est ac dolore vexat.) dic q & si ibi absolute, eminens periculū ob talē affectum pmitteretur, quantū vero properet, nond ū expressum fuerat. quod in presentiarū complet, cum in primis, morbi circuitionib⁹, aboleri infirmū sentiat. sed tūc magis dubitabis, quia festinat mors, aut debilitate virtutis, aut maiori morbi intēsione, sed hic nō exprimit aliquod tale. Ergo, respōdeamus, nō pudere Hip. vtilia reppetere cōt. illius in.5.apho. lac dare, ac cū hoc addit, qd prius cōticuit. quo termino aboleatur infirmus, nam si prius aliquem exprimeret, nunc accelerari, iusta vim argumenti necessum erat. ac posset dicere, hic vnum exprimi, quod magis grauat, scilicet omnino vrinā cohiberi, saltim secūdum contexturā antiquorū, q̄ habes approbatā in calce cōti. Sic enim

Insensum

infensum erat hoc apostema, vt oīno ab opere vacare vesicā cogat. cum in priori textu. deiectionē diminui duntaxat asseuerauit. itē & perseuerātia morbi ostēditur, ipsiusq; magnitudo p verbū textus (nec vesica mollescit) cum febre cōtinua quia nec resolutionis, p febris perseuerantiā, nec suppurationis, quādoquidē non mollescit tumor, datur spes. Quid ergo restat, cohibita vrina, ac vrgēte dolore, nisi aboleri hominem? et nō tarde, scilicet prima circuitione, hoc est. 1. quart. die. iusta impetū seuissimorū morborū. Videndū. 3. libro in principio, q si forte fortuna differat, non trāsiet. 7. diē, que omnia certiora erunt, si intensa fuerit sitis, extremorum frigiditudo, vomitus colericus, anhelitus difficultes, alienatio, vrinaq; omni coctione priuata. potest tandē legere textū, vt verbum cōcendat vrina, significet id, quod antiqui inuebāt, vrinam nō fluere, & dolor ipse nō remittatur. p verbum non mollescit, tunc enim nullam habet obscuritatem. quare &c.

¶Hec formula potissimum attingit pueros a septimo ad quartumdecimum annum. GAL.

Propter inoportunū atq; exuperāntē cibū copia colligitē humoris crudi vocati in corporibus puerorū. Is igitur p renes expurgatus quotidie, atq; etiā per vrinarios meatus in vesicā collectus interdū calculos in ea gignit, sepe etiā inflammationē, quotiens vesica ab humoribus his subinde traiicientibus vehementer afficiatur. GLOSA.

Vltimo textu libri hui⁹ secūdi, qua etate hic morb⁹ vesice fatiget, & occurrat, declarat Hippo. & ait, q puericie etate, scilicet a. 7. anno ad. 10. vsq;. quot sint etates, & q̄ etas pueritiā antecedat, & si pueritia attingat. 14. annū, vltra ea que. 1. pri. expressa sunt, multa diximus supra, ob qd̄ supersedeo. Sed primū, qd̄ se offert dubitandū est, qualiter id qd̄ rarissimū est, scilicet vesicā affectionē apostemosam incurrere ex Aui. cap. ꝓprio. Soleat frequenter occupare pueros, dieq; sane intelligendū est, scilicet respectu aliarum etatū, & si collacione aliorū morborū, talis apostemosus raro accidat. Sed tūc ad solutionē fortius obiicitē, nam vcusq; de apostemate calido vesice sermo habitus est, sed ad illud, etas iuuētutis prōptior est, cū humores calidi ea ipsa etate magis habundēt. Gal. in presenti cōt. succinte se expedit. facitq; pueritie etatē omnibus morbis plenitudinis obnoxiam, ob ingluuiem & inordinatas escas quas assument. Ob quod. 1. de crisi. taliū vrina humore crudo visitur plena. qui crudi humores, cum in renibus nō permaneāt, propter expulsiue vigorem ad vesicam trāsmittuntur. Iusta quod pueri, ac extenuati homines frequētius incurrūt lapidē vesice, q̄ renuum, secus pingues. Aui. 17. tert. cap. 2. trcta. 2. sed inde, dubio nō est satisfactū, cū ex crudis humorib⁹ qui habūdant in pueris, nō est ad calida apostemata occasio, secus in iuuenibus. nisi esset, q pueri frequentius incurrunt lapidē vesice, ex cuius affectus presentia, debilitaē magis particula, dolorq; ipse

torquens concitat humorũ fluxum, ipsosq; reddit accutiores. q si vis addere mẽbri molliciẽ hac etate, non esse exiguã causam vt recipiantur humores intra substantiã membri, nõ prohibeo. qd singulariter dicit Aui. in cap. de apostemate vesice. & illud scilicet apostema multociẽs accidit in infantibus causa lapidis & doloris ipsius, que ambo cessant, hoc est debilitant vesicã. que est completa causa, & nõ ea Gal. nisi sane intelligatur. & sic sint Deo optimo maximoq; laudes perpetue de hoc secũdo libro prognosticorum, qui dignetur ad sequentia illustrare mentem nostram.

Finit Liber secundus Predictionum Hippo.

CLAVDII GALENI IN PREdictiones Hippocratis. Liber tertius, interprete Laurentio Laurentiano Florentino.

De febribus. Caput. i.

In febribus autẽ venit crisis innumeris dierũ eisdem. Ex quib⁹ supersunt hoies: & ex quibus intereunt.

COMMENTVM GALENI.

DVO habetis volumina (vobis enim id dico sodalibus, quicunq; coegistis me ita instituentẽ scribere enarrationes cõmentationũ Hip.) in quibus oia precepta de dieb⁹ decretoriis ac iudicationibus perpẽsa iam sunt. Porro scitis vt eas nõ tanq̃ edendas in vulgus, sed tanq̃ vobis tãtummodo legẽdas scripserim. Accidit aũt vt exciderint & in manibus multorũ sint, quemamodũ & alia multa a nobis perscripta, & ob eã rem nullũ in cõmentariis mihi libuit enarrare volumẽ Hip. Quecunq; eñ arti vtilia ab eo didicisse oportuit, ea sunt in multis a me voluminib⁹ pariter cũ ppriis enarrationibus cõprehensa. Sed qm quedã dictiones prauam nacte sunt enarrationẽ, ita vt nullus vobis placeat ex iis qui cõmẽtationes scripserũt, melius vero q̃ hi scrutari sniam Hip. visus ego sum vobis, idcirco me scripta relinquere voluistis vobis, quecũq; sermocinãdi corã audiuistis. At vero idipsum ego quoq; vobis pdixi, vt necesse sit enarratiõis fore inequales nõ oibus equaliter dictionibus enarratis. Sed integrius illis quarũ nusquã in cõmẽtariis meis habui mẽtionẽ, summatim vero iis de qbus i eis cumulatissime docui, ne sepenumero ea ipsa precepta scribere cogamur. Ergo quia omnẽ de diebus decretoriis sermonẽ pariter ac de iudicationibus in quibusdã persecutus sum libris, hoc loco summas rerũ duntaxat earũ que ibi prodita sunt, in animũ reuocabo petito inde initio. Iudicatio enim per morbos de foro trãslatitia appellatione dicta est significans precipitem in

morbo

morbo mutationem, que quadrifariam existit, aut enim statim vindicantur a morbis, aut magnam obtinent in melius mutationē, aut statim moriuntur, aut multo deteriores euadunt. Itaq; duas primas iudicationes simpliciter nominant iudicationes, proximas duas, magna ex parte cū adiectione malam iudicationem, aut prauam iudicationem, aut aliquid tale verbo iudicationis adiicientes, & item quandoq; sine adiectione simpliciter. Didicistis preterea, vt omnis iudicatio cum quadam euidēti fiat vacuatione, aut abscessu. Raro enim puerili tātummodo per somnum altiorē ac longiorem celeres in melius fecerunt mutationes, quas nonnulli volunt etiam nominari iudicationes, alii nequaquā comprobat. At vero dies nominant decretorios, in quibus tales firme pariter ac plurime fiunt mutationes per alios dies, neq; firmas cernimus, neq; multas fieri iudicationes. Ceterum cognouit nō primus solum sed etiam maxime diutius Hip. decretoriorum dierum naturam. Atq; etiam indicauit causam generationis eorū, quam nos quoq; libro de diebus decretoriis docuimus, validiorem indicātes haberi circuitionem decretorium dierum septenarium. Secundam vero potestate quaternarium, eo q; septenarius bipartito secetur. Porro denuntiari futuram iudicationem septenarii circuitione a quatetnario. Quartus enim dies septimi. Vndecimus vero quartidecimi index est, quos Hipp. considerandos dixit, & indices nominat. Duo preterea primi septenarii a se inuicem diducuntur. Sequens vero, copulatur. Itaq; diducuntur quotiens sequenti die desinente primo septenario, mox sequens ab altero inditetur. Copulatur vero quotiens vnus dies vtrisq; septenariis cōmunis est desinente in eo primo septenario, proximo vero ab eo ipso incipiente, & ob eam rem vigesimum diem tertii septenarii nouissimum esse perhibuit, q; si hic quoq; ex diductione numeratus esset primus & vigesimus non vigesimus validior haberetur. Sed cōstat vt non ita eueniat. Vigesimus enim validam efficit ac sepenumero iudicationem. Igitur cū tres septenarii viginti impleanr dies, tum autē quartus septenarius primo & vigesimo inchoetur, ex septenariis deinceps viginti implentibus dies merito Hippo. quadragesimum diem non quadragesimum secundum decretarium haberi dixit. Itidem & sexagesimum & octoagesimum non sexagesimum tertium neq; octoagesimumquartum. Hec igitur circuitionum per septenarios digestio est, numeratio vero per quaternarios huic subsequens est. Diducto enim quouis septenario in duos in eo quaternarios, quartus ab initio morbi dies finis erit primi quaternarii, initiū vero secundi. Tum aūt quaternarius deinceps ab octoagesimo inchoabiť die, quia secūdus septenarius ab eo ipso incipit. Ita fit vt vndecimus dies finis tertii quaternarii initium vero quarti habeatur. Porro quintus quaternarius a quartodecimo inchoabitur die, eo q; tertius septenarius copuletnr. Igitur die septimodecimo

modecimo finis est, qui rursus duobus quaternariis, quinto ac sexto cõis est in quos tertius septenarius diductus est. Nec secus vigesimus dies egrotationis finis trium septenariorum & quaternariorum sex habetur. Hi igitur per circuitionem decretorii sunt. Alii vero intercidunt per morbos acutos, qui quam ob rem intercidant, libro de diebus decretoriis perpensum iam est. Tales sunt tertius quintus ac nonus. Intercidit quãdoq; sextus, qui male indicat, propterea q̃ cum accidentibus difficilioribus interdum faciat excidere iudicationem ad Hypercrisin nominatã, quia iudicatio vltra debitum prorogetur tempus. Non enim integre discutit morbum, sed imperfecte, & si quãdo integre discutit, prorsus efficit recidiuam. Hec & alia multa sunt a nobis libro de diebus decretoriis ꝓdita, que omnia fere Hip. scripsit alia aliis voluminibus, sed a me sunt vno libro comprehensa, cui titulus de diebus decretoriis est, simul definitis iis que minus definita erant. Atq; etiam integre explanatis, iis que ab Hipp. videbantur negligentius prodita. Cui vero libeat exquisita ratione presentire futura, reuoluende sunt cõmentationes ille, e quibus altera de diebus decretoriis, altera de iudicationibus est. Nunc vero instituimus duntaxat enararre dictionẽ Hip. Ex quibus superstunt homines, & ex quibus intereunt. Verbũ ex quibus, ant iudicationibus, aut diebus dicit. Sed rectius est nõ diebus intelligere, sed iudicationibus. Si enim & quam maxime cõuenit vt verbum ex quibus, de diebus dicatur, tamẽ premaria ratione in iudicationibus, & ob illas etiam in diebus existit. Ceterum ex his superesse hominem, aut aboleri, indicat appellari ab eo iudicationem in quauis celeri conuersione, non solum ea que ad salutem existit.

GLOSA.

Cum huius textus materia sit de signis prognosticis secundũ quasdam proprietates creticas, de quo vsq; mentionem non fecit, rationabile videtur iusta id quod diximus in principio operis, de libri diuisione, q̃ incipiat in presenti tertius liber. Est ergo huius textus sententia, fere prohemialis ad plura que hoc libro tradentur, q̃ scilicet eadem dies. eademq; iudicatio fit morituris & salãudis. Cum in plurimis morborũ crisis accidat, vt omnibus noctum est, de febribus explicuit, quia frequentius desinunt per crisim. omnis modusq; crisis inuenitur in eis. q̃d Gal. quodammodo in 2. de crisi. Febris enim est molestus morbus nature, qui temporibus suis procedens, ac ex nature conuersiua actione solet terminari, aliquando subito, quãdoq; post primum insultum, in aliquibus feliciter, in aliis sinistre, siue vacuatione, aut abscessu sit talis finis. Notandũ deinde secundum sententiam Gal. in presenti cõt. q̃ istud verbum. (in eisdem numeris dierũ in quibus, (posse referri ad dies & ad iudicationes, sed verius accõmodãdum venit ipsis iudicationibus. quia dies non saluat, aut condemnat, nisi ꝑ qualitatem iudicationis, que in tali die accidit, & si negandum non sit, pluri-

mum a conditione diei, iudicationis qualitatem pendere. Duo ergo post tam amplū processum Gal. oportet in presenti declarare. alterū est de iudicatione, diebusq; decretoriis, alterū est de causa & veritate litere. de ptimo dicimus conformiter ad Gal. 3. de crisi non longe a principio, crisis nomen grece sonare iudiciū seu iudicationem. qđ nomen primo contribuit aliquis (huic negocio) cum videret infirmū aliquē in conflicto esse, ex quo protulit eum hominem in iudicio, sic Gal. in presenti cōt. a foro sumptum est, puta sententia que sepatat litigantes. quod insecutus est Aui. in principio fen. 2. quar. cū ait. crisis intentio est separatio in locutionibus. inde quoq; illud cōmune apud latinos scriptores. vt quatuor occurrāt in morbo. ꝓportione ad forum litigantiū. autor, reus, iudex, & testes. qui iudex ex vigore testium iusta allegata & probata pronuntiat sententiā, quam quisq; litigantium veret & timet. Separantur tamē ipsa pronuntiata. medicus vicē gerit iudicis, testes sunt omnia ea signa que in morbi processu notat in infirmis & videt. autor & reus, morbus & natura sunt. & sicut in ciuilibus, sententia aliquando est interlocutoria, aliquando finalis. ita crisis aliquando incohata, aliquādo finalis. que tanta dicta sint de hoc nomine crisis seu iudicatio. Re autem ipsa est vehemēs & subitus motus, quo quis ad salutem aut mortem vehitur. potissimum ea que crisis dicitur. & licet nomen crisis frequentius in bonam partē sumantur, vt. 2. apho. nisi morbus sit pestilencialis, hic vt ad mortē vitamq; ducit, diffinita est, quādoquidē eis que supersunt, & abolentur, eandem adaptauit in textu isto iudicationē. que iudicatio ex tribus integratur partibus. scilicet turbatione seu commoctione cum euacuatione. & demum alteratione. concoctionis pars est magis lenta vt forsam ipsa omissa. sit ptima pars cōmoctio seu turbatio, vbi sunt accidentia terroris. de quo intelligitur illud Gal. vt in statu virtus animalis laborat, in. 2. apho. 2. est euacuatio; & tertia est alteratio. de quibus, hec postrema est momētanea magis, ac de ipsa proprius crisis nomē verificatur. quas tres partes tetigit Gal. dicto libro. 3. de crisi versus finem. 8. cap. olim. nomen tamen alterationis fusius consideratum, ipsos tres motus ambit eodē libro. & coctio ipsa est extra ipsam crisim proprie sumptam eodem libro non lōge a principio. & si ad verā crisim ac felicem ipsa coctio presupponatur, vt ex serie Gal. appatet. scilicet, mea quidem non est nisi vt enarrem dispositionē meliorē alteratiōis aduenientē subito que nō fit, nisi preeunte coctione. vbi ergo non est cōmoctio ac turbatio non est vere nomen crisis, vt ex. 2. de crisi sumitur. in serie que sic habet. & cōuenit tibi vt scias ꝙ egritudinis terminatio furiosa cum qua est labor magnus. est illa quā proprie nominari crisim dixi. vnde licet crisis sit morbi consumptio, non omnis talis est crisis vti de ephimere & ethice termino, transsumptiue enim talium finis, iudicatio dicitur. Dixit enim primo de diebus decretoriis. ponamus

ergo vult perturbationem, que fit ante consumptionē egrotationis, perfectam iudicationem dici sermone absoluto. ecce qualiter cōmoctioni nomen crisis adscribitur, que tamen cōmoctio nec ethice aut ephimere cōuenire potest. vnde nec in morituris terminus qui est absq; turbatione, iudicatio dici potest. ex quo. 3. de crisi ait, q nonfit crisis & si ad malum fit, nisi cum natura nititur expellere morbum: sine quo conactu, consumptio & non crisis appellabitur. Habes ergo quid crisis sit, & quas habeat partes, & cui nomen crisis verius congruat. De diebus vero quibus talis iudicatio accidit, dicimus eos proprie esse decretorios dies, in quibus ꝓ maiori parte iudicatio euenit, ab ea enim decretorii dicuntur. & non solum frequentia verum certitudo predicte iudicationis, est, que talem cōstituit diem. Hec autem certitudo iudicationis penes hos dies sentitur bifariam a Gal. vnomodo vt non solum in presentia eius, verum antequam fit, cognitione firma & inuariabili certificetur, & id, est ex parte cognitionis medici stabile, & si aliunde varietur, alio modo, q iudicatio in se certa sit, scilicet tutans a recidiuatione quod pro altera de conditionibus laudabilis crisis ponitur primo de diebus decretoriis. quo secundo modo dicimus, crisim esse certam simul q frequentem, facere ad integritatē diei decretorii. Est igitur videndum ob ea que a nobis dicta sunt, an omnes dies sint tali nomine digni, q si nō cuncti, que sit causa tante varietatis. q autem indifferēter oēs sint, videtur expressa mens ipsius Gal. in. 1. de diebus decretoriis non longe a principio in verbo. dico ego q crisis fit in omnibus diebus egritudinis. Item quilibet de celebratissimis diebus potest esse nō decretorius eodem libro, ergo vice versa, quiuis aliorū dierū potest esse decretorius. oppositū, quia crisis non fit nisi in statu morbi aut prope ipsum. 3. de crisi. sed status & si amplissimus sit, non potest apprehendere omnes dies, igitur. respōdeo, q iudicatio generaliter sumpta, vt dicit egrotationis cōsumptionem omni die accidere potest. primo de diebus decretoris. & sic omnis dies decretorius dicet. sed crisis circunstantiis dictis stipata nō accidit in omnibus sed quibusdam. quod antiquorum testimonio introductum fuit, & per nos confirmatum a it Gal. vti dies. vii. de qua ipse eodem libro, ego enarrare non possum numerum infirmorum, qui iudicationem habuerūt. in. vii. die. & licet socii pironis absolute decretorios dies negare ꝓposuerint, propter priscorum discrepantiā erga eos, minus bene dixere. diuersitas enim opinantium circa aliquod quesitum, modo in aliqnibus conueniant, non reddit scibile impossibilis cognitionis, & si difficilis. 1. cōt. apho. Sic in hac materia, inuenire est patres nostros, cōuenire in pluribus, puta erga solennes dies, & si dissentiant in minus solemnibus, propter non esse preditos conditionibus iam narratis. de quo fuit ipsis placitum, horum dierum scilicet, quatuor species narrare. radicales, incidentes, indicātes, & improprios

seu rarissimi euentus. radicales,tales dicuntur a proprietate & natura talis effectus,q certa & frequens sit crisis in eis. & si quipiam ipsorum digniores sint, & indicantium officio aliquando fungantur. sicut indicantes, ab effectu indicationis crisis, in die sequenti radicali, tales dicuntur, quos etiam contingit,radicitus aliquando iudicare ipsum morbum. incidentes vero sunt immediati radicalibus, non situ sed virtute. atq; virtute radicalium,aut indicantium sepe iudicatio fit in eis. q si impares fuerint, habetur q sint fortiores. quorum dierum sic numeratorũ per turmas suas. autores nostri quatuor causas assignauere, preter occultas quas dum viuimus, ignoramus. Prima est corporum supra celestium influxus & virtus. Secunda est virtus que corpora nostra dispensat. Tertia dispositio morbi & ipsius materie, vltima casus seu fortuna aut aliquis error. sed ad radicales,indicantesq; vtraq; virtus concurrit scilicet corporum superiorũ & nostri corporis. ad incidentes principaliter motus materie morbi. ad vaguos autem a,liquis error aut casus. nec intelligas me sentisse,naturam egritudinis ad radicales non occurrere. Aliud enim est dicere dispositionem morbi exigi,& aliud impetum humoris concurrere. & sicut in effectibus naturalibus,puta in generatione hominis,cõcurrit sol tanquã agens vniuersale,& pater vt particulare.ac principium passiuum. quod si complecte patiatur disponaturq; ab vtroq; agente effectus euadit certus,si vero passiuum dominetur,succedit monstrum qnandoq;.sic in hoc proposito.agens cõmune est sol & eius vicarius luna,que ppinquior & velocioris motus magis immutat huius globi humiditates, quibus clare dominatur. vt est videre in fluxu & refluxu maris. in oleribus in conchiliis & aliis id genus. ad quam actionem nec exigitur contactus, nec cõmunicabilitas in materia. nec ad occultam influentiã,aeris immutatio. & si tãti sper faciat. Vidẽdum.2.pri. in verbo & aer clarus & discopertus est eam magis recipiens.sic & ad certitudinem bonitatemq; crisis. si tempora naturaliter se reddant, non parum facit. 3. par. apho. & sicut agens vniuersale sepe frustraẽ, ex in dispositione materie,ac defectu agentis particularis. sic & iudicatio & si benignum habeat a super celestibus fauorem, accidit ex errore infirmi, medici aut natu re defectu frustrari tali fine. Ex illis enim duobus,male egritudines fiunt pessime, & salubres periculose. Dixit ipse Gal. 1. de diebus decretoriis. dies vero incidentes & si fundamentum contrahant ex impetu humoris, quia crisis sepe accidit in hora maioris conflictus, natura semper calcaribus egente,inspirat tamen eis fauor a causa radicalium dierum, & indicantium,ex quo plures ipsorum,impares potissimum,feliciter iudicant morbum. quibus omnibus sic prelibatis, tempus iam est accedere ad causam sententie autoris. est igitur in exemplo, ac si eodem nuncio duo vocarentur magnate, ab ipso rege, & eadem die, ambobus igitur accitis a rege, &

coloquen

coloquētibus ipsi.vnus in maiorē dignitatē promoueretur,alter in carcerē reconderetur.Si ergo bellū illud,quod inter naturā,& morbū vertitur,vtri usq; casus est capax.Et iudicatio est quidem, vni9 aut alterius preconium victorie,dies autē decretorius,est hora preconii. vt visum est in Hamā, & mordacheo.In duobusq; Pharaōis ministris in somno Ioseph.Iure optimo dixit Hipp.vt in febribus,multisq; egrotationibus,eisdē diebus numero & specie & eadem iudicatione specie,abolentur quipiā,& alii saluantur.qd̄ totum anticipauit Hip.ipse,pro fundamēto dierum decretoriū,de quibus statim.Si ergo frequentaris ipsos infirmos,eadem.7.die & sudore, vnus rapitur,alter euadit incolūmis,Ex quib9 omnibus colligas, dies decretorios non esse radices salutis,aut mortis.sed virtus & morbus.Sunt tamen notē qdā.Iusta sui diuersitates,approbātes tale certamē magis ex parte nature, aut morbi,prout celestiū influxus,in tali circulo vni aut alteri magis inclinatur.Nunquā tamē erit sic benignus influxus nature,q; ex aliis causis nō possit frustari,nec ita iniquus,vt potentia virtutis nō posponātur omnia talia.quare.&c.

¶Simplicissime enim febres ac signis firmate securissimis: quarto die aut citius desinunt. Deterrime vero ac signis affligentes difficilimis: quarto die:aut citius interimunt.

Simplices dicuntur homines:& item malefici in quadam simulatione: queādmodum symmia callias.Porro dicuntur etiam ii qui sint bonis prediti moribus.Sed enim primi frequens vsus apud auctores. Secūdi vero rarior est.Itaq; dicunt interdum:& ita non solum simplicem:sed etiam simplicitatem de affectione benefica.Dinardius igitur in Daonem ita dixit. Gubernās rem suam Cephaliō adulescentior & natura probus erat ac simplex.Demosthenes aduersus. Eschinū cum iudicibus disputās ait. Nunc vero ob vestrā simplicitatē & indulgentiā penas dat: & hec quotiens libet. Plato libro de repu.3.Igitur rectus sermo-cōuenientia-honestas-cōcinitas: ac simplicitas comitatur:non inscitiā intelligēs vocatā simplicitatē: sed rectum ac bonis moribus paratū intellectū.Itidem in Euthydemo simplicē dixit eū qui simplices habeat mores & honestos:& vt dimitatus est hic est adulescens-ac simplex.Sed hec abunde sint exempli gratia prodita ad cognoscendā auctorū consuetudinem in verbo simplicitatis ac simplicis:secūdum duas significationes. Nunc Hippoc.in altera earū febres dixit simplicissimas-tanq̄ dixerit placidissimas ac mitissimas: haud quaq̄ maleficas:& quotiens securitatis inditia extiterunt:vltra primiū quaternariū nequaquam procedet:sed aut quarto die:aut citius desinet.Parimodo malefi cie quoq; febres & cum indiciis exitiosis:quarto die- aut citius interimūt. Itaq; constat:vt tertium diem adnumeret decretoriis. Dum ait:quarto die aut citius desinunt.Itidem libro de vulgariis morbis primo voluit: primū

inter dies decretorios scribens tertium. At vero securissima dicit inditia ea que particulatim ab eo magnopere commendantur, quorum nominatim paulopost habet gracia exempli mentionem. GLOSA.
Prosequitur author, intentum, puta eisdē diebus superesse saluādos, aboleri &c alios. scilicet in. 4. quar. die ab initio morbi aut pri⁹. ad quod presupponitur febrem talis conditionis esse, vt mitissime sit. aut deterrimā. propter qd notandū est ꝙ licet hec particula (simplicissima) febri iniuncta dicat alterius febris sibi coniuncte priuationē, aut esse vnius simplicis intentionis curatiue, in presentia rum nulla illarum acceptionū sumitur, nisi pro benigna & mitti cōditione febris. in essentia sua ac in vicinitate tam leniū simpthomatum vt nō terre fiat medicus, nec torqueatur infirmus. Sed oīa grata suauiaꝗ sint vtriꝗ. ꝙ aūt hoc verbum simplicissime accipi possit in bonā partem, autoritate plurium antiquorum confirmauit Gal. qualis est simplicitas dicta apud theologos columbina. sed in malam partem frequentius sumit, vti in eis qui simplices se simulant ad predandum. hi sunt, qui in forma ouiū accedunt, intus autē quid sunt? simplices autē corde vocat euangeliū beatos q̄ absꝗ noxa & macula es feruore sunt pleni. destruat Deus hipocritas. Oportet ergo ad bonitatē expositionis declarare quarti diei naturā & vnde iudicare habeat & si ante ipsum, alius dies creticus dicatur, & si frequens sit in iudicatione morborū. Antiqui enim non parū fuere soliciti, de celebritate dierū decretorium, assignando eorū differentiam & gradus. nam habet quid latentis ita ꝙ bone crisis cōditio & sinistra die insicitur, & illaudabilis crisis ex bona fortuna diei melius se habet. Sit ergo prima diuisio talium dierū, ꝙ quidam sunt pares, quidā impares. quos Gal. in terapenthi. ad glauco. antiqua. disti. 5. cap. 1. vocat perison, pares vero artios. que generalis est distributio, modo ambiat oēm diē creticū, siue radicalis aut alterius nominis sit. Quartus ergo dies de numero parium est. habetꝗ duplicem naturā scilicet indicationis ad. 7. & .6. iusta conditionem morbi & eorū que visunt in egris. primo dierū decretorium. habetꝗ propriam naturā, vt eo soluant etiā morbi, & inde dictus decretorius. eodē libro parū antea. sed cū ad conditionem talis diei cretici requirat vt supra dictum est iudicationis in eo frequētia, nec minus bonitas, & certitudo. quod vltimum videt disconuenire paribus. ex dicto Hip. que in diebus paribus iudicant discrita sunt & amica cōuersionis. primū etiā non cōgruit. 4. diei. 3. de crisi autoritate archigenis vt supra. cū ipse bis in vita sua, Gal. semel tātum in eo crisim viderit. Sed cū in presentiarū Hip. ipsum introduxit pro primo dierū talis iuditii & nihil ipsorū que ꝑtulit, inuanū ꝑtulerit vt sepe Gal. de eo. sermonesꝗ medice artis qui sunt cōclusiones, sat est si nō sint cōmunissimi, nō sint rarissimi euentus. cū etiā eo loco citato ad glauconem pro vtili frequentiꝗ, ad iudicationē celebretur, opus est vt hanc sopiamus

contro

econtrouerſiā,eo modo quo nobis ſit poſſibile. Dicimus ergo ꝙ dierū paríū,quartus eſt ſatis cōmendatus.exceditq; ſatis.xii.x vi.&.x viii. vt his nun quā criſis viſa ſit,aut dubia incertaq;.quarto vero die ſic, ſed rarius ꝙ in. 3. &.5. Nec obſtat,id qđ ex Gal. 3.de criſi citaṫ. adeo ꝙ videṫ archigenes bis tantū in toto vite ſue tpe obſeruaſſe,ego vero vſq; ad hāc horā ſemel ſolū: de qua autoritate ſupra cōtendimus cōtra aliquos. q gloſabāt morbos mo ctos ꝑ ipares,non fuiſſe iudicatos in.4.niſi bis apud archigenē,ſemel apud Gal.'ego aūt inuebā illū rarū euentū criſis in.4. cōtribuendū raro euētui fe briū ſinochotū,puta earū, ꝙ nullū incremētū habent fulcitus eo textu Gal. parū poſt.ſ.ſinochi quidē raro eueniūt.Et qualiter vulgus ſinochā vocet.fe brē ex ſuccis augtis in quāto, ꝓhibita cutis inſpiratiōe. ſed apud Gal. ſino chus.& qualiter cōtinuas & ſinochas appellet, que incrementū ꝓportionis habēt.& qualiter cōtinua ſequaṫ motū humoris, a quo fit inſeparabiliter. & ſi febris ex ſanguine putrido, cū ex ſnia Gal.ſequaṫ naturā humoris, ad quē conuertiṫ, ponaṫ diſtincta a cōtinua,quā vulgo ꝓportionalē dicimus. & ſi que ex ſanguine putrido fit,nō eſt talis, ſed vt talis. & ideo tale nomen mereaṫ. pelagus eſt,qui a me modo trāſfretari nō valet. ſolū volo reuerte re ad propoſitū noſtrū.& dicere,ꝙ quartus dies poteſt plures morbos iudi care,& ꝙ ita ſit,patet ex ſnia Gal. 3. de criſi. vbi ſupra pertractās hāc iſtius textus ſniam.& ꝙ ex autoritate.ꝑmo citata,oppoſitū nō intelligam⁹,nec tale iugū imponamus Gal. vt nuſquā,viſerit criſim niſi ſemel in. 4. Ibi enī nō fit mētio de.4.ſed ſolū archigenē,nec ipſum,vid iſſe in die tpis febris cri ſim ipſam.quia pugnat eſſe vehementē motū,& febrē eſſe ſub tpe.& ita fe briū paroxiſmantiū per pares,ſemel vidit in impari criſim, aut vice verſa, niſi ſit in virtute diei afflictiōis. vti de quatro,in virtute paroxiſmi quinte diei,ibi explicat.in verbo.(nā ſi quādoq; etiā quarto.) dies ergo q̄rtus iudi care poteſt morbos.aut citi⁹, cōſiderato motu morbi, vt velox ſit.aut.5.die ſi tardioris ſit motus. exiſtēte febre cōtinua, ſecus ſinocho que ad.4. puta ad diē creticum parē,cū antea, aut poſt,motu humoris impari,nō ſolicitaṫ natura.& quia ſinochi quidē raro eueniūt.inde forſam in.3. frequētius fit. nam cum morbus qui adeo citā criſim determinat, eſt peracutus. in oībus aūt peracutis morbis, neceſſariū eſt acceſſiones vel ſinochas eſſe, vel cōti nuas,que ꝑ tertiū exacerbanṫ hec Gal.3. de criſi loco allegato.ꝙ hoc loco di ximus,ſuperiorib⁹ addēda ſint vt ipſorū diffinitio. Qualiter aūt hec dies indicet. 7. ꝑ eſſentiā.& ſextā diē peraccidēs,& qualiter aliqui incidentiū.ſ. 6.&.9. ſint quoq; indicātes, videndū eſt.2.apho.in textu ſeptime.4.eſt indi catiua. Pro.2.ergo, vnde iudicare habet.4.dies. notandū eſt ſupra excitaſſe radicē ſuperiorē dierū decretoriū & precipue ꝓ morbis acutis vt.2.quar.& 3.dierū decretoriū eſt videre.ipſam lunā eſſe pagrantē ſigna ipſi⁹ zodiaci. & ſi de mēſe medicinali nulla via forſam ſatiſfacit. nā qui dies cōbuſtionis

auferũt, ne ſcio qualiter cõputant ſeptimanas ipſis infirmis. nã vere illi dies poſſunt eſſe vni infirmorũ tertiꝰ vel quartus. ſui ꝓceſſus & alii. 5. & 6. ꝙ ſi numerant̃ etiã non erit talis menſis adeo paucorũ dierũ. vnde nec Gal. in hoc ſatiſfacit, nec iuſte cõciliator in oibus eũ taxat diff. quã fecit de hoc. qḋ qualitercunq; cõtingat de tanta autorũ varietate, hoc ellicimus qḋ negare non poſſumus, niſi mens leua fuiſſet. ꝙ quipiam dies ſint magis decretorii aliis. cum aũt hoc eſſe, eſt impoſſibile a caſu eſſe, neceſſum eſt aliquã habere cauſam. ꝙ cũ videamus hũc infernũ globũ a ſuperioribus regi, vt plura ſunt inditia. conſentaneũ eſt, talis effectus cõis aliquã cauſam cõmunem. ponere. ſcilicet celeſtẽ. inter quas luna cũ affinior nobis, mobilior tãtumq; variãs iſtius mũdi humiditates (vt ſupra tetigimus) magis aſſeuerãda venit. Ipſa ergo lumine ſuo, ac vi occulta quã ex his ſignis ꝑ que trãſit, adipiſcitur, noſ alterat. que vt melius intelligant̃, diuiſere medici lunarẽ mẽſem in. 4. ſeptimanas. quarũ prima terminat̃ ad. 7. diẽ cuius medietas eſt. 4. dies. oportet deinde notare, ꝙ cũ quouis egrotantiũ incipiẽtiũ incipit ſuus mẽſis lunaris & medicinalis illius infirmi. & quia luna ipſa, morbo incipiente verbi cauſa petro & oibus incurrentibus morbũ in illa die, eſt per virtutem cõmuuẽ in aliquo ſigno nõ propitio, infirmo, immo nature infeſto, modo victa ſit eo die, & morbꝰ manifeſtatus. (& ſi per occultã virtutẽ aut ſpecialẽ aſpectũ ad natiuitatẽ ipſius infirmi poſſet eſſe cõtraria fortuna, aut vtraq; ſiniſtra.) inde ergo autores noſtri cõputauere vſq; ad diẽ, quo luna diametraliter ſit oppoſita principio morbi, quatuor aſpectꝰ ad morbi principiũ: aut ad ſeipſam, reſpectu ſigni quo inchoauit morbus. & ſicut in mũdo iſto aerem ipſum & tẽporis conditionẽ videmus manifeſte alterari, ipſa luna peragrante quadras & dimidiũ quadrarũ cum ſcilicet ad illud tẽpus peruenitur. ſic & morbꝰ ſuccipit variatiões notabiles in punctis quadrarũ ſui menſis. Talis ergo variatio inuẽta eſt ſecundũ. 4. modos manifeſtior, puta ſecũdum diſtantiã dorum ſignorũ & vocat̃ aſpectus ſextilis qui motus cõpletur. fere in quatuor diebꝰ & ſi in hoc in aliquibꝰ horis ſit variatio, prout luna mouet̃ velociter aut pigre, ac ſecũdum alias cõſiderationes videndas apud aſtrologos. dicitur autẽ ſextilis aſpectus quia eſt ſecũdum diſtãtiam ſexte partis zodiaci. quo circulo cum. xii. ſint ſigna ſexta pars eſt duo ſigna. Inde ergo eſt fundamentũ ad diem. 4. de quo textus. quo morbi iudicari poſſunt, iam natura ipſa quodammodo inualeſcẽte in morbũ ex illo benigno aſpectu. ꝙ luna aliquã oppoſitionẽ habet ad initiũ morbi. deinde ſuccedente luna ad quartã partem zodiaci, puta ad tertiũ ſignũ. eſt ibi maior oppoſitio, ad principiũ morbi ĩ aſpectu, & manifeſtis qualitatibꝰ ſignorũ. & datur fundamentũ ad diem. vii. inter omnes preſtãtiſſimũ. ſic dies. xi. in aſpectu triplo ſic. xiiii. in aſpectu oppoſitionis. in omnibus enim eſt nouus aſpectus & fauor nature collatione ad tẽpus quo proſtata fuit ſuccumbens

morbo & ab ipso superata, scilicet ad morbi initiũ. non est nobis istius mu rationis per quadras exiguũ argumentũ, mutatiões temporũ anni in quadris quatuor ipsius solis, vnde quatuor tẽpora anni sic varia succedũt. Sed vnde ii planete in quadris sunt cõsecuti hũc vigorẽ potius quã in aliis punctis, deus nouit qui ipsos creauit & omibus eis nomina vocat. inde quipiã credunt aspectum sextilem & aspectum trinũ esse amicitie & ideo in talibus diebus non fit laudabiliter crisis. nam Aui.2. quar. in propria materia solũ de oppositione & dimidio oppositiõis mentionẽ fecit, scilicet de aspectu quadruplo & oppositionis. sed cũ non solum luna in tali mense habeat illas duas quadras immo quatuor cõplectas, vnde vigor cõtra morbum in tertia & quarta quadra: Respõdendum est semper vsq3 ad punctum coniunctionis siue peruentus ad idẽ signum, quo erat, cũ morb9 inchoauit, est aliqua oppositio. & si clarior & occultior. quipiam voluere, octo variationes recipi in luna in accessu & recessu ipsius ad ipsum solem, permotum vtriusq3 in circulo zodiaci. quatuor inquã in ascensu versus oriens & toridem in descensu. & in his cõpletur totus mensis. ex quo quartus dies. vii. & xi. & xiiii. xvii. xx. xxiiii. & xxvii. redduntur cretici & beneuoli de se ipsi nature, & si quipiam clarius & absq3 incertitudine faueant nature, quidam occultius. que omnia vt humana ratio valet, intelligantur. nam ipse creator omnium istius negocii veritatem solus cognouit. Verumtamen notandum eum celestem fauorẽ in naturam ipsam, non semper esse in bonum, immo sepius causam esse maioris ruine. quia concitatur virtus illo exiguo adminiculo, & accinta ad bellum, impetu morbi superata, citius labitur. Ob quod nec mirũ q3 aliquot infirmi succumbat, quibus incohauit crisis in die decretorio. inditium nobis est. milites pauci. qui intra castellum se poterant per dies ab hostili impetu defendere. Falsi autem & decepti superbioresq3 redditi aliquo adueniente auxilio, cauas transiere vnde bello incohato in breui perierũt. facti sunt in adiutorium filiis lot sed cuncti periere. Habet ergo non esse alienum a ratione, primo quart. die aut tertio, in ipsius vigore & si aliquo irritamento materia anticipante, morbum posse ad vnum aut aliud latus iudicari. Sed extat consideratione dignum. qualiter morbum terminatũ in.4.quar. die aut prius' qd per peracutorũ terminus solet appellari cõpatiaris appellari simplicissimã & mitrissimam febrẽ, cum ratio nõ solum p peracutorũ sed acutorũ consistat in timore, & simpthomatũ turbulẽtia. Nota igit̃ q3 snia nostri textus plane ponit̃ a Gal.1. de diebus decretoriis. in snia que sic habet. quãdo videris infirmũ in die.1. cuius febris acuta sit, & non sit in eo ex signis timoris aliquid, & videris in vrina ipsius signa coctionis, non pertrãsibit egrotatio ipsius diem quartũ, donec dissoluat̃ morb9. ac oppositũ dicit, de signis pereuntiũ eodẽ termino. Nõ oportet ergo p simplices febres sic mites intelligere q3 acuro:

dici

dici non mereantur. que oīa vt intelligas, similiter de deterrimis, nota que sequuntur oīa ex Gal. 3. de crisi. Primū est q̄d nondū dixi & desiderabat si omnis talis egrotatio que ibi finiebat necessario erat cū crisi, nomen crisis specialius considerando. et nō pro quacunq; morbi terminatione. ex Gal. enim crisis siue ad bonū aut ad malū non erit, nisi tribus cōcurrentibus cōditionib⁹. prima est q̄ nō sit debilitas magna in virtute secūda, q̄ nō sit impetus morbi terribilis. & si ad bonū aliq̄d sit coctionis fundamentū. ratio isti⁹ est ex eodē Gal. quia si nō est resistētia virtutis ad morbū, nō pōt iniri certamen. iter vtrūq;. immo virtus incarcerata sub impetu morbi finitur absq; duelo. nobis inditium est quedam auicule quas in presentia aliarum quas timēt, nec fugere aut se defēdere videm⁹, immo se quasi mortuas fingere sed quale certamē est ex opposito inter accipitres, & ipsam ardeam vtroq; accinto ad bellū. inde tpe rabide pestis solent homines interire, absq; manifesta mutatione a tpe sanitatis. perterrita enim natura nō audet conferre manus cū morbo. & est modus alias p̄ conciliatorē declaratus, ad verbum Aui. vrina bona & pulsus &c. Pro alio vero puncto, qualiter cū ea simplicitate febris poterit esse acutus motus, presupponit illa Gal. doctrina eodē 3. lib. de crisi q̄ sat. distat loqui, de specie egritudinis, de magnitudine ipsi⁹, de modo ipsius, ac de ipsius motu, species est tertiana aut pleuretis. motus autē, si horas. s. particulares o ēs aut plures velociter pertrāseat, magnitudo autē ex quātitate simpthomatū, sed modus, ex accidētib⁹ superueniētibus his. scilicet sincopi, angustia, frigiditudine extremorū, intolerabili siti, his enim male morigeratū esse morbū, ostendit. & cōstat sat differre morbum esse magnū, & male morigeratū, quia aliquot febres debiles, & valde parue, valde maligne sunt. dixit ibi singulariter Gal. quales in exēplo sunt pestilentiales, que interius cōturbantes vix exterius percipiunt. Bene ergo febres magne quo ad caloris magnitudinē vt sanguinea, vt colerica, possunt esse velocis motus, & leues super naturā. vti de colera Aui. 1. quar. dixit. & tales sunt absq; terribilibus simpthomatibus. & huius textus snie cōformes. que in. 4. die aut antea terminabunt. q̄d ipsemet Gal. eodē tertio, depinxit. seriē nostri textus. adiiciēdo. incipit. sicut Hip. in p̄gnosticis hisce verbis ostēdit. Mitrissime. n. febres & quecūq; securis signis sunt. 4. die finiunt vel prius. & reliqua. Si aūt cū crisi, aut absq; ea, hoc ex magnitudine febris, motu ipsius. tenore virtutis. signis coctionis pēdet. vt ipse singulariter ibi. Nunc igit fiat talis collectio, si in. 1. quar. die aut prius cōringit euadere, aut aboleri, tum ex simplicissimis febribus, tū ex deterrimis, infebrib⁹. in eisdē dieb⁹ est iudicatio perituris & saluādis. q̄d p̄posuit in textu 1. isti⁹ tertii. sed sic est p̄ sniam huius textus, nō poterit eīn pōdus terribilis morbi diu tolerare natura, qui in succūbat, aut morbū nō destrui, si simplicis sim⁹ sit. q̄ aūt in. 4. aut prius. natura materie non est parua occasio. q̄re &c.

Itaq;

¶ Itaq; prius impetus hunc in modum finitur. GAL.

Sepenumero offendes ab auctoribus proditũ impetum hostiũ, aut latronum, ex quo nũc Hip. transtulit appellationẽ ad circuitionem decretorium dictum. Ceterũ que sunt deinceps scripta, per se patent potissimum; quibus in animo herent ea que pauloante docuimus. GLOSA.

Incipiens Hip. ab ista particula (itaq;) dat intelligere verba istius textus, colligere sniam prioris text⁹. quo, febres illas simplicissimas & deterrimas 1. quar. aut prius finiti, dixit. locutus est aũt per verbũ impetus. quia tam abbreuiatus & immediatus terminus non posset aduenire, nisi agens, siue natura nostri corporis sit in saluãdis, siue morb⁹, in pereturis, impetu quodam cõcitaret super passum. sed cũ litera hic noua q̃ insequimur, sic succincta sit. ex verbo Gal. in cõt. ceterũ que deinceps sunt scripta p se patent. dante oino nobis materiã asseuerãdi ipsam nouã literã esse truncatã & cai[illegible]gandam esse p eam antiquã. potissimũ si vim facimus in verbo Hip. itaq; primus impet⁹ in hũc modũ finit̃ ergo sentit scd̃m impetũ esse in secũdo quaternario. ob qd̃ antiquã literã adiecimus. q̃ sic habet, primus periodus hoc numero cõtinet̃. 2. in. 7, 3. in. 11, 4. in. 14, 5. in. 17, 6. in. 20. qui numerus per quaternariũ augmẽtando in acuta egritudine, vsq; in. 20. decurrit. hec antiqua lr̃a. Cui toti litere fauet Gal. in cõt. sequẽti cũ ait. cum. 3. in diẽ. 20. septenarios adiũgit &c. Iusta ergo antique litere explanationẽ, ac suplemẽtũ istius noue, sic truncate. aliquot puncta p ordinẽ que remus. primus, si sit possibilis impetus morbi vt finiat̃ ante. 4. diẽ. secũdus de collatione Hip. dierũ decretoriũ ad inuicẽ. vltim⁹ de virtute q̃ternarii, ad. 20. vsq;. De primo videret alicui, esse impossibile. 1. die aut. 2. desinere morbũ, q a nõ esse psupponit esse, sed vix illis primis dieb⁹ habet esse, q̃liter ergo tũc finiet̃ ĩre principiũ apud medicũ nõ sumit̃ p instãti iniciatiuo. sed ad min⁹ habẽs latitudinẽ. & cõiter triũ dietũ. 1. de crisi & aph. & vsq;. 4. inclusiue. 1. prorte thi sed ĩ pricipio nõ pot esse crisis, q a absoluta a coctiõe saltim felix. coctio aũt diuidit augmẽtũ a principio eisdẽ locis. ergo saltim ĩpetus ad bonũ nõ pot esse in illis primis dieb⁹. q poni possunt principiũ morbi & nõ plus. qd̃ in. 3. de crisi tãtisper est, platũ, cũ ait, mors potest succedere trib⁹ tpibus, crisis vero dictu ad bonũ nõ nisi in statu aut parũ anteã. Oppositũ, autoritate dioclis. vt refert Gal. 1. dierũ decretoriũ. soluit Gal. ibi hoc modo, q si per crisim intelligamus gñaliter morbi solutionẽ, quouis modo soluat̃, tũc cũ videam⁹ certissimas ephimeras eadẽ die sui orius solui, vnde diarie dicte. indeante tertiũ scilicet. 1. & 2. die. ac aliis multis qui extracti sunt a numero dierũ decretoriũ. si vero intelligas finiri cũ impetu & perturbatiõe antecedẽte crisim, tũc priores ad. 3. & 4. nõ sunt decretorii. q a si impetus est adhuc vehemẽtior interimet sine pugna. si null⁹ est impet⁹ etiã absoluit̃ absq; ea. Ergo debet esse suo mõ impetus aut ex natura aut ex morbo q̃ agitationẽ

fit illa

fit illa turbatio, que precedit iudicationem quod sane erit in primo quaternario, aut parum antea. Pro secundo notandum est, quod licet a prima die vsque ad vigesimam sint plures dies pares & impares radicales & incidentes, de quorũ ordine sat Gal. 1. dicto libro de diebus decretoriis. in presentiarum non fuit Hip. intentio. nisi virtutem quaternarii introducere, cuius duplicatione concipit vsque ad vigesimum diem dies creticos principales, totũ tamen in virtute quaternarii, & sic ipse quartus. & .vii. xi. & .xiiii. ac .xvii. & xx. inter quos & si quartus, primus sit ordine. non tamen vigore. nec id alteri diei a .vii. est contribuendum. primo dierum decretorium. nec arabum plures insequẽdi sunt, qui .xiiii. diem prestantiorẽ posuerunt. vii. ob maiorem & cõplectã oppõnem ad initiũ morbi, vltra .vii. diẽ, plura habet. septima dies, ex parte motus humoris & quod vtraque qualitate pugnent signa, quo morbus incohauit, & tũc preexistit, que plus ponderant imbeando crisim ipsius septimi diei. post quẽ septimũ est .14. post vigesimus. deinde quartus. deinde vndecimus. & tandẽ decimus septimus. Iusta dogma Gal. dicto libro Ergo hi sex dies. aut. 4. dies est ipsorũ singulus, aut in virtute quaternarii succedit in talibus notabilis variatio in morbis: ex nouo motu nature. Vnde septimana medicinalis ex duobus quaternariis cõpletur. Et sic tres septimane in vigesimũ diẽ finiunt. Notãdũ tñ est talẽ quaternariũ nõ sufferre cõplectã duplicationẽ, sicut nec ipse integer est: vt inferius videbitur. aliter prima septimana esset. 8. dies secũda dies. 16. & tercia in. 24. diẽ terminaret. quod nullus posuit. Et si de vigesima, aut. 21. esset discrepantia apud priscos: quis eorũ dierũ esset terminus. Estque etiã notandũ. virtutẽ quaternarii esse ad. 20. vsque, magne vis & potentie, quia licet ille nouus fauor ex tali aspectu dimidie quadre, etiã in diebus sequentibus post vigesimũ, detur nature, & inde intentet nouũ motũ contra materiã morbi, ob resistenciã & lentorẽ morbi, nõ sentitur ille nouus motus nisi occultissime. ita quod creditur ante .14. diem, esse hanc circuitionẽ vigorosiorẽ. in. 20. adhuc manifestã, postea vero exigui aut nulli valoris. Deinde. 7. vsque ad. 40. postea vero textus cõputus est per integrã hebdomadã, scilicet per vigesimũ diẽ, vt supra dictũ fuit. Ergo virtutem quarte diei explicuit Hip. in impetu primo morbi, seu salubris aut mortalis ad eundẽ, post vero ceterorũ quaternorum ad. 20. vsque, in quibus, morbi minoris impetus, finiri consueuere. quare. &c.

De circuitionibus morborum, & quo pacto non integris numeretur diebus. Caput. ii.

Fieri vero nõ potest: vt hec integris diebus eximie numerentur. Non enim annus ac menses integris numerari diebus solent.

CVM tres in diem vigesimum septenarios adduxisset, ob id ait, non possunt talia diebus integris numerari, neque enim

enim annũ, neq; menses integris numerari diebus, & vere talia dixit. Annus enim non trecentorum & .lxv. dierũ tantummodo est sed etiam quartę partis diei, & item ad hec partis cuiusdam prope quodammodo centesime. Vnusquisq; vero mensis minor est .xxx. diebus. Maior vero nouem & viginti nominatusq; est ab antiquis mensis, vt etiam nunc in multis ciuitatibus tempus inter duas lune ac solis coitiones intercidens, & cui libeat tẽpus exquisite ediscere simul cum idoneis demonstrationibus quantum sit integrum habent volumen ab Hipparco factum, quemadmodum de tempore anno commentarium nostrum. Ita etiam Hippocrates septenatiorum dicit, constatq; vt quaternarius non sit integrorum dierum, sed partem quandam deesse, tantam, vt tres septenatii .xx. circunscribnatur diebus. Sed quenam si causa horum, ipsi tentauimus docere libro de diebus decretoriis tertio, cum tamen nemo antea dicere agressus sit.

GLOSA.

Presupposito igitur ex precedentibus. quod quaternarius aut altera dies, non est causa iudicationis prout tempus est, sed luna innouãs suo motu tes vniuersi, cuius impressio in talibus diebus est euidentior. presuppositoq; etiam dies tales decretorios gracia numeri nihil agere, quia numerus species est quantitatis, cui nulla actio tribuitur. quicquid dicant Pithagorici & qui sequuntur ipsos. licet operetur numerus vt signum quodam certioris iudicii. Viso etiã qualiter luna non sit totalis causa horum effectuum, nam & nature opus, morbiq; impetus concurrit. sic quod sepe fortuna siderum, tali concursu inferiorum causarum variatur. vt Galenus ralibus impetuosis morbis omnes dies creticos esse affirmet, mitioribus vero, solum illi qui ex fortuna siderum per septimanas occurrunt. natura prius excitata ad bellum eo tali super celesti auxilio. Tres ergo septimane priores de quibus antea diximus, que viginti diebus clauduntur, licet ex tribus septemnis integrentur ac sex quaternis. Non tamen his septimanis aut ipsarum medietatibus eodem modo concurrentibus. quia primus quaternatius non separatur a secundo. bene tertius a secundo. quartus minime a tertio. nec quintus a quarto. nec sextus a quinto. Ex quo ea septimana diuisa est ab altera, quarum primus quaternatius diuisus est ab immediato. ex qno secunda diuisa est a prima, singula descripta per septem dies, quibus decimaquarta clauditur. Tertia autem est coniuncta secunde. cuius primus quaternarius non est ab immediato distinctus. Et quia non possunt fieri tales diuisiones coniunctionesq; in iis quaternatis, vt prefactis tribus septimanis viginti dies claudãtur precise. Ideo oportet esse quasdam fractiones in his numeris. ideo Hippocrates in textu nostro. Fieri enim non potest vt hec integris diebus eximie numerentur &c. Sic enim viginti dies potius ex quinque quaternaris quam sex constarent.

constaret. Quod probat, non inconuenire summi ad septimanas mensis medicinalis dies non integros, sed cum fractione, quia nec totus annus aut mensis constituitur ex integris diebus. Scis enim singulis quatuor annis esse bissextum, ex die addito ex fractionibus sex horarum singulis annis elapsis superfluentium. qui dies crescit nobis in mense februarii, quia desi ciebat magis in numero dierum. quo die quod officium celebret ecclesia & de quo clerici faciant, notum est eruditissimis clericis. sic nec mensis habet triginta dies integros, saltim qui menses per lunas distinguunt. sed minus fere dimidiũ diem. Que vt lucidiora sint, oportet notare aliqua, que Gal. 3. de diebus creticis. considerat, quorum primum est. φ sol est sicut rex in regno, a quo radicaliter omnes virtutes profluunt. luna vero sicut consul, cuius manu virtus ipsius solis his inferioribus cõmunicatur. secundum est. φ sicut sol ꝑ quadras. iiii. anni, que sunt ipsius anni septimane regit corpora nr̃a. & dissoluit morbos estiuos in hieme. & ecõtra, & quãdoq; in quadra immediata. collatione ad septimã diem. &. xiiii. sic luna morbos acutos per suas quadras dissoluit que quadre sunt septimane ipsius mensis. Tertium dictum, mutationes que in morbis apparent merito lune, principaliter manifestãtur in quadris ipsius lune quod etiam vulgus expectat, in conditione temporis varianda, aut firmanda in quadris ipsius. Quartum dictum luna habet duplicem virtutẽ immutandi hec inferiora, altera est mediãte lumine ex ipso sole cõmunicato, & secundũ istam virtutẽ constituitur mensis manifeste apparitionis. puta constitutus ex omnibus diebus quibus luna visitur & illuminatur. Altera virtus est propria. simul acquisita ex variis signis que peragrat. secundum quod constituitur mensis peragrationis ex tot diebus constitutus quibus a puncto ad punctum circuit omnia. xii. signa ipsius zodiaci. Aliud dictum, luna eo tempore quo non illuminatur a sole caret illo influxu, & vocatur tempus combustionis, aut coniunctionis apud vulgum. Aliud dictum. mensis medicinalis non potest esse, nisi alter horũ duorũ, aut mixtus ex ambobus, puta amborum medietas, patet quia non est in luna nisi illa duplex virtus qua ista inferiora mutentur. Aliud dictum, mensis hic mixtus ex vtroq;, est medicis accommodus magis. pro saluandis effectibus & experientiis dierum decretorium. patet quia, sic talis mensis ambit eam duplicem virtutem, secundum quam ipsa luna hanc massam corpoream, mutat & alterat. item quia vigesima dies, quam fere tota schola preconizat ꝑ principali cretica respectu. xxi. nullo pacto potest talis esse nec computatis tribus septimanis vnius aut alterius mensis, nisi istius mixti mensis, igitur. Ad quod enucleandum, oportet presupponere. φ mensis apparitionis continet vigintiseptem dies, & tertiam partem diei. cuius septimana est sex dies, & viginti hore, et tres septimane huius computi sunt viginti dies & dimidium

diei, sed talis non inclinatur potius vigesimo diei, quam. xxi. igitur. item mensis coiunctionis a puncto ad punctũ continet. xxix. cũ dimidio. a quibus sidemas tres dies integros, quibus luna nõ illuminat manet. xxvi. cũ dimidio. cuius septimana est. vi. dies & xv. hore. & tres septimane huius cõputi colligunt. xx. dies citra tres horas. vnde alias nec esse complectam periodum. xx. dierũ. Igitur opprtet mixtũ ex ambobus sumere mensem, qui ex dimidio totius cõtinet. xxvii. dies minus duab9 horis, septimana est. vi. dies & xvii. hore cũ dimidia, & tres septimane sunt. xx. dies cũ excessu. iiii. horarũ cum dimidia, qui excessus nõ facit ipsum diẽ ad alium sequentem transire, aut magis ei accõmodari. Primo est notandũ q vt ex magna priscorũ experientia cõpertum est. dies. xx. esse multo magis cretica quã. xxi. sed si septimane essent integre terminarẽtur ad. xxi. & non. xx. igitur. sed tu merito dicis. sufficere ad eam veritatẽ experimentalem de periodo. xx. dierum. frangere vltimam septimanã de tribus, & nihil cũ primis. potissimum cũ videamus in. vii. die. & xiiii. crisim absq discrepãtia alicuius, que tamẽ septimane sunt integre. pro quo nota, q & si illud apparens sit, nihil valet in re. quia nec annus, nec mensis medicinalis, nec septimana, nec dies adhuc integri sunt, sed cum fractione. sic Gal. citat Hippo. ad huius testimonium in hoc loco. iii. dierum decretoriũ. in verbo, nouit hoc quoq; sic Hippo. in opere prognostico. Ergo si vltima est etiam septimana, vt priores. in qua merito mutationis lune in quadra tertia est iudicatio illa die, & est habens minus, sic & priores hebdomade. ergo nulla est. vii. dierum integrorum, nec dimidium hebdomade est. iiii. dies, sed tantum minus habens a quarto die proportione, quantum. xxiiii. dies vincit. xx. diem, nam totus ille excessus est demendus a sex quaternionibus, qui claudunt diem xx. hoc est tres septimanas. & cõstat q tres dies &. viii. hore est dimidium septimane. vnde ipsa integra est. vi. dies &. xvi. hore. qd plus. vii. diei quã vi. attinet sic due clauduntur in die. xiii. &. viii. horis & tres. in die. xx. precise, si ipsa proponenda est nec plus aut minus habens. nec modo cogor dicere q mensis erit ad. xxvi. cum dimidio & sexta parte, & tunc nõ cogas me dicere cuius cõputationis est ille mẽsis medicinalis, nã nõ est necessum tam stricte de illa diuisione sentire, vt nõ possit iudicatio etiã aliquot horis attinẽtibus vltra. xx. diem fieri, dummodo magis videantur attinere ipsi quam sequenti. Nullus namq; voluit crisim ipsam maxime ambientem omnem sui partem sub puncto terminari. Ergo & si ille tres septimane, te equales sint. libuit primam & secundam narrare. separatas quia de crisi. vii. &. xiiii. non fuit diceptatio, compulsi fuere. tertiam coniungere, visa. xx. quod cretica certius esset. Que etiam proportio in quaternionibus quoq; seruatur, quia secundus est coniunctus primo vt credas primam septimanam nõ posse transire septimã diem, ita vt nullam medietatẽ esse, iiii. dies

credas.

credas. estq; tertius qui est principiũ secunde, separatus a secundo, vt sciamus ipsam separari a prima. iungitur iterũ quartus tertio, vt p fractionẽ cõstituas ex duobus quaterniis septimanã. quintus aũt est cõtinuatus cũ. 4. quia tertia septimana est coniuncta secunde. estq; sextus, quaternio adherens quinto, quia ambo sunt partes vnius hebdomade. Nihil ergo integrũ in his cõputationibus vt dicit textus. & licet hi sermones Gal. a consil. diff. 104. satis cauillentur, nec ipsius omnino sani sunt. crederem vt Gal. eodem libro sentit, hoc secretum esse vltra nostram scientiam, & solo deo glorioso apertum, aut cui ipse velit reuelare. Verum extat, q sermones Gal. videntur magis dubii. primo quia dat semper tres dies fere ipsi lune combuste, & sepe ad motum varium lune sufficit dies cum dimidio. ob quam motus celeritatem, contingit quadrã peragrare citra tempus dactum cõmuniter, per dimidiũ diem, vnde crisis erit in. xiii. & ex vario motu, quia pigriori, in. xxi. item illam licentiam constituendi mensem ex vtroq;, a nullo accepit. quia re non est nisi vnum tempus, quod deus creauit. ex motu lune aut solis nobis descriptũ in annos & menses. ergo do Gal. q illud tempus mensis, triplicis nominis capax sit. scilicet cõiunctionis a pũcto recessus & accessus ad solem. ipsius lune, tantum plus habẽs mense peragrationis, quantum sol motus fuit vlterius per signum fere totum, in ea peragratione lune per signa zodiaci. vnde ecce duplex nomen illi successui. & tertium scilicet manifeste impressionis, a tẽpore quo luna falcata apparet nobis, ex recessu a sole suscipiens illud lumen, qđ nobis prestat. Sed qualiter potuit re, esse aliquem mensem conflatum ex duobus mensibus, cũ tamen re non sit nisi vnicus mensis. & si triplex nomen habere possit iusta dicta. vnde forsam Gal. in eo passu, credo habuit sanũ intellectum, q virtute esset compositus, & non re, cum lune vtrunq; effectum proprium ex signorum natura, & cõmunem ex lumine solis his cõmunicari inferioribus, nullus neget. ex quo nec tales menses. vt sibi visum fuit, erat decens esse, sub illis diebus, quos singula illarum virtutũ vendicat, sed sub certo numero singulis negato, sed amborum participe, qui certus numerus cum ipsorum dierum decretorium quos experientia approbauit computo, magis certus euadat, inuit talem medecinalem mensem esse tot dierum quod sic, tolerabile est. si daret modum, secundum quẽ non falsificetur ille discursus per dies combustionis, quos nõ ponit partes vnius aut alicuius computi, qui tamen re, sunt dies Petro & Paulo egrotantibus. vni primus, & alteri quartus, nisi diceres, q cum luna eo tempore omni virtute sit priuata, quia lumine. & propria, quia iam fuit in eodem signo in ea circulatione iterum, non dabit eos dies illius vigoris, vt verbi causa Petro incipienti egrotare cum luna incipit comburi, vt cõmoctio que ipsi accidat in. 7. sit vt. 7. diei nec tanti vigoris. Sed qualis est quarte diei. quia si perueniens ad septimam diem,

re.ad.7.dies perueniat,secundū lune effectum, non peruenit nisi ad quartum diem. & si melius habes dicas. ergo tenendum est omnem aspectum quadre magni esse vigoris,& sic queuis bona fortuna, cū qua incepit morbus,aut mala. sine sit ex natiuitate infirmi,aut alia occasione. semper cum peruentum fuerit ad eos aspectus quadrarum,prosperari aut sinistre succedere,ob quod si infirmus in die.7.verbi causa male aut peius se habet,signum est magis cōfoueri morbum in illo aspectu,quam virtutem.que sic dicta bene tolerant, & desiderant hominis prudentis & eruditi limam, & censuram. non tamen maleuoli, quales sunt filii huius seculi. potissimum cum astrologus non sim. quare &c.

¶Postea vero eodē modo z eaipsa adiectione prima circuitio quatuoz ztriginta dierum;altera quadraginta dierū:tertia sexaginta dierū est.

GAL. Non id nunc dicit Hip.quia post diem. xx. ad. iiii. &.xxx. vsq̧ nōnullis intercidat decretorius. Sibi enim ita pugnaret, medios quosdam dies decretorios libro de morbis vulgariis cōmemorans, & que apparent in egris per morbos talem coarguunt sermonem. Sed quia trium septenariorum ad. xx. vsq̧ diem inter se deinceps numeratorum non eadem fuit compositio. Secundus enim a primo seiunctus est,proindeq̧ .xiiii.die finitur,tertius vero huic copulatus est, & ob eam rem vigesimum habet limitem,id circo sequentem septenariū pariter procedere volens vt ex duobus seiunctis, tertio vero copulato viginti impleant dies.xl.nouissimum statuit terminum sequentium trium septenariorum, in ipsis vero duobus circunscripsit.xxxiiii. & ob eam rem fecit huius autē. xl. mentionem. Pari ratione mox ab his tres septenarii in.lx.deducuntur, &. lxxx. decretorium perhibuit non. lxxxiiii. libro qui est de morbis vulgariis. Ita tres septenarii viginti dierū numerū absoluunt,id euenit ꝑpter ea quā duo primi seorsum numerantur,ita vt.xiiii.desinant die, tertius vero iunctim cum secundo,ita vt hic quoq̧ vigesimo die contineatur.

GLOSA.

Viso de sentētia authoris ad diē.xx. vsq̧, qualiter colligere habeamus periodos post vigesimū,docet.sed non in magnam distantiā differendum, solum ergo ad sexagesimum vsq̧:circa quā sententiam saltim tria puncta est iustum declarare.primū est,quare in textu non fit mentio de multis decretoriis diebus, qui cadunt inter hos vigesimos dies sic equa duplacione genitos, secundum, quare solum diem trigesimum quartum expressit de inter mediis, & non alium. Vltimum;quare non processit hec vigenorum duplicatio, vltra diem sexagesimum.pro primi expeditione oportet aduertere, ꝙ post vigesimum diem sunt duodecim dies, in quibus testimonio ipsius Gal. 1. dierum decretorium non inuenitur perturbatio nec manifestus motus nature,& sunt sequentes.scilicet vigesimus secundus,&.23.&.25.&.26.&.29.&.30.&.32.&.33.&.35.&.36.&.38.&.39. Cuius ratio potest esse quia

post diem vigesimũ cessat cõmuniter impetus morbi, & natura redditur pigra, ex quo nõ adsingitur ad crisim absq; superno fauore. & quia in talibus non inueniũtur illi aspectus priores tantę fortune, inde rato in eis visa fuit perturbatio cretica. reliqui autem inter medii nec equales sunt, in iudicando cretice ipsos morbos. nam dies. 34. & 40. potẽtissimi. alii pigriores vt. 23. Pro secũdo notandum est, vigorẽ diei quarti ad vigesimũ vsq; esse manifestum, debilitariq; vltra vigesimum, ne subito aboleatur ipsius virtus. sic q; non habeant equam vim indicandi in sequentibus septimanis, vt in prima. ex Gal. 4. aph. in textu. quibus in. 7. terminat &c. Ex quo post. 20. virtus manet i septenis. 1. & 2. dierũ decretoriũ. ex quo dies. 24. & dies. 31. qui aduocant quaternionum vim. nullius sunt momenti respectu prioris temporis. intantum q; & septena dies pigri iudicii est post vigesimum, sed totus vigor & ratio extat in integra septimana, que ex tribus constat. quia cũ transeunt. 20. dies, quibus, non fuere iudicari, sic presumitur de lentore humoris, & nature pigritia. vt simplex septimana, raro sufficiat ad certamen. ex quo, 27. raro est visa iudicate morbos. Ob quod non fecit de talibus in textu mentionem. & cum ratio computandi post. 20. diem, est per integras septimanas, ne aliquis crederet, aliter cõputari septimanam integrã post 20. quã antea, introduxit diẽ. 34. vbi due simplices septimane diuise finiuntur, & iterum claudit cum. 40. iungendo tertiam septimanam secunde, vt de. 20. die supra expressum fuit. in quo satis deficit antiqua translatio de tali die. 34. omnino cõticens. De vltimo puncto dico, autores vsq; ad dies centum & viginti fecisse mentionem primo dierum decretorium & secundo. Quod testimonio Hippo. in epidimiis approbatur. & si conciliator diffe. 104. sentiat, centesimam non pertractari vt creticam, bene. 20. post centesimam. quasi sentiat, morbis transeuntibus diem. 80. ad quos per integram septimanam fit circuitio, non sufficiat ob maiorem lentorem humoris & nature ignauiam, nisi dupla hebdomada. quicquid sit. hec erit ad eos dies consideratio q; intra primam integram septimanam plures dies iudicatiui sunt, & radicales & incidẽtes. & vt plurimum publica vacuatione. In secunda autem iam minus per vacuationem & in paucioribus diebus. & propensius ad abscessum. & forsam vnica dies non ambit totam iudicationem. sed in tertia septimana, nullus dies intercidens creticus est inuentus. secũdo libro dierum decretorium. & sic a fortiori sequentibus circuitionibus, vsq; ad diem centesimum vigesimum. vbi deinde ad menses & annos prorogatur circuitio. & iudicatio, potius solis cursum quam lune seruans. & quia doctrina ista solum cõspicit acutos, morbos aut qui ab eis cecidere non fuit opus sexagesimum transire. quod in parte Gal. 1. cõmento. 2. libri de purulentis, nam inde, chronicis ea circuitio magis congruit. quare &c.

Inter

¶ Inter initia bonorum difficilius est presentire ea que parte maxima temporis iudicanda sunt. Simillima enim eorum initia sunt: sed a primo die numerandum est: considerandumque singulis additis quaternariis: nec latebit quo nam vertetur. GAL.

Rursus hoc etiam loco verbū iudicanda, translatitiū est, tum in bonam, tum etiam in malam mutationem, ac dicit inter initia morborū qui breui iudicādi sint facillime cognosci quo nam desituri sint, quemadmodū paulo ante dicit de iis qui primo quaternario iudicādi sint etenim febris ipsa si curanda est, placidissima, si interemptura est egrum, maleficentissima est. At vero quecūque in vtraque inditia sunt, in priore quidem oīa saluberrima, in sequēti vero deterrima sunt. Ita fit vt neutra quartū transmeet diē. Constat enim vt semper fiat iudicatio vel natura superante morbum, aut victa ab eo. Itaque placidissimarum natura ēgrotationum ocyssime superat, difficillimus vero celerrime vincitur. Ita efficitur, vt maxime contrarii sint inter se morbi, qui celeriter iudicantur, subsimiles vero, qui plus temporis in solutionem requirant, vt enim per morbos breues magnus excessus, quandoque nature est, quandoque egrotationis. Ita quotiens neutrum magnopere exuperet. Sed ceu pares quidā hostes pugnent plus tēporis ad alterius victoriam desideratur. Itidē luctantes quicunque palestrices peritiores habentur, internoscunt vbi magnū viderint excessum statim, alterū peruicturū. Si vero neuter magnopere exuperet, profecto plus temporis pugnaturus pronuntiabunt, nondū cognoscentes vter eorū victurus sit. Sed processu temporis idque prius quā ceteri cognoscent, quippe qui excessum exiguum exquisitius animaduertant. Artifex enim maxime dissidet ab eo qui artis expers est, vt vel exigua rerum discrimina persentiscat. Sed quia aliqua nullo pacto sentiri queunt, vtpote in certiora talia, neque etiam artifex cognoscit. Itaque quamprimum sentiri possunt, tantisper cognoscuntur, & ob eam rem precepit Hippo. per singulos quaternarios considerari mutationem oportere. Non enim latebit quo nam vertatur, id est vtrum in sanitatē, salutemque egri expectāte natura, aut exuperata ad abolitionē, atque hec rerū summa est. Sed quo nammodo eam rem potissimū agas libro de iudicationibus a me perscripto maxime discas licebit. GLOSA.

Viso a principio huius tertii libri, eundem terminum adscribi & eis qui supersunt, & abolent. viso quoque quot & quales sint illi dies, in presentiarū respōdet cuidam questioni, an scilicet sit possibile, statim ab initio cognoscere, qui supersint, aut qui exterminabuntur. cui satisfaciendo, seruat talem processum. Nam primo distinguit de morborū conditione si longinque sint terminationis, aut breuis. statim intelligit duas cōclusiones. quarū prima ponitur in hoc textu, altera in sequenti. additque deinde, aliquot breuissima signa, quibus conualiturus a morituro distinguatur. Pro declaratione

tione ad primam conclusionem, dicimus duo intendere. Primo ponit fundamentū difficilis cognitionis in morbis, qui longo processu finiunt. Secūdo dat modū possibilē, qui tali cognitioni suseruiat. Est igit ergo text9. esse in initio admodū difficilem cognitionem. in talibus morbis, eorū que in tali morbo cōsideranda & iudicanda sunt. cuius conclusionis fundamentum est. q̄ inter ea que valde similia sunt, etiā doctus artifex vix discrepantiam notat. hoc dixit Gal. 2. de crisi de duobus gemellis valde similibus. sed ita negocium se habet, vt in morbis prolixi spatii, siue ad bonū aut ad malum demum vertantur, initia sunt eorum in signis suis similia, igitur. quod totum pulchre Gal. in cōt. sub exemplo duorum luctantium mutuo. Si accidat ipsos equa lance certare in principio, vt astantium nullus, etiā illius artis peritus queat discernere, vter ipsorum superabitur. talis inquam est parabola lōgi morbi, vbi natura ipseq; morbus grauiter iniunt certamen, nullo robur suum pro tunc ostendente. luctantium vero qui fremitu & ardore se iungunt. statim vincētis victoria significatur, viso dominio vnius ad alterum. ecce igitur expressum, difficile iudicium in prolixis morbis. Notandumq; deinde, q̄ multa tenetur medicus ipse de infirmis cognoscere, que omnia sunt latentia satis in talibus in principio. Primum est, signa certificantia mortē aut vitam. Secundo signa crisis & speciei ipsius. Tertio horam ipsius crisis. que omnia & si ex varia signorū natura discernēda sint, sunt tamen satis confusa pro eo tempore. & si per verbū textus. (in initio,) notabile spacium liceat intelligere. signa vite & mortis maioris sunt secreti, cum plura signa desiderent, & summe librata. in quibus non numerus, sed virtus concernenda est. 1. de crisi. si vero cum crisi aut non, etiam difficile. cum morbi, quibus ob tardum motum principii. vacuatio minus configuratur, quam abscessus. post dactum est eis, iterum properare. species vacuationis longe post apparet, cum indicato vomitu, iam sanguis e naribus fluxit. horaq; crisis etiam occulta valde est, cum morituris tribus temporibus, saluandis minime. quod erit adhuc difficilius si precisum diem crisis volueris determinare. Cum igitur tot sint in morbis consideranda, & fie ad rem facientia. quā obscura talia in initio debeant esse prolixorū morborū vides. quod tamē & si ita accidat, non oīno posponēdum, immo amplexare ea signa, que in principio talium. morborū visuntur. que licet tali tēpore in sufficientia sint, in processu euidentiora fient, aut de se, aut aliis que succedent determinata. que consideratio, & si nefas nō sit, singulis diebus. si fiat, in singulis quaternionibus nō despiciatur, immo magna aduertentia attendatur. quem diem elexit, a tertio non incohans, q̄ piger morbus longe est a tanta bili, que ad tertium properet. estq; quaternus dies sub primo aspectu fortune clausus, quo fauore natura pdita, rationabile est, vt in primo, aut sequentibus occulte. aut publice. aut in signis coctionis,

aut

aut apetitus, aut spirationis aliquod vestigium non sentiatur. quod si partem nature faueat, quo vertatur morbus iam suspicaris. idem si morbo ipsi aspiret. vides quod anaxioni. tertius quaternio. fuit primus, quo natute vigor ostendebatur. scilicet in. xi. die. Nec videatur pugnare hanc sententiam textus, alteri superius posite: qꝫ vittus quarte diei post vigesimum delitescit, & qꝫ motbi isti si prolixi sunt, vltra eum spacium protogantur. Nam cum sint citra chronicorum terminum, difficile est, & si primis quaternionibus latentia sint inditia, vt ad. xx. vsqꝫ, vbi sex perficiũtur, non sciatur clare, quo morbus inclinetur. qđ postea magis clarifiet. q̃re &c.

De circuitionibus quibus quartane febre finiuntur. Cap. iii.

Quartane conditio ex eodem ordine est. GAL.

QVID quoqꝫ plerisqꝫ incognitum est, & ob eam rem mirabundi sepenumero vaticiniũ quoddam nostrũ presagium haberi credunt, vt nequaquã febre detentus quartana vindicabitur post diẽ si ita fors tulerit quintumdecimũ. At qui per tertianam non demirantur presagium. Sed in vtrisqꝫ ratio communis est, vt enim per febres cõtinuas numeramus, omnes deinceps dies in predictionem future iudicationis, ita per intermittẽtes accessiones. Vt quod per cõtinuas septimus dies valet, id per intermittentes septima circuitio possit. Ob id igitur exquisita terniana septem circuitionibrs, non diebus septem iudicari solet. Quinetiam quod quartus dies a principio numeranti aduersus septimũ est id quarta circuitio aduersus septimã circuitionem. Quartus enim dies septimi index est, & idem quarta circuitio septime index est. Sed de his omnibus libro de iudicationibus perpensum iam est. Quocirca nunc id vnum intellexisse sufficiet, vt quartane febris circuitiones ex numero circuition accidantum, non dierum. Ex eodem Cosmu, id est ordine est. Cosmon, id est ordinem appellauit decretoriũ ordinem dierum, vt enim acosmias, id est inordinationis proprium est, araxia, id est inordinatio, ita cosmu, id est ordinatiõis, raxis, id est ordinatio. Et ob eam rem appellarunt mortales vniuersum cosmon argumẽto ordinationis, quando quidem in eo cuncta recte disposita sunt. In medio enim eorũ terra posita est, extra mare circum it, id ambit aer, illum ether, demũ his omnibus celum obtenditur. Quinetiam conuersiones inerrabilium quid opus est dicere quam ordine eant, vt que assidue similiter habeant, errorũ vero anfractus quãquam non singulis diebus pares existant, attamen ordinem paribus temporis circuitionibus seruant ipsis assidue easdem signiferi partes perreptantibus.

GLOSA.

Multa protulit author. a principio tertii libri vsqꝫ, ad que singula, si referenda esset quartana, ex verbo textus. ex eo ordine est. non exigui dubii esset. Nec minus dubium est, qualiter quartane conditio introducitur. sic

prolixus morbus, cum iurauimus in initio libri huius super morbos acutos. Inuenta est enim breuis aliqua quartana. 1. quart. per A ui. insuper ad acutos frequenter succedit, quod sufficit. Complet igitur in hoc textu, de quo monuit in precedenti, scilicet in singulis quaternis contemplari, quo morbi conditio vertatur. quartane igitur conditio huius ordinis est. Sed pro introductione textus tu merito dubitabis, nam fine cessante, cessant ea que in eum finem ordinantur. sed si intentio Hippo. fuit eam haberi sollicitudinem, vt de periculo aut ipsius priuatione informaretur medicus, quartana vero est a toto genere salubris. 1. quart. tracta. 2. cap. 4. cum tantã habeat intercapedinis. quod est precipua pars non timendi cõmeto illius. quecunq; febres tertia die fortiores fiunt. humorq; illius lentus non multum affligens virtutem ipsam. dic q licet de se salubris sit, potest esse continua, duplex & triplex, in homine debili aut male recto, vnde redde tur periculosa. Sed hoc non videtur sufficere, quia de simplici solum videtur Hippo. loqui. cum precipiat in tali attendere circuitiones, ex Gal. in cõmento. in continua vero dies preciperet contemplari. dic quod plura in quartana possunt predicti vt patet per Gal. libro de presentione de Eudimo philosopho. Cum sibi quartanam inicitatem, ipsiusq; duplum & triplum occursum, ac ipsius definitionem, & qua hora, & qua crisis specie predixit. in quibus omnibus magnũ honorem est consecutus, & ingentem splendorem arti prognostice contulit. in quibus omnibus, aut pluribus, hac lege Hippo. iuuari Gal. verisimile est. Quo sic perpenso. non est minoris momenti, quare in textu precedenti sub conditione prolixorum morborum, non est intellecta quartana, vt necessum fuerit hoc textu ipsius commendare conditionem. forsam, quod cum ad. lxvsq; circuitio sit cõmendata per quaternionum considerationem. in exemplo quartane vltra ipsum terminum etiam commendat talem haberi solertiam. cum talis quartana vlterius protrogari cõsueuit. & licet quartani circuitus vltra. xx. dies fere extinguantur, per ipsorum reiterationem ad aliquam hebdomadam peruenitur, vbi, aut solui talem morbum, aut indicari, quãdo dissoluetur, certificabitur. aut dic subtilius. quod cũ circuitio quartanaria, quam precepit contemplari in textu precedenti, sit propria quartane, ne aliquis crederet ipsum duntaxat de quartana intellexisse. Subdit, quartana est eiusdem ordinis. ad alios prolixos morbos, quibus quaterniones iubeo contemplari. Sed iam tempus est, maiora petere. scilicet de quo intelligatur textus. in his repetitionibus quartanariis contemplandis, si de diebus, aut de circuitionibus. Nam Hippo. non se explicuit. & Gal. in commento procedit, ad manifestandum nobis illud, presuppositis aliquot fundamentis. Primum est, quod ratio indicantis diei est, vt in ipso presentiamus, quid futurum sit in sequenti die decretorio, quem indicauit. Alterum

rum est, quod dies quartus proprius indicat septimũ, quam alii indicantes, suos decretorios. quod tantisper tactũ fuit in quarto Apho. cotõ illius quibus in septima die terminandus est morbus. Tertium fundamentũ est. φ tantũ imbibit tẽporis vna interpolata in vna circuitione, sicut vna cõtinua in vna die. quod habetur eadem parte in cõmento illius exquisita terciana in .7. periodis. Quibus perpensis, sentit duas conclusiones. Prima est. Numerus dierum venit intelligendus in quartanis contemplationibus in ipsis inseparabilibus febribus. patet quia natura semper est in motu. & talẽ videmus esse experientiã de .4. die respectu .7. & in .11. respectu .14. Semper intelligẽdo cum latitudine, quã in hac schola sermones nostri pactiuntur, nã nõ semper quarta indicat .7. imediatã. nisi ꝑperet morbus coctioq; sit perfecta, aut crisis in tali indicãti initietur. totũ videndũ .3. de crisi & primo dierũ decretoriũ. Secũdã conclusio per ipsos singulos quaterniones cõtẽplandos, intelligere debemus succedẽtes quatuor circuitiones, sic quod existente febre intermitente. Si in hoc paroxismo non video quid mihi satisfaciat ad informationẽ, in quarto imediato forsan cõplebitur illud, aut saltim contempler, si id iam elucet. scilicet de coctione apetitu, mente cõpote & inspiratione ac similibus. nec priores circuitiones sunt posponende, sed quarta solenius contemplanda, Vnde qui dicunt in tercianis, terciã circuitionem cõspiciendam esse, quartã vero in quartana, male elicitur ex cõtõ. que quidẽ cõclusio ꝓbata est ex suppositiõibus dictis precipue vltima. ita φ quartus paroxismus in intermitentibus sit sicut dies quartus in cõtinuis vtrobiq; ergo ad septimũ sequentẽ erit suo modo respectus. Sed quia hoc sic dictum, nõ est exigui põderis, nec intellectu facile, dignum est tantisper immorari circa illud. Nam in febribus intermitẽtibus. in quibus in die intercapedinis est materia coniũcta sub forma antecedentis cause in venis, nam de istis loquor in argumento. Nã in redeũtibus aggregatione aut cineritio aduocãte, aut sola intemperatura hepatis, forsan Gal. dictũ frimius esset. Si igitur tale demus, quid prohibet ipsam virtutem altẽtãtẽ toto eo spacio agere in eã, & ea est artis intentio, cum eo die intercapedinis suis situ pistalis humoris procuret alteratione. Quod tu negare non potes, cũ sepe sola actione nature alterantis intercipiatur futurus paroxismus, nõ φ tota antecedẽs causa, precedenti expulsa sit. Quod si sic est. qualiter cõsentaneũ est, non agere naturã plus, in quatuor paroxismorũ tẽpore ipsius terciane intermitentis, qui occupant .7. dies, quã in quatuor afflictionis cõtinue, qui sunt dimidium illius temporis. & tu forma idẽ argumẽtum, de quartana continua & intermittenti. Nec vallet, dicas, φ maior afflictio que est in continuis, dat sub breuiori tempore actionem esse equalem, quia virtutes naturales sumentes conactum fortius operantur. ex Gal. in comento pulsuũ. Quia licet ea sit sollutio aliquorum, videtur φ ex toto non satisffaciat. quia

actio coctionis est continua & non indiget irritamentis, sicut expultrix facultas, immo quiete felicitatur. Ob quod domum obscuram stratumq; mollem ingeniauit Hippo. infirmis. 6. epidimiarum. Item & est fortior ratio. quia tante afflictionis potest esse intermittens, sicut inseparabilis, & cum hoc, insuper est in terpolationis tempus. Nam paroxismus quartane affligit per diem naturalem. Item si circuitiones oportet aspicere in talibus, & non dies naturales. quero qualis erit mensis medicinalis talium, insuper & septimane. quia mensis infirmi ad eos aspectus fortune habet esse secundum continuos dies sue peragrationis. Itē ista ꝓpositio vt sonat in nostra eschola esset et falsa. quartana iudicatur per annum iusta solis motum, immo in terria parte anni. Sed cum Gal. aliter visus est sentire in hoc commento. cum dixerit, oportet scias, ꝙ crisis febrium quartanarum est ex periodis & non ex diebus. Dicam igitur in hoc dubio quod mihi visum fuit. scilicet ꝙ antecedens causa ipsius morbi nō reddit ipsum corpus actu egrum, sed neutrum. Videndum tertio tegni. factus enim morbus causa caret, & fiens pro partibus suis ad causam coniunctam refertur. que coniuncta causa actu causat, sicut & talis morbus fiens actu talis est. Fututum enim fieri quod est fientis pars distinctum est a futuro fieri quod ad partem absolute preseruantem attinet. Dico secundo quod tempora morborum interpolatorum, sunt referenda ad morbum & non ad neutralitatem. vnde ex causa coniuncta debent computari, ob quod verius sunt tot morbi quot paroxismi quam vnus morbus. Dico tertio ꝙ mensis medicinalis qui attribuitur ipsi morbo. respectu ipsius debet intelligi & non neutralitatis aut salutis. Volo dicere ꝙ inditia que videntur digna comparari talibus diebus, aut indicationis aut crisis pendent a natura vt dimicatur morbū. vnde non incōuenit morbum iudicari verbi causa in. xvii. die, facta interpollatione per aliquot dies. & tamen verius essent computandi illi duntaxat, qui partes fuere actualis morbi. De quo nos tamen aliquid supra tetigimus. Dico vlterius. ꝙ actio nature in causam antecedentem non est curatiua alicuius morbi actualis, sed futuri preuisura. quod tamen est fientis morbi pars, & eo, actu leditur corpus. Dicitur tamen futurum fieri, quia nondum est in toto suo esse perfecto. Videndum tertio teg. per Trusianū et pergen. in questione. xix. extrauagancium. Vnde preuisio que solum fit per abscisionem cause antecedētis, est duntaxat preuisio absoluta a curatione. 4. pri. capite. 2. & si ea preuisio pars sit conseruatiue artis. Videndum tertio tegni. dico vlterius nullam nature actionem que paulatina est, mereri comparari ad partes indicationis proprie. quod Gal. est in toto lib. 1. & 3. de crisi. Dico vlterius. ꝙ & si in paroxismi tempore actio caloris contra naturam magis manifesta videatur, quam naturalis caloris, in terminando presentem paroxismum, non est inde tenendum,

ipsum natiuum calorem non concurrere, & omnibus neruis in eam massam agere, ac ipsam discutere. Quod. 1. quar. habet videri. capite de horis febrium. rectius exponendo. illud verbum caliditas innata. quam ibi solẽat exponi. vnde eo tempore non solum causam coniunctam, immo preter naturali, adiutus naturalis calor etiam antecedentem manifeste alterat, concoquit, & expellit (habes diffe. concilio an calor preter naturalis digerat) quod videbis satis bene depictum ab ipso Gale. illo libello citato de presentione. in historia quartane Eudimi philosofi. vbi in vltimo paroxismo. tangendo ipsius pulsum promisit totam materiam peccantem eo paroxismo e corpore expellendam, visa concitatione nature ex pulsus magnitudine in morbi materiam. Que cum venalis esset, modo sanguinis fluxu expulsa fuit, constat etiam de causa antecedenti intelligendum. quibus omnibus diligenter animaduersis. Non est inconsentaneum quod in interpolatis septimanas. numeremus per circuitiones, & ad ipsas attendamus. in quarum intercapedine nihil natura operata est circa causam con iunctam, cum tunc non fit. parumq; aut nihil circa causam antecedentem, quod ad crisim pertineat. Nam si aliquam humoris portionem castiget, ad benignum conuertendo, id non est faciens ad crisim. Quod affirmo ex dictis Gal. primo de crisi. in historia anaxionis. quem febris dimisit in die xxi. ex toto. reuersaq; est in die. xxvii. intensissima. cuius intensionis causam dans Gale. ipse. ait. ꝙ natura non aliter concoquit humores in venis, quam pus faciat in apostematibus. Quod quanto incendio fiat, attende ad exemplum ipsius in commento illius. circa puris generationem. Ideo illud quod mansit e morbo post diminutam crisim. x x i. iterum bulliuit, & calefactum est, & ea coctionis hora, aucta est febris valde. Nonne vides illud superfluum in corpore per dies sex absq; febre, aut actione manifesta nature in eũ. & vides qualiter vnica die manifeste coxit humorem. Nam tunc facta est perfecta coctio. & si iudicatio dilata fuit vsq; ad diem xxxiiii. quod autem illud opus precipue fuerit a naturali calore, ibi declarat, vt in alio proposito iam eam sententiam citauimus. Non ergo negamus cum signa coctionis aut ipsius priuationis sint prestantiora signa, quibus innitendũ est, pro cognoscẽdo quo morbus vertatur. scilicet ad incolumitatẽ, aut ad perniciem. & id. opus fit alterãtis virtutis, ꝙ in interpolatis, diebus interpolationis natura omnino vacet ab opere tali in causam antecedentem venalem, Sed cum ea operatio fit paulatina, nec de temporibus morbi, nec digna comparari ad mutationes creticas, nec est opus sic clarum, vt illud quod fit in presentia febris, cum excitatur illa coctio a calore naturali in presentia coloris extranei, vt dignum sit illud memoria. vnde equa lance comparandi veniunt & inseperabiles per dies & intermittentes per circuitiones, quia tũc est tempus pugne, & coctionis expulsionisq;

sionisq; argumēta cum bene intelliguntur, non pugnāt nobis.que tanta dicta sint, non ad obstentacionē. Sed posteros excitando ea autem que diximus de causa antecedente & coniuncta quibus referenda sint non pugnat Gale. libello contra Iulianum cum bene intelligitur in hoc proposito vbi habet factum morbi non posse absolui nisi causa antecedens auferatur. vide ergo eum passum.quare &c.

¶ Si quis minima temporis parte indicandus est: pesentiri propensius potest: maxime enim ab initio dissidet. Qui enim conualiturus est: facilius spirat: sine dolore agit: noctu dormit: & alia signa securissima habet. Qui vero moriturus est: spirat difficulter: cōflictatur: vigilat: & alia signa deterrima habet. GAL.

Verbum propensius (vt antea est proditum) prōptius faciliusq; significat. Propensiora enim appellitat faciliora & ad cognoscendum promptiora Itaq; pauloante dixit. Simplicissime enim febres ac signis sitmate securissimis quarto die: aut citius desinunt. Sed nunc recensuit id: vt per exempla planius iudicetur: que nā signa saluberrima censeantur. Igitur ipse inferens dicit. Qui enim conualiturus est. facilius spirat: sine dolore agit: noctu dormit. Qui vero moriturus: est spirat difficulter: cōflictatur vigilat. Deinde vtriq; sermoni adiecit priori quidem. Et alia signa securissima habet. Secundo vero: & alia signa deterrima habet. Clare indicans vt exemplorum causa fecerit mentionem in vtroq; genere signorum. Porro id etiam merito adiecit sermoni. Maxime enim ab initio dissidet vt antea quoq; dictū iam est: cum insigne sit diuortium inter se morborum: qui minimo temporis tractu discessuri sint: aut in sanitatē: aut in mortem: quomodo eorū qui plus temporis extendantur subsimiles nocte existunt. Ceterum verbū allophasim dictum quoq; id nomen est ex dictione non admodum consueta grecis: aut delirare aut inquietos agere: quod verbū asomenoys idest conflictari significat. Sed rectius quantum ex ipsa dictione conicio prima ssignificatio est: vt nomen sit factū: propter ea q; alias loquatur aliud: nonnulli quia mutet alias in aliam figuram taphac idest oculos extitisse dicunt appellationem.

GLOSA.

Complet Hippo. in presenti textu alteram partem conclusionis, puta q; in morbis qui breui tempore desinunt, mox a principio facilius quo vertatur, dignoscetur. Incipit enim ob conditionem talis morbi, aut virtus aut morbus sic inualescere, vt non occultetur vnius aut alterius victoria. quam scilicet distinctis notis statim declarat, virtutis inquam. facili inspiratione, priuatione doloris, noturna quiete & similibus, oppositis autem, naturam subiici morbo. de quibus etiam supra in textu. (simplicissime febres) in genere. promittens hoc loco compleri, vt Gale. in vltimo illius

Illius cōmenti. In ferie .quorum nominatim poſt habet mentionem. Itaq; cum tali vnius aut alterius impetu, raro inditia ſunt confuſa, vt anceps ſit iuditium. Que vt clariora fiant, iuſtum eſt perpendere, ſi in morbis breuis terminationis ſit facilior certiorq; pronoſticatio quam in chronicis, aut econtra. Non dedit autem dubium hoc parum laboris ſcribentibus a diebus Hippo. cum in. 2. aphoriſ. dixerit non eſſe acutorum morborum omnino certas pronoſticationes, hic vero faciles, etiam a principio. & plurimi inepte quidem ſe habuere vſq; ad tempus gentilis. qui ſuper hoc, ſatis bonum fecit tractatum, cuius reſolutio his dictis ſequentibus clauditur. Primum eſt, textus Hippo. citatus in. 2. Apho. cum ſit propoſitio indifinita, non contradicit huic ſententie. Non enim dixit omnium. ſunt enim quipiam acuti morbi. de quorum periculo non ambigitur, etiam virtus videatur fortis, tantus eſt ipſorum impetus. ita de ſalute in aliis non dubitatur, & ſi morbus magnus repreſentetur, nec ideo virtus ſemper erit debilis, quia tali maior ſepe. Contingit quandoq; & forſam pluries, naturam & morbum ferme ad perpendiculum ſtare. vbi abſq; magna medici pericia, vix diſcernetur, vter talium victurus ſit, de quibus proprie intelligitur citata Hippo. ſententia. Secundum dictum. ſi comparas morbos acutos in ſui initio, ad chronicos eodem tempore, certiores ſunt in acutis pronoſticationes, in vnum aut alterum latus. Tertium dictum. ſi referas tales morbos in ſui proceſſu, multo certiores ſunt in chronicis quam in acutis. Primum ipſius dictum, eſt clare Hippo. ſententia in preſenti textu. nam in acutis iuſta impetum pugillum, mox a principio viſuntur diſſimiles. vt Gal. in preſenti cōmento. Sed ipſis talibus morbis procedentibus non eſt tanta certitudo, vt nō poſſit ſuccedere contrarium. aut ex occulta debilitate infirmi, que eſt qualitas que ignoratur. vnde aliquot homines quos apparēter robuſtiſſimos iudicamus, ſubito deficere videmus, ignorata cauſa talis defectionis. Et ſunt incomprehenſibiles res, que ſolum certificantur, poſtquam contingunt. item & latitant ſeue materie. & ſi mole vincebantur ab aliis humoribus, quorum ſigna apparuere. Quod ſic defortunauit bonorum medicorum predictiones. Ita oppoſito modo, infirmo ad ſanguinem iudicato ex ſignorum firmitudine. & ſi raro. viſum tamen eſt, iterum virtutem quaſi ex filo appenſam, & funeralibus paratis, reuixit homo. Quod vulgus clamat, fecit terminum iſte infirmus. de quo non immemor Aui. ſecunda. 4. clamauit voce magna. O quanta ſigna timoroſa vidimis de caſu pulſus ac ſomni profunditate. &c. Poſque, & ſi probatica ſit piſcina, conualuere aliqui. & quia he variationes ſubite, non expectate, minime in chronicis habent locum. quia in talibus non ſuccedunt conactus hinc, aut ilinc, inde eſt in proceſſu acutorum minor certitudo, quam chronicorum, in quibus in principio ob vtriuſq;

pugilis

pugilis ignaniam,nullo partes suas ex corde agente,quo vertatur morbus, sepe ignoratur.adeo vt incipientibus duobus pacti chronice,certo tempore nulla sit discrepantia inter eos, quorum tamen alter necessario euadet, alter morietur. in processu tamen,existente natura ordinata in motibus suis, & gracia conditionis talis humoris, non est vnde nouus insultus contingere possit, iam ex victoria signorum vnius,aut alterius,certificata salus,aut mors,non est vnde cambiari possit. que pars conclusionis & si non sit expresse demente Hippo.in presenti,intelligitur tamen a Gal. in commento illius in secunda.ocutorum morborum. Quia tamen inuetecunde, Rasius nicitur mordere Gal.in hoc proposito,videatur succinte quid attulit,ac soluatur. Ait in primis esse in dictis Gal. claram discordiam.nam hoc loco inuit propter tarditatem motus materie,esse in chronicis pronosticationes incertas, & super apho. dixit esse certas ob eandem causam, ad quod responsio est per quã lucida. nam humorũ tarditas facit in initio esse iudicium confusum,sed in processu fixum & stabile,quia heret ordini vni, talis processus. offerebat secundo. in chronicis plus distat exitus rei, a signis id indicantibus. ergo plus ea passio subiecta est occasionibus, vt posset perturbari iudicium. Respondendum est, dicere verum,de occasionibus exterioribus,malo nuncio,regiminis peccato,aut similibus.de internis vero insultibus, & mutationibus, in maiori processu in chronicis, est maior securitas, & multo plures insultus in acutis in breuiori spacio. Aliam rationem facit gent. in fauorem Rasii, & soluit, quam per te vide si libet. quate &c.

¶His igitur ita euenientibus: considerari conuenit per tẽporis spatia & adiectiones singulas meantib⁹ morbis in iudicationem. G A L.

Vt antea quecũq; dixit de primo quaternario inter initia recesuit adiiciendo exempla, pari modo rursus per hãc dictionem persequitur ea que sunt per illam tradita,in qua ait. Sed a primo numerandũ est, considerandumq; singulis additis quaternariis, nec latebit quo nam vertetur.

G L O S A.

Respondet Hippo.cuidam dubio in verbis istius textus. quia cum dixisset mox a principio in acutis morbis facile discerni, quo talis incline tur. ne inde auditor crederet, excusari considerationem in quaternionibus sequentibus ait, his igitur euenientibus ita considerari conuenit per temporis spacia, & adiectiones singulas, id est in quacunq; hora siue sit principium morbi, aut ipsius incrementum, aut status vsqueque morbus iudicetur. Nam ex tali continuata consideratione, affirmabis, ea que coniectasti in principio, aut primo quaternario. quod totum dictum est. vt adimpleatur quod dixit, non esse omnes acutos morbos eiusdem fariene, nec ad vnum terminum finiri. in.3.de crisi ac. 2. dierum decretorium & sequenti

ſequenti commento. Qui ergo ad.xx. diem terminãtur, non eſt irrationale iuuari cõſideratione eorũ, que in proceſſu morbi viſuntur, quibus perpenſis, aut confirmabis mentem tuam, aut non erit horrendũ, ſi conſilium mutaueris. in eo enim extat acutorũ morborum ratio, vt certe non ſint ſemper a principio ipſorum pronuntiationes ſalutis, aut mortis. ex quo iſta conſideratio chronicis eſt neceſſaria, acutis vero vtilis. quare &c.

Quo pacto in mulieribus a die quo pepererint iudicationes exiſtant. Capite. iiii.

Pari modo in mulieribus iudicationes fiunt a partu: quouis die pepererint. GAL.

PRINCIPIVM numerationis erit nõ quo die ceperint febricitare, ſed quo pepererint. In quibuſdã igitur circa ſecundũ, aut tertium incipiũt diẽ a partu ex quo multi numerãt futurã iudicationẽ. Sed res nõ ita ſe habet, ſed ex quo pepererint numerationem fieri oportet dierũ. Ceterum cum hec oĩa ſummatim de diebus decretoriis docuerit Hip. libet in animatũ reuocetur id qđ a me ſepenumero perpenſum iam eſt. i. quaſdã conquiſitiones haud quicquã conducere ad artis miniſteria logicam habentes cõſiderationem. Vſus enim predictionis eſt agnoſcere diẽ quo morbus iudicãdus eſt. Sed vtrũ ſit acutus, appellandus, an peracutus, an longus, an acutus, an acutus ex cõuerſione de nominibus querere eſt potius quã de rebus. Quod ſi cui placeat talẽ queſtionem eſſe de rebus, ſed nõ de his rebus eſt, ex quibus orſus quiſpiam aut preſentiat futura, aut recte medeatur. Itaq; ſubiiciatur vere precognitum eſſe vigeſimo die fore morbi ſolutionẽ, tum aũt re ita eueniente, quemadmodũ expectabatur quẽdam dicere acutum morbũ extitiſſe, quẽdam nõ acutum permittere nominari ipſum (finem enim eſſe morborũ acutorum quartumdecimũ diem) deinde eos inter ſe diſſidere, & alter appellet perſpicue longũ, propterea q; exciderit acutorũ limitẽ morborũ. nec eſſe exiſtimandũ per morbos aliam tertiam differentiã de quantitate tpis haberi, aliter vocet acutũ ex cõuerſione talem morbũ, alius acutũ nominet alius nõ ſimpliciter ita dicat, ſed appellet acutũ paulo adauctiorem. Si quis igitur audiat ea ex quibus ſinguli diſcrepantes veriſimilibus cõmuniunt opinionem, deinde decernat quis, nam eorũ melius peius vt ſentiat, multum cõteret tẽporis, nec aliquid in arte iuuabitur. Pari modo ſiquis nouit preſentire ſeptimo & vigeſimo ſolutũ iri morbũ, nec poſſit definire vtrũ acutus, an acutus ex cõuerſione ſit, nequaquã in artis officio offendet. Optimũ eñ eſt p differẽtias in morbis abs tpe ductas tãtũ eorũ exiſtimare eſſe numerum quãta decretoriũ circuitio habet vt breuiſſimus quidẽ primo circunſcribat quaternario, poſtea. 2. tum aũt. 3. deinde. 4. mox. 5. ac demũ. 6. qui in diem vigeſimum deuenit, poſtea vero aboleri quaternarios, fieriq; per ſe-

ptenarios

ptenatios iudicationes, deinde etiam hos aboleri procedente tempore, ita vt per vicenos dies, morborum efficiantur solutiones, postea ad mensium numerum deuenire. Duo enim sunt temporum accessus in morbis, vt aut acuti, aut diutini nominentur. Sed gratia illustrioris disciplinę sepenume ro ita nominamus, mox ab ipsius ducti reb⁹ inter eos rursus ponimus acu tos ex conuersione, & omnes differentias tres haberi dicimus, e quibus rur sus singulas partimur, velut in acutis hic simpliciter acutus, ille peracutus ab ipso Hip. nominatur. Peracutus, si septimum non transmeet diem, sed aut in eo, aut etiam maturius iudicetur, tum autē hunc quoq; paulo adiice re cernentes ambigimus propriā non habentes deferre appellatione morbo qui septimodecimo iudicetur, quomodo nec ei qui vigesimo finiatur, ita vt appareat hac in re ambiguitas aceruus nominata, videaturq; interdū verisimile non esse quartumdecimum limitem acutorū morborum, sed vigesimū diem. At vero rursus & alia ambiguitas super ea ipsa re est, etenim morbus acutus cum magnitudine quadā ac febre continua intelligitur. Si enim non ita sit, quāquam circa quartumdecimū soluatur diem, aut etiam citius eiusdē appellationis nequaquā censemus. Igitur hę sunt & tot acuto rum differentię accessionis morborū. Alię vero eorum qui ad ampliorem latitudinem post diem vigesimū extendantur, & item consonū rationi videtur, vt si ad quadragesimū prorogetur diem, quadā propria differentia collocentur necnon si ab his ad septimū mensem extendūtur alia differentia, quomodo si annui sint, rursus alia cōprehenduntur, & ad hęc si habeant non mensium sed annorū numerationē. Quod igitur assidue monui talia pretermittenda sunt, existimandumq; satis esse presentire quonam tēpore conualiturus eger est. Itaq; cōstat, vt Hip. in nullo morbi genere quā solet nominare suppurationem, interdum vigesimū statuat terminū eruptionis interdum trigesimū, aut quadragesimū, aut sexagesimum. Quocirca permittens deferre appellationes, ii quocirca talia peritiores existāt ipse stude presentire in quē de relatis terminū morbi impetus perrepturus sit. Id com peties duobus velut instrumentis, experimento ac ratione. Experimento quidem vnā & item alterā docente suppurationē eruptam alterutrā proprio seorsum tēporis spatio. Ratione vero indicante materię suppurationis substantiam, item causam efficientem eius, & eas que cum illis cooperantur. Simul enim aliquis vidit primam suppurationem quadragesimo erumpi die, quam talis cōmisit humor. Verbi gratia. Modice frigidus ac tempore similiter modice frigido, & etate, & regione, & natura totius morbi, atq; etiā affecte partis, rursus simul vidit alterā erumpi sexagesimo diē omnibus prelatis frigidioribus, tum aūt vigesimo calidioribus ex his orsus poteris alias scrutari suppurationes intētionib⁹ vtens empirice perspectis, conferens cum illis ea que nunc accidunt per caliditatem & frigiditatem

ipsorum

ipsorum humorũ euariantium, & item alterantis eos causę efficientis, quę inquam calor natiuus est, & quecunq; alia huic cooperantur ex terra, tem pore, conditione. Porro causę ipsius efficientis magnitudinem ab etate coniiciens, & item propria ipsius natura atq; etiam parte in qua accidit fie ri suppurationem & aliis inditiis, quecunq; robur atq; imbecillitatem in dicant in arteria ac venis facultatis, qui enim nihil ex his agnouit, sed expe ctat ex obseruatione cunctas discere suppurationes mille tempus anno rum ad eam rem nequaquam sufficeret, quemadmodum rursus qui nati uum scrutetur calorem quam vehemens sit, cumq; eo confert concoquen de naturam materię, viam habet inueniende eius rei quam vestigat. Hic vnus potest ex iis que nouit, ea etiam que non nouit artificii ratione per uestigare. Hic vnus dicet, vt circa vigesimũ diem talis suppuraturus cir ca trigesimum talis & in aliis similiter, nihil insuper necesse habens adde re vtrum oporteat nominari acutum, an longum, an acutum, ex conuer sione morbum. Hec igitur interstinguere officium est non medicorum medius fidius ministeriis artis studentium, sed sophistarum sermonibus vacantium, & ob eam rem de his questionibus in excelso insidentes solio scire admodum pleriq; sermonibus perhauriunt auditores. Quid vero sit egris euenturum, magis latuit eos quam maris congios. Alii ecõtrario ido nei sunt ad cognoscendum morbos, ac presentiendum futura, sed nihil ha bent quo logicas diluant questiones, & ob hanc causam, alii existimantur medici ab omnibus, alii sophiste ac medici loquentes, eos enim ita appel lant, & si quos viderint librũ aliquem legentes & ratione vtentes, tales me dici loquentes esse existant.

GLOSA.

Gal. in expositione huius textus. cũ duo verba faceret, de Hip. intẽtio ne, posponẽs illud totũ vt noctũ, transtulit se ad aliã considerationẽ, quam forsam credidit esse in Hip. aio, aut q nulla, huic materie adeo necessaria sit, pro doctrina inquã de crisi, ad de diebus decretoriis. quorũ preterit cõsi deratio. est igitur sua mens ad crisis firmitudinẽ, predictionisq; perpetui tatem, nihil magis cõducere, quã diei cognitionẽ & tempus, quo crisis futu ra sit. nam licet fundamentũ bone aut male terminationis sit ipsa coctio, ex sola dilatatione termini sub eadem specie morbi, eueniet alterum esse salubrẽ, alterum mortalem. quod ipse. 3. de crisi in ea sententia sepe cõmen data, sic habet. Iam ergo possibile est, vt videamus duos egros, in dispositione vna secundũ omnes modos, & saluetur vnus eorũ & moriatur alter, propter hore status vicinitatem, & elongationem. via autẽ que ad hoc du cit. vna est, scilicet status egritudinis cognitio. Ob quod Hip. in. 1. apho. valde monuit statum egritudinis contemplari, & an virtus illuc perueni re. sufficiat, aut prius deficiat. Nam cũ sepe dictum est, crisim fieri cum perturbatione, & luctamine. consentaneum est accidere eo tempore, quo morbus

morbus verlor est. ergo cõtemplata distantia, facta collatione morbi ad virtutem, vti ponderis ad portatorem, videbitur, si sufficiat virtus, nene. qualiter autẽ status hora cognoscatur, in eo apho. paroxismos & consistentias. ac. 1. de crisi, sat lucidum est quod totum sic consideratum, multo maioris est frugis, quam nugas sophistarum inserere, qui consumunt totum tempus, an morbus qui. xx. contingit diem, acutus sit, nene. hec igitur sunt in summa, que Gal. in cõto. proponit. Sed quia Hip. mens iusta incepta, prosequitur vtilissimam sentẽtiam, bonũ est immorari tantisper, circa literam, & videre, quid est hoc, quod sub specie comparationis introduxit. in verbo, pari modo &c. Notandum primo, ꝙ vt dictum fuit ab ipso Gal. 1. cõt. huius tertii. & 1. dierum decretorium, ꝙ raro fieri potest mentio, aut consideratio, de iudicatione, sine mixtura dierum decretoriũ. nam in simili. non sumus contenti in enarranda aliqua victoria, nisi ipsius diem locum ac alias circunstãtias addamus. ac vice versa. nunquam aliquem diem dete stamur. accerbum, vt aliquem laborem eo die nobis accidisse, non referamus. atq; ita vnum. restabat omissum ab Hip. siue id pro diebus creticis, aut pro ipsa crisi faciat, scilicet, vnde est principium morbi computandum. Siue illud faciat pro tota morbi consistentia, aut duntaxat ad numerum quaternionum, ad quos attendere consuluit. Sed cum supra iam dixerit, primo quaternario finiri morbum. bene expresse intelligitur immediate a principio morbi, iusta ipsius pondus supra depictum. sed vnde inciandus erat ille quaternio, non multum facile quia. 1. dierũ decretoriuni. satis dubitatum est, que sit prima hora egritudinis. Nam nec assentitur positioni, que habet, esse primam accubitus horam, nec confractionis, propter robustos, qui talia contemnunt. ob quod eo loco. cum crisis attineat magis acutis morbis cũ febre, ipsam primã horam febris posuit Gal. initiũ morbi. quod saltim non latebit aliquem, hora perfecta. & parum post si sentiatur, non falsificabit dierum decretoriorum computum. si igitur a tali hora prima febris, procedat computatio dierũ crisis in omnibus morbis, an aliquis sit huius legis expers, in presentiarum determinat Hippo. pro quo notãdum est. ꝙ cum parturientibus succedant post partum, periodi ac iudicationes, iusta id Aui. 21. tert. tract. 1. cap. 3. in serie. & diebus quidem partus sunt mo tus & periodi. nec intelligas precise partum pro ea hora, sed vt de ipso sentit auctor. colliget. 4. simul cum illa hora, totũ mundificationis tempus. & sic cõmuniter dicitur, partũ masculi durare per. xl. dies feminarũ. lx. igitur vt scias qualiter parturiẽtibus succedet de salute aut morte, in morbisq; quos incurrere possunt enixe, contemplare quartanarias circuitiones, vt dictum est, nam sic intelliges, quo vertatur morbus. si autem queris ab Hip. vnde est incohandum pro computo talium quaternionũ, dicit quod a principio morbi. & si vlterius queris. quod est principiũ morbi. Respõdet, ꝙ partus

 hora.

hora. ꝙ si vlterius instigares.cum partus præsertim in iuuenibus elucet per notabile spacium. suis doloribus & anxietatibus. vnde computandum est. Respondeo cum Aui. loco dicto. quod a principio scilicet cõmoctionis & doloris. quod est satis rationabile. Nam licet principium morbi non dicatur, nisi respectu causæ coniunctæ. Duo tamen sunt scilicet vulnera, & partus. quæ se habent vt causa antecedens febris. ad quam referendi sunt dies decretorii ad quod posset esse fundamentum. quia ille causæ sunt actualiter lædentes, ob quod rationem coniunctarum sortiri poterunt. quod si sic est, cum febris quæ partum insequitur, fundatur in illis torsionibus, & anxietatibus, ergo principium, est aduentus commoctionis & doloris. Et tunc conuenit exponere verba Hippo. in textu. quouis die peperint, id est, incipiant parere, nam illud totum partus dicitur. Recolligendo ergo ea quæ dicta sunt, dicamus, ꝙ Hip. mentionem fecit in præsentiarum parturientium, eo ꝙ dies decretorii succedunt ipsis, vt persuadebat Aui. litera. quia nõ liceat euacuare in talibus, nisi. xx. aut. xxiiii. die elapso, quibus solet crisis eis accidere. & sic partus masculorum est quodammodo acutus morbus respectu feminarum, qui chronica ęgrotatio dici potest. Quæ dispositio parturientium cum non esset vere acuta, nec cadens ab illa. nec vere chronica, desiderabat cap. Speciale. in qua dispositione ducatur medicus, per inspectionem quaternionum, sicut in aliis. quod Aui. sentit immediate post verba citata, cum ait. Si pertransit. xx. dies aut. xxiiii. stantem aut recidiuatem, significat tarditatem consumptionis. & quia latebat, qualis erat primus dies egrotationis in talibus, adiecit, ꝙ primus dies, partus. quod qualiter intelligendum sit optime discussimus. Fuit autem necessum satisfacere illi rei, de qua Gal. in cõt. ꝙ parturientibus febris superuenit aliquibus in secunda die, aut tertia. ne igitur crederemus in talibus principiũ febris esse principiũ morbi, ideo cõcludit, a partus hora. & nõ ab incohatiõe febris. Quibus vt affectiamus melius, id discussimus. nã Aui. videtur obuius isti sententiæ in. 2. quar. cap. 1. tracta. 2. in verbo. & si pepererit mulier, deinde acciderit febris, tunc si non cõputetur ex febre, sed ex partu, illud est error. Hic est duplex, soluendi modus, primus cui magis hereo. ꝙ litera ista est corrupta. ad quod iuuat noua castigatione, quæ habet, fiat cõputatio a partu, & non a febre, alias esset error. & ponit illius causam. & si barbaro modo. in litera. & dixerunt quidam ꝙ plurimum accidit post secundum & tertium. quasi dicat fundamentũ pro alia parte erat, vidisse quibusdam parturientium febrem succedere post secundum & post tertiũ. Ergo qualiter a partu qui antecedit, & non a febre. sed illi non considerarunt, & ideo errauerunt. ꝙ febris illa habebat fundamentum & originem ab ipso partu. qui partus aliqua egritudo est, maior aut minor, secundum maiorẽ moram aut minorem. & cõmoctionem agitatiuam. alter

modus eſt legere literam, vt iacet. & tunc dicas. aliquem eſſe partum natu raliſſimum abſq; accidentibus, qui cōmuniter eſt liber a febre, poteſt tamen, ei ſuccedere, malo regimine ipſius enixe. & tunc talis febris eſt res ſeiuncta a partu, cuius principium eſt prima febris hora. Si vero partus difficilis ſit, & vehementi ipſius agitatione, humores diſpoſiti ſunt ad putredinem, vt febris ſuccedat, totū illud eſt partus, & febris ipſius eſt pars. vnde principium eſt a partu. & inde fundanda & quaternionū conſideratio. quā ſolutionē ſumme ſi vis, iuſta aliquot circunſtantias, de quibus concili. diff. 106. quā de hoc fecit. ꝙ ſi ita preciſam expoſitionē volueris ad Hip. vt eſt ea Gal. dicas ſatiſfacere queſtioni immediate agitate. vnde criſis cōputāda eſt. ſi a partu ſi a febre. & tunc habes ſolutionem dictam. quare &c.

De affectibus qui in capite, & ore, & faucibus affligant. Cap. v.

Capitis dolor vehemens & continuus cum febre: ſi quod ex inditijs extiterit exitioſis: letalis admodum eſt. Si vero ſine talibus inditijs fatigans dolor vigeſimum tranſeat diem: & febris detineat: expectari oportet ſanguinis e naribus eruptionem: aut alium abſceſſum ad inferas ſedes. Sed quoad dolor fuerit recens: expectari oportet ſanguinis eruptionem e naribus: aut ſuppurationem: ſi dolor alioquin circa timpora ac frontem affligat. GAL.

Incondite loquitur rem que ad predicendum maxime conducit; ſed recto ordine texitur hunc in modum. Capitis dolor vehemens & continus cum febre, ſi quod ex inditiis extiterit exitioſis integre letalis eſt. Si vero ex iis que didiciſti de egro tanquam conualituro ſperes, a principio quidem ad ſeptimum diem ſanguinis e naribus fluorem expectato, procedente vero tempore id etiam eueniet, pus vero erumpet e naribus, aut auribus in ſalutem egri. Si vero ad vigeſimum extendatur diem doloris accidens in capite, tunc etiam ſanguinis fluorem expectabis maiorem, magis vero ſuppurationē, magis vero abſceſſum ad inferas ſedes expectato. Sed per illud tēpus quo ſanguinis fluorē expectabis, augebit tibi expectationem, ſi in timporibus ac fronte dolor vehemens infeſtet. GLOSA.

Incipiunt predictiones merito morborum ipſorumq; ſimpthomatum, & incohat a vehementi capitis dolore. in cuius textus expoſitione, Gal. dirigit Hip. dicta ad bonum ordinem, ſub aliquibus dictis. Primum eſt. dolor capitis vehemens continuus cum febre. cum ſignis malis in apice malitie, ſignificat mortem. ꝙ ſi reliqua ſigna ſic non ſint verenda. non deerit ſalutis ſpes, vno modorum. 4. aut per fluxum ſanguinis e naribus, quod principaliter intelligitur vſq; ad diem ſeptimum. aut poſt diem illum, etiā per dictum ſanguinis fluorem. aut frequentius per puris expurgationem, e naribus & auribus. ꝙ ſi morbus in prolixus differatur ſpacium, expectandus eſt abſceſſus, in membris inferioribus. Signa autem que ſanguinis fluo-

rem fidelius promittunt, sunt infestare dolorem circa timpora, & frontem hec est igitur Gal. mens in hoc cõmento quam sententiã hinc accepit Aui. in.2.quar.cap.29.tracta.1.explicans frequentiorẽ iudicationem esse vsq; ad.7.per sanguinis fluxum e naribus. post.7.aliqualiter per saniei exitum. post.xx.caro per sanguinis fluxum. & frequentius per saniem, inde vero per exituram inferius. Si autem queras ab Aui. quando incipit talis dolor, dicit ꝙ a principio morbi. quod in verbo textus nostri (continuus) intelligitur. & si aliter. posset glosari. ꝙ si ille dolor vehementior fiat in tertio aut quarto, soluitur morbus in septimo. ꝙ si in quinto impetuosior fiat, in. vii. aut.xi. expectanda est crisis. nam quinta dies etiã indicat. vii. diẽ, & in mitioribus mitioribus.xi. alibi videndũ. quipiam voluere posse iudicari in.x. die. que posset esse. vii. a fortificatione q̃ facta est in.3.die. Iam iste modus cõsentitur. in.3.de crisi morbis reuertentibus. Sed in hoc proposito nõ placet Aui. quia iudicatio in talibus amat fieri in imparibus ob motum materie. & non ꝙ.x.fit. vii. a tertia die sentit etiã non inconueniẽte in mitioribus differri ad.xiiii.diem. Dicit tandem, ꝙ plurimũ quod accidit de hoc capitis dolore, est in tertiana. que verba si ad iudicationẽ diei.xiiii. referas. id est ꝙ licet tertiana in.xiii. die finiaẽ secundum veritatẽ. secundum tñ sensum finitur in.xiiii. quia septẽ periodi presuponũt. vii. dies quietis. sed melius est intelligere, talẽ capitis dolorem coniunctissimũ esse tertiane, propter leuitatem colere, calorẽ, & accredinẽ, que oia se iuuant in suo ascensu ac in pungendo cerebri miringas. Circa quorũ authorum sententiã, opus est immorari aliquantulũ. primo querendo si talis dolor est cũ apostemate, aut absq; eo. secũdo que sunt signa mala, sub quibus est mortis certitudo. tertio qualiter per fluxũ sanguinis hic dolor potest terminari. quarto si infra. vii. diem etiã pure possit solui. quinto si in omni sequẽti tpe p sanguinis fluxũ posset ille morbus iudicari. sexto a quo loco venit illud pus qd expurgaẽ auribus & naribus. vltimo in qua sede inferiori succedet ille abscessus & si in superioribus etiã erit possibilis. De primo dicim⁹ posse teneri vsq; ad. vii. diẽ non esse apostemosum. qd probo. Hip. intẽdit ex aliis signis malis certificare infirmi mortẽ, sed si dolor esset apostemosus cũ febre intensa, per se solus esset letalis, quia aut esset frenesis aut flegmon substãtie cerebri, q̃ sunt a toto genere mortalia, igitur. Quod si libet sentire esse iunctũ apostemati non prohibeo. quia Aui.1.ter.tract.2.cap.6.ait. cũ autem in febribus soda sit fortior, eius fortitudo est signũ malum, immo perniciosum cũ reliqua mala signa & cõparia sunt. & gentilis in glosa. citat textũ Aui. iam per me citatum in.2.quar. & istum presentẽ Hip. & prebendo causam inquit, quia significat cerebri apostema. sub vltimata nequitia. ex quo sine merito apostematis calidi, sic certificati, sine ratione virtutis dissolute intensissime dolore, suspicio est de morte. nec volo cauilari, ex dicto Rasis primo cõtinẽtis.

ꝙ fortiſſimus capitis dolor minor eſt mediocri auriũ aut oculorũ, ſic ꝙ ra
ro vſus narcoticorũ neceſſarius ſit talib⁹ doloribus. vt ille Matheus in prin
cipio ſue pratice. nam intelligat̃ de frigidis & ſic nõ poſſident cerebri mi-
ringas, aut ꝙ ſermo cõparatiuus nõ pugnat, immo experiẽtia videmus, ho
mines grauet̃ torqueri capitis doloribus. Signa aũt ad que aduertere pre-
ciperet Hip. ſunt vigilia perpetua vomitus felleus, aut eruginoſus. nam &
ſi a felleo inciperet, eruginoſus cõiter ſuccedit aduſtis humorib⁹ ex vigilia
Gal. 6. epidimiarũ, caſus virtutis, & reliqua cõparia iis. que alia ſi oſtendant
met morbũ apicem tenere malitie nihil ſupra. De alio vero puncto. opor-
tet ſentire, cõformiter ad Aui. in locis citatis ac in cap. de ſignis deriuatio-
nis materie ad caput. ac. 3. de criſi. in fine. ꝙ dolor iſte abſolutus à tãta per-
nicie ſignorũ, cõmuniter indicat criſim per ſuperiora. aliquando vomitu,
aliquãdo ſanguinis fluxu e narib⁹ ipſis. qui dolor talis fit ex euaporatio-
ne & motu ad ſuperiora verſus vias nariũ, exiſtentibus ſic cerebro propin-
quis. & vſq; ad. xx. diẽ id expectari poteſt, & ſi vſq; ad. vii. potiſſimũ. vbi
multũ de bile miſceri ſanguini ſignificat̃, que ſic perforat mẽbra. & morbo
adeo velocem motum tribuit. Videndum. 2. quar. in cap. 5. & 4. apho. in te-
xtu quibus aures ſurdeſcunt in febribus. ꝙ ſi offeras ex Aui. 2. quar. vbi ha
bet. ꝙ morbus capitis non terminatur fluxu ſanguinis narium. Reſpõde
de frigido morbo ſecus de calido. & cum febre preſertim circa frontem ſi
dolor ſit. nã authores noſtri partiti ſunt capitis regiones. 4. humoribus to-
tidem, ſcilicet ocipitiũ ꝙ frigidius ſit pituite, partẽ ſiniſtram melẽcolie ex
directo ad lienẽ qui illius feculentie eſt domiciliũ. dexterã bili propter fel
& iecur. Sed proram ſanguini ex venarum copia cordis aſpectu ac pulmo
nis. ergo ſi prope. vii. non viciatus craſicie, non frigoratus, non ad pus con-
uerſus, obnoxius manet predicto fluori. ex quo ſi circa eas anteriores par-
tes dolor infeſtet, certius de ſanguinis fluxu expectandũ eſt. de alio autem
puncto non eſt abſonum credere, ante. vii. poſſe ſuppurari, cum libro. 2. ru
ptura iam viſa eſt in prima circuitiõe. ſed factis illis cõparationib⁹ textus.
ante. vii. ad fluorem ſanguinis eſt promptitudo maior quia puris preſentia
cum defectum aliquem denotet, ſemper amat ꝓlixius tempus, compara
tione ad criſim euacuationis. Sed qualiter prorrogato termino ꝓmittitur
ſalus cum pure exeunte e naribus, auribusve, cum tale ſic exiens, cerebrum
eſſe dilaceratũ ſignificet, ſed ipſius ſolutio irreparabilis eſt. 6. apho. in te-
xtu. cerebrum inciſum. ſed Aui. 1. ter. cap. 4. tract. 2. cum loqueretur de ſo-
da ex apoſtematibus capitis, dixit in ſententia. ab hoc multũ doloroſo ſol-
ui contingit, ſi exeat e naribus aut auribus ſanies, ſanguis, aut aqua. confor
miter ad ſententiam Hip. dolenti aut circundolenti caput ſanies aqua aut
ſanguis ſi exeat ſoluit egritudinẽ & gentilis dicto loco & thadeus in gloſa
illius aphoriſmi, credunt vnum, in quo non eſt dubitare, ꝙ membra capitis

intranea

intranea cerebro confinia, vt aures & similia, posse inflari ac rumpi ac salubriter terminari. Quod vero intimius est, impossibile. nisi sentiamus. illud pus non exire a partibus veris substantie cerebri, sed a quibusdam glandulis replētibus cauitates necessarias. Potissimum versus partes colatorii, que partes haud tante dignitatis sunt. Item & medularis substantia, que non est ventriculosa adhuc potest esse soluta non letalis. iuxta sententiam Gale. in dicto apho. in verbo nisi ad ventres perueniat solutio. Creditur ergo tale pus exire a quibusdam porrositatibus cōmunibus & rimulis. Nec pugnat dictum A ui. 3. quar. cap. xx. de exituris calidis qui ibi cōmendat, eruptionem apostematis cerebri ad duos ventriculos, magis ad anteriorem quam ad posteriorem. Solum enim cōmendat viam expurgationis, quia quod rumpitur versus anteriorem ventriculum facilioris est expulsionis tum palato, tū naribus. secus de posteriori. Si vero non vindicatur a morbo supradictis modis, per abscessum ad inferas sedes contingit liberari. quod potissimum contingit, cum diutina magis passio fiat. Sed dignum extat consideratione, cum soleat affectus inferioris regionis, si calidus sit, ad supernas sedes deriuari, soleatq; apostema lithargicum, optime retro aures permutari, ꝙ materia calida in capite existens, nullam ad inferius habens inclinationem, sintq; cerebro tot loca propinqua ad què congrue posset deriuari, ad sic inferas sedes transmigrari expectetur. Ego in eo anno, quo morbus ille vulgo modorra hoc regno grassabatur, quendam femi mortuum per apostema in fundo, vindicari a morbo vidi. Ad rem igitur perueniendo dico, ꝙ materia frigida que cerebro continetur, frequenter retro aures infarcitur, natura non potente ob humoris renitentiam longius expellere. Sed humor calidus si aliis iudicationibus non obtemperat, colligitur in inferioribus sedibus. que permutatio est possibilis humore sui subtilitatē virtuti propellenti non obuio, estq; talis permutatio acceptata satis ab A ui. in. 2. quar. ꝙ ad ignobiles sedes, & distantes a nobilibus mēbris. id per Gal. 6. epidimi. cōmētario. 1. super textu si infra vmbilicum quidē superiora consisterint in inferioribus articulis bonū est. Ex quo textu Hip. si cōspicis, habes fundamentū, qualis est regio illa inferior ad quā permutari, cōsentit noster textus. nec de tam distanti permutatione nec de insolutis viis quibus fit talis transitus, est multum mirandum vt arguamus impossibilitatē. dicente ipso A ui. 4. pri. in cap. 3. sicut cum a capite ad anum aut ad crus aut ad pedē euacuat, nō enim ꝑ certo scitur si ex toto cerebro aut ex vno ventriculo. quanto igitur morbus prorrogat, inditium est virtutem magis deficere, crassioremq; humorem esse. ob que propensior erit, cum distat a principio, permutationi quam vacuationi, & potissimum ad inferas sedes. estq; media iudicatio, cum in eadem parte affecta ipso pure terminatur, vt ex textu colligitur. quare &c.

Magis expectari ſanguinis oportet eruptionem in minoribus natũ quintum & trigeſimum annum agentibus: in maioribus vero natu ſuppurationem.

GAL.

Finitio ducta ab etate eſt, quo magis expectes ſanguinis e naribꝰ fluorem. Cauſa vero perſpicua eſt, ac ſepenumero prodita, vt etas ad quintum & trigeſimũ annum plurimũ gignat ſanguinis, accedit ad hoc vt per hunc etatẽ calidior ac bilioſior habeatur. At vt antea definitum iam eſt, id quoqꝫ ad ſanguinis fluorẽ a natura factũ idoneum eſt.

GLOSA.

Cum prefactum dolorem bifariam iudicari propoſuit, fluxu ſanguinis e naribus ac abſceſſu, cui etati ſingula earum iudicationũ magis congruat, in preſenti textu declarat: diuiſitqꝫ totam hominis etatem ad duas partes principales defectus ſcilicet, & perfectus. Vnde cõmuniter ex hoc textu colligitur hominis vitam eſſe. 70. annos. Iuſta dictum pſalmiſte. Tantum enim decreſcit homo, quantum perficiebatur. vnde etas virilis aut pulchritudinis ſeu conſiſtentie ad dictum. 35. annum terminat. fluxus ergo ſanguinis citra annũ. 35. magis expectãdus eſt, ſemper puerorũ etate minus prona ad illud vt ſupra põderauimus & habet Gal. 6. epidimi. cõmentario. 1. ſuper textu. Soluere autẽ & ſanguis emanans. plus autem grandioribus id incidit. Gale. ait in infantibus autem de quibus ſermonem habet, ab initio nec ſanguis apparet, preter quã raro. Nota deinde, qꝫ verbo. (magis expectari.) denotat etiã in tali, abſceſſum poſſe fieri. & in ſequẽti, ſanguinis eruptionem. Nam aliquot ſenes corpulentiores ſunt, aliquibus adoleſcentibus. vide quid dicat Gal. de flob. tracta. proprio in optagenariis ſi corpulenti ſint, non me intromitto in preſentiarum, de ſententia Gal. 6. de morbo & ſimpthomate. qua etate actus naturales ſint valentiores, nam & ſi in pueris id eſſe colligatur. ſupra vidiſtis eam molẽ ſanguinis & ſi collatione ſuorum corporum ſatis acreſcat, pigri motus eſſe, ad rumpendum venas, cõmertio pituite ex ingluuie, abſentiaqꝫ bilis ipſius. qui humor ſui acrimonia recludit vaſcula Gal. 6. ipidimiarũ. cõmento. 3. ſuper textu ſanguinis de naribus profuſio. Secus in etate grandiori, ex quo ob ſanguinis feruorem ea etas pthiſicis propenſa eſt. 6. apho. ruptis venis. & ſi inordinati motus illius etatis, non ſit parua cauſa. Cum autem ſuppuratio, defectũm nature aliquẽ oſtendat. 3. quar. cap. xx. & ſi boni ſit finis. Iuſta ſentẽtiam Hip. in. 6. epidimiarum cõmentario. 2. in textu omne ſuppurans non reuertitur. Ipſa met enim concoctio, & iudicatio, ſimul & abſceſſus. que pulchra ſententia non parum faceret, pro dicto illorum in queſtione ſupra agitata, an reſolutio eſſet felicior iudicatio, ſuppuratione (qui tenebãt ſuppurationẽ, totius vtilitati magis prodeſſe.) ergo cum poſt eam etatem virtus imbecilior reddatur, incipit enim calor minui poſt illam etatem, dicebat Aui. 1. pri. promptius alia ſuccedet iudicatio, que per ſuppurationẽ fit. Sed cum

in precedenti textu de fluxu sanguinis sit facta mentio, simulq; de suppuratione in capite, ac abscessu ad inferas sedes, si oportet. in presenti textu, in quo precedentē sententiam diffinit ex parte etatis, per suppurationem hic positam. acōmodam etati pcedenti, etiam abscessum intelligere, crederem sic. ꝙ quia ita oportet in satisfaciendo priori sententie, item & ad antiquā literā non aduertatur, que absolute de apostemate mentionem facit, quod de vtroq; potest intelligi. atq; iuuat eam responsionem, non explicare tempus aptius, ad abscessum in inferioribus sedibus. Ergo siue ita sit, aut non, cum omnis iudicatio permutationis defectum aliquem includat, talem esse accōmodam procedenri etati sentiamus. quare &c.

¶ Aurium dolor acutus cum febre continua ac vehementi difficilis est. Periculum enim delirij abolitionisq; imminet. Quia igitur fallax hic locus est: cito etiā animaduertere oīa alia inditia a primo die necesse est.

GAL. Nuuquam vehemens dolor in his euidentibus auriculis infestat, neq; si infestet periculum committabitur, propter ea quod neq; pars ipsa precipua est, neq; parti precipue continuetur, sed consueuerunt nominare dolorem aurium, quotiens in profundo ex audirorio meatu doloris sensus affligat, tantisper enim ipse afficitur auditorius nominatus neruus, non ex longo interuallo cerebro copulatus. Itaq; merito multi interimuntur per dolores auriū vehementes in consensum perducto cerebro. Quocirca nonnulli egri delirant, necnon aliqui de repente moriuntur quem in modum attoniti, quotiens in cerebrum decumbat vniuersim aurium dolorem committens fluctio.

GLOSA.

Incipiens Hip. in hoc tertio libro de iuditiis habendis ex morbis ipsis, ab infestissimo capitis dolore, trāsit ad aurium passionē, que & capitis dici possit. potissime cum & suppuratio eum capitis dolorem iudicabat, si ex auribus emanasse videretur. Qualiter autem priuata passio potest ipsis auribus inesse, in presentiarum adiecit. Que est dolor intensissimus auris cum febre continua, & vehementi, quod non cuiuscunq; metus est portitor, sed delirii aut mortis. nec hoc reputetur pro longinquo a ratione, quia hoc membrum falax est. ideo magis occulte minatur ruinam, quam publica ipsius compago protendat. & ideo ad talis pronostici certitudinē, prestabit inditia omnia alia a .1. die, animaduertere quod totū in processu explicabitur magis. Notandūm ergo primo ꝙ cū auris dicatur de parte cartilaginosa exteriori. & de anfractuoso illo laberinthio occulto. Opus est in presenti hanc affectionē intimam esse, cōsentire. nam exterior pars ignobilis est nec adeo pernecantia simpthomata causaret. Verum extat, quod ipse Gale. terio libro meimir in principio docuit, per quam blande hanc partem exteriorem pertractare, vt nullo pacto compressione aliqua, dolor ipse intendatur. Et nota. ꝙ quando bene perpendo de verbis Gale. in

hoc passu, videtur mihi. ipsum, posse excusare quendam laborem, quem habuit, in sexto epidimiarum. in cōmentario. 5. ad textum Hippo. qui sic habet. Si in auris doleat, lanam digito circundatam vnguine madefacito, deinde mittens interius in volam lanā auri subiicito &c. Sentit ergo Gal. ibi, iniecto oleo aut simili in aure dolenti, quod ponat medicus lanam in vola manus, & in ea recipiat eum licorem, quem auri interius iniecit. Ego autem cum id sit legitime excusabile, per volam intelligo planiciē & marginem auris exteriorem, quod spacium volam vocauit, transumptiue ad partem domesticam manus. In ea enim planicie interiori iubet Hippo. & id pronunciauit Gal. in. 3. meimir. apponere lanam sat mollem, ad imbibendum licorem & fomentandum partem auris. Verbum autem illud in calce textus Hippo. deinde super ignem imponito dolo. fateor a nemine interpretantium ante Gal. nec ab ipso recte exponi. Si ego callerem literas grecas possem esse forsam iudex. ego sensum ex sensu eliciens. dicerem quod met vas habēs oleum, aut licorem poneretur igni, vt posset ille suauis vapor si stricti orificii sit, ad aurem introire, & dolorem mitigare. & id practicum est, & apud vulgum res notissima. Quod vnde vulgus sumeret, nescio nisi ab hoc loco. ad locum igitur reuertendo, vnde sermonem incepimus, dicimus. partem exteriorem esse etiam sat sensitiuam, & oportere suauiter eam tractare, nec ex vicina, pariat ingentes dolores. & huic attende mente, tanquā maxime precepto cure auriū. hec Gal. Ergo locus affectus, est interior pars auris adeo cerebro finitima, potissime posteriori: que cum sit vacua magis, est auri interius magis accōmoda, cum colisioni aeris causantis sonitum, necessaria sit cauernositas aliqua. Qualiter autem pars posterior cerebri sit vacua apud Aris. & qualiter id sit intelligendū, aliquando dicemus. Ergo non poterit esse acutissimus dolor continuus, cum ingenti febre in tali loco, nisi apostematis calidi presentia. Quod quāti periculi sit, per te licet cōtemplari. Neruus enim auditus interius vestiens organum, a. 5. pari deriuatur, per exiguam distantiam a cerebro, & non valde stipatus carnea substantia, aut alia re que ipsum muniat. si offeras, Gale. 3. meimir de vlceribus aurium. precepisse vti medicamentis fortissimis. Statimq;, licet preter rationem videatur, aurem sufferre accerrima farmaca. Dico quod si non est cum dolore, talia tolerat, & sunt necessaria membro sicco exicando, vt tertio terap. presentitum est, membrum namq; hoc cum solide sit substantie, si non est affectum dolore. vt Gale. docuit, bene tolerat illa fortiter exicantia medicamenta. Sed cum dolet, valde tali dolore torquetur homo, vt tanto acumine cōtingat mori, ob quod in talibus passionibus ad stupentia farmaca. facile transit Gal. loco allegato. Semper tamen tepida apponantur, quo differt ab oculis. quia frigidum inimicū neruis, & tale membrum natiue.

est frigidum multum, vt in .1. huius presentitum est. Si igitur acumine doloris non exterminetur, saltim delirium necessum est pacti, ex tanta affinitate ad cerebrum. Magna intemperie facta in spiritu animali, qui est instrumentum occultarum virtutum. Quam sententiam Aui. singulariter posuit in fen. 4. tert. cap. 6. sic habet, & peruersior dolorum auris est ille, qui est ex apostemate calido profundo inflammatiuo, & illud est cū febre inseparabili. & proprie cum perducit ad permixtionem intellectus. quasi deliriū quod explicat Hip. in presenti ꝑ altero significatorū, ponat Aui. pro inditio istius passionis, cū vehemens est. dicit statim ipse, conformiter ad Gal. in presenti cōt. ꝙ aliquando interficit in eodem die. sicut apoplexia. & si in hac, ob excessiuam plenitudinem, illic vero ob intollerabilē dolorē, quo natura tantū debilitatur, vt pluries dictū est. Qualiter aūt si sordes que ex auribus exit, dulcis appareat, id letale sit, significās corruptionē cerebri, cōformiter ad Hip. 6. epidi. cōtario. 5. in textu hominibꝰ sorde &c. Hic colligas, pro alio loco. signa ergo ad que oportet attēdere, sunt ad tolerantiam morbi, ad somnum, ad rationem, ad virtutem. nam si hec faueant, nō erit semper letalis ille dolor, oppositū si talia inditia aduersentur. quod totum in sequentibus magis enucleabitur. quare &c.

¶ Natu minores septimo die: aut citius ab hoc morbo interimuntur. Natu vero maiores multo tardius. Febris enim ac delirium minus in eis infestant: & aures in eis antea suppurantur. Sed per has etates recidiue euenientes morborum plurimos interimunt: minores vero natu prius quam suppurentur aures: interimuntur. Si enim ex auribus pus effluat candidum expectari potest natu minorem conualiturum: si quod aliud bonum in eo inditium extitit. GAL.

In minoribus natu febris, & item delirium potius accidunt ob calidum ac biliosum temperamentum. Itaqꝫ merito interimuntur antequam aures suppurentur. Maiores natu quantum in hec agitur, minus periclitantur, sed recidiue eueniunt affectionum, quia nō integre concoquitur dolorem committens humor ob temperamenti frigiditatem. Ceterum residuum dictionis satis perspicuum est. GLOSA.

Qualis sit iudicatio talis affectus in auribus existentis, & quam varius terminus, etatis variatione, enudeat author in presenti. De qua etatis collatione cum nihil discretū dicat, consentaneū est, conformari ipsius sententie, vt per minores natu ipsos ante consistentiam intelligamus, per maiores vero, omnes talia patientes grandioris etatis. Sic Auice. in hoc proposito. 4. tert. de senibus & adolescentibus mentionem fecit. Textus igitur iste videtur continere plures conclusiones, quas sigillatim percurrere, haud est indecens. Prima est. natu minores ex tali affectu doloroso continuo & intenso, simul cum tali febre, in septem diebus aut prius extingui, natu vero maiores tardius. Est igitur notandum quod licet. tertio de crisi,

&de

& de morbis vulgaribus scribat sepe, virtutis robur abreuiat salubres morbos, mortalesq; prorrogat. Casus isti⁹ textus excipiẽ a tali cõsideratione. quia hic non est successiua actio nature in morbum aut econtra, sed quipiam raptus violentus. ad cuius similitudinem etiam ex morbo attonito robustiores citius pereunt. 1. tert. cap. proprio. Cum igitur acumine doloris mors in talibus succedat, qui armoniacam temperaturam pre ceteris rebus exterminat, libello de cura lapidis. & 2. pri. promptius talẽ mortem incurrere minores natu, id, est, quod conclusio intendit textus, nondum tamen causa est assignata. Nec parum dubia est talis ratio, nam ex Aris. 2. de partib⁹ aĩalium cap. 2. calidior sanguis ad robur est aptior. (Nec me intromitto an si robur possit esse cum copia sanguis, & vbi robur est, sit & sanguinis copia. nam de illo. Gal. libello de multitudine cõtra antiquos satisse cit.) Sed frigidior sanguis ad sensum prestantior est, argumẽto nobis sunt apes & formice, quorũ animãtiũ, prudentiã imitari nos, suadent sapiẽtes. Animantia autem illa & si viua calida dicas, collatione ipsorũ mortuorũ, satis frigida sunt. Primo de temperamentis totũ videndũ. quicquid sit de subtilitate gen. 1. pri. de declinatione omniũ mixtorũ ab eqnali ponderis, per calidũ. Totũ enim illud euenit genti. quia aliter equale ad pondus cõsiderat. q̃ Gal. Non. n. est in medio toti⁹ substãtie, apud ipsum. sed ĩ quibusdã minimis mẽsuris rerũ, vltra quas, si mixtũ fit, necessum est inuenire maiorem mensurã caloris, illa scintilla, q̃ pars illius quadrige erat, que prestabat mediũ simpliciter indiuisibile. qđ paucis fuit noctũ, etiã studiosis gentilis. sed de his hactenus. Ad propositum igitur redeundo. cum in iuuenibus sanguis sit ingenter feruidus, in senibus temperatior, non video vnde magis non turbetur sensus in iuuenibus. Nam preliantes ob furiam donec tepescant, non sentiunt vulnera, qđ non esset leue argumentũ pro negantibus stupefactiuum dari vi caloris quale piretrũ putant qđ in veritate calidũ est ex Gal. Vbi ergo sensus hebes, minus dissolui dolore compat est. dicere autẽ hoc, pugnat textui presenti. Respõdendũ est vt sumiẽ de mente Hip. 6. epidi. versus finẽ & Gal. in cõt. & multis locis. essentiã nostrarũ virtutum consistere in proprietate tẽperature, que successu etatum dissoluitur, & infirmatur. cuius inditium est, ꝙ ipsa senectus sit incohata mors. Cum igitur in minoribus natu, illa proprieta stemperature vigeat in membris, & spiritibus genitis in eis, non ab re viuatior erit in eis sensus. dum modo adeo non exuperet qualitas, vt destruat actum proprie virtutis. 1. tert. 6. epidimiarum. 2. apho. cõmento illius. quibuscunq; iuueni. & 3. apho. cõto. illius omnibus temporibus. In maioribus vero natu, vltra lapsum temperature, nerui qui sunt tota res in sentiendo, & partes cutis, terrestiores fiunt. Constat autem quod id obtundit sensum, qui presupposita passione fit. Molles enim carnes habẽtes aptos mẽte dicimus. inde remis incunbẽtes, arantesq;,

truncatum

truncatum ſenſum habent in illis organis. 2. collig. ex auero. inde ſenſus plantarum pedis, ſtupor eſt. 1. ter. ſitq́. iam illa terreſtreitate, in neruis, virtuti irradianti obſtaculum, ad inſtar nebule, que ſoli obiicitur. Spiritusq́ ipſi, iam craſſi quodammodo & minoris lucis & puritatis, que omnia ſi cõcipias, merito cenſebis ipſos grãdioris etatis, a dolore magis tutos, quã ipſi ſint adoleſcentes, & ipſis finitimi, ex contrariis cauſis. Ob quod in prima concluſione. ad primam. 7. aut citra eam extingui, palam eſt acumine doloris, quia ſic peſtilentem inimicum, diu tollerare, nec adamantinũ corpus ſufferret, cõmento illius in. 5. apho. quicunq́ a thethano capiuntur. Si vero talibus reſiſtat, robore etatis, delirium non effugient, ſpiritu cerebri valde permutato, maiores autem natu, quia non ita doloris acumine diſſoluuntur, ſi ſuccumbant, adhuc prolixiori tempore iudicantur, non merito virtutis reſiſtentis, quia ſic iuuenes diutius permanerent, ſed ob particule viuacem ſenſum, ad cerebrumq́ dita nobilem ſedem, vicinitatẽ, priuſquam reſolutione aut pure ſalus ſuccedat, in tollerabili dolore arripiũtur. in tantum ꝙ de talibus apoſtematibus tenet Arnaldus in libello cõſiderationis circa partem operatiuam. ꝙ poſſunt prohiberi, & ſunt licita repercuſſiua, & ſi cretice fiant, quia ſi ad ſtatũ perueniunt, in iuuenibꝰ abſq́ ſpe medicant. Quas etates pertractans Alexandrinus. 5. epidimi. nunc in. 6. epidi. cõmẽrario. 5. p Gal. ſuper textu Hip. (morbi & nutriti.) ait memorari oportet eorũ que in prognoſticis dixit. ꝙ iuuenes magis patiunt bene ſenſiles exiſtentes, ſenes vero ex frigiditate tanquam congelatiõnẽ habẽtes, nõ ſunt pene ſenſibiles. Alia cõcluſio eſt, ꝙ apoſtema iſtud ſoluitur per ſuppurationẽ, principaliter in ſenibꝰ, cuius ratio eſt, quia licet merito humoris reſolutio ſit magis cõfigurata, quia cõiter bilioſus eſt humor: merito tamẽ etatis ſuppuratio eſt magis acõmoda. non inquã ex alio niſi, ꝙ ſuppuratio cũ ageat tempore prolixiori, in ſenibus talis poteſt ſuccedere, virtute non omnino imbecilla, quia ſi omnino deficerẽt, nulla bona terminatio poſſet euenire. Iuſta dictum Alexandrini loco citato. Cum igitur nec de lirio aut acumine doloris, tantũ infeſtetur, aut febris acuitate, ob pugnantiã temperature, aut torpidum ſenſum, vt minores natu, inde dantur inducie, vt eo tp̃e prefactum apoſtema ad ſuppurationẽ perueniat, in quo ſalus extat illius affectiõis. Vnde. & ſi Hip. in verbo textus. Maiores multo tardius, videat ſentire, hos tales ſenes neceſſario interire ex tali affectu, & ſi ꝑlixiori tp̃e. Non tñ intime cõtemplãdo, eſt hec talis, ipſius mẽs. imo ꝙ ſenes aliqñ ex tali affectu liberent, quia ſuppuratio eſt talibꝰ poſſibilis, virtute quodãmodo conſtãte & ſimpthomatis prius virtutẽ nec diſſoluẽtibus, verũ extat hãc paſſionẽ, eſſe ſenibꝰ etiã p ſuppurationẽ, incolumiorẽ iuuenibꝰ, ſi ad tẽpus ſuppurationis poſſent peruenire. qđ totũ intelligit, in verbo textꝰ. plurimi ſenũ ex recidiua intereũt, ergo ex paſſione ſuppurata

plures

plures possent euadere. itē & iuuenib⁹ salus est possibilis, si aliqs sub bonis auibus, ad suppuratione perueniat. Ergo si ad talem statum peruenirēt, fa cilius & plures releuarent, quā senes, minus obnoxii aliis obstaculis, est alia cōclusio textus. ꝙ licet succedat senib⁹ talis salus per suppuratione, non est tamen talis salus stabilis, immo minatur recidiuationē. vnde & si positi sint in via salutis, solent tales ex obstaculis futuris interire. quod non succedit iuuenibus, nam prius quam suppurentur intereunt. quę conclusio videtur habere difficultatem, quia supra citauimus textū Hip. in. 6. epidimiarum. ꝙ apostema suppuratum nō reuertitur, quia in tali coctio est & maturatio & indicatio. Item etates similantur temporibus in. 2. libro supra ex Gal. sed statim infra videbis, qualiter apostemata hiemalia minus reuertunt. & idē in fen. 2. pri. in de naturis temporū. Dicimus ꝓ solutione, ꝙ cū mundifica tio in talib⁹ senibus taliū vlcerū sit prolixa, tali spatio dolores cōcitatur ven tosi, in talibus partibus, & talibus doloribus possunt iterū conuocari aposte mata. & si calida non essent, tali dolore redditi sat iam defecti, deficientio res redderentur. quibus sic defectis, si morbi alii succedant, recidiuationes quoq; dici possunt, & si nō stricto modo, a quibus cōtinget interire eos ta les senes. Prima aūt autoritas allegata habet verū, respectu apostematum que occultātur. Secūda aūt autoritas nō concludit, oīno, quia est dispar ra tio in robore virtutis que hieme reperit, & resistit recidiuationi, qd non est parua causa, cū crasicie humorū tali tpe inuentorū, qui difficile agitantur. fortificationes ergo dolorū qui iterum senib⁹ succedunt, sunt causa mortis. De vltima aūt conclusione, est maior dubitatio. nā si pus qd succedit in iu uenibus, est candidū & bene condicionatū, ad hoc vt salus ꝓmittatur, quid egent iuuenes, vt alia inditia bono consulant? cū in. 5. apho. super textu. cā lidū saniem faciēs &c. Dixit impossibile est aliquid mali cōtingere, in vul nere pus faciēte, potissimū cum laudabile sit. alterū esset querere, quę indi tia talia sint, que sub pure facto, adolescētibus promittant salutē. ad primū dic ꝙ pure sic exeunte, possent tantū defecisse ex acumine doloris, ꝙ quasi chadmice extinguerent cum pure facto. vnde si candidū sit, exiensq; a par tibus non valde intimis, nō reuertaturq; pullulans dolor, habeat apetitum, mentem sanā virtutisq; constantiā, rationabile est modo virtus, valuit resi stere i acumine doloris, & nō extingui, ꝙ facto pure, vbi dolor solet remit ti. iusta sniam Hip. nō succumbat, aliis signis bonis fauentibus. & sic habes huius canonis vtilis se ntentiam enucleatam satis. quare &c.

¶ Fauces exulcerare cū febre difficiles sunt. Sꝫ si aliud signū ex ꝓdictis fuerit prauū predicendū: vt cum periculo morbus sit. **GAL.**

Fauces exulcerate labem indicant derodētis humoris. Causa vero diffi cultatis non parua est, quia cum dolore infestant. Itaq; considerari conue niet & alia inditia, vt exquisitius futura cognoscantur. Commune vero in

cunctis erit tibi preceptum potiſſimũ, qui nec exquiſite optimi affectus, neq; deterrimi habeãtur, in quibus ipſe Hippocrates cenſere aſſolet, talia quoq; inditia eſſe conſideranda. GLOSA.

Procedit Hippo. ad inditium ſumptum ex morbo alia ſede manifeſtato, quod membrum fauces eſt. & inuit in ſententia, q̃ vlcus in illis partibus cum febre eſt difficile, & ſi mala inditia faueant, erit timor. Gal. per quam breuiter ſe expediuit ab expoſitione iſtius textus, & in antiqua litera & pręſenti, non ſolum verificat textum per viam ſigni, ſed per viam cauſe etiam. Dicit ſecundo eſſe conſuetũ Hip. in ſignis non valde certis, conſulere aliis, vt prefacti ſigni robur firmetur. ideo in preſentiarũ in tali exulceratione faucium, precipit attendere, qualia ſint reliqua inditia. Fauces vt ſequenti cõmento apparebit, ſunt tota ea cauitas, que aperto ore oculis intuendo diſcerni valet. Notandum vlterius peliculam veſtientem os continuari ſtomacho, 1. pri. cap. de generatione humorum. ac. 3. de facultatibus naturalibus per Gal. ex qua continuatione, plurima ſoluuntur problemata, illis locis videndum. Scimus etiam, ad hoc ſpacium tam viam aeris quã cibi terminari. vnde iis duabus viis hec regio nutritiue ſedi & precordiali cõmunicat. in quibus ambabus frequẽtius contineri febrium acutarum materiam, (vti de cauſone poſſet explicari) omnes conſentiunt. Ergo apparẽte exulceratione in talibus partibus, acres fumos e talibus mineris aſcendiſſe, qui eas partes dilaniarũt, ac corrodunt, ſignificatur. ergo ſignum eſt ingentis febris, ac acrium fuliginum. vnde raro eſt in acutis febribus, has partes non videre exulceratas, immo ob talem promptitudinem. 1. quar. cap. de curatione febrium acutarum dicit Aui. eſſe maximum iuuamentum aſſiduare gutturi patientis acutam febrem aliquod humidum, quod teneat in ore, & ipſum humectet. quod nõ ſolum tali exulcerationi obſtat, immo & ſitim extinguit, guſtumq; meliorat, ac aeri ingredienti viam prebet roridam, frigidamq;, vt ipſe recẽtior, frigidiorq; vadat. talia namq;, adiuuant febrientes. videndũ. 6. epidi. cõmentatio. 3. ſuper textu ſiti carentẽ os claudere, tacere, ventum cum potu frigidum introducere. que prefacte exulcerationes ſunt aliquando corroſiue, ambulatiue, nigre, ſordide, que ſecundum magis & minus periculoſe ſunt. & aſſumptioni ciborum non parum obſtant, vnde ſatis grauantur infirmi tali dolore. & ſi plus potui obſtent, quam cibo, alibi videndum eſt. Inditia autem praua. que tales exulcerationes grauare poſſent, eſſent talium vlcerum perſeuerantia, & fraudulentia, doloris incrementum, apoſtematis concitatio & alia ſimilia. Vnde nec mirum, quod Hippo. prius de vlceribus, quam de apoſtematibus huius ſedis determinet, quia vlcus harũ partium conuocat ſepe apoſtema. ex quo licet antiqua litera, loco ex vlcerationis, apoſtema habeat, ipſi non cõſentimus, cum ad apoſtema ſtatim ſe transferat author. quare &c.

De angina.

De angina. Capite. vi.

Angina grauissima est: ac celerrime interimit quecunq;: nec in ceruice: nec in faucibus conspicuum aliquid efficit. Plurimũ vero doloris infert: ac spirationis difficultatem. Hec enim eodem die: & secundo & tertio & quarto strangulat.

GAL. VT fauces preiacentem gule & gutturi sedem appellet, perspicuum est etiam ex his que hoc loco scripsit, illã anginam dicens esse grauissimam, quecunq; nec ceruice, nec in faucibus dispositionẽ quandam indicet preter naturam ex colore, calore, mole. Porro ceruicem intelligit collum. fauces vero aperiendo os ac linguam comprimendo deorsum euidentem amplitudinem, in qua gemina hostiola visuntur, tum gule, tum etiam gutturis. Quotiens igitur in neutro horum appareat aliquid preter naturam, existimandum est intra gutturis corpora lacessere inflammationem, ex qua strangulantur. At cum anime iter angustum sit, strangulentur necesse est eo integre cluso ob circumueniẽtium corporum inflammationem. Itaq; coguntur dirigendo collum spirare quo dispescant sensim meatum. Supinus enim iacentis habitus eum extreme cludit priore corpore magis concidente in ceruicis vertebras. Igitur ob eam rem, & quia inflãmatione vexant musculi in gutture, merito dolore afficiuntur. GLOSA.

Quid sic prognosticandũ, de morbis apostemosis in tali regione existentibus, docet in presentiarũ. & tres gradus suffocationis sentiens, a pessimo incohauit. quia ibi maius periculũ vertitur. & licet strangulatio a pluribus causis accidere possit, solũ de ea q̃ ab apostemate fit, sermo nobis est in presenti. Ex quo licet circa hoc nomen squinantia, Gal. 4. de locis affectis. longam digretionẽ faciat, absolute idẽ sonat, qđ suffocatio, seu anhelitus ꝓhibitio, ob angustiã & constrictionem factã in his mẽbris. Ibi enim Gal. citat Hip. in sui fauorẽ in hoc loco. Describẽs ergo Hip. pessimum angine hoc est, squinantie statũ, dixit esse que maximã spirandi difficultatẽ faciebat, cũ ingenti dolore, nulla manifestatione in ceruicibus, nec in faucibus, scilicet nec coloris, caloris aut tumoris quã sic pessimã squinantiam introduxit. 3. de morbis vulgarib⁹. sed nõ hunc primũ gradũ, in cõmẽtario. 2. in textu illius q̃ angina laborabat & apud bithionẽ agebat. & ideo illius mors dilata est ad diẽ. 5. cum istius textus angina, ad plus differẽ ad. 4. diem vt in processu videbit, verum extat Gal. sentisse in cõt. illo esse dilatã mortem ob robur virtutis & nõ ob minorẽ impetũ passionis potissimũ ꝙ tantũ laborabat anhelitus angustia ꝙ ipsum haberet altũ hoc est erigendo collum, aut altũ ꝙ omni musculo inspirationis iuuabatur. ad literam igitur accedendo. dicimus ꝙ ex acutissimo dolore, cõsiderare cõuenit, hoc apostema pẽdere ab humorib⁹ calidis. quia in flegmatico apostemate dolor est obtusus, melencolica vero squinãtia raro fit. & cũ ea, q̃ in hoc textu intelligitur,

summe

summe periculosa sit, inde colligitur, non esse pituitosam. quia que a tali pendet secura est. 3. apho. Nam ea que vere accidit, ex pituita congesta hieme vincitur ab autumnali, que pendet ex humoribus stare congestis, qui acuti sunt. Videndum ibi per Gal. quod apostema cum intensi doloris sit, pendeatque ab humoribus calidis, non minus portendit sui metus incrementum, per magnitudinem, vt viam coartet inspirationis, quod autem nihil appareat in aliis partibus, esse in loco intimiori, nobiliorique, ostenditur, maximeque aeris transitum impedire. ex quibus omnibus denotatur istum morbum esse per peracutum, cuius iudicatio. Iusta decreta in principio libri istius tertii, ad plus differtur vsque ad.4.diem. pro enucleatione ad sententiam huius textus, oportet primo subiicere, quod ceruix idem est quod collum. ipsum vero est illud membrum, quod ante & retro inter distinguit caput ab humeris. guttur vero est orificium seu ostiolum aeris, gula vero ipsius cibi, vnde gulosi, qui admodum cibis delectantur. Fauces vero est cauitas, que aperto ore apparet, & interioreriam, cum premetur lingua, sic quod illa duo hostiola non occultentur. Notandum deinde quod cum animali non sit possibile viuere sine spiratione, & cibo. quia cum substantia nostra vndique dissoluatur, lib. 1. de sanitate tuenda, & de dissolutione continua, omnis talis instaurari habet, ex quo his duabus substantiis necessariis sic, adaptauit vias iusta caput. quod tale a capiendo dicitur vtrumque alimentum, ibique est os, quod via est vtriusque substantie. & quia aeris est maior necessitudo, adhuc ipsi anteriorem applicuit canalem, ac solidiorem, cibo autem posteriorem, tanta vicinitate, vt tesuderet ad pulmonem, que via cibi labuntur, & via aeris suis semi circulis amplexetur, & cedat grandioribus bolis, que vias arctare possent. qua vicinitate licet, dicas pulmonem non distare multum. 4. pri. & si via publica sit post cor. plurima pulchra puncta possent annecti huic passui, iusta harum viarum propinquitatem. que modo nollumus inserere. pateatque absentibus, si hunc passum contingat legere, hac nostra regione esse feminam monacham, que a tribus annis fere viuit absque cibo & potu. De quo nemo dubitet, quia periculum factum est a probatissimis personis de ea re. Ergo omni animali naturaliter necessarius est cibus, ac aer, & vie publice ad tales substantias. ex quo tales vie, & si principalia membra non sint, pro talibus reputantur gratia officii. ex quo cum morbus multifariam periculosus censeatur. ex Gal. 4. de morbis curandis. talis, est prime acceptionis. Vnde cum aer sit necessario, adhuc morbus qui inspirationem tollit, primum gradum obtinet, & potissime si affectus sit priuatus in via aeris. Cum igitur opilatio sit proprie morbus viarum, primo de diff. morborum &. 2. primi. & talis que artenuaroria dicitur, aut sicitare, aut vacultate vie, aut pondere vicini. in presentiarum morbus proprius, qui priuat aerem est coarctatorius, comunitatis autem arenuarorius, in tertio membro. sic Auicena in fen. ix. tert. in propria materia aliquid horum tetigit.

Notãdum vlterius, ꝙ cũ per hos canales corpora trahantur, propter que, secundum magis & minus dilatari oportet, & quandoq; claudi, ac ob alias vtilitates, inde musculos inesse vtriq; viarum, est necessium. semper intelligendo de motu arbitrario. Sed talium musculorum hec est discrepãtia, ꝙ musculi epiglotis ad anterius declinãt, ipsius vero ysogaphi ad posterius. & tales dicuntur extrinseci, quia versus partem extrinsecam & minus nobilem consistunt. alii vero consistunt musculi in his canalibus intimi magis, vti claudentes canalem qui prestant vigore, vt omnibus constringentibus inferioribus non cedant. 7. de vsu paruũ, qui non visuntur, nec talem habẽt inclinationẽ. quibus omnibus sic contemplatis ex Aui. loco citato, est colligendum ex presenti litera, pessimam anginam esse illam, que fit in spatio intrinseco istarum viarum prefactos intimos apprehẽdens musculos. nam licet ista vehemens malicia explicetur, ex magna spirationis difficultate, non pugnat per apostema cane ipsius cibi, satis prohiberi anhelitum. ipso Aui. dicente loco citato, aut fit in musculis intrinsecis meri, & constringit anhelitum propter vicinitatem, & sensui non apparet. creditur ergo Hip. in presenti, de angina vtriusq; cane intellexisse. nam describit pessimũ statum ipsius, nullo signo viso nec anterius aut posterius, ergo ambas colligit, nam pessima ipsius vie cibi, refugit manifestationẽ posteriorem, cui propinquatur, quia interius fit. & que via aeris consistit, nec anterius manifestata est ex aliquo vestigio. item nec in faucibus apparet aperto ore ac pressa lingua, ergo intra musculos est affectio, que met viam occupat: ex quo immensus dolor, ac anhelitus priuatio. si autem libet, solum Hip. introdũxisse pessimam anginam in musculis intrinsecis cane aeris existentem, non prohibeo. & tunc exponenda est litera, ꝙ in ceruice non apparet tumor, scilicet in collo anterius, nec in faucibus, aperto ore. & vide, quam intima sit ea affectio, vt partes proximas nec colore aut calore viciauerit. Hi ergo ad modum laqueo suffocatorum interimuntur, & tanto celerius, quãto aeris refrigerantis fuerit maior necessitudo, vnde carnosis & robustis celerior mors. vnde non in consone post aurium dolores, quibus iuuenes citius cadunt, sequitur hec pertractatio, cũ tali affectu robustiores ocius extinguãtur. ob qđ tales coguntur aperto ore, linguã foras mittere, ad instar canium tempore magni estus, cũ maius refrigeriũ procurant, aeri patulam magis parando viam. ideo ista pessima angina ab aliquibus canina dicitur. adq; ad facilius inspirandum coguntur recto collo, sic enim melius patefit aeris via, ac cibi. ob qđ asmatici dormiunt non cubantes, sed sedentes. iusta quod aliqua est anhelitus difficultas, qui libro de disnia. &. 10. tert. per Aui. dicitur anhelitus preparationis. quia nisi tali rectitudine preparentur, suffocantur. Ego autem primo libro dixi de femina quam curaui ex vlcere meri, quod non deglutiebat nisi stans, alias multum fatigabatur. Sciuisti

etiam

etiam eo loco, qualiter supini debet sumere id, quod optamus resudare ad pulmonem. vbi causam assignauimus, esse morosam deglutionem que sic cubando fit. ꝙ autem cum difficultate supini deglutiamus, vltra experimentum quod aduxi, est sententia gentili. 13. tert. cap. 5. tracta. 1. in verbo. vidēmus infirmos vt melius transglutiant se erigere ad transglutiēdum. cuius causa potest esse, ꝙ tunc cibus sui grauitate melius cadat. ac attractio villorum longitudinalium, quod est instrumētum illius operis, sub eo situ melius fiat, ipsis aptius contractis. quo sic perpenso. simul cum artificio id indicante, ꝙ ad talem finem medicamenta resudantia in modum loch conficimus, vt maiorem moram contrahendo, resudare possint. que omnia vt clariora fiant. Scias Gal. 8. de plaritis. pertractasse hanc materiā. Simul & 7. de vsu partium. sed illic ex proposito contra Platonem qui pigre & false habuit, totum potum descendere per viam aeris. cuius opinionis reprobatio, tum ex iis hoc loro inscriptis, tum. 4. de morbis curādis versus finem. aliquibus clauditur dictis. Primum aliquid ex via cibi, ad viam aeris transire. & sic ad pulmonē, experimento est comprobatū. quia si aquā rubeam dederis paulatine transgluriēdam, & paulo post seraueris pulmonem, ipsum tinctum tali aqua inuenies. Isto dicto rlauditur. 8. liber de placitis. & in cōdemnationem Platonis oportet addere, & totus ille potus reperitur fere in fundo ventriculi, igitur. Secundum dictum. cum naturaliter via pulmonis ad aerem attrahendum, sit ordinata, si subito occupetur ex cauitate, cibo, aut potu, necessum est tussim excitari clamosam, quā non est homini cōpescere. Istud dictum, etiam est experimento comprobatum comperto. ꝙ existēte gutture seu faringe composita ex tribus cartilaginibus. illa que cimbalaris dicitur officium habet, interponendi se cibis existentibus circa illas cauitates & potibus, vt nō transeant ad canam aeris. Et quia aeris cana secundum superiorem partem, erat perfecte circularis, & non poterat cedere cibis secundum eam parttem, vt inferior suis semicirculis, inde cum deglutire volumus, ascendit nodus & pars alta trachee. in quo ascensu, illa via aeris perfecte clauditur, illa cimbalari cathilagine, musculis claudentibus. Ob quod dum comedimus, aut bibimus, complecte cohibemus, inspirationē, & ideo cum perseueramus in bibendo. suspiramus in fine, magnam facientes respirationē, ad amissum anhelium recuperandum. ob quod si auiditate comedendi, descendat bolus, ante quam nodus ascendat, & perfecte claudatur aeris via a dicta carthilagine, tussis clamosa excitatur. Transeunte ex via publica, aliquo substātiarū duarum ad ipsam aeris viam. Ideo causat ꝙ gulosi, quasi suffocātur. quia tanta auiditate non potest exacte claudi via. Item ꝙ pro vita est necessum inspirare, cui tempori occurrit cibus, & facile permeat ad aerē. Simile euenit, si inter comedendum vellimus loqui. quia pro voce egemus aliqua apertione cane. ob

qđ, religiosis ne casu suffocent, vltra alias vtilitates, precipit, ne loquantur inter comedendũ. Tertiũ dictũ. si aliquid vtilit & absq; noxa ad pulmonẽ debet transire, debet esse per modũ resudationis, ex parte qua vie iungunt patet, quia illo leui motu quasi non alterat, & ideo nã Gal. 4. libro citato qđ humor vndiq; iusta tunicas arterie, ceu iusta murum aqua descendit, tunc tussim non cit. si quid per mediã spiritus viã incidit, tussim statim excitat. Quartũ dictum. cũ talis resudatio paulatina debet esse, quanto deglutita magis imorantur, tanto aptius in canã delabuntur. Ideo in calce. 4. de morcurãdis. vt q̃ diutissime in ore teneat. Quintũ, si supinũ aut resupinũ (idẽ enim est,) nam 8. de placitis in calce per verbũ resupin⁹ legit Gal. hic p verbum supinus. cubare, ad deglutionẽ tardiorẽ disponit, clara est tota deductio. Dempto, q; verbũ Gal. dicto. 4. explicandũ est, cũ ait, oẽs qui illic sunt musculos relaxet remittatq; precipiendũ. qui musculi sunt isti? Primo verbum relaxare aut remittere est nõ applicari ad opus. est etiã relaxare apperire, tãtisper eos musculos. & cũ plures circa eum locũ sint, 7. de vsu parti. de aperientib⁹ innominatã carthila, a clipeari seu scuti formi, & de aperiẽtib⁹ cimbalarẽ seu superiorem intelligendũ est. q; si offeras, hoc obuiat cunctis superius dictis, nam ex tali apertione, ad mediũ cane ibit licor, qui vrgentem tussim excitaret, p dicta in. 4. de morbis. nisi esset, q; Gal. ex pposito tractãs hoc, dicto. 8. de placitis. Exponit verbũ laxet & remittat. Inquiẽs. deinde resupinatus orificiũ gutturis tantillũ cõperiat, in nostra si quidẽ est potestate aperire & claudere cũ vollumus. Tunc interlabi pauxillũ quipiã in id ex ore presentiet. in qua autoritate, etiã per viam interiorẽ cane, aliquid interlabi cõsentit. qđ si pauxillũ sit, in tussim non cõcitabit, aut saltim paruã. ergo sentit etiã iuuare, talinm musculorũ relaxationẽ ad aliquid se imbibendũ ex via superioris cauitatis. sed cũ nõ sic sit. euident clarũ, quantum possimus eas vias claudere, & aperire. nã & si motus sint arbitrarii, sunt adeo. naturalib⁹ necessitudinibus adicti, q; parum, imperiũ volũtatis ibi discernitur. ob qđ si vis, verbũ laxet. In alia significatiõe. dic musculos meri quos aplicamus deglutioni. Est enim. illud opus ex vtrisq; operibus cõstans. 1. pri. doc. 6. cap. vlti. Laxemus, i. non applicemus operi. sed sinamus villos naturales duntaxat attrahere, & nõ iuuemus eos motu volũtario cõpressiuo. ex eo enim multũ tarda erit deglutio, ex quo resudatio erit cõplectior. harum duatũ, summe vnã, aut ambas. Que tanta dicta sint pro hac veritate enucleanda. ad propositũ igitur textus reuertendo. sentẽtia authoris in presenti, est de pessima angina, que sic fraudnlenta & viam aeris impediens sub breui spacio extinguit hominem. quare &c.

¶ Quecũq; vero dolorẽ alteri sub similẽ infert: attollit vero ac ruborem in faucib⁹ efficit admodũ exitiosa: sz paulo lõgior q̃ supior est. GAL.

Secũdam nominat angine differentiã, in qua attollit quidem seruix, &

fauces

& fauces rubēt dolore vero eque q̄ predicit afficiunt̄,non tn̄ sub recti spirant.i.nō spirant admodū difficulter,quia musculi in gutture non admodū vexantur inflāmatione. Merito igit̄ eam exitialē haberi dixit non tamen perinde, vt predictam celerrime interimere. GLOSA.

Describit secundum gradū angine periculose,& sic tertium.& licet anti qui vt.4. de locis affectis. ac sequenti cōmento appatet, vehementer cōtendere,in ponēdo nomina. distincta his speciebus squinantie. & degladiarūt se,qualis per c literā & que per s literā inscribenda esset, nobis nō est de talibus certare,nisi pro cognoscendis rebus, vt a Gal. docemur in mille locis. cum igitur rē que angina est, liquido cognoscam⁹, scilicet esse prefocationem apostemosam in dictis partibus ortā. sub maiori aut minori malitia. Ergo que presenti textu significat̄,minoris est malitie. quia tumor in faucibus apparet lingua pressa, vt inde colligamus extra viam aeris cōsistere. Vnde remissiorū simpthomatum censet̄, quod in quā non ad promittendam salutē conducit,sed vt plus mors differatur. quā secundam speciē Gal. loco dicto sic describit,ea vero cuius tumor & rubor in gula apparet,scilicet iusta hostiola illarū viarū. Quod vero hic in faucibus dixit, nō inquā in parte extrinseca versus palatū, sed intimam pressa lingua. Hanc dixit mortalē, sed tardiorē prima. Sed dubiū est, qualiter Gal. loco citato, quatuor species.simul & Aui.loco citato. Hip. vero hic duntaxat de trib⁹ mentionem faciat.q̄ si dicas hic distingui ratione simpthomatū, & id, gratia locorū accidit. Dicimus ergo, quod ad hanc Hip. partitionē ea Gal.& Aui. reducitur. nam aut tumor est ita occultus, & dolor, vt omni diligentia facta nullū vestigium cōpareat.& sic constituit̄ prima species apud Hip. que distribuitur ab Aui.in duas, ex duplici canali, quo interius, accidit. Reliquae vero due ab oībus authoribus eodē modo intelligunt̄.& si Gal. videatur vnam alterā speciem cōstituere,& pessimā, cum simul affectio utramq̄ partē occupet. Ego aūt vidi ancilam quandā patientem duplex apostema in gutture sed vtrūq̄ in visile sed apto vnico a chirurgico & non visa libera inspiratione, credidi alterū esse apostema,& diligētia facta apparuit & etiā ruptum fuit & conualuit. Nec esset absonum, similem speciem illi de qua Gal. pro laudabiliori introducere. Puta si humor alleuians membra interiora, exterius impartiretur. quod tamen in textu sequenti congruentius habebit locum, quia sic in simili, duplicē tertianam laudamus, si ex simplici procedat, cum vtraq̄ leuis. materiam namq̄ diuisam esse significat, quam sic facilius natura superabit. Credimusq̄ hāc secundam non sic letalē esse, vt releuari non possit eger, si medicus peritissimus ei occurrat in principio. vti in manibus meis, (& si non sim de illorum numero,) vidi hominem robustum rusticum etatis medie liberatum ex tali squinantia. qui sic stertebat & anhelitus truncabat̄, vt videretur absq̄ spe medicari. sed omni

ingenio possibili adhibito conualuit, huic exibui farmacum versus meridiem, quia senriui. deinde omnino nihil deglutire. Plurimi autem qui hoc morbo intereunt, finiuntur cum spasmo ex A ui. cap. proprio in .9. rer. quia cerebrum valde comparitur. ac alimento negato, calidoq; exurente, & minime euentato, conuulsionem sicam non est longinquum incurrere. Poterisq; proprii, capit. videre, que signa possunt salutẽ in aliquo promittere, aut mortẽ retardare. Igitur in angina istius testus est dolor subsimilis, hoc est, magnus & circa eadem loca, sec differt, q in musculis circumiacentibus Ob quod tumor ceruix, & fauces rubent, vnde non est ista intrinseca & extrinseca, sed duntaxat suo modo extrinseca. respectu prioris. interficit autẽ ob apostemaris magnitudinẽ, modo versus fauces & ceruicem occupar. sed tardius, quia nõ sic obest inspirationi. a qua cõtingit aliquãdo euadere, sed id raro. quare a frequentiori euentu. ipsa etiã mortalis est. quare &c.

¶ Si quib⁹ fauces rubẽt & ceruix: hic diuturnio: est: maxime vero et ea seruãtur si ceruix ac pectus traxit rubo:ẽ: nec sacer ignis intro recurrat.

GAL. Tertiam cõmemorat anginam quam alii per. s. literã nominant Sinãhen, nõn per. c. literã Cynãchen. Vbi enim vehementer strangulãtur ac dolore vexantur nec inflãmario, aut sacer ignis apparet, aut in ceruice, aut in faucibus. Cynãchen per. c. literam ralem nominãr affectionem. Sed quod assidue moneo, videtur Hipp. facere, nec ira vocabulis parce vtitur, sed vt libuerit appellar. Sane in quibusdam codicibus antiquis legitur initium dictionis per. s. literam. Si quibus Synãche, id est angina. ita constat vt nihil iuuet de. c. & s. literis disserrire, queãdmodum medici recentiores agunt, Vbi enim concessa res est, scenum est de nominibus litigare, at confessa res est iis qui ministeria artis agnoscunt. Si enim vehementer strangulantur, vt cogãtur resurgere deterrime exigunt dolore vehementer affecti, nullum vero aut in ceruice habentes, aut in faucibus accidens. Ab his vero deinceps existunt, ii qui non spirent difficiliter sed dolore admodum vexantur, ac pariter tumescat ceruix, & fauces rubicundiores euadãt. Tertio loco disponuntur ii, de quibus Hip. presenti sermone persequitur, qui nec vehementer affligãtur dolore, nec spirent difficulter, & guttur nequaquam perpetiatur, sed aut in fauces fluctio, aut in ceruicẽ, aut in hec vtraq; decumbit. At vero fluctio talis magna ex parte biliosior est, ita vt perspicue sacrum ignem, aur inflammationem sacro igni similiorem committar, vnde & ipse dixit, nec sacer ignis intro recurrat, q si pituitosus interdum tumor infestet, celerrime discutitur, nec vllo pacto acutus hic morbus est. Ceterum sequens dictio perspicua est. GLOSA.

Describit incolumiorem speciem angine, & a qua frequentius cõtingit euadere. pro cuius intellectu oportet notare, q hec affectio nõ est occupãs simul intima & exteriora membra, nam inde exitior esset, nisi per modum dictum

dictum in calce precedentis glose. Notamus secũdo, q̃ siue hoc apostema in partibus apparentibus incipiat, siue intus, & inde ad has partes exteriores deriuerit, veritatẽ continet Hip. sententia, quia he sedes ignobiles sunt respectu priorũ. Que enim nobilia aut necessaria, semper natura infossat in penetralibus corporis. de qua permutatione ad exteras partes dixit ipse 7. apho. asquinãte habito tumor & rubor in pectore, aut aliis affinibus partibus, bonum. Foras enim conuertitur morbus. & vice versa pessimũ erit cum exterior intima fiat. iusta illud eiusdẽ authoris: herisipilam intus conuerti malum. Est enim tota clauis minoris metus, aut maioris, in hoc ꝓposito, ipsa inspirationis alleuiatio, aut difficultas. idem de ipsa deglutione: nam plurimi, potũ per nares eiiciunt, ex via palati ad nares. prohibita ipsa via deglutionis. Et vice versa ob illã causam precipit sumẽtibus caputpurgia p nares impleant os aqua, vt obex sit licori, & nõ descendat, immo inspiratione versus cerebrũ trahatur. & quia ista ad exteriora deriuatio, aut illis sedibus presentia maxime cõmendatur, ideo repercussiua a parte exteriori omnino nõ habent locũ, sed ipsorũ loco, anodinis vtimur. & cum tẽpus dat aliquibus attrahẽtibus ad exteriora, quibus sentiunt iuuari. Igit tota ratio harum laudũ, est elongari ab organis inspiratiõis ipsum apostema. si igitur ita se habet. adhuc preferet deriuatio versus pectus, cũ magis distet ab organis ꝑdictis. de qua textus. nõ q̃ diuturnior, sed q̃ magis ex tali seruẽtur, hoc est incolumes euadant. Quod tñ quis calumniare posset. ex sententia Hip. in aph. q̃ permutatiõ squinãtie ad pulmonẽ est omnino desperabilis, sed cum deriuatur ad pectus, videtur pulmonem contingere, igitur. dic q̃ talis deriuatio est attinens parti exteriori & per vias exteriores vnde re, satis a pulmone distat, & si sensu parum. q̃ omnia felicius sperabuntur, si ille biliosus humor, ostensus rubore, aut sanguini mixtus. ostensus tumore, permaneat dictis sedibus fixus, non vaguus, non intus iterum retrocedens. nã si iterum antiquos petat lares, petnecabilis est. nã si herisipilam intus conuerti damnauimus, quid de squinantia? est ergo talis leuior passio propter minus vexari dolore ipsum egrotantem, minusq̃ constringi anhelitũ ipsum.

Sed cum Hip. hoc textu. etiamq; Gal. hanc speciem colericam sentiat, ex timore retrocessus ignis sacri ad interiora. qui constat ex subtilissimo sanguine colerico. Sic. n. fit herisipila, q̃ est ignis sacer in seda parte ad glaucomen. qualiter tali dactum est, minori cum dolore esse: quia dolores acutissimi proportionantur tali passioni colerice, ob flamã & morsionem. Qualiter etiã cõsentiemus Gal. talẽ affectũ pituitosũ celerrime disolui, quia passiones ex frigidis humoribus tardius soluuntur. cõt illius series iuuenibus egrotant minus. item si celerrime disoluitur, qualiter non est acutus morbus, uã ad morbum acutum succedit, ex suo properante motu breuiter consũmi. Tertio dierum decretorium versus finem. Ad primũ dic, q̃ gratia

loci est minor dolor, quia in spacioso magis continetur humor. & minus soluitur continuũ, & si vtraq; colerica sit. respectu tamen pituitose, semp maior. Aui. in cap. de signis squinantie. sed pro solutione alterius dubii, magis oportet aduertere. nam de pituitosa Aui. loco citato. ꝙ prorrogatur aliqñ ad diem. 40. Qualiter ergo Gal. consentit, talẽ facile dissolui, verum extat, ꝙ idem Aui. loco citato cap. de causis squinantiæ ait. de prefocationib⁹. flegmatica est magis incolumis, ac eius sanatio velocior, gentilis super eo passu, solum reffert dicta Thadei & dini. nã dixere ii doctores, ꝙ apã his locis a flegmate dulci, hoc est subtili calido, est velocis dissolutionis. nã tale flegma prima pri. sepe descendit in reumatismis, & tale sic superfluens. i scda primi cap. de apãtibus contingit figi intra musculos epigloti, & tale apostema causat. Quod tale in processu forsam magis desiderat flobot, quã i principio cursus iuxta dicta Aui. sat obscura cap. de cura squinantie. sed de illis hactenus, ex triplici causa igitur, q̃ sumitur ex Gal. 4. regiminis acutorum cotõ. 26. talis pituitosa est facilis sanationis. primo ex absentia febris. Vnde non coguntur anhelare, & leui inspiratione sunt contenti. Item ex priuatione doloris, vnde nõ debilitantur, & non inflãmãtur. & sic melius tolerãt nõ cibari. & id qđ sumunt facilius, deglatiũt non se retrahente virtute ob ingẽtem dolorem. Item quia humores pituitosi, non sic imbibunt ad partes nobiles & intimas, vti biliosi, sui calore & subtilitate. q̃ omnes cause non continentur vnico cotõ sed in processu litere, cũ proportione ad has species, sermo fiat. Ergo intelligamus autores cum pituitosã, celeris dissolutionis pronuntiarunt, si a tali pituita procedat. nam a tenaci crassaq; in dies differt ita ꝙ ad diem. 4. vt dixit Aui. quod sic dictum a Thadeo a nobisq; enucleatũ non est multum ad mentẽ Hip. vbi loquens de tali apostemate a fleg. crasso ea protulit q̃ colleximus in vnum. nã subtile flegma sepe fluit ad vẽtrem & non figitur. itẽ aliud est loqui de incolumitate & aliud de celeritate termini. nam non dubito colericam inffensiorem & si intelligo Gal. tertia apho. ꝙ illa que accidit autũno, infestior sit ea q̃ veris, quia autũnalis sit a biliosis chimis, qui ex estate proxima seruati sunt. secus de vernali. quo cõgesta' flegmata eliquantur. sed qualiter biliosa non erit ob subtilitatem substantie leuis super naturam vt prima. 4. visum fuit? & ita sane intelligatur Gal. in presenti, ꝙ morbus iste non sit acutus, cum tã celeri terminatione. quia intelligitur, quo ad periculi magnitudinem, qđ est altera pars & principalis, que acutos constituit morbos. Dinus vero in hoc passu dicit. Squinantiam flegmaticam solũ dici velocioris curationis priuatiue, qz est apã, i quo velocius securamur a suffocatione, qua tales interire solent, eo ꝙ talis humor non sic impetuose fluit, ac non ita sit intrinsecus mẽbris anhelitus. ex quo medicamẽta facilius aplicantur. sed merito modi substãtie, nõ negat colericã, faciliorls dissolutionis. semper faciẽdo cõparationẽ inter ea apãta a quib⁹ releuari

uari possunt infirmi quia posset colerica oc̃tius interire quã pituitosa sanari & vice versa. Si aũt vis. de quadã dũtaxet specie pituitosę intelligere, puta a flegmate illo dulci, non dedignarer tenere, facili⁹ dissolui colerica. & eẽ velocioris saniationis, vt litera antiqua coti dicebat, dictu, qz hic humor satis sanguini vicinus est. de qua, excedit colericã, licet de resolutiõe, vinci possit a colerica. aut q̃ est faciliorisdissolutionis in mẽbro quo est, quia non facile pmutat̃, vt colerica. & ita, securior ẽ pituitosa, quã colerica, quia ita nõ facile retrocedit ad nobiliorẽ sedem. Aui. autẽ si vituperauit ignẽ sacrum exterius. id intelligit si simul occupat partes intimas. quare &c.

Si vero nec diebus decretoriis deletur rubor: nec tuberculo inanito in sede exteriori pus non facile excretur: ac videatur sine dolore ager e morte indicat: aut recidiuam egrotationis.

Sine tuberculo, aut excreatione facile euacuata deleri, aut sacrũ ignẽ, aut ruborẽ (vtroq; modo legitur) prauũ fore perspicuũ est. Sed vtrum ita inaudiendũ sit, vt si dieb⁹ deleatur decretoriis nullum malũ futurũ sit, an secus? Ita enim nõnulli exposuerũt, an copulare oportet id cum iis q̃ deinceps sũt prodita, vt etiã velit Hippocrates illa diebus decretoriis euenire gratia fidei firmioris, q̃d inquã verius est. Si enim materia diebus transmeat decretoriis in pulmonẽ, recurrat q; introrsus sacer ignis nequaq̃ discectus per exteriorẽ superficiem nõ solũ, non bonũ id est, sed malũ maximũ, ppterea q̃ ex diei fide firmiorẽ assumat prauitatẽ. At si pariter tuberculo foras tendẽte ac facile excreante deletur sacer ignis, aut rubor tantisper non abolitum iri egrum expectare oportet.

Securrissimum vero est: si rubor q̃z maxime foras vertatur. GAL.

Hec & item alia que deinceps perscripta sunt, clara sunt quibus prepicta in animo herent. GLOSA.

Sententia istius canonis est satis obscura, ideo op; nos solicitos esse circa ipsius intellec̃tũ. sũmendo igitur initiũ a precedẽti canone, in quo cõmendauit, tertiã speciẽ squinantie vti minus verendã, qz rubor ac tumor versus partẽ fauciũ pectorisq; deriuabat̃, vti ad partes exteriores ac minus principales. quo habito, noto in primis, cũ in textu isto inuat de abscõsione ruboris, magis aplicandus est ad ruborẽ fauciũ, quã pectoris. quia longinquũ est credere, per pus ab apãte, releuari illã absconsionẽ ruboris pectoris. est autẽ pus expulsũ ab apãte, laudabilis illius absconsiois euasio. volo ergo q̃ Hip. intendat, q̃ cũ eueniat aliquãdo, illud apã q̃d extra prorrũpebat, abscondi, aut deleri. q̃d tũ sic extrisecũ, laudatũ fuit satis in textu precedẽti. si ergo cõtingat sic deleri, quid inde presagiendũ sit, ex presẽti textu notemus. inquit ergo si abscindatur talis rubor, & non in die cretica, aut deletur, nõ cõmutato in aliud apã in regione exteriori. aut delet̃ absq; quãtitate puris facile ex pulsi, tũ dolore cessãte, timet̃ mors, aut recidiua. cõcludit ergo. securissimũ

igitur est, si rubor quã maxime foras vertatur. Cum igitur in calce precedẽtis textus dixisset (nec ignis sacer intus recurrat) sub quibus conditionibus ille retrocessus erit omnino vituperabilis, & quando non sic timendus, explicare incipit. si enim rubor deletur subito, talem absconsionẽ, subitã quietem vocauit Gal. in secũdo libro huius in cotõ penultimo. nam si paulatina esset, victoriã nature & exatam resolutionẽ significaret, considerandum ergo, ꝙ non omnis talis deletio vituperabilis est, sed tunc, cũ ad mẽbrum nobilius trãsfertur, vti in presenti textu. Si verbi causa ad pulmonem, de quo ipse autor in .5. aph. textu .10. vbi dixit, ad plus, mortem occupare in prima 7. & nota ꝙ verbum (liberatur) quo vtitur noua traductio, non cõgruit mĩtũ passioni, q̃ in prima .7. interimit. itẽ & nota. ꝙ in cotõ noua litera, non ponuntur illa indicia expulsu, de quibus Aui. disentit Gal. si mollis aut durus debeat esse. & si concordari possint. quod si sic accidat, nulla spes est, nisi suppuretur laudabiliter in ea sede nobili, & perfecte mundificetur. Ob quod i calce textus citati in .5. aph. si vero hos scilicet dies effugerint. suppurantur, sed per suppurationem talẽ non certificatur salus, nisi dotibus sit predita perfectis. de quibus multa in scdo libro. diximus. dacto etiã, ꝙ deleatur talĩ rubor extrisecus. si inde abscõsus, figat in alia sede ẽt exteriori, & min⁹ nobili, nõ male cõmuttatur notũ. qđ vtrũqꝫ Gal. amplectens i cotõ. inquit, rubore cessare sine tuberculo in alio loco, ac excreatione facile euacuata, prauũ fore, perspicuũ est. qz a morbis mĩbus, nõ est firma euasio, absqꝫ euacuatione, aut permutatione. primo dierũ decretoriũ. & qz aliquis posset de occulta actiõe nature, in patiẽtis comodũ presumere, vt illã abscõsionẽ nõ vituperet, & si absqꝫ illo duplici iudicio, respõdemus cũ sñia Hip. ꝙ nõ presumiẽ de tali nature comodo, q̃doquidẽ illa absconsio fuit in die non decretoria. ergo sine fauore nature, & sic nulla salubris resolutio, quia talis vim potentẽ desiderat, prima apho. & in cotõ. 34. in secũdo libro. si. n. illa actio nãe esset, ad diẽ fortunatissimũ seruaret. quo corpora superiora fauent, & spirant nature nostre. ꝙ si tunc agant sine dolore. nec ideo leteris, qz alleuiatis nõ scdm rationẽ nõ opꝫ credere, & ideo antiqua litera bene sentit. in verbo & si dolor requiẽ mentiẽ, nõ ergo certificat aliquid bonũ, imo presumiẽ totã materiã simul abscõsam esse. qua expulsa a loco affecto, cessauit dolor sed ex tẽplo occupat luct⁹ ipso suffocato. vt ipse i pratica vidi. Vide ẽt si colliges ex textu, cũ ꝓ tũc dolore nõ agant, si humor ille deriuat ad pulmonẽ q̃ insẽsibil' est i sui sbã. In sũma ergo, abscõsio tal' ruboris, aut extrĩleci tumoris, verẽda est, sub trib⁹ cõditõnib⁹. s. si deleat' nõ i die cretica, si absqꝫ manifestatione tumoris in pte alia ignobili, si absqꝫ facili excreatione, si ad pulmonẽ deriuet'. sub oppositis aũt posset comẽdari. sed iuxta illđ verbũ (nec i dieb⁹ decretoriis delet) est difficilitas. ã oporteat ad istã malã ꝑmutatiõem ẽe magis vitupandã, sic i die decretorio, ã alleuiet a malicia, sic i die decreto

rio

rio cõparuiſſe. Hip.huic ſecũde parti videt̃ ſuffragari.Gal.autẽ.1.& ſupra in ſcdo libro.in texru,& potiſſimũ ſi in.7.die &c.tetigimus,ſi natura infortunet̃ in dieb⁹,qbus habet iuuari.ſũme malũ expectãdũ fore,qz cũ toto na ture fauore impetuoſior fuit morbus.Ego aũt plano ſẽſui litere hereo magis,qz illa abſcõſio in dieb⁹decretoriis,& ſi neceſſario mortalẽ,magis certi ficet,forſã aliqua erit ſalubris,q̃ poterat mortalis eſſe,ſi in die nõ cretica cõ tingeret.Nota vlterius,ꝙ iſta verba(nec tuberculo inanito in ſede exterio ri) poſſunt pacti alium ſenſũ a predicto ſupra,vt.ſ.cõtinuetur ſnia ſic. cum rubor deletur,ſi ipſo apãte exterioris ſedis inanito,hoc eſt. occitato ,pus nõ ſuccedar facile,peſſimũ eſt,qz nõ tutat̃ ab effectione pulmonis:ita ꝙ in tex tu.nõ fiat mẽtio de deriuatione extrinſece marerie,ad aliã extrinſecã ſedẽ ſed cũ intus permutat̃,poteſt eſſe ſpes ſub duabus cõdirionibus,vt die creti ca delat̃,& vt facile pus eiiciat̃.Notat̃qꝫ vltimo.ꝙ ſi mors nõ ſuccedit,aut ſalus ex dictis cõdictionibus,ſaltim ſi a morte nõ rapiat̃, recidiua egrotatiõis expectãda eſt.aut ſub priori ſede,natura reluctante cum ipo humore, aut ꝙ ipſo apparenter ſano,iterum ſimilem incurrat morbum,& ſi non in priori ſede,natura fatigata ex tot laborib⁹.forſam Gal.in cotõ.ex illis cõdi tionib⁹text⁹,nõ valetudinẽ,ſꝫ vite ꝓrogationẽ colligit,ipa recidiua egrotatiõis.ſꝫ ego ſanari nõ dubito,qz oppoſite cõditioẽs poſſũt oppoſitũ ꝓmi terẽ.bonũ igitur eſt ad certiorẽ ſalutẽ,foras maxĩe cõuerti luborẽ.q̃re &c.

De gurgulione. cap.ix.

Gurgulio cum periculo ſecatur ⁊ ſcharificatur quoad rubidus:magnuſqꝫ fuerit. Inflammatio enim fatigat ⁊ ſanguinis fluor:ſed hunc opꝫ aliis medicamentis extenuare euitit per illud tẽpus. Ubi vero ſecretum fuerit omne id qđ vuã appellãt:ſitqꝫ ps gurgulioĩs ſũma maioꝛ ac liuida:ſuperior vero tenuioꝛ ꝑ illũ tẽpus moliri man⁹ tutũ ẽ. Sꝫ ꝓſtat ſimĩ aluũ ſubduxeris vti chirurgia ſi liceat ꝑ tp̃s:nec eger ſtrangulet. GAL.

PRONOSTICO theoremate permixrum eſt,exiguum quoddam curationis preceptum,quo ſi nequaq̃ fieri poteſt,vt integre preſagium cog noſcatur.Gurgulionem ſi inflãmatione laborantẽ precidas,aut ſcharifices ſanguinis fluor & inflãmatio cõmitabitur.Sed quotiens ſecretũ fuerit,qđ vuã appellãt,ſitqꝫ pars ſũma gurgulionis maior & orbiculata,ſuperior vero tenuior,tãtiſper molliri manus tutũ eſt potiſſimũ aluo antea abũde ſub ducta,ſiue etiã prouidentia medicorũ. GLOSA.

Deſcendit Hip.ad pronoſticũ alterius apãtis in partibus adiacentibus gu turi,& ideo aliq̃ cognationẽ hẽt hic text⁹ cũ priori,quo de ſquinãchia erat ſmo.gurgulio igĩ ſeu vna mẽbrũ qđã ẽ teſte hali.3.rheori.c.17.& aui.9.terri ſbẽ carnoſe,dic ru ẽt ñruoſe,& arterioſe,pẽdẽs a palato ſup aliã ptẽ epigloti vt deſẽſaculũ,q̃ aerẽ ſubito pl̃moni occurret̃,ꝓhibet̃ nã & ſi aer ſui frigidi tudine nos

temperet & refrigeret, nō tamē optamus ipsum ingenter frigidū peruenire ad cor. ob quod machinata est natura, multis locis retificari. dicto igitur ꝓ pugnaculo ingreditur moderatior. ac ex hal. loco dicto intrat humetans magis (satis vtiliter pro tēpore estus) humiditatē istius mēbri. nec minus a puluere ac fumo deffēdit. quod vtile est incedentibus per puruurulēta loca, cū vētorū impetus flat. aut luctatoribus, qui lutosam saliuam cōspuūt, ipsis ex mutuo nixu concitantibus pulueres, ac hiantibus ora, vt flāme replētur arena. Prestatq; hoc mēbrum in modulando voces, nā detinet aerē, ne subito effluat. gentili: de hoc vltimo iuuamento dubitat citato loco, de galicis, qui faciunt sibi amputari vuā, vt magnā vocem habeant. respondet, vocē magnā dici dupliciter, vel quoad temporis durationē, vel quo ad impetū. & ad hunc secundum modū facit gurgulionis abscisio, & dicitur vox capitis, sed ad primū modum, ipsius presentia. nā cohibendo aeris efflationē, ipsumq; ad portiones frangendo, fit illa melodia, q̄ apud nostrates magis in precio habetur. Habetq; hoc mēbrū, sic suspensū ex palato, orificia duo, aliud sursum in quo humorē sucipit a cerebro, aliud deorsū, quo ipsum deponit. Solentq; huic mēbro plures morbi accidere, frequentior est quedā laxitas, presertim in affectis morbo galico, & est familiare inditiū. in catarris fluoribusq; sepissime elongatur hoc mēbrum, sic q; obstet loquele. que passio a germanis crudeliter curatur, scilicet violentissimo capillorū raptu, a parte superiori calue, vnde mēbrane suspenduntur, eleuant nāq; pericraneū; inde ceteras peliculas, vt ea palati simul cū gurgulióe sursum rapiatur, scda.3 cap. de tortura oris aliquid habes de hoc, cum de ipso palato mentio fit, nos autē, appositiōe ventosarū. emplastris, & pulueribus, cōtēti sumus, nam nři dulcorati, e gre ferrerent, talē dolorē, & iniuriā non minus dificile. cum mēbrum sit carnosum, arteriisq; plenū, apā incurrit. a quocūq; .4. humorū sm̄ magis & minus. sed sanguineū, indicat rubor & tumor, colericū, citrinitas & intensus dolor. & facies pallida. pituitosū. liuida facies, ac in tēpore deglutionis. quasi frustū carnis eo loco sentiant, & ita comuniter conqueritur vulgus. melancolicū, ostēdit duricies particule, sed lōginqū est, a colera aut melancolia fieri, quibus sic preambulatis, dicit hip. q; cū hoc mēbrū pacitur apā, & potissime sanguineū. qd rubore & tumore explicuit, nō poterit tali mēbro opus chirurgicū adhiberi. s. sectiois aut scharificationis, nisi magno piculo. q̄ ps anteq̄ plene enodet, queram⁹ ab Hip. que noua religio ē hec. s. agere de curatiōe i hoc libro ꝓnosticorū? respōdet singulariter Gal. i cōt, id nō pugnare, potissimū si doctio ꝓnostica ide pedeat & qz si tal' mod⁹ curā di itētaret, magna sequerent' icomoda, aut si fact⁹ fuit, de talib⁹ posset formari prognosticum. ideo hac parte, cauentur futura discrimina, aut facto rum periculum pronunciatur. quod totum, non est extra limites huius doctionis vt in prologo dictum est. ita etiam reddit medicos cautos & non

pre-

presũptuosos in opere, visis damnis q̃ sequuntur. vt non recurrant ad operationẽ manualẽ, nisi magna vrgente necessitudine. & ideo vltimũ instrumẽtum, positũ est in hac arte. si aũt necessitudo vocat ad incisionem, potius ad cauteriũ actuale, quã ad nouaculã procedamus. quia tale ex coctura quam facit seu schara sistit sanguinẽ fluentẽ. quod hic magni metus est. tũc quod non sistitur, tunc ꝙ ad cauitates aeris possit confluere. & ideo Aui. 9. terci. dixit cum est rubea apostemosa, tunc eius incisio est timorosa. qz sanguini fluenti per nullam medicinã sistitur. ac ex tali opere anexis partibꝰ, apã potest succedere. aut qz, tali apãte illius particule, sat torqueaẽ infirmꝰ, de nouo tali sanguinis fluxu. ne ideo cessat apã a particula, nã & si scharificatio licita sit apãtibus magnis, ne in canchrenã transeant. scda epidi. cotõ. 16. nõ tamẽ tẽtanda est in omni mẽbro, nisi cetera non contulerint, ergo tali apparẽte apostemate. a flobot. incipiamus, gargarismate, pulueribus & aliis ingeniis. quibus si sufragari nec possumus, ad manus veniamus. Sic subscanatio licita est, indesperata suffocacione. Signũ autẽ iã veniẽdi ad manus, est mẽbrũ tẽdere incorruptionẽ, qđ ex liuore partis ostenditur. existẽteq; maiori promptitudine ad incisionẽ, ex tumore partis sũme, q̃ est ad linguã superiori versus palatum graciliori tenuiq; magis. ibi ergo insicio fiat tunc a expertissimo chirurgico cum facilitate, cũ forcipibus ignitis vt insicio & cauterizatio simul exerceatur. si autẽ delicatus aut gnobilis ignem timeret alio modo fiat. Habito semp cõsilio nunq̃ penitendo, corpꝰ parari vacuationibus precedentibus. O bone deus, quot sinthomata vulneribus succeduut, ex hac negligentia. Claudit deinde Hip. sententiam textus. alio consilio pulchriori, vt scilicet ea corporis preparatio vacuationibus antecedentibus, Si ob instans periculum locum non habet, incipiatur ab opere particulari. Profecto nihil pulchriꝰ, si suo tempore fiat. & sic scio aliquos animosos, a squinantia liberatos. qui fuste acuta propia manu rumpere apostemata. Regula. n. artis, vt cõmunes vacuationes particulares precedant, nisi particulares sint ad remouendũ prohibens. Vti de cristeri ad floboth. vt Arnaldus consulit in parabolis intelligenda est, nisi periculum sit in mora. & ideo in apoplexia, schinanchia, rabiosa frenesi, & similibus. fiat flobo. non precedente clisteri. quia agitur de vita semper oculis suspiciendo. ꝙ facta cõmuni vacuatiõe, partialis habet statim locum, vti fricationes clisteria & similia. Sic in presentiarũ. facta vuee inscisione, procedit ad solutionem Aui. dic tu ad floboth & similia, vt apã nõ occurrat, & certius succedat salus. Antiqua vero litera, videẽ precipere prius festinandũ, corpus totũ purgare, qđ excusabile videtur, modo supra cõsulerit, ad aliã curã confugere. si autẽ piger fuit medicus, aut differtur cõsiliũ incisionis, bonum est tempore inter medio preeuacuare corpus. aut simul, si liceat, ꝓ tẽpore. vt noua cõcludit qz sepe ob viriũ imbecilitatẽ, duo ꝓstãtissima auxilia nõ coicidũt. q̃re &c.

Signa & accidentia affecto loco nequaq̄ deffinito. Cap. x.

Siquibus febris desinit non cum inditiis solutionis: neq; diebus decretoriis recidiuam expectare oportet. GAL.

QVOTIENS NEVTRVM existat ex iis que dixit tantisper expectare oportet recidiuam, non vbi alterum adsit, alterum desit. Que.n. non ex ratione leuant, faciunt recidiuam, quanq̄ id diebus accidat decretoriis. At vero constat, vt hec non ex ratione leuent quecūq; neq; cū inditiis solutionis, neq; diebus desinant decretoriis. GLOSA.

Docet presagire in febribus, ex modo terminationis ipsarū, si reddire habent, an exacte iudicate sint & certe, vt amplius non reddeant. q̄ testus obscurissimus est, presertim in dictis Gal. in cōto. Qui vnum sentit, & aliud dicit. Sentit.n. ꝙ non oportet expectare recidiuationē, nisi cum febris habet duo in sui abolitione. s. diei decretori absentiā; ac inditiorum solutiōis. Ex quo si die cretica iudicata sit, talibus inditiis nō preuntibus, nō redibit. aut vice versa. ita ꝙ cōiunctim illa duo intelliguntur, & nō diiunctim. Hoc sonat antiqua litera; recētior etiam cōti. in illis verbis. quotiens neutrum existat, ex iis q̄ dixit tantisper, oportet ispectare recidiuā, non vbi alterū adsit: alterū absit. quasi dicat, nisi ambo concurrāt simul. ꝙ recedat absq; inditiis solutionis atq; extra dies creticos, nō erit certitudo de recidiuatione, per alterum.n. ipsorū; si desistat poterit nō reddire. Primū ergo quod se offert notandum. qualiter plures conclusiones latent in textu, & sunt omnes. 4. Prima febris iudicata i die cretica & inditiis solutionis. certe iudicatur. hoc est absq; recidiuatione. patet, quia tales sunt potissime conditiones crisis; que si certa est, a redditu febris tutatur. tertio de crisi. Secūda est, opposita isti, quia certificatur, recidiuatio in tali solutione febris. Tertia est, ꝙ contingēs est, defficiente altera conditionū, redire, & non redire. Vltima est, querēdo que illarū conditionū, magis obliget ad recidiuationē, hoc est absētia diei cretici, an signorū solōnis. & qz prima & scđa cōclusio sat nota est, ideo, super tertia cōclusione & . 4. tātisper imorādū. prio offerēdo. necessario expectet recidiuatio si ābo nō cōcurrāt ex dicto Gal. i cōt. vbi alleuiatio ē irationalis pōt expectari recidiua, sed talis ē, vbi morbꝰ soluit, aut nō p̄cedētibꝰ talibꝰ inditiis, & si dies cōcurrat cretica; aut si occurrāt, & dies cretica absit, igitur maior p̄pō ē nota, qz alleuiatis nō ex ratiōe, nō opꝫ credere. 2. aph. & minor est Gal. in calce cōti. videre poteris. ergo, vbi vtrūq; deficit, aut alterū, ē suspitio de recidiua. & tūc sic itelligāt verba Gal. i pricipio coti. quotiēs neutrū existat. i. nullm ex eis q̄ dixit Hip. puta vt nec sit dies cretica, aut inditia solōis p̄cedāt, expectare opꝫ recidiuā. nō ergo securat a recidiuatiōe, vbi alterū adsit alterū absit, qz ad fragēdū itegritatē sanitatis diiūctio sufficit vt alias ē vider. er. si alterū sufficit ad recidiuationē, qz ē tal irational, a fortiori cū ābo cōcurrat, q̄ & si vera sint, nō pugnat p̄le eē ad vtrūq; itelligi, aut salti recidiua

tirecidiua

uatio,vbi altera conditionũ abeſt.erit rardior,aut leuior,aut nulla. Sed cui conditionũ magis credendũ ſit ꝓ recidiuatiõe,breuiter apperiamus.ex ſuperficie verborũ Gal.in cõt.videt̃,ꝙ magis obliget ad recidiuam,priuatio diei cretice. in verbo(quanquã id dieb⁹ accidat decretoriis)id etiã ex eo.4. apho.in calce cõmenti illius.febricitãti niſi diebus imparibus, vbi approbat ſenſum aliorũ antiquorũ,qui eſt,niſi in diebus decretoriis ſoluat̃,recidiua promitrit̃, qui etiã ſenſus approbatus ab ipſo, facit ꝓ tertia cõcluſiõe. ꝙ intelligat̃ ad vtrumlibet, vti media inter primã & ſecundam. ſed cũ.3.libro epidimi. per plures textus. Videam febrẽ ceſſaſſe diebus decretoriis, nec minus rediſſe, videãqꝫ etiã, & ſi natura dierũ decretoriũ magna ſit, de ſe nihil facit,niſi vt ſignũ melioris fortune nature. & in ſignis coctionis videã oẽm certitudinem ſalutis. ex Hip.1. epidi.& Gal.1.de criſi & mille locis.ſi per inditia ſolutionis,hoc licet in preſentiarũ intelligere,hanc crederẽ eſſe potiorẽ cauſam,q̃ a recidiua tutet̃. Vnde aũt timet̃ ſub tali inditio recidiua:quia potuit vacuatio eſſe inſufficiẽs deffectu expultricis, aut ꝙ nõ fuit adiũcta fauore diei cretice.que aũt relinquunt̃ in morbis ſubuerſiones facere cõſueuere.Intelligere aũt in preſentiarũ ꝑ inditia ſolutiõis,accidẽtia cretica q̃ precedunt criſim turbãria naturã,de quib⁹ textus quibus criſis ſit nox difficilis eſt.& de quib⁹.1.de criſi.ea ſcdm que criſis ſit nõ oportet appareant ſubito.nõ videt̃ mihi multũ conſentaneũ,quia talia raro viſunt̃,quin criſis ſuccedat.& talis frequẽtius ſit ĩ die cretica. vnde poſita vna cõditione, affirmabant̃ ambe. Quod tñ rotũ,põt e cõtrario euenire,vt ex Gal.multis locis eſt colligere.pura ꝙ nõ ſuccedat criſis ad ſigna viſa,aut ꝙ nõ in die cretica.ſed talia ſemp ꝑ malo reputant̃. Ergo,ſigna coctiõis celebro in preſentiarũ pro inditiis ſolutiõis. nã ipſis nõ preeuntibus, niſi materia ſit paucisſima,aut in robuſtis,aut ſit ĩ viis ductuũ,& ſi die cretica coapparuerit,raro ſecurauit a recidiua. Si aũt velles contẽplari,an inditiis ſolutionis nõ precedentib⁹,intelligẽdo de motu veloci morbi,ac ipſi⁹ magnitudine,& de aliis iam dictis. illũ morbũ minus obnoxiũ vni cretice ſolutioni,immo cõſumptioni paulatine. & an talis cõſumendus paulatine,ſit obnoxius magis recidiuationi:fundamẽta habes apud Gal.3.de criſi & aliis locis, pono ſapiẽtes in via. & in materia ſic ardua, vbi ducem non habeo,ſat ſit excitare ſequentes. Qui autem dies decretorii intelligendi ſint, vt ipſis, magis a recidiua tuti ſimus. iam ex ſuperficie textus citati. in.4. aphoriſ. ſunt impares. & ſi Gal. minus approbet eam ſententiam. cum plures morbos reuocet ad memoriam, ſolutos in. xiiii. xx. & aliis paribus abſqꝫ reditu. Verum extat ꝙ ſemper cum benigna ſupportatione. ratio non deeſt ad ſententiã Hipp. quia cum morbi iudicantur. in diebus quibus mouentur per totũ tertium epidimiarũ &.6.&.3. de criſi. quia criſis accidit in hora maioris aflictionis. & que in paribus mouentur, communiter ſint humorum graues pituitoſi obnoxi

obnoxi magis videntur in complecte solutioni. & per consequens recidiua tioni. secus de biliosis, quorũ motus est per impares. & inferētib⁹ nature co nactũ, vnico ictu vendicat ab eis. quipiã sunt qui p̄ suprēsumsere, satisfa cere illi narrationi Gal. inuendo, eos dies ēēs esse imparesex artificio. hoc est cōputo medicinali. nã. xiiii. dies ē duo septēni & .20. triplex septimana, q̄ ex tribus septenis integrat, qui ipares sunt. Demũ restat, modo de recidiua fuimus locuti, vnicũ verbũ de ipsa addere. vnde ad ipsam tria requiruntur, q morb⁹ recedat, reddatq̄, intercapedinēq̄ habebat. maiorē ea interpollatione, que ex motu humoris sibi cōgruebat. Itā q est in actu, & potētia, & duplex causa coniuncta, cum simplici antecedēte. & sic in medio, corpus ta le est neutrũ vt nunc. & habet reduci ad actum, per aliquid actu existens. s. a malo regimine, aut simili occasione. estq̄ vera recidiua eadem egritudo cum principali, & apprehēdit aliquid ex tēporibus eiusdē morbi, & cōtin git, principalē, & recidiuã vnico ictu terminari. 2. de creticis nō longe a prin cipio. Que, aũt non vera ēst, nō efficir vnũ cum radice, nec pēdet ab eadem causa corporea, sed oritur vt nouus morb⁹. & si ex dispositione subiecti, p̄ maiori parte sit eiusdē speciei ad precedentē. & talis, q̄ pendet a causa eadē corporea, si morbus nō recessit publica vacuatione, aut exitura. reddit cum dispsitione peiori. 3. de crisi a principio. & si occultã vacuationem, consen tiat Aui. cap. de febre sanguinis. talisq̄ est, cum maiori debilitate virtutis. Ob quod Aui. in calce fen. 1. quar. nihil opetandum quia vt plurimum est peior radice. quare &c.

¶ Si qua febris prorogat salue affecto homine: nec dolore detinēte: aut ob inflammationem: aut ob aliquam cuasam euidentem: expectari oportet abscessum cum tumore ac dolore: qui in articulos maximeq̄ inferiores decumbat. GAL.

Que antea dixit particulatim primũ de abscessib⁹ circa ilia, deinde cir ca thoracē ac pulmonem, ea nũc repetens pronũtiauit in vniuersum. Cum enim triplex sit causa prorogationis febriũ, aut propter aliquã partem affe ctam curatu difficilē, aut propter humores crudos & crassos incoctosq̄, aut propter aliquod cōmissum, si nec affecta fuerit pars, aut nulla alia cau sa, aut egri cōmittētis, aut curãtium eũ, aut propter exteriorē causam. Ver bigratia, tempus, terrã, conditionē, domiciliũ prauum, conflictationem, sollicitudinē, angorem, restat vt humoribus crudis, ac cōcoctu difficiliori bus prorogetur. Hos igitur assolet natura in partē quandã ignobiliorem expellere quotiens per excretionē pellere extra corpus nō queat. Sepe ẽm diffinitum iam est, vt humores calidiores tenuioresq̄ paratissimi sint ad excretionē, crudis vero & crassis, aut per abscessum, aut per concoctionem natura medeat. Porro idipsum vt per cōcoctionē medeat excretio, quedã est q̄ ex vrina magna ex parte, raro per aliũ efficiatur. GLOSA.

Cum

Cum in prologo istius operis dixerimus, in hoc. 3. libro ptractari predictiones, in ordine ad quasdã ,pprietates creticas. Viso de multis, in presentiatũ se trãsfert ad crisim permutationis, explicãdo locũ ad quẽ frequẽtius permutatur humor. cuius permutatiõis radix & fundamentũ precipuũ, est febriũ longitudo, iusta sententiã Hip. in. 4. apho. in textu. quibus febres longe, his dolores & pustule in articulis fiũt. cuius longitudinis causa, tangitur a Gal. in eo cõt. ac presenti. qui morbus si talis sit, vna cũ circunstãtiis statim explicãdis, oportebit expectare abscessum in articulis inferioribus. Est aũt causa illius spaciosi termini, humorũ multitudo, crassicies, & frigiditudo. q̃ seorsum oĩa, ad id facere possunt. nec me intromitto in presenti. si a calida materia possit esse diutinus morbus. nã p reaggregationẽ possibile est. 1. tert. cap. de emichranea. vbi inuenies bonã doctrinã gentilis. addit igit Gal. pro causis lõgitudinis morbi, apostema, aut opilationẽ, potissimũ frigidam, & in mẽbro ignobili. Propter. n. difficilẽ taliũ dissolutionẽ permanet febris, que talia sequit. ad qd propositum dixit Aui. 1. quar. cap. de rigore. cũ febris alicuius detinet iaceat supinus & tangant viscera eius, creditur enim q̃ est grossitudo in visceribus. qd febriẽtibus sepe cõtingit, cũ frigida satiatur absq; cautela. Ad cuius similitudinẽ introducit Gal. tertiã causam. s. errorẽ aliquẽ cõmissum a medico infirmo aut astãtibus. Potest. n. error acutos in chronicos, salubres immortales cõuertere. 3. de crisi. ob q̃ ad oĩa oportet animaduertere, de quo in plogo apho. & . 6. epidi. in textu. egrotanti & administrationes. Et dico tibi similẽ prolongationẽ intendi aliq̃n a medico gracia differẽdi vitã. xi. de morbis curãdis. Si vero tales morbi ,prrogãti, sint obnoxii eidẽ speciei crisis cũ prioribus, & prolixiori tpe, nõ est plane cõpertũ. & videt ex snia textus q̃ sic etiam colligit causa aliqua de mente Rasii de potu frigido in febribus libro diuisionũ, ego ambas ,pbaui vias &c. Reducamus igit ad rẽ, istius textus doctrinã. febris detinet, & cũ hoc salua est, quia potest esse ,plixa & mortalis. Est igit salua ex tenore virtutis, q̃ licet absolute nõ sit fortis, quia sic vacuationẽ tentaret, est tñ vt sufficiat tutari a morte, & abscessum facere. sic Gal. 4. aph. cõt. allegato. quia ipsa dissoluta ex diutino morbo nõ valet p conuenientẽ regionẽ morbi materiã emittere, tũcẽ no bilioribus mẽbris ad ignobiles sedes ipsam deriuare conat. qd permutationem aut abscessum vocamus. Idẽ in psenti cõt. sed cur excepit ab hac lege, dolore existente, ob inflãmationẽ, seu causam manifestã. quasi existẽtibus his nõ obligat talis febris ad abscessum: Gal. quasi id, sentit in cõt. quasi innuat, q̃ existẽtibus humoribus calidis, virtuteq; forti, quibus vacuatio vi, futura sit, ob dictas causas primitiuas, potest detineri febris. Non tñ illius longitudo, est obnoxia permutationi. sed errore castigato, ad vacuationẽ erit in ditiũ. Bene aũt erit abscessus futurus, si talis lõgitudo fuerit ob causam crassorũ humorũ, quos natura lõgo tpe concoquẽs. aut paulatim ex vesica vacuabit,

cuabit. & id genus vacuationis est, de quo postea, aut in aliquã ignobilẽ se-dem reportabit humorẽ. quasi de tribus causis narratis a Gal. in psenti cõt. prolongatio, ex aliqua parte affecta curatu difficili, aut ob aliquem errorem, non est obligans ad abscessum, sed illa sola, que est ob crassos humores. Sed semper cũ pace Gal. hec non est intentio Hip. in presenti. nec ille exceptiones concernunt conditionem febris, vt abscessus negetur. sed concernunt partẽ vltimam textus, pro cuius enucleatione subiicio, ꝙ iste cause, siue se teneant ex parte extrinseci erroris, siue ob regimen infirmi, tẽporis aut regionis conditionem, non conducunt ad prolongationem morbi, nisi aut debilitãdo virtutem, si tandem ille morbus salubris futurus sit, aut humorum crassiciem augendo, aut proxistẽtium difficilẽ resolutionẽ causando. sed hoc habito, illa non est occasio non expectãdi abscessum, igitur. Item, nullã erat ratio faciendi illam exceptionem per particulam (nec dolore detinente.) quia plurime illarum causarum non conducunt ad dolorem. ꝙ si legas sic literã. Si qua febris prolongatur. nec ob inflãmationem aut ob aliquam causam manifestam, homine saluo & sine dolore tunc oportet querere, quid faciat presentia doloris vt ipso priuet abscessus? nisi abbreuiando vitã, a tantis euentib⁹ vindicaret corpus. talis ergo expositio refutetur & si Gal. sit. Litera aliqua habebat, nec molestantur (vue dolore.) Sed licet precessit sermo de vua tumida, non video fundamentum, vt iterũ de ea mentio fiat. Est igitur litera altera, que rectius habet, cum loco (ob inflammationem) habet laborem. Quod, duo poterit insinuare, & vtrumq; doctissimum. Alterum est, ꝙ febris que prolongata debet ducere ad abscessum, non sit laboriosa, hoc est iuncta dolori laborioso, puta orta ex labore. ꝙ talis aliquando festinantius iudicatur. iusta sententiam Hippo. in. 4. aph. quib⁹ spes est ad articulos cõuerti. Dicat ergo Hip. in presenti textu, si febris ipsa prolongatur, expectare oportet abscessum in articulis. nisi sit de laboriosis. nam tales, aliquando cito, hoc est intra primã. 4. iudicanẽ certissima vrina multaq;. Aliud est, & singulare. vt non tempus, sed locũ diffiniat, ob illas circunstantias. Nam dactum est. febribus prorrogatis, abscessum facere cum tumore & dolore in articulis inferioribus, ex inclinatione humorum grauium, capacitate articulorum, & intentu nature, ꝙ distare faciat a membris nobilibus. Sed id, aliter continget, si particula aliqua affecta est labore, aut dolore, aut calore. Talia namq; aduocãt ad se apostema, & si alio, habeant inclinationem. quod. 4. apho. in textu, vbi dolor aut calor ibi apostasses fiunt. Et ita distinguendum venit de labore spontaneo, aut artificiali. nam si febris detinet, & nõ precessit labor spontaneus. circa articulos expectare oportet abscessum scilicet inferiores, eo ꝙ in labore artificiali tales articuli fatigati, facilius suscipiant. Substinent enim ac deferunt tales articuli ipsum corpus. Si vero spontaneus fuerit labor, ad maxillas &

partes ficia aduocat ad se abscessũ. ad quod propositũ dixit Gal.10. de morbis cu-
Super randis & illud olfecit ille herculanus i prima.4. vt q diu podragã passus est,
nes ponat i balneũ in febre longa, nã tali debilitate articulorũ, facilius aduoca,
Sicut bit permutatio humoris, si id expectatur. ecce igitur Hip. intẽtionẽ. semper cũ supportatione debita tanto patrono. quare &c.

Malis abscessus magis ac minori tempore euenit natu minoribus trigesimum annum agentibus.

Sepenumero perpessum iã est, vt morbi quos humores cõmittũt calidiores cũ egri viribus vehemẽtioribus p exceptionẽ iudicẽtur. His contrarie sunt affectiones in quib⁹ facultas debilis est & humor frigidus, que nec excretione, nec abscessu desistũt, sed aut corrumpũt egrũ, aut per q̃ lõgo temporis spatio vix concoquuntur. Porro inter has medie intercidũt, que per abscessum finiuntur, in q̃bus ex duabus oppositionibus, alterũ ex altera, alterũ ex reliqua est. Due.n. oppositiones existunt, e quibus altera scd̃m nãm humorũ, altera scd̃m vires habetur, atq̃ in alterutra earũ duo inter se opponuntur, ex humoribus quidẽ calidi frigidis, ex virib⁹ vero fortes debilioribus. Si igitur humores calidi sint, non oportet facultatẽ validam haberi, si abscessus futurus est. Si vero frigidi facultate opus e valida ad abscessum. Ceterũ quo pacto singulas agnosci cõueniat vires propiis inditiis ductis ex officiis antea definitũ iã est. A b etate vero ducũtur inditia vtpote iuuẽtute, ac senectute, de qua nũc Hip. agit, dicitq̃ magis accidere ac citius talẽ abceſſũ minorib⁹ natu trigesimũ agẽtibus annum, maiorib⁹ vero natu nõdum tñ sensib⁹ minus veniũt ac tẽpori lõgiori, sensibus vero minime accidũt, in animũ reiecto omni eo sermone, quẽ Hip. inter initia babuit. Si qua febris prorogetur salue affecto homine, nec dolore detinente, aut propter inflãmationẽ, aut p̃pter aliquã aliã causã euidẽtẽ. Hec ita reuocãs in mẽtem ait talẽ potius fora in minoribus natu abscessum. G L O S A.

Cum noua litera satis distet ab antiqua, primo ipsam p̃sequor, & de alia vnicũ verbũ adiiciã. declarat Hip. in presenti, cui etati, sit magis cõfigurat⁹ abscessus in febrib⁹ prorrogatis, quorum precessit narratio. & est illa etas q̃ infra trigesimũ consistit annũ. aut.35. prout alia litera hẽt. & demũ est etas iuuentutis, q̃ tali termino claudit, vno aut altero, ob variã regionẽ & nr̃m crasim. Notãdũ deinde q̃ duo protulit Hipp. de tali etate, primũ q̃ magis hac etate, quã sequẽtibus, alterum est q̃ minori tempore. i. non sic prorrogatur iudicium in tali etate per abscessum, sicut in sequenti etate. vt verbi causa in die.40. cũ in sequenti etate, ad.60. aut.80. expectetur. si autẽ libet, vt particula (ac minori tempore. Sit determinatio, vt nõ solũ iuxta trigesimũ annũ, verũ citra multũ, nõ prohibeo, sed est impropia expositio. Fundamentũ ergo subiiciamus. & non aliud ab illo Gal. in cotõ. ait, q̃ morborũ terminatio, vti quiuis effectus alius, pendet e duobus, scilicet actiuo &

passiuo.actiuum autem est corporis virtus,passiuum vero humor faciens morbum.quorũ combinatione,extrema aut media,plures eliciuntur consi derationes.Sunt igitur extreme diff.virtus fortis cum materia calida,aut frigida cum virtute imbecilli,media vero:virtus fortis cum materia frigi da,aut debilis cum materia calida.In extremis autem necessario crisis va cuationis,aut mors ipsa.Si vero concurrit virtus debilis cũ humoribus cali dis(nec id est imposs.)qz omnẽ modũ intẽperature sequit̃ virtutis debilitas aut vice versa(quod quoq; nõ pugnat) est.n.virtus fortis suo modo.nã & si morbus magnus sit,non op; virtutẽ esse debilẽ.;.de crisi:est ergo fortis, nõ vt ea q̃ obligat ad vacuationis genus,sed illius comparatione q̃ obligat ad mortem.His ergo duabus cõbinatioĩbus datur ingressus ad abscessũ.qui bus prelibatis ãgredior ad sñiam Hip. verificandã.Hip.ergo dixit in pre cedentibus,febrẽ illam longã esse,& inde pẽdere a frigidis humorib⁹.aie bat Gal.dicto cotõ.sed sic est,non potest eẽ crisis vacuationis,qz vetat hu moris cõditio id,& si cũ ea humoris cõditiõe,eẽt virtutis debilitas.nõ esset abscess⁹,sed mors. Ergo op; virtutẽ esse fortẽ.sȝ nulla etate dat̃ fortior vir tus,ergo ceteris paribus merito etatis,magis isti congruit abscessus. Iuxta quẽ etatis ĩpetũ,etiã breuiori tẽpore cõpletur talis iudicatio, vt supra inui m⁹,q̃ sñia ẽ singularis&artificiosa.& qz vbi mẽtio fit de virtutis robore,ge neratim dat̃ occasio ad vacuationẽ,& ideo litera antiqua legebat̃ p aduer biũ (min⁹) vt.s.minus hac etate robusta,accideret abscessus,sȝ plus etate se quẽti ob virtutis deffectũ.q̃ & si absolute tolerari posset,sub cõditione pre cedẽtis text⁹,minime.vbi conditio passiui expressa erat.s.humoris frigidi tudo ac crassities.q̃d sic tale,desiderat vim robustã ꝑ abscessu. & q̃ tantisper debilior ẽ,s.sequẽti etate. etiã obnoxia ẽ abcessui,sȝ minus,tpe q; ꝓlixiori. Sed ad pricipale cõtigit statim dubitare,si.n.etates respõdẽt crasib⁹,ac tẽ porib⁹. vnde etate sic robusta non cõtingit videre humores calidos q̃les in crasi valida & regione tali, vnde vacuatio publica,& nõ abscess⁹:nisi esset, ꝙ cõsidẽtia roboris q̃d tali etate sentiũt,oĩa posponũt,& inordinatis moti bus mouent̃ & varia ferculorũ sarcina replẽt se.q̃d ipsis p̃stat fomẽtũ ad ꝓli xos morbos,humoresq; frigidos.Secũdo dubitabis.q̃d sentis,de alia diff. media.s.calidis humorib⁹cũ vi debili,non.n.est eadẽ ratio magni põderis ad robustã,&debilis ad ĩbecillẽ vi.respõdeo ꝙ i hac etate,nõ erit abscess⁹ni si prefacto mõ.qz si tali,hũores essẽt subtiles,vacuatio succederet.qz ex eta te nõẽ debil̃,ꝙ si etatib⁹sequẽtib⁹des humoꝛs calidos cũ minori virtute,nõ ꝓhibeo abscessũ euentũ.Sed nõ est de textus sñia illa cõsideratio.q̃re &c.

Considerandus statim abscessus est: vtrum vigesimum diem detinens febris transcendat. **GAL.**

Cũ antea de morbis diutinis dissereret,mẽtionẽ habuit vigesimi diei, ꝓ pterea ꝙ ad hũc vsq; diẽ extẽtus morb⁹ nõdũ diutinus habeat̃.Porro ãtea

quoq; est proditum,quam ob rem non conueniat vnũ poni limitẽ firmum acutorũ morborũ. Quocirca nequaq̃ mirum videri debet quartodecimo die eum dicere iudicari morbos acutos,& rursus vigesimũ cõmemorare,in sententiis enĩ vbi quartũdecimũ diẽ finẽ fecit summũ iudicationis acutorũ morborum,cõmemorauit etiã septimũdecimũ. Est autẽ initium illius sententie. A cuti morbi quartodecimo die iudicantur. Finis verò est. Itẽ deci⸗mus septimus considerandus est. Quartus enĩ a quartodecimo, & septimus ab vndecimo est. GLOSA.

Explicat in presenti,quanta erit febris prorrogatio,vt iuxte possimus expectare abscessum in tali,sub prefacta etate priori ter descripta. & respon⸗det,vt post diẽ vigessimũ,cuius ratio est,nã lj in.14.die fit in sniis predicatũ a.2.decretorium morbos acutos terminari. adhuc qui ad.20.differuntur,a⸗cuti dicuntur,& si cũ mollicie.ergo si hunc pertransit terminũ,inditiũ est a lento humore pendere.nã si ex subtiliori,durũ eẽt tali etate, excretione nõ iudicari. Si ergo talẽ transit terminũ legitimũ est expectare abscessũm,po tius quã vacuationẽ,potissime si lotiũ sit tenue, nã ipso crasiori, paulatina fit coctio,ac consũptio,in calce coti prioris.quare &c.

¶ Natu vero maioribus per febres longiores minus accidunt. GAL.

Merito,qz in morbis iudicãdis per abscessum facultatẽ habere firmitatẽ quandã,nec prorsus ad extremã cõcidisse infirmitatẽ oportet,& ob eã rem inquantũ processerint per etatẽ,abscessus minus fieri accidit. Senibus ve⸗ro non minus,sed minime accidunt. Nunc vero non senes dixit simplici ra tione,sed cũ iis qui trigessimũ agant annũ conferens natu maiores nomina uit eos q̃ puectiores q̃ hi per etatẽ existant. Ceterum,vt ita vtatur maio⸗ris natu appellatiõe,ãtea definitũ iã est,& itẽ deinceps nihilominus idicabit. GLO. Si febres longiores,intelligendũ venit per verbũ cõparationis ad precedentes,multo plus de crasiciẽ humorum presũmitur,quod si ita sit,cũ in maioribus natu virtus magis deficiat,longinquior est abscessũ euent⁹ dixit autẽ maioribus natu,vt imẽdiatã etatẽ ad eam iuuentutis intelligat, vbi virtus non est sic defecta,que nõ admitat crisim permutationis. Ob qđ senes ipsi vltimi õnino abiciantur ab hac consideratione.& si possibilitas sit res ampla.in talibus nãq; & passio & mors vna eueniunt. Iuxta id Hipp.in secunda apho. Senes iuuenibus egrotant minus.non negamus autẽ in qua uis etate posse acutã febrem fieri,& ab ea,vacuatione vindicari corpus. sed quã dispar sit ratio materie calide a crassis,& actionum nr̃ium cũ conatum sumunt.& qualiter virtus expulsiua minus vincatur senio,aliis.6.de morbo & simpto habet videri. Ob que omnia,sententia Hippo. hec est, vt minus accidat in febribus prolixioribus abscessus in etatis successu, quã in ipsa iu⸗uentutis. quare &c.

¶ Oportet talem expectari abscessum per febrem continuā: in quartanā vero discessuram: quotiens intermittat: prebeatq́ꝫ errabilem modum atq́ꝫ ita agendo autūno propinquet. GAL.

Dictum est libro de differentia febrium, vt quartana a tribulario humore consistat, & item est proditū de generatione talis humoris, q̄ duplex est, tum ex sanguine crassiore qui respondeat proportione in venis subsidenti in dolio vini fecule, tum etiā flaua bile vehementer assata. Hec igitur atra bilis alioquin malefica est, ac derodit partes in quibus abunde collecta est, altera vero atra mitior q̄ hec est, sed potissimū quotiens nondum traxit in animali morā cum aliquo calore abundanti preter naturam. His igitur ita habentibus, quotiens febris continua fuerit, quod non est desinens ad integritatē ad eiusmodi abscessus vertitur diutius immanēs. At si intermittit atq́ꝫ idipsum potissimū euenit per estatis finē, verti morbum ad circuitionē quartanā ratio est. Humor enī feruens estiuo tēpore per febres cōtinuas desinit in atrā bilem quodāmodo restinctus est, proindeq́ꝫ calore febrifico eget vindicatur maximeq́ꝫ quotiens sudore eliciuntur. Sed si non antea natura quodāmodo excernat veluti cinerem vehemēter assatorū humorum hic rursus permanēs in corpore, & calefactus putrē quandā recipit affectionē, & hic quotiēs ferueat, excitat febrē, a quo rursus eueniente sudore pariter cū eo feruore atra bilis euanuit, tū aūt rursus, alie reliquie feruētes rursꝰ alterā excitant febrē, quippe ꝙ nondū vnā habeat omne corpus affectionē. Sed cum atra bilis in quibusdā partibus insuper moueat, in quibusdā immota maneat, in aliis putreat, aut feruere incipiat, inordinatas fieri febres necesse est. At vero quotiens iniunctis venis eadē fiat affectio exuperante atra bile quartana consistit febris, maximeq́ꝫ quotiēs estatis cōuersio in autūnum extrorsū delationis, ac spirationis adstringat humores, introrsumq́ꝫ euocet in profundum, quā hyems affectionē respiciens, vtpote intendētes pre frigore delationē introrsum humorū, rursus ad alterā vsq́ꝫ mutationē in habitum calidiorē in quo morbus cepit, adseruat corpus. GLOSA.

Docet in presentiarū, qualis erit finis febrium prolongatarū, & ait ꝙ per aduentū quartane. Si abscessu nō occupantur. hoc tñ sub aliquibus cōditionibus. Prima ꝙ illa febris cōtinua intermittat quādoq́ꝫ, secūda si in modo sui eueutus non seruet ordinē. Tertia si apropiuquet autūno. Dictum est in precedentibus, de mente Gal. 3. dierū decretorium. ꝙ febris q̄ erradicatur lꝫ sit intra terminum acutarū nō semper mereē dici acuta. talis igitur eroni ce rationem seruans. duplicē exitum potest habere, aut abscessum, aut ipsius mutationem in quartanam. & licet Gal. in hoc cotō solum istiꝰ ad quartanam mutationē causā asignet, subtiliter literā ponderando duas intelligit Hip. conclusiones. Prima est ꝙ si febris transeat. 20. diē de quo in precedentibus fuit facta mentio, & sit continua non tamen acuta, quia tardi mo

tus aut ꝙ aliquando quiescat. expectare oportet abscessum. sed ꝙ si inter pollata sit, timetur de quartana. quas ambas intellexit Gal. 3. de crisi sub se quentibus verbis. Oportet vt expectes ad effectũ illius exiture, quãdo fe bris est continua, & ꝙ speres quartanam, quãdo febris separatur, deinde fa cit paroxismũ, non secundũ experientiã periodorũ, deinde non cessat esse donec propinquet autũnus. Que tamen conclusio prima, licet de ipsa Gal: non faciat hic mentionẽ nisi narratiue, infra intelligitur ab ipso. Cum igit̃ febris istius textus est continua, non est obnoxia quartane, quia prolixa, nõ prona vacuationi, ergo abscessui. hoc est ergo ipsum quod volui Hip. op; talẽ expectari abscessũ per febrẽ continuam. in quartanã vero op; expecta re ipsã febrem ꝓlixã dicessurã. Si talis prolixa febris itermittat. vnde pro declaratione istius secunde partis, quod etiã primã magis explanat. notan dum est, ꝙ quartana fit ab humore atrabiliario. sed talis ẽ duplex. alter na turalis, & est crassior pars masse sanguinis. vnde fecule vini in vase subsiden ti assimilauit ipsum Gal. vnde Aui. in cap. de epilensia. cũ talẽ humorem dixit esse sicut fecem sanguinis, illud verbũ (sicut) super fluit ꝙ si iterũ eo dem cap. colerã nigram preter naturã feci vini similauerit, id in colore in telligendũ est, & non in subsidentia, ad lucidum nanq; vergit colorem. alias sibi publice pugnaret, cap. de humorũ generatione. hic autem humor natu ralis, & si materia quartane sit, non inquã istius ad quã transitus fit: cum ta lis non fiat incipiendo, a naturali vero humore incipiendo fit. Et si raro ta lis videatur quartana pria. 4. per Aui. Ergo huius quartane de qua textus, in naturalẽ op; humorẽ esse radicẽ. qui ex adustione ois humoris potest fieri & si Gal. de orta ex colere incineratione tantum procedat. q̃, certa colera ni gra dicit̃, & subtilitate accredineq; omnibus est deterior. 3. de facultatib⁹ na turalibus. l; si curabilis est affectus a tali humore, citius curationẽ suscipiat Aui. loco iã citato. q̃literciq; sit, ois humor putridus intra venas, aptus est incinerari, conuerti q; ad melancoliã. Vnde met calor putrefactiuus potest dici combustinus, & si a combustione putrefactio differat, sẽda pri. ex quo ad diuersas partes reffert. vnde si inde species aliqua acetosi humoris elici tur, non erit talis absoluta ab acuitate. Vti in acepto fortissimo est videre. Vestigiũ. n. caloris in rebus cõbustis ad acuitatẽ disponit, vti de calce. Ex quo, tali certa colera nigra, ꝙ ferueat terra, si ei superfundatur, haud dissimi le est ab acepti natura, quo talis effect⁹ visitur. de omnib⁹, alibi sermo lõg⁹ Notandũ tãmẽ hãc cõbustionẽ, q̃ humorẽ dat ꝓ quartana, nõ esse vltimã, talis nanq; nõ cõducit ad humorẽ, pria. 4. c. de febre sanguinis. & si fomentũ eẽ possit ꝓ eodẽ humore, vt periodorũ iã, haber videri. nõ absoluit ergo humor a fluxibilitate, & humoiũ essẽtia. qd si derelictũ, & sic crãsi⁹ videat̃ iterũ nouã ebulitionẽ suscipere potest, ac putredinẽ. sed cũ alteri⁹ iã sit spe ciei. ad nouũ motũ nouãq; egrotatiõnẽ cõducit. Collige ergo mõ, possibili

tatē trāſitus febris cōtinue prolōgate, q̄ tn̄ iā intermittit, ad ipſā quartanā. per quā intermiſſionē, op; intelligere multa. De quibus Gal. in cotō. nā primo talis intermiſio, nō eſt cōplecta abolitio, ſed remiſſio, & interualū quodā. potiſſime, ſi ſudores frequētati ſūt in tali febre, qua ſic infelici iudicatione, ſubtiliores humorū partes cōſumente, feculētū manet in cētro corporis q̄d, & ſi flama remiſſa ex precedēti diſcurſſu, ad tēpus quieſcat, iterū putrefactū pullulat. ſed id terreū cineritiūq;, materia eſt quartane, igit̄. p quā intermiſionē, erraticas febres cōſtitui, quibuſdā placitū fuit. & ideo antiq̄ litera aiebat. febrib9 inordinate vagantib9 expectare op; q̄rtanā. ē aūt ille vagu9 mod9. vt tribus aut. 4. dieb9, ſeu paroxiſmis affligat hominē, iterūq; p tot aut plures quieſcat. quieſcit aūt, dū modo cinericiū nō aptat̄ putredini, eſt ēt alter mod9 errroris, aut vagi ocurſſ9. cū diſtinctorū paroxiſmorū ambit naturā, vt affligat̄ q̄doq; tertiana, nū cottidiana. nūc cōtinua. nā cū raro humores ſingulati putrefiāt, accidit vni9 cineres modo iterū putrefieri, nūc alteri9. pri9 vero diſtinctis periodis, modo tm̄ vnico. ſ. quartane. eſt ēt intermiſſionē cōtēplari, hoc eſt mixtū cōcurſū, ſi ex humoribus aduſtis diſtictis ſedib9. vt mō pullulet vnus, modo alter. Hec aūt oia, vt i quartanā pfician tur, aptius fiēt ex autūni vicinitate, ſeu preſētia. q̄d tēpus ſua frigiditudine ac ſicitate, ſic cōfiguratū eſt terreo humori, multiſq; cinerib9 ex eſtate dimiſſis, ac i alto corporis dettētis, noua aeris frigiditudine coſtipāte. Ob quod nec illi9 circūſtātie eſt oblit9 autor nr̄. ſit igit̄ tāti preceſſ9 reſolutio, q; febrib9 prorogatis cōtinuis vbi totus humor ſuo mō pmanet, abſceſſus ſuccedit quo vtiliter iudicāt̄ tales febres. Si vero tales intermittāt, habētes aliquem modū illius errātis occurſſus (ob q̄d planetice febres apud aliquos) expectare op; quārtanā. ptibus ſubtilibus illius humoris conſūptis, & inde fuit ſic vaga, ac intermittens. toto feculēto iterū in quartanā cedente. quare &c.

De mutatione que accidit per etatem. cap. xi.

Quē admodum in minoribus natu trigeſimū agentibus annum abſceſſus conſiſtunt: ita quartane poſitius annum agētibus quadrageſimū: aut etiā ſenioribus accidūnt. GAL. DEMVTATIONE per etatē alio loco fuſius definitū iā eſt. Nuncvero ſummatim decurrere tractatū ſufficiet. Pueruli plurimum ſanguinis habent, eūq; tm̄modo haberent quantū in ipſum agit̄ etatis temperamētum. At quia cibi copiā ingerunt, arq; inordinatā ſuccus crudus nomine ſubit. Porroquotiens ad etatē deueninnt adoleſcētium quidam iam recte viuunt meliorē vite nacti tenorē & ita ſanguis in illis exupat duntaxat. Quidā vero adoleſcētes mlto deteri9 q̄ pui pueruli. Itaq; tales egrotāt ſubīde pariter copiā crude materie admodū colligētes, tū autē deinceps ab hac etate potiſſimū ſi praue viuāt, amarulenta ſubit bilis, ita vt i his exuperet nō ſāguis ſolū, ſ; ēt illa q̄ crocea ac flaua bilis appellat̄, idq; accidit non

conuer

nullis ad trigeſſimũ annum. Aliis ad trigeſſimũ quintum. Prim⁹.n.termin⁹ cõuerſſoiſ ad habitũ frigidiorẽ.trigeſſim⁹ ẽ,nouiſſim⁹ vero trigeſſimuſquit⁹,mltis vero pp nãm q̃ traxerũt ab initio,& q̃cũq; ſm cauſas aut cõſuetudis & arbitri differẽtias pmutanẽ,i medio vigoris etatẽ circunſcripſit,ob id igiẽ & Hip.q̃doq; trigeſſimũ cõmemorat,queadmodũ pauloante ſepe ẽt trigeſimũquintũ. Q z eni alie aliis accidãt mutationes fieri nõ põt vt vna mẽſura firma ac cũtis pmiſcua finiaẽ. S; id aſſiduc in aio fuabis ãtea libro de dieb⁹ decretoriis tertio pſcriptũ. Nã ſi id i aio fuabis pdictiſq; adiicies, nõ difficile pueſtigabis cauſã eorũ q̃ Hip.p hãc dictionẽ ſcripſit, vt ei ptpa calefactos eſtate amodũ hũores & vt ita dicaẽ rebulliẽtes, neceſſe ẽ gignere atribilariũ humorẽ.quẽ excipiẽs collectũ i corpore autũn⁹ vt potc frigid⁹ nequaq̃ patiẽ,ſimilr extrorſũ diſflari,neq; facile vacuari ita p etates etas inclinãs efficit. Porro q per illã rebulliẽs humor i atrã bilẽ mutauit hũc difficulter,hec diſcutiẽs febres poti⁹ q̃rtanas cõmittit,atq; egeẽ tpe lõgiore per hãc etatẽ, vt corpus tali repurgeẽ bile,ita fit vt ad vſq; ſenectutẽ in medio atribilarii omnes morbi in his magis exuperent,in illis minus elephantia, cancer,lepra,atra bilis,febris quartana. GLOSA.

Adit autor in preſenti,q̃d legitime quis dubitare poterat,ſcilicet ſi febrib⁹ aliquib⁹ prorrogatis,q̃rtana ſuccedit,cui.ſ.etati illd ẽ magis cõſiguratũ, & dactũ.reſpõdet colligẽdo priorẽ terminationẽ.ſ.abſceſſ⁹,vt queadmodũ i minorib⁹ natu ad annũ.30.abſceſſus ẽ obligatori⁹ magis, ſic quartana pcedẽtib⁹ magis i ſucceſſu etatiuo,puta poſt.40.annũ.ac ſeniorib⁹ fãctis. & de pria cõcluſione, nullũ verbũ,ſatis.n.ſupra. Pro ſcda vero cõcluſiõe. mlti ſunt text⁹ in.3.parti.apho. verſus finẽ eſt.n.fundamẽtũ,qz etates reſpõdẽt craſibus.craſi a ũt melãcolie,cõfigurat⁹ morb⁹ eſt quartana,tal eſt etas poſt iuuẽtutẽ,tũ pria,tũc ſcda.nõ.n.humiditas abundans ſeuii dat argumẽtũ,q̃ vera ſbã mẽbrorũ nõ ſit magis ſica.alibi vidẽdum.iterũ & ad q̃rtanã ex aduſtiõe nõ parum ob noxia eſt talis etas,potiſſime pria ſenect⁹.plurib⁹ cinerib⁹ ex iuuẽtute derelictis.minime excuſſis, virtute iã deſſiciẽte.nã ſicut imediate ãtea,autũnus ſucedens ſtati,nõ breue adminiculum erat p ortu q̃rtane. ſic etas ſenectutis poſt iuuẽtutẽ.ſimili doctione de etatib⁹ poſt tpa.q̃re &c.

¶ Sciendũ vt abſceſſus byeme potius accidant: ac tardius deſinant: et minus repetant. GAL.

Tria de abſceſſib⁹ Hip.i pſenti oratiõe pnunciauit pricipio vt hyeme poti⁹ accidãt,deide vt tardi⁹ deſinãt, demũ vt min⁹ repetãt. Ceterum abſceſſ⁹ p hyemẽ poti⁹ euenire exupanſi eo humor oñdit,eteni ãtea definitũ iã ẽ, p excretionẽ calidos,p abſceſſũ frigidos vacuari humorẽs. Porro vt tardius deſinãt,cauſã dã eſt humoris nã,atq; ẽt circuneuntis aeris frig⁹,diſcutiaẽ ei oio op; decũbẽs humor vt abſceſſus cureẽ,at humores craſſi frigidiq; triſti⁹ diſcutiunẽ potiſſimũ quotiẽs obduct⁹ aer frigidus fuerit. Ob ea ſipſas cãs

min⁹ repetunt,q̃ doquidẽ repetẽtibus motionẽ quãdã adesse necesse est.
A t frigidi moueri difficilius possunt. GLOSA.

Cum docuerit Hip. prefactas febres lõgas ad abscessum terminari posse quo anni tpe, illd poti⁹ expetãdũ sit, declarat ĩ preséti textu. inuẽs q̃ hiemis tpe, cui⁹ tẽporis cõditio disponit vt tardius curent, sed cum hoc, hoc lucri est, vt min⁹ recidiuent aut repetant. Gal. autẽ ĩ preséti visus est sẽtire Hipp. doctrinã eẽ vtiliorẽ. sed nr̃a itroductio pcedẽti doctrine ẽ magis cõgruẽs, ratio igit ad sniam text⁹ talis ẽ, vbi ẽ reperire febres a crasis humorib⁹ cum virtute forti, ibi ẽ dispositio abscessus, hoc vero hiemi totum cõfiguratum est, igitur. hoc. n. tẽpore nisi debilib⁹ aut exãgib⁹ vires acrescũt, cum calor inatus omnium actionum instrumẽtum hoc iualescat tẽpore: pria apho. q̃ hora, cum ea coctionis prestãtia, quãr pituitosi & pigri gignãtur humores alias diximᵘ. forsã calor inat⁹ nõ acrescit nisi ĩ vẽtriculo, ĩ iecore & venis vi ct⁹ magis a tpis frigiditudie. 2. de nã hũa. igiẽ ob id. 3. aph. ac scda. 1. c. 8. doc. 2. ac in. c. de morbis cõpositis. hui⁹ tẽporis morbi vt plurimũ pituitosi sunt. in tãtum q̃ color alb⁹ ica oia comiteẽ apãta, vt & calida nõ deserat, & si merito humorum talium rubea aut sub flaua habebãt eẽ. ergo siue textus snia post febres lõgas siue aliter intelligaẽ, eadẽ est snia, & ratio. s. humorum plenitudo copiosis escis sumptis in restaurationẽ, cũ tñ paucior sufficeret. Sed natura plenitudinẽ ipsã aut occulte, aut sensibilr nitiẽ deuastare. q̃ cum minime sudore eo tẽpore iuueẽ, necessum est in aliquas sedes deponi. sẽper tñ p modum catarri, saltim frequẽtius. vnde & viscera nõ parum hoc tempore apãtibus calidis tẽtatur, argumẽto nobis est pleureitis salmãtina. A ris. etiã pria prob. nã cõprimit satis ipsa frigiditudo, visq; expultrix vigẽs postponit humorum crassitudinẽ. Gal. autem in asignando causam, nõ potuit fugere, qd̃ diximus, istum. s. textum presupponere febrium presẽtiã; cum dicat calidos humores expelli vacuatione, frigidos abscessu. sed quo ad vtilẽ accessuum gignitură, nõ min⁹ fiunt apãta a calidis, quã a frigidis. etiam hoc tẽpore, vt põderauimus. ergo clarius ẽ dicere vt febribus prrogãtis abscessus sunt magis configurati huic tẽpori, ob robur virtutis. pportione ad etatẽ florentẽ. respectu aliarum. ne me itromitto, si veris tẽpore robustior sit virtus, qz l; illd dem tibi, humorum dispositio ac viarum prõptitudo, alio cõuerterẽt intẽtionẽ, est deide scda pars. q̃ tardi⁹ curanẽ qd̃ si durum videatur ex cotõ illius ĩ scda aphõ. ĩ morbis min⁹. ac. 3. aph. cotõ. 3. ac ĩ. 9. terapẽti. aeris frigiditas est morbi medicamẽtũ. itẽ tali tẽpore fiunt acuti morbi. quicito desinunt. itẽ radix curationis ĩ morbis mr̃ibns est robur coctionis deinde expulsionis, q̃ ambo hoc tẽpore vigent, ita q̃ occulta vacuatio, q̃ totam vim querit. tali hora ẽ copiosior. pria aphõ. oppositũ est de mẽte Hip. ĩ presenti. & ex mltiplici nomie integraẽ causa ad talẽ euẽtũ: priõ humorum crassitie, siue resolui, seu supparari habeat tale apã. scdo pororũ spissitudine, cir-

cunstanti frigiditate. tũ deffectu resolutionis ambientis, q̃ tunc exigua est. tunc ꝙ partes exteriores, quas cretica apostemata solent occupare, sunt exute calore & sanguie, eo toto ad altum corporis absconso. quibus omnib⁹, tardius talia apãta desistere, consentaneum est. nam lꝫ virtutis robur in venis, vbi ꝑ basi febris humores cõsistebant, disponeret, vt non extingueret ab eis & ad permutationẽ verteret, in sede apostemosa saltim lõgiore mora ad curationem eget. vnde attenta conditione tẽporis, semper ceteris paribus estiui morbi breuiores sũt. cotõ illi⁹ estiue q̃rtane ac scd͂a pri. ca. 6. doc. 2. nisi estiuis omnimoda virtutis debilitas iũgeretur. Si aũt morbi tales simpib⁹ q̃litatibus ofenderẽt, secus cõtingeret. Est aũt vltima pars. ex predictis apãtibus min⁹ timẽda recidiua. ex varia cõgesta ratiõe. nam humores graues nõ sic reciprocant, vt antiquos lares repetant. iterũ & sunt hiemis humores vnigenei, homine sumente nutrimẽta equalia. carnes, panẽ, & similia, absqꝫ esu olerũ & fructuũ. 2. pri. loco allegato. itẽ & curãt talia tẽpore diutio, vt nõ cõfuse inuoluat ipsorũ curatio, sꝫ exacte fiat. estqꝫ vltia ꝑs ratiois, ꝙ talia ꝑ maiori pte suppurãt, sꝫ talia nõ reuertunt. iuxta sniaꝫ Hip. i. 6. epidi. i cotãrio. 2 sic hẽt, oẽ suppurãs nõ reuertit, ip̃amet. n. cõcoctio. & iudicatio simil' & abscess⁹. qd͂ supi⁹ magis expresũ fuit. cũ igit calor quodamõ inualescit hieme porique sint constricti, cum crassitie humorum vniformi; ego alias dotes pro suppuratione, non inuenio potiores. quare &c.

De vomitione spontiua cap. xii.

Si quis per febrem non exitiosam dixerit caput dolere: aut etiam tenebricosum aliquid ob oculos obuersari: si ventriculi dolor in eo extiterit biliosa vomitio aderit: sin algor prehendit & inferiores in illis partes frigide fuerint: adhuc citius vomitius aderit. Si vero bibat desitetqꝫ sub hoc tẽpore: per quam cito demouet. SAL

DE VOMITIONE spõtiua eueniẽte ratiõe iudicationis, hoc loco Hi: docet: Pria aũt finitio ei ẽ, vt morb⁹ haudquaq̃ exitios⁹ habeat. Appellauit aũt hunc morbũ sepenumero salubrẽ. scd͂a vero, vt egro dolẽti caput obuerset ob oculos tenebricosũ, qd͂ inquã signat atrum ab exhalatiõe flaue bilis sincere confectum. Hec. n. pleni⁹ calefacta, & vt ita dicat, vehementer assata atrã exhalationẽ ceu fumũ quẽdã ad caput remittit, ob quam capitis dolor infestat. Si vero ad oculos permeet, turbulentiorẽ reddit in eius humorẽ splendidum ex natura ac purum, ita vt fiat cõditio quedã similis ei⁹ que circa purissimum, ac lucidissimum aerẽ euenit recipientẽ statim in sese aut fumidum quendã, aut turbulentum nigrorẽ. Hanc igitur exhalationẽ sentiens a cerebro permeãs ad oculos visorius spũs, quẽadmodum per suffusiões visa (vt ait) tenebricosa cõmittit. At vero cũ tal' exhalatio de sedib⁹ quo ꝑ subeat pulmonis, eã interstiguimus ab illa q̃ de ventriculo redundat

cordis dolore. Tales enim humores latent pulmonem, vt qui vel omnino non sentiat, aut difficulter sentiat. Ventriculi vero hostiolũ (appellat̃ id, vt cõstat ẽt cor) ꝑpter magnitudinẽ neruorũ quos habet sentiẽtiũ, nihil latet quod in eo infestet, ita fit vt mordẽs biliosus humor cordis.i. vẽtriculi dolorẽ cõmitat, & ob eã rẽ biliosa vomitio accidit. Id enĩ ẽt Thucidides indicauit, dũ ait, & cũ i cor inhesit, subuertit id, ac purgationes bilis, que a medicis sunt appellate, subierunt. Verbũ enĩ subuertit de impetu dixit in vomitione, statim ẽt nominans cor vẽtriculi hostiolũ, & ob eã rẽ morsũ ei⁹ cordis dolorẽ appellitant. Aliubi Hip. scripsit, vt infernũ labrũ idipsũ indicet haudq̃ quã quiescẽs. Sed quoddãmõ intremiscẽs, ꝑpterea ꝙ si bilis mordeat iternã vẽtriculi tunicã, itã cõmouet. Cõstat n. ex dissectiõe vnã esse omnẽ hãc tuniculã ꝑpetuã p oĩa sibi & oĩs vẽtriculi, & gule, & lingue, & palati, & omis oris. Hic igit̃ labra cõcutit quotiẽs ab acriore bile collecta in ore vẽtriculi mordet̃. Tal'.n. humor pre leuitate fluitare assolet, & ob eã rẽ ad gulã redũdat reliquẽs vẽtriculi fũdũ ac facile vomit̃. Q d si algor phẽdat tãtisper hominẽ magis ẽt vomitio nõ solũ citi⁹, sꝫ ẽt bilis erit plenioris, cũ soleat algor magna ex pte bilis efficere vomitionẽ, queadmodũ, dum de ea ageret̃, est ꝑditũ. Quiet' ã si quid bibat, aut hesitet p illud tẽpus homo adhuc citi⁹ deuomet, qꝫ pariter cum bile ingesta cibaria i vẽtriculo vitiãtur. GLOSA.

Cõuertit se Hip. ad crisim vacuatiõis, qua aliqui morbi in pñtiarũ narrati p aliquos textus, iudicari solẽt. quarũ vacuationũ, vomit⁹ altera est, cuius idit ia i preseñti textu habes. Dixit ergo i primis, si quis per febrẽ nõ exitiosã qz lꝫ nomie vĩde genetico mors, crisis dici possit, vidẽdum.3. de crisi. specia tim, nomẽ crisis duntaxat morbis salubrib⁹ cõgruit. in scda aph. ac p Aui.c. de febre sanguis i verbo. ad crisim aut ad mortẽ terminat̃. Si i igit̃ vomitus species crisis ẽ, cõgrue ĩtroduxit, per febrẽ si quis nõ exitiosã. crisis nãqꝫ sim ptomata i vtrisqꝫ morbis reperiunt̃. sed ex aliis signis finiẽdum ẽ, q̃ suspint aũt finiãtur. s. ex tenore virtutis, & tpe crisis. ex numero. n. infirmorũ quem narrare nõ valeo, nemĩnẽ vidi perire, cui crisis post coctionẽ aduenit. dixit Gal.3. de crisi. est igit̃ talis salubris febris, q̃ & si acuti motus sit, expers est tñ grauiũ simpto matum. eodẽ libro. Ex quo hec siptomata q̃ i hoc morbo visunt̃, nõ adsunt nisi ad tẽpus, puta pro tẽpore comoctiõis q̃ crisim precedit erit igit̃ morb⁹ tal', causõ aut tertiana. & hec potissimũ. qz magis obnoxia ẽ vomitui. scda.4.c.3. quã causon. cum igit̃ motus colere sit leuis sup naturam pria.4. frequẽter hec febris salubris est, ac vomitu recte terminatur. & si inditia aliquot alteram duarum crisium preire possint, puta fluxum e naribus. secunda.4. cap.7. ex aliis tamen specialibus, quibus minime comunicãt sentit̃ discrepantia vomitus ad ipsum sanguis fluxum. sicut est primũ huius text⁹, puta capitis dolor. ita & anhelitus angustia. cuius causa potest esse, quia ex cõmuni agitatione, solent illa membra ad que aut iusta que fumi

con-

cōtigunt,grauari,in sentiendo taliumacredinē. ob quod Gal. in cotō illius inchoantibus. In status tempore virtus animalis fatigatur,potissime in nocte preeunte crisim,quo tpe certiꝰnoxas sentimꝰ.libelo de motibꝰdubiis siue ergo ab vno,aut altero humore fumi ascendāt,possūt edē sedes fatigā ri.potissimū caput,ad qđ colera sui leuitate & calore tantā inclinationē hēt sui acredine & calore sic itēperante cerebrū,ac pūgente,vt merito infestum causet dolorē,vt textꝰpredicat.cum ēt fumi earū rerum q̄ adurunt̄ ob tene brosi sint,quid cōtendis,si circa oculos,infirmi obscuritatē sentiāt.eaīterio ri fuligine,tantā neruorum obticorū ac spūm claritatē turbāte.in sanguine autē aicēdēte,cum sui humore tantā nō sinat adustionē.suapteq̄ nā lucidꝰ sit,illa obtenebratio i fila rubea splēdētiaq̄ cōmuttat̄.sic A ui.scda.4.loco ci tato.Determinat autē magis hoc ꝓgnosticū vomitiois,si rigor aprehēdat hominē.nā in cotō illiꝰapho.acausone habito.Gal.rigore preeunte,aliīsol uunt̄,vomitꝰfit,ac sudor exuperans,sic ī initio paroxismorum,sepe post ri gorē vomitꝰ& aluus soluta.qz sparsa acri colera ad sensibilia mēbra,nīs ca lor retrahit̄.inde rigor.vidēdum latisime per Gal.libelo de rigore vbi se ci tat.qđ vero suddit de dolore circa vētriculum.& quaīr tale ostiolum,ꝓcor dium vocet̄,ob sensum viuacē,& ꝙ inde cor sume afficiat̄.prio libro cū in- quietationē explicaremꝰ,inuimus.sj quaī sit ille sensus frigiditudinis,cir- ca iliotum ptes vomitu iā p̄sente,cū sic ca.idꝰhumor illas sedes possideat̄ dic,ꝙ iā icipit humor agitari verꝰgulā,&ptim absētia calidi humoris,par tim fuga nīis caloris pcipirur talis frigiditudo,sed cum de frigidītndine lo quamur.consideremusea verba Gal,ī presenti cotō q̄ sonant eā frigiditudi nē,vomitionē efficere bilis.Que verba satis suspecta vident̄.nā A ui.13.ter ti trac.5.c.12.qsi sub re mirāda introduxit sniam dubiā vt.s.extremorū cale facio vomitum sedet.& l3.4.pri.c.11.habeat,ꝙ cōmoueat vomitum , ventri culi & extremorū calefacio.intelligendꝰ est deleui,q̄ agitationē facit,nō de ea q̄ diuertit sufficienter,aut fortiorē reddit stomachum.Tepida.n.ipsum infirmare consueuerunt.alibi vidēdum per Gal.si igit̄ sic se hēt res, opposi tꝰ nō ē A ui.Gal.ī pria autoritate citata.nā p regulā topicā.si calidū sistit vo mitum.ergo alludēdo dicto Gal.frigiditudo concitat.sed A ui.dicto loco. illđ primum dictum itroduxit vti mirādum,ꝙ calefatio sedet vomitum, qz ī veritate frigidum ē qđ sistit vomitum.Ergo nō est frigidum,qđ cit vo mitum.cuius oppositum sonāt verba Gal. ꝓpter qđ totā plene autoritatē A ui.citaui.nō ꝙ pugnet tota Gal.itē dacto ꝙ frigiditudo vomitum con- citaret,quare humoris sic opposiri.op; igit̄ setire,Gal.fuisse locutum dun taxat per viam signi,& si per verbum (efficere)fuerit locutus.vnde frigidi tudine occupante eas partes,nō solus vomitus adest,sed copiose bilis , quia tanta subita frigiditudo earum partium,ac concusso totius corporis , hu- mori non cuiuis,sed biliosō copiosoq̄ ꝓportionatur.A ui.autem p viā cau

se

se fuit locutus. & miratur, vnű eundẽ effectum a contrariis causis induci puta vomitus sedario. sed ipse verificat sententiam. sicut & verificauimus, ab vna causa prouocari, & sisti. Quod, habeat eadẽ rationẽ oppositionis. restat demű de alio signo peculiari, puta de tremore labii inferioris. De quo Gal. in cotó ac Aui. in. scda. 4. loco citato. cuius ratio est ea affinitas pellicule os vestientis, q̃ sit ea, que ventriculum intus vestit. Videndum. 3. de facultatibus & prima pri. de generatione humorű. Facta igit̃ comotione, titilationeq; in ventriculo, agitatur ipsa tunica simul cũ partibus oris. fit autem inferius illa agitatio, quia inferior mandibula mouetur, superior nulli animantium a cochodrilo. Alibi videndum. sed ait Gal. alibi Hip. de hoc inditio differuisse, in presentiarű vero minime. Quod ego credo, sed cű sic peculiare sit, & in propia materia non decebat talis imemorẽ esse. ob quod illud verbű textus (hesitetq;) bifariã lego absq; spiratione sũmitur pro cedere seu comedere. & illud magis planum videt̃, cũ depotu mentionẽ faciat, q̃ celerius promittunt vomitű, si precessere. corrupta ab ipsa bili vnde leuigant, plenitndineq; causantia, turbare iuuaut ipsum stomachum, vt ad vomitum facilius se prouocent. Ob quod. 4. primi sic aptantur ad vomitű, qui difficulter vomunt. si verbum hesitet inscribitur per. h. tum est verbum indicans, labii inferioris tremorem, quia qui timet seu hesitat de aliquo negotio, talis partis incurrit tremorem, potissimű si debilis sit cordis. & tu cognoscis hominem, cui tale succedit sinproma. ex leui occasione. Hoc autem quod diximus. fit magis curiosum, quam verum, facilius est ergo, alibi de eo signo pronunciasse. quare &c.

¶ Si quibus dolor cepit dolor primo die quarto premuntur magis: septimo vindicantur. Pleriq; eorű incipiunt dolore vexari tertio die: quinto fluctuant magis: deinde vindicãtur nono: aut vndecimo: quod si quinto die incipiant dolore vexari: et alia quoq; secundum rationem ipsis ex prioribus accidunt: quartodecimo morbus finietur. GAL.

Tres dixit differentias ex tempore ductas doloris capitis, & item tres accessus iudicationis earum. Itaq; prima differentia est, si prima die egrotationis, capitis incipiat dolor, altera, si tertio die, tertia, si qnnto. Sed omnibus his commune est septimo quodãmodo die a quo incepit desinere. Si igitur incipiat primo die, septimum habet decretoriuм. Si tertio quantű in ipsum agitur septenarii numerum decimum. Sed quia hic nequaquam decretorius est ad nonum, aut vndecimum deuenit iudicatio, que citior aut tardior quam septenarius impetus vno die est. Ceterum in animum rursus reuocabis, vt nonum diem hoc loco commemorauerit tanquam decretorium, quemadmodum vt antea docui tertium non per quarternariam aut septenariam circuitionem habentes iudicationem. Sed ea ratione quod intercidant, quemadmodum libro de iudicationibus definitű iã est.

Quin

Quinetiam tertia differentia doloris capitis quinto incipit die, & ad quartũ decimũ protrogatur, propterea ꝙ non admodum calidus sit, neq; festinet, indicio est ꝙ incipiat quĩto die, & q2 a dicto septenario primis quibusq; diebus omes fiant duodecim. Duodecimũ vero non esse decretoriũ, neq; etiã fieri posse vt vnum anticipet diẽ. Ostensum enĩ iã est eũm esse limitẽ acutissimorũ morborum propriũ, itaq; merito ĩ quartũ decimum excidit. GLO. De iudicatione earum egrotationum que talibus sipto predite erant, dixit in precedẽtibus, vt scilicet vomitu finirentur, sed quo tempore talis futura sit iudicatio, siluit hucusq;, diserit tamen id in presenti textu. & sub triplici termino clauditur talium exitus, vsq; ad .14. exclusiue, vbi acuti morbi finiri solẽt. terminus autẽ a quo, vnde tales termini initiatur, est doloris presentia. qui & si precedenti textu vt creticum simpto fuerit celebratum, ĩ presẽti cõcomitãs tales morbos, etiã a principio intelligi potest. quo simpto ex incremento qđ suscipit ĩ certis dieb9, promittitur iudicatio in sequentibus decretoriis, qui certa precedentiũ dierũ indicantiũ lege adstringunt. ac presuponẽdũ, dies incidẽtes ex vicinitate, indicãtes decretoriosq; denominari. sicut terti9 &. 5. in vicinitate ad .4. diẽ. ita. 9. & .11. nã septim9 dies illis, &. 14 11, prebet vigorẽ. Natura. n. si a morbo nõ vrgeẽ, sẽper differt iudiciũ ad eos dies, ĩ quib9, a supernis aspiratione suscipiat. cũ cõsideratiõe supra habita super hoc. & licet ĩ trib9 terminis ab Hip. in litera descriptis, iudicatio sit in cõplecta septimana, a termino inchoactiuo. puta ĩ .7. die. q̃ est vera septimana & simplex. nõ est tñ illa cõputatio sic precisa in sequẽtibus; sicut ĩ prima septimana. volo dicere, ꝙ plus differt .14. dies a. 5. vbi dolor incepit fortificari, quã .7. prima ab initio morbi. nec op; adeo exacta eẽ signa q̃ indicãt pro. pria septimana, sicut ꝑ sequẽtib9, potissimũ si refferas equalẽ distãtiã. S; aliquot dubia iam offerũt ĩ presẽti ꝑ maiore declarati õe. Primũ ẽ si ĩ scđo &. 3. exẽplo text9 possit ĩtelligi ẽt ab initio morbi comitari dolorẽ & fortificari in illis diebus de quib9 in textu mẽtio fit. scđm, pro tertio exẽplo si dolor grauans in. 5. si indicat. 14. vt litera videtur sentire. tertium, si in exẽplis text9, vbi a die fortificationis doloris cõputatur iudicatiõis dies: si dies precedẽtes doloris incremẽtũ, si sunt dies istius morbi & cõputatiois. Et de hoc vltimo dicimus dies morbi eẽ, cũ nomẽ sortiantꝰ distãtiã ab initio morbi. sed cũ in talib9 actio nature in morbũ aut vice versa nõ appareat ob siptomatũ absẽtiã. quasi nõ mereẽdici dies morbi iuxta sentẽtiã Gal. cõtilli9 exquisita tertiana in .7. periodis, ad instat inseparabilis in .7. dieb9. ergo a diebus incrementi morbi fit computatio pro diebus creticis. quia vsq; ad illđ tẽpus nec patue rixe, precessere. 7. ergo dies computetur a die doloris, qui cum in primo exemplo, cum morbo inchoauit, decẽs est naturam vrgeri a morbo. Et sic domesticum hostem non est ꝙ tolleret per prolixum spatium. Sed facta fortificatione doloris in prima quatta die vbi

creditur

creditur naturam, iniuisse certamen crisis in prima .7. videbitur. quod non caret dubio, nam & si signa crisis adsint, nõ necessario promitit crisis. vt visum est. 3. de crisi. itẽ morbũ solui in. 7. die, non erit, nisi aliquod signũ manifestum coctionis appareat antea, nã tunc, in. 7 liberari, est necessũ. Iuxta ipsum Gal. 3. de crisi. in serie q̃ incipit, op3 igiẽ mentes diligẽter adhibere &c. Dic q̄ textus presens non affirmat talem infirmũ vindicari per crisim. sed duntaxat vindicari. & illud necessario erit, vbi morbus a principio incipit sic affligere, vt vna, incipiant infesta simptomata, puta dolor. & qz non fuit terribilis ab initio, ideo in primo quaternario nõ fuit vindicatus, sed in primo, a fortificatione doloris. hoc est, in prima. 7. quẽ terminat scdm quaternariũ. presupponitur sẽper errorẽ non cõmitti, quo i plus differri, esse necessum. itidẽ tẽporis cõstitutionẽ nõ esse sũme frigidam, humotesq; crasos, cõplexionẽq; ipsius, nõ esse etiam frigidam & humidam, nam talibus etiam fortificato dolore in. 4. nec mirum esset ad. 9, aut. 11. differri iudicationem. Si autem illa fuerint conformia rationi crisis expectate, in die predicato, certo indice, inuariabilis erit ea lex. Et ideo Hip. in fine huius textus. Tertium exemplum introducens inquit, pro eis tribus, & talia quoq; secundũ rationem ex prioribus eis accidant. A morbo autem vindicari, nõ est idem q̄ per iudicationem liberari. nam crisis non accidit nisi magnis, & potissimum cum veloci motu. Consũptio autẽ omnibus. & prefacte conditiones de quibus diximus, seruande sunt in omnibus tribus exemplis textus. vt acceleret, aut tardetur iudicatio. put talia in vnũ, aut aliud latus, inclinatur & cum inditia mixta sunt, vtriq; parti fauentia, solertissimi ingenii est talia diffinire. tria tamẽ sunt, que si videantur in die indicante, puta velocitas motus morbi, ipsiusq; fortificatio, ac signa perfecte cotionis. obligant vindicari egrũ in ptoximo die decretorio promisso. potissime si alie cõditiones non pugnent, de quibus dictũ est etiã, si a principio morbi per dies aliquos, ita lentus fuerit morbus, vt saltim priuatiue posses censere, in sat longos dies differendam iudicationem, quorũ omniũ bonorum, dux est nobis Gal. dicto. 3. libro de crisi loco citato. Ex quo nemo dubitare poterit, sniam Hip. in presenti truncatam esse, & egere suplemento eorum, q̃ ex Gal. sumpta sunt. nam Hip. duntaxat de quadam morbi fortificatione, ex manifestatione sipto. declarata locutus fuit. ad aliud quod querebas. si dies. 14. qua tandem ille tertii exempli morbus finitus est, vti acutorum natura clausus adhuc (ob quod non omnino pigri motus) quod in prima. 5. die doloris fortificatio indicauit, ostensa fuerit per. 5. diem fortificationis doloris, tanquã per indicem, vti. 4. est. 7. indicatiua. Dic q̄ solum priuatiue ostendebat, modo sic pigri mot⁹ morb⁹ erat, vt vsq; ad. 5. nlũm inualuit simptoma, nõ posse citra. 11. terminari. qz si pcipiũ fuit, plixũ, ea pportione differt iudicatio. augmenti aũt tempus, si significatum est in prima. 4. vel. 7. iam sperandum est

aliquid

aliquid in .14. sed in.11. certificabitur, qualiter succedet. Hec Gal.3. de crisi. Dico ergo, ꝙ sicut nonus iudicat, & ex Gal. in cōmento presenti. nec per reiterationem quaternari, quia defficit. Nec septeni, quia superfluit. ita & .5. dies incidens, vt nona, aliquid habet indicare, & iudicare. quatenus in cidētes sunt. ergo augmēti morbi inditio apparēte in .5. die, extat i ratione non transire morbū .14. diē ꝓpter illū velocē motū, quē incipit de nouo acquirere. sed cū .11. dies iudicet morbos incipiētes fortificari in .4. quare .12. nō eos q̄ n.5. cū .12. fit .7. dies a quita, respōdet Gal. i cotō, qz natura nō adiucta aliquo celesti fauore eo die, nō intētauit belū. quare aūt nō in .11. dicit i cotō qz nec fieri potuit, vt vnū anticipet diē. q̄ verba obscura sūt, & ambigua. nā q̄re nō in .13. qz dimissa .11. 13. videbat cōsonātior morbo fortificato i .5. die. Si iste morb⁹ fortificabat in diebus parib⁹, verisimile eēt, nec āticipare .12. ꝑ diem, nec posponere vnū diē, sed duos ad .14. q̄ est par, & vere cretic⁹, vbi & motus morbi, & nature, vna, cōcurrerent. sed qđ mihi nō fauet, vt eā acceptē solutionē, est, ꝙ morbus iste, fortificat⁹ est cū dolore i .5. die, q̄ est ipar dies, ergo videtur, ꝙ ipsi⁹ motus, debebat eē potius in .11. aut .13. quā i .14. Gal. fuit cōtētus dicere, ꝙ non erat pſe, ꝑ vnū anticipare diē, sed cur nō in .13., conticuit. credere ex illo verbo (neq; posse fieri vt anticipet) sūmi solōnē, vt .s. esset tardi motus, qz sic in .11. posset iudicari. in talibus autē crisis est in die, quo ex parte nature incipit belū, & tum ex parte materie morbi, talis est .14. Quod si tibi nō satisfacit, excito te ad vlteriora. De primo vero puncto. credo. in illis duobus exēplis, prioribus diebus non eē dolorē. alias non sic differeretur iudicatio, vt in primo exēplo declaratum fuit. quare &c.

¶ Hec accidunt viris et mulieribus potissimum in tertianis. minoribus natu accidūt ēt in illis potissimū in febribus cōtinuis ⁊ in veris tertianis.

COMMENTVM GALENI

In hoībus perfectis de quibus assolet ferre virorum ac mulierum appellatione in oī febre tertiana hec accidunt, ꝓpterea ꝙ etas biliosissima existat. In minorib⁹ vero natu non in oībus, sed solūmō in veris tertianis, que iquā biliosissime sunt. Porro accidunt per morbos accutissimos, nā hi quoq; biliosissimi sunt, constatq; vt perfectis multo magis eueniant. Id enim predictis consequens Hippo. nequaq̄ adscripsit, qz a nobis itelligi facile possit. GLO. Si memores sumus doctionis eius in materia de abscessibus, hoc loco, eadē seruare legem clare percipiemus. nam ibidem, de tempore quo abscessus expectari poterat, & cui etati facilius, plene dictum, est cum igit̃ ad febrium iudicationē per vacuationē se trāstulit, iā in ꝑcedēti textu, quo tēpore futura esset talis iudicatio plane apperuit, sub tripl ici termino, mo do vero qua etate, talis iudicatio fiat, determinat. Per voculam demonstrantem, aut relatiuam Grammaticorum. Hec scilicet vomitiones accidunt, aut alie configurate Vacuationes. Morbis scilicet iis de-

de quibus diſerit.etate prouectis.& minoribus natu.hac diſtinctiõe,ꝙ eta te perfectâ,in tercianis,minoribus vero,in veris tertianis,& febribus conti nuis.Super cuius textus expoſitione,primo enucleare licet, aliquot litera liâ magis,deinde ad intimiora procedere,per ea que in.ſcḋo libro in textu vrina nigra in viris & mulieribus peſſima.& ſic ex Gal.in preſenti cotõ.eta tem pfectâ appellat Hip.eam,q̃ contribuitur vtriq; ſexui,cũ perfectiſſi me ſe habet,ita ꝙ eo tẽpore,quo vir perfectus eſt robore, & generandi po tentia,& ipſius appellatiõe mulier,deẽ nobis intelligi,hoc qḋ voluit Hip. ſ.etas conſiſtẽdi.cuius inditiũ,cũ addat ſtatim,minorib⁹ natu.ſicut ipſa pti cula vſus fuit,ſupra eo textu(talis abſceſſ⁹)ergo duplex etas introducitur, & ea q̃ eſt ad.30.annũ circiter,& ea q̃ citra illũ eſt.non facta mẽtione de ipſa prima ſenetute,qz in talibus ea febris magis abſceſſu,quã vacuatione fini retur. vt ſupra de humorib⁹ craſis inetate florẽti,& conſtat ꝙ ibi inuimus, eãdem eſſe ꝓportionẽ humorũ ſubtiliũ ad etatẽ imbecillam.Notandũ vl terius literaliter,etatẽ florentẽ eſſe bilioſiſſimã robuſtamq; magis,mino rem vero,caloris micioris.ita & morbos,quos tangit Hip.in litera differe, ob maiorẽ aut minorẽ ſubtilitatẽ humorũ,a quibus pendẽt. in textu ergo ſunt tres concluſiones. Vna implicita,& eſt,ſi febres ex bilioſiſſimis humo ribus etati florenti occurrãt,nã taliũ inditiũ eſſe per vacuationẽ,eſt ſic pſpi cuũ,ꝙ iure inexpreſſum fuit ab Hip.Cum omnibus numeris obnoxius ſit talis morbus vacuationi.ſed pro duabus,talis ſit ratio.eadẽ preportio eſt,ſi refferas humores mediocriter ſpiſſos,ad etatẽ bilioſiſſimã,& florẽtẽ.ſicut ſi ad etatẽ pituitoſã magis,& non ita firmã,refferas humores magis bilio ſos,& ſubtiles.ſed ab eadẽ proportiõe,idẽ effectus emanabit.Ergo hec .ſci licet tales iudicationes.accident in variis etatibus.ſi morbi varie nature eis occurrãt,de quibus textus.Sed nõ poſſumus aliquã digreſionẽ nõ facere, qua apperiamus,quid Hip.per tertianã,quid per febrẽ cõtinuã ,quid per verã tertianã,intelligat.& licet ſepe Gal.& i hac propia materia maledicat contendentibus de nomine,nõ plus imoratus quã ad textus expoſitionem faciat,acce do,ſumẽs rationẽ dubitandi,quaꝛ vocula tertiana abſolute pro lata,non cõſcernet dignius ſuppoſitũ,puta exquiſitã tertianã.nã ſi nomẽ ge neris aut iſtius generice ſpeciei,licet ꝓ aliqua ſpecie accipere,vt ſtatim vide bitur,& apparet in litera,in verbo in tertianis, dignius videbaẽ, de exquiſi ra tertiana intelligi.aut de nullo particulari.Sciẽdũ ergo eſt.Gal.2.de diff. febriũ.cap.11.pertracta.& hãc materiã.& etiã.c.1.&.6.epidimiarũ cotario.2. ſuper textu. Quecũq; tertiane naturã habent,his nox ante acceſionẽ mole ſta eſt.ex quibus omnibus locis,omiſſa agatini perfidia.Dicimus verã cer tã diligentẽ.exquiſitã tertianã,eſſe febrẽ ex colera putrefacta extra venas, quã , aut ex tẽpore febris,aut ex ſignis ipſius materie puritatẽ indicãtibus illis locis ac.2.de criſi.Poſſumus intelligere, vt.ſ. vltra duodecim horas non

affligat, infra vero per aliquot, possibile est. si vero tale tēpus afflictionis ꝑrogeť, intra spaciū. 20. horarū. tertiana diceť nomine absoluto. hoc est, febris intermittens inuadens tertia die, cuius materia est colera, sed inquam non pura. sed si transeat illud spaciū, quatuor habebit nomina, prout ad. 4. interualla potest conducere. nā si affligat per viginti & quatuor horas. dicetur tertiana producta. si per. 30. admodū producta. si p. 36. magis ꝓducta. si per. 40. aut plus plurimū ꝓducta. si vero ad vlterius ꝓtrogeť, nō desinet in infebricitationē sēsibilē, nec intermittens vere diceť. qz cū tale spaciū cōprehēdat duos dies, & duas noctes, statim succedit dies destinatus periodi. qd ergo habuit interualū inter precedētē & subsequētē paroxismū: cū ipsa ambat oia interuala, de. 4. q̄ possūt esse, aut saltim tribus. s. duob⁹ diebus & vnica nocte, aut vice versa. & magis, & minus, ꝓut precedens paroxismus protendiť. Ergo Hip. i textu per tertianā absolute itelligit, q̄ naturā habēt tertianę. sed exquisite non sunt, nā tales p speciale nomē explicar & de talibus sic protēsis, merito in dicto textu (nox ante accessionē molesta est) qz si i veris tertianis adhuc, vt ex Gal. sumitur i secūdo de diffe. cap. 3. & si cōplecta febre precedēti tertiana exquisita nullū fit putredinis vestigiū cognoscibile impulsu, tamē non potest excusari aliquod sēsibile vestigiū, in die aut nocte precedēte paroxismū vēturū, quo magis ip rotēsa tertiana, vbi pigre in infebricitationē desinit, & ex humorū grauitate accumulatorū, breuiq; interualo, necessū est noctē precedentē (quo tēpore solēt peius se habere egroti) molestā esse ipsis egrotis. ommitto referre, qualiter ille textus Hip. in scda apho. quib⁹ crisis fit. nox difficilis fit ante acumē. intelligať plane nō de crisi. sed de accessiōe futura i tertiana. ommitto etiā. qualr illud dict ū Gal. de priuatione vestigii putredinis in pulsu i febre putrida. in publico obuiat ipsi in. 2. de crisi, testať de febribus cōtinuis vnicū verbum, per quas intelligiť Hip. tertianas continuas. nam hec vocula febris continua, nō dicitur apud Gal. 2. de diff. cap. 2. nisi de ea q̄ non intermittit, & incrementū habet, siue ab vno, aut altero humore pendeat. sed sinocha, est nomē febris inseparabilis, q̄ nullū incrementū habet. Ergo causon apud nos, vbi nullū incremētum sētitur. Sinocha est. & sic flegmatica, si dareť ex tanta vicinitate ad cor, vt ois motus nouus occultareť sicut in pria. 4. plane & publice diseruimus. ex quo sinocha febris, nō est apud Gal. febris de sanguine peccante in quāto, sed talis est sinochus vt supra volui tangere. nā sinochus si esset ex sanguiē putrido, naturā seruaret colere, & sic per impares affligeret, & in ꝑatib⁹ iudicatetur. Quod ostendimus esse plane, ad vetus Gal. 3. de crisi. multa tamen est in his nominibus equiuocatio, nā sinocha genere. i. continua diciť, & q̄ nullam proportionem habet, iterū a continuitate vniformi, sinocha i specie diciťur. Igitur ad propositū textus. cū biliosa vomitio febribus colericis adaptetur, lʒ continua detur ꝓportionalis ex aliis humoribus, in presenti per

d talem

talem, aut causonem aut tertianã continuã intelligimus: aut propius tertianã continuã solũ. q̃ si nomine digne sunt, triteophis dicuntur. & ita. 6. epidimiarũ. i. tertianarum naturã refferentes. nõ faciendo vim, si inregre desināt aut solum declinationẽ febrilẽ habeant. hec ergo tãta dicta sunt, ad textus presentis lucẽ. cũm igitur exquisita tertiana, idem & cõtinua, à puriori bile procedat. adhuc sub etate miniori in eadẽ iudicationem finietur. proportione ad productã tertianã, aut absolutã, cuius humor grauior est, sed eius põderis ad florentẽ etatem. q̃ nomine absoluto dicitur tertiana. Et vulgo nostra, vt genus contrahatur. sic habes ex hoc textu fundamentũ, & satis bene ex illo Egidio in versibus suis de vrina. vt ea vrina q̃ in iuuene tertianã simplicem indicare possit, puta citrina intensa. in sene aut puero duplicem tertianã, aut continuã. Ob quod consulimus interrogare de etate, & id luchri reportabimus, vt simul soleant rustici de sexu diserere, quo magis certificabimur pro diuinatione quam expectant. quare &c.

¶ Quibus per talem febrem dolet caput: & pro tenebris ab oculos obfusis hebetudines subeunt oculorum: ac splendor obuertitur: & pro ventriculi dolore circa ilia: aut leua parte: aut dextra aliquid contenditur: neq; cum dolore: neq; cum inflamatione: sanguinẽ de naribus in his fluere ꝓ vomitione expectandum est: magisq; in adulescentibus sanguinis fluorẽ expectari oportet. Agentibus vero trigesimũ annum: aut etiam adultioribus: minus: sed vomitionem in talibus expectari oportet. GAL.

Talẽ dixit febrẽ, qualẽ inter initia sermonis per hanc iudicauit dictionẽ Si quis in febre non exitiosa dixerit caput dolere, id igitur in vtraq; seruãs febre promiscuũ fore dixit, vt finiant per excretionẽ, ꝓprium vero vtriq; adiecit quo genere excretio contineatur, in priore quidẽ biliosam vomitionem, in sequẽti vero sanguinis fluorẽ. At vero signa id indicantia. in priore quidẽ visa tenebricosa ac ventriculi dolorem, in sequenti vero hebetudines oculorum & splendorem. & item intenta ilia circa dolorem & inflamãtionẽ inditia maxima sursum versus tendentis humoris. Porro supra dixerat sanguinis fluorẽ comitari decretorie inflãmationibus que in iliis fa[illegible]gent vnusq; in minoribus natu, in quibus sãguis exuperat, & rursus idipsum nunc adscripsit, & item vt biliose accidant vomitiones in consistentibꝰ per etatis vigorẽ. Ceterũ libro de morbis vulgariis etiam lugere sponte dixit eos quibus sanguis e naribus erupturus est. Hec igitur cuncta cõponẽs atq; adiiciens eis, quecũq; alibi docui, nunq̃ non presenties futurum sanguinis fluorẽ, potissimũ si clare ex pulsu cognoscas indicium excretiõis, qd̃ vsq; quaq; anteuertit decretorium sanguinis fluorem. GLOSA.

Qualiter in similibus febribus puta non exitiosis, sanguis fluxus loco vomitionis succedat, & quibus signis indicetur, & cui etati talis fluor sanguinis magis congruat, docet Hip. in presenti. si igitur taliter febrienti caput doleat

doleat,& intenfius forte quã aliis,cum fit maior extenfio,& fub diff. percuſ fiui feu pulfatiui,& notabiliter grauatiui,nã hec ē diff.doloris ſãguini adſ cripti.ſcda primi.& fecundo de locis affectis.aprehendatq; parte anticã ca pitis,nã & ea regio ſanguini correſpondet,& fi vitio ventriculi in vomcnti bus ex directo,etiã talis afficiatur pars. ſuccedatq; turbatio quedã in viſu pro obſcuritate,interpoſitis ſcilicet vaporibus a ſanguine,qui cũ lucidi ſint corpulentia turbare viſum poſſũt,obſcurare minime.& ideo ſubdit ac ſplẽ dor obuertitur. Quod A ui.in ſcda.4.propoſuit in ſerie in.ca.p.5.& videt in firmus fila rubea lucentia.& l; vapor colere aduſtus obtenebroſitatē cau ſet in viſu,quia attrior eſt.cũ ſanguinis fluxus iudicat morbos colericos,eo dem capite,etiã ſp.endor eſt corã oculis,ſed ad citrinitatẽ vergens. rubetq; facies in ſanguineo plus.eodem ca.&.6.epidi.cotario.2.in textu. ita vero ſe habent plurimi & valde rubentes.& attende q͂ verbũ Hip.in eodem textu neq; de naribus ſanguis erumpit,non pugnat ei, quod diximus. imo dicit in ea paſſione,de qua loquitur,abſceſſum futurum,niſi ſanguis de naribus erumpat,.Habentq; lachrimas ſubito de quo Gal. in cotõ.& A ui. eodẽ ca pite.ſed ſuper eo quod ſtatim accumulat,eſt difficultas.nã ait, loco doloris qui in ventriculo erat in priori febre,q̃ vomitu iudicata eſt,his talibus ſuc cedit quedã tenſio in parte dextra,aut ſiniſtra,nec cũ inflãmatione, nec cũ dolore.nã ſupra in libro primo vtiliter iudicate ſunt illorũ locorum inflami mationes ſanguinis fluxu,& cõſtat,talia loca nõ poſſe,abſolui a dolore. dic q͂ ex argumento oritur reſponſum.nã ex Hip.in.4.apho.in pluribus teſti bus,hec in febribus fiunt,idem eſt,ac dicere,in diſpoſitiõe febrili abſq; apã te. Ergo in preſenti,cum de fluxu ſanguinis pertractet iudicante febrẽ nõ exitioſã,intelligitur abſq; apãte,& ideo licet ex ebulitione ſanguinis in ma gnis vaſis q̃ ſunt iecur & liẽ,aut ſibi appenſis, cauſerur tenſio quedã prece dens criſim,talis abſq; dolore propter obtuſũ ſenſũ mẽbrorũ,& abſq; apãte calido erit. Ex quo patet qualiter ſingulariter Hip.& ſi in affectibus illorũ apoſtemoſis,ſũme cõmendauit directionẽ.6.epidimiarum. In textu vene tẽporũ cotario.2.in preſentiarũ non deffiniuit a qua parte erupturus eſſet ſanguis,ſed ipſum erupturũ loco vomitionis adiecit.nõ eſſet peccatum ex frequentiori euentu anare dextra confluere,ob preſentiam iecinoris, potiſ ſime ſi tenſio maior dextra parte ſentiatẽ. Ob qđ ita euenit in iuuene illo. de quo Gal. libelo de preſentione.quẽ fluxũ predixit,& ex qua nare viſa negli gentia floboth.& pomo maxille dextro valde rubeo.in qua narratione nõ eſt poſponẽda ea aurea ſnia,q͂ ſoleant imoderate vacuatiões fieri,ĩ morbis fortis impetus,cum coctio non eſt conſumata,aut perfecta. Cum enim nõ eſt ſeggregatum noccium a iuuatiuo, vtrũq; excernit. Ob quod puiſit exu peranti fluxui, ventoſis & ſimilibus adminiculis. Notaq; etiã ibidẽ, quam ſanguinis quantitatẽ fluere pmiſſit, antequã fluxui ſe opponeret. Notaq;

deinde super hac vacuatione sanguinis cretica, quod dixit Aui. in scda.4.c. 74.ꝙ accidens in.4.die, significat difficultatem crisis. imo bonus est ille, q̄ accidit i imparib⁹.& vide si hec, pugnāt dictis nřis supra, de sinocho. vbi apd Gal.3.de crisi vtilr expectať crisis i.4, sec⁹ i cōtinuis ꝑportionalib⁹ cū igiť i presenti pro vomitione, sanguinis fluor succedit, satis iste sanguis a colere conditione distar, potissime ꝙ congruit etati magis, qua min⁹ colera abundat. cum igitur crisis fiat hora motus morbi, vbi supra. Talis sanguis min⁹ inclinaretur ad impares, quā ad pares. Si autē Aui. incūbuit textui Hip. q̄ in diebus parib⁹ iudicantur, iā vidisti Gal. nō venisse in eam sniam, nos supra rantisper verificauimus eam, cogita ergo pro solutione. ita non minus admirationi est, quod de etatibus subdit. Nā primo libro de hac iudicatione inquit, potius expectare oportet in agentibus.35.annum. Hic vero in adulescentibus magis. sed in agentibus.30.annum aut vltra, vomitionē loco sanguinis fluxus. Constat etiā, vt in causa, sit difficultas, nā apertionis venarū & ebulitionis, non est parua pars, copia colere, q̄ sanguini miscet, talis bilis in etate ꝑuecta concrescit. litera antiqua hunc fugit laborē, nihil de etatibus exprimens. Gal. in.6.epidimi. cotō primo. super textu. (Soluerit aūt sāguis emanans) habet, ꝙ & si puerilis etas longe sit ab hoc fluxu, in adultioribus configuratus est. respondemus, ꝙ aliud est comparare iudicationem apatum per fluxum sanguis narium ad certū terminum, vt inde alius modus crisis possit expectari, & sic in primo libro sub illis conditionibus. Sub alia.n. etate prouectiori, morosior esset talis iudicatio, aut alia. & aliud est referre hanc iudicationē sanguinis, ad colere vomitionē, nā pro hac, quis dubitat etatē perfectā aptiorē, q̄ tota etas biliosa dicitur, & ita in talē sāguinis fluorē minus, & magis i vomitionē secus in priori. itē in primo libro intra 35.annum, adulescentiam claudit, de qua hic. Ex quibus cū ceteris supra narratis, clara erit solutio. quare &c. De conuulsione. Cap.xiii

PUeris conuulsio accidit: si febris acuta fuerit: nec aluus deiiciat: ac vigilent: paueāt: lugeant colorem mutent: & croceum: aut liuidum: aut rubidum trahant. hec igitur nuperrime editis pueris ꝓptius accidunt ad septimū vsq3 annū adultiores vero pueri vtriq3 non in febre prebenduntur conuulsione: nisi aliquod indicium extitit validissimum ac deterrimum qualia per delirium accidunt. GAL.

DE CONVVLSIONE hoc loco disputat, q̄ non in parte vna corporis. s. in omni eo infestet, que in pueris ꝓtissime euenit potissimū lactētibus, nō minime vero ꝑpter vsum lactis, magisq̄ quotiēs fuerit crassum, & qz plurimo alimēto & inoportuno vtunť, nihil aliubi agnoscētes viuēdo preter hesitādi cōmoditatē, omne eni neruosū genus in illis debile ē. Cum enim tres vires genere existant, ex quibus gubernatur corpus, duabus quidē

dē

dem pueri q̃ ceteri fortiores habentur. Vna vero debiliores q̃ i neruis inne xa est, & ob eam rẽ ꝓptissime conuelluntur, & rursus ad habitũ nature fa cillime remeant. Perfectis vero nec facile consistit, neq; desistit connulsio- nis affectus ꝓpter valentiã in neruis facultatis. Itaq; conuulsio accidit etiã sine febre i forti admodũ frigore, & copia humoris crudi crassiq;, & itẽ in- flãmatione in neruis ac tendonibus quotiẽs originẽ ad consensũ agant. S; hoc loco de conuulsione docet, q̃ per febrẽ consistat, quẽadmodũ inter ini- tia subicit ꝓsequi predictiones in morbis acutis & in aliis, quicũq; ex illis cõsistũt. Itaq; cõuulsiones ꝑ tales morbos in auctioribus illa significabũt in ditia, que maxime per deliria defficiliora existũt. Sed potissimũ, si partes in vultu peruertũtur, aut dentes strident, aut oculi crebro mouẽtur, aut per uertuntur. In pueris vero sufficiet, si vigilent tantũmõ, interdũ si metuant admodũ qd̃ inq̃ pauere noiauit. Si lugeant intẽte, & aluus haud quaq̃ deii ciat. Hec igit̃ ceu cause sunt, inditia vero cõuulsionis ad has causas colores preter naturã habẽtur indicãtes humorũ prauitatẽ, ex quibꝰ conuelli asso- lent. Pallidus enim aut liuidus prauũ qualitate signat humorem, rubidus vero sanguinis copiam indicat.

GLOSA

Procedit Hip. in presentiarũ, ad quodã ꝓpositũ nouum, puta de aduẽtu vniꝰ morbi, ad aliũ prexistentẽ, vti est cõuulsio vulgo spasmus in febre acu- ta, pueris ipsis, potissimũ si inditia quedã de quibus in textu, adsint, adultis autẽ id non cõtingit fieri, nisi a magna causa. In primis igit̃ ad faciliorẽ doc trinã finitionẽ conuulsionis ꝓponamꝰ, quẽ sic describit̃ ab Aui. fcda terti. c. propio. est igit̃ egritudo neruosa, qua mouent̃ lacerti versus suã originẽ, & inobedientes fiunt dilatationi. in qua discriptione ponit̃ diff. ad ipsũ theta nũ. quo affectu, nõ solũ inobediũt lacerti dilatationi, verũ & flexioni. est.n rigidũ mẽbrũ, hoc ẽ oppositũ duobus spasmis, patet qualr̃, & si passio lacer torũ dicatur a Gal. non sibi pugnat Aui. eã neruorum ponens. affectionẽ, est.n. neruus precipua pars lacerti ꝑ quã motus. & est pars consimilis, cui a- ctio proprie cõtribuitur, alibi videndũ. & cõstat morbũ dici, ꝑ ea mala fi gura, aut qualitate, quã ille contractiuꝰ motus insequit̃. & si pro eo inordi- nato motu, simptoma dicat̃ libro. s. de morbo & simpt. & est ꝑter nr̃is motꝰ quia l; fiat in organis nr̃iter institutis, qz extensioni minime obtẽperat. ipe tuose flectit̃ & cõcutit̃ aduersus voluntatẽ. De numero aũt cõuulsionũ, di xit Hip. in. 6. apho. in textu. 39. spasmꝰfit plenitudine aut vacuatione ita & singultus. Sic Gal. in cotõ. ob honorẽ Hip. nitit̃ deffẽdere, duplicẽ eẽ cõ uulsione tatũ. & talẽ e dolore ortã, aut quã nõ ꝓportionatã ad materiam ap pellamꝰ, inanitione causari. qd̃ expresse sentit in. s. apho. cotõ. 1. l;. in. 3. de lo cis affectis. visus sit dare illã tertiã differentiã. Ob qd̃ cõmuniter ipsius snia nõ tenet, imo triplex diff. asignat̃, s. presentia humoris, aut ipsius priuatio ne, aut aliqua mala qualitate, qua virtus retrahat̃, & simul cõuocet ad se or

gana. Cui⁹ respectu, vterq; aliorum dicit mīs, s. positiue aut priuatiue. sed in illo primo, nulla ē rō materie, vt inde disponat organum ad cōtractionē secus fundādo qualitatē, q̄ virtutē afficit. Ex quo nō incōuenit, talē cōuulsionē nō ꝓportionatā ad materiā curari p vacuat' onē, & q̄ mīs nō dicatur & vide si obuiat aph. in. seda pri. quecunq; ex plenitudine &c. nā illd p accidens cōtingit. Istō ergo addito ad sniam Hip. nō est opus mētionē farere in textu isto. i. lumbricis cōiunctis febrib⁹, talis cōuulsio si ex talib⁹ oriretur, nlla eēt illa ab ista, sic nō ꝓportionata materie. Procedam⁹ ergo ad illum de plenitudie, q̄ fit. humorib⁹ ipis occupātib⁹ neruorum corpulētiā, vt q̄to sm latum isartiunt & replent, tm̄ ipsorum lōgitudo abreuiet, ob q̄d versus ori ginē contrahunt cum eo cōcusiuo motu, nā tali cōtractiōi obuiāte. Sic musicalium instrumētorum fides hiemali tpe incrasate, si non laxent a musicis ipis, rūpunt ipis cōtractis magis, q̄ expediat. Similēq; cōtēplaberis dispositionē ob sicitatē supfluā i eodē fidiū exēplo, q̄ et rumpunt nō laxate est⁹ tpe. sic pili sic corrigie si ignis psentie offerant. q̄re autē i ethica cum sic exuperāti sicitudie nō conuellant mēbra, & si id prohibet sicitatis vniformitas, aut q̄ i neruis forsā tāta non sit, alibi vidēdū. quib⁹ preābulatis, licet ad textum accedere, aliquot punta indagādo. primū quare morbus iste sit pueris peculiaris, & que species sit, q̄ ipsis febrientibus accidit. itē quā diff. facilius incurrāt, & q̄ magis periculosa sit. itē quid antecedit, si febris conuulsionē, an secus. & vtrum horū sit magis timendum. Item si textus particule intelligende sint, per viam cause aut signi. & si ista puerorum etas ad. 8. annum terminat. Itē si adulti alicui speciei conuulsionis sint proptiotes ipsis pueris. ac demū si de vtraq; diff. pars vltima text⁹ intelligat, & de malicia talis spto. De primo respondeo cum Arist. in. 7. de historia animali. cap. vltimo. in serie que habet solent pueri plurimi conuulsione excipi, & precipue corpulētiores, & lacte vescentes copiosore, crassioreq;, & nutricem latentes sucii plenā, & corpulentam, nā cū neruī taliū sic moles sint, ipso lacte copiose sūpto. potissime craso. vbi habet locum illud verbum Aui. cap. primo de spasmo habet sic, materia vero faciens spasmū, non efficit spasmū, & mollificat nisi per suam grossitudinem, quasi dicat si mollis & fluida esset, paralesim & nō spasmū faceret toto neruo vniformiter remollito. Habes etiā in ea autoritate, que nutrices sint aptiores, vt ipsatum infantuli securent ab spasmo. lacte igit craso, aut male qualitatis simul cū passibilitate neruorum. istorum succedit morbus sic peculiaris ipsis. q̄ autoritas facile ad epilensiā debet, cō duci. vnde talis morbus, puerorū mater dicit, q̄ plures occupet & extigat & vt plurimum ad. 7. dies. tanquam primum terminum. ob quod ibi vide, causam quare fere in omni natione & lege nomina imponuntur infantibus 7. die. tanquam illum magnum metum posposuerint, & sic ipsorum saluti magis credamus post illud spatiū. vide totū cap. quia brebe & gloriosum.

 Dicim⁹

Dicimusq; deinde, de vtroq; spasmo textũ intelligi, & si verba Gal. illi de plenitudine magis adaptari possint. nã si ille de inanitione videatur magis configuratus febri, cum sit calida & sica crasis, inaniat consumatq; humores ob ingluuiẽ puerorum copia iuenit humoris, qui p primũ occursum febris disolutus, ipsorũ repleat neruos. Estq; inter vtrunq; diff. q iste de plenitudine longe otius fieri potest, nec valet callunies nos, q humiditas sit magis lẽte actiois ipsa sicitate, 4. pri. & 7. terapẽth. nã id de humiditate absq; materia sentiẽdum est. Ergo de vno ad alterum trãsire nõ repugnat. De alio pũto respondem⁹. neruos incurrere citius spasmũ de plenitudine. nec seducaris, q nerui sici sint, & sic sicc⁹ espasmus ipis magis configurat⁹, cũ i genere ꝓportionali sit facilior cõuersio. illud .n. ad morbos cõspicientes crasim conducendũ est. secus ad respicientes cõpositionẽ. & mẽbri sbãm. Vnde facili⁹ nerui replent̃, q̃ inaniant̃. Si autẽ q̃ris de dispõne q̃litatiua, forsã cuti, nerui ꝓpinquãt prio de tẽperamẽtis. & de ipis eẽt distingere, vt motiui aut sẽsitiui. crederem ad siccũ tãtil ũ iclinari. & sic ad sicos morbos. Estq; sic⁹ durecurabilis, cũ facili⁹ sit deponere humores supfluos, quã ptes humidas reponere. Iuuatq; exicatio calore, q̃ est potẽtissima q̃litas. Et nota q ambo hi spasmi, quodãmodo pueris sunt facilioris curatiois, illi .s. a quib⁹ releuari cõtingit, respectu aliarũ etatũ. Primo q a facilioribus causis eos incurrant, ex subiecti prõptitudine. tũ q virtutes nẽseis sũt vigorose, vnde ad vtrũq; parati. & modifica sniam nrãm, ex dictis Gal. 3. aph. sup textu. (Pueris iuxta plantationẽ dentiũ. q vis concoquens vẽtriculi ipsorũ sic non ẽ vigens multũ, cum diaria frequẽter capiant, crederem ego, ob improportione obiecti in quãtitate. secus de ipsa i iecinore, mẽbrisq;, reliquisq; virib⁹. Omnia .n. i eis prestãtia sunt, q si inde arguas eos quoq;, a sica conuulsione facile liberari, non effugies dubiũ haud triuiale, quia conuulsio sica ponitur in hac schola incurabilis. Dic q excipitur etas puerilis, nã ob prõptitudinem disoluende substantie facile ammittitur, & ob restaurandi robur ita & facile amissa substantia acquiritur, non sic in iuuenibus. nec tamen arguas, q pueris sica conuulsio sit magis contraria, vnde difficilius curetur. nam & si respectu illius conotate sicitatis, ipsi videatur pugnare magis, vt tamẽ deffectu substantie humide acquiritur, otius in pueris causatur, & leuiori occasione, De alio vero punto, clarum est febrem precedere, vti causam talis, aut eliquando, aut consũmendo neruorum substantiam. Si vero precessisset conuulsio, esset medicamentum materiali. iuxta sententiam veteris. Febrem in spasmo fieri melius est & c procedendo deinde ad textus particulas, aliquot se habent vt signa, & simul vt causa. Quedam vt signa tantum. Ventris constipatio etiam ab Arist. capi. citato posita fuit pro causa, quia supet fluis retentis, aliquid promptius ad neruos euaporat. ac dolor qui puerulis causatur ex tali constipatione ventris non parum conducit. Linquo autem

in presenti, qualiter aliquot superflua ex spasmo cohibẽtur, & aliquot eiici untur cap. de epilensia, aliquid dictũ est de hoc. Vigilie vero sunt cause, cerebrũ calefaciẽdo & debilitãdo. Est etiam signũ nã ex eo cõcusiuo motu, interrumpitur quies somno necessaria. Item ex grauissimo dolore, quo exci tanẽ. Vnde 4. pri. cap. de flo. parcendũ est floboth. in febribus vbi miscetur spasm⁹ nã tales dolore sudote & vigiliis, que omnia sũt peculiaria spasmo defficiunt. pueruli, ergo ex eo dolore lugẽt, itẽ & corruptis fantasiis agitanẽ vaporũ copia iã neruorum originẽ occupãte, cuius causa excitãtur cũ pauore, ita vt mihi nihil familiatius in pratica in puerulis, qui ploratus & pauor & si vt signa celebrẽtẽ, in timore est clara occasio efficiendi. pro quo, nullus ita exactã causam vt Zoar. c. prop io, vt viso aliquo terribili nõ vsitato cogitatiua retrahat se versus memoriã, vt inde sibi consulat, ĩ qua rettactio ne nerui vna cũ miringis retrahũtur: & vulgus multũ equiuocat super hoc, nã spasmũ a timore pasmũ vocat. Quod nos cõgelationem appellam⁹. sed aliud est cõgelatio a spasmo, si igiẽ in febre talia fiãt, minari spasmũ significatur. & lugẽt pueri, quasi ex corruptis formis petterriti, & cum metu excitanẽ. coloris itẽ variatio, ita peculiare signũ est talis affect⁹, vt nihil plus ap precies pro pratica. Significat. n. talis variatio, diuersorũ humorũ repletionẽ, & nõ tẽpetatatorum, potissime vbi liuidus miscẽẽ color. De quibus coloribus potissime liuido, fuse Gal. 6. epidimiarũ cotãrio primo super textu febrium quidẽ. versus finẽ coti. Etas autẽ puerilis ad. 7. annos clauditur vt supra adduximus. deinde neruis, solidioribus tantisper factis, & ipsis meliori vtentib⁹ regimine, non succedit conuulsio nisi vt signum. affectus magni cerebri, quo passo conuulsionẽ ex presentia phtenesis, netui conuellun tur. & cõmuniter si ad eam peruenitur dispositionẽ, incurabilis est, aliquid dictum est primo libro. nam vt plurimũ interimit anhelitu intercepto. vt cap. ptopio est videre per Aui. nõ negando, vt adultioribus, ex causis aliis minoribus, vtraq; conuulsio fieri possit, & curabilis sit. quare &c.

¶ Conualituros morituros pueros & alios scrutari conuenit omnib⁹ prout in singulis singula relata sunt. GAL.

Id etiam antea dixit. & nunc quoq; cõmemorat, & rursus post paulum dicet, proptetea q vtilissimum sit, attamen non id intelligunt pleriq; medicorum. Sed interdum aliquod prauum videntes indicium, ex quibus contingit viuere hominem criminantur ceu mendacem, quẽadmodum rursus bonis apparentibus interempto egro falsissimũ esse Hippoctatem dicunt nondum cernentes vt interdum a multis bonis inditiis vnum malum vehemens peruincatur, & rursus e contrario a multis malis vnum bonum si vehemens sit.

GLOSA.

Et si hec Hippo. sententia supra cõmendata sit primo textu tractatus, in

titio

verbo (te solicitum esse) & inferius reppetetur, nō est in vanum talis reppē titio, ꝙ vtilissima sit. est igitur in actu ꝓgnostico sūme comendāda. quam quipiā peruerse intelligēres inssiciunt. Nulla ergo egrotatio affirmetur sa lubris aut mortalis, nisi ōnia signa exacte ponderent̄ examinenturq̃, ita ꝙ vincentibus detur palma & iuditiū. nā inspirationis difficultas, ratio non sa na, appetitus prostatio, iniqua signa sunt, & semper malū significātia, sed si talibus stantibus egrū euadere cōtingat, damnādus est Hip. aut hec ars insi cienda? minime, quia nō attendisti ad omnia signa, vt Hipp. precipit. nā si fecisses, non damnasses mortis iudicio egrum ipsū, qnia ea a rotidē bonis, a paucioribus, ab vnico ingentis virtutis vinci poterant. Quā sententiā sin gulariter Gal. in primo de crisi pertractans ait, & ꝓpter hoc mirabilis Hip po. in libro prognosticorum. Dic tu in hoc textu. ait, expedit tibi vt agnos cas omnia signa, deinde ea perpendas & ipsorum fortitudinem experiaris. ꝙ si obiceres eam ponderarionem nō posse certificari nisi effectu rei, & sic prius erit iudicium quam presagium. dic ꝙ accomodāda est sentētia quam vidisti in Petro post rei euentū, ad Martinum, priusq̃ exequatur. Sic in ac tu curatiuo. ex comodo vnius auxili in quoddam singulari, ipsū vendica mus ad similem passionem alterius. & nihil nouum est. Iam sepe extincto infirmo, recurrimus ad libros ad ponderandū signa, qualiter ranti valoris fuere. sicut in aliqua parte hispanie, suspenso homine agitur de causa. ac col ligas ex Gal. ibi tabulam signorū, distributam ad rres gradus tam in bonis, quā in malis. id autem rotū, vt plura credas vinci a paucioribꝰ, & pauca nō a multis. & si non sit boni s signis tantū ctedendum, quātū malis. & ideo secū da. 4. solus casus virtutis est malū signum. Nota tamen hoc totū considera tionē suscipere ex morbis, vt vnū signum torā fidem habeat, vri screatus in passionibus pectoris, vrina in febribus acutis, item sessio in pulmonia, ꝙ plus valet ad malū quā in alio morbo. irē tēpus morbi cōtēplandū venit, vt deiectio nigra, q̃ varii ponderis est initianre morbo, aut in fine. 4. apho. ex qua cōsiderarione, vtraq̃ pars illius sēnrentie Hip. causā suscipit. vt nec alle uiatis absq̃ ratione credamus, aut vereamur irarionabilia mala. Quia in prima parte, bona vincuntur a malis. & secus in secūda. conduxit autē Hip. pertractare hoc post puerorum morbos, vr aduertas, quot apparent̄ mon stra in ralibus eueniant magis, quam in aliis etaribus. integra nanq̃ t ota cō plexione, sepius amissa spe rales reuiuiscunt. Et sic clamat Vulgus, puer, est, dum animam habet, Non dest spes, secus vbi natura deficit. Vt etiam intelligas ex hoc textu. Non esse damnandam hanc Artem. Nec ca dere a sui firmitudine. Quod post signa firmi valoris ad mortem, reui uat homo. Sufficit nanq̃ arri frequentissima veriras. Quanta enim signa timorosa vidimus. Secunda quarta &c. Quod vulgus clamat, ecce homo, cui funeralia parabant̄. Ergo in nulla etate, sexu ve, profferat medicus

medicus aliquod iudicium vaguum, sed oĩbus prudentissime pensatis. nec sic perpensa arte, falli ipsum medicũ, est ipossibile, imo humanũ, & si sapientissimo rarius, de quo in calce. Sic enim fugiemus vulgi dentes, qui obscurare potius, quã extolere nos nictitur nõ paruo domesticorũ inimicorum adiutorio. quare &c.

¶ Hec intelligo de morbis acutis & alijs: quicũq; ex his cõsistũt. GAL.

Id scripsit Hip. quõ ante dictum etiã preceptum vaticinatus negligentiã pariter & auduciam eorũ que sint eius volumina lecturi, & item quesituri quo pacto cõmemoret quartũ diem, atq; etiam sextum suppurationẽq; & aquã intercutem, necnon febrẽ quartanã. Cum enim eo clare scribẽte vt nõ solum agat de acutis, s; etiã de transeũtibus atq; in longã tẽporis seriẽ extẽtis, atramentalia querãt, quid nã agerent, nisi id effecisset. GLOSA.

Quorum morborũ presagia, & quibus congruant huius libri per tractationes, docet Hip. in presenti, sub sententia q in morbis acutis, atq; ab ipsis pendentibus, fundamentũ sue sententie ex prioribus patet. nam frenesis pulmonia, acutissimi sunt morbi. empima hidrops far lenti. sed de talibus, vt ad apostema iecinoris aut pulmonis succesfere, alias non essent atinẽtia huic tractatui. Vtilitates nãq; prognostice in talibus sunt necessarie, & de eis satagit vulgus exitũ, cũ ipsos videant vitã agere. quorũ cõmertio inseritur per tractatio chronicorũ, qui a talib⁹ pendebãt, vbi prognosticũ ex priorũ prognostico cadit. quid acutus morbus sit, & q iis nõ conuertatur cũ breui, & qualiter longus & breuis opponatur, & ambiant omnẽ morbũ. non sic chronicus & acutus. 3. dierũ decretorium in fine expressa sunt. quare &c.

¶ Oportet eum qui sit recte predicturus sanitatem ac mortẽ: in quibus morbus pluribus diebus fatigaturus est: & in quibus paucioribus indicia ediscẽdo oĩa interstinguere estimãdo vires eorũ inter se: queadmodũ det alijs scripũ est: & vrine & screationis: vbi pariter pus bileq; excreet.

GAL. Omnia assidue oportere spectari inditia, nec vni credere etiã antea definitũ iã est. Sed nunc adiecit sermoni rem vtilissimã, id vero esse dico vires estimari indiciorũ oportere non simplr has, sed conferẽdo eas inter se Sunt. n. quedam indicia ipsa p se praua magisq; & minus, quorũ vires mẽsurari op; vocabulis, vt antea quoq; explanatũ iã est aut exitiosũ dicendo, aut exitiosus, aut admodum exitiosum, & itẽ adiiciẽdo verbũ, iam. Nec secus in bonis indiciis rurs⁹ similiter, aut salutare, aut salubre simpliciter, aut magnã obtinet vim, aut etiam cum verbo, admodum. Plus enim si dicatur admodum magnam vim obtinet, q̃ si nudum ac solum magnam vim obtinet. Sed nunc conferri oportere dicit vires indiciorum inter se non modo siliu3. ver. g. bonorũ cũ bonis, ac malorũ cũ malis. Sed ẽt bonorũ cũ malis, nãq; ob hãc cõpationẽ ea q̃; fiũt pter rõnẽ inuit. In primis ei agnosces qd nã pter rõnẽ eueniat, tũ aũt haudquaq̃ terreberis & demũ cõsiderabis q̃ ob rẽ

existat, aut q̃d nã soleat idicare. S; hec oĩa ĩ nr̃is cōmẽtariis definita iã sunt maxieq; libro de iudicationib⁹, nec ab re erit. Nunc q̃; gr̃a exẽpli reuocare in aĩm q̃dã a cõi initio incipiẽtes oĩs p̃senti ẽdi facltatis. Cõsideres ei cõueniet i primis vtrũ p̃cipuc pars vna ĩ corpore affecta sit, an morb⁹ sit humoris i cõceptacul' cõditi, deinde p quã potissimum facltatẽ piculã egro imineat, eteni perpensum iam est, triplicem esse facultatem tum deinceps facultatis illi⁹ mala ac bona iditia. Fingam⁹. n. facltatẽ de cerebro manãtẽ im ppensã haberi, atq; ẽt corporis ptes ĩppessas ac oẽm morbum ex putri materia fieri duntaxat, q̃ inq̃ febris ẽ, deinde his ita habẽtib⁹ ab initio cuncta existere ĩ vrina bona idicia, hunc hoiem mori imple ẽ. Quocirca q̃q̃ aliq̃d existat indicium terrificum nõ solum nõ terreberis queãdmodũ plerique medicorũ, s; ẽt id iudicationẽ p̃monstrare existimabis, eteni dolẽt caput, ac delirãt, & intuentur tenebricosa quedã ac flaua, & hebetudines subeunt oculorum, atq; etiam ventriculi dolor, & itẽ spirãt difficilter, & ilia contenduntur rõne iudicationis, & rursus deteẽtationes maligne & screationes, atq; ẽt vomitiones quedã, & itẽ ptes nigrescẽtes putrescẽtesq;, & inter mortue homine exhibẽt p omnia meliorem. Sepe eni ex talibus secretionib⁹ egri facili⁹ spirãt, melius appetunt, meli⁹ dormiunt, dolorem leuantur, ac resurgendo leuiores & in totum faciliores eua dunt, perspicue indicantibus his que euacuantur, expurgari corpus natura prepter spem superiorem conflictum repellente. Sed hec oĩa potestate sunt prodita atq; hoc volumine definita precepta de pulsibus tantummõ addẽda sunt, que omnia in cõmẽtariis de pulsibus clare perscripsimus, prorsus silentio dissimulantes sphingis enigmata qualia innumera scripserunt Archigenis sectatores. Itaq; hec oĩa prompta animo obseruando inspice, conferendo ea inter se, ex his enim poteris predicere ea que ab infirmis omittuntur, interdum etiã necessariis ipsis haud quaq̃ exquisite perspecta, queãdmodũ sepe numero me vidisti ĩ iis qui stri deant dentibus ex natura in illis haberi accidẽs pronunciare, ita vt existimarent familiares audiẽtes nõ ex medẽdi facltate, s; ex arte vaticinãdi talẽ ex titisse p̃dictionẽ interdũ etiã ĩ dormiẽtib⁹ in cõniuẽtib⁹ ocul', vt id q̃; in eis ex nã existat. Porro mulieris cuiusdã visus ẽ adeũtib⁹ nobis dexter oculus, alterũ insigniter supare, de qua dixi talẽ ãtea morbũ extitisse excessũ, & itẽ ĩ alio caua admodũ timpora, q̃ p̃spectõ tãtis p dixi p nãm haberi affectionẽ Itidẽ aliorũ cruẽtos oculos eẽ p nã; cõuulsã vero ĩ alio supcilii ptẽ, aut oculorũ aut labrorũ, & itẽ nõnlla ãn morbũ ex q̃dã eã fuisse exteriore. Quinẽt intermittẽtẽ pulsũ, atq; ẽt pul⁹ varietatẽ, & alia generis ei⁹dem ex natura in quibusdam haberi dixi vel ipsis egrotis haudquaq̃ perspecta. Quãdoq; etiam simul atq; conualuerunt restare visa sunt voces asperas, raucas clangoris emulas, in hoc ex natura in illo ab egrotatione commiti. De quibus cum lio de presagiis latius docuerit, nihil in super necesse habeo hoc loco

necesse

necesse habeo hoc loco recensere, sed sufficiet sūmā in hac heresi dicēdo sistere orōnē. Q uotiēs.n. ex omīb⁹ aliis sine piculo videat̄ morb⁹, tale accñs terrificū ex natura adesse sciendū est, aut prorsus añ egrotationē fuisse propter aliquā causā euidentē. Q uocirca mihi & Hip. credētes considerabitis (queadmodū dictum ē) vires inditiorū estimantes, quēadmodū ipse predixit. Exēpli.n. habuit mētionē, quotiēs pariter pus bileq; exercet, idq; ab eo dictum ē per dictionē illā, q̄ ita incipit. Q uecūq; spirant dum screatio biliosa ē, exitiosa admodum sunt, siue vicissim bilis ac pus, siue pariter excernant. Per hāc vero dictionē censuit considerāda esse exquisita rōne omnia q̄ in egris existunt a bonis ita exorsus. Bona talia sunt, facile ferre morbum facile spirare, dolorē sedari, sputum facile excreari, tum autē deinceps hec oīa sit recēsuit a malis rursus exorsus. Mala vero his aduersa habenē: difficulter ferre morbū, spirationē magnā, & crebā esse, dolorē non sedari, sputum vix excreari, sitire admodū, corp⁹ ab igne inequalr detineri. Sed hoc tibi & prauorum signorum initium doctrine est, ab eo ātea prodite ex pdita materia, q̄ de excreatione scripsit. Vt igit̄ in his dixi, ita ī cunctis agas nihil omittēdo, sed seorsum estimando singulorum vires inditiorum. Deinde ea inter se conferendo.

GLOSA.

Iste est ille terti⁹ locus, vbi Hip. cōmēdat sūmā solertia indagare, ac ppendere de oīb⁹ signis visis ī morbis cuiuscunq; q̄litatis sint, ī quibus apte pronosticandum est, vt iudicium futurū sit, absq; falacia. qd fit eorum nam numerū, & vires cōtēplādo, & sub equilibrio cōfferēdo. q̄ oīa sat diligenter & fuse p Gal. ī cōtō. cum p̄imis historiis fideliū pdictionum q̄ sibi euenere tāte inq̄ certitudīs, vt a stātib⁹ videret̄, ex medica arte impl̄e eē venari, sed ex augurio poti⁹. id autē, q̄ tales, maleuolo aīo & ingēti ignorātia, tāto me dico, & sic studioso iuidebāt. cū mlta autē ī mediū poterat Hip. exēpla adducere, illi⁹ dūtaxat memor fuit, f. screatiōis, vbi pariter p⁹ bileq; excreat, quia ita cita excreatio cum. 1a. 7. die cōparuit, poterat ex prōptitudine, hoc ē tpis breuitate cōmēdari. S; comettio bil' talē gl̄iā amisit. itē q̄ tal', in. 14. mortē pmittebat, aut antea, aut post, facta singulari ppensiōe, de oībus aliis signis quorū ibi mētionē fecit. itē q̄ quippiā euadebāt, oībus benefaciētib⁹. Cuius ergo exēpli ita cōmode poterat memorari, sicut illius, vbi omnia inditia valde examinantur: & inde varium prognosticum asseritur. & cum trium facultatum regentium nos, nulla sic egeamus valida pro salute acquirenda in morbis materialibus, vti naturali. 7. & 11. de morbis curandis dein de vitali & tandem animali, inde screationem & vrinam introduxit, q̄ naturalis virtutis sunt indicantia valorem, in quorum coctione, aut priuatione extat tota clauis prognostici. Vrinam autem quantum commendet in morbo febrili vidisti primo de crisi & sexta epidimi: quantum, screationē in regione spirituali. quare &c.

Opor-

¶ Oportet impetū exuperantium morborum cito considerare: nec non tenere temporis conditionem. GAL.

Ad prenoscenda futura in egris accidētia maxime conducit exuperantiū quoq; morborū cognitio, q̄ iā presentes, & itē futuri sint, quos pstrinxit breui summa per snias singulis exuperantes tēporibus. Atq; ēt presente & ante actā sequētes cōditionē. Vere.n. ait atrebiles, furores, & alii deinde quos enumerauit q̄ inqnā veris & aliorū tēporum proprii sunt, quotiēs .s. ppria seruent tēperamenta. Si minus seruent, ex superaturos alios ait morbos a ā acte cōditioni congruētes, atq; ex his alios docuit postea futuros, alios statim in prima conditione. De iis igit̄ q̄ postea futuri sint, ita docuit. Si hiēs squalida & aquilonia fuerit, ver vero pluuiū australeq; & alia quecūq; deinceps dicit. De iis vero que in presentibus accidant conditionib⁹, dū ait, Cōditionum anni squalores salubriores (q̄d in totū dixerim) q̄ imbres & alia q̄cunq; deinceps existūt. Itaq; per sententias sūmati morbos vulgarios seu exuperantes perstrinxit. Libro vero de morbis vulgariis hec particulatim excoluit. Quanta autē horū vtilitas habeatur, quanq̄ videantur cōprehēdi sermonibus vribus, explicabitur in commentariis de morbis vulgariis ab his ordine perscribendis. Nunc vero sūmā totius dicā presentionis, de quā sermonē in presenti dictione Hipp. fecit. Inditiis eni pditis hoc volumine predictionum morborū ipsorum propriis censet adiicienda esse ea que ex aeris coditione ducuntur. Finge enim aliqua visa esse inditia ex ratione morbi sanguinis fluoris, esse vero tempus vernum adhuc magis sperabis fore sanguinis fluorē. Quod si presens conditio calida & humida fuerit, multo magis & item preteritorum duorum vel triū tēporū conditio si sanguinem gignat, adhuc etiam magis sperabis fore sanguinis fluorem, vt igitur sermo de sanguinis fluore, ita de omnibus aliis est. Sed abunde erit dicere singulare exemplum futuri sudoris. Per squalentes febres prope dixerim sine sudore eueniunt. Per imbres cum sudore magis infestant. Itaq; constat vt preter alia signa quecūq; egrotati onis propria habentur futurum demōstrantia sudorem, circuncurrentis preterea aeris conditio accedens spem futuri sudoris firmiorem subscribit. GLOSA.

In vltimo textu ,plogi hui⁹ operis, sup verbo Hip. & si quid diuinū ī morbis, vidisti tres sensus, quos Gal. ad eā sententiā adduxit, & vltimū acceptauit: quē insequti fuim⁹. nā in re sic diuināda, vbi forsā liceret cuicūq;, p suo arbitrio fingere, non erat posponendus tātus expositor. verū extat, q̧ illum secundum modum, antiquorum de diebus decretoriis non multum eneruauit Gal. ratione sua, potissime q̧ ipse pro tan miranda re, habet eorum dierum naturam & coniunctionem, vt. 3. dierum decretorium prorrumpuerit in hunc modū, qua pter exactā vī mixturā vel abolitionē deus tm̄ nouit, qualitercunq; ergo sit, q̄d nostri propositi est, presentē textū esse confirmationē illius tertii sensus, quē approbat, vt per diuinū aut celeste, cōtinentis conditionē

conditionẽ intellexerit, cũ ad illã solicite attendere precipiat. in hoc textu, ac in prologo epidimiarũ in verbo, in presagiis signorũ quorũ vestigiis futura cognoscimus: ibi .n. loquitur de aere. Nã licet prognosticationis vtilitates tres sint narrate a Gal. in prologo. in ea tertia, q̃ vertitur ad medicorũ famã tutandã, cum impetui morbi, ipse resistere nõ valet, nec inductias dat plura alia cõmoda intelligunt, q̃ attinẽt ad gloriam medici, & hui⁹ artis dignitatẽ, in predicẽdo crisim, & speciẽ ipsius, & ꝙ morbus finitus est, & ꝙ nõ reddibit. quorũ fundamenta inuenies clara, ꝑ totum libellum de presensione ipsius Gal. quod ambit, illud verbum Hip. in prologo (melius esset quã presentire futura). Ergo cum ad hãc artẽ, vt futurorum est prognostica, nõ parum faciat aeris consideratio, cuius conditionis sit. vt. 3. apho. in textu. 7. &. 21. apparet. Refricamus in presentiarum memoriã, pro legentibus illum textum prologi. ꝙ pro eo cõsciso iudicio, qđ cõsideratur ĩ impetuosis morbis, vt presagita morte recedat medicus. Nõ video quantũ possit valere cõtinentis contẽplatio, nisi per modum ibi expressum. Bene tamen ꝓ tota dignitate artis, vt futurorũ est ꝓgnostica. quod subintellexit Hip. sed nõ expressit. in textu. (Cum homines intereãt) vbi illius diuini considerationem comendauit. Ergo iterũ impetuosos morbos contemplari precipit, vbi irrita fiunt decreta artis huius, aliquando ob ipsorum impetũ, non valente medico ipsorum vires ad vnguẽ metiri. ob intẽpestuosum aduentum, ac abolitionẽ. Plura ergo testimonia hoc cotõ adducuntur a Gal. quantum aeris cõditio scita, confirmet crisis promisse conditionẽ, ex sentẽtiis & libro epidimiarũ. vbi in particularibus visunt, q̃ hoc loco vniuersal'r docẽtur. q̃re &c.

De signis & inditiis quo nã modo differant inter se, & item aliqua de temperie regionum. cap. xiiii.

COnsiderandum est de inditijs ac signis: sciendumq; vt quouis anno ⁊ quouis tempore mala malum: bona bonum denuntient. GAL.

NON APVD medicos solũ, sꝫ ẽt apđ rhetores q̃ri agitariq; solet, quonã discrepet signo inditiũ, vt quõ nõ in verbis solũ habeat locum, quẽadmodum alibi, sꝫ ẽt res ipsas attingat. opꝫ enĩ duplicẽ inueniri naturã rerũ ex quibus medici presentiũt, rethores demonstrãt, aut suadẽt. In iis igit' q̃ sumunt' ĩ demõstratiões, siue scientiarias, siue verisimiles differẽtia vna ex necessaria, & assidue hñs alterũ altero subsequẽs, ex quib⁹ ꝓpositio cõficitur alia vero nõ necessario nec assidue, sꝫ magna ex ꝑte dũtaxat. Q̃ uiẽt ex alia differẽtia, hec ex obseruatiõe ẽpirica, illa ex rõnali sequela ẽ, qđ inq̃ demõstratio intelligit'. Hec igitur rerum dr̃ia habetur, noĩbus vero in eis non oẽs equaliter vtunt'. Sꝫ elegãtiores (ꝑterea enim spõte alios) ĩ pr̃ia sectiõe de eo qđ ꝑpetuum ẽ, vnum qđlibet indicans censẽt vtẽdum inditii, appellatiõne, signum nõ nominant, alterum. In secunda vero sectione quod ex obseruatione

tione est signum, quod vero ex demõstratione est inditium dicunt. Ceterũ vt autores ita nominibus vtantur, nõ medicis solum scire vtile ẽ, sed etiam illis quibus arte congruit grecissare. At vero vt ad demõstrationes ac prescitiones predictam rerũ differentiam cognosci vtilissimum sit, perspicuum cuiuis esse existimo. Sed vtrum ambo suã assidue seruent vim. Quecũq; bonum denuntiet, & quecunq; malum, dignum consideratiõe est. Igitur in sententiis ita dixit. Per morbos minus ii periclitantur, quorum nature moribus conuenit, aut etati, aut habitui, aut tẽpori, quibus non conuenit aliqua ex his ratione, hoc igitur non discrepat ab eo quod nunc est proditum, malum.n. significare dixit assidue mala indiria, nõ tamẽ vt similiter, aut vt nõ similiter insuper adscripsit, predicta sñia neutrum transfert in contrariã naturã. S; ex maioris minotisq; existere dicit ꝑ natura, etate, & aliis q̃cunq; eniiabit, quocirca ex hoc nequaq̃ ab Hip. contraria dicẽtur. Illud magis pugnare videtur, dum ait, iis que non ex ratione leuant confidendum non est, nec pre metu omittendum soluere ea que preter ratiõe incidũt mala: Hec enim magna ex parte infirma sunt, nec perseuerare, aut immorari diutius solent. An idipsum est, propter quod etiam adscripsit, nunc a nobis propositam ditionẽ. Accidentia enim de prauis in bona, atq; etiam de bonis in praua mutantur, signa vero nequaq̃ verti in contrarium solẽt, sed magis ac minus, aut malum significare, aut bonum, non tamen nunc bonum, rursus vero malum, aut malum nunc, rursus vero bonum. Igitur quecunq; in vrina docuit esse mala signa, hec haud vnq̃ bona euadent, queadmodum neq; bonum vllum malũ. Itidem quecũq; de screationibus vel deiectionibus tanq̃ bonis, aut malis dixit nullum in cõtrarium vertitur. Parimodo nec q̃cunq; circa vultum fieri docuit signa, aut ex colore, aut mole, aut figura, atq; etiã de cubitu de leuis, aut nigris partibus, aut alia quauis talis affectione, omnia enim vim retinent propriã non secundum. s. magnitudinẽ (antea enim dictum iã est, vt recipiant maioris minotisq; discrimẽ) sed secundũ genus, propterea ꝙ nullum bonũ ad genus euariat malorum, nec vllum ex illis ad genus bonorum, quotiẽs scilicet cum propiis finitionibus considerent. Nõ tamen in accidentibus ita res habet. Quidam enim spirant difficulter, atq; etiam delirant & ilia conuelluntur, ac splendorem intueri credunt & obseruari tenebricosa quedã rõne indicatiois. Quinẽt cor dolore afficit. & inferiũ labrum intremiscit, & abscessus fm auriculas, aut aliquo alio loco rũpit. Cõstat.n. vt hec oia qñq; eueniãt (vt dixim⁹) rõne iudicationis, qñq; vero grãde scẽtib⁹ morbis comittẽt. Ita fit, vt illã sit ab eo merito ꝑditũ: Decretoria haudq̃q̃ decernẽtia, ꝑti iferãt abolltõnẽ, ꝑti difficilẽ iudicatiõnẽ. S; de his oib⁹, tũ alio loco, tũ ẽt lio de iudicationib⁹ ꝑpẽsum iã ẽ, ita vt nihil insuper ad ꝑ̃ẽsionẽ desideret. & ob eã rẽ qd assidue moneo, nũc q̃q; ꝑsequi nõ dubitabo. In primis.n. maximeq; studẽdũ ꝑcipio discere q̃cũq; medicinalis

artis

artis officia sunt, alia vero quecunque partim in voce ac significatione dotionē habent, partim rationalem comitantur contēplationē, post & in maiori otio aggredi, queadmodū nūc de significationibus verbi inditiū, ac signū. Cum enim quod artis officia vtile est, dictum iā sit, adiiciam aliquid huic cōsenarrationi aliud ab iis que dixi, id vero tale est. de accidentibus decretoriis afferri verbū signum conuenit, inditium vero nequaq̄ conuenit. Sola enim illa signa & inditia nominantur, ex quibus licet scrutari aliquid de salute, & abolitione egri que cōprehendens vno capite dicet aliquis haberi significationes vitiū gubernātium corpus, quo pacto definit, aut supersint in quibus. s. cruditatis etiā aut coctionis signa continentur, ex accidentibus vero decretoriis nullum talē habet naturā. Sed indicāt fore iudicationem quomodo etiā p excretionē, aut abscessū, & ad hec per quā excretionē aut abscessum. verbi grā. sauguinis fluorē, aut vomitionē, aut abscessum, qui propter auriculas erumpat. Sed vtrum bona iudicatio futura sit an mala, per hec signa nequaq̄ scrutari licet. constat enim vt omnes tales iudicatioēs nihilominus in sanitatē q̄ ad abolitionē finiātur, docuitq̄ finitionē earum firmissimā non ex quibusdā accidentibus ductā, sed ex quibusdā signis in ditiisq̄. Cōcoctio enim dicit celerē iudicationē, securā sanitatē significat, cruditas vero aut inoctio, aut malū abscessū, aut non fore iudicationē, aut tēporis lōgitudinē, aut dolorē, aut mortē, aut horū ipsorum recidiuas ostēdit. Quocitca fore iudicationem ex accidentibus decretoriis, que etiam signa decretoria nominari conuenit presentire possibile est. Sed vtrum in bonum, aut malum iudicatio sit habitura per concoctionem cognitio est, que rursus haudquaq̄ fore iudicationē premōstrat, sed cōualiturum hoiem aut moriturum. Ceterū hec erit ad eas que prodite sunt appellationū alia enarratio vna cum rebus vtilioribus ad artē prodita. Itaq̄ sciendum vt signa decretoria accidentia genere existant indicantia futuras exceptiones, aut collectiones, he vero cause sunt vt morbus soluatur, aut vt exsoluatur facultas primaria ratione, sed ex accidenti signa quoq̄ existunt. GLOSA.

Cum indigni reputemur, ad soluendum corrigiam calciamenti Gal. nō laborabimus amplificare expositionē nostrā, vbi ipse fusissime loquitur, vt in presenti cotō. Ob qd̄ sufficit satis, addemus intentionem nostram. q̄ est Hip. cōplere in presenti textu, quodā valde necessarium, & est, an signa, de quibus per totum pcessū libri visum est, bona, aut mala i gradibus suis, variabilia sint in suis significationibus, aut inditium mutet de bono in malum aut vice versa. Respondet, has significationes perpetua lege succedere, qd adeo verisimū est, vt autore scribēte, per sic elōgata tēpora, nec vnū iota p̄teribit, sue prognosticationis. cuius ratio talis potest esse. q̄ Hip. nihil scripsit hoc libro, quod pluries in suppositis humane nature non vidisset, & probasset. cū igit̄ eadē sit humana natura, nūc & suo tpe, hec inditia vage esse

assertionis

assertiõis,esset clare nr̃am nãm,eẽ aliã a priori cõditiõe. Ergo si bene pēsen tur ea q̃ hoc volumie scripta sūt.qd dãnabit in terris,ppetuo dãnabit̃,ac vi ce versa. S nĩa aũt veteris litere,dissona est a nouo sẽsu.imo prosequit̃ alterã sñiam positã i.3.aph.in textu.20.vbi Gal.dat cãm,q morbi nõ solũ aeris cã s;& regimis malicia accidũt. De q̃ tã late i,plogo ep.ob qd oĩ tpe,oẽs morbi cognosci possũt,sed inclinãte tpis cõditiõe,quippiã ppter & runc iste tex tus,scdm hãc literã,eẽt diffinitio quedã eorũ,q̃ rextu pcedẽti pronũtiauit. de aduertẽtia ad tẽporis cõditionẽ.vt nõ ita adstrigam presagia merito tẽ poris ad destinatos morbos,vt eodẽ oppositi euenire nõ possint. & tunc eo posito preãbulo in pria text pte,qd inutile nõ videt̃.2.hẽt,id qd rota nr̃a li tera,q̃ prosequimur.vt.s.ppetua lex sit i virtute signorũ.q̃ pars,dubia offer rur. Prio circũstat illud A ui.i.2.4:o q̃ta signa rimorosa vidim. Itẽ i declina tiõe iã eueit alicui mors.irẽ tpe pestis cũ bono pliu & vrina aliqs mort fuit itẽ coctiõe pfecta pleuretic fuit funct.irẽ inopposito huiusmie,hẽt verũ text Hip.nõ alleuiatis ex ratiõe nõ op; credere. A lie quo q; instãtie possẽt fieri,sed hee sufficiãt ad apiendã materiã. Dic.de mẽte Gal.i hoc cõt.ac.1.& 3.de crisi.q signa q̃ i corporib egris reperiunt̃,q̃dã significãt coctionẽ,aut ipsi priuationẽ.q̃dã icolumitatẽ aut ipsi oppositũ.quedã sũt accidẽtia cri sis,aliq̃do signa dũtaxat,q̃do q; simĩl & causa crisis. est ergo Gal.mẽs,aliqui b dictis clausa. Primũ,nõ ideo q; aliqua egritudo sit piculiosior,& i aliquo minus timenda,vt de morbo proportionali,& nõ proportianali dieitur,est ideo aliquod signum malum,versũ in bonũ,aut secus. vt intensio sitis in cau sone sẽper est mala,siue in iuuene aut sene,& si peius in sene.q si contingat liberari iuuenẽ cum sua vrgẽti siti,nunquã tale inditiũ bonum dicet̃,sic de prostato appetitu,malo anhelitu,ratione turbata & similibus. Secundũ di ctũ,intra genus,bene contingit esse vnũ signũ maioris & minoris malicie, non tamẽ q mutet genus.hoc pater ex iã dictis.3.dictũ,signorũ cadẽtiũ su per virtutibus tribus,qualia sunt illa bona,aut mala,aut que pretendunt co ctionem,aut ipsius priuationem.non sucipiunt variationem extra gen .ta lia,nisi propter hanc artem,non esse mathematicam,sit in aliquo supposito falli.aliud dictum,accidentia crisis,sunt variabilia extra genus. Vt ex solo tempore,mortalia,aut salubria. Ob quod talia neutra. secundo artis parue in fine dici possunt.nam si ipsis visis,non succedat crisis; aut mors, aut mor bi fraudulẽtia,& lõgitudo explicat̃.2.4.&.3.de crisi.itẽ,si ante coctiõnẽ pessi ma,post,laudabilissima,ob que prio de crisi ex Hip. ea secundũ que crisis fit,puta talia accidẽtia,non oportet,appareant subito,hoc est.statim ab ini tio. Ecce igitur qualiter,mala malũ,& bona bonũ,indicent quouis anno, & quouis tempore,iuxta declarationem nostram.& Gal.quare &c.

¶ Constat vt in Lybia:in delo:in Scythia hec predicta signa vera sint.

COMMENTVM GALENI.

Non secundum solitam sibi breuitatem de terris habuit mentionem, ete i im prelate dictioni duabus adiectis syllabis, nihil insuper hac dictione

opus sunt. Igitur adiiciens ego eas ostendam qualis nam sermo fuisset, considerandum est de inditiis ac signis, sciendumque vt quouis anno, & quouis tempore & terra mala malũ, bona bonum denuntient. In hac dictione verbum terra adiiciens indicaui tibi superuacuam esse nunc proditam dictionem, nihil enim aliud per eam ostenditur quam vt signa, tum bona, tum etiam mala sibiipsis idem altetutra dununtient quouis tempore, si calidum, si frigidum, si modicatum sit. Libiam enim tanquam calidam. Scythiam tanquã frigidam. Delũ tanquã modificatã, mediãque inter vtrãque gratia exempli cõmemorauit.

GLOSA.

Quod inuariabile in signis ostendit in tẽpotibus anni, docet stabile quoque esse vbique tetrarum & gentium. Et si corporaliter omnibus non adfuit plurimas peragtauit regiones. saltim calidas expettus frigidasque & temperatas, qualis ptoptia sua erat prouintia. Vnde suo exemplo illarum ttium regionnm omnes eas tres diff. dedit intelligi. Nam sicut omnibus tẽporibus humanam speciem eandẽ esse credamus ita & minime variari ex regionibus. vt singulis aliter gubernetur a facultatibus corporis & quod aliter morborum effectus procedant. Sed omnia talia naturaliter fiunt vnde ad signa ptognostica est fundamentum stabile. Quod sic dictum non vetat motbos esse ptoptios vni regioni quod non alteri vti de verme sub cute & vena medena & sic inditia crisis & ipsius pars non ptohibetur variationem penes vati as regiones sucipere. vt est morbus arcuatus qui ante septimũ apud Hip. regionem inutiliter iudicat morbos secus apud Zoat & Aueroim qui colue re adeo talidam regionem vt ea pattia ante septimum non succedebat ante coctionem. Erant enim peracuti morbi Hispanie & Andaluzie qui acuti Hip. patrie. quare &c.

Quo pacto preditiones medicorũ in morbis rate sint. Cap. xv.

Sciendum est: vt in his ipsis terris multiplicia consequi nequaquã difficile sit: si quis ediscendo ea indicare & colligere sciat.

COMMENTVM GALENI

QVOD NOS antea diximus ex vsu orationis id hot loco Hip. sctipsit, vt si recte ediscas vites inditiorũ, quãque nõ assidue exquisita ratione presentias futuras, sed rate predictiones multiplices erũt aduersus irritas ac recidẽtes ptedictiones. Qua i re alter altero peritior ẽ in cuiuslibet rei p̃censione. Nunq̃.n. allucinari supra captũ hoĩs est, sed q̃ minime oberrate solius artificis ẽ. Si ꝯcũ magna i re diuetsitas habeat q̃ vities oberat seml̃, mĩto melior ẽ q̃ q deciens pdicẽdo oberrat seml̃, queãdmodũ tursꝰ melor. quis ipe ẽq cẽties p̃dicẽdo oberrat seml̃, queãdmodũ rursꝰ q̃s ipẽ melior ẽ q̃ q ducẽties ptedicẽdo obertat seml̃. Igiẽ nõ tecte nos itetrogãt empetici, vtrũ theoremata q̃ magna ẽ pte eueniãt adiectiõe rõnis intransducibilia, ac ppetua faciamꝰ Deide nõ valẽtes idicare, demõstrare existimãt eo arguisse tãq̃ ex supabũdãti rõne adiiciẽtes nã si nõ ppetuo, ſ; sepiꝰ q̃ ille finẽ artis cõseqmur queãdmodũ presentiẽdo futura in egtis, ita etiam illis medendo. GLOSA

Respondet Hippocras cuidam dubio. An possibile sit medico absq; errore, ex eruditione istius operis certificare. Que ad hanc partem artis pertinent. Et respondet q̃ sic, facta solerti inquisitione, & habita diligenti consideratione. Pro quo notandum est q̃ hec nostra medica ars in omni scibili suo est difficilima. vt ex Hip. & Gal. i primo textu apho. est videre. potissimum in eis vbi verificatio arbitraria & coniecturatiua habet locũ. quasi de hoc inuisset ille Aui. quod super additũ est incõprehensibile est. licet passus ille cum aliis multis aliter intelligatur a nobis a scribentibus. Igitur ad principale institutum primo oportet, medicũ perfectissimũ esse, persuasũ satis a Gal. libelo de constitutione medice artis audiendo ab optimis sui tẽporis. S itq; patientissimus laborum nihilq; curet quã omnibus neruis diu noctuq; huic arti incumbere. pro dolor q̃ nostri tẽporis homines. Auditis quibusdam rudimentis artis primos occupent locos & accubitus &. nemini cedant. & cur non, si vetule & idiote nobis proponũtur (antiqua querela est) vide quid Gal. cũ thesalo. igitur Gal. omnibus in locis medicũ facere q̃ in se est. scilicet perfectissimum esse, satagit, nec proposito scopo sic arduo deficiant, imo contumatius insudent, ex eo pulcherrimo exemplo dirigentiũ sagitam ad signũ. qui incipiẽtes cũ nec feriant vicinia loca signi nõ ideo eru bescunt aut desistunt imo fortius cõtendunt vsq; albũ certissime feriant q̃ si in re sic villi adeo certẽt, nobis de re sic nobili necessariaq; sat pigris. Respondes forsã, sic eruditos abiectos, vt id, frangat imperus acriter dimicãtiũ etas fuit, iã transiiuit ea barbara etas. nõ cõtẽplaris sũmã pietatẽ inuictissimi regis nostri ad rẽ publicã lusitanicã. tã florentissima vniuersitateq̃ vix credes, nisi videas sic felicẽ. vt antiquissimis Hispanie par sit ceteras excedat, nulli cedat vcusq;. Iã deinceps nõ lamẽteris nõ induaris silitiũ super literas. qz viuit serenissim⁹ rex noster, nõ tm̃ rex ʒ piissim⁹ pater. vt nihil sibi relinqui fecit, qd̃ ad oẽm statũ rei publice faceret, faciat ae⁹ optimus maximusq; nesthoreos viuere ãnos. cũ iclita augusta sua, cui parẽ nec fuit nec dabis i terris. igit̃ ad ꝓpositũ reuertẽdo, vnde sic vtilr̃ digressi sum⁹. Dicam⁹ hac nr̃a arte plures habẽte partes, hec ꝓnostica oĩm ẽ difficilima, & ide gloriosissima. qzqd̃ carũ, ꝓciosũ est. vt probi hoĩes sup re nr̃a sic demirẽt̃, & inuidia nõnulli, sic acriter torq̃ant̃. soli⁹ ergo medici digni cõpari ad artẽ Hi. succedent ꝓgnosticationes, dixit Gal. dicto libello. sed non credas hac vita, propter materie grauamẽ, ita exactum reperiri medicum, vt falli non possit quandoq;. vltra hominis statum est enim non mentiri, sic Dauid, omnis homo mendax. excipiendo semper eum piissimũ Redemptorem, qui peccatum non fecit, nec est inuẽtus in ore eius dolus, qui se obtulit propter peccata nostra, & atritus est ob scelera nostra. Sed meus Redemptor Deus & homo. & quis credet auditui nostro, aut brachiũ domini cni releuatũ est. vt specios⁹ forma p̄ filis hoĩm, vti leprosꝰ habit⁹ sit, & cũ sceleratis reputat⁹, ea mortales, cui rotũ debetis, nisi Christo & crucifixo. sed sicut i actu curatiuo sapientem non oportet difamare, si illico sibi bene non successerit, si in actu.

prognostico .2.aph.raro autem falli id sapientissimi est,& tanto sapientior quãto rarius decipiatur.nam egritudinis naturã contemplari, sipth.ipsius, egri vires,varia signa,omnia disponere,omnia metiri,omnia põderare, co, gitas forsam,pigro homini talia esse facilia?excipiendo q̃ monstra que con tingunt, que, non eassant dotrinã istam.Sunt enim aliquot proportiones particulares,quas dum viuimus,ignoramus.Habemus tamen istius temporis medici alios errores voluntarios sũme taxandos,vt queuis morbum predicemus periculis plenum,ad mercedẽ augendam. Aliud peius,vt sub eodem morbo,decies mutemus prognosticũ,nihil a vetulis longe,vt femine,& non medici videamur.Predico meas partes,& opto omnes perfectissimos.non ergo impossibile est sapientissimo medico,rem presagire certam,& hac arte sũme iuuari,in gloriã suam & ipsius Hip.& quanto res particulares magis,enunciet,tanto maiori gloria erit dignus,semper intelligo de rebus,que hac arte manifestari possunt.quare &c.

¶ Expetere oportet nullius nomen morbi:si non hoc loco perscriptũ sit. Omnes enim qui temporibus prelatis indicentur:his ipsis agnoscat signis licebit. GAL.

Id mihi videtur adiecisse in calce orationis,quia de morbis acutis,& item aliis quicunq̃ ex his fiunt,hoc loco disputari cõmonuit. Itaq̃ cõmemorãs vt multa,tum bona,tum etiam mala.Simpliciter dicta de cũctis in cõmu ne morbis sunt,pauca vero de quibusdã definitis hoc in animũ reuocauit adiiciens nihil esse per sermonem omissũ,quod forsitam nos falsum existi memus.Quia enim quorundam habuit mentionem nominatim, id enim hoc indicat non temere a se factum,nec sine causa.Sed quoniã preter alios quidã morbi preceptis egebant propriis,ob eam rẽ eorum mentionem ha buit seorsum,omnes alii omissi sub cõmunibus signis collocantur. In primis ab eo perscriptum,quem appellant vultum exitiosum in omni morbo acuto exitiosũ vere dictũ est.Pari ratione quecunq̃ de accubitu scripsit, aut spiratione,aut somno,aut insomnia,aut aliis quecunq̃ communia sunt omniũ qui prelatis temporibus iudicentur.Non enim de diutinis cõmentarium est sed vt ipse dixit,acutis & aliis qui ex illis consistant,quorum tem pus,ipse etiam indicauit in quibusdã vigessimũ diem,in quibusdã quadra gesimũ aut sexagesimũ terminũ ponens. GLOSA.

Quã exacte & gloriose opus istud clauserit noster Hip.bene ostenditur, satisfaciens cuidã dubio,quod restabat soluendũ.& est,si aliquis obiceret,si hoc opere promittuntur signa morborum acutorũ,quare speciatim non fe cit mentionem de omnibus,sicut de pleuresi pulmonia & quibusdam.& si vniuersalis pertractatio sufficiebat,v quid sigillatim de aliquibus ptracta uit? Respondet , omnia signa de quibus in hoc opere mentionem fecit, cõ gruere omnibus morbis,qui iudicantur intra prefactos terminos,de quibus mentionẽ fecit.nã & si ob spaciosum terminũ,quibusdã videatur,hanc pertractationẽ etiam diutinis morbis conuenire,non inquã omnibus, sed

illis qui ex acutis procedunt, qbus & huius operis signa subseruiunt. Si aūt speciale de quibusdā pertractationē fecit, id enim ꝙ negociū exigebat, aliquót specialia circa talia consideraie. vt visum est in apostematibus hipocódriorū in pleuresi, in pulmonia ꝗ oīa per lucide Gal. in cotō. ob qđ finis sit huius nr̄e expositionis, ad Dei laudes perpetuas, ipsiusqꝫ piissime Matris quam spero suspicies rectis oculis & candido animo votum & non opus cō siderans, afingeqꝫ te ad similem, & vberiorem frugem. Scias. n. hoc condisse nec per multū ocium, nec per multos annos. sed bina lectione occupatuꝫ, & quorundā egrotantiū etiā vacantē procurationi. Ob que facile dabis, ve niā petenti. & quia hoc opere, cōmisso prelo, duo mihi accidere, tū accitus ad curiā ob quod non plene castigatum est opus in aliquibus foliis, me ab- sente pressis, chattam addemus talium vitiorum castigationem ostenden- tē. Alterum est ꝙdum preblo dabatur opus, publice icepi ipsum legere, & cum viua vox explicādi, magis excitet animū, si in expositiōe alicuius tex tus in primo libro. Mihi visum fuit aliquid addendum, aut moderandum inueniēs in charta post mendatū frenum. demū post talia, indicem sumari um iuuenies, ordine alphabeti, eorum que opus continet. nam nō substuli. tot infinita punta specialiter indicare, ne index operi toti equilibraret.

DEO GRATIAS.

Finis.

CAPVT ANOTATIONVM AD ALIquor textus primi & ſecundi libri que inter legendũ occurrere.

Exinanire memet ipm ob publicã diſcipulorũ vtilitarẽ, ſic mihi cure ẽ, vt nõ ſolũ moderari ea q̃ diximꝰ, aut plus explicare imo derrahere, & retractare plurima eorũ nõ erubeſcerẽ. me cõſtituẽdo iudicẽ. potius q̃ aliorũ ſubire iudiciũ, forte nõ ex corde ſimplici iterprerãtiũ mẽtẽ nſam. Quã ob rẽ dignatꝰſum aliquotanotatioẽs facere, ad aliquot texrꝰ primi. lib. p̃dictionũ, q̃ inter legẽdũ publice nobis occurrere. neſcio qd hẽr latẽtis. ꝙ magis acuit igeniũ, ipſa actual lectio. Potuimꝰ aũr hoc facere. qz nõdũ totũ opꝰ plo dactũ erat, cũ finẽ. pri. libro publice legẽdo ipoſuimꝰ. erir igit modꝰ ſignãdo texrũ i margie. & iuxta ipſũ, q̃ faciũt ad ipſius maiorẽ lucẽ, vna, cũ eis, q̃ i gloſſa. nſa reperies ad eundem textũ. apponẽdo. Super textu. Preſentiens.

De obedientia infirmorũ ad medicũ de quo cõfidũt, lariſſime Gal. 6. epi. cotãrio. 4. ſup textu (laborãtibus gr̃e) ita ꝙ, p. 15. dies, abſtinuerint infirmi a potu, ipſius iuſſu, & ide ſatis iuuari ſũt. nõ inrelligit expreſſe ex Gal. in preſenti cõt. ꝙ cõfidẽtia aliquid operet, niſi obtẽperãdi gratia ꝓpenſiꝰ ipi medico, de quo idẽ Gal. 2. p̃te medicatrine i pricipio. nos aũt alios modos tetigimus in gloſſa. Super textu. Et ſi quid i morbis diuinũ habet.

Qd p̃ſima futura. quoad morbos, & ipſorũ indicia pandere, pẽdeat ex cõſideratiõe diſpoſirionis aeris. qd per diuinum i preſẽtiarum intelligit. vide Gal. in prologo epidimi. & quod in. 3. lib. diximus, ſuper verbo verſus finẽ libri (& tenere temporis condirionem).

Super textu. Conſiderari couuenit hunc in modum:

Eãdẽ ſniam habuit Hip. in. 6. epidimi. in textu. in ingẽtibus malis. & Gal. in cotõ. cũ ait nã ſi in magnis effectibus, pro eorum magnitudine facies collapſa non ſit. optimũ igitur eſt. in paruis, autem, e contrario malũ. ſcilicet, ꝙ plus exterminerur vultus, quã paruo morbo reſpõdeat. De quo Gal. iterum ſuper hoc propoſito in principio cõmentari ſuper Hip. in opere quod medicatrina inſcribitur.

Super textu. Naſſus compreſſus oculi caui.

Gal. qui in cõt. verſus calcẽ confirmat talẽ fedũ vultũ in regiõe frigida minoris timoris, ex aph. in morbis minꝰ piclitant egrotãtes &c. ſane intelligat nã nõ ẽ regioĩ frigide cõfiguratꝰ tal vultꝰ vt ex cõt. i. 2. aph. febriẽtibꝰ nõ leuiter cirauimꝰ, ergo vult ſentire, vt ſicut i morbis ꝓportionalibꝰ, alleuiatur mcrꝰ ꝓpter ſignãri leuiorẽ cãm, ſic i regiõe frigida, p̃ſumit magis de cã primitiua, q̃ ẽ leuior inter alias. Sup textu. Si igit irer initia morbi.

Cũ in glo. iſtiꝰ textus, vl̃de agiratũ ſit, qd Hi. p p̃ticulã, nedũ ſcrurari aliis ſignis ſir poſſibile. intelligat, tum ex Gal. ſniã, tũc noſtra. poſtea viſũ nobis fuir, ea ſigna refferenda eſſe duntaxar ad cauſas primitiuas. nam inſomnia verbi cauſa. ex palpebrarum grauirare, pulſuſq; duricie cognoſci poreſt. fluor ventris ex aliis inditiis, vt Gal. ſentit in cõmẽro. & ſi id nõ omni medico

facile. Si igit̃ inter initia morbi talis vult⁹ fedus appareat, hoc solũ interest scire, si cõcursu causatũ primitiuarũ acciderit, nã ipsis negatis, ponit̃ impet⁹ morbi, taliũ igit̃ cognitio triplici via potest haberi, aut peculiarib⁹ signis super ipsis causis primitiuis, de qbus inuim⁹. q̃ si hoc non est p̃se ipsi medico, p̃cedat ad interrogãdũ. qđ licet videat̃ infame medico, non est, imo aliquo modo glotiosũ, vt ex Gal. 6. epidimi. cõtãtio .2. super textu circa egrotãtẽ administratio esset. n. turpe interrogare de ludo, de motu, aut aliis extra p̃positũ. & si dispat honor sit, collatione ad ea, q̃ pãdet certa, nõ interrogando, vtat̃ ergo mediocris medicus interrogatiõe, si aliis signis eas causas nõ cognoscit, iterum via est, si pudet interrogare, expectare reformationẽ corporis & v̄rtus post sõnum, aut consolationẽ, aut cibationẽ, quib⁹. i breui solet vult⁹ fedus accidẽtarie reformari. q̃ si quereres. q̃re i fine textus (particule si vero nihil horũ dixerit) adiecit nec predicto tẽpore destiterit. Nã si dixit, nõ esse cõcursum causarũ manifestarũ, nõ daret solũ morbũ esse i causa, q̃re alio signo nõ egebit. nisi esset p̃ nollẽtibus interrogare, aut q̃ & si de interrogatis eget respondeat, forsam alia fuit causa manifesta ab illis, de quo certificaberis q̃, nulla fuerit, q̃doquidẽ non reformat̃ v̄rtus eo tẽpore. qz si aliqua fuisset, & si nulla e talib⁹ de qbus iterrogauit, adhuc reformaret. Pro sẽsu aũt alio nostro expresso i glossa non parũ facit cotũm Gal. i. 2. de ratione victus sup textu. nec sane horũ ita peritos.

Super textu. Si enim lucem efugiant.

Illud verbũ Gal. in cõtõ. (at videtur ea q̃ dicta sunt de oculis tumidis pugnare.) Illa obiectio fundat̃ in sñia Gal. qui habuit, inditia in toto corpore, & oculis, esse attẽdenda in morbo veteri, tanq̃ iam eo tẽpore clara possint esse, in initio vero nõ, & talia erãt vti finitio quedã, & determinatio omniũ illorũ, q̃ visa inter initia morbi, nõ sufficiebant declarare, si impetu morbi talia accidebãt, an a causis manifestis. tũc sic, q̃ in morbo veteri oculi fiãt sũme caui, deffinitio est. q̃ caui inter initia morbi, ipetu morbi cõtingebat eẽ qz si a causis manifestis, in p̃cessu min⁹ caui essẽt, sed cũ inter initia, nusquã dixerit oculos tumidos esse, pugnat clare, in morbo veteri, oculos sume tũ mẽtes addere p̃ determiatiõe. In verbo aũt i eo cõt. (nã quo pacto) dat rõnẽ & ẽ fũdamẽtũ secũde solõni nr̃e, s; clare ẽ tõ & solõ. nã si dicis oppositorũ eã dẽ ẽ tõ, ergo si de cauis ocul' iter initia. ergo de tumidis. r̃ndeo q̃ sũme tumidi tunc nõ apparẽt, nisi a causa primitiua, & suũ oppositũ ẽ sũme caui. Ergo neutrũ commemorauit, q̃ si offeras sat sit parũ tumidos rescẽcere, vti parũ cauos, r̃ndet. Si in dicta p̃te (nã quo pacto) quis cauitas excludit tumorẽ. q̃ pacto pariter caui & tumidi oculi erũt? erg. nõ fuit diminut⁹, si res de tumore inter initia: qz si caui, nõ tumidi nec modo supfluus, quia de alia cauitate loquit̃. Nos aũt in gloss. clatiori modo, & si nõ lõge a Gal. soluim⁹ obtã.

Super textu. Si vero hianti dormiat.

Optime i glo. ex Gal. 2. de motu musculorũ. cã; hiãtis oris appuim⁹ dẽp to, si qs obiceret, in oĩ dormiẽti debere hiare os, virtute retracta, nisi esset,

q licet dormienti extrema figura non sit pl'is:nisi ex magno conactu, vti stringere dētes.media,q̄, est,clausū tenere os est pl'is,iuxta fixionē virtutis retrahētis musculos i tpe sōni.nisi sonus ,pfund⁹ esset,explicat⁹ p stertorē,q nō fit nisi vbi humiditas supfluit,q̄ sōni mater ē.q si offeras,hiare os,est figura media.patet,qz fit muscul' dimissis suo iuri,vti i ceteris mediis figuriis,ergo nō est malū hiare os.Itē.6.epidimi.Gal.sup textu. (corporū cōtentiones)ait,eā dispōnē mēbri optimā eē,q̄ inter laxū & cōtentū pxistit.qual' videt hiātis oris.Dispō media ex pte mēbri comēdabilis ē,ex virtute,priuatiue vitupabil',qa nihil sistit musculorū iuri.vti i moriētib⁹,& crase dormiētib⁹,q̄do aūt media figura,i mēbro est,p cōsuatiōe m virtutis, & si per viā cause eligibilior sit,per viā signi,extreme dicūt mai⁹ robur virtutis,qa magis resistit inclinationi musculorum.

Super textu de gesticulatione manuum.

Si.n.hui⁹ signi vigor est,in manifestādo earū passionū de quib⁹ text⁹ magnitudinē,i aliis mēbris a capite,aut pricipiū eē affectū,puta cerebrū, vaporib⁹ desce dētib⁹ ad oculos,ad eā imagiatione corruptā,none si deliriū ē, fat clari⁹ per ipsū cerebri affect⁹ ostēdit, quā p ipsā manuū gesticulationē' itē si manū gesticulatio,deliriū quodā est.Iuxta Gal.i cotō.quippiā.n.p ipsa sensibilia visa,inceperūt delirare,& in tātū manū gesticulatio delirio appropiat',vt nihilo alio ,pprius delirare hoiem possim⁹ manifestare.quā ipsā manuū gesticulatiōe ex Gal.in cotō.qual' ergo de lirio,explicat' deliriū' aut accidit delirāti deliriū' dic q delirium speciali nomine,est solū attinēs cogitationi turbate.& tali,potest deliriumsuccedere scilicet corrupta imaginatio, & denotatur maius damnum , siue sit error priuatim imaginatiue,& ventris anterioris.siue ex visu dilusio.Ista aūt dilusio,modus quippiā est gñalis delirii,qd̄ verā frenetim,antecedere,& succedere potest. Vnde cū Gal.in cotō,i vtroq exēplo parū aut nullū dānum eē in rōne afirmet,i illis q manuū gesticulationē passi sūt,nō credas i omnib⁹ id eē necesse.imo si de lirio succedit,rō obscura ē.sed cū priusplures corruptos actus hñt,vociferādi,turpiaq eloquia,rixas,& alia id gen⁹,nōdū habuit hoc aliud fusius deliriū,nisi vaporib⁹ pre copia,ad oclos descēdētibus,aut actū anterioris vētriculi pturbantib⁹.q si rō oio itegra sit,nō dubito,ichoāte hoc delirio , qd̄ ad manus ptinet,si timoris ē,ipsa rō vacilabit , vt illi diluse imaginatiue nō cōtradicat,imo ei asentiat,qd̄ in principio suffusionū nō dabit'.quod si vellis, hoc solū mali eē i tali inditio,q visis iā morbis,i quib⁹ accidit,ex tali nouo accidēte,significem⁹ ipsas magnas eē modo tāta vaporū copia ascēdit ad caput,vt ide deriuari ad visū sufficiat,vt talis dilusio causet',ducē habes Gal.i cōmento.vltra ea que nos diximus,non prohibeo.

Super textu.Spūs crebior significat dolorē.

Viso in glosa,de multis ex Gal.sūptis,libro prio de difficltate inspiratio nis,q̄ vīde elucidabāt Hip.mētē.Visū est inter legēdū, intimi⁹ sentire q̄ re ptīcul' dolorificis inspiratiōis,aut finitimis,deficiētib⁹ ob dolorē a magni

tudine inspirandi, illa necessitudo recōpensetur potius frequētia, quā celeritate. sūmitur aūt maior dubitādi rō, nā l; diff. celeritatis inffensa sit pticul' dolentib⁹, ipsa s tn̄ assequit pars dolēs. q̄ si celeritate mot⁹, stati cōsequat quietē, q̄ sola ē solatiū pticul' dolētib⁹. Cū igit i frequēti inspiratiōe sit breuissima quies, vna aut altera aut ambe (penes illā .n. cōstituit spūs aut pulsus frequētia) igit. Itē q̄ parum post, subdit Gal. iucūdi⁹ tolerātiusq; dolētibus existit rari⁹, q̄ frequētius moueri. sed i crebo spū, frequētissime mouent illa organa, ergo ,p solutiōe nota, aliquot dicta. Primū ē. cū inspiratio sit funtio arbitraria, viso q̄ organis illis motis inspiratiōe dolor augeatur, cohibet se virtus ab inspiratiōe, sed cū vita & inspiratio dicant ad cōuertētiā. s. de locis affectis, nō pōt oīo cohiberi inspiratio ipsa. scdm dictū. ab illa diff. inspirātiōis, magis detrahit, q̄ maiorē dolorē cōcitat inter inspirādū. patet, q a talis ,puidētia ē oī pticule, ex Gal. dicto loco. aliud dictū. diff. magnitudinis ē pticul' dolētib⁹ omniū infēssissima. i serie Gal. q̄ sic hēt, tū ob mot⁹ violētiam tū q̄ opprimit atq; vnā i āpliorē distēdit molē, q̄ inflāmatiōe tētant. aliud dictū. fugit nā a celeritate, si necessitudo nō cogit, ,ppter ipetū mot⁹. quo l; nō sic ledat, vti i magna, ledit tn̄, & si ipsā oīo nō respuat, ob celerē quietē, q̄ cōtingit vt dixim⁹. Restat ergo, q̄ i dolore seorsū, ,p frequentiā satisfaciat. nā & si sepiuscule moueat, ex tali crebo motu, tolerat, nec eē magnū: nec impetuosū. ob qd̄ totus ille creb⁹ mot⁹, sic breuiū quietū, assimilat cuidā quieti nō vere. Alter punct⁹ est, q̄ i glossa, ,p inflāmatiōnē itelleximus simul dolorē cū febre: vt eē significatio ,ppria illi⁹ vocule iflāmatio ex Gal. in hoc opere sepissime. Gal. aūt ibi p eā, calorē simplicē illius regiōis intelligit. cui dictū est hēre inspiratiōnē magnā, spissāq;, q̄ si petasa Gal. q̄re Hip. de celeritate nō fecit mētiōnē, nec expressit de magnitudine. Itē inia isti⁹ textus claudicat, cū inspiratiōnē correspōdentē apātib⁹ earū sediū nō explicet, respōdendū ē. Ad oīa ista, q̄ paruitas itellecta i priori cōclusiōe i dolore seorsū, cū crebitate. dat magnitudinē intelligi i sequenti. que si magna est & creba, necessario intelligitur velox per ea que diximus in glosa. & ita apostematum inspiratio, intellecta est ex diff. extremiis, nā & pticipat dolore, & inflāmatiōe, cū tn̄ Gal. re. talē inspiratiōnē vult explicare, dicit esse puā, velocē, & crebā. sed cum tal' media sit, poterit legitime sortiri vtriusq; extremi denōmiatiōnē, & sic pua dici pōt, magnaq;, vt nos i glossa intelleximus. l; propter adeo magnitudinē eē infēssam dolori, multū detrahit a magnitudine. Et ideo Hip. solū explicuit frequentiā, qua coicat ois pars affecta dolore eorū organorū, siue sit cum apāte calido aut absq; eo. Est aūt ea gemina denomi natio. in dictis Gal. expresa, q̄ incipit eodē libello. verū q̄ cause vtriusq; cōcursu gignit, ab ea quidē q̄ ob inflāmatiōnē oborta est, sola discrepat puitate, ab ea vero quā dolor parit, tū magnitudie tū celeritate. Etiā notauim⁹ in glossa ex autoritate Gal. libello de tabe. eos q hāc spiratiōnē habent. s. frigidā ex ore & narib⁹, & si prius febrierit, nunc iterire ex frigido morbo. qd̄ totum iueniēs adhuc clari⁹, p ipm̄ Gal. i. 6. epidimi. cōtario. 4. in fine sup textu. Signa mortifera per cutē calid⁹ vapor, ,p nares frigid⁹ spūs. q text⁹ citatu

est p nos in.2.lib.ex Aui.i scda.4.sup textu. S i exteriora frigida sint int⁹ au tē ardeāt.& sic facit p eo textu.cum ipm legeris.aut vice versa,possint inte riora frigere.tota cuti calida euaporāte.s; qđ ad nfm ppositum facit.hoc ē. vt cum ips sic ex ore & narib⁹ exit,nulls vapor nōdum calid⁹,verū nec fri gidus.poterit exalare ex corpore,calore ī pricipio puta corde fere oio ex ti ncto.De quo ait.nec ardēti iā febre isti laborāt.imo oē cor ppe morte frigi da iteperie affectum ē.& nota q loquit p verbum oē.vnde sane op; intelli gas ipm,cum exteplo ait.vetum nō iquocūq morbo mortifero hui⁹modi semp est.verum ī ardētissimis febrib⁹ plerumq calidissimū vt dictū ē.Dic tu āte mortē fuit calidissimū,sed ipsa ppe,ad intēperiē frigidā transit,tota absorta caliditate tā extranea q̄ nāl.& si respectu aliarum pticularū adhuc cor sit notabilr calidum.& tamen tu considera.

Super textu. S piratiōis facilitatem.

Cum mlta ī glossa isti⁹ textus ptulerim satis vtilia(potissimū ē)de cōtro uersia istius text⁹ ad illū apho.acute egritudies ī.14.diebus terminanř.& ex Gal.2.dierum decretoriū sumit mltiplex cōcordia,quarū aliqs recēsuim⁹ ī glossa.nūc ad absolutionē doctrie.addim⁹.explicationē ad principalē.q morbi acuti ex decidētia,sūt q ad diē.40.termiari possūt.q si dicas nō fuis se cōtinuos,ergo nō acutos.dic id itelligi,de exacte acutis.In qbus pperat nā ob cōtinuā afflictionē.Ob qđ si acuti exacte necessario īsepabiles.ī psen tiarū aut de cōtinuis,aur de eis q̄ ad febrē reddūt post ipsā tēporaneā aboli tionē.nā ex Gal.ibi.S i ad acutos hui⁹ text⁹,febris cōtinuitas exigetet,Hi. explicaret.Et nota q differēs est ab acutis cadere,aut acutos redire.nā ptio ribus,vltra.40.correspōdēt iudicatiōes.inferius. His aūt nō.solebāt aliqui cōcordare hos textus.vt ī aph.frequētiorē iudicationē,hic vero possibilē.q̄ Gal.nō aceptat.s; nos sic,ex eis q̄ diximus ī plogo.q̄ certiores & cōmunioŕs sint snie,q̄ alia ab ipso rescripta.itē & qppiā qbus consentit Gal.vt oi acuto morbo dactū sit ī.14.diebus terminari,vl ab incohatiōe morbi,aut a princi pio,ipetus tal morbi.q & si ī aliquibus teneat,durū est sētire morbo termi nādo ī.4.diebus ipetū supsisset post diē.26.reliqua sat ad plenum ī glossa.

Super textu. Ilia saluberrima sunt.

Et si plura in glossa dicta sint sup hoc textu,q̄ satis cōducunt ad explican dā authoris mētē.occurrit nobis inter legēdū illđ Gal.ī cōt. vt verbū(dex tra ac sinistra pte)positū ī textu.adaptet duntaxat,& iungat verbo eqlia sūt aut inequalr affecta sunt,p cuius explicatiōe psuponit,verbū eqle de mul tiplici qlitate dici,vt ī glossa aduxim⁹.Vnde nō solum scdm vnā qlitatem q̄ mollicie aut intēsionē vocat,ī qua eqlia possunt eē,qđ intelligit in verbo (fieri nō porest)vt similr equalia sint)hoc est ī qualitate dicta,q̄ est molli cies.verū de equali.pticipatiōe doloris,aut ipsius ptiuatiōe.idē de calore,& frigore.idem de tumore,aut ipsi⁹ de presiōe.quo psuposito.intētio est Gal. q cum he qlitates dicte oēs,possunt inesce omnibus iliis,hoc est occupare totā illā regionē.quotiēs iliorum taxat dispositio,si occupant vrēti flāma

dolore aut tẽſione, illd eſt, pũt tota ea regio, talib⁹ affectib⁹ occupaẽ. cũ aũt poſtremo taxat ineq̃litatẽ, dextra ac ſiniſtra pte, eſt. quũ altera ps ſolum, aliquẽ talium affectum pticipat, quo inequaľ dicitur alteri. hoc ẽ diſimiľ. quã inequalitatẽ vituperat, nõ q magis cõmendet talẽ affectum eſſe cõmunẽ, ſed quia l; coĩs non ſit, qđ altera pte textus priori eſt cõdenatum, p eum affectũ ſignarur, eſſe ilia priuata ea eq̃litate, q̃ nr̃r debebat habere. q̃ i altera cõcluſione cõmẽdauit in prima pte textus. in verbo ſi equalia ſint dextra ac ſiniſtra, q̃ licet prout pſẽ fuit, optime expreſſa ſint, pro Gal. mẽte explicãda, ſeper cũ benigna ſuportatiõe, ego alr̃ ſẽtio. nã deẽ q̃uis ineq̃litas apud Gal. vni⁹ ilis, ad alterũ. illđ pſuponit ilia vexari, aut flãma, aut dolore, aut tẽſiõe, ob qđ, ineq̃le vnũ ẽ alteri. ſ; oĩa talia ſũt iã reprobata ĩ verbis priorib⁹ text⁹. ergo illa pricula (inequaľ affecta) aliquid aliud dicit a pſentia pfactarũ q̃litatũ q̃s taxauit. dicestu nõ, imo eas dũtaxat, vt vni pti inſiũt, & nõ ãbab⁹, qđ ẽ pſẽ ſatis. tũc cõtrã, verbũ text⁹ inequaľr, opponiẽ verbo text⁹ equaľr. ſ; illđ pri⁹ verbũ, neceſſario itelligẽdũ venit de aliis q̃litarib⁹, adictis, ergo ĩ õpoſita. aſũptũ, pbo nã ſi dicit eq̃lia eẽ dextra ac ſiniſtra. ĩ mollitie, aut priuatione doloris, vt vnũ ſit ſimile alii iliorũ. illđ nõ põt eẽ niſi p q̃litates aut ipſarũ priuationẽ ambiẽtes ambo. ergo ſi eq̃lia ſunt ãbo mollia ſũt, & priuata ambo dolore. S; id cõmẽdauit prio, ſi dolore vacãt, ſi mollia ſunt, ſaluberrima ſunt, ergo aut pticula equaľr affecta, aliq̃d aliud ptẽdit. aut ſi ad priores q̃litates equaľr pticipatas ab ãbob⁹ iliis refferaẽ illđ ẽ. qđ pri⁹ cõmẽdauit. p verbũ totale & plurale. Ilia ſaluberrima ſunt &c. Eſt ergo nr̃a intẽtio, q ea pars dextra, & ſiniſtra, text⁹. nihil aliud facit, q̃ explicare met ilia, q̃ ſunt ps ili⁹ ſitus, deſtra ac ſiniſtra. qz ſic explicat mer Gal. ilie eẽ ptẽ vacuã iter os ãche & thorace ĩ.3. lib. de articulis Hip. & q ſalus iliorũ cõmẽdeẽ, cũ dextra ac ſiniſtra pte vacẽt dolore, molliaq; ſint, & eq̃lr affecta, hoc ẽ ſimilia, q̃ad õẽm q̃litatẽ, q̃ vltra dictas ineſſe poſſunt accidẽtario mõ iliis. qđ dari⁹ intelliges ĩ opoſite cõduſiõis ractotinio. ſi. n. dextra aut ſiniſtra exuranẽ, malum ẽ. ſiue ãbo, au ſingulũ. ſiue dolore vexẽnẽ, & qz dolor põt eẽ ſine opilatiõe, aut apãte, ſuddit malũ eẽ, ſi renitẽtia ſint. & qz durities põt eẽ ſine dolore, de vtroq; mẽtiõnẽ fecit. ſimilr dãnabis ſi ine quaľr fuerint affecta, puta ſi gracili⁹ vnũ iliorũ altero, q̃a p tenebroſitatẽ & gracilitatẽ mirahc, oſtẽdiẽ apã illi⁹ ptis interi⁹. ſ. de locis affectis, & .14. terti. irẽ dãnabis ineq̃litatẽ, ĩ dextra ac ſiniſtra pte, ſubleuatiori viſa, tũc eſt inditiũ apãris p rumorẽ, q ſi dicas, per tumorẽ erunr dura, qđ iã intellectũ ẽ. dic q nõ ſẽper. q̃a idrops carnoſa, aut plura pe tuitoſa apãta, poſſũt nõ dare ſenſũ duriciei nec doloris Gal. ſtatim i cõt illi⁹ tumor durus dolẽs, & p ſolã ineq̃litatẽ tumoris, ſignificabiẽ apãtis pſẽtia qđ ſat malũ eſt. qđ etiã in pulſu iliorũ pertractabit, q põt eẽ dextra aut ſiniſtra parte, quo inequalia ilia dicũtur. & eſt ineq̃litas alia a dictis. & ille A ui. oĩa deuorãs autorũ. ĩ. c. 44. in. 2. 4. ppẽdẽs de hac obſcuritate Gal. ait. rẽſio hipocõdriorũ, & eſſẽtia vni⁹ duorũ laterũ magis augmẽtata q̃alteri⁹ & ſimilr eſſẽtia oĩs lateris augmẽtatior omni latere, qđ eſt ei ſimile in eminẽtia &

depſſiōe quaſi vellit ambas partes Gal.affectus cōis,& pertialis deglutire. ſed pro modulo noſtro ſérimus,ilia ſaluberrima eſſe,cum mollia ſunt dextra ac ſiniſtra parte,quiæ vnica non ſuſſiceret,ſi vacāt dolore,ſi eq̄lia ſūt in modo loris,tumoroſitate,& corpulentia,nā ſi des eas partes oppoſito modo ſe habere.ſ.exuri ambo,aut vnū,aut tenſa eſſe.aut aliquā inequalitatem iā dictā,ōia illa animaduertēda ſunt.qz inferi⁹ ipſorū iudicia ptractabunt,ſi licet homini pauperi,diuiti inuidere.hoc eſt,noſtāto patrono.

Super textū.Accidit his in prima circuitione.

Multa protulimus in gloſſa ſ.t neceſſaria & de tribus ſenſibus quos patiebat illud verbū(in prima circuitiōe)primū aceptauimus.ſ.in prima.7. qd ſatis conforme eſt in Gal.in 3 libro in c.7.in verbo cōti.a principio qui dē ad.7.diē ſanguis fluorē ex naribus expecto.Quartanaria vero circuitionē cōcipere non ...diē,que,& ſi raro penes illum modū fieri talē criſim cōſentit Gal.difficile eſt.Primum autē quaternarium eſſe parū obnoxium tali criſi. ſatis deductū fuit ex eo raro euentu Archigeni & Gal.ſiue ſenſum illorū acceptarem⁹ad ppoſitionē,aut nūm.ſ3 qz dies q̄rtus,in.3.hui⁹ textu ſecūdo.plurs febres iudicat & ſi abſq3 criſi,&nō iſta fluoris ſanguis neceſſario ibi prudenti⁹ de ea autoritate Gal.cōſideraui m⁹qd ibi reqre & ſit vti ſuple mētū ad iſta.ac i textu ſequēti ſāguis fluorē ex Gal.eē peculiarē maſcul,diximus vltra alias cauſas.q̄ feminis menſalis ſanguis a tali ſuperiori excuſet.

Super textu.Si vero mollior tumor

In gloſſa excuſauimus Hip.a ſupfluo i eo qd adiecit cedere digitis p̄mentibus,qd in verbo mollior intelligebat.qz apāta aquoſa in eo a mollib⁹diſcrepabat q nō cedebat ſ3 euanecelcebāt. qd iter legēdū cōfirmauim⁹ ex bono textu Aui.in pria terti trac.tertio.c.11.de aqua extra craneū in pueris in verbo preſſa & expulſa.etiam diximus ponderando verba Auic. in tertia. 4.c.2.tracta.2.q dabat Hip. intelligere i preſēti humorē reconditum his ſedibus vētris nō eſſe ſume tenacē in verbo Aui.& q̄to humor fuerit ſubtilior tanto perforat digitus eū facilius.ibi etiam vide ſi tali inditio poterit differe ab eleuatione que eſt inflatiua.

Super textu.Si vero pretereat ſexageſſimum diem.

Super hoc textu queſiuimus.quare ſuperius cū de ſuppuratione apātum calidorū fuiſſet locutus,nō adiecit & in reliquo vētre,ſicut i preſenti ,in ſuppuratiōe frigidorū.diximus,q apāta calida rarius fiūt in ptibus aliis vētris imo frequentius in regione iliali.Sed frigida amant fieri in tali regione & ideo nunc adiecit illud.

Super textu.In tumor qui in ventre.

Secunda primo noſtra poſita in gloſſa qua pbatur de apāte in pte muſculorum nō itelligi a Hip. vigorē haberet maiorē iuxta ātiquā literā ſed nos in calce ipſā non aceptamns contra Thadeū ſufficiat ergo prima cum eis q̄ textibus ſequēribus de ruptiōe talium dlſſeretur ac verſus finē gloſſe ſolum cōparo ad ſuppuratiōnē ptes illas non ſuppuratiōnē a d diſcuſiōnē ſeure ſo

ſutionē qz ſic minus ſuppurant in iliis.

Super textu. Sanguinis vero fluorem.

Ille quartus ſenſus dactus in gloſſa niſi ſane intelligatur videbitur falſus. imo prima fronte videtur in eo cōtineri inutilē repetitionē illius textus(ſo let huic in prima circuitione)quē citaui in gloſſa ſub antiqua contextura.ſꝫ deductio eſt talis.nā ſi litera iſta legitur ſine aduerbio maxime vt in illo ter tio ſenſu Gal.in cotō.non ſonat aliud niſi a pātibus iliorū q̄ vocamus de ſu premis ſedibus iudicari per fluxū ſanguiſe naribus qđ in dicto citato textu ſuperiori incluſū eſt & ideo videbatur inutilis repetitio. Ob qđ ſi vis illū quartum ſēſum,legitur cum aduerbio maxime & differt a ſecundo cui inictimur in gloſſa.ꝙ iſte cōparat inter ſpecies criſis ille inter partes vētris.

Super textu. Vniuſcuiuſqꝫ tumoris ſuper ſedentis.

Finis iſtius textus legitur ſuppuratio conſiderāda eſt.& ſi ita legitur potius eſt prcābulum ad textus ſequētes,quibus, modus ſe habēdi abſceſſuū in dicatur in inclinatione rupture ad intra aut extra,quod ſatis conſonum videtur p verbum primū ſequētis text⁹.ſ.(ſuppuratio ita) quaſi promiſſum proſequit̄ p verbū ita.vt epiloguseſſet,vt inuim⁹ in gloſſa, eorum q̄ preceſſere,legerem libētius,ſuppuratio expectāda eſt,ac pro eis q̄ de pure diximus i gloſſa vltima huius, nō parum facit coti Gal.in.2.de victus rōne in acutis pars.ſuper textu interdum autē & cruda.vide ergo.

Super textu. In quibus a iecore aque inter cutem incepit.

In gloſſa iſtius teſtus.diximus eam tuſſim ſicā eſſe.& ſi accidentario modo humida poſſet eſſe humoribus eliquatis. ex calore aſcēdēte ex inflāmatione,ſed cum nihil tali expulſione iuuētur abſtinet intimius, nunc Gal.dictum conſiderātes non ſētit eam eliquationē accidētaria ſic eſſe, nec eos tales fluores ex capite vi inflāmationis eliquātis.ſed ꝙ hi patiunt̄ anguſtiam in pectore ad inſtar illorum q̄ vere in tali regione precordiali afficiātur,in flāmatione cauſata ex humore deriuato ex capite. vti verbi gratia i pleureſi catarroſa aut ſimili.in quo affectu catarroſo cū homines ſciāt alleuiari ex tali anguſtia,cōcitata tuſſi,ſic in hac anguſtia orta vitio iecoris,puocant ſe ad tuſſiendū ſed viſo inani labore affectu nō caſtigato,ſubtilius de affectu perpēdunt,credēdo non ſit in tali regione precordiali & ſic ſētiunt quātum aberrauerint in tali ſpe.ſic & ſi ob eandē cauſā a natura tuſſis incitetur non viſo cōmodo talis laboris potius voluntas obuiat nature,quā ipſā pſequat̄ & hec eſt vera Gal.mens.ita in eodē textu. Vltim⁹ ſenſus Gal.quē nos ſubtilē vocamus.videtur obuiare ſibi ipſi de tumore cōmuni.qui preſſus iterū attollitur.niſi in hipoſarca talis reddit⁹ ad priorē ſtatum preſſo tumore,ſit valde tardus ob cauſā dictā a Gal.& a nobis in gloſſa & tandē cōſidera . ob quod alter ſenſus eſt clarior.

Super textu. Qui dolore vexatur.

Non ſolum ſunt qui dicant facultatum nos regentium trium(de quibus Gal.in cotō.)Conſiderationem.fundamētum eſſe precipuum ad progno-

ſticationē. verum talem numerū ternati ū fundare ſex terum non naturaliū numerū.ſingule vittutum.duas tes neceſſatias accomodando.Puta, vitali ipſum actem & animi accidentia.naturali.cibum & potum. cū vacuatione & retentione.animali vero ſomnū & vigiliā.mótū & quietē quod accipe ſi libet pro alio loco.vnus eſt enim qui hoc ſcribit.

Super textu.Si digiti ac pedis ōnino nigreſcunt.

Multa diximus in gloſſa ſatis ſubtilia tum in explicādo literam antiquā rum nouam.Offert ſe notandū Gal.in cōmento nullā de liuido colore mentionē feciſſe,& ſi in textu clare ponatur.q; ſi non poneretur cum textu precedenti.de colore liuido feciſſet mentionē loquens per particulam minus peſtiferi.Neceſſatio videtur intelligi reſpectu liuidi.ſed ſane intime ſentiendo de ipſo Gal.non videtur talis ipſius mens.imo ſolū formare progno ſticū de calore nigro viſo in illis partibus,vt bonus aliquando ſit, aliquando peſſimū ſignū.& ſi incongrue vt diximus tale bonū per verbū minus peſtiferū explicarut ab Hip.ſed ex particulis adiectis in textu pura egrū conualiturū,confirmarut bonū protendere.id autē fit cū ea ſigna bona faueant quia tunc ea nigredo ſolū eſt ob materiam cretice decūbentem ad pedes, ſecus ſi nullū ſignum faueat,quia tunc non eſt ea nigredo ob id,ſed puro caſu virtutis & abſentia & extinctione caloris.& ſic Gal.cū illud primū ſignum pro bono habeat.non exponit particulam vltimā textus.corporis nigredo caſura.quia ſic nō eſſet ea ſalus oīo aceptanda.modo pars aliqua deſtruitur ob que oia magis videt ad mentē verborū totius textus pcedere in gloſſa.

Super textu.De ſomno queadmodum ex natura.

Non inconuenit Gal.2.de tatione victus ſuper Hip.dixiſſe quoſdā vtiliter ſōnum meridianū agere tanquā noctē.i.ita dormiant poſt prandium.ſ. prolixe & profunde vt poſt cenā conſueuere.Nam ibi caſtigatur error inmenſi prandi nunquā conſueti.Hic vero per viā ſigni.loquimur,quia mul rū elogatur a naturali ſtatu ſōni ille meridianus ſomnus.per viā cauſe poreſt aliqdo iuuare.qualr autē ſōnus fractionē cauſet imēſam ſi puus ſiat poſt p lixā vigiliā & q̄ ſit cā videGal.ſingula.6.epi.ſup textu vigilia edax aq̄ edax.

FRENVM VITIORVM IN AD VERTENTIA COMMISSORVM

Fo.9.Finitioni pro functioni.F.14.Victu pro rictu.F.17.tenete p tenetir. F.18.Conſicū per conſcium.F.24.Irationaltaré pro racti.& hoc in duobus locis.& ibi ſicut pro ſcit.F.25.conformiter.pro conformitur & ibi deſūcro vbi eſt defunctio.F.28.foueat p fouens.& addc(ea cauſa ergo).
F.29.Vi pro vr.F.31.mēbrum pro mēbr.F.32.frigiditas p fugiditas.
F.34.Chronico p rronico.f.39.ſcintillāte per ſatilāre.&.F.40.exicat. p exūt
F.42.Inanire.p manire.& ibi ſāguiſicarionū pro ſigni.&.F.43.ibi pro vbi.
F.44.Itaq; p eriāſi.& matuta p materia.& ibi.ptincipium pro ptecipitiun

F.48.Cõmunicatiõe pro cõmuni.& ibi eam.pro ca.& mĩis pro nĩis.& penetrauit pro &c:

F.49.Tenebte pro tenebret & esset pro essed.& ibi deteſtãdũ ꝓ deteſtãda

F.50.A capite pro accipit & adde verbũ accidũt cõtinuãdũ.cũ vocula ꝓxia

F.51.Rubedo pro rubida.& f.52.vis per visa f.58.ſinum pro ſignum.

F.60.Basis per vasis.& insulse pro infuse f.62.mĩibus ꝑ nĩibus.& in cõmẽto vtriſq; ꝓ veriſq;.& imoderata i gloſſa pro moderate & eligẽdũ ꝑ eligẽda

F.63.Potius pet prontius.& f.64.ad iſtum & nõ ad id.f.65.ad ãgis per angis & rigentis pro regentis.f.66.ſecũda.& ſecundo.per primo.& prima.& prio per ſe.vbi eſt parti pro po.& ſi nudos pro inudos.& affine per affinet.

F.67.In principio gloſſe poſt verbum diſeruit adde clarum eſt.f.69.conxuari pro conati.

F.70.Sunamithes pro ſuauites.& in belo per libello.f.71.ſurgere pro fruge re.& ibi ratione pro partione.& ſanguineo pro ſanguinem.

F.72.Extingeret per exigetet.&.f.73.habet pro non habet

F.74.Inconuenit pto conuenit.f.75.ſignificari.defficit poſt verbũ in prõptu eſt ibi poſt ſtidorem loco poſſit ſtridor.f.76.particula tatus ſuperfluit ibi vſus pro verſus.& mors pro morte.f.77.iudiciũ ꝓ iudicatus & ſimili.ꝓ ſ.

F.78.Stiticarum pro ſtiticatum.& ſecunda pro prima.

F.79.Colorem pro calorem.f.82.pictoris per pectori & ſaliat per ſaltat.

F.84.Predita bis pro predicta.85.flocos pro flacos.

F.86.Habeo pro habet.&.f.87.allegando pro allegato.

F.88.Offenſione pro oſtenſiõe.f.89 lithargici pro litargia.& farũ ꝓ facin⁹.

F.90.Inſpiratur pro inſpirat.&(pro his omnibus)lege.& horũ quibuſdam.

F.91.infrigidato pro infugidato.& tuũ pro tũ.& vix pro vis.

F.93.Memoriter pro memoritur.& ſicut pro ſunt ephimera.& ibi particula exacte ſemper iungatur particule acutis aut acutorum.

F.94.Velox per aſſiduus.& qua reuerſa.per quare.& veniant per venter.& teporem.per tempore.

F.97.Non eſt eadem pro eſt.& ſecundo de diff.pro primo.

F.99.Optimi ꝓportio.f.100(fuit alleuiat⁹)hec parti.ſit primũ verbũ pagię.

F.104.Tractantur.pro tentãtur.f.110.ſedes pro ſodes.& ſequẽti ipas ꝑ ipſa.

F.115.Ob quod pro ob que.&.f.116.felix pro felis.

F.127.ſecundo intellectui pro primo.& etaem pto erratem.

F.128.Viget pro vrget.& 28.pro.38.& parte per pare & digitis pro digitus.

F.158.in cõt.ipſius eſt cauſa pro parti vere.& ibi in vniuerſa cuti.pro acutus vertitur morbus.

F.170.Vrantur pro viantur & animatis pro inanimatis.

F.174.ſẽper pro ſuper.& cõduci ꝓ cõducti.& ꝓxima(adde poſt pti)morte.

F.184.Congregatũ.ꝓcõgregatarũ.f.186.coctiois pro ratiois iuuat ꝓ inuat.

F.187.empici pro pici.&.f.188ſtent pro ſtetit.f.194.lege huic ſecunde parti pie aſſentio.

F.150.presagire pro presagrie.f.168.premas pro primas & bis lactib9 pro actib9.
F.201.In quaterno lre n est quippiam error notabilis in materia de deiectionibus, nam cum finitur glossa in pticula animalis ptibus defficiunt due linee q̃ sũt in fine pagine i glossa alteri9 text9.cõtinua ergo cõtabescẽtib9.
F.203.Ad perfectionẽ pro perfec.& f.213.nutrituri pro nutrituris.
F.215.metus pro motus.& consũmatã per cõsumatũ.f.217.colore pro calore.
F.218.Rationali irationali.
F.220.Sedẽ pro se.& aqua pro aque.& pro arguit nec illud arguit.& versus finem glosse dictum pro inditũ.
F.223.Corpulentie pro cripulentie & vergit pro virget.& f.222.compareat pro nõ compareat.at.224.oium pro ouiũ.
F.237.Menstruorũ pro intestinorum.& tantum pro tactum.in.f.240.
F.241.Decipiatur pro decipiat.f.247.sensisse pro sensile.
F.250.Liuidum pro lucidũ.f.251.varius pro variis adde statim parti e cõtra.
F.256.Erutãtes pro euitãtes.& f.257.non vult pro vult.& glutinosa pro genitosa.
F.263.ob pro ab.& f.266.peculiare pro pecuiare.
F.270.inducci pro inducti.f.289.tussis pro tasis.& malignã pro malignum.
F.325.Viuida pro viuendi & ibi artibus pro artubus.
F.331.Materiaľ pro naturaľ.f.356.cõclusio.pro ergo & iratõnale pro rõnale.
F.401.in textu lege talis pro magis.
F.408.Lege vniuersale pro vtile.

Fini•

INDEX SVMMARIVS EORVM q̄ opus cōtinet, ordine Alphabeti & foliorum numero descriptus.

De litera .A.

De litera. C.

De litera.D.

De litera.E.

De litera.F.

De litera.G.

De litera.H.

De litera.I.

De litera.R.

De litera. T.

EXPLICIT PRESENS OPVS primi & secundi & tertii libri Predictionū Hip. Cōmenti etiā Gal. cū Annotatio.ac singulari & noua expositiō nenunquā visa castigatū ac diligentissime correctū. Apud inclitā Conimbricā. Ex offi. Iohānis aluati & Iohānis barrerii Calcographor. Nono: Cal. April. Anno. M.D.XLIII.